

Ukrainian Museum-Archives of Cleveland Displaced Persons Camp Periodicals Collection

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers.

І. М-КО: **ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА УПА І НОВА УКРАЇНСЬКА ЛЮДИНА.**
Б. П.: **ЗА ЩО БУЛО ВБИТО КІРОВА.**

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Ч.: 1 **КВІТЕНЬ 1949**

Наш обовязок перед батьківщиною

Український народ на батьківщині бореться всіма йому доступними засобами за своє повне соціяльне і національне визволення. Трудящі міст і сіл нашої України ставлять непримиренний пасивний і активний спротив диктаторському, окупантському режимові большевицьких вельмож.

Большевицька влада пробує показувати світові фальшований образ української дійсности. Але вона безсильна, щоби сховати перед світом проти неї спрямоване, ростуще невдоволення, скритий і явний спротив народніх мас України. Навіть з тих інформацій, які походять з совєтських джерел, прозирає образ воюючої України. Не зважаючи на пильну охорону кордонів совєтськими подіційними військами, крізь залізну заслону продираються до нас все нові безстрашні борці українського підпілля й учасники партизанського народнього руху проти окрпантів, щоби донести своїм братам на еміґрації й світові про страждання й боротьбу трудящих України.

Не за поворот до старих, померлих і забутих громадських стосунків, але щоби знищити новий визиск і нове поневолення, які існують і зростають в нових реально існуючих суспільних відносинах, бореться сучасне молоде поколінння України. Як колись в ярмі російського царату на сході і ще недавно під поліцейським чоботом польських шляхтичів, мадярських баронів і румунських бояр на заході, так і в кліщах всеобіймаючої большевицкої диктатури трудящі України ведуть і мусять вести саможертвенну боротьбу за своє існування й життя. Як тоді, так і тепер є це боротьба проти визиску їхньої робочої сили, проти грабежі їхньої національної території, проти їхнього культурного і політичного гнету, але тепер новою панівною клясою експлуататорів і поневолювачів — партією большевицьких вельмож.

Український народ, сьогодні одна безвласницька кляса трудящих, бореться за цю саму справу, за яку борються трудящі усіх націй світу: за право користуватися плодами власної праці і вільно розвиватися. Боротьба за ту просту програму є боротьбою за знищення визиску людини людиною, кляси клясою, нації нацією, є боротьбою за знищення в світі царювання примусу й насильства, є боротьбою за прихід царства волі, в якому існуватимуть вільні народи і вільна людська одиниця в кожному народі.

В тому світовому фронті боротьби трудящих усіх націй український народ зайняв один з найважчих і один з вирішальних відтинків боротьби. Бо український народ бореться проти найдосконаліше зорганізованих і тому найстрашніших в сучасному світі паразитів і поневолювачів, проти політичної кляси большевицьких вельмож. Боротьба на тому відтинку вимагає найбільшої саможертвенности і героїзму! Сьогоднішня Україна, взяла на себе цю історичну ролю з повагою, гідністю й рішучістю, що є достойні славних свободолюбивих традицій українського народу.

Яке становище має зайняти кількасоттисячна українська робітнича еміґрація до того величного героїзму власної нації на батьківщині?

Газети демократичних країн пишуть, що еміґранти з-поза залізної заслони шукають «нової» батьківщини. Одначе, величезна більшість української робітничої еміґрації ніде поза своєю Україною не знайде своєї батьківщини! Бо поза своєю Україною — не тою окупованою, яку граблять і над народом якої знущаються большевицькі вельможі, але Україною вільною, незалежною — український робітник і його діти не найдуть можливостей для свого всебічного й повного, фізичного і духового, особистого і громадського розвитку. Бо всебічний і повний розвиток людини є можливий тільки у власній вільній і незалежній батьківщині.

Ні! Українська робітнича еміґрація ніде не найде своєї «нової» батьківщини. Вона найде свою батьківщину тоді, коли вона зможе вернутися в нову, вільну Україну. Тому кількасоттисяч українських робітників на еміґрації, щоби зберегти себе і свою особисту і національну гідність, мусять поставити собі завдання боротися в умовах еміґрації всіми їм доступними засобами за визволення України з-під визиску і гніту большевицьких експлуататорів і поневолювачів, боротись в умовах еміґрації за незалежну українську державу.

Чи є можливою така боротьба в умовах еміґрації?

Є в нас на еміґрації люди, які думають, що праця в користь української справи, що українська політичнаакція й боротьба за українську державу це завдання самих наших політичних провідників чи в кращому випадку політичних партій, життям яких ці люди не інтересуються. Тимчасом і найрозумніші політичні провідники не зможуть нічого вдіяти без найактивнішої піддержки громадянства. Без такої піддержки і Українська Національна Рада не зможе виконати всіх тих завдань, які вона собі поставила і які вона могла б здійснювати. Ще більше в нас таких людей, які думають, що завданням наших політичних провідників є достукатись до впливових державних мужів чужоземних держав, до їхніх урядів, які тепер і в майбутньому матимуть нібито вирішальний вплив на хід подій. Тимчасом великі суспільно-політичні переміни наших днів або все наново змітають цих «вождів», «впливових державних мужів» і цілі уряди з політичної сцени, або вони все наново зраджують тих наших провінційних політиків, що на їхню поміч надіються. Не вони матимуть вирішальний вплив на хід історичного процесу і не від них треба нам сподіватися допомоги визвольній боротьбі українського народу.

Визвольній боротьбі українського народу сприяють об'єктивно — незалежно від наших бажань ті суспільні сили сучасного людства, які борються за цю саму справу, що й український народ в нашій батьківщині. Тими силами є робітнича кляса всіх націй, бо вона так само як український народ бореться проти всякого визиску й поневолення, за право трудящих всіх націй користуватися плодами власної праці й вільно розвиватися. Цією боротьбою робітнича кляса світу поза СССР знищує ґрунт для діяльности большевицьких п'ятих колон. Успіхи цієї боротьби внеможливлюють больєвицьким експлуататорам і поневолючам виступати в масці «визволителів» трудящих. Робітнича кляса світу включається цією роботьбою також і в боротьбу проти большевицьких експлуататорів і поневолювачів. Бо українська робітнича еміґрація мусить запам'ятати собі раз на завжди, що робітнича кляса так високо економічно і культурно розвинених націй Европи і Америки ніколи не видасть своєї могутньої індустрії на поталу совєтських загарбників, ніколи не схоче перетворитися в плантаторів картоплі і гречкосіїв, якими директори совєтської інду-

„ВПЕРЕД“ — УКРАЇНСЬКА РОБІТНИЧА ГАЗЕТА
РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ.

Головна адреса Видавництва: M. Worobec, 26 Radcliffe BLDGS Boorne Estate London EC 1Адреса Представництва в Німеччині: Redaktionszweigstelle „WPERED“ München, Mathildenstr. 9a 2. Germany US-Zone США можна замовляти «Вперед» через: „Narodna Wola“ 524 Olive Street Scrantow, Pa. USA.

На тереңі Німеччини можна замовляти „Вперед“ адо через представництво „Впереду“ в Німеччині. або через Кооперативу «Кос», München, Rosenheimerstraße 46a. Просимо всі, редакційні матеріяли, статті, дописи і. п. п. з Англії слати виключно на головну адресу Видавництва в Лондоні. Редакційні матеріяли з Німеччини та инших країв просимо слати на адресу представництва в Німеччині. Реакційне преставництво принимає особисто лише кожнього тижня в середу в годинах 15—17 по пол. — „Вперед“ виходить кожнього місяця.

Ціна одного примірника: в Англії 10 д, в Німеччині 60 пф., в США 20 центів в инших країнах у відповідному відношенні до ціни США.

стрії бажали б їх бачити, і ніколи не погодиться бути робочою худобою большевицьких панів в сибірських тундрах.

Спротив комуністичної партії хліборобської Югославії плянам захланних кремлівських господарників є «блідим натяком» на цей спротив, який мусіла б їм ставити робітнича Німеччина, Франція, Англія, Америка. А в тім, робітнича Англія знайшла шлях до справедливого господарського ладу, до соціялізму без совєтських «вчителів» і її слідами йдуть інші передові країни світу.

Тільки сліпі можуть не бачити, що зорганізована робітнича кляса всіх і кляса передових країн все більше і більше приходить до голосу. Тільки сліпі можуть не бачити, що не хвилеві«вожді», «впливові державні мужі», «уряди», але саме вона матиме вирішальний голос і вплив на майбутнє обличчя світу!

Долю і недолю тієї робітничої кляси усіх найпередовіших країн світу поділяє кількасоттисячна українська робітнича еміґрація. День-в-день, в шахтах, у фабриках, на фармах і на дозвіллі входить з нею в дружній контакт кількасоттисяч українських робітників, які могли б створити кількасоттисячну армію найвпливовіших і ніким незаступимих представників воюючої України!

Ось те широке поле для діяльности й боротьби українських робітників на еміґрації за незалежну українську державу!

Але, щоби українські робітники на еміґрації справді могли сповняти цю ніким незаступиму ролю, вони мусіли б не бути в очах чужоземних робітників затурканими й заскорузлими селюхами — провінціялами. Щоби сповняти цю ролю, українські робітники мусіли б всесторонньо поширити й розбудувати свою політичну свідомість. Вони мусіли б вміти вияснити чужоземним робітникам цілі й тактику боротьби українського народу на батьківщині в такий спосіб, щоби чужоземні робітники набрали переконання, що боротьба українського народу є справедлива і правильна. Українські робітники мусіли б вміти вияснити визвольну боротьбу українського народу не тільки на прикладах з їх власного сільського двора і хутора, не тільки на прикладах з одної українньської провінції, не тільки на прикладах з боротьби котроїсь окремої суспільної верстви чи окремої та й чого доброго ще й відсталої, відмираючої партії, але на багатих прикладах з боротьби українського народу на цілій його території і не тільки з минулого, але в першу чергу сучасного.

Українські робітники на еміґрації мусять собі усвідомити, що український народ на батьківщині не стоїть на місці, не тримається сліпо всіх тих поглядів, з якими вони його залишили. Український народ на батьківщині під впливом реальної дійсности в процесі власної визвольної боротьби і під впливом тих, нехай і скупих вісток, що доходять до нього зі світу, думає, розвивається. Він під впливом тих думок уточнює цілі, змінює й удосконалює тактику своєї боротьби з большевицькими експлуататорами і поневолювачами. Є саме завданням українських робітників зробити все можливе, щоби матиповний і ясний образ дійсности сьогоднішньої України, щоби не відриватися від визвольної боротьби українського народу, не заміґрантщуватися. Є завданням українських робітників на еміґрації так само пильно слідкувати за тим, куди йде світ і дбати, якщо це тільки можливе, щоби знала про те так само воююча батьківщина. Коли українські робітники на еміґрації зрозуміють цей глибокий внутрішній зв'язок, який існує між визвольною боротьбою українського народу і визвольною боротьбою робітничої кляси світу. вони найдуть тим самим дорогу до розуму і серця тих чужоземних робітників, яким справа нашого народу може бути так само дорогою і які можуть нас підтримати. Бо ці чужоземні робітники побачать тоді, що наші робітники не нещаслі жертви обставин, не обмежені прихильники капіталістичної приватної власности, яку ті чужоземні робітники хочуть зробити суспільною, не обмежені націоналісти, яким поза їх народом цілий світ байдужий, але товариші — борці за справу трудящих. І коли український робітник вияснить чужоземному, що український народ бореться не за поворот до капіталістичної власности, але в першу чергу проти визиску трудящих, проти присвоювання собі плодів їхньої праці політичною клясою большевицьких панів і їхньою бюрократією, тоді він скоріше з'єднає і симпатію цього робітника для визвольної боротьби українського народу.

Школою, в якій український робітник на еміґрації міг би озброювати свій розум для боротьби за українську державу, для боротьби з рафінованими брехнями, якими большевицькі експлуататори й поневолювачі хочуть шкодити визвольній боротьбі українського народу, — може бути тільки його власна, професійна робітнича організація. Ця організація буде для нього рівночасно і знаряддям оборони його людських прав і професійних інтересів в країнах його побуту. Створити такі організації в усіх осередках, де живуть українські робітники, в усіх країнах, пов'язати всі ці професійні робітничі організації з собою, перетворити ці організації в звено, що зв'язуватиме українську робітничу еміґрацію з воюючою Україною і з робітничою клясою світу й тим самим зробити ці організації могутнім знаряддям боротьби за волю трудящого українського народу — є перше практичне завдання українських робітників на еміґрації й їхній обов'язок перед батьківщиною!

В Україні большевицькі експлуататори і поневолювачі є покищо майже панами ситуації. Багато з наших братів вмирає за Україну й може не раз з думкою, що удар по нашому ворогові не був для нього такий болючий, як для нас втрата дорогоцінної української крови.

Нічого більше не боїться большевицькі диктатори як того, щоб український фронт боротьби на еміґрації не був обсаджений дисциплінованими, боєздатними, свідомими своїх завдань і підступів ворога українськими силами. Тому їхні аґенти поспішають в гарячці працювати над тим, щоби всякі спроби в тому напрямі розкласти в корені й знищити.

Чи українська робітнича еміґрація використає шанси, які між цілою українською еміґрацією має тільки вона, чи вона переборе труднощі і виконає свій обов'язок перед батьківщиною — це залежить від неї самої. —

Василь РИВАК

До наших прихильників

Перебоpовши величезні труднощі віддаємо в руки наших робітників на вигнанні перший номер давно задуманого місячника. Вихід «Вперeду» завдячуємо всебічній піддержці наших товаришів однодумців в Англії, в країнах південної Америки, в Німеччині та безкористовній праці редакційної колеґії і всіх співробітників.

«Вперед» не є і не буде приватним підприємством чи варстатом праці приватних осіб, ані вузькопартійним органом. Він не буде теж безпартійним органом, але розцінюватиме громадські явища сучасного і минулого з точки зору сучасної, послідовної, безкомпромісової, і відвертої боротьби за демократію. Для нас демократія, не тільки найкращий засіб і шлях боротьби людей, окремих суспільних клас і людських спільнот за їхні інтереси і погляди, але також ціль суспільного розвитку цебто такий громадський лад, в якому вільний розвиток всіх людей буде ґарантований однаковим для всіх правом і не буде обмежений ніякими економічними, політичними та расовими привілеями.

Перше завдання нашого часопису бути звеном, що має зв'язувати наших робітників на вигнанні ідейно і політично з українським народом на батьківщині, народом, що бореться за своє економічне та національне розкріпачення.

Друге завдання нашого часопису є звязати поміж собою українських робітників, роз'яснювати їм важливіші політичні події в світі з точки зору інтересів українського народу, з точки зору інтересів робітничої кляси і трудящих всіх націй державних і націй поневолених, колоніяльних, залежних і загрожених чужоземними імперіялістами.

Третє завдання нашого часопису є стати знаряддям боротьби українських робітників за їхні людські права і професійні інтереси, в країнах їхнього побуту.

Доля і пізніший вигляд нашої газети є в руках наших українських робітників і всіх українських людей, яким дорогі завдання такої газети. Ці надзвичайно обмежені можливости, які ми маємо внеможливили видати наш часопис більшим тиражем та об'ємом. Тому звертаємося до всіх наших прихильників, щоби по перше найбільш енергійно провели кампанію за понрювання нашого часопису і розкольпортували тираж до останнього примірника; щоби проводили серед читацьких кіл збірку на пресовий фонд часопису «Вперед». Гроші за кольпортаж та датки на пресовий фонд зі списком жертводавців просимо слати на подані адреси Видавництва «Вперед» в Англії та Німеччині. Просимо всіх читачів не задержувати в себе ані не нищити нашого часопису, але передавати з рук до рук, щоби мали змогу читати його ширші читацькі кола. Просимо подавати нам адреси товаришів та знайомих з інших місцевостей та країн, які моглиби кольпортувати чи поширювати в себе «Вперед». Зробити часопис масовим — це єдиний спосіб забезпечити його точну появу і побільшити його об'єм.

Закликаємо робітників всіх професій, з усіх країн, в яких вони перебувають до найтіснішої співпраці з нами. Просимо їх всіх писати про стан, положення й умови життя робітників поодиноких місцевостей, галузей виробництва і окремих країн, про їхні організації і працю. Просимо писати про положення своїх чужоземних товаришів-робітників даної країни, про їхні організації, партії та їх боротьбу за покращання своєї долі, про їх поставу до українських робітників. З тим проханням звертаємося не лише до нової еміґрації, але теж до українських робітників старої еміґрації за океаном, не виключаючи і тих, яких їхні земляки часами неслуно називають „комуністами" можливо лише тому, що ці земляки не мали зрозуміння для інтересів найманого робітника і робітничої кляси в цілому. Ми на сторінках нашого часопису радо відступимо місце також тим поглядам, з якими ми не погоджуємося, але які уважаємо корисним отверто продискутувати, щоби найти правильну дорогу і вивити правду.

Віримо, що наш часопис найде не тільки всебічну піддержку української робітничої еміґрації і думаючих українських людей але, що всі вони приступлять до співпраці на сторінках нашого чесопису.

Редакційна Колеґія.

І. М-ко.

Політична програма УПА і нова українська людина

Не той тепер Миргород,
Хорол-річка не та.
П. Тичина.

Наші читачі вже певно знають про книгу «Позиції українського визвольного руху», що написана в большевицькому підпіллі політичним проводом українського повстання, а на еміграції перевидана певними колами УГВР. Позитивна оцінка цієї книги була дана тільки в газеті «Неділя» (моя стаття «За що воює УПА»). Решта еміграційної преси обійшла цю книгу мовчанням, якщо не рахувати циклостилевий орган осередку УРДП «Дунай» — «Революційний Демократ», що присвятив «Позиціям» ціле ч. 2 журналу. Також газета «Українська Трибуна» час від часу популяризує думки авторів «Позицій», але не завжди послідовно, вмішуючи часом матеріяли, що протирічать духу цієї книги.

Ми сміємо твердити, що ідеї, викладені в книзі «Позиції українського руху», ляжуть в основу всіх реальних (не емігрантських) програм української визвольної боротьби.

Конкретна політична програма «Позицій» найкраще викладена в статті П. Полтави (одного з авторів книги). На 27 стор. він каже: «Концепція Самостійної України — це також, концепція такого суспільного ладу в майбутній Українській Державі, за якого не існуватиме експлуатація (визиск) людини людиною. Цей лад буде спиратися на національно-державну і кооперативну власність у промисловості, банковій справі, торгівлі, на національно-державну власність на землю при індивідуальному або колективному, в залежности від волі населення, землекористуванні». Як правдивий демократ, автор толерує обидва способи землекористування — індивідуальне й колективне. Але як нова людина автор уже розуміє перевагу суспільної економіки. Вказуючи далі, що експлуатація українського народу «основана сьогодні на колоніяльно-безправному політичному й економічному становищі України в системі большевицького СССР» і що «соціяльне поневолення українського народу здійснює сьогодні кляса большевицьких вельмож», П. Полтава вірить, що «ці два моменти зникнуть, коли український народ здобуде повну політичну самостійність і побудує внутрішній лад на справедливих демократичних основах. Тоді, і лише тоді, принцип суспільноївласности стане основою справді щасливого, справді заможного життя українського народу, стане могутнім рушієм розвитку продукційних сил України. Поворот до капіталізму у випадку України був би в кожному відношенні кроком назад, реґресом» (підкреслення всюди П. Полтави).

Так стоїть питання щодо внутрішніх завдань українського визвольного руху. Не менш ясну відповідь дає П. Полтава і на питання про те, які зовнішні сили є споріднені з українським визвольним рухом. На стор. 55 він каже: «Щоб повністю зліквідувати клясову боротьбу, треба знищити саму основу існування кляс, тобто у випадку капіталістичних країн треба знищити інституцію приватної власности на знаряддя і засоби виробництва, а в випадку большевицького СССР — політичну монополію большевицької партії, диктаторський тоталітарний большевицький режим». Отже, цілком ясна орієнтація на антикапіталістичні сили в зовнішньому світі. Що ж це за сили? На протязі цілої своєї великої й цікавої статті П. Полтава нещадно критикує не тільки комунізм, але й соціялізм.

Однак з точки зору соціологічної науки політична програма П. Полтави є стовідсотково соціялістична, отже, його заперечення соціялізму є, поперше, данина автора своєму націоналістичному минулому і, подруге, це є критика не соціялістичного ідеалу, а конкретного европейського соціялістичного руху, заіржавілого в опортунізмі, а, часом, і в доктринерстві. П. Полтава репрезентує той зовсім новий світ, що в крові й муках народжується в надрах большевизму.

І тут ми підходимо до найважливішого висновку з книги «Позиції українського визвольного руху», безкінечно важливішого, ніж навіть самі ідеї П. Полтави і О. Горнового. Висновок цей буде витікати з таких положень і запитань: 1) Як сталось, що націоналіст П. Полтава, який протягом цілої своєї статті теоретично воює проти соціялізму, на практиці висуває програму, що повністю реалізує програму науквого соціялізму? 2) «Позиції українського визвольного руху» написані політичним проводом УПА, яка оперує переважно в Західньо-Українських землях. Але ж в Західньо- Українських Землях большевизм ще не встиг ліквідувати приватну власність. Чому в обставинах власницької стихії вихованець націоналістично-власницької школи П. Полтава, щоб в боротьбі з большевизмом спертися на місцеве населення, вважав потрібним висунути соціялістичну програму боротьби, тобто — суспільний устрій без приватної власности на засоби виробництва? 3) В умовах України не тільки Західної, але й Наддніпрянської, ще багато є людей,які воліли б господарювати індивідуально на засадах приватної власности. Це факт. Чому ці люди не дали ідейного натхнення українському повстанському рухові, чому в «Позиціях» не виступив їхній представник? Чому вчорашній їхній представник П. Полтава змушений сьогодні, переборюючи власні націоналістичні упередження, заговорити соціялістичною мовою? Де в Україні поділися ті люди, які на еміграції продовжують запевняти, що власницький інстинкт українського селянина невмирущий? Адже помилково думати, що всі ті люди повтікали на еміґрацію?!

Відповідь на ці питання українська політична еміграція не сміє проспати, бо проспати ці проблеми значить політично для України вмерти.

Нам здається, що мислима одна-єдина відповідь емігрантських реставраторів. Ця відповідь може бути тільки така: соціялістична програма УПА це є тактичний маневр. Насправді ж політичний провід УПА думає по старому.

Але той, хто спробував би висунути цей арґумент, мусив би визнати слідуюче: якщо борцям за приватну власність треба ховатись від населення за соціялістичну плятформу, то, значить, ця плятформа більше приваблює населення, значить приватна власність в народі скомпромітована і втратила моральну вагу.

Безумовно, що приватновласницька ментальність існує ще в частині населення. Але й там приватна власність перестала бути божком. Довгі тисячоліття людина вірила, що її матеріяльний добробут і особисте щастя нерозривно звязані з приватною власністю на засоби виробництва. Правда, в передових індустріяльних країнах робітництво виборолo й піднесло свій добробут на стільки, що тепер безвласницький пролетар скажімо в Нью Йорку живе краще ніж дрібний поміщик в Італії, а головне зростає самоповага й особиста гідність робітника. Але у відсталій Україні слово пролетар-робітник довго ще носило характер жалісний, а то призирливий.

Большевицьким террором наш народ поставлений тепер у безвласницькі умови існування. Те існування матеріяльно злиденне і духово безрадісне. Але за тридцять років революції народ наш переконався, що матеріяльні цінности можуть творитися і без приватної власности на засоби виробництва. Сьогодні українська земля дає 180 центнарів цукрового буряка з гектара, в той час, коли перед 1917 р. тільки культурні поміщицькі господарства давали 125 центр. Кожен український шахтар видобуває тепер щодня сотні тон вугілля, цукровар дає сотні кілограмів цукру, ткач сотні метрів тканини і т. д.

Українська людина починає вже відрізняти нову техніку і нові форми господарства, що забезпечують таку високу продукційність праці, від політичного устрою, який над всім тим панує. І нова українська людина природно дійшла до думки: існує капіталізм з приватною власністю на засоби виробництва й соціяльною нерівностю і існує большевизм без приватної власности, але з новою нерівністю. Чому не може існувати лад, де не було б ні капіталістичної ні большевицької нерівности? Чому не може бути так, щоб оте безвласницьке господарство, яке показало таку високу продукційність і яким безконтрольно порядкує большевицька бюрократія, щоб воно належало самому українському народові, який би кермував усіма скарбами своєї землі через підконтрольних йому фахівців? І якщо в капіталістичних країнах, власність належить капіталістам, народ має свободу, то чому він не може мати свободи там, де капіталіст не має і приватної власности на засоби виробництва не існує?

З цієї ментальности нової української людини народилася політична програма УПА. Її творими провідники націоналізму, колишні ідеологи і оборонці старого суспільного ладу. Їхні «позиції українського визвольного руху» продиктовані, отже, не доктриною, а живою українською дійсністю.

Читач, природньо, запитає: а де ж поділися ті оборонці інституту приватної власности, що їхні однодумці на еміграції так завзято обстоюють цей інститут, називаючи всіх, хто проти нього — комуністами й большевиками? Правда, поява «Позицій українського визвольного руху» ставить цих людей в ніякове становище: вони мусили б цілу УПА порахувати большевицькими аґентами. Оборонці інституту приватної власности своїх однодумців в краю напевне мають. Але ті їхні однодумці не пішли в УПА (інакше зголосились би в «Позиціях»). Маємо на увазі не селян а «ідеологів», яких в краю чи мало, але в УПА не має ні одного. Очевидно вони прислужуються Сталіну, як Тичина, Рильський, як багато інших. Їхня реставраторська ідеологія втратила в українському народові моральну вагу, тому туляться до сильнішого Сталіна. На еміграції їхні однодумці теж туляться до сильнішого.... Там, в Україні, революціонерів з УПА називають українсько-німецькими фашистами. Тут, на еміграції, вони називають їх «націонал-комуністами». Їх там і тут ціль одна: скомпромітувати революціонерів відповідно до смаку сильнішого оточення.

Тимчасом ідеї УПА не можна вимірювати старими маштабами і вкладати в якісь старі «ізми». Ідеї УПА репрезентують новий і останній етап революції. Вони мають прочистити шлях устрою, який у всі віки вважався найбільш відповідаючий людській природі — демократії. Тільки тепер це буде не стара демократія в умовинах в основі якої була приватна власність на засоби виробництва, а нова демократія, за якої змагання індивідуальних здібностей і еґоїзмів відбуватиметься в рямцях суспільної власности на засоби виробництва. В різних формах до цього йде тепер цілий світ.

А. Чернецький.

Наша еміграція і робітничі профспілки

Сучасна українська еміграція в Европі, а так само за океаном, не йшла туди з свого краю, як заробітчанська. Частину її вивезли силою, як «контингент» на працю у Німеччину німецькі нацисти, частина втекла з політичних причин перед большевиками, а дещо знайшлося й давніших полонених з польської, совітської армії, Дивизії «Галичина», а останніми часами і з рядів УПА.

Більшість цієї еміграції професійними модерними робітниками ніколи не були. Не були ними ні українські селяни, колись «самостійні» господарі, ні священики, ні вчителі, чи другі урядники, не була теж робітниками і доростаюча вже на еміграції молодь. Професійне робітництво становить хоч і поважне число, але не є в більшості серед еміґаційної маси. Обставини еміґраційного скитальського життя зложились так, що і колишні селяни — господарі і студенти, і вчителі, адвокати та урядники мусять іти на працю.

Як в більшості некваліфіковані та незорганізовані робітники, ідуть вони на звичайну чорну роботу та на найгірших умовах. Вербують їх звичайно самі підприємці, які й диктують ті некорисні умови праці.

В більшості є це так званий «жовтий» робітник, який обнижує умови праці робітників у тих краях, до яких емігрує. Поза лихі умови праці, які дістає наш робітник, зустрічається він теж і з неприхильною поставою до нього місцевого робітництва. Зарадити тому можна б було:

1. Коли б наші робітники їхали на працю за порозумінням з дотичними професійними робітничими організаціями тих країв, куди йдуть на працю та коли б 2. тамошні професійні організації перебрали теж і опіку над нашими робітниками, коли б умови праці реєстрували прямо в централях тамошніх робітничих профспілок.

До цього очевидно треба, щоб українські робітники стали членами тих профспілок.

А тим часом наші робітники стоять здалека від тих профспілок, що більше, як повідомляють навіть «Українські Вісті» з 30 грудня м. р., уважають ті профспілки за большевицькі.

Трагічне непорозуміння, коли незлобна провокація людей, які, може й несвідомо, наносять українському робітництву і нашій українській справі необчислиму шкоду.

Робітничі професійні організації боронять не тільки щоденні інтереси робітників (заробітня платня, час праці, санітарні умови праці, підмога в часі хвороби, безробіття і т. д.), але й мають теж важний, не раз вирішальний, вплив на господарське і політичне життя своїх держав.

Число їхніх членів виносить сотні тисяч, а то й мільйони. Їхні представники сидять в урядах держав, в деяких, як Англія, Австралія, Нова Зеляндія, мають в своїї руках уряд держави, в деяких, як Бельгія, Швеція, Франція, Німеччина і ін., творять ті уряди спільно з другими партіями. Президентами, цебто головами держав Франції, Швайцарії є їхні представники. Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй є їхній представник Трігвелі.

Робітничі профспілки, в Англії тредюніони, в Америці юнії є організації безпартійні, туди належать робітники різних політичних переконань. Правда, більшість їх стоїть на позиціях соціялізму (Англія), Америка щойно на цей шлях вступає.

В тих профспілках, де є впливи соціялістів, як Англія, Америка, а навіть Франція, йде важка боротьба проти большевиків, які стараються зробити ті організації зброєю своєї імперіялістичної політики. Большевики в важають соціялістів за свого першого непримиримого ворога і поборюють його найбільш рішучо.

В деяких країнах, як пр. Бельгія, крім профспілок, які є під впливом соціялістів, є ще й профспілки, які стоять під впливом католиків, які, одначе, порозуміваються і кооперують з соціялістами.

Об'єктивно беручи справу, немає ніяких оправданих причин, щоб українські робітники ставились неприхильно, а то й ворожо до тих профспілок, щоб їх оминали. Та в дійсності є так, що українці ставляться до профспілок ворожо, настроюючи проти себе зорганізоване в тих профспілках робітництво та наносячи собі й українській справі необчислимі шкоди.

Де ж причини цьому?

Ми вже вказали, що тут грає ролю несвідомість наших робітників, які з адвокатів, вчителів, господарів чи студентів стали примхою злої долі припадково робітниками, які, не будучи ніколи в житті робітниками, не знають, що з себе уявляють робітничі профспілки та яка їхня роля в сучасному господарському та політичному житті.

Але не це є найголовнішою причиною.

Виною тут є духове наставлення, з яким ті кандидати на робітників ідуть на зарібкову еміграцію. А те наставлення, яке їм впоюється в ім'я українського «патріотизму» — це ненависть до робітництва, до соціялізму.

Адже, подавляюча більшість українського політичного проводу день-в-день на всі заставки все горлає за хрестоносним походом проти соціялізму, утотожнюючи його з большевизмом. Всі, хто тільки рветься до проводу і в важає себе «спасителем України», горлає, що большевики — соціялісти, що в СССР — є соціялізм.

Очевидно, що коли таку ментальність впоєно нашим кандидатам на робітників, вони вірні їй — ставляться негативно, ворожо до соціялізму, до профспілок і робітництва.

Короткозорі, неуки, а то й злобні гешефтярі в політиці, — настроюючи українські маси проти соціялізму, навіть не здають собі з того справи, до чого вони йдуть, які будуть наслідки їхньої роботи для українців.

Щоби кілька десятків тисяч наших скитальців в Америці, Англії чи Бельгії спинили зріст чи похід робітництва і соціялізму в тих краях — про те можуть мріяти хіба наївні неуки. Ми, українці, не повалимо соціялістичного уряду в Англії, не спинимо соціялізму в Америці, Австралії і других краях. Того тамошні робітники та їхні організації не бояться. Але й вони не є такі наївні дурні, щоб спокійно дивитись на наші виступи проти них. Бо й ми на їхньому місці, у нашому краю, в себе дома, не робили б того теж.

Що большевики не соціялісти, на це не треба аж великих соціологічних — політичних студій, хоч до того нашим «ідеологам» ще дуже далеко. Але їм вистачило б наочно переконатись, як проти большевиків виступають соціялісти Етлі, Бевін, Спаак, Шумахер, Жуо.

Забріханість наших «патріотичних ідеологів» тут очевидна. Це вони своїм поступованням настроїли ворожо українських робітників проти робітничого і соціялістичного руху й тому не мають нині чого дивуватись, що наші робітники не йдуть до профспілок, а робітництво уже ставиться до них неприхильно і що називає українців фашистами.

Як вони, ті «ідеологи», такі наївні, що думають, що обійдуться без допомоги чи прихильного ставлення до української визвольної справи з боку світового соціялістичного робітництва, — це їхня справа. Але хай скажуть це одверто. І хай так само одверто заявлять це й їхні визнавці, ісповідники такої «ідеології».

А тоді непотрібно буде нарікати на неприхильне ставлення до нас світового робітничого руху.

Українська Національна Рада і її критики

Національна Рада (НР) постала, як об'єднання всіх наших самостійницьких політичних партій на вигнанні для посиленої спільної й всіма партіями контрольованої політичної акції закордоном в користь визволення українського народу на батьківщині й відновлення Самостійної Соборної Української Держави.

Діяльність Національної Ради і її Виконного Органу (ВО), зрозуміла річ, мусили зустрінутись з критикою з боку різних політичних партій і з боку окремих громадських середовищ. Національна Рада і її Виконний Орган самі, очевидно, бажають з боку громадянства такої критики, яка допомагала би їм все краще і з більшим успіхом виконувати їхню важку і відповідальну працю.

На жаль, з такою конструктивною критикою Національна Рада і її Виконний Орган досі, поза окремими рідкими випадками, не стрінулися.

Не маємо змоги в цій статті зайнятися тими закидами, що їх деякі наші партійні кола все наново висувають проти Національної Ради і діяльности її Виконного Органу. Більшість з них була досить ясно опрокинута тою частиною нашої преси, що підтримує Національну Раду. Хочемо звернути увагу на один дуже багатомовний факт. Всі наші політичні партії, всі без винятку, напередодні утворення Національної Ради погодились і публічно деклярували, що *створення єдиного українського політичного центру на еміграції* є необхідна передумова для успішної політичної акції в світі в користь визволення українського народу на батьківщині. Тільки одні партії деклярували це щиро, з готовістю діяльність такого єдиного політичного центру всіми своїми силами підтримати. Інші деклярували це нещиро, з тої простої причини, що вони не могли вже довше протиставитися моральному натискові думаючого патріотичного українського громадянства на вигнанні, яке виявило непереможну волю до об'єднання всіх українських організованих політичних сил в єдиному, спільному і всіми політичними партіями контрольованому центрі.

Це непереможне бажання українського громадянства є плодом гіркого досвіду довоєнних і повоєнних часів, коли то через брак такого єдиного центру для української політичної акції закордоном різні, ніким не контрольовані, політичні діячі, а то й звичайні авантюрники і самозванці вважали себе покликаними заступати українську справу перед світом та ще й від імени «цілого українського народу». Які величезні шкоди наносила нераз діяльність таких людей українській справі, — це відомо всім українським людям, хоч би з часів останньої війни і перших повоєнних років.

Деякі середовища зразу самі хотіли бути такими, ніким неконтрольованими, політичними центрами, протягом трьох років боролись за те проти цілого українського громадянства, але, побачивши, що це — через рішучий спротив громадянства — не пройде, змінили тактику. Вони погодились і деклярували свою готовість вступити до такого єдиного політичного центру в формі Національної Ради, чи піддержати його, але рівночасно повели і ведуть в пресі кампанію за тим, щоби в такий чи інший спосіб (через зміну статуту Національної Ради чи натиск таборової вулиці) або здобути в Національній Раді свою більшість, або вчинити її знаряддям своєї вузько-партійної політики.

Думаюча і патріотична громадськість знає однак, що розвалити Національну Раду є те саме, що відкрити на вигнанні дорогу всяким безконтрольним «вождям» і самозванцям до виступів «від імени цілого українського народу» на шкоду українській справі. Тому українська громадськість до цього не може допустити і не допустить.

Гр. Погорілий.

Що таке власовщина?

Мабуть не всі добре знають за що боровся генерал Власов. Між тим історія з Власовим дуже повчальна. Власов, як і всякий інший совєтський генерал, був типовим витвором сталінської доби: Напевне він не мав бажання повертати Росію до капіталізму, коли виступив під час останньої війни проти Сталіна і пішов на спілку з Гітлером. Але він не мав, тай не міг мати в тих умовах, також чіткої, справді визвольної програми. Він був виразником стихійної ненависти російських вояків до терористичного большевицького режиму. Йому властива та парадоксальна риса совєтської людини, що разить кожного стороннього спостерігача, а саме: його, як і всіх інших совєтських діячів, все життя напомповували «ленінсько-сталінською високопринциповою політичною наукою», а як і всі інші совєтські достойники, виявив разючу політичну неграмотність і безпринципність.

Власов дивовижно наївно дав себе обплутати двом історично безплідним силам: Німецькому фашизмові і російській білогвардійщині. Перший не тільки робив Власова своєю маріонеткою, але й диктував йому реакційну реставраційну програму, а російська білогвардійщина звила внутрі власівського руху фашистівське єдинонеделімське кубло і перетворювала власівський рух на щось подібне до змодернізованої врангелівщини. В наслідок виходило так, що коли навіть Власов і хотів щось схоже на правду сказати, то йому з всіх кінців затуляли рота. Наприклад, Власов дав був інтерв'ю в українському питанні і там, між іншим, висловився, що російський народ не винен за те, що російські царі поневолювали Україну. В німецьких часописах так воно було й надруковано. Але хіба дозволили б російські білогвардійці, що зі всіх кінців обсіли були Власова, щоб будь-хто посмів критикувати російських царів? Тому, у власівській газеті «Воля народа» те саме інтерв'ю було видруковано без критики царів. І так в усьому: з одного боку Власову затуляв рота Гітлер, а з другого боку — російські чорносотенці.

Якби Власов був людиною політично грамотною, або принциповою, він би не дозволив перетворити себе на іграшку в руках реакціїних. Але, маючи в своїй душі тільки ненависть до Сталіна і не маючи жадного тверезого політичного пляну, він дав заколисати себе титулом «освободітеля Росії», увійшовши в історію як російський квіслінґ та ворог поневолених Москвою народів, зокрема України, бо в рямцях реального, а не уявлюваного власівськими малоросами, руху Україні готувалось місце Неомалоросії.

З власівського руху витікають такі висновки:

1) Ніколи не матиме успіху протибольшевицький рух, якщо він буде рухом реакційно-реставраційним, тобто, якщо він боротиметься не за звільнення революції від большевицького закостеніння і змертвіння, а за поворот назад, до старого. Тільки спираючись на робітників і селян, і здійснюючи їхній ідеал — справедливе, справді соціялістичне суспільство, — протибольшевицький рух може розраховувати на успіх.

2) Всяка орієнтація на інтервенцію прирікатиме протибольшевицький рух на маріонетковий додаток до імперіялістичних інтервентів. Протибольшевицький рух може мати успіх тільки як рух революційний, що шукатиме зовні підтримки від таких як і він ВИЗВОЛЬНИХ рухів.

3) Ніколи ніякий навіть найреволюційніший російський рух не може після большевизму бути репрезентантом поневолених Москвою народів. Тому справжні російські революціонери можуть мати підтримку від поневолених народів тільки при умові, коли вони відмовляться бути представниками поневолених Москвою народів і відмовляться претендувати на керівництво єдиним антибольшевицьким фронтом. Тільки в такий спосіб російські революціонери доведуть свою добру волю щиро порозуміться з поневоленими народами. Бо ті народи досить вже чули про «братскоє єдінство» і т. а.

Вс. Фелікс.

Французькі революційні демократи

Хтось назвав Францію «інкубатором ідей», але він напевне говорив це з іронією. Інший хтось назвав Францію «ідеологічним барометром Европи» і це порівняння, на нашу думку, є дуже вдалим.

Під тиском диктатури ВКП(б), з-під-криги «замороженої» революції й саме на ґрунті молодої української нації зродилась і росте ідея української революційної демократії. І ось в протилежному кінці загроженої Европи, у Франції — країні, над якою найбільш зависла небезпека стати жертвою диктатури французької К.П., цього «оливяного солдтика» Кремля, або попасти під диктатуру неофашиста де-Голя, —,у тій Франції теж народилась і росте ідея французької революційної демократії. Це не випадковий збіг назв, це закономірність: та сама дія викликає таку саму протидію.

Французьке Демократичне Революційне З'єднання (Rassemblement Démokratique Revolutionaire) своїми корінням виростає безпосередньо з славного резистансу протигітлерівських окупантів Франції. На чолі цього руху стоїть така всесвітня відома особистість, як письменник-екзистенціяліст Жан-Поль Сартр. Властвтм політичним ідеологом руху є Давід Руссе.

Демократичне Революційне З'єднання це новий соціялістичний рух, який виростає в боротьбі з де-Голізмом, з дегенерованою комуністичною партією і з кризи старої соціял-демократії. Воно об'єднує в собі марксистів і не марксистів, вихідців з компартії і бувших анархо-синдикалістів, бувших членів партії Блюма і бувших троцькістів. Ці люди добре вивчили науку Російської Революції і наслідки панування Сталіна; знання ситуації в СССР та безпосередня загроза створення такої же ситуації в Европі, і зокрема в Франції, зробило найбільший вплив на формування ідеології французької революційної демократії.

Ідеолог Р. Д. Р. Давід Руссе говорить, що ... «в перспективі історії й ситуації, я вірю, що марксисти і не марксисти, всі члени Р. Д. Р., розглядають клясову боротьбу як щоденну реольність ... і в цій боротьбі кляс рони вирішили поставити себе по стороні пролетаріяту, а не по стороні буржуазії». Але ... «історія жовтневої революції і сьогоднішня Росія показують нам, — говорить далі Д. Руссе, що скасування приватної власности на засоби виробництва не вистачає, щоб створити соціялізм; що якщо воно не переводиться в рамках широкої демократії трудящих мас, то тим самим сприяється створенню нового феномену експлуатації. Відібрання прибутків з. продукції розбиває приватну власність і робить державу власником колективної економіки. Щоб ця нова економіка стала суспільною власністю трудящих, тобто прийняла характер дійсного соціялізму, треба, щоб трудящі стали власником держави, яка є власником економіки. Вони мусять контролювати цю державу. Робітнича демократія може приймати різні форми, але її існування є необхідним, щоб держава була пролетарською власністю. В противному випадку, якщо контроль над державою не існує, якщо не існує робітнича демократія, держава довершує свою еволюцію до здобуття цілковитої незалежности у відношенні до суспільства, і таким способом стає органом нової експлуатації цього суспільства державним персоналом, експлуатації більш лютої, ніж експлуатація капіталістична. Я думаю, що сьогодні там (в СССР) існує тоєтрої важливости проблема — створення революційного і демократичного руху». Далі з цього Д. Руссе робить висновки для соціялістичного руху в світі: «Я думаю, що це є центральна проблема сьогодні. Доки ми не зробимо цієї демократії наших ідейних позицій, весь час буде глибока неясність і безпорядок між антикапіталістами і правдивими соціялістами, і доки цей безпорядок існуватиме, будуть існувати величезні перешкоди для створення життєздатного революційного соціялістичного авангарду. На мою думку, наші розходження з комуністичною партією не є розходженнями епізодичними, чи щоденно-політичними, це є розходження історичні. Я не вірю, що авторитаризм, який є характерним методом праці і життя в середині компартії, став результатом, я не знаю якого, розумового заблудження комуністичних керівників. Це є вияв нового соціяльного прошарку в його історичному розвитку. Це є вияв нових соціяльних відносин, які є створені на одній важливій частині плянети, і розширення яких ми бачимо сьогодні на всіх компартіях Европи. Це є вияв соціяльних відносин, основаних на експлуатації державою, яка є власником колективної економіки, трудящих мас, що є їй покірні».

Таке становище займає Р. Д. Р. по відношенню до большевизму. Внутрі самої Франції РДР веде жорстоку боротьбу з де-голістами, з різними буржуазними партіями, яких у Франції чимало. Про політичну диференціяцію в середині країни Ж. П. Сартр говорить так: «Сьогоднішня диференціяція проходить в критиці буржуазної експлуатації і в боротьбі з партіями, які її репрезентують. Що ж до розходжень з старим реформізмом, то історія розвалила його остаточно. Розходження з сталінізмом не йдуть тим самим шляхом. Вони вже не розглядаються як дискусія між людьми, які беруть участь в тому самому підприємстві. Сталінізм є політична партія нової історичної соціяльної формації, де держава — власник економіки, експлуатує трудящі маси. Розходження з нею тепер це розходження між антикапіталічними етатистами» (anticapitalistes étatiques) і революційними демократами, які приєднали спадщину марксизму й соціялізму до свого бажання перетворити засоби виробництва в суспільні, але щоб робити це перетворення під демократичним контролем трудящих мас в новій державі й в новій економіці».

Як бачимо навіть з цих коротких слів, Р. Д. Р. блискуче оцінила ситуацію. Д. Руссе також не помилився, що в СССР на порядку денному стоїть проблема творення революційно-демократичного руху, який мав би рознести сталінську державу, знищити клясу большевицьких вельмож і встановити справжню демократичну владу трудящих мас. Відстав тільки трохи Д. Руссе через свою непоінформованість. Вже три роки існує Українська Революційно-Демократична Партія, яка в своєму теоретичному органі Наша Боротьба» обґрунтовує засади революційно-демократичного руху під большевизмом. Одночасно на Україні вже народилася і росте ця ж ідея, її гасла вже можна знайти не лише в теоретичних працях ідеологів українського революційного підпілля, але навіть в звичайних летючках — зверненнях УПА до червоноавмійців і підсовєтського населення.

Народження таких самих ідей сьогодні в Франції, де існує найбільша затроза большевицької диктатури, свідчить, що лише з цих позицій можлива боротьба з большевизмом.

(З журналу «Революційний Демократ», органу групи Української Революційно-Демократичної Партії, ч. 4).

Значення подій в Америці

Дня 5 січня ц. р. нововибраний президент Сполучених Штатів Америки Гаррі Труман зложив перед 81 конґресом США свою першу посли перервали 37 разів своїми оплесками, програмову декларацію. Ця декларація, що її з'ясовує основні напрямні американської політики на найближче майбутнє. В історії найбільшої потуги світу США починається новий етап розвитку, який має виключно важливе значення для цілого світу. Американський народ, який в останніх виборах проголосував за Трумана, свідомо став на цей етап розвитку. В своїй декларації сказав про це ясно сам Труман: американський народ не схотів, щоб його доля була в руках горстки багатіїв. І саме про це йшло в останній виборчій боротьбі поміж демократами і республіканцями. Позиція фінансових магнатів протягом останньої війни зросла в Америці до небувалих меж. Звідомлення американської торговельної комісії про індустріяльні монополі в Америці кидає лише маленьке світло на ці економічні процеси, що так характерні для сучасної стадії розвитку американського капіталізму. З тих звідомлень довідуємося, що, починаючи з 1940 року і до сьогодні, американські великі капіталістичні підприємства просто «з'їли» 2.500 менших підприємств та виробничих закладів. Якщо йде про виробництво сільськогосподарських машин, то воно на сьогодні репрезентоване в Америці шістьма концернами, з яких концерн Intern. Harvester Corporation » має більше капіталу, як всі інші п'ять разом. Звідомлення цієї комісії не подає, на жаль, даних про діяльність сталевого картелю, бо цей картель просто не дозволив їй заглянути в свою господарку. (Між іншим, дуже цікаво і багатомовно для демократії в умовах капіталізму.) Представивши докладно образ розросту фінансового капіталу, комісія дала таку осторогу: «або будуть великі концерни мати вкінці владу в своїх руках, або уряд мусить вмішатися в інтересах загалу та провести певні реґуляційні заходи». Саме це: боротьба паміж репрезентантами чистого капіталізму, з одного боку, та інтересами трудящих, з другого боку, — це була канва, на якій відбувалися останні події в Америці. Подані вище дані кидають світло на дійсні соціяльні відносини в США і недвозначно вказують, хто використав як слід останню господарську коньюнктуру. Колосальний технічний розвиток США і високий пересічний життєвий стандарт не йшли впарі з всестороннім розвитком цієї країни. Якщо іде про соціяльні відносини, то заможня Америка відстає в цьому відношенні на цілі десятки років від бідної Европи. Загальний добробут не був вислідом ліквідації разючих соціяльних протиріч цієї країни, він лише ці протиріччя відповідно «замаскував» і тому Труман серйозно застерігає перед катастрофою, якою могла би бути нова господарська депресія й на яку так розраховує Москва. Не лише соціяльні відносини, але теж культурні, а головно шкільництво сучасної Америки, — потребують великих реформ. Звідси акція Трумана і його остання декларація має вирозно внутрішньо американський характер. Основи її проблеми в'яжуться з плянами перебудови цілої американської системи і для цієї справи заповів Труман контролю фінансів, продукції, максимальні свободи для робітничих організацій, організацію нового міністерства соціяльних справ, новий закон про суспільні забезпечення, реформу шкільництва і т. д. Америка стає на новий історичний шлях розвитку, на той шлях, на якому стоїть вже ціла Европа, на шлях великих соціяльних реформ, плянової господарки, політики держави під кутом інтересів трудящої людини.

Якщо з тими всіми внутрішніми заходами пов'язане питання, хто буде стояти проти сталінського імперіялізму, чи економічно і соціяльно здорова потуга, чи криклива, але внутрішньо повна протиріч стара Америка — тоді ясно є, що всі ці дії Трумана мають всевітнє значення. Але зовнішня політика Трумана буде мати певне спрямування, поскільки внутрішня політика взагалі це лише два різні терени здійснювання тих самих ідей. США будуть напевно більше приділяти уваги для тих соціяльних експериментів, що почалися в Европі, а головно — в Англії. Американська допомога для Европи не буде більше засобом натиску на европейські країни («відчинити двері для вільної торгівлі», «спинити соціялізації» і т. д.). Поскільки ми живемо в добі імперіялістичного наступу сталінської Москви, американські стратегічні пляни не будуть радикально мінятися, але вони будуть діставати інші цілеспрямовання, а імперіялістична зарозумілість та егоїзм супроти европейських країн будуть напевно притуплюватися. Сьогодні ще завчасно говорити які зміни в американській зовнішній політиці пов'язані з іменуванням Ачесона міністром закордонних справ. Його колишнє прихильне ставлення до СССР лише вказує, що маємо до діла з людиною поступовою, яка уважно придивлялася і шукала нових ідейних змістів для нашої доби. Сьогодні він належить до тих тисяч «розчарованих», які вже знають, що СССР Сталіна й новий соціяльно справедливий завтрашній світ — це дві різні речі. Очевидно, що і для нас, українців, американські події мають величезне значення. Бо наша справа не розв'язується, як більшість емігантських політичних спекулянтів думає, «негайним вибухом війни». Наше визволення у великій мірі залежатиме від того наскільки багато буде проґесивних, ідейно співзвучних нашому визвольному рухові сил у світі. Все це, що діється в Америці, це відхід від старого світа від старих порядків, все це лише початок, і все це напевно наближення навіть США до світу тих ідей, якими насичений визвольний рух українського народу та всіх поневолених і колоніяльних народів. І тому здорова частина нашого народу мусить вітати останні події в Америці.

Як ЦЕ ОСЯГНУЛИ АМЕРИКАНСЬКІ РОБІТНИКИ?

Перед американськими трудящими стояло в останніх виборах трудне завдання. Республіканці, представники великого капіталу, були недаром певні своєї перемоги. В їх руках була преса, всі засоби впливу на публічну опінію, за ними були «наукові» передбачування інституту Ґеллупа (славного інституту досліджування публічної опінії в Америці). З другого боку, партія Воллеса своєю акцією намагалася потягнути за собою частину свідомішого робітництва. Положення було ще тим скомплікование, що Труман не мав популярности в самій демократичній партії та деякі робітничі діячі були з ним в особистому конфлікті. Побіда робітничої верстви була можлива завдяки тим глибоким перемінам, які серед американського робітництва саме назрівають.

В Америкиці є дві профспілкові централі: „American Federation of Labor (A. F. L.), та Congress" of Industrial Organisation (C. I. O.)" Сьогодні вже немає жадних засадничих різниць поміж обома організаціями, та навіть говориться про можливе їх об'єднання. В минулому КІО було під впливами комуністів в противенстві до АФЛ, організації, що мала завсіди протикомуністичний характер. Ця остання організація свій характер завдячує своєму довголітньому секретареві Максові Естманові, бувшому секретареві Льва Троцького та довголітньому співробітникові соціялістичної газети « New Leader ». В профспілках вже давніше, ще за життя Рузвельта, повстав т. зв. Political Action Commitee (P. A. C.) » (ПАК) і в ньому була сконцентрована вся акція в користь Трумана. Очевидці росказують, що робітники з подивугідною відданістю все робили для побіди Трумана, а радше для побіди своєї власної. В Дітройті, приміром, власники автотакси відмовилися від особистих заробітків та возили безплатно хворих, калік та старіків до виборчих льокалів. 13.000 робітників були на день виборів «мамками» і бавили немовлят на те, щоб їх мами могли взяти участь у виборах, залишаючи дома дітей під їх опікою. Не лише реакційні республіканці дістали несподівану й добру научку від робітників. Також просталінському Воллесові в тих виборах дісталося. Останньо відбулися конґреси обох профспілок. На конґресі АФЛ виголосив довшу промову Макс Естман про суть сталінізму. Крім нього суддя найвищого суду у Вашінґтоні Віллям О. Дуґляс обширно з'ясував делегатам боротьбу европейського демократичного соціялізму, його ставлення до сталінського терроризму та його політичні цілі. Обі профспілки рішили спільно вести дальше комітет політичної акції та боротися проти впливів Москви у світовій централі профспілок. Все вказує, що робітнича верства Америки починає новий етап свойого розвою, в якому свідомість і відчуття своєї сили буде робити її заходи ще більше динамічними та рішучими.

Голландські імперіялісти на службі Сталіна

Дня 19 грудня 1948 року голяндські війська напали зрадливо на індонезійську республіку. Після збомбардування і захоплення столиці Джоржакарта виарештували голяндці всіх індонезійських республіканських діячів та зайняли майже цілу країну при допомозі, згори приготованої для тієї акції, армії.

Індонезія — це стара голяндська колонія з величезними багатствами кавчуку та цини. В часі останньої імперіялістичної війни Індонезія була під японськими впливами. Коли в 1945 році, після розгрому Японії, англійські війська разом з маленькими голядськими відділами хотіли наново встановити в Індонезії голяндсько-колоніяльний режим — місцеве населення стануло з місця до завзятої боротьби за свою свободу. 17 жовтня 1945 року проголосило воно свою державу «Індонезійську Республіку» та всіми засобами протиставлялося імперіялістичним заходам голяндців. Вкінці, заходами, головно Америки, Індонезійська Республіка та Голяндія заключили перемир'я. Голяндія погодилася, що Індонезія буде незалежною державою, лише буде господарсько і політично співпрацювати з нею. Багато спірних справ ще не розв'язано, але обі сторони зобов'язалися не воювати проти себе. У міжчасі використовують це положення комінформівські кола й, зорганізувавши не лише комуністів, але взагалі радикальні свободолюбні елементи, розпочали в серпні минулого року революційну акцію проти компромісового індонезійського уряду. З метою його скинути. Індонезійський уряд у великій мірі своїми силами зліквідував цю акцію. Тим часом голяндські імперіялісти в грудні м. р. підготовилися зрадливо до акції саме проти того, респурліканського, в своїй структурі односторонньо протикомуністичного індонезійського уряду, на чолі якого стояли ліберальні кола. Зламавши всі прийняті зобов'язання, думають вони, що при допомозі, як називають, «поліційної» акції вдасться їм знищити свободолюбний рух індонезійців та знайти «Квіслінгів», які будуть коритися їхній колоніяльній політиці. Короткозорість голяндських націоналістів тут очевидна, а жнива з їх акції буде збирати лише Сталін.

Напад голяндських імперіялістів викликав протест цілого світу. Америка здержала для голяндських колоній свої допомоги та справа опинилася перед Об'єднаними Націями. Одначе, голяндці поводяться надалі зухвало, заявляючи, що «це їх внутрішня справа».

До останніх подій в Москві.

Перед наступом?

Зміна Молотова Вишинським викликала у світі різні коментарі та здогади. Частина преси звертала увагу на останні постійні невдачі Молотова на міжнародньому терені. Зокрема створення т. зв. атлянтійського пакту, до якого приступила не зважаючи на погрози Моски, також Норвегія, різні газети та політичні коментатори розглядаютьяк «упадок зірки» Молотова, і пояснюють відкликання його, як наслідок саме тих невдач. Але інші добре ноінформовані кола звертають увагу, що тут маємо до діла не з упадком Молотова а навпаки з його підвищенням і що Молотов відходить зі становища міністра закордонних справ СССР на те, що підготовлатися на майбутнього наслідника Сталіна.

Все таки і призначення саме Вишинського на місце Молотова є дуже характеристичним для сучасної політики Кремля. Хто такий Вишинський?

Андрей Іванович Вишинський, (66 рокіб) родом з Одеси, був зовсім незнаною постаттю в часи жовтневої революції. Що більше. Як і инші визначні сучасні сталінські апаратчики, він в тому часі був активним контреволюціонером, та ворогом большевиків. Доперва після революції, в 1926 році Вишинський вступає до компартії та викладає на московському університеті кримінальне право. В 1928 році Вишинський стає вперше «славним» в СССР — він головує на суді над 53 інженерами Донбасу (знаменито «Шахтинська справа»). Цим процесом було «доказано» співпрацю тих інженерів з польською та французькою розвідкою. Вишинський, як генеральний прокуратор, стає особливо відомим в 1930 грому всіх опозицій, перестріляння цілого старому всіх опозицій, перестрілянн цілого старого покоління большевиків все це «формально» організує саме Вишинський. Зникають «Соратники» Вишинського — Яґода та Єжов, але йому вдається всіх пережити. Таємниця Вишинського полягає в тому, що він ніколи не зробив ні одного кроку без порозуміння зі Сталіном. Його душа хемічно чиста від всяких сантиментів, душа слуги, раба, вірного свойому панові, якому він віддає до послуг свою правничу здібність. Саме ця сервілістична прикмета його вдачі, його цинізм і корінна безідейність забезпечували йому карієру в сталінському апараті.

Коли до того ми ще пригадаємо собі, що Вишинський виявився як впертий ворог західніх демократій, тоді стає ясно, що зміна на становищі міністра закордонних справ СССР не означає якоїсь зміни совєтської політики, а зокрема ніяк не означає помягчення курсу СССР супроти Заходу. Подібно як колись перед розгром революційних опозицій в партії, так і тепер, Сталін висуває Вишинського на те лише, щоб новим, злочинним своїм акціям, на цей раз на закордонному відтинку, надати відповідну правну «основу». І тому треба сподіватися, що за тим кроком йде підготовка Сталіна до якихсь рішучих акцій Москви, чито проти Фінляндії чи проти Югославії. В кождому разі іменування Вишинського на місце Молотова є погрозою Сталіна демократичним потугам.

ПОСТІЙНІ ПЕРЕМОГИ Labour Party

Починаючи з 1945 року і до тепер в різних частинах Англії відбулися 48 разів пробні вибори. Майже у всіх тих виборах перемогла англійська робітнича партія. Недавно відбулися такі вибори в Лондоні і не зважаючи на те, що в тих виборах брав дуже активну участь лідер консерватистів Черчіл, лейбуристи осягнули величезну більшість. Вперше в історії Англії маємо такий факт, що населення задоволене зі свойого уряду. Пересічний англієць твердить, що зі всіх можливих в Англії урядів, соціялістичний уряд, який є зараз при владі, є напевно найкращим.

1/5 БЮДЖЕТУ СССР НА ОЗБРОЄННЯ

Дня 10 березня 1949 р. московське радіо подало, що 79 міліярдів рублів з бюджету СССР призначено на озброєння. Це є найбільша сума, яка була до тепер в історії СССР признана для цієї цілі. В порівнанні з минулим роком збільшено видатки на озброєння на 13 міліярдів рублів.

НАТИСК НА ШВЕЦІЮ, ДАНІЮ і ІРАН

Коротко після зміни міністра закордонних справ СССР почалася акція плянового натиску СССР на Іран, швецію і Данію. Водночас фінляндські комуністи грозять безпосередньою акцією проти теперішнього уряду фінляндських соціял-демократів. Західньо-европейська преса повідомляє також, що комуністи підготовляються до террористичної акції в західній Европі.

ВЕЛИЧЕЗНІ ЗБРОЄННЯ АНГЛІЇ

Англійський парлямент схвалив 200000 мілінонів фунтів на негайні зброєневі витрати. Водночасно заповіджено, що англійська летунська промисловість випускає вкоротці серійно найкращі ракетні і турбінові літакивинищувачі.

Просимо Читачів вибачити нам цілий ряд друкарських помилок, що їх Редакція з технічних, від неї, незалежних причин не могла виправити. Це торкається перш за все 14 стор., зокрема закінчення статті К. Пархоменка: „Вавилонська вежа большевизму" та статті Омеляна Волинця: „Чому я вступив в члени профспілки транспортових і звичайних робітників".

Сила Европи

Під таким наголовком уміщено в журналі »Le Bulletin Federaliste« лютий 1949 статтю Поля Дюверже, в якій автор наводить дуже цікаві матеріяли про господарство Европи і деякі свої міркування. Наводимо окремі моменти з тої статті.

„Чи об'єднана Европа господарчо життєздатна, чи вона бажана европейцям?" — запитує Поль Дюверже. „Щоб відповісти на це питання автор наводить декільки чисел, взятих з офіційних документів. Ці числа характеризують продукцію 16 країн Маршалового пляну, до яких віднесено також три західні зони Німеччини та Еспанію.

Якщо порівняти продукцію Европи, США й СССР в 1938 році, то побачимо, що Европа не відставала від цих двох потуг. Що до сільсько-господарської продукції, то тут Европа мала дефіцит тільки в продукуванні жирів. Хлібне збіжжя покривало потреби споживання. Після падіння с-г. продукції в роки війни маємо нове піднесення, що покриває потреби Европи в хлібі й м'ясі.

В галузі промисловости Европа є багатша від СССР сировиною. В 1938 році вона мала вистачаючу продукцію чавуну, цементу, алюмінію, вугілля, але відставала в цьому від США, які в цей час мали найвищий розквіт. Це відставання Европи було наслідком насамперед її бідности на електроенергію; в 1938 році на одного европейця припадало 2.700.000 калорій електроенергії, в той час як на одного американця 8.900.000 калорій. Проте запланований розвиток продукції гідроелектроенергії в гірських районах Европи (Центральний Масив, Норвегія, Піренеї) значно змінить становище. Якщо в 1938 році Европа виробляла 157 мільярдів кіловатгодин електроенергії, а США 148 міліярдів, то в 1951 році Европа вироблятиме 242 міліярди, тобто 1000 КВГ на одного мешканця (стільки ж як і США, не зважаючи на воєнну руїну). Збільшення виробу електроенергії піднесе й продукцію інших галузей виробництва. Великобританія, Данія, Ісляндія, Норвеґія й Швеція вже перевищили рівень 1938 року. Франція наближається до 100 проц.

Завдання Европи забезпечити себе повністю сільсько-господарською продукцією. В галузі промисловости вона може стати широко експортуючою країною. Але це можливо тільки при об'єднанні й розумному перерозподілі лишків. Поділені країни можуть мати тільки труднощі одні від надвишки продукції, інші від нестачі. Роз'єднаність Европи сприятиме об'єднанню її диктаторськими способами, що означало б тільки загибіль її націй.

Окремо жодна з націй Европи не може мріяти піднестися до рівня США або СССР. **Об'єднана Европа може стати потугою, яка значно перевищувала б і США й СССР. Вона може створити правдиву „третю світову силу", силу миру.**

На закінчення автор наводить цікаву таблицю продукції Европи, США й СССР за 1938 рік.

Продукція 1938 року (в тисячах тон).

Галузі господарства	Світ	СССР	США	Европа	% Европи до світової продукції
Хлібне збіжжя	210.061	57.904	20.503	45.644	24
Жири	19.220	—	3.072	3.039	16
Голів великої рогатої худоби	723.000	63.200	66.790	8[illegible].085	11
Сталь	109.000	18.000	28.000	45.548	40
Вугілля	1.300.000	138.000	359.000	514.100	38
Цемент	84.000	5.700	18.279	33.031	39
Папір і картон	29.510	921	10.322	9.681	33
Алюміній	576.200	48.300	130.100	185.000	34
Енергія (в трилйонах калорій)	2.932.100	284.750	1.199.640	744.470	25

ВІД РЕДАКЦІЇ. Поняття „третя сила" ми розуміємо не так, як Поль Дюверже. Третя сила не є явище географічне, а тільки соціяльно-політичне. Тому елементи „третьої сили" можуть бути в Европі, США, навіть в СССР (підпілля). Сучасна Европа є поки що складовою частиною капіталістичного світу. Вона стане „третьою силою" коли не буде ні капіталістична, ні тоталітарно-державнокапіталістична, тобто, коли стане світом напр. демократичного соціялізму. І то при умові, якщо США залишились би капіталістичною країною. Якщо б же й США стали на шлях соціялістичних реформ, тоді знову ніякої „третьої сили", а тільки два світи — СССР і світ демократичного соціялізму.

Всеволод Голуб.

Громадянська війна в Китаї

Громадянська війна в Китаї з малими перервами точиться вже двадцять другий рік. Природа цієї війни є суто соціяльна й являє вона собою одну з водозмін перманентних селянських повстань, що з часом перейшли у відкриту громадянську війну. Політичними противниками в цій війні є комуністична партія Китаю на чолі з Мао Тзе-Тунґом та націоналістична китайська партія Куомінтанґ на чолі генераліссімусом Чан Кай-Шеком. В свій час (1912-1927) партія Куомінтанґ, на чолі якої стояв її засновник і перший президент демократичної Китайської Республики — Сун Ят-Сен, була партією демократичною і революційною. До складу її входили всі партії й комуністи. Об'єднаними силами Куомінтанґ скинув монархію богдиханів і встановив владу республіки. Та скоро, вже в 1927 році, владу в республіці і в самому Куомінтанзі захоплює праве, націоналістичне крило Куомінтанґу на чолі з Чай Кай-Шеком. Китай розколюється, при чому - північні провінції підпадають під вплив комуністів, південні - під вплив Чан Кай-Шека. З цим розколом в Китаї почалася громадянська війна. Тяглася вона з перемінними успіхами для обох ворогуючих сторін; час від часу, але дуже на короткий час, в Китаї наступав мир, а потім війна продовжувалась з новими силами. Під час японської інвазії, противники заключили були перемир'я і спільними силами боролися з японськими інтервентами, аж заки Японія не скапітулювала під ударами альянтів в П-й світовій війні. В кінці 1945 року воєнні дії між комуністами і націоналістами відновились знову.

Ця двадцятилітня війна дуже дорого обходиться китайському народові. За підрахунками кожен день війни зараз обходиться в 50 мільярдів китайських долярів, що становить 85 проц. бйюджету країни. Народ голодує, господарство країни зруйноване, інфляція доходить невідомих досі меж.

Зокрема на територіях південного Китаю, опанованих ще Чан Кай-Шеком, панує повний господарський і політичний хаос. Торговельний дефіцит націоналістичного Китаю вже в 1946 році виносив 125-мільйонів фунтів стерлінґів, а це просто паралізує всяке господарське життя. Американський експерт в справах Китаю професор Нетеніел Пеффер на сторінках „New York Times Mugazine" називає уряд Чан Кай-Шека „найгіршим китайським урядом модерного часу, найгіршим в сьогоднішньому світі, найгіршим у відношенні нездібности, корупції, зіпсутости, фашистського поневолення і браку звичайної моралі". Син першого міністра закордонних справ Куомінтанґу, Джен Чен, який мешкає зараз в США, опублікував в американській пресі блискучу статтю про сучасний націоналістичний Китай, в якій пише (дослівно цитувати не можемо, бо стаття авторизована, німецький передрук в „Rhein-Neckar Zeitung" що Куомінтанґ, а отже і уряд Китаю, сьогодні опанували чотири аристократичні родини — Т. В. Сунґ, Чен Лі-Фу, Чен Куо-Фу і Чан Кай-Шек. Ці чотири родини мають в своїй власності 90 проц. всіх банкових вкладів і 75 проц. всього золота та закордонної валюти в країні, під їхнім контролем знаходиться 70 проц. торговельної фльоти Китаю і вся без винятку легальна преса. Всі чотири родини якнайтісніше пов'язані між собою і тому в Китаї говорять: „Династія Чана є партією Чена". Чан Кай-Шек називає себе „оплотом проти комунізму в Китаї", але ліберальні китайці є тієї думки, що саме він сам зі своєю політикою є єдиною причиною зросту комуністів. Після його перевороту в Куомінтанзі в 1927 році китайська компартія нараховувала лише пару тисяч погано озброєних людей і дрібні зацьковані підпільні осередки. А вже в 1947 році китайська компартія нараховує два мільйони членів, 140 мільйонів населення на зайнятих нею територіях та до трьох мільйонів партизанів, що її підтримують.

Найболючішою проблемою сучасного Китаю є розв'язка такого важливого соціяльного питання, як аґрарна реформа. Чан Кай-Шек не зробив тут жадного кроку вперед, крім кількох паперових плянів. Натомість, на територіях Північного Китаю, зайнятих комуністами, за свідченнями американки Анни-Луїзи Стронґ, яка видала в 1948 р. книжку п. н. „Я сама бачила новий Китай", відомо, що взимку 1946-1947 р. р. була переведена широка аґрарна реформа, за якою 60 мільйонів селян одержали землю. Про стан на територіях, опанованих націоналістами, згаданий вже проф. Н. Пеффер пише, що там „звикші до абсолютизму місцеві февдали, уже без всякої контролі колоніяльної влади, сьогодні діють ще більш по-грабіжницьки, ніж який-будь іний східній плянтатор". Отже, зовсім не дивно, що сьогоднішні китайці підтримують більше комуністів, ніж націоналістів.

Провідник китайських комуністів — Мао Тзе-Тунґ в своїй останній промові так говорив про завдання революції: „Нашим завданням є націоналізація монополістичного капіталу, на чолі якого стоять Чан Кай-Шек, Сунґ Тзі--Вен, Чен Куо-Фу і Чен Лі-Фу. Чотири родини — Чан Кай-Шек, Сунґ Тзі Вен, Чен Лі-Фу і Чен Куо-Фу на протязі своєї двадцятилітньої влади нагромадили в себе величезні капітали, які разом складають біля 20 мільярдів американських долярів, і цим самим монополізували економічне життя цілої країни. В ньому лежить економічна основа реакційного режиму Куомінтанґа. Державно-монополістичний капіталізм поневолює не лише робітників, селян і міську буржуазію, але і середню буржуазію". Комуністи діють сьогодні під гаслами: „Сита їжа" і „мир". І, не зважаючи на терор, який вони запроваджують на зайнятих територіях і про який розповідають біженці, народ все одно горнеться до них.

Ґенераліссімус Чан Кай-Шек в своїй останній промові заявив таке: „В лютому 146 р. в Шанхаї я заявляв, що восьмирічну війну проти Японії ми виграли. Правдоподібно буде потрібна ще дальша восьмилітня війна, щоб остаточно здобути нашу незалежність і свободу. Так само заявляємо ми сьогодні, що проминаючі, хоч може і багаті на втрати удари, не мусять безпосередньо впливати на кінцевий успіх нашої національної революції. Якщо частини нашої держави на якісь роки повинні бути втрачені, все ж ми будемо боротися до кінця, щоб клапоть за клаптем відібрати їх назад". Але для цього треба мати підтримку народу принаймні на територіях, ще не опанованих комуністами. З приводу евакуації уряду Чан Кай-Шека до Південного Китаю, кореспондент американського консервативного щоденника „The Christian Science Monitor" повідомляє з Кантону: „Націоналістичні урядовці одержали холодне прийняття від кантонезців, тут це почувається, так як підвищена сміливість військ, керованих комуністами в цій області, буде й далі перевтомлювати розкладені урядові армії. Кантонезці ненавидять генераліссімуса Чан Кай-Шека так само, як і його зятя Т. В. Сунґа, який рік тому став військовим губернатором провінції".

Не маючи підтримки в народі, Чан Кай-Шек звертався особисто до Трумана, до Конґресу, вислав до США свою дружину, яка є неабияким дипломатом. „Пані Чан Кай-Шек, пише швайцарський „La Tribune de Geneve" здається зрозуміла якою останньою картою вона може виграти успіх, так як вона заявила американцям: наша загибіль означає для нас втрату азіятської півкулі". Але виявилось, що американці дуже добре знають ситуацію. Втрачати їм там майже нічого, бо їхні капіталовклади є аж в чотири рази менші від англійських. Крім того, в США є багато голосів від видатних експертів, що китайські комуністи являють собою щось подібне до комуністів югославських, на чолі з Тіто. Тим більше, від часу закінчення другої світової війни Китай одержав від США 1,8 мільярда долярів допомоги. „Керівники американської закордонної політики, пише швайцарська „Tribune de Lousanne" бачили дуже добре, що робиться в Китаї і через це не мали жадних ілюзій. На їхніх очах китайські перекупщики перепродували комуністам привезені з США харчі, зброю і амуніцію, і це все було особистим ґешефтом націоналістичних генералів". В наслідок цього всього, заступник міністра закордонних справ США Роберт Ловет заявив представникам преси, що „місія пані Чан Кай-Шек є безуспішною і США не будуть нічого постачати націоналістичному Китаєві". Керівник „пляну Маршала" Поль Гофман виїхав спеціяльно до Китаю і, дослідивши ситуацію на місці, заявив, що США напевно погодились би допомагати Китаєві, якби націоналістичний уряд уступив і його місце зайняла б коаліція включно з комуністами, але вибраними всім народом демократичним шляхом.

Відомо, що в націоналістичному Китаї існує сильна демократична опозиція до уряду Чан Кай-Шека, яка вимагає миру з комуністами і переведення широких соціяльних реформ. Як повідомляє американська республіканська „New York Herald Tribune" „делеґація в складі десяти осіб з опозиційних націоналістам лібералів відправилася з Гонконґу до Харбіну на переговори з комуністами про заключення миру і створення коаліційного уряду". На думку газети, ця місія мала би бути успішною.

В цей час серед комуністичних провідників теж почувається деякий розклад. Представник Комінформу, генерал Лін П'яо, за звідомленнями аґенції Reuter протиставиться всякому замиренню. Натомість, кола комуністів, близькі до Мао Тзе-Тунґа, вже ввійшли в контакт з так званою групою „Революційного Куомінтанґу", що є опозиційною до Чан Кай-Шека,, і ніби договорюються про коаліцію. Єдиною умовою ніби є усунення Чан Кай-Шека. Ця точка зору підтримується абсолютною більшістю китайської інтеліґенції і студентства, які, при величезній неписьменності серед китайців, грають в політичній боротьбі вирішальну ролю.

Переважна більшість американської й європейської преси висловлюють думку, що боротьба в Китаї досягла вирішального апогею. „Сьогоднішній Китай, пише швайцарська „Neue Züricher Zeitung", подібний до пацієнта, невпинна втрата сил якого, дозволяє передбачувати швидкий кінець. Всі симптоми вказують на повний мілітарний, політичний і господарський упадок, так що вже не можна сумніватися в повному розвалі, лише ще питається, скільки часу лишилось до того розвалу".

Ще один націоналізм збирає свої жнива

В першій половині січня ц. р. світова преса широко обговорювала події, що мали місце в Південній Африці. В столиці Південно-Африканського Союзу вибухли великі заворушення поміж тубільцями — неграми та індусами. Під час заколотів згинуло понад 100 осіб, понад 1.000 було поранено та 25.000 людей залишились без даху над головою, бо їхні будинки попалено. Ці події звернули увагу світу на відносини в Південно-Африканськім Союзі.

Під оглядом національним Африканський Союз складається з 7.000.000 тубільців — негрів, 770.000 інших кольорових рас, 230.000 індусів та понад 2.000.000 білих африканців. Політичне життя в руках виключно білих уродженців Африки, які, до речі, мають свою цікаву і повну пригод історію. Це потомки славних бурів, що в 1836 році, втікаючи перед імперіялістичною Британією на північ, знищили всі зав'язки місцевого, напів дикого державного життя негрів. Після того провадять вони завзяту війну з британськими військовими експедиціями. Ця довга війна закінчується порозумінням поміж обома сторонами. Герої війни бурів генерали Бота та Сматс, в порозумінні з Англією, творять перший уряд Південно-Африканського Союзу, на який погоджуються англійці, а сам Союз від того часу є складовою частиною Британської імперії. Обидві сторони видали декларацію, що «африканці та британці мусять іти спільно в боротьбі за краще завтра».

Африканський Союз — держава, в якій основна маса населення — негри, позбавлені будь-яких прав. Політичне життя зв'язане з двома головними партіями «білих». Одна з тих партій, — це націоналісти. Націоналістична партія постала в 1912 році. На чолі її став генерал Герцоґ. Її гасла були: незалежність від Британії в закордонній політиці та сувора расова політика у відношенні до чорних («За білу Африку!»). Друга партія, — це робітнича партія, побудована на основі засад англійського соціялізму. Але «соціялістична» діяльність цієї партії була теж спрямована лише серед білих. При кінці 1920-тих років теперішній прем'єр Союзу Малян творить свою партію під назвою «Очищена Націоналістична Партія». Це вже організація, побудована на засадах модерного фашизму, при допомозі десятків кращих нацистських співробітників.

Рух цей був предметом спеціяльної уваги Гітлера та Ґебельса, які посилали до Африканського Союзу своїх спеціяльно вишколених аґентів. В часі другої імперіялістичної війни боряться націоналісти за невтральність Полудневої Африки. Одначе, Сматс і робітнича партія здобула більшість у виборах і тим самим пляни націоналістів провалилися. Південна Африка боролася в цій війні по боці Британії, проти гітлеризму. Націоналісти лише добилися того, що вояків-негрів не будуть вчити стріляти з легкої зброї, а будуть їх уживати лише в допоміжних робітничих відділах як санітарів і т. д. На рішучі вимоги англійців погодилися врешті, щоб негрів вишколювали, але лише як артилеристів (мовляв, гармати негр легко не сховає на те, щоб колись порахуватися з своїми білими гнобителями). В 1947 році положення в Союзі радикально змінилося. У травневих виборах малою більшістю голосів перемогли націоналісти і з ними починається період дикої й ганебної, короткозоро продуманої націоналістичної політики в Південно-Африканськім Союзі. Саме перші жнива цієї політики — це останні заворушення. Націоналісти, боючися надати місцевому чорному населенню які-небудь права, спрямовують всю ненависть чорних на індусів. Ці останні знову, це своєрідні «переміщені особи» в Союзі. Їм не дають жадних прав, уважають за чужинців, а з матеріяльних причин вони не хочуть вертатися до своєї батьківщини в Азії. Завдяки обставинам та праці їм вдалося здобути добру матеріяльну позицію, не зважаючи на своє майже безправне положення. Націоналісти вирішили все невдоволення негрів спрямувати саме на тих людей. Але свідомість тубільного населення з кожним днем зростає і прийде час, коли вони будуть знати — хто насправді винний за їх нужду та безпросвітність. Партія Сматса та ліберальні групи випрацьовують плян піднесення культурного та матеріяльного рівня місцевого населення. А покищо, націоналісти, що мають владу в державі, видумують різні фашистські трюки, щоб зробити Африку лише білою».

Події в Африці показали людству ще один терен, де, на ганьбу нашій сучасності, білі націоналістичні «культуртреґери» думають лише над одним: як утримати якнайдовше мільйони людей в рабстві, нужді та безпровітності.

ВЕЛИКИЙ ЗДВИГ АФРИКАНСЬКИХ НЕГРІВ.

З початком січня ц. р. в місті Абідйян (французька західня Африка) відбувся великий з'їзд африканських негрів. На з'їзд прибуло понад 1.000 делегатів з різних теренів Африки. Після нарад, що тривали три дні й виявили одностайність негрів з різних африканських країн, рішено заложити «Демократичний Об'єднаний Рух Африки». В святочній декляраціі, не весело для колоніяльних імперій, лунають слова визвольного руху африканських негрів: «Тут підноситься до життя чорна Африка, яка себе організує і з скорістю вогня здійснює свою єдність. Африканці є рішені боронити прав які ,їм в «Атлантійській Хартії» забезпечувано».

Африканські негри стають до боротьби за Африку і останній їх конґрес показує, що маємо до діла з новою історичною фазою цієї боротьби. В Африці живе зараз коло 125 мільйонів негрів і зокрема на полудні, на обох побережжях. Це питання спеціяльно гостре. (Північна Африка є більше заселена білими та є під великими впливами Єгипту). Головні осередки визвольного руху африканських негрів є в Абісінії. Тут теж мають свої централі різні християнські місії, з-поміж яких деякі відіграють поважну ролю у розвиненні свідомости африканського населення. Тут теж міститься централя Комінформу (під окромним шильдом «лікарськосанітарної місії» при совєтській амбасаді в Абдіс Абебі, що складається з 65 «лікарів»), яка теж старається спекти свою печеню на боротьбі народів Африки проти колоніяльної залежности та національного рабства. Але знавці африканських відносин впевняють, що визвольний рух африканських негрів іде своїмивласними шляхами. При тому цікаво, що керівники «чорної» Африки спритно використовують господарські протиріччя поміж Америкою та іншими потугами і користуються до деякої міри, навіть, підтримкою перних американських кіл.

Де Ґоль ставленик Сталіна

Наших читачів напевно цікавить ставлення прогресивних сил Франції до руху генерала де Голя. Тут ми подаємо в скороченні статтю провідника французьких соціялістів Леона Блюма, вміщену в свій час в газеті «Попюлер», саме на цю тему.

Л. Блюм пише слідуюче: Вже тому рік чи півтора, я вказував своїм товаришам на той дивний факт, що комуністи, якби вони мали за мету привести де Голя до влади, не діяли б інакше, ніж вони діють зараз. Чим же пояснюються такі теперішні дії комуністів? Мої друзі пояснюють це в той спосіб, що, мовляв, не маючи жадних шансів на прихід комуністів до влади зараз, хитра Москва запропонувала їм інший шлях: спочатку зробити так, щоб де Ґоль прийшов до влади, тим самим викликав сильну реакцію в народі, а зокрема серед робітництва, а після цього комуністи очолять народний рух спротиву, в прямому повстанні скинуть де Голя і, підперті народнім рухом, прийдуть самі до влади.

Я завжди не погоджувався з таким поясненням. Бо, поперше, прийшовши до влади, де Ґоль встановив би диктатуру і насамперед розгромив би саму комуністичну партію; подруге, з історії відомо, що скидати диктатуру не така вже й легка справа, тим більше для французьких комуністів, які останнім часом вже дуже скомпромітували себе в народі і є зовсім мало у них шансів очолити новий рух спротиву. Правильність моїх думок ще більше підтвердили останні події. Адже ж ясно, що найбільш могутньою зброєю в руках комуністів в їх контрнаступі проти де Голя повинен би бути загальний генеральний стайк. Якби комуністи думали прийти до влади в «два етапи», як то пояснюють мої товариші, то вони напевно не зловживали б страйками зараз і не розтрачували б своїх сил. Між тим, пускаючи в хід цю зброю тепер, вони дискредитують її, роблять непопулярною й підозрілою в очах народу. Отже, на мою думку, теорія «двох етапів», що пояснювала б сучасні дії комуністів, вже зовсім не витримує критики.

Я цілком погоджуюсь з своїми товаришами, що сьогоднішні дії комуністів це діло рук Москви. Але щоб зрозуміти теперішню тактику комунізму, треба брати до уваги не старі теорії Москви, а її теперішні пляни і інтереси. Теперішню тактику Москви можна пояснити лише в слідуючий спосіб. Завдання Москви не полягає вже сьогодні в тому, щоби при допомозі «п'ятих колон» захопити владу в ряді нових країн. Основною метою Москви є боротьба в світовому маштабі проти Сполучених Штатів Америки. Цій меті повинні служити і всі «п'яті колони». Боротьба проти США стоїть в слідуючій площині: Чим можна нанести найдошкульніший удар політиці США в Европі? Що найбільше шкодитиме пляновi Маршала? Що може зіпсувати відносини між Францією і США, Англією, Італією, Німеччиною?

Коли мова йде про Францію, то тут єдиною відповіддю на ці питання є: де Ґоль. Москва хоче приходу де Голя до влади не для того, щоб потім вести проти нього контрнаступ, але для того, щоб де Ґоль залишився при владі і тим самим вів політику проти США, Маршалового пляну, проти федерації Західньої Европи, вимагав роз'єднання Німеччини і т. д. Все минуле й теперішнє де Голя робить його самим найкращим кандидатом на цю ролю. Після визволення Франції від німців, ще як де Ґоль був при владі, відносини між Францією і англо-саксонським світом дуже погіршились. Його теперішні промови беззаперечно підтверджують його незмінне ставлення до цих питань.

Саме тому Москва зацікавлена в його приході до влади. Саме тому дії французької компартії з усіми нею інспірованими стайками й саботажем спрямовані сьогодні на допомогу де Голю. Звичайно, ставши на такий шлях, Москва муситиме пожертвувати інтересами, чи навіть існуванням французької компартії. Але що Москві до долі французьких комуністів? Вони ж бо є для неї лише пішаком на всесвітній шаховій дошці. Москва ніколи не задумається пожертвувати французькими комуністами, французькими робітниками, французькою демократією в ім'я своїх національнопартійних інтересів.

Тому я й твердж — пише Блюм — що зараз де Ґоль об'єктивно є ставленик Сталіна.

Хвиля реакції в полудневій Америці

Ще в минулому році в листопаді у Венецуелі військовий заговір знищив слабенький, народній, демократичний уряд. Президент Ґалєґос був ув'язнений, провідники демократичних партій опинилися в тюрмах і в країні запанувала диктатура трьох головних провідників заговору. Ліквідація уряду Ґалєґоса — великий удар по робітничій верстві Венецуелі. Хоча це був уряд лібералів, але він зумів винятково заопікуватися положенням робітничої верстви. До голосу прийшли робітничі профспілки, а робітничі діячі мали великий безпосередній вплив на політичні події. Військові кола, невдоволені поступовою політикою уряду, який передбачував ліквідацію армії до мінімуму, силою захопили владу в свої руки. Одним з перших кроків того уряду було, між іншим, здержання припливу переміщених осіб з Европи до цієї країни. Так само в іншій південно-американській державі — Перу реакціонери з військових кіл захопили владу в свої руки. Тут при владі був уряд президента Бустаманте, який пройшов головно завдяки його співпраці з Американською Революційно-Демократичною Унією, знаною під назвою АПРА (Alianza Popular Revolutionaria Americana). Ця партія мала виразний протикапіталістичний та протикомуністичний характер і була виразником інтересів робітництва. Її революційна діяльність викликала протиакцію військових кіл, які, захопивши насильно владу, завели в найбільшій полуднево-американській державі типово фашистські порядки. Вслід за ними пішли реакціонери в Болівії, де вони заключили союз з комуністами проти уряду Ґерзоґа. Так само в Параґваї вибухла нова революція військових кіл. Події в державах Південної Америки характеристичні тим, що скрізь комуністи йдуть разом, спільно з націоналістично-фашистськими організаціями. Не маючи сильних впливів в народі, думають вони збільшити їх, допомагаючи фашистам прийти до влади та через знищення спільно з націоналістами, всіх інших демократичних організацій. Єдина країна Чіле зуміла з успіхом дотепер протиставлятися авантурі комуністів та військових отаманів.

Побіда реакційних кіл в поодиноких державах Південної Америки — це великий удар, в першій мірі, по молодому робітничому рухові тих країн. Ще донедавна весь робітничий рух тих країн був контрольований Москвою, яка обсадила централю профспілок південної Америки своїми людьми (славний аґент Москви Толєдано!). Але робітничі організації, в наслідок діяльности соціялістичних та революційних робітничих груп, вирішили змінити цей стан. Не давно покликали вони Міжамериканську Федерацію Праці (Conferation Interamericana de Trabajo). Централя цієї організації міститься в Мексику, а головні її терени діяльности це саме Перу, Чіле, Болівія, Венецуеля. Поразка Американської Революційно-Демократичної Унії (АПРА) в Перу, однієї з найактивнішої організації в Міжамериканській Федерації Праці, є болючим ударом для робітничого, протимосковського та протикапіталістичного фронту Південної Америки.

Нова фаза конфлікту Москва-Тіто?

Боротьба Тіто проти сталінських аґентів має свою довшу передісторію. Ще 28 квітня минулого року в Люблянї відбувся суд над 14 комуністичними діячами, людьми, що займали в господарстві і політичному житті нової Югославії виключно важливі становища. Їм всім «доказано», що вони бувші «ґестапівські аґенти» та «мордували жидів». Всіх розстріляно. Тоді ще світ не вмів пояснити цього факту. Це був лише один з виявів жорстокої, «азіятсько-сталінської» боротьби Тіта проти сталінських аґентів. 30 червня м. р., коли з'явився комунікат Комінформу про виключення Тіта з цієї сталінської централі, не можна було не побачити в ньому певних ноток нервозности сталінців: в Югославії вони ще за кілька місяців до появи цього Комунікату Комінформу безсоромнопрограли. Їхні методи натрапили тут на контракцію досконалішу в цьому відношенні, хоч не випрацьовану в «університетах» НКВД, але в самому житті, в боротьбі югославського народу проти німецьких фашистів та опісля за свою національну суверенність.

Можна мати різні застереження відносно демократії та політичного характеру тітівщини. Але нас цікавлять лише ті моменти, які привели цей рух в конфлікт з Москвою. В першій мірі, це був єдиний в часі останньої війни партизанський рух під гаслами комуністичними, який мав масово народню підтримку. Комуністична партизанка в Польщі, Румунії, Україні, — це були лише парашутні відділи, перекинені з запілля, які з місця попадали в конфлікт з населенням. Це були рамена сталінського апарату, а не збройні, народні революціонери. Не було так лише в Югославії. Якщо б навіть поминути всі інші так важні в цьому конфлікті моменти, то вже цей лише факт конфлікту сталінського бюрократичного апарату, з рухом що виростав з народу, є багатомовним для сучасної звироднілої сталінської системи. Другим моментом, що зіграв тут виключну ролю, є глибокий патріотичний характер тітівського руху. Провідники сучасної Югославії знали, що їх країна, типово селянська, може лише тоді забезпечити собі постійний добробут і передове місце, коли вона розбудує свою індустрію. Звідси, не оглядаючися на інтереси Москви, провідники Югославії випрацювали свій п'ятирічний плян індустріялізації Югославії. Москва назвала цей плян «авантурою», бо в системі її державно-капіталістичної господарки всі пляни «союзників» мусять бути відповідно зорієнтовані і включені в московську систему «плянування». І саме цей момент, боротьба за свою суверенність проти колоніяльної залежности Югославії від Москви, це другий характеристичний момент в цьому конфлікті. Не менше цікавий ще третій момент: в Югославії до сьогодні існує т. зв. народній фронт, цебто концепція співпраці югославської компартії з іншими політичними організаціями. Ці принципи у всіх інших країнах з-поза «залізної заслони» давно вже зліквідовані й там існує виключно диктатура просталінських партій.

Щоб зламати зухвалість югославських провідників, Москва ще в минулому році запровадила суворі господарські санкції супроти Югославії. Товарообіг поміж СССР та Югославією обнижено до 1/5. Ще давніше подібним шляхом пішла Чехословаччина, головний імпортер товарів Югославії. Москва надіялася, що в так вдасться знищити пляни Тіта індустріятоварів Югославії. Москва надіялася, що ления народу, яке використали б вже зорганізовані для того в Румунії просталінські югославські кола. Але в січні ц. р. Югославія заключила торговельний союз з Англією, який мусить розвіяти тут всякі сумніви: Югославія при допомозі того союзу покриває 70 % втрат, що виникли з господарського бойкоту комінформівських держав. Провідники молодої Югославії лише в дрібницях міняють свої оптимістичні пляни зробити Югославію передовою країною.

Наближення поміж антикомінформівською Югославією, з одного боку, та лейбористською Англією, з другого, може мати великі політичні наслідки. Бо саме завдяки співпраці Югославії з Англією **творится економічна база того явища, що називають «тітівщиною»**, явища, що є далеко не локальним, югославським явищем. Економічний бойкот Югославії ком-державами неминуче заставить тітівську акцію прибрати відважне ідеологічне забарвлення у відношенні до цих країн. І тому є зовсім логічною промова Тіта з 22. 1. ц. р. на партійному з'їзді сербської компартії, яка відбилася широком гомоном в світовій пресі. Тут Тіто перший раз в історії свого конфлікту заявив: **пропаґанда Москви проти Югославії це контрреволюційна пропаґанда, це антисоціялістична пропаґанда.** Якщо вона не буде здержана, то робітничий рух буде переживати ще один розкол. Очевидно, розкол фактично вже існує, отже мається тут на увазі якісь організаційні форми того явища, в певному інтернаціональному маштабі.

В цей спосіб почалася найцікавіша фаза в розвитку конфлікту поміж Москвою та Тітом, конфлікту, що вже має виключне значення в історії політичної думки народів з-поза «залізної заслони».

ДО ПОДІЙ В ІНДОНЕЗІЇ

НАРАДА АЗІЯТСЬКИХ НАРОДІВ.

Події в Індонезії викликали живу реакцію азіятських народів. З ініціятиви уряду Індії скликано в Новій Дельфі нараду 19 азіятських держав, які є членами ОН а саме: Єгипет, Сирія, Лібанон, Сачд-Арабія, Іран, Ірак, Афґаністан, Пакістан, Цейльон, Сіям, Бурма, Китай, Туреччина, Австралія, Віет-Нам, Нова Зеляндія. Нарада схвалила після довгих і одностайних дискусій, щоби зажадати від Ради Безпеки при ОН негайного звільнення всіх політичних в'язнів, повернення повної свободи для республіканського уряду Індонезії, виофання голяндських військ з Індонезії найдальше 15 березня 1949 року та створення остаточного уряду через загальні вибори, які мали б відбутися найдальше до I. X. 1949 р. Представники азіятських держав ствердили, що через поліційну акцію голяндців свободолюбний індонезійський народ може стати легко по боці московського імперіялізму. Прем'єр Індії Неґру закінчив засідання конференції заявою, що світ мусить рахуватися з тим, що Азія буде відіґравати в світовій політиці важну ролю та що конференція — це крок вперед до зближення азіятських народів,

ГОЛЯНДСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПРОТИ АКЦІЇ СВОГО УРЯДУ.

Акція голяндського уряду в Індонезії відбулася, при, майже пасивности головних голяндських соціялістичних партій (які тим самим дали доказ, що це вони за «соціялісти»). Але не всі соціялісти в Голяндії стоять на позиціях оборони загарбницької акції голяндського уряду. Соціялістична молодь, об'єднана біля журналу «Діє Флам», приступила до великої протиакції. З її ініціятиви створено комітет, в який увійшли численні письменники, інтелектуалісти, політичні діячі, що ставлять собі за завдання оборону свободи індонезійського народу. Комітет цей видав спеціяльну відозву до робітництва в Голяндії та вислав телеграму до ОН, в якій заявив, що голяндський народ не погоджується з рішеннями свого уряду.

НІМЕЦЬКІ КОМУНІСТИ ПРОТИ МОСКВИ.

Впродовж останніх двох років цілий ряд визначних німецьких комуністичних діячів покинули сталінську партію, т. зв. СЕД, або в її межах вели підпільну акцію проти ставлеників Кремля. Тому, що їх акція останнім часом прибрала великих розмірів, провідник німецьких опозиційних комуністів Карль Ганс Шольц приступив у Берліні до організації Центр. Ком. Комуністичної опозиції. Американська окупаційна влада в Берліні дозволила опозиції формування свреї партії та, як довідуємося, буде дозволено тій партії вести діяльність на теренах західніх зон Німеччини. В апелі комуністів антисталінців, що був поміщений в центральному органі німецьких соціял-демократів в Берліні, називається сталінська СЕД «партією кремлівського імперіялізму». Берлінська комуністична сталінська централя зажадала від Баварської Компартії перевести чистку в своїх керівних органах, які, як говориться в таємній інструкції, є опановані «клікою троцькізуючих інтелектуалістів».

Б. П.

За що було вбито Кірова.

Ця тема в кінці минулого 1948 року, в зв'язку з чотирнадцятиліттям загальносоюзного терору, після вбивства Кірова І-го грудня 1934 р., в світовій пресі жваво обговорювалась. Мовчала про це тільки українська преса. Її ніби це не обходило. А дивно. Бо українські гекатомби жертв у добу терору, після пострілу в Кірова, надзвичайно значні. Згадати хоча б перші жертви з числа 28 загиблих наших письменників, учених і політичних діячів (Г. Косинка, К. Буревой, Дм. Фальківський, О. Влизько, А. Крушельницький, В. Мисик, Р. Шевченко, К. Півненко й інші). А скільки тих, що в розмасі післякіровського терору були знищені, розстріляні як «терористи» без суда, без слідства, без процесу! І все це пов'язувалося в дивовижно-диявольський спосіб з злополучним пострілом І грудня 1934 р. в ленінградського вельможу Кірова.

Неминуче виникає питання: за що згинули ці сотні, тисячі наших робітників, селян і трудових інтелігентів? Яке вони справді мали відношення до пострілу І грудня? І що справді спонукало ленінградського молодого інженера Ніколаєва вбити Кірова? Для всіх советських громадян це є таємниця нерозгадана. НКВД правду про вбивство Кірова заховало від народу глибоко. Замість правди воно в спеціяльному комунікаті повідомило було громадянство, що Ніколаєв убив Кірова з доручення запеклих ворогів советської влади, які мали свою організаційну сітку й діяли пляново. Але ані повідомлення з залі судового процесу над Ніколаєвим і його товаришами, ані пізніші заяви, статті й нові процеси, ані масові розстріли людей, особливо в нас в Україні, — ні в якій мірі цього загальникового комунікату не підтверджували і вчинок Ніколаєва так і залишився таємницею.

Тим більше ми були заскочені сенсаційним повідомленням американського журналу «Лук», який вмістив був довжелезну, повну фантасмагорійних вигадок, безсовісної реклямної глупоти, статтю якогось К. Болдирева. Цей Болдирев в інтерв'ю перед наївними і до смішного невігласними, хоч і багатими дамами з американського товариства «Комон Коз» (Загальна справа), відрекомендував себе уповноваженим російських «солідаристів» (Нац. Труд. Союзу Н. Т. С.) в США. / Див. інтерв'ю з американським тижневиком «Ньюсвік» /. І хоч цій безґрунтовній ґаліматії позаздрив би безсмертний Хлестаков, проте органи російських націоналістів-фашистів з НТС тут, в американській зоні, повідомляли якось, що цей Болдирев є керівником запільного руху, як в СССР, так і поза його межами, на протязі 18 років.

Ми не будемо тут переказувати, що подав американській суспільній думці цей новоявлений Хлестаков взагалі. Ми тут тільки зупинимось на питанні про вбивство Кірова. Перерахувавши цілий ряд «геройств» НТС (навіть «великого партизанського руху під час останньої війни, спрямованого проти Сталіна і Гітлера одночасово»), він повідомив світ, що «І грдня 1934 р. молодий і рішучий Ніколаєв», за завданням НТС, убив Кірова. Отже, маємо версію ч. І: Кірова убив Ніколаєв за завданням НТС. Струнко і логічно. Це навіть збігається з загальниковим комунікатом НКВД «з доручення запеклих ворогів советської влади».

Поза цією чисто еміґрантсько-хлестаковською версією, в советському союзі, особливо серед численних мешканців тюрем і концентраків, існували ще дві версії які навіть попали недавно в деяку еміґрантську російську пресу («Соц. Вестник», центр. орган РСДРП, що виходить у Нью-Йорку).

Ці дві, відомі кажу в СССР, версії такі: Перша, що Ніколаєв, член ВКП (б), за приналежність до Зінов'євської опозиції був виключений з партії. Він двічі апелював до ЦК про встановлення й двічі дістав відмовлення. У висліді у нього склалося переконання, що виною цього є тільки Кіров. Зашарпаний, загнаний і замучений він вирішує вбити Кірова. Свій задум він і реалізує І грудня 1934 р.

Треба сказати, що ця версія, передана якимось п. Б. Усіновським в «Сов. Вестнике» (за жовтень 1948 р.), була, безсумнівно, в свій час інспірована НКВД. Відомо ж бо, що обидва процеси (і групи Зінов'єва-Каменєва восени 1936 р., і Бухаріна-Рикова весною 1937 року) щільно пов'язувалися з іменем Ніколаєва і вбивством Кірова. Вже це одно підриває довір'я до правдивости її, хай би це навіть розповідала людина, причетна до опозиції.

Друга версія, передана тим же п. Б. Усіновським, створена на підставі загального спостереження, психологічної аналізи советської дійсности і практики диктатора. Вона стверджує, що в б и в с т в о К і р о в а р у к а м и Н і к о л а є в а о р г а н і з у в а в с а м С т а л і н. Чому? Тому, що, мовляв, Кіров був найвпливовіший і найпопулярніший член ЦК. Він стояв на чолі найбільшого загону партії — Ленінградського. Він імпонував робітникам. «Він безсумнівно був небезпечним для Сталіна, як можливий конкурент». І тому його треба було «убрати». Ця версія, на мою думку, є теж мало ймовірна. Хоч вона виходить з найкращих інтенцій її творців — показати макіявелізм і жорстоку аморальність московського диктатора. Справа в тому, що всім активним сучасникам доби «розквіту» Кірова, всім хто знав цю особу навіть не особисто, а так з боку, з його виступів, його статтів, з його сірих і бездарних промов на пленумах ЦК чи з'їзді партії (здається чотирнадцятому), того ця версія про надзвичайну впливовість і можливу конкуренцію Сталінові — аж ніяк не переконує. Сталін подібний акт міг, звичайно, доконати. Та напевно він не раз і вдавався до нього (наприклад, убивство / «операція» / Фрунзе, що лягло в основу надзвичайної повісті Б. Пільняка «Повесть о непогашенной луне»). Але в даному разі, щодо особи Кірова, вчинок його був би надто безсенсовим. Тому й цю версію я заперечую як неймовірну.

Натомість хочу повідомити про четверту, з черги, версію, про яку ніхто не писав, але яку я вивіз з Воркутського конц-табору й передаю з уст кузена розстріляного Ніколаєва, також інженера, і також на прізвище Ніколаєв. Цю версію я в важаю єдиноправильною не тільки тому, що вона походить з певного і близького до Ніколаєва джерела, не тільки тому, що вона правильно показує дияволську суть сталінської й всякої взагалі монопартійної, неконтрольованої народом, диктатури, а ще й тому, що правдивість її підтверджували мені багато відповідальних партійних робітників, які близько стояли до оточення Кірова і з якими я між 1935 і 1941 р. р. зустрічався по тюрмах, етапах і концентраках Совєтського Союзу.

Цю версію я дозволю собі передати в формі діялогізованих спогадів, які, можливо, будуть легше і доступніше сприйняті читачем.

*

Глибокої осени 1936 року на одній із заполярних командировок концентраційного «Воркутпечлага», куди щойно привезли наш півторитисячний етап, я познайомився з слюсарем водонасосних устаткувань шахти, що назвав себе інженером Ніколаєвим. Довідавшись, що він з Ленінграду, я з цікавістю запитав:

— Слухайте, ви часом не з родини отого самого знаменитого Ніколаєва, що вбив Кірова?

— На превеликий жаль так. — Сухо, з іронічною посмішкою відповів інженер. — Маю нещастя бути кузеном того самого знаменитого, як ви кажете, Ніколаєва.

Події з убивством секретаря Ленінградського Обкому партії й ім'я Ніколаєва були тоді такі свіжі, пам'ятні й хвилюючі, що зустріч з людиною, яка близько стояла до спричинника всіх цих подій, мене дуже заінтригувала. Трохи згодом, коли інж. Ніколаєв, спільно зі мною живучи і працюючи, ближче пізнав мене і мав цілковите довір'я до мене, я при нагоді знову завів розмову про таємницю, що окутувала його родича, і загалом про події в Ленінграді І грудня 1934 р.

— Так, це справді незрозуміло, — відповів на мої запитання, якось меланхолійно, мій співбесідник. — Це справді буде скидатись на таємницю довгий час. І я боюся, що пробіжить деякий час і не буде вже нікого, хто б цю «таємницю» розкрив. Надто для цього вживалися і вживаються радикальні профілактичні заходи. В наслідок цих заходів і я оце сиджу перед вами з 10 роками ув'язнення. Сиджу без надії і без перспектив будь-коли вийти на волю. Але ж я належу до «щасливих» з оточення Ніколаєва, бо переважно всіх з його близьких було знищено. І то не тому, що ми були причетні до якоїсь запільної організації, від якої діяв Ніколаєв, чи бодай знали про її існування. Ні. Це просто тому, що Ніколаєва ми знали і бачили в щоденному і навіть інтимному житті. І тому було б дуже безглуздо зробити з ним провокацію на широку скалю і залишити живими і в спокої тих, хто знає реальні основи цієї провокації. То, що я умовно живий і оце розмовляю з вами, то це тільки тому, що я завжди був одірваний від Ніколаєва і механізмом, і працею, і життєвими інтересами. НКВД очевидно впевнилось, що воно мене переконало, що Ніколаєв справді стріляв «з доручення і пляново». Коли б вони знали, що я ні в чому не переконався, бо вся ця нечувана провокація для мене ясна, то вони б напевно мене знищили так, як знищили всіх його найближчих рідних.

— Дозвольте, — не втримавшись, перебиваю я. — То виходить, що вся та історія з Ніколаєвим є провокація великих маштабів і тільки? То виходить, що і постріл І грудня теж щось нереальне, чи штучно припасоване?

— Ні, постріл І грудня, то факт. Що Кірова вбито і що вбив його саме Ніколаєв — реальний мій кузен — це теж факт. А о т з а щ о в і н в б и в, це інше і о с н о в н е п и т а н н я. І саме тут починається провокація на широку скалю. І то провокація, що можлива лише в умовах нашої дійсности. В чому, спитаєте? Перед тим як відповісти на це, я, хочу вас запитати: Чи ви знаєте, колего, що Ніколаєв був членом партії і то досить високого становища?

— Так.

— Чи знаєте, що більшість з товаришів, яких розстріляно з ним, теж члени комуністичної партії і теж на досить високому становищі?

— Так, такі інформації я мав ще на волі.

— Чи відомо вам, що дружина Ніколаєва, молода і вельми вродлива дама, яка любила завжди бути центром уваги, працювала в секретаріяті Ленінградського Обкому Партії й була в дуже близьких стосунках з тим самим Кіровим, що зіграв таку фатальну ролю в житті не тільки її, а й багатьох тисяч трудящих СССР?

— Цього я не знав.

— Отож. Цього ви не знали, не могли знати і не повинні були знати.

Цього не повинен був знати ніхто з «вільних» громадян. Бо інакше вся ця історія набрала б іншого характеру і значення.

— Тобто, я вас зовсім не розумію.

— Не розумієте? Попрошу хвилинку уваги. Дружина кузена, будучи чоловою постаттю в секретаріяті всемогутнього Кірова, не могла не звернути на себе уваги свого патрона. Спочатку це були невинні жарти молодої жінки, але згодом — блеск становища, всесоюзна популярність, матеріяльна безконтрольність, все це зломило молоду красуню і вона в апартаментах цього найвищого вельможі Ленінградської області почала себе почувати господинею. Кузен не сподівався такого кінця. Він молодий і елеґантний ніяк не міг збагнути, як це його строга і вибаглива дружина могла стати в ближчі стосунки з цією присадкуватою, рижою, з подзьобаним віспою лицем особою, що хоча й займала високе партійне становище, проте як культурна одиниця нічого комплектно собою не становила. Кузен пробував переговорити з дружиною, звернути увагу на її честь жінки. На початку вона категорично все заперечувала, але згодом, коли стосунки її з Кіровим зайшли, очевидно, дуже далеко, вона, під час однієї з таких бурхливих родинних сцен, категорично заявила йому, щоб він до її інтимних справ не втручався. Цим вона підкреслила можливість розриву їхнього подружнього життя. Молодий і експансивний кузен вирішив удатися до останнього можливого засобу: переговорити особисто з Кіровим. Такого побачення він добився. Розмову з Кіровим про цю свою особисту родинну трагедію він мав. Що вони там говорили, що йому відповів його вищий партійний начальник — я не знаю. Кузен нікому нічого про це не розповів. Він тільки після цієї розмови став безнадійно замкнутий в собі й мовчазний. Ця зловісна замкнутість у собі продовжувалась близько двох місяців і нарешті кінчиласяособистою помстою-пострілом 1 грудня 1934 р. в розкішній вітальні секретаря Ленінградського Обкому Партії.

Інженер на хвилинку замовк. Я був збентежений і приголомшений. Мені хотілось щось сказати, але в мене не було належних слів. Я тільки імпульсивно і трохи плутано промовив:

— Тоді я нічого не розумію. А за що ж розстріляно тисячі людей? Для чого ж цей кривавий закон про розправу з терористами і змовниками? Для чого та всесоюзна психологічна мобілізація, демонстрації, протести? Що це таке?

Інженер глянув на мене своїм гострим оком і, примружившись трохи, іронічно промовив:

— Ви наївний. як ви думаєте, чи для престижу партійних апаратчиків краще було поховати Кірова як героя, що вмер від кулі ворога на своїй державній варті, чи поховати як звичайного розбещеного і здеморалізованого розпутника, якого застрілив муж його енної коханки? І потім, чи мав Сталін кращу нагоду розправитись з своїми політичними противниками.

Я зрозумів усе. Зрозумів увесь жах монопартійного державного апарату, що тримав і тримає беконтрольно владу в своїх руках і в ім'я престижу свого може йти на нечувану провокацію і нечувані людські жертви.

Література і життя

Хвильовий і наша доба

Чому Микола Хвильовий і його ґенерація став нині прапором усіх напрямків української визвольної думки? Чому таким прапором не стало СВУ, що діяло в той самий час і навіть після розгрому хвильовизму? Адже для націоналізму, напр., ідеологія антирадянського СВУ мусила бути ближчою, ніж комунізм Хвильового. Проте Донцов ще й сьогодні підносить на щит не СВУ, а Хвильового.

Щоб відповісти на це цікаве питання, мусимо спочатку очистити ім'я Хвильового від містифікацій і леґенд. Говорять, що кінчаючи самогубством, Хвильовий стріляв у своє минуле, в комунізм. Тоді незрозуміло нащо він ефект пострілу послабив такими словами свого передсмертного листа: «Вчора заарештували Ялового. Це постріл в нашу ґенерацію. Може це тому, що ми найщиріші комуністи?». Ніхто не наведе жадної фрази з публіцистичної творчости Хвильового, чи з його приватних листів, де б він виступав ворогом свого політичного минулого.

Покликуються ще на мисгецькі твори Хвильового, зокрема на „Вальдшнепи", де Аглая критикує комунізм. Але вона критикує партію, а не ідею. І то одну тільки конкретно російську партію і саме її. Сама Аглая за своєю ментальністю нагадує більше інтеліґентну комуністку, яка з українських позицій несподівано виступила з критикою . . . російської большевицької партії. Хвильовий не випадково зробив Аглаю москвичкою. Вона не егоїстична націоналістка, не своє обороняє, а об'єктивну, всіх зобов'язуючу, правду. Хіба це арґументи з націоналістичного арсеналу?

Але найцікавіше, що й націоналізм, напевне, не хотів би бачити Аглаю іншою. Уявім собі на момент, що большевика Карамазова атакує не комуноподібна москвичка Аглая, а член СВУ, чи навіть член УВО. Ні Каганович, ні Донцов не звернули б на неї уваги. якийсь райпартком наклав би на Хвильового парткару. Якась провінційна українська газетка на еміґрації співчутливо б зітхнула. То ж сила Аглаї саме в її комуноподібності, більше того — в її російському й то столичному походженні, бо саме це робить для українця Карамазова нестерпним його ганебну ролю раба Москви. Саме це створило в КП(б)У паніку, коли всі члени політбюра були розіґнані виступати з промовами проти «хвильовизму» на партійних активах.

Хвильовий знав куди цілити. Але він цілив не націоналістичною зброєю.

Тепер на еміґрації інсценізують твори Хвильового, додаючи до них публіцистичні філіпіки проти соціялізму. Чому ця творчість ні Хвильового не відтворює, ні публіку не хвилює? Та тому, що у Хвильового «погубили, сукини сини, революцію», а в інсценізаторів «погубила, сукиного сина, революція». У Хвильового страшна трагедія викраденої міщанином народньої революції, — тема, повторювана Маяковським і багатьма совєтськими мистцями, ще раніше Бальзаком, тепер Кестлером, а в інсценізаторів — мелодрама стероризованого революцією міщанина, — тема, що в мистецтві ніколи нікого не цікавила і що зачепила Рильського тільки в період простації:

Ти випив самогону з кварти
І коло діжки в бруді спиш.
А там десь голуби, мансарди,
Поети, сонце і Париж.

Але цікаво тут інше. Чому інсценізують Хвильового, а не, скажімо, Старицьку-Черняхівську з СВУ, де легше було б і відповідні філіпіки знайти, і обійтись без фальсифікації? Відповідь на це питання з'ясує нам і всі інші неясності й протиріччя навколо Хвильового.

Справа в тому, що в боротьбі проти окупанта ідейний арсенал СВУ був вичерпаний ще в 20-х роках. Тому, між іншим, ніхто з СВУ не був навіть розстріляний, в той час як ґенерація Хвильовістів (українських комуністів) була в основному вистріляна. Творчим стало отже, вже тоді заперечення комунізму не з позиції старого світу, не ззовні, а з точки зору внутрішніх його протиріч. Таким запереченням і була творчість Хвильового, а Аглая була вивершеним образом цього заперечення. Нищівна сила цієї зброї була такою очевидною, що її визнав навіть український націоналізм, який з всіх еміґрантських течій найбільш тримав руку на живчику подій.

Але націоналізм сам того не розумів, що визнавши Хвильового, він вносить в себе бацилу розкладу. Він же бо є тотальне заперечення комунізму ззовні, в той час як хвильовизм — з позицій внутрішніх його протиріч. Саме це й творить оту разючу непослідовність націоналізму, коли одні його ідеологи обожнюють Хвильового (Донцов), а інші — обпльовують (Визвольна Політика»).

Послідовними наслідувачами традицій Хвильового будуть не роздвоєні між двома світами люди, а ті, що слідом за Хвильовим, розкриватимуть далі внутрішні протиріччя революції.

О. Зерницький.

Розкол світового профсоюзу

Світовий Профсоюз повстав з ініціятиви англійських тредюніонів коротко до закінчення другої імперіялістичної війни. В ньому обєднувалися профспілки всіх держав у світі, включно з профспілками СССР. Централя Світового Профсоюзу містилася в Парижі і була під впливом прокомуністичних профспілок.

Але внутрі цієї організації вже з перших днів її повстання наростали непорозуміння поміж соціялістичними і незалежними профспілками з одного боку та сталінськими агентурами з другого. До зросту тих противоріч причинялася не лише загальна політична ситуація, але передовсім усвідомлення собі через цілий ряд робітничих організацій того факту, що в СССР робітнича кляса находиться в страшному приниженні, в політичній неволі та економічній нужді. Також розбіжні погляди на ролю робітничої кляси головно у відбудові Европи, які зарисувалися поміж совєтськими та незалежними профспілками у великій мірі причинилися до остаточного конфлікту внутрі Світового Профсоюзу. Ці непорозуміння спаралізували зі середини діяльність його і тому до певної міри слушно говорив один американський робітничий діяч на з'їзді американської профспілки К. І. О., що „Світовий Профсоюз вже помер, його треба лише поховати".

Дня 19 січня ц. р. англійські тредюніони, обі американські профспілки та голяндська профспілка зажадали від паризької централі, щоби вона добровільно здержала свою працю на час двох років. Коли це домагання не було задоволено, згадані профспілки покинули Світовий Профсоюз. В цей спосіб наступив повний розвал цієї установи.

К. ПАРХОМЕНКО.

Вавилонська вежа большевизму

Проблема взаємин людини з природою, культури з натурою, або, як кажуть тепер, проблема культури й цивілізації, переростає в наш час рямці академічних спорів і вривається в сферу навіть політики. Ми живемо в добу величезних успіхів науки й техніки, коли до розпорядимости суспільства стають нові й нові сили природи. Досить згадати при цьому хоч би відкриття атомової енергії, що робить в світі цілу революцію. На нещастя суспільства дирігентом, що направляє науку в таємниці природи, є сьогодні людський егоїзм. В уявленні старовинних греків творчому генію людства / Прометею / протистояло тільки темне й вороже царство-нерозгаданого / Зевс /. В нашу добу в цій драмі виступає вже третя постать — Сатани, що помагає Прометею здобути Зевсів огонь, але не на щастя людства, а для його знищення. Усі найважливіші наукові відкриття сучасности, в тому числі й розбиття атомового ядра, стимулюються нині не суспільством, а тою його частиною, що прагне панувати. Не випадково і атомова енергія, і інші відкриття та виноходи знайшли своє застосування насамперед і поки що в сфері тільки руйнування культури, а не її піднесення.

Цей нанучий в суспільстві егоїзм спотворює душу сучасної людини, розбуджує в ній низькі пристрасті, стремління не до гармонії з природою й оточенням, а до панування над ними. Сучасна людина хоче бути не рівною з собіподібними, а дужчою за них. Ціллю сучасної людини є не «ми», а «я». В цій гонитві за зверхістю втрачається розумний характер пізнання й використання сил природи, культурний процес збочується з сфери вітальної органічности в сферу цивілізаційної закостенілости й духового змертвіння.

Народні казки, алегорії, байки і все багатство фолкльору здавна перестерігає людину від егоїстичних збочень у взаєминах з природою. Згадаймо казку про бабу, якій курка несла кожен день золоте яйце. Але бабі було того мало і вона зарізала курку, щоб дістати від неї всі яйця відразу. Або відома казка «Про рибалку і рибку», де ненаситна баба вимагає від чудодійної золотої рибки кожного разу все більшого й більшого дарунку. Почала від нового корита а далі не задовольнилась уже й становищем цариці земної. І рибка терпеливо задовольняла вимоги баби доки та не зажадала стати володаркою мôрів, «щоб і сама рибка служила їй». Розсердилась тоді золота рибка і відобрала в баби все, залишивши її знову при розбитому кориті. А мораль казки така: людина може користуватись благами природи тільки в рямцях розумних взаємин з нею, як частка її, завжди від неї залежна, а не проти неї скерована. Бо й відкриті наукою закони природи є не заперечення, а тільки пізнання її.

Згадаємо в зв'язку з цим іще відому біблійну легенду про Вавилонську Вежу: люди загордились до того, що вирішили побудувати вежу висотою до небес, щоб зрівнятись з Богом. Бог покарав їхню гординю, змішавши мови людей так, що вони перестали розуміти один одного й розсіялись по землі, ворогуючи аж до нині.

Всі ці міркування й приклади приходять на думку коли читаємо вісті про дискусію в СССР навколо доповіді «академіка» Лисенка «Про становище в біологічній науці». Пануючій в сучасній науці теорії спадковости Менделя-Моргана Лисенко протиставив ідею необмеженого творення людською волею нових сортів рослин і нових порід тварин. Тобто теорії спадковости протиставлено селекцію. Між тим селекція не тільки не протистоїть законам спадковости, а ґрунтується на них. Вона використовує закони спадковости для практичних потреб суспільства. Але теорія спадковости нагадує людині ще й певні межі для селекційних експериментів і не тільки технічні, але й етичні межі. Тобто, закони спадковости, освітлюючи вузько утилітарну сферу селекційної техніки, показують людині, що навіть успішне селекціонування за певними межами стає чинником руїницьким, отже й аморальним супроти суспільства.

Саме в цих застереженнях науки большевизм і відчув загрозу для себе. Адже він шукає наукового обґрунтування ідеї необмеженого плянування. В суспільному житті він його вже добився. Він плянує не тільки господарську діяльність людей, але й саме їхнє існування. Він планово ліквідує цілі нації, вирішує долю континентів. Чи не можна увійти з пляном і в сферу природи, тобто не тільки пристосуватись до її законів, а й самі закони міняти й декретувати?

«Академік» Лисенко, що досліджує не так закони природи, як уподобання начальства, підхопив цю амбіцію большевизму і зробив її основою своєї «наукової» кар'єри. Авторові цієї статті довелося бути на засланні разом з одним скромним асистентом, який працював разом з Лисенком і запевняв, що Лисенко не читав Дарвіна... Так чи інакше Лисенко очолив большевицький похід проти біологічної науки. Його аргументація не наукова, а поліційна. Тільки один раз він висунув проти закону спадковости Менделя-Моргана аргумент з арсеналу науки і ганебно при тому провалився. Він виступив з тезою ніби в природі не існує конкуренції внутрі видів, а тільки конкуренція між видами. Це перенесення духу большевицької політграмоти / немає боротьби внутрі кляс, а тільки між клясами / на природознавство було відкинуто совєтськими біологами і названо «теоретично неграмотним» / катедра біології московського університету /. Значно більшого успіху Лисенко домігся при застосуванні аргументів поліційних. На сесії Академії с-г наук, де була виголошена його доповідь, він сказав: «ЦК партії розглянув мою доповідь і схвалив її». Тобто Лисенко повідомив з'їзд науковців, що в питанні теорії

З історії англійського робітничого руху

В 1790 році англійський парлямент схвалив закон т. зв. combination act., яким забороняв робітникам організуватися в яких-небудь формах. Це лише показує, що вже в тому часі молода робітнича англійська кляса своєю діяльністю та активністю лякала англійських промисловців та багатіїв, які намагалися при допомозі рішень парляменту спинити могутній розвій робітничих організацій-тредюніонів. Почалася велика нагінка на робітників. Робітничий рух був змушений перейти до діяльности нелегальної. Одночасно через цілу Англію проходить на знак протесту хвиля страйків та заворушень. Під впливом тих подій з 1824 році англійський парлямент відкликує всі заборони і робітничий рух в Англії розпочинає свою велику історію. В 1871 році англійський парлямент схвалює т. зв. Trade Union Akt, який надає робітничому рухові правні підстави.

Провідною постаттю того часу в англійському робітничому русі Роберт Овен (Robert Oven), визначний робітничий діяч та теоретик. Він сам був підприємцем і всі свої шляхетні ідеї починав з реформ у власній фабриці. Його ідеї зводилися до таких тез: джерелом багатства повинна бути лише праця. Щоби це осягнути, треба так переорганізувати суспільство, щоб всі засоби продукції були під контролею робітників і перейшли в суспільну власність. Тою акцією він добився скорочення часу праці, але не вдалося йому зломити опір фабрикантів та держави. Його великі реформістські пляни не здійснилися, але його ідеї глибоко закорінилися в умах передового робітництва. На ґрунті тих ідей постає великий, революційний робітничий рух, знаний під назвою «чартистів» (Chartism). Вимоги того руху були сформульвані остаточно на мітингу 28 лютого 1837 року і творили вони своєрідну «хартію робітничої свободи», звідси теж і назва того руху — Chartism —. Без огляду на різні ідейні напрямки, основне гасло того руху було: міжнародне вивовлення робітників та поневолених народів. В численних публікаціях цей рух цікавився не лише справами Англії, але теж долею інших народів та гостро осуджував імперіялістичну політику царської Росії. Чартисти надіялися, що при допомозі певних петицій до англійського парляменту вдасться їм поліпшити свою долю. І так, під першою своєю петицією зібрали вони 1.250.000 підписів. Це найкраще показує, якою широкою підтримкою англійської народньої маси користувався цей рух. Другу петицію підписало вже 3.500.000 людей. Обидві петиції англійський парлямент відкинув. За петиціями голосувало лише 49 послів. Третій раз приступає до акції робітничий діяч O'Connor Він складає ще одну петицію. Невдачність того роду акцій було і кінцем чартистського руху.

Одначе, в часі тих акцій розвинулася свідомість робітників та розбудувалися їхні організації — тредюніони. В 1880 році створюється профспілка робітників рільних та некваліфікованих (General Workers Union . Далі творяться профспілки урядників, а серед них першими були: National Unions of Clerks, Shap Assistent's Union, Amalgamed Union of Cooperative Embloyees.

Членство робітничих профспілок зросло за двадцять років (1892 — 1913) з 1.576.000 до 4.135.000.

Коли до кінця XIX століття робітництво боролося передовсім за поліпшення своєї долі, то на переломі XIX і XX століття воно вже знало, що долю можна поліпшити лише тоді, коли мається в своїх руках політичну владу. Робітничий актив вже знає, що профспілки це замало, треба організувати свою політичну організацію. І так, з ініціятиви англійських трудящих постає Партія Праці. Тредюніони та різні вже існуючі соціялістичні організації в 1900 році творять т. зв. Labour Representation Commitee (L. R. C.) Ту назву міняють в 1906 році на Labour Party . До 1918 року Партія Праці не мала жадних членів, до неї належали лише профспілки. В 1924 році Партія Праці творить свій перший уряд (Мак Дональд), а теперішній англійський уряд є другим з черги робітничим урядом в історії Англії. І хоча між Партією Праці та Тредюніонами наступило певне організаційне відділення, то співпраця цих двох організацій і надалі є основою політики робітничої верстви Англії.

В 1942 році було в Англії 976 тредюніонів, з 8 мільйонами членів. З того числа чотири тредюніони мали понад пів мільйона членів: Transport General Workers — 1300 тис., General Municipal Worker's — 721 тис., Amalgamed Engineering Union (A. E. U). — 645 тис., Mineworker's Federation — 599 тис. членів. Так бачимо, що англійський робітничий рух, що має таку прекрасну свою історію і на сьогодні є рухом, що користується підтримкою та довір'ям широких робітничих мас Англії.

Подав Роман Прірва. / Кейнок / шахтар.

спадковости є вже відповідне рішення большевицького ЦК, хто проти? Читач розуміє, що нікого проти не знайшлося.

Нас, однаує, цікавить тут не це. Нас цікавить чи оцей пристрасний утілітаризм що до науки характерний для соціялістичного суспільства чи, навпаки, протирічить йому. Якщо під соціялістичним суспільством розуміти суспільство без клясових протиріч, тобто без панування одних над другими, отже й без влади над суспільством духу еґоїзму, так характерного для клясових і експлуататорських систем, то для такого соціялістичного суспільства б бути характерною не гонитва за владою над природою / що дає владу й над людиною/, а шукання гармонії з природою. Людина безклясового суспільства мусить стреміти не до зверхности НАЦ іншими, а до вдосконалення РАЗОМ з іншими, так, як то є в нормальній родині, де і батьки й діти стремлять до щастя разом, а не один зперед одного.

В совєтському суспільстві репрезентовані не ці властивості. Там, навпаки, сконцентровані й гінертрофовані властивості клясових систем, де пануюча верхівка з варварським еґоїзмом експлуатує природу, щоб за її допомогою закріпити владу, над суспільством. Тільки в капіталістичному суспільстві все це пом'якшується відсутністю монополії панівних верств. Їхня жадоба обмежується частково демократією, частково авеономією науки, релігії, мистецтва, родини. Через ці чинники суспільство може критикувати й обмежувати руїницькі властивості еґоїзму. В СССР існує цілковита монополія еґоїзму. Там ніхто не має автономії. Останнім автономним чинником були точні й природничі науки. Тепер і вони поставлені на службу поліційній системі. Одначе наука має ту властивість, що можна нищити її представників, але панвати над її законами не можна. Церква могла спалити Джордано Бруно, але від того земля не перестала обертатись навколо сонця.

Людський еґоїзм, як явище асоціяльне, має ту властивість, що будучи доведений до логічного кінця, він приходить до заперечення не тільки свого оточення, але й самого себе. Шекспірів Яґо нищить все навколо себе, але при тому гине й сам. Баба з казки «Про рибалку й рибку» покарана за еґоїстичне намагання підпорядкувати собі те, чому за природою речей людина є сама підпорядкована. Та сама мораль і леґенди про Вавилонську Вежу. Большевицьке намагання диктувати природі її закони є останнім актом траґедії сучасного неопмеженого еґоїзму. Мимоволі згадується при цьому проголошення диктатором Робеспєром напередодні його надіння культу Верховної Істоти, а його, Робеспєра, первосвященником цеї істоти. Цим в релігійній формі була проголошена непогрішимість і непомильність диктатури. Тепер те саме робиться в науковій формі, відповідно духу доби. Культ Верховної Істоти, так пишно відсвяткований Робесп»єром, остаточно ізолював його від суспільства. Сесії Академії с-г наук, що тяглися більше тижня і що через них «Правда» виходила подвійним форматом, насвітлювались як перемоги большевизму на фронті науки. Насправді ж це була дальша ізоляція диктатури від суспільства. Та диктатура загордилась до того, що вирішила будувати власну вежу, висотою до небес.

Можна не сумніватись, що цю вежу чекає та сама доля, як і її символічну попередницю.

Омелян Волинец.
(Лондон)

Чому я вступив в члени профспілки транспортових і звичайних робітників?

Основою громадського і політичного життя сьогоднішньої Англії є робітничі професійні спілки. Лідери профспілок знають, що сьогодні державою керують вони і що цим самим вони є відповідальні за всі прояви господарського та громадського життя. Апарат професійних спілок є так удосконалений, щовстановлення цін, зобов'язуючих в державі на продукцію, затрунення робочої сили, калькуляція заробітної платні і т. д. завжди проходить через його руки і завжди полагоджується лише в користь робітників. Адже в Англії сьогодні робітничий уряд, а його дономіжним апаратом є профспілки.

В цій ситуації я зрозумів, зустрічаючись як лікар в переходових таборах з різними проблемами робітничого життя, що наш бідний робітник не в силі розв'язати сам всіх цих проблем і ускладнень почасти через незнання мови, а головне через свою незорганізованість. Незорганізованість нашого робітництва завжди стояла на перешкоді в полагоджуванні конфліктів з працедавцями та з управами гостелів (гуртожитків), які в більшості випадків є під впливом консервативістів, звідкіля і їхня байдужість до всіх робітничих проблем та турбот.

Тоді то я, через знайомих, познайомився з Transport General Worker's Union діячами представив положення українських робітників у цілому та зацікавив діячів Профспілки справою організації чужинецьких робітників. Профспілка, розпоряджаючи своїм організаційно-технічним апаратом, начислює сьогодні півтора мільйони членів, заснована 23 роки тому теперішнім міністром Ернестом Бевіним, який і сьогодні є почесним її членом, — є найбільшою в світі професійною організацією та найкращою школою демократії. Профспілка ця приймає в свої члени всіх чужинецьких робітників і, поряд з своїми членами-англійцями, боронить їх перед визиском, уділює допомоги, веде акцію за покращання житлових умов в гостелях, організовує дешеві курси англійської мови і т. п.

Ця профспілка вже полагодила чимало різних прохань і турбот наших робітників. Згадати, хочби, що тільки завдяки невсипущій акції сестри Мек Ней та братів Чарльз Брандон, Віцеміністра адміністрації Роберта Мелліша, та ин. — Вдалося здержати депортацію до Польщі див'ізії «Галичина» Антона Криська, який втік з большевицького полону до Англії. Потім, полагодження справи переселення членів хору з табору Бодієм, Сассекс. Завдяки інтеревенції брата Брандона члени хору табору Бодієм залишились на місці та продовжують ідейно-пропаґандивну працю своїми виступами перед англійськими робітниками. Деякі інтервенції в справах получення українських родин, в справах невиплачення належної зарплатні, в справах побуту в таборах і т. д. це лише частина тієї праці, що її провела профспілка в користь українських робітників.

6 червня 1948 р. профспілка влаштувала першу конференцію делеґатів від чужинецьких робітників, її членів, на якій між іншим виступав сам віцеміністер хліборобства, щоб запізнатися з домаганнями та потребами сільсько-господарських робітників. Це є найкращим свідоцтвом, що Профспілка Транспортових і Звичайних Робітників виконує свою велику працю професійної та моральної опіки над чужинецькими робітниками. Друга така конференція відбулася 17 жовтня. На цій конференції вже показалось наскільки зросло значення та свідомість і зрозуміння в українських робітничих масах у В. Британії бути активним членом цієї профспілки. З боку наших робітників найкращим свідоцтвом для діяльности профспілки є доволі сильний членський рух — маємо вже цілі табори, де всі українські робітники є зразковими членами профспілки. А зараз від зросту кількости українських делеґатів можемо числити в майбутньому на поважні успіхи в українських громадських справах.

Я сподівався, що справа членства в Профспілці Транспортових і Звичайних Робітників стане амбіцією свідомого українського робітника. На мою думку, щоб не розпорошуватись, всі наші робітники мусять бути скупчені саме в цій одинокій професійній організації, яка від початку вела акцію в інтересах чужинецьких робітників та яка стоїть під впливом щирих демократів, як брати Брандон, Р. Мелліш, сестра Мек Кей і інш. та на чолі з ідейним провідником профспілки, знаним кожному українському робітникові, міністром закордонних справ Ернестом Бевіном. Зорганізовані українські члени профспілки хай передадуть клич з табору до табору: всі об'єднуймось в Профспілці Транспортових та Звичайних Робітників. Коли це наші робітники усвідомлять, тоді не буде місця на такий парадокс, як те, що National Agricultural Worker's Union, який є під комуністичною управою, має багато українських робітників своїми членами. Ця прокомуністична профспілка на своєму останньому конґресі ухвалила резолюцію проти тих же своїх членів — чужинецьких робітників, щоби їх звільнити з праці в сільському господарстві та вислати з Англії до країн їхнього походження. Резолюцію цю передано було урядові, який знав, що с. г. робітники Англії потрібні та що резолюція ця має характер політичної демострації. Профспілка Транспортових і Звичайних Робітників особисто через своїх лідерів зложила урядові заяву про потребу затримання в сільському господарстві чужинецьких робітників, м. ін. і українців.

З прочитаного кожному українському робітникові в В. Британії насунеться відразу відповідь на поставлене в наголовку питання.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Нові передруки краєвих видань

Вже пів року минуло, як Видавництво „Пролог" випустило збірку статтів під назвою „Позиції Українського Визвольного Руху", передрук матеріялів, принесених з краю УПА. Ця книга була по різному сприйнята еміґрацією. Першими, хто популяризував ці матеріяли, були делеґати Ліґи Суспільного Гуманізму та УРДП на Студентському Ідеологічному Конґресі в травні 1948 р. Збірник тоді не був іще видрукований і делеґати спирались на оригінал матеріялів. Еміґраційна преса, що коментувала Конґрес, про ці матеріяли не згадала ні словом.

Після виходу „Позицій" їм було присвячене ціле ч. 2 місячника УРДП „Революційний Демократ" (листопад 1948 р.). Потім в „Неділі" була надрукована велика рецензія Ів. М-ка „За що воює УПА", повторена пізніше в двох українських газетах в США. Відповів на цю рецензію, отже й відгукнувся на „Позиції", тільки тижневик „Промінь". Матеріяли УПА були в „Промені" названі „большевицькими" і газета дискутувала в основному не этими матеріялами, а з... автором рецензії. Подібне становище до ідей визвольної боротьби в краю заняв п. Донцов, який назвав їх газеті під впливами ОУН(р)... „націоналкомунізмом"! Інші газети ще й до нині не висловили свого ставлення до „Позицій Українського Визвольного Руху".

В зв'язку з таким стриманим і навіть ворожим ставленням еміґраційної преси до голосу воюючого підпілля, по таборах „Позиції" зустрінуто також з недовір'ям. Так на одних зборах в Реґенсбурзі „Позиції" було названо навіть **фальсифікатом**, написаним на еміґрації. Зрештою це було повторення думки, висунутої „Променем". Одначе ця точка зору позбавлена логіки. В рецензії „За що воює УПА" було сказано, що ОУН

Заклик англійської профспілки до українських робітників

Профспілка транспортових і звичайних робітників вітає Вас у Великій Британії в імені своїх членів. Вітаючи Вас — ми оцінюємо Вашу участь в праці, якою Ви допомагаєте будувати та зміцнювати господарську силу нашого краю, що є основою свободи та демократії в Европі. Сьогодні Ви вже працюєте для Воликої Британії і ми звертаємось до Вас з цією летючкою, щоб Вам висловити в цей спосіб наше призначня, а рівночасно підкреслити велике значення Вашої праці в нашому державному житті. Рівночасно повідомляємо Вас, що ми хочемо радо бути помічними для Вас у зв"язку з умовами Вашої праці та дати Вам потрібну опіку.

Як можемо цього досягнути?

Як промисел, в якому Ви працюєте, може досягти та удержатись на висоті потреб завдяки докладній та сталій організації, так і умови праці робітників у Великій Британії завдячують свій стан профспілкам робітників.

Ми хочемо поінформувати Вас про те, що професійний рух у Великій Британії охоплює весь промисел та всі професії. Він є респектований урядом та всіми іншими чинниками влади, як теж і працедавцями. Завдяки тому професпілки дали великі користі, причинившись до покращення умов побуту для своїх членів, а тим самим для Всіх робітників у Великій Британії.

Профспілка транспортових і звичайних робітників по числу членів є найбільшою професійною організацією у світі, яка стоїть на домократичній плятформі та до якої можуть вступити працівники майже всіх професій, без огляду на їхню національність, релігійні та політичні переконання.

Брати українці!

Кожний з Вас має право бути членом нашої профспілки. Вступити в члени нашої профспілки, це значить стати членом організації, яка начислює 1.300.000 членів та користуватись з опіки нарівні з усіми іншими членами. Наша спілка об"єднує в своїх лавах робітників різних народностей. До профспілки належать уже українці, поляки, серби, хорвати, литовці, латвійці та інші. Всі вони мають повні права.

Вступ до профспілки поручають урядові чинника. В намій профспілці члени всіх народів мають ті самі права, привілеї та обов'язки, що й британійські члени.

Зараз наша спілка осягнула вже багато завдяки своїм інтервенціям у справі своїх членів не-британців.

В багатьох індивідуальних випадках, завдяки інтервенції профспілки, одержано підвишку зарплати, платні відпочинки, удогіднення подорожі до місця праці, покращання житлових умов у гостелях. Рівночасно профспілка уділяла правних порад та суспільної опіки.

В таборі Бодіям — Сассекс стримано несправедливе переведення 40 українських рсбітників до інших місцевостей у Великій Британії. Далі профспілка полагоджувала справи своїх членів не-британців в міністерствах Війни, Хліборобства та Праці, Здоров"я, як теж у міністерстві Внутрішніх Справ.

Вступаючи в наші ряди, Ви зміцнюєте нашу профспілку та допомагаєте нам в наших змаганнях покрашати Ваше життя та умови праці.

Вписове до нашої профспілки: 1 шил., тижнева вкладка 7 пенсів і 3 пенси що 13 тижнів на місцеві цілі.

Наша профспілка має експертів — дорадників для членсів. Поради даються безплатно.

Коли Ви маєте якісь справи чи турботи, просимо писати до нас в українській мові на адресу:

Transport and General Workers Union, Area 1.
Mr. Ch. Brandon, 218 Green Canes London, N. 4.

З братським привітом

М-р Чарльз Брандон, окружний секретар

(р) цілий рік ховала від еміграції думки воюючого підпілля. Якби „Позиції" були фальсифікатом, то такий гострий і публічний закид був би спростований, тим паче, що ідеї „Позицій" гостро протирічать всьому тому, що досі писали публіцисти ОУН(р). Тимчасом ОУН(р) не тільки не спростувала закиду, а, навпаки, випустило нові матеріяли з підпілля, ідеї яких ті самі, що й „Позицій". Цим самим ОУН(р), по перше, підтвердила документальність матеріялів, уміщених в „Позиціях", а, по друге, сама причиняється до активної популяризації ідей УПА, що ми тільки вітаємо!

Нижче подаємо рецензію на дві нові книжечки, що подають матеріяли з краю і перевидані на еміграції під маркою ОУН(р).

ЯКІВ БУСЕЛ (Київський). Совєтський патріотизм. Передрук підпільних матеріялів. Чужина 1948.

В передмові до цієї, гарно виданої брошури читаємо: „Пропонована книжечка „Совєтський патріотизм", це передрук одного з популярних підпільних видань, що вийшла на Україні в 1948 р. циклостилевим друком у формі брошури. Брошура ця написана ще в 1945 р. і перевидається, отже, втретє. Далі подано некролог на автора брошури Я. Бусела-Київського, який загинув в бою з большевиками восени 1949 р. З некрологу довідуємось, що Я. Бусел довгорічний в'язень тюрем і на третьому Надзвичайному Зборі ОУН в липні 1947 р. був введений в Провід. „У новій протибольшевицькій політичній обстановці друг Яків Бусел відверто висуває нові ідеї революційної боротьби проти СССР і взагалі імперіялістичної системи світу в цілому". Ці нові ідеї й висловлені яскраво в його блискучій критиці совєтського патріотизму.

Для прикладу Я. Бусел аналізує статтю совєтського публіциста В. Готта „Животворна сила патріотизму". На думку Готта „Київська держава це спільна руська держава росіян, українців і білорусів", „Російську царську імперію будували добровільно різні народи" і т. д. Все це прикривається звичайно марксизмом, соціялізмом і т. і. Я. Бусел блискуче розбиває писанину. Насамперед він стверджує, що большевикам йдеться „не про часову мобілізацію мас патріотичними гаслами, а про впоєння масам певних корінних понять" і саме проти цього спрямована праця Бусела. Він твердить, що совєтський патріотизм „нічим не різниться від буржуазного патріотизму, навпаки, є тотожній з офіційним патріотизмом кожної різнонаціональної імперіялістичної держави. Візьмімо перший елемент — „батьківщина", „рідна земля". В чому динаміка цього поняття? Так само як в буржуазних західньоевропейських демократіях, як і в фашизмі, вона криється в любові й ненависті, у звеличуванні предків, у вихованні войовничости, в месіянізмі". „Отже, виразно виходить, що дійовою силою совєтського патріотизму є не місія визволення робітничої кляси, а любов до батьківщини, — „священної землі" і ненависть до її ворогів, не візія світового комунізму, а пам'ять про патріотичні діла своїх предків".

На твердження про „єдність шляхів і цілей та першенство й керівну ролю російського народу" Бусел відповідає: „Готт говорить про єдність цілей і шляхів, визначних Леніним і Сталіним, а не згадує Маркса. Якщо Готт ототожнює цілі й шляхи Маркса з цілями й шляхами Леніна й Сталіна і якщо при тому йому йде про світовий соціялізм, то причому тут царська традиція при чому тут поклони в сторону російського народу? Видно, що не про світовий соціялізм іде річ, не про вчення Маркса, а про імперію, про цілі й шляхи, визначені імперіялістичною клікою». «Теоретичне обгрунтування совєтського патріотизму, оперте на марксизмі, у Готта є звичайним дурненьким крутійством». «Сучасний совєтський патріотизм не має нічого спільного з марксизмом. Він є витвором нової большевицької імперії», робить висновок Бусел. Далі він доводить, що «цілі совєтського патріотизму — це старі цілі царського імперіялізму», він доводить про нерозривність цих двох імперіялізмів, про їх спільне походження і спільну мету. Така постановка питання є, між іншим, і пряма відповідь тій білій російській еміграції яка бламутить світ розмовами про те що Росія — то є одне, а большевизм щось зовсім инше».

Доводячи подібність большевицького і царських імперіялізмів, Бусел покликається на історичні факти. «Кривавий царський гніт народів Готт називає будовою спільної держави». Проти того Бусел надодить цілу хронологію насильницьких завоювань царського імперіялізму. Тут і підкорення України, Прибалтики, Азії, Кавказу. Тут і визвольна боротьба всіх тих народів проти «будування спільної держави». «Ці загарбницькі війни отже не були будовою спільної держави народами. Не були й вони змаганням самого російського народу... Це загарбництво було ділом царської імперіялістичної верхівки. Вона була його творцем. Вона була тими «патріотами» про які стільки виписують сталінські писаки. Це їхні традиції, а не традиції народів переняла сучасна сталінська верхівка». Цей кривавий царський і большевицький імперіялізм «викликав патріотизм у народів, але патріотизм не імперський а патріотизм оснований на любові до свободи народу. Цій любові відповідала страшна ненависть до імперії до її «патріотів», славнених Готом і компартією». Цей свободолюбний патріотизм і є сьогодні одним із двигунів визвольних рухів підсовєтських народів. Бусел робить висновки: «Совєтський патріотизм це черговий імперіялістичний блахман, штучно спрепарований, щоби улегчити асиміляцію та поневолити народи СССР. Він не має нічого спільного зі змаганням пролетаріяту до соціялізму ані з патріотизмом народів СССР. Своїм корінням він сидить у царській імперіялістичній традиції а його змістом є російська імперіялістична імперія».

П. ПОЛТАВА: «ЧОМУ ПОВСТАННЯ З 1648 р. БУЛО ПЕРЕМОЖЕНЕ». Передрук підпільних матеріялів. Чужина 1948

Ця брошура написана в літі 1948 року. Полтава, один з визначних публіцистів нашого підпілля присвячує свою брошуру революції Хмельницького. В 1648 році український народ спираючися виключно на власні сили підняв повстання, повалив польське панування на Україні і тим підвалини власної держави. Найважливішою безумовно обставиною пише Полтава — яка уможливила вибух повстання в 1648 році й в основному зумовила його хід, було існування в Україні в той час такої революційної і збройної сили як Українське козацтво». Козацтво, що виросло в наслідок противоріч поміж польськими панами і українським селянством поєднувало в собі момент соціяльний з національним ставши тим, на боротьбу за права цілого українського народу. Одночасно козацтво було збройною організованою силою. Тому на думку автора тут поєдналися всі основні елементи революції: існування загально національних і політично — соціяльних цілей та

існування організованої збройної сили, що готова була боротися за ці цілі. «Без збройної сили боротьби, без збройної сили, революції одначе не можна мислити — каже Полтава, але і не розвинувшись політично в революційну силу, тобто не виробивши своєї національної політичної програми, козацтво як виключно військова сила ніколи не відограпоб в нашій історії такої ролі, яку воно відограло». Полтава переводить аналагоії поміж тодішніми часами і нашими. І це є лейтмотив його праці. Справді подібність велика. І так в 1648 так і в 1948 р. український народ веде боротьбу власними силами, без жодної підтримки зі зовні. 1648 році на Україні існувала революційна і одночасно збройна сила — козаччина. Сьогодні такою силою є УПА. В 1648 році існував керівний центр козаччини Запоріжська Січ в сьогодні штаб УПА в непрохідних лісах Карпат. В 1648 році Січ мала свою сітку по всій Україні, яка вела пропаганду серед народу. Сьогодні УПА має те саме. Ясно, що вся діяльність, тактика, стратегія, ідеологія і програма нашого сучасного, модерного Запоріжя застосована до умов сучасности. «Наше революційне підпілля сьогодні — каже Полтава — це новітня, відповідаюча сьогоднішнім умовинам Козаччина. Наше професійне підпілля = цей авангард всього нашого революційного руху — це новітня Січ. Наша революційно = збройна повстанська боротьба останніх років — це підготовка як авангарду революції, так і широких народних мас для нового 1648 року скерованого тим разом проти Москви».

Праця Полтави кладе обовязок й на еміграцію. В часи Хмельниччини по всій Україні виростали культурні осередки = брацтва, що сприяли козацькому рухові. Чи не новинні ми зробити все, щоби поширити скрізь ідеї українських революціонерів від яких побіди залежить доля не тільки нашого народу а може і цілої Европи.

В. С. Г.

„VPERED„ (Forward) Review for Ukrainian Workers

No. 1/1949. April.

SUMMARY

„Vpered" — a monthly periodical intended for the Ukrainian workingmen and women, especially those in England and in other countries abroad, is being published on the initiative of the working people themselves The first number of this monthly brings items exclusively on professional, scientific, and socialpolitical topics, beside commentaries on actualities, letters from workers about their daily life, etc.

In the editorial column V. Ryvak explains to the Ukrainian workingmen that the struggle for the liberation of the Ukrainian people from Stalin yoke is closely connencted with the struggle of the toiling masses of Europe and of all the world for a better life, for the liquidation of antiquated social relations, and for the creation of a just new social order from the point of view of the toiling human being. In this struggle the Ukrainian workers, will have to stand shoulder to shoulder with the conscious part of the workers of all the world.

The veteran of the Ukrainian socialist movement, A. Charneckyy, in his article „Our Emigration and the Trade Unions", explains exhaustively th the Ukrainian workers the necessity of a close co-operation with the English and other trade unions. He argues that the propaganda on the part of the Ukrainian reactionary circles against the trade unions is contrary to the interests of the Ukrainian working masses.

Omelyan Volynec, in his article „What Reasons Made Me Join the Transport and General Workers Union?" demonstrates to the Ukrainian workers, on factual examples, the favourable attitude toward the Ukrainian worker of the „Transport and General Workers Union". He lists the names of quite a number of English workers' leaders who mean well with the Ukrainian workers; thus he finally scatters all doubts which the Ukrainian workers in England may still harbour with regard to the trade unions. I. M-ko, in the article headed „The Political Programme of the UPA New Ukrainian Man" concern himself with the analysis of the political programme of the Ukrainian resistance against bolshevism in the home country. During the past year groups of Ukrainian partisan fighters forced their way to the West through the frontiers of Czechoslovakia. Som of them brought with them articles and printed materials which are being published by the leadership of this home movement of resistance and which they print in their own secret illegal printshops. These materials bear witness for the true face of the Ukrainian antibolshevistic movement. I. M-ko proves, on the basis of quotations out of these materials that the ideals of the Ukrainian revolutionary movement are identical with the ideals which democratic socialism is fighting for — but for their revoluionary character, since a struggle against bolshevism in the USSR is possible only if conducted with revolutionary methods. I. M-ko quotes one of the journalists of the underground movement, Poltav, who gives a minute explanation of the aims which the Ukrainian toiling masses aspire to: „ . . . a return to capitalism, in the circumstance the Ukraine finds herself in, would be a step backward". The Ukrainian toilling masses struggle for a just, classless social order. But Poltava writes: „In oder to completely liquidate class fight it is first inevitable to destroy the very foundation of the existence of social classes, that is, in the case of the capitalistic countries, it is necessary first to abolish the social institution of private possession of the means of production, and, in the case of bolshevist USSR, the political monopoly af the bolshevist party, the dictatorial bolshevist regimen itself. I. M-ko, one of the best experts on soviet conditions, puts before himself the questions: What is the active part of the peoples under soviet government fighting for?" What is the individual fighting for who already for thirty years lives in a society which long ago liquidated private economics? As proved on the basis of documents this individual is not putting up a struggle for the return of capitalistic society, but for the liquidation of Stalin bureaucracy, for human dignity, for the right to be an equal among equals. In the USSR he fights against Stalinism, for a social order which science calls socialism.

In the article „What is to be Unterstood under the Vlassov Movement?" its author, Pohorilyy, states the full lack of historical perspective in the so-called Vlassov Movement. General Vlassov — the author writes — let himself be enmeshed by two historical sterile forces: by German fascism and by Russian whiteguardism. Neither of these two forces are capable putting up a restistance against bolshevism. Vlassov made this mistake for the sole reason that he lacked a sober, positive plan with historical perspective.

On Dezember 1st, 1934, an engineer, Nikolayev, killed Kirov in Leningrad. After this assassination a mass terror started in the USSR, and scores of thousands of people were murdered by the hands of Sfalin's police. — B. P., a former prisoner of a soviet consentration camp in Vorkuta, succeeded in discovering, in this camp, the secret of the assassination of Kirov; he discloses it, for the first time, on the pages of our newspaper. He was imprisoned in that camp together with the cousin of Kirov's assassin, also of the name of Nikolayev, who told him that in the background of the murder of Kirov stood a personal matter. Nikolayev had discovered that his wife who was Kirov's secretary had entered into intimate relations with Kirov, whereupon Nikolayev, for reasons of personal revenge, killed Kirov. B. P. minutely related his conversation with the prisoner Nikolayev.

The literary part of the newspaper is dedicated to a review on the personality of the Ukrainian writer Mykola Khvylovyy.

In his article „The Babylonian Tower of Balthevism" K. Pakhomenko discusses the downbreak of the biological sciences in the USSR. The soviet agronomist Lysenko denies the theory of heredity of Mendel-Morgan, and sets up against if his idea of limitless planning also for nature herself, i. e. that it is within human power to create, at will, new species of animals and plants. This theory was approved by Stalin's Politbureau.

The newspaper contains commentaries on current political events. Besides, there are published informations under the heading „From the History of the English Trade Unions", and a proclamation of the Transport and General Workers Union to the Ukrainian workers, which was held by Charles Brandon, and also letters concerning the life of the Ukrainian and international workers.

Коли лопух цвіте

„Українець у Франції" (ч. 3) в статті М. Брадовича „Нація й партії".

„Москвини в засаді б для нас завжди лише москвинами... Але й нечисленні виняткової шляхетности москвини, приналежні до їх меншин в Україні, які разм з українськими повстанцями б'ються проти московських окупантів, не творять для нас більшої проблеми, ніж для американців американські громадяни японської та німецької національности, **що воювали проти власних країн**". (Підкреслення наше).

Що це значить? Американські німці, які воювали проти гітлерівського режиму й нацистського імперіялізму, що хотів винищити українську націю і раз на все загарбати нашу землю, — згідно з „ідеологією" п. М. Брадовича, — воювали проти власної країни! Так же само й ті громадяни України російської національности, що сьогодні в лавах УПА ведуть боротьбу з большевицьким режимом і московським імперіялізмом... воюють проти власної країни!

Нам зовсім не дивно, що наші націоналістичні „ідеологи" і досі не можуть видужати з свого дурману. Але дуже дивно, як ці панове „націоналісти-революціонери" ще й думають з такою „ідеологією" робити революцію в СССР! Шкода, що п. М. Брадович не мае нагоди випробувати наслідків своеї „ідеології" в лавах УПА і тим самим на власній шкірі.

--о--

„Наші позиції" (ч. 2) в статті Ів. Слобожанина „До аграрної проблеми на Україні".

„Але, щоб скріпити і піднести економічний ефект трудового господарства треба його підперти з правого боку: треба усталити право власности на землю, **включно з правом купівлі і продажу.**

„...Наші вороги — російські імперіялісти — не бояться бути „непрогресивними", так само як свого часу іншого кольору російські імперіялісти не боялись бути надто „революційними". У своему „Проекте программы демократического союза народов России" вони сміливо кидають такого гачка, щоби на нього ловився наївний „хохол" ".

Можливо, що новим московським імперіялістам нічого іншого вже не лишилося, як розчисляти на такого наївного „хохла" в Україні, що за право накопичувати землю або спекулювати нею ковтнув би їхній єдинонеділемівський голод. Але, що дає право нашим гореполітикам уважати все українське селянство наївними „хохлами".

--о--

Д-р. Д. Донцов, дещо змінився від 1939 року. Не змінилась тільки його пристрасть фальшувати історію для власної потреби. В його статті „Бити на сполох" читаємо:

„Політики того формату, що Клемансо, Черчіль, почасти де Голь — проскрибовані в сучаснім забріханім світі. Їх місце зайняли інші. Які? Це переважно ті, що звуть себе „демократами". Це політики, які безвідповідально віддали московському смокові три чверті Европи на з'їдження".

Клемансо лишім в спокої. Він давно помер і цей раз не мав нагоди ані віддавати, ані забирати щонебудь від московського смока. Але хто ж то як не Черчіль і... почасти де Голь були саме серед тих, що віддавали цілі держави Сталіну? Хто ж то, як не де Голь перший погнався з чолобитнею до Москви й пізніше був готовий передавати Сталіну всіх утікачів з СССР? А Черчіль ще недавно заявив на весь голос, що найкраще було б, якби Сталін вдоволився тим, що ковтнув і не хотів більше.

Те, що панове Черчілі і де Голі не люблять своїх комуністів — це одне, а те, що ніхто не зуміє краще торгувати чужим, хочби і з большевицьким Кремлем, як саме панове такого типу — це доуге. Але для д-ра Донцова це не важне. Він любить чорну краску понад усе.

„FORWARD"
Ukrainian Review for Workers.

ВПЕРЕД

ЧИСЛО: 2.

українська робітнича газета

ТРАВЕНЬ 1949

Першотравневе робітниче свято і ми.

В день І-го травня трудящі багатьох країн світу маніфестують свою єдність і міжнародню солідарність у боротьбі за перебудову існуючих суспільних відносин. В першотравневих демонстраціях трудящі маніфестують свою готовість боротись за здійснення нового і кращого суспільного ладу, що був би вільний від визиску людини людиною, від господарських криз і безробіття, від страху про завтрашній день, щобув би вільний назавжди від воєн, від поневолення, від всякого насильства над людиною і людськими спільнотами.

Цей першотравневий звичай постав в процесі визвольної боротьби самої робітничої кляси. Згодом, в більшості передових, передовсім европейських країн, він перетворився в загальне свято трудящих. Участь в тому святі стали брати й всі інші прошарки суспільства, що змагають до кращого. І зовсім природньо. Метою визвольної боротьби робітничої кляси було визволення не тільки її самої, але й цілого суспільства і людства від всіх кайданів, які роблять людей рабами обставин, які не дозволяють людям використати вповні сил природи, техніки і власних творчих можливостей для людського добра, які гальмують вільний розвиток всіх людей, всіх національних спільнот.

Цьогорічні першотравневі маніфестації відбуваються в умовах нових успіхів трудящих і нових перемог в боротьбі на два фронти, що виразно і в світовому маштабі зарисувалися перед ними. З одного боку, на фронті боротьби за перебудову ліберально-капіталістичного ладу на західній півкулі — в цілому ряді европейських країн і в Америці — трудящі добиваються покращання свого економічного становища, поширення й удосконалення соціяльного законодавства, зміцнення сили й впливу робітничих партій всіх ідейно-політичних напрямків, а передовсім партій послідовно демократичних і соціялістичних. З другого боку, нафронті боротьби з державно-капіталістичною системою большевицького СССР і з всіми її світовими розгалуженнями заходить радикальна зміна. Війна і територіяльні підбої СССР та розширення його сфер впливів не зміцнили, але глибоко розхитали систему тоталітарної большевицької диктатури. Зріс і зміцнів опір і спротив народних мас проти неї на територіях всіх націй, що опинилися під тиском цієї диктатури. Підпільний визвольний рух підсовєтських народів і передовсім український визвольний рух, знищили міт про всесильність і непереможність большевицьких органів державної безпеки. Між західніми кордонами України, Ельбою і Адрійським морем росте і міцніє новий революційний рух трудящих проти большевицько-російських імперіялістів. Він захоплює вже навіть ідейні елементи в рядах комуністичних партій тих країн. Це потверджують все нові події в Югославії, в Польщі, в Болгарії, в Греції, не згадуючи цілого ряду інших фактів. В сфері політичної контролі СССР народжується в муках і крові нова антикапіталістична, протитоталітарна і послідовно-демократична революційна сила. Вона розброює большевизм ідейно. Вона демаскує большевизм як нову систему експлуатації і поневолення людини і нації. Через те вона є в боротьбі з большевизмом непереможня і їй належатиме майбутнє. Вnaрі з тим, цьогорічне першотравневе свято є першим після війни задокументуванням ідейного зламу в рядах робітничого руху на заході Европи в його відношенні до п'ятих колон большевизму — комуністичних партій. Блокові французьких соціялістів і проґресивних демократичних партій вдалося впродовж цього року видержати напір найсильнішої в Европі большевицької п'ятої колони і зламати її саботажну акцію. Подібний оборот взяли події в Італії. Зросла активність тих загонів робітничого і соціялістичного руху, які шукають виходу з сучасної соціяльно-політичної кризи і забезпеки проти загроз, які ця криза в собі скриває, не в компромісах з загибаючим старим, але в послідовній боротьбі за нове. Все це дає нам підставу вірити, що трудящі на Заході, всі поневолені нації СССР і трудящі всіх поневолених націй світу стоять сьогодні ближче до здійснення постулятів всебічного визволення людини як колинебудь досі.

Чи повинні ми — запитає дехто з наших робітників — брати тут участь в першотравневому святі? В цей день злиденно одягнених і голодних наших братів на батьківщині зганяє на це першотравневе свято тільки звичайний страх перед пильним оком сталінських жандармів. Вони заставляють наших братів підносити розмальовані їхніми нахлібниками транспаренти з портретами «вождів» з «лозунґами», що є перекручуванням і фальшуванням гіркої правди. Тим нашим робітникам можемо відповісти. Трудящі України і цілого СССР демонструють в цей день напевно не свою ідейно-моральну єдність з своїми новими большевицькими експлуататорами. Вони єднаються духово з ідеями і боротьбою загнаного в підпілля революційно-визвольного руху України і СССР. Вони єднаються духово з всіми нами на вигнані в надії, що ми станемо зв'язковою ланкою між ними і тими визвольними світовими силами, які боряться за цю саму справу.

Але український народ на батьківщині мусить в день І-го травня мовчати. Якже ж сміють мовчати в цей день українські робітники на вигнанні? Чи не мусіли б вони в день І-го травня заманіфестувати трудящим решти світу волі й дійсних прагнень свого народу? Чи не мусіли б вони виписати на своїх транспарентах всі ті гасла, яких сьогодні не можуть ще явно піднести їхні брати на батьківщині, всі ті гасла, що мусіли б розкрити фальш тих «лозунґів», що виднітимуть в цей день на транспарентах зготовлених аґентами сталінської диктатури?

Але ж чи можемо ми — запитає хтось інший — приймати участь в тому самому першотравневому святі, в якому побіч нас окремі гурти обдурених большевицькою пропаґандою чужоземних робітників демонструють в користь СССР і декларують свою підтримку большевицькій диктатурі? Але ми скажемо на те, чи не є обов'язком саме українських робітників на вигнанні розкрити фальш цієї диктатури і сказати трудящим світу, що саме сталінська диктатура підготовляє нову імперіялістичну війну. Ця диктатура находиться вже довгі роки в стані постійної внутрішньої війни з трудящими СССР і всіми народами СССР. Через те сталінська диктатура мусить шукати порятунку перед внутрішньою революцією в зовнішній імперіялістичній війні.

Чи наші робітники не повинні б в день І-го травня поставити тим робітникам-комуністам, які довіряють кремлівським наймитам, одвертого запиту: чи знають вони про те, що большевицька партія зрадила гасла великої народньої революції з-перед 30-ти років, що вона стала знаряддям і виконавцем реакційних затій тоталітарного російського імперіялізму? Чи знають вони про те, що **всі** ідейні українські комуністи, які боролися за послідовне здійснення ідеалів цієї революції, саме із-за того були вимордувані й винищені тоталітарною большевицькою клікою, яка пішла протинародним шляхом?

Дехто може казатиме нашим робітникам, що єдности і міжнародньої солідарности між трудящими ніколи не було і бути не може, що в день І-го травня місце українських робітників не під прапором єдности і міжнародньої солідарности трудящих. Сперечатися з такими людьми вважаємо зайвою витратою часу. Українські робітники мають і матимуть все більше доказів, що боротьба робітничого і соціялістичного руху за послідовне здійснення принципів демократії є з усього на Заході найближча ідеям визвольного руху нашого краю. Визвольна боротьба українського народу ведеться так само не в ім'я чого іншого, як в ім'я здійснення принципів деморатії. В робітничому і соціялістичному русі в нашу добу нема серйозних течій, які вважали б свої політичні теорії «непорушними святощами» і тим самим стояли перед небезпекою опинитися на протинародніх позиціях. На становищі васної непомильности стоять тільки російські большевики і їхні комуністичні прихвостні. Тільки вони вживають своїх фальшивих теорій для оправдування терору проти трудящих і поневолювання чужих націй. Робітничий і соціялістичний рух є від цього вільний. Дбати про те, щоби такі небезпечні тенденції в цьому русі нанову не зродилися є вкінці завданням самих політично свідомих і активних українських робітників. Запобігати цьому вони можуть не через відмежовування себе від цього руху, але через активну участь в ньому, через збагачування його ідейно-політичнним змістом визвольної боротьби українського народу. Всякий інший шлях заведе українських людей до нових розчарувань і нової катастрофи.

Свідомі українські робітники не тільки прийматимуть участь в першотравневих демонстраціях на заході Европи. Вони зроблять все можливе, щоби їхні маніфестації були доказом політичної дозрілости українського народу і свідоцтвом його безприкладної героїчної боротьби з совєтськими окупантами.

В день першого травня українські робітники маніфестують свою ідейно-моральну єдність з українським народом, з всіми поневоленими націями СССР і з трудящими російської національности,

які спільно борються проти тоталітарної большевицько-російської диктатури за своє повне соціяльне і національне розкріпачення; свою ідейно-моральну єдність з підпільним визвольним рухом українського народу, що показує всім народам СССР в даних умовах єдино можливий і тому єдино правильний шлях до повалення сталінської диктатури і розвалу большевицько-російської тюрми народів — шлях організованої підпільної і революційної боротьби в оперті на широкі народні маси; свою ідейно-моральну єдність з безстрашними українськими повстанцями, які не склали зброї перед озброєними до зубів арміями совєтських окупантів; свою ідейно-моральну єдність з визвольним рухом трудящих і поневоленими націями світу в боротьбі за новий світ, вільний від протиріч існуючого; свою готовість, рамя об рамя з всіми проґресивними силами світу, а в першу чергу в єдності з робітничим рухом і під проводом його непохитних, послідовно демократичних, соціялістичних політичних партій боротися до переможного кінця за здійснення принципів демократії!

В. Ривак

Пролетарі усіх країн
Брати знедолені і гнані!
Ведуть лукаво до руїн
Вас зрадники погані.

Великі гасла підняли
В ім'я ви правди і свободи:
Їх привитали й понесли
Всі поневолені народи.

І тільки хижая Москва
Самодержавно в бурній ночі
Трактує їх, як ті слова,
Що дурням вистарчать за очі.

Розсілись там нові царі,
Злочинно крутять, дурять світом!
Не станьте ж знов, пролетарі,
Перед розбитим ви коритом!

Мистці шахрайства й авантюр —
Вони в ярмо Вас впхнуть—тирани!
Хіба ж на те розбито мур,
Розтрощено старі кайдани?!

Так геть же Іродів-царів!
Доволі брехень — провокацій!
Свобода всіх пролетарів
У вільній спілці вільних націй!

Пролетарі усіх країн
Не підуть катом за Москвою!
Коли ж не так — всьому загин —
І стане світ ізнов тюрмою!

П. Стах
(Спиридон Черкасенко)
написано в 1921 р.

М. Мек Кей, Лондон

До українських робітників

Від редакції: Авторка цієї статті, щира англійська робітниця та видатна профспілкова діячка, відома всім тим, хто цікавиться долею робітників — чужинців в Британії. Завдяки її невсипущій енергії та великій зрозумілості до пролем чужинецьких робітників, багатьом робітникам з Европи уділено опіку і допомогу. Ця стаття написана спеціяльно для «Вперед» і звернена до українських робітників. Тому наші робітники повинні докладно її перечитати і, зазнайомившись з ставленням англійців до наших проблем, зробити для себе відповідні висновки.

Кілька років тому я відвідала Америку і жила з родичами біля двох років в штаті Месечузетс. Я пригадую, якими незручними і неподібними до моїх англійських були американські звичаї, і це все не зважаючи на те, що я мала для допомоги і поради своїх родичів та що мова у нас була спільна — англійська. З цього досвіду я можу уявити собі яким тяжким мусить здаватися життя в Британії европейським робітникам — добровільцям, які прибувають в нашу високоіндустріялізовану країну, де мова є чужа і де сам комплекс існуючої суспільної організації нав'язаний великими економічними втратами, понесеними в наслідок війни. Правду кажучи, сучасна Британія є країною з шляхами, які яскраво відрізняються її від майже всіх інших країн і тому вона є дивна і чужа не лише для відвідувачів і робітників з-за моря, але і навіть для нас самих, бо аж такими великими є зміни, що прийшли в наслідок війни.

Британія понесла величезні втрати в війні й тому кожна думка, кожна найменша праця кожного індивідуума, складаючого націю, вимагається від нього для добра нації. В цей особливо тяжкий момент в історії Британії ми мусимо не лише піднести країну з руїни, але, одночасно, користаючись з моменту, так перебудувати життя країни, щоб кожна людина, яка в ній живе і працює, могла мати здорове і щасливе дитинство, вільне і необмежене виховання, повне використання праці, соціяльне забезпечення, вільну медичну опіку, повне забезпечення на старість. Якщоб Ви жили в передвоєнній Британії, Ви могли б уявити якого дивовижного чуда досягла б Британія, колиб все це було зреалізоване. Перед війною ми мали безробіття, господарський хаос і масову убогість; сьогодні ми дивимось вперед на забезпечене життя, осяги і успіхи. Це може бути досягнуте лише тяжкою працею і з цієї причини ми вітаємо Вас, робітників з континенту, які прибули допогти нам в нашому тяжкому труді і в наших зусиллях і які, ми надіємось, якщо Ви залишитесь в Британії, в недалекому майбутньому як брати розділятимете з нами наші зреалізовані мрії і багатство.

Великим нещастям є те, що гостра недостача помешкань у Британії, що існує в наслідок бомбардувань, знищень, неуваги і нездібности збудувати нові будинки протягом війни, примушує Вас тимчасово жити в таборах і бути в такий спосіб ізольованими від британських робітників. Якби Ви розмовляли по-англійськи і товаришували з британцями, Ви булиб щасливішими і більш вдоволеними. Одначе, навіть у таких обставинах, дружні відносини між Вами і британськими робітниками можуть бути нав'язані і це найліпше може бути досягнуте через масові організації британських робітників, тобто через профспілки.

Що таке профспілка, або як ми її звемо — трейд-юніон? Трейд-юніон є звичайна організація робітників, вільно й добровільно об'єднаних, щоб захищати себе від визиску на праці та щоб поліпшувати умови життя робітників і їх родин. Лише це. Жадна інша країна не має таких сильних робітничих професійних спілок як Британія, а серед них Профспілка Транспортових і Звичайних Робітників є найбільшою і найсильнішою вільною організацією робітників у світі.

Я знаю, що багато нісенітниць говориться що, мовляв, трейд-юніони є комуністичними організаціями. Але правдою є якраз противелене. Трейд-юніони є великі демократичні організації, керовні рішеннями більшости голосів. Це правда, що комуністам подобалось би керувати профспілками, але цього ніколи не буде.

Звичайно, профспілки мусять цікавитись політичним життям країни і мусять пильно стежити, щоб жаден уряд Британії не проводив в парламенті законів, шкідливих для робітників. Профспілки мусять висувати в парламенті закони для поліпшення життя робітників, як, наприклад, закон про винагороду робітників, який забезпечує фінансову допомогу для робітників, що потерпіли під час нещасливих випадків на праці й т. п. Для цієї мети профспілки створили Робітничу Партію. Це є щось цілком інше ніж практика на континенті, де політичні партії творили свої профспілки, щоб пропагувати свої політичні теорії серед робітництва. Британські профспілки і Британська Робітнича Партія в цьому не є подібні до континентальних організацій. В дійсності британські профспілки об'єднують робітників всіх політичних партій та ідеологій.

Існуючи вже понад століття і маючи сьогодні представників в усіх комітетах і організаціях, що контролюють економічне життя країни, трейд-юніони є старі, мудрі, досвідчені, сильні й поважані. Даючи Вам, робітникам-чужинцям, можливість вступу в ряди трейд-юніонів, британський робітник робить найбільший жест привітання і братерства. Зокрема наша Профспілка Транспортових і Звичайних Робітників надає Вам абсолютну рівність з британськими членами; ті самі демократичні права, ту саму відповідальність, ті самі членські внески; ті самі вигоди і прибутки і т. п.

Я думаю, що одна точка мусить бути Вам вияснена. Жадна організація в Британії, британська чи чужинецька, не має леґального повновластя інтервеніювати чи переговорювати в Вашому імені в жадних найменших справах відносно Вашого робітничого життя. Це право має лише Ваша профспілка. Кожна спроба робити це, зокрема спроба чужинецьких організацій, зустрінеться з опором британських трейд-юніонів і призведе до непотрібних комплікацій та непорозумінь. Це відноситься однаково як до поляків чи югославів, так і до українців. Маймо цілковиту ясність! Трейд-юніони не ставлять опору таким організаціям, які контрольовані чесними, добрими і розумними людьми, що вибираються демократичним шляхом на зборах організацій і які всі свої дії роблять відкрито і під наглядом своїх членів. Тоді такі організації можуть бути бажаними і корисними в культурних, взаємної допомоги, спортових та інших тому подібних питаннях. Але Конґес Трейд-Юніонів (центральний координаційний комітет всіх профспілок Британії) видав заяву, підтриману всіми членами, яка вияснює, що всяке вмішування невідомих, недосвідчених і некомпетентних чинників в традиційну політику британської індустрії й господарства не буде толероване. Лише трейд-юніони мають на це право. Але ж трейд-юніони є Ваші

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «Вперед». Редагує: Колеґія.

Редакція і Адміністрація: M. Worobec 26. Radcliffe Bldgs. Bourne Estate London E. C. 1. Телефон: Fremantle 7626

Редактор принимає в понеділок, середа, пятниця від 1-2 год. по полудни за попереднім телефонічним порозумінням.

В США можна замовляти «Вперед» через: „Narodna Wola" 524 Olive Street, Scranton, Pa., USA.

В Німеччині просимо замовляти через: Genossenschaft „Kos" München, Rosenheimer Straße 46 a.

Ціна одного примірника:

Британія:	одно число	10 пенсів
	чвертьрічно	2 шіл. 6 пенсів
	піврічно	5 „
	річно	10 „
США:	одно число	20 центів
Німеччина:	одно число	50 фенігів

трейд-юніони! Жадна профспілка не є чисто британським, для Вас чужим, тілом. Вона є Вашою власною організацією,відкритою для Вас!

Як приятель еміґрантів, працюючих тепер в Британії, я щиро раджу Вам приєднуватись до трейд-юніонів, і спеціяльно до Профспілки Транспортових і Звичайних Робітників, в якій є спеціяльні урядовці, спеціялісти для проблем чужинецьких робітників, які завжди готові порадити і допомогти Вам. Вже багато цінних допомог було зроблено окремим українським робітникам, зокрема робітникам сільського господарства, які переконались, що кожен лист чи візита до профспілкового бюра приносили у відповідь пораду і допомогу. Можливо найяскравішим доказом нашої допомоги був випадок з п. Антоном Криськом, який був врятований від депортації з Британії саме нашою профспілкою, після його до деякої міри неправильного прибуття до нашої країни. А. Крисько в подяку вирішив стати на все життя членом Профспілки Транспортових і Звичайних Робітників.

На закінчення я хочу засвідчити тут вдячність наших трейд-юніонів тим українським робітникам, які на фармах, в копальнях чи в індустрії допомагують нашій великій і старій нації в цьому тяжкому періоді її історії, і запевнити Вас в нашій братерській зацікавленості в поліпшенні Вашого життя і добробуту в цій країні.

Якщо хтось з Вас, хто читатиме цю статтю, захоче написати мені про Ваші проблеми, чи якщо хто з Вас схоче вступити до профспілки, чи якщо Вас там є 50 чи більше українських товаришів, що працюють разом і захочуть заснувати свій український відділ нашої профспілки, прошу — пишіть по-українськи або до мене на нижче подану адресу, або до Вашої газети «Вперед». Я була б дуже рада почути щось від Вас і обіцяю зробити все, що залежатиме від мене, щоб Вам допомогти.

Mrs. M. Mc. Kay, 137, Tooley St., London, S. E. 1.

Е. Бак. (Лондон)

За єдність українського робітництва у Великій Британії

Велика Британія була і ще навіть сьогодні є одиноким тереном на якому українське життя може прибрати певні здорові форми і змісти. Наш терен має всі дані для того, щоб спинити ті розкладові процеси, які тягнуться за українською еміграцією з таборів Д. П. з Німеччини. Тут у нас, щонайменше до тепер, демагогія, розреклямовані вожді та всякого рода політичні спекулянти мали найменше можливостей для «праці».У Великій Британії почав формуватись, в умовах важкої праці і не завжди корисних життєвих відносин, тип українського робітника, так відмінний від здеклясованих «діпістів» з німецьких таборів. Ці здорові переміни помічали не лише українці, але теж і англійці, які уважно приглядалися і приглядаються до нашого життя і серед яких українська справа знаходила постійно нових щирих друзів.

Але останні події, що мали місце на терені нашого громадського життя, а зокрема на терені Союзу Українців у Великій Британії, вказують, що існує поважна небезпека знищення всіх тих здорових зав'язків українського життя у Великій Британії та перенесення до нас тих жалюгідних відносин, які маємо в таборах Д.П. в Німеччині. Є це грізний замах на українську справу і свідомі робітники повинні в цій справі сказати своє слово.

Ми не будемо переповідати на томі місці перебіг зборів СУБ-у, з дня 12 березня ц. р. Ці події широко відомі українському робітництву у Великій Британії хочби з часопису «Українська Думка», де вони були об'єктивно зреферовані. Ми лише хочемо від себе сказати, що невдоволення з Проводу СУБ-у мало свої глибокі підстави і що не було це невдоволення якоїсь однієї партії, але широких робітничих кіл. Цілий ряд можливостей які існували для української справи в Вел. Британії змарновано і за це слушно велика частина робітників обвинувачувала відповідальних за керівництво людей. Ми не хочемо обороняти безкультурної поведінки на зборах частини делегатів — але підкреслюємо, що не має підстав твердити, що існував якийсь терор або надужиття, які перерішили характер постанов Загальних Зборів СУБ-у. Дальше і що найважніше, за рішеннями Загальних Зборів СУБ-у, (які прихильно поставилися, між іншим,до Національної Ради), не стояла лише одна партія, але широкі громадські кола, люди різних політичних переконань і з різних теренів нашої батьківщини. Нам вкінці видається, що на терені СУБ-у не заіснували ще такі відносини, які унеможливлювали б внутрі СУБ-у працю для різних опозицій і тому уважаємо, що сепаратна акція частини членів СУБ-у, це був непередуманий і в своїх наслідках для української справи шкідливий крок.

Але залишається фактом, що саме ті збори були початком нових подій в громадському житті українців у Вел. Британії. Це життя стає тереном, партійних розгривок, сварів і розкладу. З'являються різні досвідчені «діячі», які свою сумну практику з таборів Д.П. відважно переносять на наш терен. Політична безкультурність та провінційна відсталість з дивовижною силою намагаються здеградувати й тут українську справу не лише в очах своїх, але і чужих. Починається у нас все те, що так потрібне нашим ворогам.

Ми ставимо питання: чи українські робітники будуть прикладати руки для цієї «роботи», яка є звернена проти них самих? Українське робітництво, в своїй свідомій частині, яка чогось вже навчилася, повинно все зробити, щоб зберегти єдність, не дати себе поколоти на місцях і щоб громадське життя ізолювати від всякого рода партійщиків і від всякого рода отаманів та амбіціонерів. Ми повинні все зробити, щоб громадське життя було незалежне і понадпартійне. Иншим обов'язком — не встрявати в спори клік, а зате підвищити своє знання та громадське виховання.**В порозумінні з нашими англійськими приятелями** звертаємо увагу, що одною із форм такого громадського вишколу є для робітника його проф-спілка. Співпрацюйте з проф-спілками, вивчайте історію робітничих рухів, пізнавайте ті ідеї за які бореться поступове робітництво в світі і український народ на батьківщині, що є в краю сьогодні теж одною клясовою трудящих. Шкліть себе в дусі модерної, сучасної людини. А тоді побачите, що все наше життя, і в тому і громадське життя, буде мати інший вигляд, бо його основою будуть не провінційні «галичане» і «східняки», не католики» і «православні», не різні витвори емігрантського розкладу, а модерні, сучасні українські трудящі люди. Саме до такої праці над собою Вас закликаємо в той час, коли нам тут у Вел. Британії грозить розпад і анархія!

А перед СУБ-ом, якого новий провід нескладається, як дехто твердить зі самих «відокремленців»,але з людей різних переконань, стоїть завдання все зробити для того, щоб СУБ був справді понадпартійною установою і щоб відповідальні становища були в руках об'єктивних і справедливих людей. СУБ повинен вийти з цієї кризи в якій він знаходиться, подумати над розумними способами, щоби запобігти поки час розколові, топередовсім сприяти лише здоровим процесам в нашій громадськості, процесам які в майбутньому мусять стати основою українського здорового життя.

Омелян Волинець

Світла і тіні з життя Українців у Великій Британії.

(Кілька завваг до початків українського професійного руху)

Українці прибули до Вел. Британії трьома хвилями. Першими були ті робітники, що прибули ще перед І-ю світовою війною як австрійці та поселились головно в околицях Манчестеру. Сьогодні з цієї колонії залишились одиниці, що є членами української громади. В ті часи ці робітники не змогли зробити чогось поважнішого поза зорганізуванням бару та в ньому свого клюбу. Основною причиною слабої діяльности цього робітництва була відсутність інтеліґенції.

Друга хвиля українців, які опинилися тут 1940 року, були українці — польські громадяни, що прибули сюди з Сибіру через Францію разом з корпусом ген. Андерса, як вояки польської армії, або були взяті в полон з Вермахту чи з організації Тодта. В масі своїй були це сільські хлопці, які винесли з собою на чужину любов до своєї батьківщини та призвичаєння до організованих форм національно-громадського життя. Розкидані по різних військових формаціях польської армії, часто під моральним тиском польської націоналістичної пропаганди, ховались вони з своїм національним я. Тяга до організованого життя була велика. Порозкидані одиниці відшукували один одного, шукали своїх земляків. Коли врешті зібралась їх ціла громада, відшукали вони навіть кількох українців, що працювали в польському еміґраційному уряді як урядовці. На вимоги цієї вояцької маси пороблено заходи перед польською військовою владою, яка дала дозвіл на заснування Союзу Українців — вояків польських збройних сил в Вел. Британії. На І-му з'їзді в жовтні 1945 року ця сіра маса українських вояків постановила відзначити пам'ять поляглих під Монте Кассіно українських вояків та купити для української громади в Лондоні свій Український Дім, як пам'ятник тим поляглим. Перші кроки цієї організації були дуже примітивні. Порозкидані вояки по різних закутках Вел. Британії. в Італії та на Близькому Сході присилали свої датки як і ухвалений податок 3 англ.фунти на закуп Українського Дому. Спочатку канцелярія Союзу Українців в Вел. Британії містилась в приватному домі голови організації п. М. Бури. Аж через якийсь час, коли членство почало зростати, дістав СУБ для себе постійне приміщення.

Тим часом життя не стояло. Українська вояцька маса разом з польською демобілізувалась та дістала працю разом з британськими робітниками в різних галузях промисловости. З цією хвилиною виросла потреба включити українських робітників в британське професійне життя. Одначе, тодішні провідники цього не зробили, можливо, що не розуміючи ваги цього питання. Український робітник потребував допомоги, провід цієї допомоги дати не міг, бо тільки британські профспілки мають застережене право нести професійну допомогу своїм членам. Зрештою таку саму помилку, яку зробив український провід, не включивши наше робітництво в профспілки, зробили і польські урядові чинники, з тією тільки ріжницею, що все ж таки поляки мали тут з часів війни свою П.П.С., яка через свій орган «Роботнік Польскі» весь час давала раду польській сірій масі вступати до британських профспілок та шукати в них матеріяльної і моральної допомоги в усіх робітничих справах і турботах.

В міжчасі перед британським урядом виросла потреба, з огляду на конечність тримати під зброєю свою армію, заступити брак робочої сили робітниками поза кордонів Вел. Британії. Тоді уряд, після одержання

згоди від своїх профспілок — тред-юніонів розпочав зразу в пресі, по радіо, і в кіно пропаґанду про тяжке життя ДП в Німеччині, про бажання ДП іти на працю, за спровадження чужинецьких робітників. Після кількох тижнів підготовки опінії серед британського робітництва, міністерство праці почало вербування ДП на працю в сільському господарстві, в шпиталях, в вугільній та текстильній промисловості.

Найпершими прибули для праці в шпиталях транспорти жінок з прибалтійських країн десь в лютому-березні 1947 року. В квітні почали прибувати і українські робітники. Тоді як не-українські робітники мали між собою до 50 відсотків інтеліґенції, український робітник в своїй масі приїхав сам, без проводу. По кількаденному перебуванні в переходових таборах робітників розміщувано до праці і саме тут рішалася доля нашого робітника часто дуже некорисно для нього. Інтеліґенція інших національних груп обсадила всі пости по цих таборах, між іншим, що найважніше, пости перекладачів. Звичайний англієць ніколи не зможе зрозуміти, що часто все те, що говорив перекладач, не завжди відповідало правді і наполовину. Через це багато українців мали різні прикрощі й трудноші в одержанні відповідної праці. Український робітник часто почував, що тут щось не так, але не знав де шукати виходу. Український провід міг допомогти своїм робітникам віддавши їх під опіку британських профспілок. Але він цього не зробив. Ще в Німеччині велась шалена пропаґанда проти вступу в профспілки, бо вони, мовляв, «большевицькі» — соціялістичні. Українські провідники в Вел. Британії теж поставились до цього без відповідного зрозуміння, проголошуючи, що «вступ до профспілки — то добровільна справа кожного», а не роз'яснили звичайному робітникові яка йому користь з профспілки, для чого туди вступати. Інакше поступали польські, прибалтийські та югославські національні організації, які зразу ж повели агітацію за вступом до британських профспілок, за віддання робітника в опіку професійної організації, яка має свій досвід, свій апарат та передовсім зрозуміння потреб робітника свого — британського, а тим більше чужинця, що не знає ні мови, ні законів,ні звичаїв. Таких вказівок український робітник чекав даремно. А тим часом виростали нові потреби, журба та турботи — життя в гостелях, получення з родинами, справи лікарської допомоги, опіка над родинними гостелями і т. д.

Життя в гостелях — це окрема сторінка з українського робітничого життя. Для робітників-чужинців з огляду на початкові мешканеві трудноші приділено гостелі бувших військових американських з'єднань, летунські гостелі Р.А.Ф. та гостелі бувших німецьких і італійських полонених. Одні гостелі є під управою міністерства сільського господарства, інші під управою ІМКА та квейкерів, ще інші під управою Гостелс Корпорейшен, де менажерами є переважно консерватисти, яким в більшості не залежить на робітникові, тому й доля наших робітників в таких гостелях вимагає спеціальної опіки від британських робітничих профспілок.

Але тут є справа не тільки опіки над нашими робітниками в гостелях. Часто український робітник потребує допомоги в справах податків, зарплатні, з справах лікарської допомоги, в справах спровадження його рідні чи получення з членами родини, порозкиданими по цілій країні.

В зв'язку з цими потребами є вимогою часу, в інтересах українського робітника, мати свого опікуна, до якого можна писати в рідній мові, звернутись та одежати звідтіль відповідну пораду чи допомогу. Ролю опікуна може найкраще виконати британська робітнича ПрофспілкаТранспортових і Звичайних Робітників, яка числить сьогодні 2 мільйони членів, має 37 послів в парляменті, почесним головою якої є міністер Ернест Бевін, а теперішнім секретарем — бувший голова Світового Союзу Профспілок — Артур Дікін. Вступаючи в члени Профспілки Транспортових і Звичайних Робітників, український робітник дістається під протекторат найбільшої числом в світі професійної організації, яка дбає про належні умови життя та відповідні умови праці для робітника.

Щоби мати протекцію цієї організації, треба бути її членом, бо згідно з статутом ця організація може виступати тільки в обороні своїх членів. В інтересі українських робітників, для полагодження всіх їхніх справ, зв'язаних з їхнім життям та працею, треба бути зорганізованим членом цієї профспілки. Будучи членом своєї професійної організації, український робітник має змогу брати участь у всіх зборах профспілки, а беручи в них активну участь, — вчитися способу жити в найліпшій школі европейської демократії.

З наведеного випливає питання: як український робітник, шукаючи моральної підтримки та матеріяльної допомоги, може дістатись до Профспілки Транспортових і Звичайних Робітників? Якщо наші робітники не знають про існування місцевих клітин Профспілки, тоді можна писати листи українською мовою на такі адреси: Mr. Ch. Brandon, 218, Green Lanes London, N 4.; Mrs. M. Mc Kay, 137, Tooley St., London S. E. 1
до редакції «Вперед»: Mr. M. Worobec, 26, Radcliffe Bldgs, Bourne Estate, London E. C. 1.

Від зрозуміння українськими робітниками значення професійного зорганізування поруч британських робітників в одній професійній організації, залежить не одне полегшення в їхньому тяжкому положенні робітника — еміґранта. Англійське право каже, що тільки профспілка в імені своїх членів може інтервеніювати в різних робітничих справах. Тому в гостелях повинні зараз потворитися відділи Профспілки Транспортових і Звичайних Робітників, які на своїх зборах повинні порушувати справи, зв'язані з їхнім життям та працею.

Крім всіх цих особистих вигід і полегшень, український робітник, будучи членом британської профспілки, зможе зробити і великі послуги своїй поневоленій батьківщині. Будучи разом з британськими робітниками на праці й в спільній організації,український робітник зможе вияснити британському робітникові прагнення і боротьбу такого ж українського робітника на батьківщині. Британські робітники побачать і зрозуміють, що українські трудящі на Україні борються за тіж самі інтереси, що й вони. Український робітник зможе росказати британцеві правду про життя в СССР, правду про визвольні змагання українського народу, правду про мету тих змагань — національне і соціяльне визволення. В такий спосіб свідомий український робітник внесе і свою частку в загальну спільну визвольну справу.

Звідки походить традиція первотравневого свята?

На другу половину XIX століттяприпадає доба великих зрушень серед робітничої кляси в цілому світі. Гаслом робітників в той час була боротьба за 8-ми годинний робочий день. Це гасло висували робітники у всіх країнах і його підтримували всі напрямки, які в тому часі діяли серед робітництва (не лише соціялісти, але також в тому часі сильні анархісти). Рівно 100 років після Французької Революції на робітничому Конгресі в Парижі представники всіх робітників зі всіх країн схвалили день Першого Травня назначити днем свята праці, міжнародньої робітничої солідарности і єдности в боротьбі проти визиску і поневолення.

Чому саме день Першого Травня вибрано для цієї цілі?

Було це пов'язане з подіями, які в тому часі відбулися в Америці. Американські робітники в жовтні 1884 року, на з'їзді профспілок Америки та Канади в Чікаґо вирішили також приступити до боротьби за 8-ми годинний робочий день. На цьому з'їзді ухвалено вислати урядові ультиматум з вимогою, щоби з днем І-го травня 1886 року робочий день в Америці тривав 8 годин. Тому що капіталісти не схотіли на це погодитися і хотіли далі використовувати робітників та змушували їх працювати не раз більше як 12 годин денно, з'їзд профспілок, що відбувся рік пізніше, вирішив приготувати в Америці загальний страйк в день І травня 1886 року. Ця відважна постанова викликала страх серед американських капіталістів і більша частина з них погодилася на вимоги робітників. Серед робітників настав великий підйом і всі були переконані, що з І травня 1886 року в їх історії починається доба кращого життя і що буде впроваджений 8-ми годинний робочий день. Американські робітники почали готуватися до свого свята. Осередком цілого руху стає Чікаґо. Там відбувається перша пробна маніфестація, в якій беруть участь 25.000 робітників, а І травня 1886 року 190.000 американських робітників покинули працю та вийшли на вулиці на демонстрацію.

Вся ненависть ворогів свободи робітників спрямувалася проти американського осередку робітничого життя, проти централі в Чікаґо. 3-го травня, отже через два дні після першотравневих маніфестацій, поліція при допомозі штрайкбрехерів розігнала збори 3.000 робітників однієї чікаґської фірми. Шістьох робітників вбито, а багато поранено. В цей спосіб помстилися американські багатії на робітниках за першотравневі маніфестації.

На знак протесту, робітники в Чікаґо скликали масові збори. При кінці нарад поліція заатакувала натовп. Якийсь провокатор кинув бомбу, поліція почала стріляти, почалася боротьба, під час якої загинуло чотири робітники та сім поліцаїв. За всі ці інциденти обвинувачено провідників чікаґського робітничого руху. Вісьмох з-поміж них поставлено під суд і чотирьох з них страчено на шибениці в дні 2 листопаду 1887 року.

Паризький робітничий конгрес саме тому, щоби віддати пошану американським робітничим борцям за краще життя, схвалив день Першого Травня робітничим святом. Проти цієї резолюції голосували лише делегати російських та бельгійських робітників. З того часу щороку робітники святкують день Першого Травня на знак єдности трудящих в боротьбі проти визиску.

Традиції Першого Травня так глибоко закорінились в робітничій масі, що вороги трудящих намагалися це свято собі присвоїти.І так, приміром, німецькі фашисти також визначили І-го Травня своїм святом. Московські большевики зробили з Першого Травня день бездушних військових маніфестацій на честь большевицьких вельмож в СССР та їх колябордантів в інших країнах. В Америці день робітничого свята перенесено на серпень, щоби в такий спосіб робітники забули про свої традиції. Якщо йде про Англію, то тут увійшов звичай святкувати І-го травня в неділю після 1. травня. Але й на сьогодні серед передового робітництва Перше Травня святкується як свято боротьби за остаточне визволення трудящих та за справедливі відносини в цілому світі.

Перший уряд вільної України, уряд Української Народньої Республики визнав спеціяльним законом цей день святом українських трудящих, та установив цей день **державним святом.**

Ів. М-ко

Націоналізм поневоленої нації

Тепер, коли ідеї УПА починають приковувати увагу передових сил світу, коли, напр., ця тема стає центральною проблемою міжнародного з'їзду соціялістичного студентства (див. звіт про цей з'їзд в цьому числі «Вперед»), коли журнал французьких революційних демократів, цієї ростущої не тільки у Франції, але також у Бельгії, Голяндії, Швайцарії, США і т. д., третьої сили» хоче присвятити ціле число цим ідеям, тепер на весь зріст постає питання: чому ідеї УПА, ці єдинореальні й єдинотворчі протибольшевицькі ідеї, народились саме в Україні? Чому їх не висунув якийсь інший поневолений Москвою народ? Чому їх не висунув «найпередовіший» російський народ? Це питання не академічне, воно має глибокий життєвий інтерес і принципове значення, воно з'ясує нам силу й слабість попереднього етапу української визвольної боротьби і підкаже, що саме в ідеях УПА має всесвітньоісторичне значення, тобто, що робить їх зразком і джерелом для всіх визвольних рухів світу, а що є скороминуще і не суттєве.

Спробуємо насамперед дати відповідь на питання — чому рух упівського типу не створений російським народом, найбільшим народом СССР. Той, хто знає обставини СССР, уже відчуває, яка буде відповідь на це питання. Російський народ не є поневолений національно а тільки політично і соціяльно. Більше того, йому вдовблюється, що його політичне і соціяльне поневолення не є поневолення, а тільки самообмеження й жертва народу — месії в ім'я геґемонії над світом. Большевизм ставить перед російським народом дилему: або очолити в найближчі роки Китай, цілу Азію, Европу, цілий світ, або катастрофа і знищення. А коли врахувати, що геґемонія над світом зображається не як поневолення його, а як визволення з-під капіталізму, то можна собі уявити як це послаблює в російському народі сили спротиву. Бо якщо для поневоленого народу всі оті Петри Великі, Суворови й Кутузови можуть бути тільки символом насильства і знущення, то зовсім не так воно може вилгядати для росіян. Саме це деморалізує російські протибольшевицькі сили, робить російську визвольну ідею анемічною і безсилою.

Модерному протибольшевицькому рухові судилося вирости з національної ідеї, яка є актуальна тільки в середовищі поневолених народів. За часи бонапартизму було те саме: під плащиком космополітизму Бонапарт підпорядковував европейські народи французькому імперіялізмові і, ніхто інший, як Ленін, сказав, що «з національних французьких воєн вийшли імперіялістичні, які породили в свою чергу національно-визвольні війни проти імперіялізму». Тепер большевизм під плащиком інтернаціоналізму хоче підпорядкувати інші нації російському імперіялізмові і тому проти нинішнього большевицького бонапартизму перше слово і провідна роля не може належати росіянам. І якщо деякі капіталістичні кліки все ж ставлять ставку на Керенського, то це свідчить тільки про те, наскільки вони не розуміють історичної ситуації і наскільки мислять вчорашніми категоріями. Тим гірше для них!

Отже, питатння ясне: нову визвольнуідею нашої доби покликана сказати поневолена нація. Але чому саме українці?

Від інших поневолених большевицькою Москвою націй Україна відрізняється такими моментами: найбільшим розміром, найбільшими природніми скарбами, найбільшими жертвами, понесеними від большевизму. І таким чином ніде так, як в Україні, не виступає контраст: з одного боку величезні ресурси, що досі забезпечували підвищений проти інших народів матеріяльний і культурний рівень і, з другого боку, незрівняне ні з одним народом СССР зубожіння і злидні. Тому ніде інде визвольна думка не працювала так інтенсивно, як в Україні. Голод 1933 р., коли при доброму врожаї було видушено може 7, а може й 10 мільйонів людей і зв'язаний з голодом розгром української культури підказали кожному найтемнішому українцеві, що причина його нещастя лежить насамперед в національній підлеглості.

Таким чином, якщо політичний і соціяльний гніт в Росії зображується як саможертва і капітальне вкладення в майбутнє нації, то в Україні те саме виступає як явне знущання й фалшування ідей революції. Тому українська визвольна думка не відштовхується від цих ідей, а бере їх під оборону від узурпатора — большевизму. Цьому сприяє ще й той факт, що ґрунт для соціяльної реакції всюди в СССР зник. Отож, визвольна українська боротьба озброюється не ідеями реставрації, а ідеями революції, тобто — **звільнення поневолених націй і безвласницького суспільства від змертвілого тоталітарного режиму.**

Ця зовсім нова — модерна і проґресивна концепція з'являється майже одночасно і в підсовєтській Україні, і на західньоукраїнських землях. Під час війни ці два ідейні струми зустрічаються і об'єднуються в боротьбі проти окупантів. Але такі самі ідеї не могли не з'явитись одночасно і серед інших поневолених народів, як і серед росіян. І вони дійсно з'явились. Чому ж, одначе, тільки українці розвинули ці ідеї й донесли їх до світу? Тут ми мусимо спинитися на особливій ролі УПА і українського націоналізму.

Для того, щоб якась ідея дістала завершення й була поширена на світ мало тільки сприятливого ґрунту для її виникнення. Потрібна ще матеріяльна, чи, точніше, організаційна сила, яка ту ідею втілила б і понесла. В гармонійному співвідношенні ідеї й чину лежить увесь сенс успіху великих соціяльних рухів. «Віра без чину мертва є» — сказав апостол Павло. Але й чин без віри є сліпий і скоро деґенерує. Цю тезу блискуче розвинула Леся Українка в драматичному етюді «На полі крови». Там Юда скаржиться, що на його плечі падала тільки господарська сторона Христового руху, тільки техніка, і через це він не мав часу займатися його ідеями. В наслідок — духове банкротство і безцільний чин.

Постала серед різних народів СССР нова визвольна концепція найбільш яскраво була зформульована представниками найбільш поневоленої української нації. Ця ж нація спромоглася виділити й ту діючу силу, яка цю модерну концепцію підхопила й створила умови для її розробки й поширення на світ. Тією діючою силою виявився націоналістичний рух і створена ним УПА.

Але якщо матеріял до нової визвольної концепції давала Україна підсовєтська (навіть тоді, коли цю нову концепцію розробляли українці з західніх земель, бо така ідея могла зрости тільки на зораних революцією ґрунтах), то чин (організацію) для модерного визвольного руху могла витворити тільки позасовєтська дійсність. Під совєтами перед війною ніякий чин не міг викинути, бо вже в зародкові наражався на масову провокацію і провал. Треба було, щоб десь поза межами СССР створений був рух, який би в сприятливіших умовах виплекав кадри, вдосконалив техніку підпілля і тоді виступив на поєдинок з системою большевицького терору. Крім українців таких можливостей не мав ні один підсовєтський народ. Хіба що білоруси, які теж мали одну частину нації поза СССР. І якщо білоруси такої організації не підготували, то на нашу думку, тому, що історично Західня Білорусь проходила російський (царський) організаційний вишкіл (дуже кустарний і примітивний), в той час як Західня Україна (стиліше — Галичина) проходила найкращий в світі німецький (під Австрією) організаційний вишкіл.

Якщо визвольну ідеологію УПА і краєвого ОУН (УГВР) розглядати в її закінченому сьогоднішньому вигляді (хоча вона й сьогодні ще не є закінчена, бо поруч з вивершеною і стрункою концепцією Горнового ми маємо повну протиріч концепцію Полтави). то вона являє собою дивовижно оригінальну синтезу завжди роз'єднаних і навіть антагонізуючих світоглядів — націоналізму й соціялізму. Такою синтезою був уже, правда, укапізм (український комунізм), який ніколи не сходив з позиції самостійности. Одначе ріжниця та, що для укапізму питання самостійности упиралось в розв'язання соціяльної проблеми (чужонаціональні капіталісти й поміщики не хотіли творити самостійної України, тому самостійна Україна можлива була тільки без цих кляс). Тепер же розв'язання навіть соціяльних питань упирається в проблему самостійности (без розвалу совєтської імперії і без демократичного самоврядування кожної нації неможливо ліквідувати експлуататорську клясу большевицьких вельмож). В 1917 р. питання так не могло стояти, як тепер не може стояти так як тоді. Цю відмінність епох ніколи не можна забувати, якщо ми хочемо **зберегти тверезий погляд на розвиток подій.** Тут партійний фанатизм з перекрученням історичних фактів буде особливо шкідливий. Не можна сьогоднішні обставини переносити на минуле і вимагати від українців 1917 р., щоб вони думали так, як ми тепер думаємо. Той Полтава, який нині закидає діячам 1917-1920 рр. інтернаціоналізм, соціялізм, федералізм і т. д., живи він в ті часи, належав би теж до якоїсь з тодішніх партій і ця його приналежність **не змінила б ходу історичного розвитку.** Взагалі метод «якби» не є науковий метод, бо історія являє собою зреалізовані максимальні можливості, і наші пращури в усі віки не були ні розумніші, ні дурніші за нас. Те, що гетьман Скоропадський восени 1918 р. злучився з білою Росією, не було специфічною властивістю і виною його особи, а витікало з природи поміщиків і капіталістів тодішньої України, бо, **як каже Полтава, «український народ гнобили** соціяльно — польська шляхта, російське дворянство, царські вислужники, чужонаціональна буржуазія». Тож було б чудом, якби штучну, створену німцями, дворянсько-капіталістичну Україну, що замінила органічну УНР, очоляв палкий український патріот. А чудес історія не знає. Тому не дивно, що правдиві українські патріоти того часу, навіть консерватори, хапались за ліві, соціялістичні програми, бо всі праві програми були російські. І палкий патріот Полтава напевне був би тоді соціялістом, як був ним його кумир Міхновський.

За Потавою виходить, що українська інтеліґенція в 1917 р. «поборювала прояви національного інстинкту серед українського народу, який цей інстинкт зберіг».Тільки один Міхновський вічув мовляв цей інстинкт, проголосивши ще в 1900 р. гасло «Самостійна Україна». Але тоді незрозуміло, чому народ, який зберіг національний інстинкт, пішов у 1917 р. за інтеліґенцією, яка поборювала його інстинкт,а не за Міхновським, який підтримував його інстинкт. І звідки взялась така інтеліґенція, що йшла проти інстинкту свого народу? Документи і література від 1917 р. говорять навпаки: українська інтеліґенція відразу по лютневому перевороті повідкривала по Україні «Просвіти», щоб будити в народі національну свідомість, але на перешкоді стали оті згадані Полтавою російські пани в Україні. Їхній культурний вплив був такий великий, що народ наш бойкотував подекуди рідну мову в школі («ми самі мужики, хай хоч діти наші навчаться попански»). Саме тому українська інтелігенція скерувала удар по російських панах в Україні й вхопилась за соціялістичні програми. Соціялізм був тоді порятунком від російської залежності. І якщо партія соціялістів-самостійників, до якої належав Міхновський, була наймізернішою в 1917 р. партією (не провела в Установчі Збори ні одного кандидата), то тільки тому, що гасло «Самостійна

Україна здійснювала не шляхом ліквідації в Україні російських поміщиків, а шляхом намовляння їх бути українськими поміщиками. Але це не вдалось і не мав Міхновський успіху ні в панів, ні в народі.

Ми навмисне спиняємось на цьому історичному факті, щоб проілюструвати протиріччя Полтави, який стоїть уже на нових, модерних позиціях, але ще не продумав тої ідейної спадщини, що нею його так несумлінно постачав Д. Донцов у «Віснику». Цих протиріч у Полтави безліч і вони знижують теоретичний рівень його назагал вірної й цікавої концепції. Ми колись спеціяльно спинимось на цих протиріччях. Менше протиріч ми зауважили в небіжчика Я. Бусела (Києвського), зовсім немає їх у Горнового. Але це є незакінчений іще процес, хоч головний перевал його далеко вже позаді.

Таким чином, український націоналізм після розгрому всіх самостійницьких рухів під совєтами залишився єдиною реальною визвольною організацією. Цікаво простежити еволюцію його ідеологічних позицій. Він зачинав як рух дуже лівий. Не забуваймо, що Коновалець стояв близько до соціял-демократів, навіть до лівого їх крила-незалежних. Націоналізми можна поділити на два типи: оборонний націоналізм Гарібальдійського типу і агресивний націоналізм Гітлерівського типу. Перший націоналізм є притаманний поневоленим націям і він завжди змикався і змикається з усіми прогресивними і визвольними силами людства. Гарібальді йшов у спілці з европейським робітничим рухом, його підтримували революційні сили Европи. Так само Гоміндан в Китаї в пору молодости ішов в спілці з соціялізмом. І так далі. Навпаки, націоналізм Гітлерівського, Мусолінівського і Франківського типу був націоналізм не поневолених, а панівних націй, і являв собою спробу купити в капіталу право на існування за ролю ката і погромщика робітничих соціялістичних рухів. І якщо націоналізм Гарібальдійський перемагав і перемагає рівно в тій мірі, в якій він іде в ногу з історично творчою клясою працюючих, то Гітлерівського типу націоналізм терпів і терпітиме поразку рівно в такій мірі, в якій він виступав і виступатиме як кат трудящих, як душитель свободи і як наймит всяких поневолювачів. Історія досить яскраво підтверджує цю тезу.

Український націоналізм був задуманий як оборонний прогресивний рух поневоленої нації. Але тому, що Україна була поневолена не капіталістичним імперіялізмом, а здегенерованою російською революцією, а також тому, що український націоналізм зачинав свою акцію в часи, коли в Европі модним ставав рух реакційного націоналізму панівних націй (Італія, Німеччина, Еспанія, де-ля-Рок, Мослі і т. д.), український націоналізм підпав під ідейний вплив цих націоналізмів, чому багато спричинився Д. Донцов. Таким чином, український націоналізм 30-х років запозичав в націоналізмів панівних націй не властиву поневоленій нації агресивність. Згадаймо при цьому хоч би десяту заповідь Декальогу: «Стремітимеш до поширення слави, багатства і простору української держави шляхом поневолення інших народів». Все це компромітувало український визвольний рух в очах передових сил людства, на підтримку яких тільки й може розрахувати поневолена нація. Крім того, це вносило гостре протиріччя в сам український націоналізм, бо з одного боку він же боровся ніби проти поневолення й, з другого боку, сам його проповідував.

У війну ця ідеологія остаточно збанкротувала. Вона розгромлена цілим людством і засуджена на Нюрнберзькому процесі. Їх нікчемний залишок існує в Еспанії, ізольований і бойкотований, з щирими потугами, але з цілковитою неспроможністю демократизації. Там знайшли, між іншим, притулок Габсбурги, Романови і всі інші «приятелі» українського народу.

Український націоналізм в краю звільнився від невластивої йому ідеології реакційного націоналізму панівних націй. Він знову зачерпнув сили з животворчого джерела визвольних ідей. «Позиції українського визвольного руху» і всі статті й матеріяли з краю свідчать, які творчі можливості відкриваються перед українським націоналізмом на цих нових шляхах. За довгі роки більш сприятливого існування під Польщею він не створив ні одної теоретичної праці, яка дорівнювала б тому, що створено тепер в криївках, під землею за кілька післявоєнних років. Цю творчість вивчають тепер передові революційні сили світу.

Український націоналізм перестає бути націоналізмом. Він переключається на позиції революційно-визвольного руху трудящих і тимсамим розрубує все більше і більше всі нитки, що його вязали з залишками реакційних націоналістичних теорій.

З пожежі революції український визвольний рух виходить оновленим і готовим до рішучої, безкомпромісової боротьби за свободу і державну незалежність української нації. І то виходить не як гальмо на шляху боротьби прогресивних сил світу, але як вияв тих сил в Україні, як їх бойовий авангард!

Після атлянтійського пакту

Підписання атлянтійського пакту в Нью-Йорку дня 4 квітня ц. р. вважають всі за одну з найважніших політичних подій останніх місяців. Ця мобілізація західньоевропейських народів на базі військового договору з США була мислима лише на тлі тих перемін, які відбуваються в Америці й вона є висловом звороту американської закордонної політики Трумана, рішення боронити США соїми військовими силами на теренах Европи перед сталінським імперіялізмом.

Нас цікавить в тому випадку становище, яке зайняли до атлянтійського пакту різні европейські прогресивні сили. Соціялісти піддержали цей договір, бо уважали, що він не нав'язує Европі якихось «американських» ідей. Вони уважають, що цей договір є природною консеквенцією прогресивної політики Трумана, ціллю якого є забезпечити мирний розвиток відносин в Европі та в цілому світі. В деяких соціялістичних партіях становище до атлянтійського пакту було причиною гострих розбіжностей думок (в італійській партії Сараґатта). Негативне становище до атлянтійського договору зайняли ті европейські протибольшевицькі прогресивні партії і середовища, які стоять на засадах виключно «третьої сили». Примір французькі революційні демократи уважають, що атлянтійський пакт це звичайний міт, який не відіграє поважної ролі в обороні Европи перед імперіялізмом. Вони вважають, що є це договір перш за все оборони США. Саме Европа, а не США, на випадок нападу, прийме на себе перші удари і в такий спосіб Евро-Американці добре вивчили лекцію Перл Гарбору в минулій війні й тому тепер будують свою оборонну лінію подалі від своїх кордонів. З другого боку, французькі революційні демократи вважають, що хоч Атлянтійський пакт напевно відтягне на якийсь час вибух нової війни, все ж він зовсім не забезпечує існування миру в світі назавжди. «Зброя робиться для того, щоб її вживати», і тому розкол світу на два ворожі табори означає гарячкове озброєння обох бльоків. Шалене озброєння означає ще більше збідніня трудящих мас і, крім того, якщо вибухне війна, то на фронти пошлють теж нікого іншого, як трудящі маси. І тому, стоячи на безкомпромісовому становищі «третьої сили», ці французькі кола вважають, що справжній мир може бути досягнутий не шляхом війни, а шляхом переведення глибоких соціяльних реформ в США і Европі, в об'днанні Европи та шляхом революції в СССР.

Англійська соціялістична преса відмічає слушно, що вся вартість того договору залежить виключно від спроможностей Америки співпрацювати з Европою та її озброїти. Це знову ж залежить від того чи в найближчому майбутньому буде в США господарська криза чи ні. Знову ж це залежить виключно від того, чи вдасться Трумановi перевести його плян великих соціяльних реформ внутрі Америки. В цій справі приходять тривожні вістки з США, з яких виявляється, що проти Трумана об'єдналися всі реакційні сили Америки і що їм вдається з успіхом не допускати до здійснення його реформ. Минулого місяця Труман мав два рази поразку в сенаті, від коаліції республіканців та т. зв. «південних демократів», які разом в сенаті мають більшість. Вони не допустили до голосування за закон про громадянські права, який робив неґрів рівноправними громадянами США. На чолі реакційної коаліції стояв Вандерберґ. Існують поважні підстави припускати, що й інші реформи Трумана зустріне така сама доля. Провал Трумана в внутрішніх питаннях США робив би безвартними всі його заходи також на зовнішньому відтинку. В цей спосіб атлянтійський пакт міг би виявитися знаряддям не прогресивного людства, а коаліції реакціонерів, яким не сховати за спиною демократії своїх цілей.

Сталін проти грецьких повстанців

Очі цілого світу звернені сьогодні на Балкани. Там розіґрується чергова драма, головним режисером якої є Сталін. Тактика Кремля на Балканах з часу закінчення другої світової війни вже мінялася кілька разів. Ще в 1944 році, коли большевицькій армії не припала честь «звільнити» Грецію, Кремль наказує грецькій компартії (ККЕ) ввійти в коаліцію з правим урядом Папандреу. Через кілька місяців серед грецького робітництва виникають револьти проти уряду Папандреу, який по відношенню робітництва виявлявся дуже реакційним. Але Кремль забороняє ККЕ вийти з коаліції, забороняє привести до Атен на допомогу робітникам партизанські відділи з північної Греції і наказує ККЕ замирити робітників. Тоді Кремлеві так було вигідно.

Коли ж співпраця в коаліції з фашистами Кремлеві не вдається, коли по цілій Греції піднімається стихійний партизанський рух, то ді Кремль міняє тактику і наказує ККЕ очолити повстання.

Пізніше, коли в жовтні 1947 року Тіто і Дімітров договорюються про створення незалежної Македонської держави і об'єднання всіх Балкан в одну федерацію, Кремль забороняє і це, бо так йому було вигідно. Знову ж коли Тіто в червні 1948 року проголошує відрив від Комінформу, Кремль знову міняє тактику і виступає вже як оборонець ідеї «незалежної» Македонії.

Кремль цікавиться сьогодні створенням Македонської держави з двох причин: 1) В такий спосіб Тіто втратив би цілий південь Югославії і тим самим дуже послабився б і 2) «незалежна» Македонія була би тим мостовим причілком для совєтів на Еґейському морі, який дав би їм можливість мати вплив на ціле Середземномор'я. До цих двох пунктів долучилися ще деякі останні події в Греції. В наслідок англо-американських збройних поставок грецький уряд сильно зміцнився і Кремль остаточно втратив надію через повстанський рух опанувати цілу Грецію. Тому і тут він міняє тактику і хоче спрямувати всю силу повстанців на відірвання Грецької частини Македонії разом з портом Салоніки. І саме тут починається сьогоднішня трагедія грецького повстанського руху.

В кінці лютого ц. р. світ облетіла звістка, що провідник грецьких повстанців ген. Маркос Вальфіадес «через поганий стан здоровя» уступив з посту прем'єра «тимчасового демократичного уряду» та головнокомандувача «демократичної армії». Його місце зайняв Йоан Йоаннідес. Таке було офіційне повідомлення Москви. Насправді ж, як доносять повідомлення з Греції, з офіційних документів грецької компартії та від окремих членів ККЕ, Маркос був усунений з свого посту Центральним Комітетом ККЕ і на п'ятому

пленумі Ц.К. К.К.Е., що відбувався в кінці січня ц. р., був обвинувачений в «правих опортуністичних ухилів». Дальша доля Маркоса невідома. Говорять, що він був арештований і вивезений у Москву.

В чому ж полягають «праві ухили» Маркоса? Відомо, що ще на початку 30-х років під тиском Москви ККЕ визнала гасло «автономної Македонії». Насправді це гасло означає приєднання грецької Македонії до Болгарії. Маркос відмовився визнати це гасло і вийшов тоді з членів компартії. Через кілька років, як учасник одного робітничого страйку, Маркос був заарештований і просидів у в'язниці два роки. Там він знову приєднався до компартії. В роки гітлерівської окупації Греції Маркос керував північним відтинком грецького повстанського фронту. Він не був замішаний в жадні коаліції з реакційним урядом Попандреу і тому був цілком «чистим». Тепер його настановляють на чолі повстанського уряду і на чолі армії. Після розриву Тіто з Комінформом Маркос не відмовляється і далі одержувати допомогу з Югославії. Це був його перший «ухил». Другий «ухил» стався тоді, коли Кремль змінив тактику ККЕ і, закидаючи геть думку про завоювання цілої Греції, взяв курс на Македонію. Маркос знову не погодився на відрив Македонії від Греції. Йому пригадали все його минуле і усунули з проводу... за «хворобу».

Але найбільшою перешкодою для виконання задумів Кремля про відрив Македонії від Греції є те, що ледве чи знайдеться поважна кількість греків і самих македонців, які бажали би цього відриву. Зокрема серед грецьких повстанців і серед членів ККЕ зовсім нема бажання боротись за відрив Македонії від Греції, бо повстання ж піднімалось для того, щоб скинути реакційний уряд в Атенах, а не за встановлення влади Кремля в Салоніках. Ці настрої Кремль добре знає і саме тому поставив він на місце Маркоса «московського чоловіка» Йоаннідеса. Йоаннідес не має жадної популярности серед повстанців, але натомість він є надійним кремлівським агентом і Сталін сподівається, що Йоаннідесу вдасться силою змусити партію і повстанську армію боротись за інтереси Кремля. Найкращим доказом діяльности нового кремлівського ставленика в ККЕ є хочби порядок денний і постанови п'ятого пленуму Ц.К. К.К.Е. Порядок денний складався з чотирьох точок. Першою точкою була промова Йоаннідеса про становище в Греції й намічення нового пляну дій на 1949 рік. В цьому «пляні» він прилюдно проголосив про нові шляхи воєнних ударів і вказав, які міста й місцевості в цілій Греції будуть обєктом воєнних дій повстанців. Цей «плян» був потім видрукований і розповсюджений. Кожна розумна людина поставить собі запитання: який же розумний стратег буде розповсюджувати і показувати ворогу свої пляни? Але в розумності Йоаннідеса не доводиться сумніватись: Цей «плян» був написаний, щоб обдурити бійців своєї ж армії, що мовляв, повстанські дії будуть в цілій Греції, тоді як насправді, в несказаному пляні, стоїть мета боротьби лише за Макадонію! Другим пунтом на пленумі стояло питання ліквідації «правних ухилів» в партії, отже, пояснення чому усунуто Маркоса. Слідуючими пунктами були «перевибори» нового Ц.К., при чому виключено з Ц.К. чотирьох старих членів, які не погоджувались з новою лінією. Так пройшов «державний переворот» в грецькій компартії.

Алє успіхи сталінської нової лінії серед грецьких повстанців існуватимуть мабуть недовго. Обдурені робітники й селяни все одно зрозуміють, куди ведуть їх ставленики Кремля. Думаючі люди вже сьогодні починають ставити спротив новому Ц.К. партії, але чи доведе цей спротив до відродження справжнього руху спротиву як реакційним Атенам, так і реакційній Москві, про це сьогодні годі говорити. Одно лише ясно: чого не вдалося зробити атенським реакціонерам, то вдалося зробити Сталіну: грецький повстанський рух стоїть на краю провалля.

Всеволод Голуб

Дві монопартії в боротьбі за Китай

Руїна Китаю

Жовта ріка в історії китайських воєн дуже часто була тим Рубіконом, перехід якого рішав успіх війни в користь перейшовшого. Сьогодні Жовта ріка, хоч і розділяє ворожі армії, та перехід її вже не гратиме такої ролі, як вминулому. По обидва боки Жовтої ріки, в обох ворожих таборах стоять на цілий зріст такі проблеми, розв'язання яких і вирішить основно боротьбу. Військова боротьба, власне, вже вирішена. Націоналісти програли війну, але це ще зовсім не значить, що перемогу в Китаї утримають комуністи. За словами американської агенції «НАНА» — «... націоналісти програли громадянську війну в основному через свою нездібність перевести будь-які реформи. Але треба бути свідомим, що тепер перед комуністами стоїть завдання показати нащо вони здібні». І дійсно, економічна руїна країни, загострені соціяльні протиріччя, голодуюче населення і господарський хаос — таке залишають після себе китайські націоналісти. Якщо ж комуністи викажуть свою здібність в розв'язанні всіх цих проблем; то лише тоді можна було б говорити про їхню перемогу. Якщо ж комуністи не розв'яжуть цих проблем, то тоді треба рахуватись з продовженням громадянської війни. На це останнє і розраховують сьогодні націоналісти. Господарство Китаю потребує сьогодні допомоги. Допомога УНРРА та Маршалового пляну, що досі виносила 800 мільйонів американських долярів, була в величезній частині розкрадена націоналістичними генералами. З перемогою комуністів в Китаї імпорт ще більше обмежиться, бо СССР недасть допомоги, так як сам нічого не має, а США ще будуть довго над цим питанням роздумувати. В такий спосіб, китайські комуністи будуть полишені самі на себе, на свої власні сили.

Розвал Куомінтанґу

В єдиній партії, що існує в націоналістичному Китаї, в т. зв. Куомінтанзі (КМТ), було завжди кілька антагоністичних груп, які змагались між собою за впливи на владу. Генераліссімус Чан Кай-Шек, будучи вождем КМТ, всю свою силу завдячував умінню балансувати і утримувати рівновагу між цими ворогуючими групами. З його уступленням в КМТ наступив хаос. Всі амбіції провідників фракцій і груп випливли на поверхню в боротьбі за владу. Найсильнішою групою в КМТ є група «СС» (братів Чен), очолювана Чен Лі-Фу, який одночасно має під своєю владою всю таємну поліцію. Група «Ліберальний форум», очолювана бувшим прем'єром Сун. Фо, сьогодні втратила силу. Група «Кванґсі», очолювана теперішнім президентом Лі Тсунґ-Єном, є другою по силі групою, і їй вдалося провести Лі президентом, лише надіючись на його здібність вести мирові переговори з комуністами. Група «Революційного Куомінтанґу» є лівим крилом і найбільш ворожою до групи «СС». Уступивший Чан Кай-Шек має ще деякі впливи лише серед правого крила КМТ. Крім того, в партії є багато генералів і військовиків, які не належать до окремих фракцій, а лише спираються на свою необмежену диктатуру у власних арміях. Чан Кай-Шек стояв на чолі армії 20 років, і після його уступлення в армії наступив такий же хаос, як і в партії. Генерали є самі собі влада в тих провінціях країни, звідки походять і де розташовані їхні армії. Під їхнім проводом в окремих провінціях вибухають повстання. Так в порту Сватоу націоналістичний генерал Джин-Кай підняв повстання і відокремився від націоналістів, але й не перейшов до комуністів. В провінції Юнань губернатор Люн-Юн теж виступив проти націоналістів і комуністів. Генерал Паі бунтується в провінції Кванґсі. Взаємопоборювання генеральських клік і їхніх армій наносить величезні шкоди населенню і це є ще одна причина, чому населення чекає комуністів, які мали би завести порядок і припинити анархію.

Теперішній президент Китаю Лі Тсунґ-Єн, як уже було сказано, підпертий групою «Кванґсі», прийшов до влади лише з розрахунку, що він буде здібний заключити мир з комуністами. Між Лі Тсунґ-Єном та Чан Кай-Шеком, ще за влади останнього, існувала чимала ворожнеча. На виборах минулого року Лі Тсунґ-Єн став віце-президентом лише завдяки підтримці американського амбасадора в Китаї Лейтона Стюарта. Його кандидатура пройшла, не зважаючи на великий спротив Чан Кай-Шека. Так само тепер, ставлячи на чолі країни Лі Тсунґ-Єна, націоналісти розраховували, що американці його підтримають. Але сталося не так. Американці зажадали переведення широких соціяльних реформ в компенсацію за свою допомогу. Націоналісти цього не зробили і допомоги не одержали. Також націоналісти помилились, що Лі Тсунґ-Єн зможе вести переговори з комуністами. Лі Тсунґ-Єн є також на комуністичному списку «воєнних злочинців», що, як відомо, залишився єдиним пунктом мирної пропозиції комуністів, на який націоналісти ще не погодились. Комуністи вимагають негайного арешту і суду над внесеними в той список.

Невдачею діяльности нового президента був розкол між президентом і урядом. Уряд, на чолі якого був Сун Фо, виїхав з Нанкіну до Кантону в наслідок непогоджень з Лі Тсунґ-Єном. Цей стан розколу тривав досить довго, але закінчився кризою кабінету і уступленням Сун Фо. Новий прем'єр Го Інґ-Чін мав величезні перешкоди в формуванні нового кабінету. Серед міністрів іде боротьба за посади. Основною причиною цих розколів і боротьби є згода чи незгода миритись з комуністами. Комуністи ж вимагають на безумовну капітуляцію. Їхня мільйонова армія поволі рухається вперед, захоплюючи нові й нові території.

Чи єдність в комуністів?

Комуністична партія Китаю сама по собі мало чим відрізняється від інших компартій. Є це суворо централізована партія, в середині якої не існує жадної демократії, фракції заборонені, все рішається в суворій таємниці в верхівці партії — в Політбюро. Низові члени є ніби службовцями чи солдатами, які безумовно мають виконувати накази згори. Як і інші компартії, китайська КП десь в тридцятих роках провела в собі «сталінізацію». Всі праві й ліві ухили розгромлені. З 1921 до 1928 року партійні з'їзди відбувались регулярно; в період між 1928 — 1945 роками з'їздів не було.

Після поразки т. зв. Кантонської Комуни, в партії в 1930 р. була переведена широка чистка. Тодішній провідник КП Лі Лі-Сан був знятий з свого посту, за «троцькізм» і вивезений в Москву. Чов Єн-Лаі, права рука Лі Лі-Сана, прилюдно покаявся і теж виїхав до Москви. На чолі партії стали нові люди, переважно молодь. В 1935 р., на основі постанов VII-го всесвітнього конгресу Комінтерну, в китайській КП було знову змінено провід і на чолі її став теперішній провідник Мао Тзе-Тунг. Але вже в 1937 р. китайська КП вийшла з Комінтерну з чисто тактичних причин. З цих часів почалися ледве помітні тертя між китайською ПК і Кремлем.

Коли в 1945 р. російські війська окупували Манджурію, вони привезли з собою «своїх власних китайців». На чолі цих «московських» китайців був вищезгаданий екс-провідник КП Лі Лі-Сан. Він зайняв становище провідника китайської КП в Манджурії, ввійшов у склад Політбюра КП і є й сьогодні основним представником лінії Комінформу і Кремля в китайській КП. Коли російські війська, на основі договору в Ялті, почали вивозити з Манджурії китайську індустрію, в КП виникло велике незадоволення. Тоді Лі Лі-Сан виступив з промовою, в якій, обороняючи дії Москви, твердив, що «СССР вра-

(Докінчення на 10. стор.)

Українська визвольна справа на міжнародній соціялістичній конференції молоді.

Українська визвольна справа — це найвищий обов'язок, який лежить на кожному свідомому членові української нації поза кордонами батьківщини. Розповісти іншим народам правду про геройчну боротьбу українських робітників і селян, молоді й інтелігенції проти свого експлуататора і поневолювача — большевизму, розповісти про тяжку і запеклу боротьбу українських революціонерів — підпільників, про дії геройчної УПАрмії, розповісти про **мету, ідеологію й шляхи тієї боротьби**, вказати представникам інших народів на спільність мети й ідей, за які борються українські трудящі разом з усіма іншими трудящими світу, дати поштовх до зрозуміння чужинцями тих ідей, які народилися під большевизмом і перед якими большевизм ідеологічно капітулює, тобто озброїти й інші народи непереможною ідеологічною зброєю в їх боротьбі проти одного з ворогів людства — большевизму — з такими думками і завданнями виїхала трійка українських делегатів на Міжнародій З'їзд Соціялістичного Студенства.

Цей з'їзд, що його організував Німецький Союз Соціялістичного Студенства (СДС), відбувався протягом десяти днів в березні ц. р., в альпейській місцевості в Баварії. На цей з'їзд з'їхались представники академічної молоді, найактивіші керівники студентства европейських країн, майбутні й вже теперішні теоретики, ідеологи, фахівці й політики, частина яких вже тепер активно працює в підпільних революційних організаціях в країнах, що попали під окупацію большевиків. На з'їзді були представники студентських соціялістичних організацій дев'яти націй: Австрії, Англії, Голяндії (делегація від Бенелюксу), Данії, делегації всіх чотирьох окупаційних зон Німеччини включно з совєтською і Берліном, Нової Зеляндії, Польщі, України і Чехословаччини. На жаль, з невідомих причин, не прибули запрошені делегації Франції, Ізраелю та Індії.

Українська делегація складалася з двох представників комітету студентських осередків УРДП та одного представника Ліги Суспільного Гуманізму.

Метою з'їзду, як це запланували його організатори, була взаємна інформація про ідеологічні засади окремих організацій, про стан, в якому знаходиться студентсво і взагалі молодь окремих країн, нав'язання тісної співпраці і взаємнодопомоги між студентськими організаціями тих країн. Побіч інформативної сторони, більша частина праць з'їзду була присвячена проблемово-ідеологічним доповідям і дискусіям над ними. З восьми широких і ґрунтовних доповідей, п'ять були відчитані німцями, дві — американцями та в ході самого з'їзду, в наслідок зацікавлення українськими справами, з'зд запропонував українцям виголосити доповідь на тему: «Методи виховання на Сході».

Не зважаючи на цілковито обмежений час для підготовки, українські представники спільно спрацювали доповідь вона була виголошена з великим успіхом. В цій доповіді, мабуть вперше з міжнародньої трибуни, пролунали вільні голоси українських студентів з Харкова, Києва і Львова (випадково й на диво, українська делегація була дійсно з такому складі [1]), які розповіли чужинецьким студентам про «свободу» науки і виховання в СССР. Ця доповідь була чисто об'єктивна, поруч з усіми негативами підкреслювались і позитиви совєтської школи. Деякі чужинецькі делегати з малих країн з неприхованим здивуванням і заздрістю слухали дані про кількість українських ВУЗ-ів і українського студентства. Не менше здивування викликали дані про осяги української еміґрації в галузі розбудови українських ВУЗ-ів за кордоном. Але найвищою кульмінаційною точкою зацікавлення чужинецьких студентів було обґрунтоване твердження в нашій доповіді, що економіка України навіть в своїй сьогоднішній стадії розвитку дозволяє на заведення загального безплатного навчання в усіх ВУЗ-ах і школах країни. Зах. Европа сьогодні ще не спроможна на це собі дозволити. В доповіді була яскраво представлена національна політика большевизму на Україні і його соціяльна політика в галузі шкільництва — реставрація оплати за студії, що є прямою забороною вчитись в ВУЗ-ах дітям робітників і селян і перетворення вищої освіти на привілеї для кляси большевицьких вельмож. Дискусія, що вив'язалась по доповіді, була дуже цікава й абсолютно прихильна до бажань і прагнень української молоді в СССР.

Серед інших важливих і цікавих доповідей буле: доповідь члена Ц.К. Соціял-Демократичної Партії Німеччини д-ра Гнойса на тему програми СПД в галузі шкільництва, доповідь посла СПД до парляменту в Бонні д-ра Мюкке про працю фракції СПД в тому парляменті, доповідь голови СДС Р. Рекнаґеля про проєкт програми в соціяльних питаннях, висунутий д-ром Цорном на конґресі СПД в Дюссельдорфі і інші. По цих доповідях відбувалися запеклі дискусії, в яких не раз брали участь і українські делегати. З цих доповідей і зокрема з дискусій по них виявнився політичний рівень і ідеологічні напрямні окремих делегацій. Хоч з'їзд і носив теоретично й ідеологічно чисто соціялістичний характер, все ж і тут існували розбіжності в ставленні до тих чи інших проблем, існувала поляризація між окремими групами і в групах, тобто існували ліві й праві крила, що є цілком позитивним явищем. Порівнюючи з минулими з'їздами, зокрема серед німецьких соціял-демократів пройшов процес яскравої поляризації, що можна лише привітати, бо тільки з перехрещення думок і ідей може народжуватись справжня викристалізована ідеологія. Зовсім окреме місце в цих ідейних двобоях займала українська група. Вона, безперечно, знаходилась на лівому крилі. Але і тут була ясна різниця, яка лежить між зах.-европейською старою соціял-демократією і молодим рухом української революційної демократії. Якщо можна образно подати цю різницю, то можна сказати, щоміж зах.-европейською соціял-демократією і українською революційною демократією лежить большевизм: соціял-демократія є явище до-большевицьке, революційна демократія є явище по-большевицьке. Між ними є багато спільного, але й не менше різниць. Стара соціял-демократія часто відзначається або доктринерством, або нігілізмом по відношенню до дотеперішніх здобутків соціялізму, перетворює соціялізм на фетиш і догму, або заперечує все, залишаючи лише назву. Часто стара соціял-демократія є зовсім інертною силою, чисто інтелігентським витвором теоретизування з боязню застосовувати цю теорію на практиці, або, навпаки, чисті практики, які не мають ідеологічнонапрямного стрижня. В українській революційній демократії цього нічого нема. Вона виросла монолітною ідеологією з-під большевицької дійсности, мета її боротьби — справжня народня демократія і знищення соціяльного і національного поневолення трудящих — є ясна і практично твереза. Стара соціял-демократія, за словами одного здоповідачів, д-ра Мюкке, переживає зараз глибоку кризу. Вона шукає нових основ і засад боротьби вже не лише з капіталізмом, але й з новим ворогом-большевизмом. Тому й поляризація внутрі соціял-демократії є сьогодні явищем цілком позитивним.

Зокрема серед молоді, конкретно серед делегатів цього з'їзду, помітні були яскраві тенденції й вимоги перейти на більш радикальні, лівіші позиції в боротьбі з капіталізмом і большевизмом. Делегати Австрії, північних провінцій Німеччини й інші ввесь час солідаризувалися з українськими революційними демократами. Серед цих делегацій ідеї революційної демократії знайшли повне зрозуміння й підтримку. Найгостріші дискусії, зокрема над доповідями д-ра Мюкке і Р. Рекнаґеля, виявили остаточно ясність позицій серед цієї молоді: ці доповіді зустріли найгострішу критику з боку абсолютної більшости делегатів. Діяльність СПД в Бонні була гостро розкритикована німцями за політику компромісів з Ц.С.У. та іншими буржуазними партіями. Нігілістичні ідеї Цорна зустріли гострий і речевий осуд з боку лівого крила з'їзду. Окремо треба відзначити виступ на з'їзді американця д-ра Пьорвеса на тему «Світовий уряд». Д-р Пьорвес є працінник американського військового управління Баварії. В своїй доповіді він зачіпив головне питання закордонної політики США. З'їзд гостро критикував висуніті доповідачем тези і д-ра Пьорвес визнав рацію багатьом критикам. Зокрема критикували делегати ті перешкоди, які робить американська політика в питанні соціялізації в Европі, нерозуміння нею проблем Східної Европи. Американську політику обвинувачено в імперіялізмі і т. д. Було порушено питання: який соціяльний устрій принесла б американська політика на Сході Европи на випадок розгрому большевизму? Німецькі делегати вказували, що загроза реставрації капіталізму на Сході надає сили большевицькій армії, демагогії й теророві. З усіх цих гарячих дискусій і виступів можна було зробити висновок, що зах.-европейська соціялістична молодь дійсно шукає нових шляхів і бачить їх в радикальній політиці «третьої сили». Тут в багатьох моментах діти випередили батьків.

Делегати УРДП прибули на цей з'їзд з заздалегідь виготовленою інформативною деклярацією, яка була видрукована в англійській і німецькій мовах та розповсюджена серед делегатів з'їзду. (Повний текст деклярації друкуємо нижче. — Ред.).

Ця деклярація викликала величезне зацікавлення й гарячі дискусії серед делегатів з'їзду. В такий спосіб українські делегати стали в центрі уваги цілого з'їзду. Дальші інформації про ідеологічні засади українського підпілля в СССР, про дії УПА, докази про можливість і потребу революції в СССР, про мету цієї революції, інформації про ідеологічні засади УРДП і т. д. — остаточно переконали багатьох делегатів у правильності позицій на яких стоїть сьогодні український визвольний рух. В своїх виступах українські делегати остаточно і назавжди розвіяли туман, навіяний большевицькою і білогвардійською пропагандою довкола української визвольної справи, наочними доказами розбили назавжди брехливе трактування УПА і цілого українського революційного резистансу в СССР, як фашистського, реставраторського і реакційного руху. Абсолютна більшість чужинецьких делегатів вже раніше знали про існування українського підпілля в СССР, але про справжні ідеологічні позиції цих революціонерів інформувала чужинців українська делегація на основі останніх краєвих матеріялів. В такий спосіб всі чужинецькі делегати переконались в справедливості бортьби українського народу.

В рамках цього з'їзду відбулася двохденна конференція представників соціялістичної молоді країн Східньої і Середньої Европи. На конференції були присутні українці, поляки й чехи. Литовська організація соціялістичної молоді прислала повноваження на руки української делеґації заступати і литовців на цій конференції. В наслідок переговорів створено Підготовчий Комітет для організації соціялістичної молоді народів Східньої і Середньої Европи. В цю організацію, крім вишезгаданих національностей, ще мають увійти представники мадярські, румунські, болгарські, югославські, латвийські і інші. Підготовчий Комітет вступив в зв'язок зі світовим Інтернаціональним Союзом Соціялістичної Молоді (IUSY), в наслідок чого до цього Союзу мають бути прийняті в скорому часі, як повноправні члени, національні організації соціялістичної молоді вишезгаданих країн Сходу Европи.

Загальні висновки з присутности і виступів української делегації на цьому Міжнародньому З'їзді Соціялістичного Студентства можна зробити слідуючі: українська визвольна справа здобула нові позиції серед молодих сил людства, які творитимуть його майбутнє. Ідеї українського революційного резистансу, вилоќені в краєвих матеріялах, були не лише проголошені з міжнародньої трибуни, але й знайшли відгук, зрозуміння і гаряче признання серед европейської студентської молоді, зокрема серед молоді країн, що зараз знаходяться в цілковитій чи частковій окупації під большевиками. Українські делегати ввійшли в тісний контакт з багатьма представниками европейської преси і окремих редакцій, до українських делегатів було звернено багато прохань про дозвіл на передрук в чужій пресі декларації УРДП, прохання про надсилання нових ідеологічних і теоретичних та інформаційних матеріялів про український революційно-визвольний рух, українські делегати одержали офіційне запрошення на черговий міжнародній конгрес молоді з доповідями про український визльний рух, і т. д. Тут пропаґанда української визвольної справи має необмежені перспективи для дії. Тому можна з певністю сказати, що українська делегація свій обов'язок перед українським визвольним рухом виконала.

— **Вс. Фелікс**

Декляраціядделегації української революційно-демократичної молоді

Европейського соціяліста напевно мусить цікавити питання: яка визвольна ідеологія могла би народитися в тоталітарному СССР, в країні, де вже 30 років існує устрій без приватної власности на засоби виробництва, де весь час при владі стоїть комуністична партія? З якою ідеологією виступають трудящі СССР проти свого поневолювача — большевизму? Яке становище займає ця ідеологія до соціяльно-політичних процесів в світі, зокрема до боротьби трудящих проти капіталізму?

На всі ці питання читач знайде відповідь в цій короткій інформаційній статті, яку пропонує читачеві УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ (УРДП).

Протягом тридцяти років існування большевизму на територіях СССР і зокрема на Україні в суспільстві сталися величезні зміни, які різко відрізняють це підсовєтське суспільство від решти світу. Большевики знищили приватно-капіталістичну систему на всіх територіях, що опинились під їхнім пануванням і, за допомогою терору ліквідували приватну власність на засоби виробництва. Все населення цих територій перетворилося на пролетарів і стало об'єктом експлуатації нової кляси большевицьких вельмож, яка виросла зі здеґенерованої большевицької партії. Ця нова кляса експлуататорів є теж зовсім новим суспільним явищем в світі. Вона не має в приватній власності засобів виробництва, але, спираючись на відсутність будь-якої демократії, спираючись на терор і тоталітарну державну систему, ця кляса розпоряджається засобами виробництва і безконтрольно керує розподілом продукції. Абсолютна більшість населення — маси трудящих — весь час знаходяться під постійним визиском, ведуть злиденне життя і не мають жадних реальних можливостей, щоб демократичним шляхом боротися з існуючим режимом.

Поряд з соціяльним поневоленням трудящих мас, існує поневолення національне. Здеґенерована большевицька партія, обіпершись на російські шовіністичні елементи, офіційно проголосила вищість російського народу над іншими народами СССР і повела серед цих народів жорстоке переслідування всіх неросійських проявів культури, науки, релігії, літератури і мистецтва, добачуючи в цьому «зв'язки з буржуазним Заходом», «націоналізм» і т. д. Національна незалежність окремих республік СССР стала звичайною фікцією і видумкою большевицької пропаґанди, подібно до пропаґанди про «соціялізм», «демократію», і «рай для трудящих», що нібито існують в СССР.

Наш політичний рух виріс в надрах саме цієї, ніде досі в світі невідомої системи, в якій зараз знаходиться не лише український народ, але і всі інші поневолені народи СССР. Всі старі політичні партії й групи, які існували до революції в Росії, сьогодні є знищені, або існують на еміґрації. Перед ІІ-ою Світовою Війною в СССР не існувало жадної організованої політичної сили, яка була б опозиційна до існуючого режиму. Всесильний терор НКВД ніби переміг. **Але він переміг лише старі сили**, які в більшій чи меншій мірі стояли за реставрацію старого. Ці сили в боротьбі з большевизмом остаточно скапітулювали і боротьба проти большевизму з їхніх позицій сьогодні виявилась абсолютно неможливою.

В наслідок ІІ-ї Світової Війни на Україні зродилося підпілля, яке повело боротьбу з нацистським окупантом. Боротьба Української Повстанської Армії (УПА) проти нацистів в великій мірі прислужилася в розгромі Гітлера. З приходом большевиків боротьба не припинилася і ось уже п'ятий рік після закінчення війни, а українське антибольшевицьке підпілля в СССР закріпилося й існує далі. Уявна всесильність НКВД зламана і міт про неможливість вести сьогодні революційну підпільну діяльність в СССР розвіяний п'ятирічною боротьбою українських революціонерів.

Чим пояснюється закріплення революційного підпілля в СССР? Не лише тим, що совєтська система вийшла з війни розхитаною. Система терору навпаки стала ще досконалішою. Основною причиною створення й закріплення підпільного революційного руху на Україні є те, що на позиції революційної боротьби з большевизмом стали нові люди з новою ідеологією, а ця ідеологія в зударі з большевицькою вийшла переможно.

Український революційно-демократичний рух не зв'язує себе ні з якими рештками минулого. Всяка реставрація старого суспільного устрою в нашій країні є для нас чужа. Нашою соціяльною базою є нова, в революції народжена людина, яка не має власности на засоби виробництва, людина, яка бореться з своїм експлутатором — клясою большевицьких вельмож, і яка, одночасно, не бажає повороту старого капіталістичного устрою. Там в СССР серед цих нових людей, в новій дійсності, і серед нових обставин народилася нова ідея — ідея революційної демократії.

Виходячи саме з конкретної підсовєтської дійсности, Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП) побудувала свою ідеологію на бажаннях і праґненнях трудящих мас українського народу.

Виступаючи проти соціяльного і національного визиску і поневолення трудящих, УРДП стоїть за повалення большевицького режиму шляхом всенародньої революції в СССР. В цій революції, разом з большевицьким режимом, буде знищена остання експлуататорська кляса большевицьких вельмож. Разом з поваленням большевицького режиму буде розвалена Російська Імперія — СССР, а на її місці будуть створені самостійні національні держави окремих народів СССР в їх етнографічних межах. Народи цих держав демократичним шляхом самі висловлять свою волю про ті чи інші міждержавні формації, федерації чи бльоки. На місце поваленого большевицького режиму буде встановлена справжня соціяльна демократія, в якій будуть забезпечені за народом всі демократичні права і свободи. В економічній ділянці новий суспільний устрій буде спиратися на суспільна власність на засоби виробництва, на демократине плянування, на широкий народній контроль над розподілом продукції і розпорядженням засобами виробництва. Поворот до капіталізму і приватної власности на основні засоби виробництва в умовах післябольшевицької дійсности є зовсім неможливим. Капіталізм для нас — давно перейдений етап і реставрація його означала б приблизно те саме, що для европейця — реставрація сьогодні феодалізму і кріпаччини. Новий суспільний устрій після розвалу СССР в суті своїй буде соціялістичним, бо буде він демократичним, безклясовим і з усуспільненою економікою.

Така в основі своїй внутрішньо-політична ідеологічна концепція УРДП. Ця ідеологія зовсім не обмежується якоюсь однією доктриною чи одним світоглядом. Вона виходить з реальної підсовєтської дійсности і достосована якраз до тієї дійсности.

Зовнішньо-політична ідеологічна концепція нашого руху базується на внутрішньо-політичній. Капіталізм, як суспільна формація, остаточно втрачає свої позиції в цілому світі. Цей процес розвалу капіталізму відчувається сьогоді в усіх світових подіях. Він іде різними шляхами — еволюційними і революційними: починаючи від перемог демократичного соціялізму в Англії й кінчаючи поразкою Чан Кай-Шека в Китаї. Останній форпост ліберального капіталізму — США — і той став на ґрунт глибоких соціяльних реформ. Опори капіталізму — колонії — сьогодні відділяються від імперій і борються за своє національне й соціяльне визволення, створюючи незалежні держави. Всі ці події свідчать за те, що остаточний упадок капіталізму сьогодні вже неминучий.

Постає питання: який устрій має прийти на зміну ліберально-капіталістичному? Претендентами на місце ліберально-капіталістичного устрою в світі сьогодні є дві сили: комуністичні партії: (большевизм) і демократичний соціялізм.

Комуністичні партії світу несуть на місце знищуваного ними ліберально-капіталістичного устрою новий суспільний устрій, основні риси якого є: ліквідація приватної власности на засоби виробництва, завершення концентрації капіталу в руках тоталітарної держави і створення нової системи клясової експлуатації, де експлуататором є нова кляса партійних вельмож і державної бюрократії. Зразок цього нового суспільного устрою є сьогодні в СССР, на який і орієнтується переважна більшість компартій світу. Шанси комуністів прийти сьогодні до влади є ще досить великі. В колоніях вони очолюють в більшості випадків народні рухи спротиву; в цивілізованих країнах, зокрема в Західній Европі вони мають шанс прийти до влади або в наслідок інертности своїх противників — демократичних соціялістів, або за допомогою третьої війни і окупаціїЗахідньої-Европи арміями СССР, як це вже сталося в Східній Европі. На випадок перемоги комуністів в окремих цивілізованих країнах, ми рахуємось з неминучістю створення в тих країнах опозиційних революційних течій, які стоятимуть не на реставраторських, а на революційно-демократичних позиціях, так як лише ця ідеологія на досвіді підсовєтської дійсности виказала свою життєздатність в боротьбі з большевизмом.

Але прихід комуністів до влади це не лише створення нового експлуататорського і тоталітарного устрою, а також масове винищення людей, фізичний і моральний терор, цілковитий занепад культури й цивілізації. Перемога комуністів в Европі означатиме відтяження на довший час революції в СССР і повалення большевизму. Тому доводиться шукати за такими силами, які могли б протиставитись комуністам не тільки мілітарно, але в основному ідеологічно. Такою силою ні в якому разі не є капіталізм з його буржуазною «демократією», бо ця система, як ми вже ствердили, стоїть сьогодні перед остаточним розвалом. Отже, боротьба з большевизмом з позицій старого світу абсолютно не можлива. Єдиною силою в світі, яка ще могла б протиставитись большевизмові ікомпартіям, є демократичний соціялізм.

Демократичний соціялізм в усіх його відгалузках (соціял-демократія, лейборизм і т. д.) має за собою вже великий досвід і великі традиції. Але за останні десятиліття, знаходячися посередині

між силами капіталізму і комуністичних партій, демократичний соціялізм виявився досить інертною силою. Його інертність призвела до того, що великі маси робітництва (як в Франції, чи Італії) пішли з комуністами, а в колоніях комуністи очолили боротьбу колоніяльних народів. Останнім часом після закінчення війни, демократичний соціялізм став проявляти більшу активність, що й відзначилось позитивно, наприклад, в Англії, де й комуністи і капіталісти терплять досі поразку. Успіхи соціялістів в Західній Німеччині, Скандинавії і інших країнах теж промовляють самі за себе. Але закордонна політика окремих імперіяльних держав, до урядів яких входять і соціялісти, вказує, що ці соціялістичні партії ще не зовсім відмовилися від буржуазної імперіялістичної й націоналістичної політики по відношенню до колоніяльних народів. Така політика йде лише на користь комуністам і допомагає їхній перемозі серед колоніяльних народів. Сьогодні вже ясно, що разом з капіталізмом розваляться й імперії, і що посилання танкових з'єднань чи королівської ляйбґвардії на придушення повстань в колоніях, утримати ці колонії в імперіях все одно вже не зможе.

З загальної оцінки міжнародного становища і з оцінки соціяльно-політичних процесів в світі, можна зробити висновок, що для демократичного соціялізму зараз наступила доба історичного іспиту: капіталізм валиться і чим більше демократичний соціялізм виявлятиме свою активність в переведенні глибоких соціяльних реформ, чим більше в своїй зовнішній політиці він стоятиме на позиціях «третьої сили», чим ближче співпрацюватимуть між собою соціялістичні партії світу, не виключаючи імперій і колоній, тим більше є шансів, що комуністи потерплять поразку і тим більше є шансів, що можна уникнути третьої війни. Соціялісти мусять зрозуміти, що для комуністів загрозою є не стільки американська атомова бомба, як скасування «закону Тефта-Гартлі», не стільки вступ Англії до Атлантійського пакту, як націоналізація сталеварної промисловости чи надання самостійности Цейлону.

Тому, українське революційне підпілля в СССР може лише вітати поступ демократичного соціялізму в Англії, виборчі перемоги робітників в Америці, чи визнання самостійности Індії. Українські революціонери знають, щоСССР і комуністи сильні лише доти, доки вони мають проти себе старий капіталістичний світ. Для українського революційного підпілля перемога соціялізму, наприклад, в Англії, означає підсилення його ідеологічних і революційних позицій в СССР; перемога соціялізму в Європі означає прискорення революції в СССР. Така є закономірність розвитку подій і вона накладає сьогодні великий історичний обов'язок на европейських соціялістів: своєю активністю врятувати світ від нового большевицького рабства і тим самим допомогти трудящим і поневоленим народам СССР від цього рабства визволитись.

Березень, 1949 р.

Делегація Української Революційно-Демократичної Молоді

Закінчення з 7. стор.)

ДВІ МОНОПАРТІЇ В БОРОТЬБІ ЗА КИТАЙ

тив у війні безліч разів більше, ніж він вивіз з Манджурії». Це в той час, як СССР пробув у стані війни з Японією рівно два тижні, а Китай воював 15 років! Така ганебна заява не могла не відбитися на орієнтації китайської КП на Кремль і Комінформ. Дальша російська політика в Китаї, після пограбування індустрії в Манджурії, все більше й більше загострює цей антагонізм. В рештках промисловости в Манджурії росіяни зараз встановили « мішане керівництво», тобто всі підприємства є наполовину контрольовані російськими директорами. В Манджурії стоїть ціла дивізія російського війська, яка є не абиякою пересторогою для китайців. Останнім скрутом російської політики в Китаї є заключення договору про допомогу СССР для провінції Сін-К'янґ, яка ще знаходиться під владою націоналістів. Цей альянс Сталіна з Чан Кай-Шеком моза спиною китайської КП є лишнім доказом, що Сталін боїться необмеженої влади КП в Китаї, він боїться, щоб Китай не став новою Югославією!

Прямими сторонниками орієнтації на Москву в китайській компартії є сьогодні лише провід провінції Манджурії — Лі Лі-Сан та головнокомандувач манджурської армії ген. Лін Пьяо. Про Мао Тзе-Тунґа та інших провідників, яких є в КП більшість, говорять, що політикою Москви вони не вдоволені.

Велике незадоволення в прокомінформівських колах китайської КП викликала промова Мао Тзе-Тунґа з 25 грудня 1947 року, в якій він виклав нову програму КП. Ця програма відзначається практичністю і еволюційним розвитком реформ, достосованих до щоденної дійсности, а не безголовною «радикальністю», як це бажали би прокомінформівські кола. За словами Мао Тзе-Тунґа, «економічна структура нового Китаю є: 1) державна економіка, як керівний сектор; 2) сільсько-господарська економіка, яка буде розвиватися крок за кроком від індивідуального до кооперованого господарювання. В таких умовах існування й розвиток дрібних і середніх капіталістичних елементів зовсім не є небезпечне; 3)економіка незалежного, дрібного індустріяльного і комерційного підприємця й економіка дрібного й середнього приватного капіталу. Така є економічна програма нової демократії». Як управляться з цією програмою китайські комуністи, покаже майбутнє.

Боротьба за кулісами в КП

Деяке інтриґуюче світло в китайські КП кинули останні події, які розвинулись довкола американки-комуністки Анни Луїзи Стронґ. Недавно совєтська аґенція ТАСС повідомила про арешт у Москві Анни Л. Сронґ, яка, «обвинувачується в шпигунстві і підривній діяльності, спрямованій проти СССР». Про неї сказано, що «вона є загальновідомим хитрим аґентом». В повідомленні нічого не сказано про те, в чию користь вона шпигувала і чиїм аґентом вона була. Натомість в повідомленні стоїть ще одна інтриґуюча фраза, а саме про те, що «шпигунка потрапила в СССР лише через недогляд певних службовців міністерства закордонних справ».В скорому часі після цього повідомлення, центральний орган югославської КП «Борба», помістив старий лист Анни Л. Стронґ, в якому вона писала в редакцію «Борби» з приводу видання її останньої книжки п. н. «Завтрашній Китай». «Я хочу вказати на певні редакційні зміни, що були зроблені в Москві редактором з Совєтського Інформбюро. Я не маю часу вислати Вам особисто всі ті зміни, але Совінформбюро пришле Вам копію через свого представника в Белграді». «Борба» вказувала, що над книжками А. Стронґ існує совєтська цензура.

Анна Луїза Стронґ є американська комуністка, авторка багатьох книжок і статтей, в яких вона пропаґувала комунізм. З 1945 року вона знаходиться постійно в Китаї, причому мала доступ до найвищих керівників КП. Вона була єдиним репортером, який мав багато особистих розмов з Мао Тзе-Тунґом, їй було дозволено перебувати в Манджурії під час російської окупації. В своїх книжках про Китай вона пропаґувала здобутки китайської революції. Мао Тзе-Тунґ, за її словами є не лише блискучим провідником революції, але й теоретиком наук Маркса, який приклав багато своїх сил для розширення цієї науки і достосування її до китайської соціяльної проблематики. Іншими словами, Анна Л. Стронґ була найтіснішим співробітником китайської КП і особисто Мао Тзе-Тунґа.

Чиїм же аґентом була комуністка Анна Л. Сронґ? Комунікат ТАСС на це відповіді не дав. З нього лише ясно, що «певним службовцям» з Міністерства Закордонних Справ СССР добре влетить «за недогляд». Тітовська «Борба» ніби теж відмежовується від цієї справи. Про те, що А. Стронґ не є американською шпигункою — це ясно бо вона своєю пропаґандою принесла чимало користи СССР, і, зрештою, якби це було так, то комунікат ТАСС-у напевно про це би повідомив. Отже, ніби лишається останнє пояснення, що . . . А. Сронґ була аґенткою Мао Тзе-Тунґа!?

Всі ці події вказують, що в китайській КП не все в порядку. Югославський «тітоїзм» має своїх послідовників. Вони ще сховані за кулісами китайського політбюро, але Сталін про них знає і їх боїться. Тому арешт Анни Л. Стронґ можна розглянути як ґрізне попередження китайським «відступникам». Ясно лише одно, що за кулісами китайської КП іде боротьба, важливість якої для майбутности Китаю є може більша, ніж фронт на Жовтій річці.

Коли лопух цвіте

Редактор «ЧАС-у» п. Р. Ільницький таки не має почуття гумору. Проголосив анкету для читачів своєї газети і так вмоляє в усіх, що це «всенародня» анкета, що вкінці аж сам повірив в те. В його відповіді ред. М. Лівицькому читаємо:

> «Якщо таких голосів, як Ваш, не буде багато (в анкетних листках «Часу»! /р/) то це для мене буде доказом, що або Ви не маєте багато партійних прихильників, або, що ті, які є, політично пасивні.».

Просто, але геніяльно! Лишається тільки, щоби прим. «Промінь» проголосив теж анкету для своїх читачів про те, що хто з них думає про т. зв. «закордонні частини» С. Бандери, і будемо знати докладно все: з анкети «Час-у» про те, скільки прихильників має УНРада, а з анкети «Промінь» — скільки прихильників має т. зв. ОУН (р).

П. Р. Ільницький рішуче марнується в наших малих маштабах!

★

П. Іван Вовчук, бандерівський кандидат на голову ЦПУЕ дуже обурився на редактора «Неділі» за те, що той дозволив собі помістити в газеті його знимку. У відкритому листі до ред. Которовича п. І. Вовчук пише:

> «Ви добре знаєте, як полювали і полюють за отими людьми — українцями, яких Ви чомусь і досі називаєте «людьми з східняцькою психологією», аґенти Кремля. І, знаючи це, Ви. . : подали в ч. 167 Вашої газети моє фото. Кому хотіли Ви прислужитись? Хто дав Вам право це робити? Признаю, зробили це фахово. Для кого?».

Людина, що готова прийняти на себе пост **найвиднійший і найбільш офіційний** серед нашої еміґрації в Німеччині, забороняє пресі містити свою знимку . . . з страху перед НКВД, Або страх фальшивий, або фальш страшний!

★

«Бюлетень» Ульмівської РДП ч. 9 за березень ц. р., в інструкціях для низових осередків, наказує вивчати крім віршів І. Багряного, англійської мови та історії України, ще і статтю І. Багряного з «Українських Вістей» п. н. «Як **ми** програли процес Кравченка».

На жаль такої статті І. Багряний зовсім не написав. В «Українських Вістях» за 13. ІІ. 49 р. була стаття, але п. н. «Як **українці** програли процес Кравченка». Все таки треба признати, що наголовок, який підсвідомо прорвався в «Бюлетені», дуже щирий. І тема більше відповідна для Шановного Автора, що, не спитавши броду, поліз був у воду, а потому, мокрий, ще й взявся лаяти сухих.

★

У відзові т. зв. АБН-у, друкованій в німецькій і англійській мовах, що була розкинута під час протибольшевицької демонстрації в Мюнхені, були вичислені визвольні центри поневолених большевизмом народів. Від кожної нації по одному, а від української, аж т р и та ще й в такому порядку: 1. «Організація українських націоналістів». 2. «Українська Повстанча Армія«. 3. «Українська Головна Визвольна Рада». Чи не занадто вже вилазять роги з мішка, пане З. Карбович !

Микола Селезь

Як діють сталінські аґентури?

Громадська думка світу хвилюється щораз більше вістками про дію большевицької п'ятої колони. Преса приносить досить часті випадки виявлення шпигунських організацій та большевицьких ячейок, замаскованих у різних державних установах, науково-дослідчих інститутах, школах, товариствах тощо. Факти показують, що роля большевицької аґентури не обмежується сьогодні тільки до шпіонажу в значенні цього слова, до якого ми звикли.

Шпигунство справа не сьогоднішня. Історія його сягає в давнину так далеко, як далеко сягає й історія держав та воєн. Людська думка вже давно помирилася з фактом, що існує шпіонаж, що діють десь глибоко заховані і замасковані вороги і зрадники, з якими борються відповідні органи державного апарату. І тут, звичайно, не було б причини хвилюватися ширшим колам громадянства, не було б зокрема потреби хвилюватися недержавній суспільності, яка не має таких таємниць, що могли б бути предметом зацікавлення ворожої шпигунської організації. Це було так довго поки на історичній арені не появилась Совєтська Росія. Большевики внесли заколот не лише у міждержавні взаємини, але й в середину кожної суспільности. Досить швидко пройшли такі глибокі і радикальні політичні зміни в СССР, а далі під впливом большевиків і у світі, що в результаті життя стало важке і нестерпне у кожній закутині світу.

В СССР виріс поліційний апарат до ролі державного суверена, що захопив у свої руки контролю над усіми проявами громадського й індивідуального життя. У відношенні до власних громадян застосували большевики методи шпіонажу, які досі примінювала лише військова розвідка у відношенні до чужих держав. При чому, до шпіонажу і донощицтва примушує громадян большевицький поліційний апарат найбільш вишуканими методами шантажу і терору. В СССР шпигунство і донощицтво навіть проти батьків піднесено до рівня громадянської чесноти — «дєла доблєсті, честі і ґеройства».

Це «ґеройство» пропаґує і поширює навіть совєтська школа серед дітвори й молоді. Молоденький Павлік Морозов, що «вславився» доносом на власних батьків, об'явлений «героєм». Йому будують в СССР памятники та показують молоді як приклад для наслідування.

За допомогою шпіонажу і донощицтва поліційний апарат СССР не лише втримує дисципліну і спокій, але, як потрібно, цими ж самими методами інспірує неспокій, конфлікти, авантюри. Цей метод «політики» народився ще в часи боротьби большевиків за владу і був удосконалений після здобуття влади.

У великих маштабах примінили большевики шпіонаж і провокацію під час другої світової війни. Відступаючи перед німцями, большевики залишили на евакуйованих територіях цілі кадри добре підготовлених шпигунів і провокаторів. Завдання цих кадрів не обмежувалося лише военною розвідкою. Це була власне п'ята колона, що мала завдання влізти в усі установи ворога — військові й цивільні, в усі підприємства, в усі організовані суспільні клітини, в усі гурти і середовища, що творилися стихійно. Треба признати, що большевицька п'ята колона мала за німців успіхи. Большевики не погребували жадним засобом, не жахнулись найчорніших злочинств, щоб лише досягнути наміченої мети. Шпигуни купували собі довір'я у німців таким способом, що видавали на розстріл високих старшин червоної армії, яким було доручено залишатися у підпіллі ніби для якихось завдань, а на ділі, щоб стати жертвенними козлами большевицької ж таки аґентури.

До цивільної німецької адміністрації були післані цілі кадри жінок, спеціяльно підготовлених для своїх завдань — елеґантно і багато одягнених, з аристократичними манерами, з знанням чужих мов. Вони обсіли при німцях посади дольметчерок, стенотипісток, секретарок і контролювали не лише німців, але й своїх же співгромадян, що заходили до адміністративних установ в різних справах.

Щоб виграти німецькі національно-расові настрої, залишило НКВД в евакуйованих областях кадри т. зв. фольксдойчів. Дійсних чесних німців большевики напередодні й в час війни виарештували, депортували або евакуювали. Залишилися або випробовані аґенти німецького походження, що мали руки, забруднені кров'ю своїх же братів по національності, або фальшиві фольксдойчі, тобто росіяни — аґенти під прибраними німецькими прізвищами, відповідними документами, що могли б свідчити про їхнє німецьке походження. Ці «фольксдойчі» пішли в армію і тилові установи, в цивільні установи, в поліцію, в місцеву адміністрацію і т. д.

В громадське і культурне життя підсовєтських народів пролізли теж кадри провокаторів. Вони для маскування та, щоб здобути довір'я, використовували національний і політичний сентимент та наївність і недосвідченість окремих середовищ. Серед українців вони користувались добре опрацьованими леґендами про свої заслуги в минулому, надівали вишивані сорочки, говорили доброю українською мовою, розказували про свою працю в СВУ, СУМ тощо. Аналогічно вела себе п'ята колона і серед інших підсовєтських народів.

У своїй «роботі» не поминули большевики жадної установи, а українській церкві, навіть, приділили особливу увагу. Здається, що первісні пляни большевиків були розраховані на те, щоби використати релігійні та церковні різниці серед українців та довести до непорозумінь і боротьби між католиками і православними.

Коли ж німці розділили кордоном католицьке населення від православного, вся увага п'ятої колони на терені т. зв. Райхскомісаріяту України скерувалась в бік української православної церкви. В середині цієї церкви виринули зразу конфлікти і непорозуміння. Після того як була відновлена Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ), кілька єпископів під керівництвом Крем'янецького єпископа Олексія Громадського вийшли з УАПЦ і створили т. зв. Українську Автономну Церкву (УАЦ), яка не визнавала українську автокефалію законним явищем і визнавала далі зверхність московського патріярха. Спір ішов ніби в суто канонічних питаннях, але зразу ж по стороні УАПЦ стало все українське населення, за УАЦ — російське і русифіковане духовенство та вірні росіяни, залишки колишньої царської бюрократії на Волині, що в своїй масі вороже поставились до ідеї української церковної самостійности. Винятковою постаттю був покійний уже сьогодні, а тоді старенький єпископ Пінський Олександер — росіянин з походження, що зразу заявив свою лояльність і бажання працювати для українського народу і був вірний УАПЦ до кінця свого життя. Таким чином, спір з канонічного набрав зразу національного характеру. Виглядало, що цей спір став інструментом в руках російської чорносотенщини, якій хотілось поставити російську національну меншість в конфлікт з українським народом. Таку ролю і виконувала УАЦ до кінця свого існування. Вона стала прибіжищем російської чорносотенщини, що зліталась в Україну з усіх кінців Европи. Такий церковний поділ був шкідливий, але для нього ніби існував якийсь ґрунт, чи пак існувало якесь пояснення його причин і характеру. Справа почала бути незрозумілою, коли на сторону УАЦ переключився єп. Мануїл, що завжди був українцем і тепер теж підкреслював свій патріотизм. Він нібито ставав на оборону канонічного правопорядку і кликав до цього інших українців. Слідом за цим тут, то там переходили на сторону УАЦ священники українці, на сторону УАПЦ росіяни й всі вони ставали дуже завзятими проповідниками тієї чи іншої церкви. Почалась суматоха. **Деякі священики переходили навіть по кілька разів від однієї до другої церкви і не переставали бути «фанатиками справи» і «правди», яку так часто міняли.** Почувалось, що хтось тут діє, хтось робить рух. Звичайно, вже тоді треба було догадуватись, що в цьому конфлікті діє ворожа аґентура. На жаль, українське громадянство було тоді ще досить наївне. У ті часи панувало ще загальне переконання, що большевики заперечують всяку релігію і, логічно, борються з усякою церквою. Лише після того, як постала і виросла в силу УПАрмія, трапилося кілька подій, які розкрили до кінця загадку церковного конфлікту в Україні.

Десь в середині літа 1943 року була зроблена засідка відділом УПА в околиці Білокриниці на Крем'янеччині, в яку попав німецький поліційний конвой, тобто валка німецьких поліційних авт, озброєних в кулемети. Після короткого бою на шляху залишились майже всі авта розбитими або пошкодженими. Яке ж було здивування старшин і бійців УПА, коли в одній пошкодженій машині знайдено важко раненого крем'янецького єпископа Олексія Громадського, голову УАЦ, що віз з собою цілу папку документів і звітів для німецького ґестапо в Рівному. Полонені старшини німецької поліції признались, що їхали з єпископом Олексієм на конференцію в рівенське ґестапо. Серед паперів Олексія були поліційні доноси на визначних українських громадян Крем'янця і Волині, громадських і політичних та світських і церковних діячів УАПЦ. Стало ясним, що церковний розлам аранжувало і підтримувало німецьке ґестапо.

Трохи пізніше був виявлений ще більш сенсаційний факт. В місті Луцьк на Волині українські революціонерки, що працювали на німецькій пошті, таємно контролювали цікавіші посилки і одного разу натрапили на лист, адресований до Луцького ґестапо. Був це донос на українських громадян і священиків УАПЦ, писаний і підписаний єпископом Мануїлом.

Мануїл був арештований слідчими органами УПА. Побачивши документи, писані власними руками, він навіть не пробував заперечувати і широко розказав про те, що ґестапо терором заставило його бути аґентом і донощиком. Він признався далі, що на доручення ґестапо покинув УАПЦ і перейшов до УАЦ і працював для загострення церковного конфлікту.

Дальше слідство виявило ще більш сенсаційний результат. Мануїл признався, що був теж аґентом НКВД, що завербовано його на службу ще в 1940 році, коли він був священиком на Волині, що виконував ролю донощика і аґента і «розробляв» справу Дениcенків, Пукси, Шевченка і інших. Але найцікавіше це те, що НКВД дало Мануїлові ті самі доручення, що й ґестапо —переключитись на сторону УАЦ і поборювати УАПЦ. Загадку цієї дивовижної ідентичности політики і методів ґестапо і НКВД вдалось розв'язати щойно в січні 1944 року.

Арештований розвідкою УПАрмії шеф большевицької аґентури на Райхскомісаріят України Чхеідзе-Чапаєв склав дуже широкі зізнання про цілі й методи большевицької аґентури в Україні. Основне її завдання було інспірування і загострювання конфліктів серед української суспільности, використовуючи для цього всі організовані форми громадського життя. Особливу увагу присвячено церкві. Тут большевики використали всі можливі засоби. Церковний розлам вони аранжували за допомогою своїх аґентів та німецької поліції і адміністрації. У випадку німців большевики серйозніших труднощів не мали. Тактику «діли і пануй» визнавали

німці за найвищу політичну мудрість колоніяльної політики і здійснювали її на кожному кроці. Назовні було враження, що це українська суспільність сама ділиться, свариться і винищує себе у безконечних конфліктах. Лише більш спостережливі і вдумливі люди вбачали в церковному конфлікті руку німецького провокатора, але ніхто й не здогадувався, що десь ще глибше сидить большевицький провокатор і німецькими руками по-мистецьки веде свою власну політику. Відкриття, пороблені слідчими органами УПА, були сенсацією, навіть для того невеликого кадру людей, що, здавалося, добре знав методи і тактику НКВД. Ці відкриття кинули світло на цілу німецьку політику в Україні.

Очевидно, німецька політика в Україні — це був прямий результат розбещеного німецького імперіялізму, але в цю політику дуже зручно включилась большевицька аґентура й довела її прямо до істерики. Большевицька п'ята колона переслідувала у своїй грі два основні завдання. Перше — загострити німецьку політику терору до таких розмірів, щоб у порівнянні з ним большевицький терор видавався гуманністю та щоб усе населення бажало повороту большевиків як єдиного спасіння перед німцями. Друге — німецькими руками так знищити весь активний елемент і обезкровити суспільність, щоб большевицький державний апарат, повернувшись в Україну, не натрапив на жадний спротив населення.

Сьогодні треба оцінювати політику большевиків на окупованих німцями територіях як експеримент досить вдалий. Після війни знайшли методи провокації дуже широке примінення на територіях середньої Европи, окупованих большевиками. На сьогодні це вже не експеримент, а випробувана тактика, від якої большевики не відмовляться. П'ята колона це вже основна частина большевицьких сил, що наступає на всі континенти, всі країни, всі народи. Сьогодні можна без перебільшення говорити, що п'ята колона та шпіонаж і провокація — це на територіях сателітних держав певніша сила як окупаційні частини червоної армії.

Після війни маємо нагоду спостерігати колосальні провокаційні афери, в які втягнуті цілі народи. Сьогодні нема наприклад сумніву, що жидівські погроми в Польщі в рр. 1945-46 були інспіровані й толеровані большевиками, так само зрештою як і антисемітські настрої і ексцеси в Мадярщині, Румунії та інших країнах. Скеровуючи хвилю жидівських втікачів на території американських впливів, головним чином в американську зону Німеччини, загострили большевики питання жидівської еміґрації — отже питання Палестини. Америка і Анґлія поставлені були перед дуже трудним і складним питання Палестини, якого не можна розв'язати, не попадаючи в конфлікт або з арабами, або з жидами.

Без перебільшення можна сказати, що сьогодні немає ні одного конфлікту у світі, до якого б не прикладала своїх рук большевицька аґентура. Показником того є Палестина, Індонезія, Індокитай, Бірма і т. д.

Це не значить, що всі ці конфлікти штучні, що вони видумані большевиками. Ні, вони мають якусь реальну основу, але існують теж реальні можливості для того, щоб їх оминути, або розумно розв'язати. Але скрізь доскакує збоку невидимий партнер — большевицька аґентура і намагається керувати справою по своїй лінії.

Щасливі ті народи, що зберегли державну самостійність і мають бодай державний апарат для своєї фізичної охорони. Цілком безборонними і беззахисними залишились поневолені народи СССР і народи т. зв. сателітних країн. Не в кращому положенні сьогодні і велика еміґрація народів східної і середньої Европи, що шукає захисту і безпеки по цей бік залізної заслони. Звичайно, деяку запоруку фізичної недоторканости вона має. Їй не загрожують арешти і допити НКВД, не загрожує розстріл, заслання, концтабори, тюрма. Але наївно було б думати, що ця еміґрація знайде коли-небудь і де-небудь нервовий спокій, мир і лад. Ще так недавно турбували її питання репатріяції, акція совєтських місій і комісій, поїздки червоних офіцерів по таборах, реєстрації, перевірки тощо. Здавалось, що коли це припиниться, одинокою турботою залишиться питання праці й заробітку. Для великої частини еміґрації розв'язане щасливо й це питання та є певність, що буде позитивно розв'язане для всіх. А спокою немає. Припинились поїздки мундированих комісарів, відізвались немундировані комісари, замасковані серед еміґрантської гущі. Вони роблять все, щоби «сделать жизнь в лагерях для перемещенных лиц невыносимой». Життя еміґрації далі неспокійне, повне напруження і конфліктів. Ці конфлікти не дають можливости людям зібратись до купи, розв'язати будь-яку просту, але важливу справу. По «геніяльній» стратеґії Кремля повинно все пожирати себе взаємно, поки не впаде в сферу безпосередньої дії большевицького апарату і буде ліквідоване до кінця.

Звичайно, тут українське життя не є жадним винятком. Це, що говоримо, відноситься в однаковій мірі до всіх національних груп. Коли немає привілеїв для окремих народів там, за залізною завісою, то не може бути їх і тут на еміґрації. Кремль однаково «любить» всі народи й тому не випадково ми спостерігаємо аналогічний стан у всіх національних груп. Большевики не милують нікого, ні російську політичну еміґрацію, ні польську, ні білоруську, ні українську. Коли серед якоїсь національної групи видно менші результати руїнницької роботи большевицької аґентури, то це зовсім не свідчить за те, що большевики даною групою менше цікавляться чи відчувають до неї якісь симпатії. Лад і спокій серед якоїсь суспільности, це лише доказ того, що серед неї порівнюючи багато чесних і відданих справі громадських діячів, які вміють і хочуть протиставитись розкладовій роботі большевицької аґентури.

Але ніякий, навіть найсильніший організм не має природньої ґарантії на те, що він буде завжди відпорний і здоровий. Продумана, плянова й систематична дія ворожої аґентури приведе раніше чи пізніше до руїни, якщо не буде у суспільности свідомости небезпеки і теж продуманої, плянової і систематичної протидії.

Ще донедавна ми мали оправдані підстави бути гордими за українське громадське життя на чужині. Нам заздрили, а може ще й сьогодні заздрять інші національні групи. Вони високо цінять організованість і великі культурні досягнення на еміґрації.

Але, збираючи признання, не треба попадати в «запоморочення від успіхів». Наші дотеперішні досягнення, а головне відсутність розкладу і розвалу громадського життя — це не результати якоїсь особливої природи української людини, а лише результат її свідомої громадської роботи. Більша відпорність на ворожу розкладову роботу це теж не якась вроджена якість, але результат великого досвіду. Серед усіх підневільних народів на терені СССР та на терені його впливів ми народ з найбільшим тюремним стажем. Природньо, що в такого народу мусить бути більше досвіду, більше здібностей протиставитись ворожому тискові, більше здібностей жити, працювати і творити у важких обставинах. Треба це все усвідомити ясно і поробити всі висновки. Це потрібне зокрема сьогодні, коли існують усі симтоми того, що наші добрі часи вже минули. Українське громадське життя на чужині вступає в кризу. В українському житті вже ідуть процеси, про які важко сказати, ким інспіровані, ким керовані і до чого вони можуть довести.

Кому, напр., потрібна у нас релігійна війна? А вона готується і навіть ведеться уже, її форми загострюються. З однієї сторони конфлікт між католицькою і православною церквами, а з другої сторони фермент в таборі православному. Здається сьогодні вже навіть важко сказати скільки є в українців православних церков і кому який єпископ підпорядковується. З Бельгії надходять тривожні інформації, що там немає уже української суспільноти, немає навіть українців, є лише православні й католики, у яких крім взаємної ненависти нічого спільного немає. Одні й другі поборюють себе не лише власними силами, ал вдаються за допомогою до бельгійської влади і бельгійської поліції. Підкрисляємо з притиском — роблять це ганебне діло і одні і другі і православні і католики, і католики і православні. Звідкиж це в XX столітті в культурній країні Заходу з'являється чорний дух понурого середньовіччя — релігійні війни? Та ж релігійна війна припинилась уже навіть в Індії. Не вже ми не маємо ще такого свіжого досвіду з Райхскомісаріяту України з усіми містеріями, аранжованими большевицькою аґентурою і керованими руками німецької поліції? Кого не переконують факти з часів німецької окупації України, хто сумнівається в тому, що большевики цікавлятся й «опікуються» релігією і церквою також на чужені, цей має свіжий доказ в шпигунській афері російського єпископа» Автономова. Цей зручний провотатор обдурив не лише цілу російську суспільність і став її православним «єпископом» але надув і папу, прийнявши в нього свячення на російського католицького єпископа. Колиб не американська влада, цей провокатор бувби мабуть і по сьогоднішній день «єпископом». А скільки таких же Автономових крутиться серед еміґрації усіх національностей? !

Або інше питання — чотири роки спільного побуту в таборах ДП і вічне та щораз гостріше питання «східняки» — «західняки». Невже це природнє явище, що час, спільний побут та спільна доля і недоля, замість єднати і зближувати, віддаляє людей? Життя веде до того, що навіть тварини різного виду, за умов спільного побуту, звикають до себе після деякого часу і починають мирно співжити. Ясно, що тут працює ворожа рука — пляново, вперто, систематично і має успіхи.

Це лише два приклади, де понад усякий сумнів діє ворожа аґентура. Їх можна б навести більше. Коли б заглянути в корінь кожного громадського конфлікту і приглянутися, чиїми руками він ведеться, можна б скрізь відкрити руку одного і того ж режисера. Питання релігійно-церковних і побутових конфліктів виросло сьогодні до найбільших розмірів, боротьба на цих відтинках набрала найгостріших форм. Факти ці не випадкові, саме довкруги цих конфліктів можна проти себе поставити найбільші маси громадянства, можна змобілізувати найбільші пристрасті. У світлі цих двох найважливіших питань відходять у тінь десятки і сотні дрібніших конфліктів по наших таборах, довкруги різних громадських установ, які теж підтримує і загострює ворожа аґентура.

Коли б дозволити подіям іти самопливом, українське громадське, культурне і політичне життя дійде до повного розвалу. Потрібна швидка і енергійна протидія. Хто повинен нею керувати? Перед так поставленим питанням виявляється вся слабість і траґедія бездержавної суспільности. Немає у нас державного апарату, немає державних установ і фахових кадрів, що вміють боротися з ворожою аґентурою, що мають для цього відповідну фізичну силу і фінансові засоби. Тому треба усвідомити собі, що ми, порівнюючи з державними народами, беззахисні й безборонні та що нам ніхто не допоможе. Будьмо свідомі, що стоїть справа саме так і не чекаймо на жадну допомогу. Державні органи країн, в яких живемо, можуть дати нам в найкращому випадку фізичну охорону і нічого більше. Підкреслюємо — в найкращому випадку, бо досі й цього не бувало. Французький поліційний апарат не охоронив російської політичної еміґрації ані провідних її лідерів ген. Кутєпова і інших, не оберегли чужі державні апарати і наших провідних діячів — Симона Петлюру, Євгена Коновальця. Ці апарати тим більше не здібні охоронити наше громадське життя перед розкладовою роботою большевицької аґентури. Вони не то не здібні успішно виконувати такі завдання, але навіть не ставлять перед собою таких завдань.

Боротись з ворожою аґентурою — це завдання, яке мусить виконати наша суспільність сама.

В сучасних умовах не виконає цього завдання у загальному маштабі ніяка партія чи установа. Вона може виконати таке завдання в найкращому випадку у власних рядах. На сторожі загального громадського життя мусить стояти ціла суспільність. Приходять знову часи, коли набувають особивої актуальности Франкові слова: «Кожний думай, що на тобі мілієнів стан стоїть». Сьогодні не вистачає сліпого довір'я до вмілостей, чи доброї волі керівників громадського життя. Відродитись знову мусить здоровий інстинкт суспільности. Вона не сміє включатися пасивно і безкритично в акції, які часом фірмують і очолюють навіть громадяни нібито без закиду. Дуже часто чесні, але наївні і добродушні люди стають несвідомо шильдом, за яким криються темні типи і ведуть свою чорну роботу. Сьогодні не може бути вирішним лише персональне довір'я до керіних людей , але мусить бути і довір'я чи віра в чистоту і правильність **справи**, яку ці люди очолюють. Власне **віра в справу** мусить бути на першому пляні. Керівників не кожен може персонально знати, але кожен може і мусить знати і точно розбиратись у громадських справ. Поки зважитись на якийсь крок, поки включитись у якусь громадську дію, треба добре подумати чи ця дія сама по собі корисна для суспільности, чи шкідлива. В ім'я чого, напр., мав би український робітник в Бельгії включатись у релігійно-церковну боротьбу, що не приносить нам ніякої користи, а навпаки ширить розбрат, хаос і руїну та жахливо компрмітує нас в очах культурного світу. Чому напр., мають ненавидіти себе селянин з західньої України і селянин східньої України, що живуть спільно по таборах непевні завтрішнього дня? Який глузд і яка ціль цього спору? Чи тільки тому, що накликають до нього з одної і другої сторони часом і т. зв. чесні люди? Але ж, поки вірити цим людям, треба знати, чи вони справді чесні, а коли й так, хто стоїть за плечиам цих чесних людей. Большевики власне мистці робити чорне діло за плечима чесних людей. Вони для своєї розкладової роботи вміють знаменито використати чесних, але наівних інтелектуалістів, вчених, письменників і мистців в західній Ероп і Америці, вони вміють використати і шляхетне почуття гуманности і патріотизм колоніяльних народів,і національні та релігійні почуття. Вони незрівняні майстри використати кожний конфлікт — соціяльний, економічний, релігійний чи побутовий. **Тому велика обережність і дуже загострена пильність мусить бути там, де починається конфлікт.**

Уважаємо своїм моральним обов'язком кинути цих кілька думок і кілька слів перестороги. Робимо це в переконанні, що знайдуться люди, які щиро і серйозно приймуть сказане і що таким чином причинимось до скріплення нашого громадського життя на чужині. Знайдуться, звичайно, і такі, що будуть підважувати і заперечувати вагу і правдивість названих тут подій і фактів. Вони робитимуть це і тихо, і голосно, і скрито, і відкрито. Серед цих людей будуть апаратчики п'ятої колони і люди чесні. Ми не сумніваємось, що дехто далі чесно відверто переконуватиме всіх, що нам потрібна релігійна війна між католиками і православними, або канонічні спори серед православних, хтось інший буде ідеологічно оформлювати ворожнечу між «східняками» і «західняками», ще хтось інший буде вишукувати політичних арґументів на оправдання розвалу УНРади, інші знову ділитимуть табори і громадські установи,битимуться за процент впливів і депутатів для своєї партії і т. д.

Але ми й на хвилину не будемо сумніватись, що цілий цей хор щирих і фальшивих голосів співає і співатиме під керівництвом диригента, призначеного «Министерством Государственной Безопасности». Цей диригент покищо складає перед Москвою звіти про свої досягнення, на які вписується і робота доблесних апаратчиків п'ятої колони і несвідомі послуги «врагов народа». Віримо, що колись цей диригент, разом із своїми «сотрудніками», відповідатиме перед українським трибуналом, як колись відповідав уже Чхеїдзе-Чапаєв.

А покищо віримо в перемогу здорового інстинкту української суспільности. Цей здоровий інстинкт ростиме і зміцнюватиметься в міру того, як будуть випорожнюватись табори ДП та кожний еміґрант займатиме місце при виробничому станку. З переміною строкатої таборової маси в нову суцільну продуктивну суспільну верству — перемагатиме і психологія цієї верстви — лад, порядок, організованість і дисципліна. Українське робітництво, не буде продовжувати традиції розсвареного таборового крамарства, серед якого так легко і зручно може повертатись апарат п'ятої колони. Українське робітництво на чужині має найбільші шанси припинити процес розкладу нашого громадського життя і пресікти корінь, що тягнеться до нас з Москви. Коли наше робітництво це велике завдання усвідомить та виконає його, то і збереже себе морально та фізично і виконає найкраще свій обов'язок перед батьківщиною.

Література і життя

Новий роман Володимира Винниченка

Недавно в Парижі вийшов друком в французькій мові новий роман Володимира Винниченка п. н. «Нова Заповідь» переклад з української, видавництво «ЕРТР», стор. 378. Є це найновіший твір видатного письменника, який в українській мові ще ніколи не був надрукований.

Сюжет роману дуже складний і цікавий. Дія весь час відбувається в найновіших часах, після закінчення II-гої світової війни. З Москви до Парижу совєтська розвідка висилає двох українців — Панаса Скибу і Гриця Савенка — з завданням слідкувати за американським міліярдером Стовером, який прибув у Париж в справах «світового миру». Обидва українці, які в Парижі виступають під прибраними іменами — Петро і Кіндрат — починають діяти, маючи до допомоги лише двох зв'язкових з французької компартії. В такий спосіб, будучи залишеними виключно на свої сили, обидва українці роблять кілька невдалих спроб дістатися до палацу Стовера. В міжчасі вони знайомляться в одному ресторані з двома американками — Мебел і Мері —, які видають себе за секретарок американської торгової місії. Зрештою, обидва шпигуни придумують хитрий плян видуманого атентату на Стовера, в наслідок якого Кіндрат мав би стріляти і поранити Петра, а той, в свою чергу, мав би врятувати життя Стоверу. Цей плян їм вдається, але Петро виходить з нього тяжко пораненим. Стовер йому вірить і коли Петро видужує, настановляє його начальником власної охорони і особистим перекладачем. В палаці Стовера Петро зустрічає Мебел, яка виявляється племінницею Стовера і наслідницею його міліярдів.Мебел дужевороже ставиться до Петра, зовсім не вірить в його поранення і вважає його звичайним пройдисвітом,який хоче у Стовера заробити, або навіть добитися її любови.

В цей же час в Парижі назрівають інші події. Видатний член проводу урядової соціялістичної партії Жан Руло, не погоджуючись з опортуністичним курсом своєї партії, вирішує порвати з нею. Вже віддавна він опрацьовує і обдумує нову ідеологічну концепцію, яка є синтезою всіх дотеперішніх теоретичних і практичних надбань соціялізму і є його дальшою прогресивною стадією. Ідею цю він називає «колектократією». Жан Руло зустрічається з своїм товаришем молодости Жаком Ленуаром та його дружиною Матильдою, які є провідними членами компартії. Вони визнають ідею «колектократії» правильною і вирішують запропонувати Центральним Комітетам своїх партій об'єднатися на позиціях «колектократії» і створити нову незалежну робітничу партію. Соціялістична і комуністична партії відкидають цей проєкт. Тоді трійка французьких інтелектуалістів починає діяти сама. Стовер викликає на розмову ЖанаРуло і пропонує співпрацю для «світового миру», але з позицій капіталізму. Руло вважає, що з позицій капіталізму світовий мир неможливий і тому відкидає пропозицію американського міліардера. В цей же час Петро чує всю розмову між Стовером та Руло і вирішує, що ідею «колектократії» може прийняти Москва і тому посилає прихильний звіт про неї. В міжчасі, в наслідок нових обставин, він вдруге, але цей раз вже насправді, рятує життя Стоверу і той в нагоду визнає його своїм прибраним сином, наслідником міліярдів і пропонує йому одружитись з Мебел. Мебел знову гостро нападає на Петра, вважаючи його авантюристом. В наслідок цієї розмови Петро признається Мебел, що він комуніст, і що ні міліярди, ні вона сама йому не потрібні, бо він виконав своє завдання і вертається тепер в Москву. Почувши це, Мебел в розпачі, — закохується в нього і вирішає не пустити його до Москви. Її секретарка Мері має в себе ще недруковану книжку свого брата, який був американським комуністом, побував в СССР і, побачивши правду, гостро виступив проти совєтських зрадників соціялізму. Мебел і Мері читають цю книжку при Петрові і остаточно розгіпнотизовують його. Він бачить, що большевики його одурювали. Його товариш Кіндрат теж з ним погоджується, але вони ще надіються, що Москва визнає ідею «колектократії». В міжчасі, комуністи вбивають обох теоретиків «колектократії» Жана Руло і Жака Ленуара. Дружина останнього Матильда божеволіє. В цей же час Москва присилає до Парижу енкаведиста, щоб забрати й ліквідувати обох українців, що визнали ідею «колектократії». Це була відповідь Москви. Петро і Кіндрат втікають, але їх весь час переслідують большевицькі аґенти. Мебел пропонує хлопцям тікати літаком до Америки. Але Петро не хоче нічого мати спільного з американською міліярдеркою. В цьому ж часі комуністичні аґенти роблять нову спробу викрадення українців під час якої Петро знову тяжко поранений. В лікарню до нього приходить Мебел, яка віддає йому до рук всі документи про її міліярди і пропонує використати їх для пропаганди ідеї «колектократії». Всі свої заводи вона віддає робітникам і в такий спосіб зрікається своїх міліярдів. Вкінці, Петро, Мебел і Кіндрат присвятили все своє життя боротьбі за ідею «колектократії», за демократію, соціяльну справедливість і справжній світовий мир.

Цей твір Винниченка є перш за все твором політично-ідеологічним. Ідея «колектократії» і є саме тією «новою заповіддю», яку автор виложив у широкодоступній популярній формі на сторінках свого роману. Основні її риси — це ревізія позицій старого соціялізму, ревізія його традиційної тактики й теорії, зреволюціонізування ідеї визволення трудящих й перебудова її на нових революційних і демократичних позиціях, залежних лише від бажань і прагнень самих трудящих, а не від бажань Кремля чи Волстріту. В основі ідеї «колектократії» лежать тези про усуспільнення, а не удержавлення засобів виробництва, про передачу заводів і фабрик робітникам, а не державним бюрократам, про повну і справжню

демократію, про соціяльну рівність, про розвал імперій і створення на їх місці вільних національних держав, які будуть об'єднані в світову сім'ю вільних і рівноправних націй. Лише з цих нових позицій можливо буде забезпечити світ від воєн і революцій і встановити справжній, а не «збройний» мир на землі. Не дивно, що цю ідею заперечує і відкидає капіталіст-міліярдер і московський Кремль, старі доктринери-соціялісти і московські солдатики-комуністи. А її носіями стають справжні ідейні революціонери, для яких справа визволення трудящих є вищою за всі міліярди, міністерські портфелі, чи славу партійного бюрократа.

Герої роману — обидва українці — є чесними патріотами й революціонерами, які були лише "загіпнотизовані" большевицькою пропаґандою. Пізнавши правду й побачивши, що в світі люди борються за справжню ідею визволення трудящих, вони побачили, що найпершим зрадником цієї ідеї є саме большевизм. Французькі теоретики ідеї «колектократії» є теж чесними ідеалістами і справжніми революціонерами, які свідомо поривають з законсервованими і застарілими позиціями своїх партій і по-геройськи гинуть від руки московських запродавців-комуністів.

З мистецької точки зору роман Винниченка такий же блискучий, які і всі його твори. Яскраві образи, захоплююча інтрига, глибока психологічна аналіза думок і переживань героїв, майстерно пов'язані з ідеями автора.Праобрази цих героїв знаходимо і в інших його творах. Але в « Новій заповіді» є й багато нового. Є це модерний твір з блискучою критикою сучасного суспільства: капіталізму, комунізму, большевизму, старого соціялізму,фашизму. В романі знаходимо яскравих представників і поборників всіх цих концепцій. Їхні думки й ідеї виложені послідовнє й до кінця і так же послідовно й до кінця розбиті ідеєю «колектократії».

Але ця блискуча логіка можлива лише в романі. В дійсності ж шукання нових проґресивних шляхів людської думки натрапляє на конкретно існуючі перешкоди, на факти життєвої дійсности перед якими будь-яка логіка часто капітулює. Це відчув і Винниченко — мистець, коли його «колектократична» логіка не змогла переконати ні провідників соціялістичної, ні комуністичної партій і саме тому не зміг він показати в романі реяльних, історично-творчих соціяльних сил. Може тому й здійснення ідеї «колектократії» пересувається в романі з пляну реального в плян утопійний: міліярдерка Мебел віддає свої міліярди на пропаганду ідеї «колектократії». Тут в кінці Винниченко — утопіст. Він нагадує соціялістів-утопістів, які теж віддавали мільйони на популяризацію ідей соціялізму тоді, коли ще не мали реальних соціяльних сил за собою. Але ми знаємо, яких сил прибрала ідея соціялізму з часом, коли вона з утопії перетворилась в реальну силу. Без сумніву те саме буде і з цими новими ідеями.

Ідеї Винниченка не «взяті з неба». Вони дійсно існують в сьогоднішньому світі, весь проґресивний світ віднедавна вже дише ними. Знаходимо їх на сторінках передової европейської і американської преси, в теоретичних і наукових працях. Вони не носять обов'язково назву «колектократії», але вони існують. Винниченко дійсно перший подав їх в мистецькій і популярній формі. І в цьому найбільша заслуга великого українського письменника. Те, що головні герої роману — українці, те, що на титульній сторінці роману позначено, що є це переклад з української мови, нарешті передмова перекладача, який подає відомі факти з біографії автора, як провідника Української Визвольної Революції, — все це дуже сприяє популяризації українського імени і української визвольної ідея серед читачів передового світу. З прикрістю доводиться сказати, що мабуть якби ця книжка вийшла в українській мові тут на еміґрації, то зустріла р найгостріший спротив з боку еміґрантської реакції, включно може з паленням книжки і новим «виключанням з нації» її автора. Тому дійсно може ліпше, що ця книжка спершу побачила світ в чужій мові. А в українській мові вона напевно бачитиме світ в майбутній новій Незалежній Україні, якій і присвятив всю свою працю і все своє життя великий автор.

В.С.Г.

Л. Кречет

Ювілей Айнштайна

70-та річниця з дня народження Альберта Айнштайна знайшла широкий відгук на сторінках світової преси. Приділили увагу цій події грубезні наукові місячники і звичайні, призначені для дозвілля, журнали.

Звідкитака увага до сивого математика? Адже тонкощі його наукових праць доступні тільки одному — двом десяткам таких же жерців науки, як і він. Його теорія відносности (релятивности) ще й досі не стала обов'язковим університтським предметом. В чому ж річ? Чому ім'я цієї людини, фах якої асоціюється в нашій уяві з традиційним образом анекдотичного професора, згадується поруч з політичними гаслами? Чому його вчення є предметом не тільки наукової, але й суспільної дискусії?

Щоб відповісти на це й ряд інших питань, які торкаються ролі Айнштайна в науковому і суспільному житті, необхідно познайомитися з ним не тільки як з математиком (що й неможливо зробити в статті, яка вимагала б популярного виянення ідей Айнштайна, що привело б до їх вульгаризації), але і як з мислителем.

Перша праця Айнштайна, яку він опублікував в 1905 р. (тоді ще молодим вченим), була присвячена проблемам руху, швидкості якого межували б з швидкістю світла 300000 км/сек.). Що ж виявилося? Виявилося, що в світі таких великих швидкостей, швидкість світла є взагалі найвищою, з якою може рухатись тіло, що при цій швидкості переходить в енергію (світло є тільки одним з видів енергії), та що в світі таких швидкостий закони клясичної фізики (себто ті закони механіки, якими ми користуємось в техніці) втрачають силу.

Ця праця кладе в науці початки теорії відносности, яка виясняє ті явища, які не в стані була вияснити клясична фізика не тільки 30 років тому назад, але й нині.

Головним предметом теорії відносности при її народженні було дослідження механіки всесвітнього простору. Нині ж ця теорія розвинулася і розвивається в перспективах охоплення людським розумом таємниць нашого буття. Теорія відносности була величезною несподіванкою для тодішнього наукового світу, якому здавалося, що з допомогою здобутих ним знань вдасться все вияснити і дослідити, а тому не може вже більше статися ніяких фундаментально нових відкрить. Але дослід Міхельсона, за яким мало би бути встановлено вплив руху землі на швидкість світла в напрямку руху землі й навпаки, не дав позитивних наслідків.

Клясичні фізики не могли вияснити невдачі досліду Айнштайнові з допомогою нової теорії вдається цей дослід вияснити й далі розбудувати цю теорію до теорії тяжіння, притягання мас та геометрії всесвіту. До І-ої світової війни осягнення Айнштайна залишаються здобутком виключно наукового світу і тільки після соціяльних і моральних потрясень війни людство знову шукає вияснення лиха в науці, де й зустрічається з цілком новими, революційними методами теорії Айнштайна. Айнштайн стає модою, але так як принцип механічного перенесення законів природи на соціяльний механізм людства не приніс успіху, так і поклонники теорії відносности не перебудували людського суспільства. Зате в науці теорія відносности відіграє й далі свою революційну ролю, стає духовим батьком одного з найбільших досягнень техніки — розбиття атомового ядра.

Вже сам принцип можливости здобуття такої величезної кількости енергії, яка звільняється при розбитті атомового ядра, є одним з основних принципів теорії відносности, за яким енергія, що є в стані маси, себто є інертною, може звільнитися і кількісно дорівнювати величині mc^2, де m є маса тіла, а c — є 300000 км/сек. (швидкість світла).

Теорія Айнштайна дає нам найдосконалішу досі картину всесвіту, за якою всесвіт є замкнутою цілістю, яка не має ніде меж, подібно до того, як їх не має поверхня кулі, та підлягає постійно зміні об'єму. Перевірка цього твердження дає в свою чергу поштовх розвиткові астрофізики (ділянки фізики, що займається проблемами космічного простору), яка зробила припущення про вік всесвіту (приблизно 10 мільярдів років) і про цілий ряд інших цікавих висновків, що вияснюють утворення світу.

Для вияснення ролі Айнштайна в сучасному суспільному житті мають головну вартість дві обставини: його постулят про еквівалентність (рівність) маси і енергії та винахід атомової бомби. Духовий батько та безпосередній співробітник у винаході способу розбиття атома, Айнштайн більш, ніж хто інший, розуміє значення атомової зброї. Він свідомий не тільки необмежених можливостей, які криє в собі цей винахід, але й одночасно свідомий тієї страшної траґедії, яка сталася б з людством у випадку атомової війни. Ступінь цієї траґедії Айнштайн пластично висловив у відповіді на поставлені йому запитання про те, як виглядала б третя світова війна. Він відповів: "Про третю не знаю, але напевно скажу, як виглядатиме четверта". Себто він мав на увазі, що після атомової війни людству нічого іншого не залишиться крім власних рук і каміння. Турботи про майбутнє людства і роблять Айнштайна — вченого Айнштайном — політиком: «Активно співпрацювати над розв'язанням проблеми миру є тим моральним обов'язком, від якого не сміє ухилятися жодна чесна людина», — каже він. Його турботи за майбутнє людства не є порожньою фразою. Думки про можливість застосування атомової енергії в господарстві приводять Айнштайна до висновків, що це можливо тільки в соціялістичному суспільстві.

Айнштайн бачить в атомовій зброї фактор, який мусить всім націям нагадувати про необхідність об'єднання в одну всесвітню родину як засіб, що допоможе уникнути руїницької війни. Може ця настирлива боротьба Айнштайна за мир та ще його космополітизм і зокрема осуд панування нації над нацією і викликає вороже ставлення до нього з боку большевизму. Чи тільки сам страх перед атомовою зброєю стримає людство від війни — залишається сумнівним, бо наше суспільне життя залежить від багатьох інших факторів, регулювання яких лежить в руках самого людства. Тому проблема світового уряду в ділянці реальної політики нині є проблемою підготовки людства до того стану, що вимагає насамперед соціяльного оздоровлення суспільного організму від політичного і економічного паразитизму. Признання Айнштайна до ідеї соціялізму свідчить про те, що він свідомий ваги цієї «підготовчої стадії» для майбутнього людства. Айнштайн вірить в людину, бо закликає до дії, до перебудови основ нашого життя, яке ми здатні й повинні зробити, бо «наша доля буде такою, якою ми її самі зробимо».

УТВОРЮЄТЬСЯ НОВА СВІТОВА ПРОФСПІЛКА

Провідники американських робітничих профспілок АФЛ та СІО договорились з провідниками англійського ТЮС про створення нового світового союзу профспілок. Як відомо, в січні ц. р. існуючий світовий союз профспілок розколовся в наслідок саботажу комуністів. Але робітнича кляса не спиняється перед перешкодами, що їй роблять зрадники робітничих інтересів — комуністи. До запроєктованого нового світового союзу профспілок, крім англійських та американських, вже приєднались французькі, італійські, західньо-німецькі та скандинавські некомуністичні профспілки. Чекається на прилучення профспілок і з інших країн.

Д-р мед. О. Волинець. (Лондон).

Як українські робітники у Великій Британії мають користатись з закону про соціяльну медичну опіку?

Я знаю з своєї щоденної практики, що більшість українських робітників у Великій Британії не знають майже нічого про закон суспільної опіки та як з нього користатись. Тому хочу подати котку інформацію про цей закон, що є найбільшим осягом соціялістичного робітничого уряду на полі оборони інтересів трудящих. Від 5-го липня 1948 року кожний робітник має право користуватись з безплатної лікарської допомоги, безплатних ліків, безплатного лікування в кожній лікарні, з безплатного лікування в дентиста, окуліста, з права безплатного одержання окулярів і т. п. Кожний робітник повинен для цього обов'язково зареєструватися в одного з лікарів, якого сам собі вибирає. У випадку переміни місця мешкання чи інших ускладнень, лікаря можна в любий час змінити.

В разі першого зголошення до лікаря — треба виповнити білий формуляр E.C.I. та віддати його лікареві. Формуляр цей можна дістати в кожному поштовому уряді. Після віддання лікареві формуляру E.C.I. пацієнт одержує по кількох тижнях від Виконавчого Комітету (Executive Comittee) сіру або жовту медичну картку medieal card — E.C. 4), яку пацієнт завжди повинен носити з собою, щоб в разі нещастя мати цю картку під рукою. Коли хтось захворіє — повинен зголоситись в свого лікаря, щоб він його оглянув і уділив допомогу. Після одержання від лікаря рецепти — пацієнт одержує приписані ліки в кожній аптеці безплатно.

Коли хтось захворіє поважніше і не може йти до праці, тоді треба в лікаря одержати посвідку (first medical certificate), в якій лікар стверджує хворобу та посвідчує, що робітник є хворий і нездібний до праці. Якщо хвороба триває довше як сім днів, тоді лікар має виставляти хворому що сім днів міжчасову посвідку (intermediate medical certificate. В разі видужання хворого лікар виставляє кінцеву посвідку (final medicalcertificate). Ці посвідки від лікаря хворий мусить висилати кожного разу до місцевого бюра страхування (Local Insurance Office) не пізніше трьох днів від дня одержання посвідки. Адресу Insurance Office можна одержати або в лікаря, або в поштовому уряді. Від правильного полагодження висилки цих лікарських посвідок залежить скора виплата робітникові належних йому грошей за час хвороби.

В разі хвороби очей — домашній лікар робітника дає йому рецепту до спеціяліста, який перевіряє стан очей та, в разі потреби, приписує відповідні окуляри, які одержує кожен пацієнт безплатно. На окуляри треба ждати кілька тижнів з огляду на теперішнє велике запотребування окулярів широкими сферами робітників, бо досі ніколи робітники не мали змоги бути оглянутими спеціялістами очей, а звичайно носили окуляри, куплені в принагідних торгівців, або відзискані по батьках. Візита в спеціяліста була така дорога, що звичайний робітник не мав змоги користатись з допомоги фахівця.

Вагітні жінки, як і діти, оточені спеціяльною опікою. В разі вагітности, ствердженої домашнім лікарем, пацієнтка відразу одержує з Food Office на літру молока більше та спеціяльну харчову книжку (ration book) для вагітних, Вагітна жінка підлягає контролі лікаря спочатку щодва місяця, а відтак щомісяця, та одночасно зареєстровує для себе місце в разі породу в лікарні. Коли в часі вагітности заходять якісь непередбачені хворобові комплікації — вагітна одержує місце в лікарні для нагляду. Крім цього, вагітна жінка одержує в часі вагітности вітаміни та помаранчовий сік безплатно.

Діти по породі підлягають доглядові Children Welfare Office Вони бувають в певний час важені, контрольовані, щеплені і т. п. Опіка над дітьми є така пильна, що смертність в Вел. Британії за час робітничого уряду є найменшою.

До нових добродійств закону треба зачислити безплатну дентистичну допомогу. Кожний робітник чи робітниця зголошується в дентиста з особистою виказкою (Identity Catd)) і користається з зубного лікування безплатно. До часу входу в життя нового закону про суспільну опіку було немислимим для робітника користуватись з опіки в зубного лікаря, бо це коштувало величезні гроші і в такий спосіб було привілеєм тільки заможньої кляси.

В разі тимчасової зміни місця побуту менше як на три місяці, робітник має право на тимчасову зміну свого сталого лікаря і там у нового лікаря, під час тимчасового побуту, лікуватись безплатно. Коли, однак, робітник нагло захворіє та покличе не свого лікаря, цей має право взяти плату за візиту, але виставляє робітникові про це посвідку. На підставі цієї посідки робітник має право жадати звороту грошей, заплачених лікареві, від National Exekuiive Comittee в тій місцевості, в якій робітникові виставлено його медичну картку (medical card).

В разі нещасливого випадку під час праці робітник мусить зараз же зголоситись сам чи покликати свого лікаря, щоб на підставі його оцінки домагатися застрахованих відшкодувань (benefit of accident).

Тому, що українські робітники в Великій Британії є рівні в правах і обов'язках з британськими робітниками, то й мають вони право на підставі обов'язуючих законів користати з добродійств нового закону про суспільну опіку. Через незнання мови та непоінформованість наші робітники часто не користаються з того, що їм належить, що є їхнім добрим правом і через те тратять матеріяльно.

Кінчаючи ці стрічки, бажаю всім потребуючим, щоб це послужило їм в разі потреби малим інформатором та улегшило їхні турботи. Рівночасно треба звернути увагу, щоб українські робітники, які в більшості є зареєстровані в англійських лікарів, свідомо придержувались тих приписів, яких придержуються їхні британські товариші: не кликати лікаря, коли цього не вимагає стан хвороби і не морочити голови лікареві дрібними справами.

Всякі інформації, випливаючі з цієї статті, Лондонська централя редакції «Вперед» радо уділятиме за надісланням поштового значка 2. ½ пенси на оплату зворотнього листа.

Лист з Бельгії

«МОРАЛЬНА ДОПОМОГА» БЕЛЬГІЙСЬКИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ СИНДИКАТІВ

(Ліеж, Бельгія). Українське робітництво, прибувши в Бельгію, було зовсім здезорієнтоване в проблемі вступу до профспілок. Брюсельський У.Д.К. не постарався розвіяти переконливими арґументами цю здезорієнтованість. Навіть більше. Не поінформувавши робітництво про існуючі в Бельгії профспілки, про їхні завдання й цілі, він повів переговори і нав'язав контакт з конфедерацією Християнських Синдикатів і зразу ж почав агітацію за вступ саме до цієї профспілки, хоч відомо, що ця профспілка серед абсолютної більшости бельгійського робітництва уходить за «реакційну» і нараховує в собі найменше число членів.

Але річ, звичайно, не в тому, де більшість, а в тому, яка профспілка найліпше забезпечує робітника протягом страйку, обороняє його інтереси перед працедавцем — власником підприємства, забезпечує соціяльне страхування на випадок безробіття, поранення чи непрацездатности робітника і т. д.

Якраз через негативне ставлення до проблеми матеріяльної допомоги і матеріяльного забезпечення робітника, християнські синдикати Бельгії і трактуються бельгійським робітництвом як реакційні. Як ставиться Конфедерація Християнських Синдикатів до вищезгаданих проблем найліпше каже сам Президент КХС п. А. Куль. За його словами, основні цілі християнського синдикалізму є слідуючі:

1. Християнський синдикальний рух фахується з **моральним аспектом,** що все поліпшує умови праці, які він привертає робітникам. **Побільшення матеріяльного добробуту може бути рівно ж причиною непорядків,** коли культурний і моральний рівень робітництва не дозволяє їм користувати них в міру.

2. Християнський синдикалізм **не може переводити поліпшення, наражуючи справедливість.** Наприклад, перед жаданням побільшити зарплату, чи перед виповідженням страйку, він мусить собі здати справу з обґрунтування і слушности своїх претензій.

3. Християнський синдикалізм **мусить протиставитися ростові економічного добробуту,** якщо цей останній спричинює падіння морального рівня робітничої кляси.

4. Християнський синдикалізм мусить брати під увагу в своїй акції загальне добро. Інтереси робітництва мусять іти впарі з загальними, тому що в загальному добрі можуть бути пошановані і поодинокі інтереси. (Підкреслення в тексті наші. Цитовано за «Вістями» УДК, ч. 41 (1947).

Хоч до такої «програми» коментарі і зайві, все ж вважаємо, що дещо треба нагадати. З статистичних даних любих гуманітарних організацій відомо, що падіння морального рівня серед робітництва найчастійше буває в країнах з низьким життевим стандартом і завжди з причин низького заробітку і безперспективного існування робітника. Робітник небезпідставно вважає, що з тієї низької зарплатні капіталу він собі не зіб'є і тому перевтомлений, змучений, без жадної надії на майбутнє, він пропиває чи програє в карти і той дрібний заробіток. Тому, саме підвищення матеріяльного рівня життя робітника, підвищення його зарплатні несе з собою, як наслідок, підвищення його морального рівня. Отже, зовсім навпаки, ніж то твердить програма КХС. Чомусь в США, де життєвий стандарт високий і де робітник заробляє незрівняно більше, ніж в Бельгії, моральний рівень робітництва є набагато вищий.

Також, щодо «нараження справедливости» і звертання уваги на «загальне добро». Це дуже гарні слова, але програма КХС тут дуже і дуже абстрактна. Для профспілки, яка справді обороняє інтереси робітника і опікується ним, єдиним критерієм справедливости і єдиним загальним добром є **добро і справедливість трудящих.** Бо той член «загалу», хто живе з праці інших, інакше кажучи — експлуатує трудящого, якраз найбільше наражає справедливість і негує її, і тому справжня профспілка ніколи не буде обороняти його інтереси.

Це все абеткові речі, всім вони відомі. Але чи були вони відомі бельгійському УДК, коли він односторонньо агітував наше здезорієнтоване робітництво за вступ лише до КХС, — ми не знаємо.

С. Л.

ЕКСПОРТ СССР БАНКРОТУЄ

В квітні ц. р. в Москві підписано протокол про товарообмін між Швецією і СССР на 1949 рік. Поставки Швеції до СССР мають бути в висоті 45 мільйонів шведських корон. Поставки СССР до Швеції — 41 мільйонів корон. В зв'язку з підписанням цього протоколу, швайцарська газета — «Національ-Цайтунг» остерігає Швецію перед досвідом, який має Швайцарія в торговлі з СССР. Відомо, що в березні ц. р. скінчився термін торговельного договору між Швайцарією і СССР, який існував один рік. По договору СССР мав доставити до Швайцарії товарів на суму 120 мільйонів франків. Натомість, на час закінчення терміну договору, СССР доставив Швайцарії товарів лише на суму 40 мільйонів франків. Газета попереджає Швецію, що експорт СССР дуже слабий і що СССР може не виконати своїх зобов'язань.

„FORWARD" Ukrainian Review for Workers
No. 2 May 1949

SUMMARY

The second number of „Vpered" consists, on the whole, of the following articles:

The editorial is dedicated to the workers' holiday of the 1st of May.

O. Wolynec in his article „Lights and Shadows" relates about the life of the Ukrainian workers in Great Britain, about the beginnings of an organized life of the Ukrainians in that country, about the first Ukrainian organizations and their development. The author stresses the erroneousness of the standpoint of some Ukrainian leaders and organizations who, from the very beginning, did not undertake a campaign in the direction that the Ukrainian workers join the British trade unions. Finally, the author gives an explanation of the way how to join the trade unions.

Mrs. McKay who is very active for the Transport and General Workers' Union, in her article adressed to the Ukrainian workers, explains to them the present situation in Great Briatin, the essence of the British trade unions, their functions and tasks. The author completes her article with a summons to the Ukrainian workers to join the trade unions in large numbers.

I. M-ko, in his article „Nationalism in a Subjugated Nation" concerns himself with the problem of the present resistance against bolshevism in the USSR. Against its degenerated centralized machine arise among the, by the soviets, subjugated nations centrifugal, antitotalitarian liberational movements. The leading part in this resistance movement is played by the Ukrainian people, the biggest of the peoples oppressed by Moscow, and the one with the richest resources. At present, since the revolution, its life standard is lower than the standard of any other nation within the USSR. Here the exploitatory nature of bolshevism and of the USSR. with all its cruelty has shown itself at its best. And just for that reason the liberational ideas found here a better ground than anywhere else. But an idea also demands an organization which would be able to protect it from the terror of the NKVD and to bring it to the masses. Till the beginning of the war no organization could be created in the USSR, because, in the conditions of the underground, before any cadres could be raised and reared, such an organization would be found out and destroyed by the Stalin police apparatus. Here, also, the Ukraine occupied an exceptional position. A big part of the Ukrainian people (seven millions) who lived in Galicia and in Volhynia found themselves under Poland as a consequence of the treaty of Versailles. Here the Ukrainian people organized an illegal combat organization of the type of the Irish and Italian carbonieri. In the conditions of the struggle of this organization against the Polish occupation it was, for some time, under fashistic, at that time „admissible", influences. But fascism, with its ideology of power and rule over others, is not specefic for the nature of a subjugated nation. Therefore, the merit of this organization lies only in the circumstance that it reared, outside the boundaries of the USSR, cadres of underground fighters. When encountering soviet reality this organization imbibed the ideas which had grown under the conditions of this reality. Thus these ideas had for their disposal a complete revolutionary party apparatus which had been built up, at a certain etappe, outside the USSR and therefore had the possibility to rear whole cadres of professional revolutionary fighters and men of action. To-day, and already for more than four years, the liberational movement of the Ukrainian people, settled in the forests and mountains all over the USSR, represents to Moscow an indefeatable force, reminiscent of the Spanish insurgents in the times of Napoleon, who were the first diggers of the grave of his empire. The strength of that movement rests in the circumstance that, accepting the ideas of revolutionary struggle that were born under soviet conditions — ideas sponsoring not reaction and return to the old social order, but claiming liberation from the soviet dictatorship of the new democracy of the toiling masses — it has at its disposal an apparatus conducted by experienced revolutionaries. The ideas of to-day of the Ukrainian underground appear as the synthesis of revolutionary socialism and of the liberational struggle of the subjugated people on the basis of democracy.

Ws. Felix describes in his article the speeches of the Ukrainian Revolutionary Democratic Party's delegates at the International Conference of the Socialist Students which took place in Southern Germany in March 1949. At this conference there were present ten delegations of European and overseas nations. The Ukrainian Socialist Students' delegation made a declaration in which it was stated that international democratic socialism is now being confronted with a tough history test. This test is the last one, because capitalism is finally losing its positions in the whole world. This process proceeds by way of evolution and revolution, from the victories of democratic socialism in England till the defeat of the Chinese Nationalists, or the path of energetic social reforms chosen by the U.S.A. But by what order will liberal capitalism be replaced? As of to-day there exist only two claiments to the successorship: the communist parties and democratic socialism. The comunist parties will establish a new social order similar to that of the USSR. Therefore, the present historical task of democratic socialism is: not to link itself with dying capitalism, and through increased activity to protect the world against bolshevist slavery, that is, to be the real Third Force.

Mykola Selez, one of the leading men of the Ukrainian resistance under German occupation, imparts to the readers of „Vpered" his experiences concerning the activity of soviet agencies. The tactics of the NKVD was absolutely unmasked by the Ukrainian UPA troops still at the time when fight against the hitlerians was going on. It became obvious that NKVD had conscientiously prepared a whole apparatus which remained on the territory of the Ukraine with the purpose of taking possession of the whole German occupational apparatus. Cadres of provocators who passed themselves off for great „martyrs" for the national cause, were sent to the various comunity institutions of the different nations. Selez gives sensational facts about the activity of such provocators on the domain of the Church during the period of German occupation. In the Ukraine existed two orthodox Churches who fought each other. At the beginning it seemed that one of them assembled the Ukrainians, and that the second was an instrument of the white-Russian policy of a part of the Russian minority in the Ukraine. Later on a chaos began, and the priests of one Church went over to the other. By chance a bishop of the Church which stood under the influence of the Russian white-guardists (the „Ukrainian Autonom Church"), Oleksiy Hromadskyy, fell into the hands of UPA, — and just at the moment when he was underway to a council meeting of the Gestapo in Riwne. Thus it appeared that the church conflict was worked by the Gestapo. Somewat later, however, under the pretext of cooperating with the Gestapo, the UPA arrested another bishop of the same Church, Bishop Manuil. This one admitted that, still in 1940, he was levied for co-operation with the NKVD, and that all his activity was directed by instructions from this institution. Another Stalin agent, the chief of espionage in the Ukraine, Chkheidze-Chapayev, gave a detailed statement before the court of inquiry of the Ukrainian resistance concerning the activity of the Stalin agencies in the Ukraine. The Stalin agency became enmeshed in the contradictions of the conditions under the rule of hitlerism, and these contradictions brought about actual hysteria. With the help of its people who sat everywhere in German institutions Stalin's agencies liquidated undesirable elements. The stalinists did not hesitate before anything — not even before committing their own ideological collaborators — in order to gain the confidence of the Gestapo and, with its help, to fulfill their tasks. The provocators from within the various peoples sowed discord and disintegrated the people from within. The author is of the opinion that also under the surface of to-day's religious and territorial quarrels among the different peoples lurk these agencies, and he warns not to neglect any caution.

The literary department is dedicated to the review of the latest novel of one of the greatest Ukrainian writers in emigration, Volodymyr Vynnychenko. The novel was published in France under the title „The New Testament", in French translation.

Krechets's article „Einstein's Jubilee" concerns itself with scientific work and with the world conception of this great scientist.

Besides, this number contains numerous on international life, letters from workers about their life, an item by Dr. O. Volynec explaining the law on social insurance, workers' letters from Belgium, etc.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers.

ВПЕРЕД

ЧИСЛО 3 — українська робітнича газета — ЧЕРВЕНЬ 1949

Лейбор Парти перед історичною пробою

Українські гості на з'їзді Лейбор Партії

В перших днях червня під час Зелених Свят відбудеться за традицією Конгрес Лейбор Парти. З огляду на те, що є це останній конгрес перед виборами 1950 року, він має вирішити цілий ряд важливих питань. Тому, що наша газета саме в ці дні друкується, точні звідомлення про конгрес читачі знайдуть в наступному числі. На цей з'їзд запрошено представників від робітничих та соціялістичних організацій різних національностей на терені Англії. Від українських робітничих організацій участь бере член редакційної колегії „Вперед" Д-р. О. Волинець.

Політичні обставини, в яких знаходиться робітнича кляса цілого світу — роблять партійний з'їзд англійської робітничої партії подією важливо не лише для самої Вел. Британії. Цей з'їзд має ухвалити програму, з якою англійські робітники будуть в 1950 році в нових виборах боротися знову за владу. Цей з'їзд має вирішити цілий ряд питань, які є для англійського робітника дуже актуальними і від вирішення яких залежатиме дальше їх довір'я до своєї партії.

В історії Великої Британії робітнича партія є втретє при владі. В 1924 і в 1928 роках з її рамени був висунений уряд під проводом Мак Дональда. Але тоді була зовсім відмінна ситуація і в світі, і, що найважніше, в самій Лейбор Парти. Мак Дональд всі свої успіхи завдячував осягам своєї закордонної політики. Його уряд не був в силі в тому часі опанувати **внутрішню** ситуацію у Вел. Британії, бо партія сама не мала ясної програми для того. Загальна світова економічна криза з одного боку, зріст большевицьких впливів з другого боку не давали можливостей розгорнути якусь перспективну працю на майбутнє.

Успіхи Лейбор Парти після другої світової війни мають **зовсім інше** підложжя. Робітнича Партія здобула довір'я мас конкретними плянами перебудови суспільства під кутом інтересів трудящої людини. Ті пляни мали виключно практичний характер. Вони не виростали зі жодних догм, але вони були вислідом життевого досвіду та наукових студій робітничої партії. З приходом її до влади, коли ці пляни почали реалізуватися Велика Британія розпочала в історії людства свій власний новий етап, переходу до нового, справедливішого і краще зорганізованого суспільства. Цей процес, що є історичною неминучістю,після того, як тут в Европі капіталізм вичерпав всі свої шанси, має загально европейське значення: Бо хоча такими, переходового типу формаціями є сьогодні **всі** европейські країни, єдиній Британії судилося показати, що цей перехід до нового типа суспільства є **можливий при повному збереженні всіх тих засад, які виростають з принципів західньо-европейської культури.** Тому теж в сторону Великої Британії звертаються очі майже всіх европейських робітничих партій.

Останні три роки історія Великої Британії насичена великими успіхами робітничої партії. Але було б ще передчасно твердити, що забезпечено вже **все**, для перебудовисуспільних відносин в таких формах, як це плянує британська Лейбор Парти.

З'їзд в Блекполь має розв'язати одно з найтяжчих питань: як найкраще поступати, щоб зберегти для партії піддержку трудящих мас в боротьбі за нову Британію. Як в кожній **живій і** демократичній партії, так і тут існують на це питання різні погляди. Проти нової проєктованої програми висувають цілий ряд зауваг. Один із провідників опозиції проф. Колє, піддержуючи основні точки програми зауважує, що одною з найважніших проблем, це є проблема **демократизації** удержавленої індустрії. Робітничі маси хочуть **реально** відчути нову ситуацію на удержавлених заводах. Деякі опоненти бачать в новій проєктованій програмі **відхід** від певних принципових завдань партії. І справді: нова проєктована програма має як завжди наскрізь практичний характер, вона намагається максимально узглягнити тяжкі обставини. Головний натиск вона ставить не на дальші соціялізації, а на піднесення господарської продукції та на господарську експанзію. Але і прихильники і вороги нових програм знають, що про все рішатиме само життя.

Колосальний досвід і зрілість провідників британських робітників дає гарантію успіху. Обставини будуть сприяти щораз більшій радикалізації робітничої маси в Британії і це буде зумовлене самим характером клясових суперечностей. Об'єднання консерваторів та лібералів під гаслом боротьби з Лейбор Парти та взагалі з соціялізмом, що сталося недавно, це лише перший предвісник того. Робітничі маси Британії не схочуть бути ніколи знаряддям Кремля і тому вони ще більше будуть себе зорганізовувати, а свідомість ролі, яку вони виконують, все більше буде міцніти і штовхатиме їх на дії.

Процес скріплення партії вже тепер зрештою почався. Цілий ряд невдач робітничої партії (про причини яких читає знайде в нашій газеті відповідні пояснення) зовсім не означають організаційного розкладу партії. Навпаки, саме останньо партія осягнула рекордове число членів — 5.422,437. І коли число поодиноких членів партії в останньому році зросло на дальших 20.588 і сьогодні творить 629.025 (375.861 мужчин та 253.164 жінок), — то корпоративне членство через профспілки та кооперативні консуми зросло на 737.778 членів. Організованість і свідомість англійської робітничої маси не притуплюється, а навпаки з кожним днем зростає.

„Мирний" відступ Москви?

Ще лише місяць тому в політичній атмосфері світу перекочувались громи й блискавки. «Холодна війна» була розпалена до білої гарячки. В Бостоні гримів промовами Черчіль, з Кремля погрожували Норвегії й Данії, в Ню-Йорку підписували Атлянтійський пакт і великою кривою підскочили догори військові бюджети СССР і США.

Потім пішли таємничі зміни в Кремлі. Міністерство Закордонних Справ було реорганізоване, Молотова змінив Вишінський, висунувся ще більше Громико. Світ ламав голову над цією загадкою про зміни й не розгадав її ще й досі. Та й дійсно, час писати романи про «Таємниці Кремлівського Двору» ще не наступив.

Не менші таємниці творилися і за кулісами ОН в Ню-Йорку. Скрізь проникливі кореспонденти повідомляли в пресі про таємні переговори СССР з США. Відповідальні чинники обох урядів це спростовували і заперечували.

І раптом на початку травня всі радіостанції світу заговорили враз і, перериваючи свої звичайні передачі, подали екстренну звістку: «Договорились!» Виявилось, що дійсно так. Двохмісячні переговори за кулісами ОН, що так ретельно ховалися і заперечувалися, прийшли до успішного результату: Уряди СССР і США, представлені в особах своїх виконавців Маліка й Джезупа, погодилися на зняття берлінської бльокади. В день 12 травня 1949 р. інші виконавці волі своїх урядів, генерали Чуйков, Клей і Робертсон, видали офіційний наказ про припинення берлінської бльокади та про встановлення миру на европейському фронті «холодної війни» — в Німеччині.

Бльокада Берліну вже понад рік була найголовнішим відтинком того фронту. Можна сказати навіть більше: вона була найголовнішим відтинком цілої «війни». Після безславного фіяско останньої московської конференції міністрів закордонних справ «чотирьох великих», на Берлін і німецьку проблему були сконцентровані всі шахи великодержавної дипломатії. Але до мату не дійшло. Бачучи абсолютну безперспективність своєї політики і неспроможність економічно підтримати східну Німеччину, Кремль просто скапітулював. І тому він запропонував зняти бльокаду. Англо-американцям та бльокада теж не була великою приємністю; хоч повітряний міст і існував і хоча американські літаки, доставляючи вугілля, і били щодня рекорди, все ж то все коштувало не дешево і тому вони погодились теж на зняття блокади. І кожна об'єктивна людина, розглянувши всі «за» і «проти», скаже: Берлінська бльокада це була безперечна поразка Москви.

Але ця поразка, в вузькому значенні цього слова, відноситься поки що лише до відтинку Берліну. Причини ж цієї поразки і її майбутні наслідки є більш далекойдучі. І саме тут

думки світової преси поділилися. Преса, враховуючи минулий досвід, задумується над питанням: чи є це тактика чи просто безвихідне становище Москви? Причиною поразки Москви в Берліні переважна більшість преси вважає постання Атлянтійського пакту, цього грізного фронту, наїжаченого гармагами і танками й увінчаного атомовою бомбою. Невичерпний американський капітал, охоронюваний такою силою, поставив Москву в Берліні в безвихідне положення. А відступ Москви і його майбутні наслідки більшість преси розглядає як тактичний прийом. Тут висувається два варіянти: перший, що Москва, відступивши в Берліні, поведе наступ на інших фронтах Европи, і другий, більш ширший, що Москва взагалі відступить в Европі бо тут є Атлянтійський пакт, а поведе наступ в Азії. Такі думки висувалися в пресі після зняття берлінської бльокади.

Але існують ще інші, важніші факти, які обумовили відступ Москви з Берліну і ці ж самі факти підтверджують дальші наслідки того відступу.

Зняття берлінської бльокади потягло за собою скликання довгожданої конференції міністрів закордонних справ «чотирьох великих», яка й зібралася в Парижі 23 травня. Західні великодержави не дуже розчулились від такої безславної поразки Москви в Берліні й тому їхня постава залишається й далі твердою. Не зважаючи на те, що на паризькій конференції першим пунктом мало стояти обговорення загально німецької проблеми, США швидко помирили між собою розсварені західньонімецькі провінції, і на день 23 травня, отже, коли в Парижі Вишинський сів за спільний з ними стіл, вони поставили його перед доконаним фактом: Західньо-Німецька держава створена, Німеччина політично розділена, а тепер можемо говорити про загально-німецькі справи. Успішна чи не успішна була би паризька конференція, це суті справи дуже не змінило б. Факти залишаються фактами.

Може Вишинському й не подобалось таке безпардонне поводження, але він висуває ще дальше замирення. Він погоджується вести переговори про Німеччину взагалі, про мирний договір з нею зокрема, про мирний договір з Австрією (який недавно безуспішно застряв був у Лондоні) і навіть пропонує миритись в Японії й переговорювати над мирним договором з нею. Як бачимо, факти говорять за те, що відступ Москви з Берліну має більш далекойдучі наслідки. Але це ще не все. Раптом Громико пропонує припинення громадянської війни в Греції і то на умовах, на які англо-американці більшменш згодні. Те саме він пропонує в Кореї. Совєтський представник в господарській економічній раді для Европи при ОН погоджується на відновлення торгівлі між Західньою і Східньою Европою. «Известия» з 14 травня ц. р. пишуть передову статтю, де говорять, що хоч в США і СССР і існують різні господарські системи, все ж вони можуть мирно співіснувати в світі. Зовсім так, як після вибуху німецько-совєтської війни в 1941 році!

І так, дальші факти говорять за те, що обидва вищезгадані варіянти наслідків московської поразки в Берліні, висловлені більшістю преси, є не зовсім правильні. Москва, відступивши з Берліну, продовжує відступ на всіх інших фронтах «холодної війни».

Вернімося ж тепер до питання: чи це тактика Москви, чи це її безвихідне положення? І тут треба розглянути причини, що обумовили цей відступ. Зовнішньою причиною безперечно є постання Атлянтійського пакту. Не малу ролю грає тут і «Плян Маршала». Хоча спроба цього останнього відбудувати приватний капіталізм в зруйнованій Европі не дуже успішні, все ж підвищення життєвого стандарту населення в західньо-европейських країнах в великій мірі розрядило атмосферу невдоволення. В такий спосіб московські п'яті колони в Зах. Европі значно послабли. Робітництво західньо-европейських країн все більше розгіпнотизовується від «совєтського миту» і все в більших масах стає на незалежницькі позиції «третьої сили», спрямовані як проти капіталізму, так і комунізму. Крім того, величезні й досі не знані військові бюджети країн Атлянтійського пакту, що дуже понижують життєвий рівень і тиснуть на робітництво, все ж призводять до посиленого озброєння. Ми не схильні недооцінювати силу СССР, але не хочемо її й переоцінювати, як це робить велика частина преси. Факти вказують на те, що СССР не в силі ще починати збройну війну проти Західнього бльоку. Мілітарні сили СССР є далеко слабші за сили Заходу і крім того впливи ідеології СССР на Заході весь час слабнуть. Напевно це розуміють і в Кремлі і саме це і є одною з причин «мирного» відступу Москви перед «мирним» наступом Вашингтону. Другою причиною, яка є чи не більша від першої і яку недооцінила частина західньої преси, є внутрішня ситуація в СССР і в його сателітах. Виступ Югославії, такі ж відцентрові тенденції в інших сателітах, зокрема в Китаї, постійний зріст соціяльних протиріч в самому СССР, все це говорить за те, що в совєтському блоці сьогодні існує більш напружена і зреволюціонізована ситуація ніж на Заході. Отже, Кремлеві нічого іншого не лишається, як звернути всі сили в середину свого блоку. Саме за це і промовляють факти. Підривна робота в Югославії проти Тіто, атаки «Правди» і «Руде право» на «куркулів» в Чехії, а «Глосу Люду» на «куркулів» в Польщі, посилена підготовка до колективізації в цих країнах, свідчать за те, що Москва вирішила перш за все приборкати своїх сателітів і перетворити їх на свої провінції. А хто знає, яка зараз гра ведеться в Комуністичному Китаї?! Отже, політика Москви сьогодні така: хоч тимчасовий мир на міжнародньому форумі, а зате — війна на внутрішньому.

І тому відповідь на питання — «чи тактика, чи безвихідне положення» може бути одна: і перше, і друге. При чому перше обумовлене другим, тобто друге — насамперед. А перше — тактика — зовсім ясне: в світі ще знайдеться досить наївних, а також продажніх людей, які казатимуть: «бачите, ми ж казали, що СССР стоїть за мир і є оборонцем миру». Брехливість цієї тактики ясна і ми вже довели, чим саме викликаний «мирний» відступ Москви.

Всеволод Голуб

Е. Бак (Лондон)

Християнська трудяща людина і профспілки

Від якогось часу провадиться певними українськими колами акція проти вступу українських робітників до тих профспілок, які є під впливами демократичного соціялізму. За цією акцією стояли дотепер праві та реакційні українські кола. Останнім часом ми бачимо спроби використовування для цієї справи релігійних гасел та в цю акцію втягуються різні представники українських церков.

Така акція **є диким безглуздям** і то з багатьох причин. В першій мірі вона опирається на різних фальшивих заложеннях, мовляв в соціялістичних профспілках є «безбожники і матеріялісти». В дійсності є зовсім навпаки. Українські робітники в Англії мають змогу тут на місці ствердити, що 60% католицьких священників в Англії співпрацює з англійською соціялістичною партією «Лейбор Парти». Католицькі священники цього не соромляться, але, навпаки, відверто в цій справі виступають. В англійському радіо можна часто чути такі виступи священниківсоціялістів. Такі самі відносини є у Франції. Тут також частина католицьких інтелектуалістів та філософів стоїть на становищі співпраці з поступовими партіями. Тут маємо цілий філософічний католицький напрямок т. зв. персоналізм, який пропагує поєднання ідей християнських і соціялістичних. Інша група католицьких інтелектуалістів та філософів, що гуртується біля місячника «Еспрі», іде ще далі по лінії співпраці з соціялістичною думкою. На терені Німеччини постав спеціяльний комітет, в який увійшли численні християнські філософи і діячі та теоретики з партії німецьких соціял-демократів, які спільно працюють над погодженням ідей християнства та соціялізму, ідей, що себе не виключають, але які виростають з того самого кореня: гуманізму. Такий стан є у «верхах». А якщо іде про низи, то тут не може бути дискусії: основна маса членів робітничих соціялістичних профспілок — це в більшості віруючі християни.

Зближення, що відбулося поміж християнськими ідеями та соціялізмом має своє глибоке органічне підложжя. Безбожництво не було витвором робітничої кляси. Про це писало вже багато соціялістичних теоретиків і вони доказали, що пропаґанда безбожництва вийшла передовсім з рядів буржуазії й що це була реакція ліберальних її представників супроти реакційного і нетолерантного католицизму доби февдальної. А коли вже йде про воююче безбожництво, то воно в своїй суті є глибоко вороже ідеям соціялізму, бо воно так само як і воюючий католицизм і інше нетолерантне сектанство є замахом на свободу думки і совісти людини. Навіть у теоретиків наукового соціялізму, які при кінці минулого століття природно мусіли підтримувати боротьбу тодішньої буржуазії з рештками февдального мислення — безбожництво не було визнане за притаманну прикмету робітничого світогляду. Праці Каутського про це найкраще говорять. Але на сьогодні в тій справі немає жадних сумнівів: у всіх країнах і у всіх течіях соціялістичної думки відбувся процес поєднання соціялістичної думки з християнськими ідеями. Ми бачимо, що сьогодні, коли соціялістичні рухи мають за собою щораз більшу підтримку народніх мас в Англії, Франції, Італії, то це зовсім не однозначне (як твердять демагоги) з походом безбожництва та ідей «диявола». Про це найкраще пише французький католицький філософ Емануель Муніє: разом з тими соціяльними перемінами ми переживаємо агонію февдального і міщанського християнства, але разом з ними, разом з наростанням нових соціяльних сил, родиться **н о в е** християнство, християнство завтрішнього дня. З тим новим християнством іде велика частина думаючих і віруючих людей, не лише світських, але й духовних. Нові політичні рухи трудящих не лише не стоять на перешкоді тому процесові, але навпаки, вони йому сприяють, бо всі вони хочуть чи не хочуть виростають з двох единих основ західньоевропейської культури: християнства і соціялізму.

Де ж тоді причини останньої нагінки певних клерикальних кіл на робітничу демократію? Очевидно ми маємо в нашому випадку до діла з **надужиттям** релігії для певних політичних і партійних порахунків. Таке саме на-

---

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «Вперед». Редагує: Колегія. Підписані авторами статті не завжди є висловом поглядів редакції.

Редакція і Адміністрація: M. Worobec 26, Radcliffe Bldgs. Bourne Estate London E. C. 1. Телефон: Fremantle 7626.

Редактор принимає в понеділок, середа, пятниця від 1-2 год. по полудни за попереднім телефонічним порозумінням.

В США можна замовляти «Вперед» через: „Narodna Wola" 524 Olive Str. Scranton, Pa., USA.

В Німеччині просимо замовляти через: Genossensch. „Kos" München, Rosenheimerstr 46a.

Ціна одного примірника:

Британія:	одно число	10 пенсів
	чвертьрічно	2 шіл. 6 пенсів
	піврічно	5 шіл.
	річно	10 шіл.
США:	одно число	20 центів
Німеччина:	одно число	50 фенігів

дужиття є не лише серед українців. В католицькій Бельгії за гаслами «християнської» соціяльної політики криються інтереси бельгійських капіталістів та тих, що хочуть повороту до Бельгії короля. Т. зв. «католицька» політика супроти Еспанії ілюструє клясично поставу певних клерикальних міжнародніх відламків. А ті, що знають відносини в Німеччині, добре знають хто стоїть за плечима дикої, напівфашистської людоненависницької «Баєрнпартай»,хто дає благословення, тій партії яка на своїх прапорах виписала не лише примусове викинення депістів з Баварії, але навіть своїх власних, нещасних німецьких утікачів! Тут ми маємо недвозначне використовування релігії й церкви в інтересі певних реакційних політичних середовищ. Але інші народи є від нас щасливіші, бо у них поруч таких кіл є в їхніх церквах цілі напрямки, репрезентовані християнськими вченими, філософами, світськими та духовними з своїми власними організаціями, журналами, газетами, які стоять на прогресивних позиціях. У нас покищо до того ще не дійшло. Але ми віримо в живучість християнських ідей і ми віримо, що з часом, залікувавши всі рани нашої відсталости, і наш нарід в тому відношенні не буде позаду інших народів. Це лежить зрештою в кращих традиціях наших цеков, бо вони в минулому не цуралися передових середовищ, а навпаки з ними спільно співпрацювали і собі взаємно помагали. Згадати хочби наших православних: голову Собору УАПЦ Володимира Чехівського (був соціял-демократом), архиєпископа Олександра Ярещенка (був укапістом), згадати хоч би нашого митрополита Шептицького, який на «християнського марксиста» професора Константина Чеховича не лише не кидав «анатеми», але навпаки давав підтримку і можливість розвиватися і такій течії в українській християнській думці.

Українські робітники, люди різних релігійних переконань, повинні добре над тим застановитися. Вони найкраще знають, що їхні англійські, французькі та інші товариші, члени соціялістичних профспілок, не є прихильниками «диявола», але що основна їх маса це люди віруючі, вони знають, що між ними багато священників і вони знають, що справжня релігійна толеранція це невід'ємна прикмета особистої культури кожного европейця. Вони знають, що за воюючими католиками так само, як і за воюючими безбожниками криються ті самі «якості»: або відсталість, або приховані інтереси певних соціяльних груп чи партій. І тому всім, хто при допомозі демагогії та надуживання релігії хотів би запхати український робітничий рух в консервативні чи націоналістично-реакційні табори, мусять сьогодні робітники твердо сказати: — не грішіть супроти другої заповіді — «не взивайте імени Господа свого надаремно».

Совєтські профспілки

Навряд чи хто буде тепер заперечувати факт безправного стану совєтського робітника не тільки як громадянина, але і як продуцента. Совєтський робітник позбавлений можливости вільно обирати собі місце праці і навіть фах. Він прикріплений до підприємства і не може вільно переїжджати з місця на місце, особливо з провінції до центрів. Він не має ніякого впливу на рівень свого заробітку, позбавлений права організовуватись і боротись за свої професійні інтереси. Він є кріпак совєтської держави.

Такий стан ще до недавна умотивовувався капіталістичним оточенням. Мовляв совєтська держава повинна оборонятись та, крім того, організовувати допомогу пролетаріятові капіталістичних країн. Все це потребує великих жертв, на які люди не можуть тридцять років іти добровільно. Большевицька партія і є мовляв тим клясовим пролетарським інструментом, що змушує слабодухих і стомлених (а їх тепер 100%) діяти в інтересах світового пролетаріяту. З цього погляду злиденний стан совєтського робітника трактувався як його висока інтернаціональна свідомість і саможертва.

Життєва практика спростувала до кінця цю фалшиву політграмоту. Коли в 1941 р. мільйони совєтських робітників здавались добровільно в полон Гітлерові й без бою віддали німцям вироблену за три п'ятирічки зброю, яка коштувала, за підрахунками фахівців, трьохрічної роботи промисловости цілого світу, то кожному стало ясно, що ні свідомо, ні об'єктивно-історично та зброя не призначалась для оборони робітничих ітересів. Клясовий інстинкт підказував совєтському пролетаріятові піти на страшний ризик: допустити перемогу Гітлера аби позбутися визиску совєтської держави. Цей аргумент був для всіх такий очевидний, що Сталін, який уміє швидко робити висновки з історичної науки, відразу пересів з коня інтернаціонально-пролетарського, якого він сам скомпромітував ще раніше, на коня нової панівної кляси російських імперіялістів. Невдовзі після ганебного 1941 року був ліквідований Комінтерн, гимн «Інтернаціонал» був замінений на патріотичний гимн про «Велику Русь», замість марксистської політграмоти був введений «опіум для народа» в особі всеросійської патріяршої церкви.

Але за такого стану визиск совєтського пролетаріяту був позбавлений будь-яких аргументів. Тепер йому, правда, втлумачують, що він приносить жертви в ім'я родини. Але, побувши в Европі, совєтський робітник переконався, що його родина зла мачуха. Минула війна переконала його також, що чим більші успіхи матиме його родина, чим більш розширюватимуться її кодони, тим його матеріяльний і моральний стан гіршатиме. В основі психіки народніх мас СССР лежить глибока огида до сталінської родини.

Як в усіх інших питаннях, так і в ставленні до робітничого професійного руху большевизм завжди виходив з певних теоретичних засад. Большевизм виріс з робітничого руху і марксизму і в основні його доктрини лежала ідея диктатури пролетаріяту. Через те питанню робітничих профспілок він віддавав дуже багато уваги. Робітничі профспілки, як об'єднання, що в умовах демократичної держави мають обороняти клясові інтереси робітництва, за большевицької диктатури відразу потрапили в дуже непевне становище. Програма ВКП(б), прийнята на VIII з'їзді партії в 1919 році, каже, що профспілки «повинні прийти до фактичного зосередження в своїх руках усього керування народнім господарством, як єдиним господарським цілим». Це означало, що в совєтській державі профспілки мали б бути не тілки оборонцями інтересів робітництва, але й стати господарями виробництва. Одначе, совєтська дійсність не дозволяла здійснити програму большевизму. В 1920 р. Ленін так характеризує совєтську державу: «Робітнича держава є абстракція. А справді ми маємо робітничу державу, поперше, з тою особливістю, що в країні переважає не робітниче, а селянське населення, і, подруге, робітничу державу з бюрократичним перекрученням». В умовах такої держави Ленін вважав передчасним передачу профспілкам керівництва господарством, бо вони все одно його не здійснили б. Тому ролю профспілок Ленін визначав в 1920 р. так: «Наша теперішня держава є така, що поголовно організований пролетаріят обороняти себе повинен, а ми повинні ці робітничі організації використовувати для оборони робітників від своєї держави і для оборони робітниками нашої держави».

Це було напередодні НЕП-у. Під час НЕП-у ця ленінська концепція була більшменш зреалізована. Тоді роля профспілок зводилась ось до чого: поперше, вони були одним кутом совєтського трикутника, що складався з господарського органу, партійного органу й профспілки. Господарський орган відповідав за рентабельність підприємства, профспілка за охорону інтересів робітників. Партійний орган був арбітром. Керівники господарських органів призначались за згодою цілого трикутника. Напр., директор текстильної фабрики призначався за згодою текстильтресту, профспілки текстильників і ЦК партії. При чому вирішальний голос належав профспілці. Чим більше прибутків мало підприємство, тим кращим вважався його директор. Але чим краще були забезпечені його робітники, тим кращою вважалась профспілка. Це створювало протиріччя між профспілками і господарськими органами, але протиріччя якраз здорове і творче. За НЕП-у профспілки мали право застосовувати любий спосіб в обороні робітничі інтересів, включаючи страйк. Хоч до страйку ніколи не було допущено.

Ленінова концепція не була кардинальною розв'язкою проблеми, а тільки формулою для певного переходового періоду. Ця концепція не враховувала динаміки бюрократичної небезпеки. Цю небезпеку Ленін апріорі вважав залежною від волі партії. Він не уявляв собі, що совєтський бюрократизм стане сильнішим за партію, що він з'їсть партію і стане не формою, а змістом совєтської держави. Цю небезпеку передбачила тільки «робітнича опозиція» у ВКП(б), яка в дискусії про профспілки в 1920 р. казала: «Строкатість соціяльного складу населення Росії, кількісна перевага селян і дрібної буржуазії над робітничою клясою і витікаюча звідси потреба для партії примирити три різнородні політичні тенденції: комуністичну політику робітників, дрібновласницькі потреби селян і великокапіталістичні стремління буржуазно-чиновницької касти. Пристосування партії до цих протирічних соціяльних інтересів, що тягне за собою невитривалість і поступки то одній, то другій соціяльній групі населення, посилюється з ототожненням партії та виконавчих совєтських апаратів». «Робоча опозиція» не могла нічого зарадити, але вона блискучо передбачала. Хистка Ленінова концепція застосовувалась тільки доти, доки великокапіталістичні стремління буржуазно-чиновницької касти» були слабі. Як тільки ж ця «каста», що існує назагал за всякої держави, стала за Сталіна домінуючою і зовсім «ототожнила партію з виконавчими совєтськими апаратами», від профспілок були відібрані функції оборони робітничих інтересів. Їх перетворено на додаток до фабричної адміністрації, додаток, що повинен сприяти піднесенню продукційности праці й реалізації серед робітників різних державних кампаній (позики, «соцзмагання», державних мітингів та демонстрацій і т. д.).

Сьогодні провід совєтських профспілок від низу до гори призначається отією «чиновницькою кастою», при чому призначається часто навіть без зборів робітників, які бодай би формально освятили те призначення. В суті речей профспілок в СССР не існує, а якщо апарат совєтського арбайтсфронту зветься профспілками, то тільки як анахронізм та ще для замилювання очей закордоном, щоб можна було до міжнародніх профспілкових об'єднань засилати аґентів совєтської політичної розвідки і диверсій (МВД).

Певне для цього був скликаний (після 10-річної перерви!) у квітні ц. р. і черговий десятий з'їзд совєтських «профспілок». Для большевицької державно-капіталістичної касти це є досить дорога імпреза, але вона мусить окупитись політичним від неї ефектом.

Гр. Погорілий

АТАКИ МОСКВИ НА ФРАНЦУЗЬКИХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ДЕМОКРАТІВ

Московська «Правда» за 4. 5 ц. р.вмістила велику статтю паризького кореспондента Ю. Жукова п. н. «Жани не помящіє родства». Стаття спрямована проти французьких революційних демократів і їх видатного провідника Жана-Поля Сартра. Більша половина статті це відомі епітети властиві лише московській пресі. Революційних демократів обвинувачують в «зраді» французької нації, в «низькопоклонстві» перед англоамериканськими імперіялістами, в «космополітизмі» і т. п. За словами «Правди» французькі революційні демократи не мають батьківщини. І ясно, що тут же їм протиставляються французькі комуністи, що мають батьківщину... в Москві.

Чому поразки лейбуристів

Остаточні висліди травневих виборів до міських самоуправлінь в Англії на Уельсі принесли слідуючі результати: консерватисти здобули 1856 місць, лейбористи — 1778, незалежні — 941, ліберали — 107 і комуністи — 2. Разом з квітневими перевиборами в ґрафствах, це друга поразка лейбористів. Перше, що впадає в очі в цих виборах є низький відсоток виборців, що приймали участь в голосуванні. Наприклад, в Лондоні голосувало лише 40% виборців. Половина з них проголосувала за консерватистів. Вся лейбористська преса стверджує факт, що лейбористські виборці залишилися вдома і взагалі не голосували. Але цей факт не можна пояснити лише незацікавленістю і звичайною пасивністю, хоч і це теж мало місце в останніх виборах. Цей факт все ж є пасивний протест проти дій уряду і можлива пересторога на майбутні парляментські вибори 1950 року. Якими ж є, отже, політичні причини цього пасивного протесту?

Одною з двох причин, як це признає лейбористська «Трібюн», є якраз перед виборами проголошений Канцлером Скарбу Сером Стафордом Кріпсом новий бюджет Великобританії. В усій пресі бюджет названо «непередбачено тяжким». Але ж, одночасно стверджує лейбористська преса і як сказав у своїй промові Кріпс, «такий бюджет є єдино реальним». Лейбористи не схотіли робити передвиборчих «концесій», але виступили відверто, вказуючи на реальні труднощі, які ще треба перебороти Великобританії на шляху до економічної незалежности та переборення післявоєнної кризи. Пунктами бюджету, які викликали невдоволення і пасивний протест, є підвищення цін на харчові продукти, посилення тиску шляхом податків на середню клясу британської дрібної буржуазії та великі витрати на озброєння. Підвищення цін на м'ясо, масло, маргарин і сир потягло за собою і підвищення зарплатні в середньому на фунт робітникам, що найнижче оплачуються. Одночасно, служба охорони здоров'я, яка спрямована теж виключно на користь робітників, вимагає теж чималих витрат (260 мільйонів фунтів річно). Цілий ряд інших заходів (соціяльне забезпечення робітників, зменшення податку з родин, кошти на поширення освіти, постачання харчів і т. п.) теж вимагають величезних сум. Тому в бюджеті є передбачене дальше збільшення податків з заможніх кляс, «щоб розподіл національного прибутку зробити більш рівним», як сказав Кріпс. Система оподаткування вже в минулому бюджеті була до деякої міри прирівняна. Так, в 1938 році групі населення, що мала річний прибуток в 250-500 фунтів, після оподаткування залишалось 97,5 відсотків чистого прибутку. В 1947 році цій самій групі залишалось 91,8 відсотків. Але групі, що мала в 1938 р. 2000-10000 фунтів прибутку залишалось 71,5 відсотків, то в 1947 році їй залишалось лише 53.6 відсотків. А тим, хто мав понад 10000 фунтів прибутку, в 1938 році залишалось після оподаткування 41,5 відсотків, а в 1947 році — 23,4 відсотків. Отже, як бачимо з цих цифр, лейбористська система оподаткування весь час тиснула на найзаможнішу клясу населення, а гроші з податків, що творили в такий спосіб національний прибуток, обертала на такі суспільні добродійства, як напр. загальне безплатне лікування.

В теперішньому бюджеті передбачено ще більший тиск на заможні кляси через податки. Але на цей раз посилюються податки й на дрібну буржуазію (прибутки якої є 2000-10000фунтів). Саме цей момент і є основною причиною поразки лейбористів на останніх виборах. Міщани не схотіли голосувати за лейбористів, але не голосували в більшості й за консерваторів. Вони залишились вдома.

І саме тут існує ще й друга причина поразки лейбористів. Міщани раніше голосували за них, а на цей раз лейбористи не постарались добре роз'яснити причини такого «тяжкого» бюджету. Лейбористська «партійна машина» працювала незадовільно і передвиборча пропаґанда була переведена слабо. Крім того, відомо з багатьох попередніх виборів, що виборам в міське самоврядування та ґрафства в Британії ніколи не придавали великого значення. Але на цей раз консерватисти несподівано пустили на повний хід свою партійну машину.

Отже, це і є дві причини поразки лейбористів. Можна з певністю сказати, що лейбористи програли вибори всесторонне. Але не можна сказати, що їх так само всесторонне виграли консерватисти. Якщо говорити лише про число здобутих місць, то це так; навіть якщо говорити про певний психологічний момент «перемоги», то це теж так (хоча консерватистська преса зовсім не тріюмфує з приводу цієї перемоги). Але, враховуючи низький відсоток тих, що голосували і враховуючи, що консерватисти з того низького відсотку здобули неабсолютну більшість, доводиться зробити один висновок: виборці проголосували **проти** лейбористського бюджету, **проти** лейбористської політики. Але вони не голосували **за** щось конкретне, бо ж відомо, що **консерватисти ще досі не мають жадної виборчої програми.** У консерватистів перемогла не ідея, чи конкретна програма, а партійна машина і «мільйон Вултона». Тому травневі вибори можна розглядати як поразку лейбористів, але не як конкретну перемогу консерватистів.

Чи матиме ця поразка лейбористів якийсь вплив на майбутні вибори до парляменту? Вся лейбористська преса відповідає на це питання так чи інакше негативно. «Лейбористи вірять в Британію», так навіть зветься програма, що її Лейбор-Партія висуває до парляментських виборів. Преса консервативістська теж настроєна не дуже оптимістично. Відсутність програми тяжить над консервативною партією. При тому консерватистська преса остерігає перед великим тріюмфом і певністю, нагадуючи приклад з республіканцями в США, що теж були певні своєї перемоги, але так ганебно програли вибори.

Перший соціялістичний уряд Північної Канади

Коли в червні 1944 року в канадійській провінції Саскачеван перемогла у виборах К.К.Ф. (Cooperative Commonwealth Federation) і створила тут перший соціялістичний уряд, всі недооцінювали як слід цю подію. 28 червня 1948 року в тій провінції відбулися знову вибори і соціялістичний уряд здобув тут також виразну перевагу: вибрано 31 послів з ККФ і 20 опозиції. Після чотирьохрічної праці показується, що за цією партією стоїть більшість народу, яка, не зважаючи на пропаґанду правих і консервативних кіл, другий раз проголосувала за ККФ. Але, очевидно, в демократичних умовах народ не йде за «вождями», чи розреклямованими гаслами, він йде за даною партією тому, що він схвалює **програму** даної партії. Яка ж це програма ККФ і за що бореться ця партія?

Кооперейтів Коммонвелт Федерейшен — є це канадійська партія, яка належить до типу таких партій, як в Англії Лейбор Партія, або в Німеччині СПД. Її програма є соціялістична і вимагає: удержавлення ключевих індустріяльних підприємств, плянова господарка і максимальне сприяння всім родам кооперації. Соціялізм ККФ є остільки цікавим соціологічним явищем, що він є типово **канадійським** витвором. Ідеї ККФ не виростали безпосередньо ані з марксизму, ані теж з кіл фабіянців, є це партія, яка виростає з життєвої дійсности Канади, з зовсім молодими традиціями. ККФ постала доперва в 1933 році. Її батьківщина провінція Саскачеван, типово селянська країна. Коли в наслідок переможної політики капіталістичних монополій в 30-тих роках селяни почали біднiти, ціни на збіжжя падати, ККФ широким селянським масам кинула клич кооперування. З ініціятиви цієї партії творяться кооперативні артілі, модерні фабрики збіжжя, кооперативні товариства, які сьогодні мають вже мільйонові капітали. В цей спосіб соціялістична програма ККФ показала селянам спосіб оборони їх прав та їх інтересів, через модерну демократичну колективну співпрацю. Таким чином, ККФ, в своїй основі типово **міська** партія, своєю конструктивною працею приєднала до себе більшість фармерів провінції Саскачеван, які сьогодні розуміють силу кооперації та силу організації.

Але не лише через свою розумну аґрарну політику ККФ здобула собі підтримку народу. Цілий ряд продуманих і поступових законів, соціяльні забезпечення, закони про медичну допомогу, реформа шкільництва, підтримка і розбудова всіх форм кооперації — все це записано в балянсі конструктивної праці ККФ. Робітничі професпілки в 1944 році одержали певні законні ґарантії, і то такі, яких не мають вони в жадній іншій провінції.

Але найтяжчі завдання перед ККФ були пов'язані з справою індустріялізації країни. Саскачеван не має на це відповідних засобів і не мав, щонайважніше, відповідних джерел електроенергії. Праві й консервативні партії стоять на становищі, що тут нічого не зробиш і природи не зміниш. Але активні люди з ККФ були іншої думки. Сьогодні ціла провінція вкрита сіткою електростанцій і на базі її великими темпами розбудовується індустрія. Навіть песимісти твердять, то впродовж 5-10 років Саскачеван буде зовсім інакше виглядати, бо все, що дотепер зроблено, це лише початок. Перший соціялістичний уряд в Північній Америці, це вдалий експеримент, що буде мати значення для цілої Канади.

В. Д. (Саскачеван, Канада)

Новий розкол серед італійських соціялістів

В кінці 1947 року італійська соціялістична партія (П.С.І.) ввішла в союз з комуністами і створила т. зв. «народній фронт». Після цього акту меншість членів партії на чолі з Сараґатом вийшли з партії і створили свою антикомуністичну незалежну соціялістичну партію (П.С.Л.І.). На чолі прокомуністичної більшости ПСІ став П'єтро Ненні. Ельок з комуністами коштував ПСІ дуже дорого. На виборах до парляменту в 1948 році вона потерпіла страшну поразку, а комуністи за її рахунок здобули абсолютну більшість серед «народного фронту». Така поразка призвела до внутрішньої кризи в ПСІ. На надзвичайному партз'їзді в травні 1948 року Ненні був усунутий від проводу і партія почала відходити від комуністів. В цей же час ПСЛІ (Сараґата), яка ввійшла в коаліційний уряд Де-Ґаспері (буржуазних партій), все більше схилялася вправо. Зрештою в ПСЛІ зросло невдоволення угодовською політикою і Сараґат опинився в меншості. Це виявилось зокрема в дискусії над Атлантійським пактом, де більшість ПСЛІ висловилась проти пакту. В наслідок правого курсу ПСЛІ, ліва ПСІ знову пішла на згоду з комуністами. На останньому з'їзді, що відбувся в травні 1949 р., Ненні був знову обраний на чоло партії, але за з'єднання з комуністами проголосувало лише 51% делегатів. Частина делегатів залишилась, а 9,5% делегатів на чолі з Джузеппе Ромі́та **вийшли з партії**. Так стався новий розкол.

Вся трагедія італійських соціялістів заключається в тому, що вони досі не знайшли ясної позиції «третьої сили» — проти комуністів і проти угодовства з буржуазією. Брак незалежної соціялістичної партії в Італії дуже негативно відзначається серед італійського робітництва і селянства. Не бачучи іншого виходу, воно йде за комуністами. Можливо, що група Роміти об'єднається з лівою більшістю ПСЛІ і в такий спосіб створить вихід з того складного положення.

Ів. М-ко

Чи УПА за колгоспи?

Ще до недавна преса ОУН (Бандери) мовчала з приводу ідейно-політичних позицій краєвої ОУН і УПА. Це мовчання видавалось дивним. Адже ОУН (б) іменує себе єдиним представником краєвого підпілля. Саме на цій підставі вона претендує на керівну ролю в українській еміграції й її органах. Саме на цій підставі вона хоче підпорядкувати еміґрантське життя завданням боротьби в краю і як би ми не ставились до цього хотіння не можна не згодитись, що еміґрація справді мусить служити визвольній боротьбі в краю. Все це ясно. Але саме тому ставлення ОУН(б) до програмових матеріялів з краю вимагає ясности. Тим паче, що в оборону програми краєвої ОУН і УПА виступили політичні сили, з якими преса ОУН (б) вела колись запеклу боротьбу і саме по цих питаннях. Ті, хто вів дискусію з представниками ОУН(б), а до них належали і ми, обстоювали позиції значно скромніші, ніж тепер займає краєва ОУН і УПА. Якщо ОУН (Бандери) була від нас справа, то краєва ОУН опинились зліва. Це тим разючіше, що в українському підпіллі представників соціялістичної доктрини не було, отже, там люди стали на нові позиції під натиском живого життя.

Мовчання преси ОУН (Бандери) з приводу цих історичних змін в краю було тим разючіше, що від ОУН(б) відкололась група провідних діячів, разом з партійним колись органом «Українська Трибуна» і ця група кинула закид ОУН (б), що вона вже не репрезентує підпілля.

Тепер преса ОУН (б), нарешті, заговорила. В ч. 5 її офіційного органу — «Сурма» уміщено статтю Н. Олежко «Ми за селянську власність на землю», присвячену цим питанням. Але «Сурма) тільки заплутала справу. Замість зайняти становище до програми краєвого ОУН і УПА, «Сурма» почала дискусію з . . . Ів. М-ко. Воно, звичайно, не так страшно критикувати якогось Ів. М-ка, як цілу краєву ОУН і УПА. Але це не поможе. Становище до краєвих позицій зайняти треба. Бо ж Ів. М-ко тільки з'ясовує ті позиції. Якщо він їх з'ясовує невірно, треба це викрити і засудити. Замість того «Сурма» мовчить про край і б'є Ів. М-ко. А в сторонньої людини може виникнути запитання: що за дивна історія — ціла преса ОУН (б) ні слова не говорить про програмові матеріяли з краю, а коли хтось пробує в міру своїх сил і уміння сказати, його починають бити, називати «адептом рудиментарної «доктрини» Леніна» і т. д. Нам здається, та й кожен певне з цих згодиться, що тут справа ось в чому: існують глибокі, засадничі політичні розходження між краєвою ОУН та між еміґрантською ОУН (Бандери). Ці розходження роблять ОУН (б) суто еміґрантською партією, політично ворожою українському підпіллю в краю. Такий факт є для неї дуже невигідний, тому вона промовчує свої розходження з краєм, дискредитуючи, одначе, оборонців краєвих позицій. Якщо ми помиляємось — хай нам доведуть це.

«Сурма» обвинувачує Ів. Мко, що він захищає в Україні большевицьку систему колгоспів. Але Ів. М-ко тільки цитував і коментував краєві матеріяли. Тому обвинувачення направляємо до справжнього адресата — до краєвих матеріялів. Отже питання ставимо так: чи справді краєва ОУН і УПА захищають большевицьку колгоспну систему в Україні?

Основна біда редакторів «Сурми», що вони не бачуть ріжниці між большевицькою колгоспною системою і суспільною власністю на засоби виробництва. Краєва ОУН і УПА за суспільну власність на засоби виробництва, але проти системи большевицьких колгоспів. Колгоспна і взагалі ціла большевицька господарська система це такий устрій, де відібрані у приватних осіб засоби виробництва належать не народові, а бюрократії через державу. Це новий клясовий устрій, де замість капіталістів панує кляса большевицьких вельмож. Вона не має приватної власности, але фактично володіє цілим національним майном, приблизно так, як в анонімному акційному товаристві той, хто володіє акціями, є співласником підприємства. В большевиків акції заміняє становище людини в державі. В усякому разі там народ не має ніякої влади над усуспільненими засобами виробництва. Праця робітників і селян невільницька і тому мало продуктивна. І якщо «Сурма» протягом цілої статті Н. Олежка доводить, як в СССР упала продукційність праці порівняно навіть з дрібними індивідуальним господарством, то воно вривається в відчинені двері. Хто ж проти цього сперечається?

Правда, «Сурма» бере наші цифри про те скільки українська земля дає тепер буряків з гектара і на цій підставі робить закид, що ми за колгоспи. До речі, цифри, які ми наводили, читач може взяти з любого совєтського часопису, що писав про весняну сівбу. Ці цифри можна кожен день почути з радіо. Н. Олежко свої цифри бере з тих же совєтських джерел. Але й не в цифрах річ. Ми цими цифрами не колгоспну систему обороняли, а хотіли довести, що не зважаючи на колгоспну систему, не зважаючи на низьку продукційність невільницької праці в СССР, сам тільки факт наявности великого плянового механізованого господарства дає ефект. Що ж було б, якби велике пляноване механізоване господарство, організоване за останнім словом науки й техніки, належало не клясі большевицьких вельмож, а українському народові, організованому в демократичну державу? Ми твердимо, що ефект був би більший, ніж в дрібному господарстві. Іншим разом ми представимо «Сурмі» докладні цифрові дані, а сьогодні покличемось тільки на факт занікання в США дрібних фармерських господарств, на факт нечуваної механізації там сільського господарства, особливо в післявоєнні роки. «Сурма» покликається на соціял-демократа (!) Давіда і навіть на Енгельса (!!!). Але «Сурма» не знає про що йде мова. Давід доводив живучість, але не технічну перевагу й не рентабельність дрібного селянського господарства. Воно трималось і тримається не на господарській рентабельності, а на історії. Европейське селянське господарство живуче тому, що йому ніде дітися, але коли в минулому столітті з Америки прийшла пшениця, вона витіснила европейського селянина з зернового господарства, тепер витісняє з скотарства і якщо Маршалів плян рятує европейське сільське (невідомо ще чи дрібно-селянське) господарство, то з причин не економічних, а суто політичних. І Енгельс (як і Маркс) обороняв дрібного власника, вважав можливим збереження індивідуального сільського господарства під час соціялізму не з причин його рентабельности, а з причин живучости і безвихідности, бо соціялізму не властиво руйнувати трудову власність. Саме з того моменту, як большевизм почав руйнувати трудове індивідуальне селянське господарство, він перестав бути соціялізмом.

Ми теж є оборонцями індивідуального селянського господарства там, де воно існує, або хоче існувати. Саме тому ми й переконуємо наших европейських однодумців приспішити з націоналізацією капіталістичних підприємств, щоб обеззброїти ідейно большевизм, щоб відібрати у нього політичні арґументи іти війною на Европу, щоб тим самим врятувати европейського селянина, дати йому можливість мирно зростатись з соціялізмом, а не бути ліквідованим у колгоспах.

Програма УПА теж стоїть в обороні прав дрібного продуцента і ми це цитували в нашій статті «Політична погама УПА і нова українська людина» і обороняли це. Майбутній лад в Україні, — каже П. Полтава, — «спиратиметься... на національно-державну власність на землю при індивідуальному або колективному, в залежності від волі населення, землекористуванні («Позиції», стор. 27). При чому ж тут колгоспи?

Програма УПА і краєвої ОУН обороняє того дрібного продуцента, який міг би постати в Україні. Але ця програма не збирається насаджувати дрібну власність. І не тільки тому, що вона не рентабельна, а й тому, що її в Україні вже два десятиліття не існує й що спір про те, що рентабільніше — дрібна чи велике господарство і що краще — приватне чи суспільне виробництво, цей спір має для України вже тільки історичне значення.

Ідеологи краєвого ОУН і УПА є ентузіястами суспільної власности. Коли большевизм впаде і Україна вибор самостійність — «тоді, каже Полтава, —принцип суспільної власности можна буде повністю поставити на службу українському народові, — народові селян, робітників та інтеліґенції. Лише тоді принцип суспільної власности стане основою справді щасливого, справді заможного, справді культурного життя укр. народу, стане могутнім рушієм розвитку продукційних сил України. Поворот до капіталізму у випадку України був би в кожному відношенні кроком назад, реґресом» (стор. 28).

Кільки слів про суспільну власність. Суспільство цікавиться власністю на засоби виробництва, тобто знаряддям, яке виробляє засоби споживання. Ці ж останні мусять бути у приватному володінні тих, кому вони належать. В безклясовому суспільстві людина не матиме наймитів, але буде мати власне авто чи мешка ння, десятки убрань, кілька радіоприймачів, власні брілянти, чи інші коштовності. В безклясовому суспільстві з ростом техніки без кінця зростатиме саме така власність, яка в науці називається власність на засоби споживання.

Отже, і УПА і прихильники її програми на еміґрації—за суспільну власність на засоби виробництва, за максимальну власність на засоби споживання але проти большевицьких колгоспів, проти цілої большевицької системи державно-капіталістичного визиску.

ПРИБУТКИ АМЕРИКАНСЬКИХ МОНОПОЛІЙ

(Статистична довідка за 1948 рік)

Як повідомляють «Вол-стріт Джорнел» та «Кіо-Ньюз», прибутки найбільших американських приватних підприємсв в 1948 році,після відрахування всіх податків, були слідуючі:

Дженерел Моторз — чистий прибуток 440.447,724 доляри, тобто кожного дня в 1948 році ця монополія мала чистого прибутку 1.205,884 доляри, або щогодини — 50.245 долярів.

Дженерел Електрік мала в цьому році чистого прибутку 125 мільонів долярів. Це тоді, як, якраз перед закінченням цих підрахунків, ця монополія відмовилася дати підвищення в зарплатні своїм страйкуючим робітникам.

Ю. С. Стіл (сталеварна індустрія) мала 129.552,424 доляри прибутку. З 328 інших приватних фірм повідомлено про загальний прибуток в 4 мільярди 400 мільйонів долярів. 18 нафтових кампаній мали 729 мільйонів і 19 автобудівельних кампаній — 640 мільйонів чистого прибутку.

Загальний прибуток великих і середніх приватних підприємств в 1948 році був біля 21 мільярда долярів. Така є на фактах уставлена система «вільної конкуренції» і «вільних підприємств», що зветься капіталізмом.

x x
x

К. Тертишний

»Бей жидов спасай Россию!«

Це чорносотенне гасло царської Росії дивовижно воскресає тепер під сонцем сталінської конституції.

Антисемітизм в царській Росії був знаряддям найчорнішої реакції, спрямованим на невтралізацію революційних настроїв народу, на спрямування народнього гніву не на справжніх поненоволювачів, а на жидівське населення, в більшості своїй так само поневолене, та ще й в додатку є під пресом національного, релігійного та адміністративного утиску.

Здавалось, що революція назавжди поховала антисемітизм під уламками старого ладу. Дійсно, в перших роках антисемітизм в СССР поборювався з усією послідовністю. Мабуть використовуючи це, безпринципні елементи містечкового жидівства, особливо на Україні, масово полізли в сталінський апарат. І це є незаперечним фактом, що в страшній колективізації на Україні 1930-33 р.р. вони відігрaли ролю совєтських апаратчиків. Зате ідейне жидівство було зліквідоване за різні «ухили» в партії, а особливо за троцькізм.

В 30 р.р., коли великоросійський шовінізм починає ставати ознакою доброго тону в партії, урядова лінія по відношенню до жидівства починає хитатися в залежності від обставин. Так, після заключення договору з гітлерівською Німеччиною (1939) вже замовчується про звірське винищування жидів нацистами. Війна мало змінила цю лінію, хоч у Москві і був створений жидівський антифашистський комітет. Під час, а особливо після війни, коли большевицька партія остаточно стає носієм великоросійського націоналізму, антисемітизм спочатку культивується приховано (для загравання з жидівством поза межами СССР, особливо в США), а сьогодні вже відверто проривається на сторінках преси. Так, в «Літературній газеті» за 12 січня ц. р., де критикується 50 літературних працівників, 49 з них є жидами. Після кожного криптоніму (прибраного прізвища) у дужках подається справжнє жидівське прізвище критикованого і в дальшому тексті вживається тільки останнє. Критикованих обвинувачується як «бездомних космополітів», «безбатченків», що «зневажають» культуру «великого російського народу і упадають перед культурою буржуазного заходу». Напр.: «зловредна і огидна новеля написана бездомним космополітом Мельниковим (Мельманом), або «цинічна і безсоромна робота В. Яковлева (Гольцмана)». Подібні матеріяли містить і «Правда України» за 19 лютого ц. р., де критикують І. Стебуна (Катцнельбоґен), Я. Бурлаченка (Бердичевський), Л. Сянова (Смульсон) та багато інших. Таку ж критику зустрічаємо і в «Ізвєстіях» та інш. совєтській пресі. Багато жидівських інтелектуалістів арештовано, а преса їх окреслює як «дворушників, людей з чорною душею, зрадників, вислужників імперіялістичного Заходу, диверсантів у мистецтві». Арештовано також більшість членів жидівського антифашистського комітету, а сам комітет розігнано. Закрито єдине жидівське видавництво «Емес». Жидівська газета «Єйніґкайт», що почала виходити в 1942 р., теж ліквідована. Як подає в останніх числах газета «Нью-Йорк Геральд Трібюн», почалася чистка «бездомних космополітів» в Академії Наук СССР. Ширші інформації читач знайде в світовій пресі. Ми ж спинемося докладніше на жидівському питанні в Україні.

Характерно, що Україна в цій справі займає особливе місце. До війни в сталінському апараті на Україні жиди займали поважне місце. Під час війни більшість апаратчиків відступила разом з частинами Червоної Армії. Решту, ні в чому неповинного жидівського населення, нацисти поголовно винищили, про що замовчувала совєтська преса. Після війни жидам в Україні були дані особливі привілеї. Не зважаючи на страшні злидні населення, всі хто повертався — діставав негайно працю, мешкання, опіку. В цей же час в Росії, а пізніше і в Україні, починається шаленне цькування «бездомних космополітів-безбатченків», і, що дуже характерно, цю «почисну», ролю виконують виключно росіяни. В чому ж справа? З одного боку, привілеї, а з другого — цькування. Пригадаймо тактику царської чорної сотні й справа стане ясною. Нацьковуючи жидівських апаратчиків на український народ, Сталін, з одного боку, хоче невтралізувати революційні настрої в народі, хоче народній гнів проти російської кляси вельмож спрямувати на жидівську меншість в Україні і, з другого боку, дозволяючи росіянам цькувати «бездомних космополітів», таким чином виступаючи в ролі «захисника» «молодшого брата» — українців, хоче навернути симпатії українського народу на сторону російського імперіялізму.

Ця злочинна тактика російського імперіялізму відрізняється від чорносотенної хіба тільки більшою підступністю і забріханим хованням за каїнову «дружбу народів». Захищаючи клясові інтереси нової експлуататорської кляси в СССР, Сталін не спиняється ні перед чим. Він спирається на найчорнішу соціяльну реакцію, він робить все, щоб тільки втримати **економічну** структуру СССР в руках панівної кляси.

Цькуючи «бездомних космополітів», московська пропаганда одночасно кричить про «український буржуазний націоналізм» і антисемітські настої в Україні, таким чином намагаючись дискредитувати український визвольний рух в очах передового людства, нав'язуючи йому антисемітизм. Ця брехлива пропаґанда навіть має деякий успіх. Так, закордонна преса, коментуючи антисемітську лінію в СССР, часто згадує про антисемітизм в Україні і укр. підпіллі. Це є явна непоінформованість. Якщо і були серед народу антисемітські настрої, то в більшості по відношенню до сталінських вислужників. Що торкається українського визвольного руху, то нам відомо, що в час найбільшого крику про загрозу «світового жидівства» та «жидокомуни» більшість медичного персоналу УПАрмії становили жиди, які нарівно з командирами і бійцями УПА виконували найнебезпечніші завдання і не раз умирали геройською смертю в боротьбі з окупантами. У всіх друкованих матеріялах УПА як за німецької, так і совєтської окупації постійно наголошується про співпрацю всіх поневолених народів СССР і за повну свободу національних меншостей на Україні.

Проти большевицької кляси вельмож і її вислужників, в союзі зі всіма поневоленими народами, в союзі з «бездомними космополітами», український визвольний рух прямує до безклясового суспільства, в якому буде забезпечена свобода кожного народу і свобода кожної людини.

Еспанія і атлантійський пакт

Атлянтійський пакт червоною стрічкою накреслив на карті Европи лінію підготовлюваного фронту, лінію оборони США від кремлівського аґресора. Лише та стрічка раптом обривається на південному заході Европи: Еспанія — з воєнно стратегічної точки зору, простір надзвичайно вигідний для побудови баз і опірних пунктів. Але так як Атлянтійський пакт в 7-й статті твердить, що він не розходиться з принциповими постановами організації Об'єднаних Націй (ОН), то і не може він включити в свою оборонну лінію таку собі Еспанію. Річ бо в тім, що ОН ще на своїй першій конференції в Сан-Франціско в 1945 р., а потім на першій загальній сесії 12 грудня 1946 р. винесли рішучу постанову, яка проголошувала повний бойкот Еспанії та забороняла членам ОН мати з нею будь-які договори чи дипломатичні стосунки. Ці постанови ОН дуже перешкаджали Атлянтійському пакту.

За що ж ОН бойкотували Еспанію? Ще в 1937 році в Еспанії відбулася війна. Ворогуючими силами були фашисти на чолі з генералісімусом Франко, які спиралися на поміщиків, буржуазію та реакційний католицький клір, і республіканці, що спирались на робітників та бідне селянство. Серед республіканців були представлені різні партії — від лібералів і консерваторів починаючи та анархістами і соціялістами кінчаючи. З часом провід серед республіканців захопили були комуністи і саме це й призвело до поразки республіканців. В ті часи в Зах. Европі і зокрема в Еспанії ще існував т. зв. «совєтський міт» (тобто віра, що в СССР існує соціялізм, а отже справжнє вільне життя без визиску і гноблення), а крім того СССР матеріяльно допомагав республіканцям, що й допогло еспанській комуністичній меншості очолити республіканський рух. З приходом комуністів до влади серед республіканців почався шалений терор і хаос. В цей же час, франкісти, відкрито підтримані зброєю гітлерівської Німеччини і Італії, з переважаючими силами опанували ситуацію і після запеклих боїв перемогли республіканців.

З тих часів ось уже 12 років в Еспанії існує фашистський лад. Соціяльно він мало чим різниться від устрою гітлерівської Німеччини. Також політично він є тим же самим, хіба лише з тою ріжницею, що Еспанія є менша розміром і неспроможна вести імперіялістичну політику в світових маштабах. Править Еспанією кавдільйо (диктатор, фюрер) Франко, єдиною партією є націоналістична Фаланґа. Ґардія Армада є еспанським Ґестапо, таємною поліцією, що охоплює сіткою все життя країни. Єдиною релігією, яка є дозволена в Еспанії, є римокатолицизм. Зокрема в Еспанії є основний осередок найреакційніших єзуїтів, що керують всім духовим життям країни. Єдиною леґальною профспілкою є фаланґістська ЦНС, яка, як і бувший німецький Арбайтсфронт, фінансується капіталістами. які безпосередньо стягають для цього певну частину зарплатні робітника. Вся леґальна преса підлягає найсуворішій партійній цензурі. Скрізь існують концтабори для противників режиму. І так далі. Господарство Еспанії є дуже відстале, напівфевдальне. Все це обумовлює злиденний життєвий стандарт трудящих і їхнє цілковите незадоволення існуючим режимом.

Це невдоволення ось уже 12 років безперервно виявляється в партизанській боротьбі, в існуванні підпільних революційних організацій та в стихійному саботажі населення. В провінціях Астурії і Кордови, як також в Піренейських горах існують сильні повстанські загони, які весь час не дають владі спокою. В цілій Еспанії існують підпільні організації, головно робітничі, які розповсюджують антифранкістську літературу та переводять саботажні акції. Ще донедавна республіканське підпілля було політично роз'єднане. Тепер є останні вістки, що в координаційному центрі підпілля об'єдналися всі організації **крім комуністичних.** Цих останніх еспанські трудящі вже добре знають і тому вони мають зовсім малий вплив. Існують в Еспанії також і **підпільні робітничі профспілки** — соціялістична УҐТ і анархістська ЦНТ. Саме ці підпільні профспілки і керують в основному підпільним революційним рухом.

По прикладу об'єднання підпілля поступили і еспанські республіканці, що живуть на еміґрації. В Парижі існує республіканський екзильний уряд, до якого входять представники всіх партій крім комуністів. Ці останні мають свій «уряд» в Москві.

Ширшу інфомацію про ситуацію в Еспанії читач може знайти в любій европейській чи американській пресі.

Отже, фашистський лад в Еспанії, це й є причина, чому Об'єднані Нації бойкотують цю країну. Хоч ОН ніби й побудована на демократичних засадах, все ж там вже з самогу початку були члениами такі «демократичні» держави, як Портуґалія (яка нічим не різниться від сучасної Еспанії), такі ж «демократичні» держави, як Арґентина, Греція

(Кінець стор. 8)

5

Філіп ЕЛЛІНС (Нью-Йорк)

Подаймо руки через океан: американський соціяліст дивиться на схід

Подув обережного оптимізму розповсюджується по Америці з часу зняття берлінської блокади. Хоч прямо й не довіряючи аргументам Сталіна, багато хто почуває, що кінець «холодної війни» вже недалеко. Але більшість американських соціял-демократів не мають таких ілюзій. Ми переконані, що в кращому випадку цей совєтський маневр був викликаний зовнішнім виглядом сильного західнього алянсу і що це означає лише тимчасову передишку в Німеччині, але зовсім не передишку скрізь. В такий спосіб, проблема лишається незмінною і третя світова війна в жадному разі ще не уникнута.

Отже, рахуючися з майже неминучим ходом подій, залишається ще лише один фактор, який зміг би спинити цю нову світову масакру. Це є всенародня революція за «залізною завісою» і, після цього, відновлення суверенности народів і свободи людини.

Але постає питання: хто повинен вести ці сили? Капіталісти мають одну відповідь, ми маємо іншу. Я певний, що якби дозволили їм вибирати, то певні військові й політичні кола, які сидять зараз на найвищих постах у Вашінґтоні, хотіли би міцно зв'язати себе з різними реакціонерами типу Власовської школи або з східньо-европейською клясою «полковників», з якими вони мають так багато спільного. Але, на щастя, є це цілком неможливим. Навіть найбільші реакціонери з американських «високих чинів» змушені вже зрозуміти, що навіть для них є лише одна реальна і законна сила між антикомуністами в Східній Европі по цей бік кордонів СССР. Є це об'єднана сила соціял-демократів і аґрарників. Крім того, в Вашінґтоні працюють ліберальні сили, які цілком природньо схиляються на позиції «третьої сили» і їхній вплив є такий, з яким треба рахуватись. Між ними також є багато і діячів робітничих профспілок. Я згадав аґрарників спеціяльно тому, що в більшості випадків є це сила соціял-демократів плюс аґрарників, які піднімають об'єднаний резистанс в Польщі, Мадярщині, Румунії та Болгарії, де проґресивні аґрарні рухи завжди були сильні з огляду на економічну структуру тих країн. Ми — соціялісти і ліберальні трейд-юніоністи — слідкуємо за цими елементами і покладаємо нашу віру на них. В багатьох випадках, про які я не можу точніше говорити з очевидних причин, ми намагаємося подати матеріяльну і моральну допомогу деяким з цих груп.

Але ці рухи спротиву існують за кордонами СССР, і хоча й можуть стати дуже важливим, все ж не можуть бути рішаючим фактором в боротьбі проти большевизму. В кращому випадку вони можуть бути корисними лише тоді, коли наступить послаблення совєтської сили. А оце послаблення може наступити лише з внутрі, тобто в середині СССР. Але ж знову постає питання: хто повинен зробити це послаблення і хто має виповнити ту порожнечу в ідейному проводі, яка буде створена при розвалі совєтської ситеми? Тим більше, що там в сателітах СССР не існує ще жадної групи спротиву, здібної це зробити. Але сьогодні є вже відповідь: лише Українська Повстанська Армія (УПА) творить собою сьогодні силу таких розмірів вона має далекойдучі перспективи, якщо вона досягне своєї мети.

Світ поза сталінським пеклом не знає нічого, або майже нічого про УПА. Згадки, може іноді якась випадкова стаття проскакують в лівій пресі. Може єдиною новинкою про УПА, яка досягла ширшої публіки в Америці, була стаття експерта Гансона Болдвіна, поміщена на першій сторінці «Нью-Йорк Таймсу» з 15 травня ц. р. Ця коротка стаття не сказала майже нічого про програму УПА, і була описана загальниковими термінами, як український «націоналізм». Але це ще зовсім нічого не говорить. Тому цей недостаток мусів би бути виправлений в любий спосіб керівниками тих українських політичних груп закордоном, які підтримують УПА.

Я хотів би лише занотувати тут кілька своїх спостережень і може критичних зауваг про УПА. Я підношусь на дусі, коли бачу, що 30 років кривавого терору не змогли задушити розум і душу людей, які стремлять до свободи. Народження УПА було одним з найбільших чудес в теперішній совєтській історії. Її зріст під найбільш досконалим деспотизмом, який був будь-коли відомий в історії, є одним з найбільш дивовижних явищ. Хоча її народження і зріст був неминучий і точно співзвучний з нашою інтерпретацією історії. Часи якраз були готові для цього. Нова підсовєтська генерація, яка виросла в нових обставинах, змушена була шукати шлях вгору до світла, навіть якщо би це означало завалення стіни, яку побудувала кляса бюрократів і тиранів, великих і малих, щоб тримати цю молодь подалі від променів сонця свободи. Економічні й соціяльні протиріччя кричали й кричать про совєтську несправедливість. Теба було лише війни, щоб прискорити початок кінця необмеженої влади Сталіна і кремлівської банди над тілами і душами нових підсовєтських людей. Це наступило і в такий спосіб народилась УПА. Я твердо переконаний, що вона має, не зважаючи на мільйони труднощів, велике майбутнє в об'єднуючій і керівній ролі в визволенні народів з совєтської тюрми.

Ясно, що така ліва ідеологічна програма УПА могла бути обумовлена лише тими умовами в СССР, в яких вона знаходиться, як також і її власним внутрішнім розвитком. Але відношення УПА до загального соціялістичного руху в світі є досі неясним і я змушений за це побоюватись. Як демократичний соціяліст, є це моїм обов'язком говорити про це. УПА не мусить думати, що її товариші в інших демократичних партіях схочуть щось диктувати в її внутрішній політиці. Також не мусить вона осуджувати становище европейських і американських соціялістичних партій лише з погляду своїх внутрішніх проблем. Становище еропейської й американської соціял-демократії базується лише на проблемах, які зустрічається в кожній нації. Це є якраз те, чому ми рахуємо, що також і УПА, навіть з такою лівою програмою, стоїть на правильному становищі в совєтському питанні, тобто в її власних внутрішніх проблемах. Це є якраз те, чому ми переконані, що існує правне і почесне місце і для УПА в рядах організованих і визнаних організацій соціяльної демократії й ми чекаємо, що УПА стане разом з нами в боротьбі за соціял-демократичний світ. Я побоююсь і тому хотів би попередити, що УПА зробила би велику шкоду собі, якби схотіла входити в зв'язки з малими, незначними і ліво-екстремістськими групами, опозиційними до соціял-демократії, хоча ті групи може і мають програми, подібні до її. Наша рука є простягнута. Беріть її і йдемо разом з нами, кожен до тієї мети, що є найдорожча серцям нас всіх.

Від Редакції:

Стаття нашого американського приятеля, молодого соціял-демократа ФіліпаЕллінса, написана спеціяльно для «Вперед» після того, як він ознайомився з книжкою «Позиції українського визвольного руху». По цьому питанню Ф. Еллінс пише статті також для американської преси. Стаття Ф. Еллінса показує — які політичні сили найкраще можуть зрозуміти й підтримати українську визвольну боротьбу. Редакція не поділяє деяких поглядів нашого американського приятеля, зокрема по питанню т. зв. аґрарних рухів в сателітах СССР, як також побоювання автора щодо зв'язків УПА. На нашу думку УПА, як один із виявів зовсім нового ідейно політичного руху, не буде обмежуватись зв'язками з якимись окремими групами, але вступатиме в зв'язки з **усіма демократичними рухами, які активно виступають проти комунізму і капіталізму.** Статтю Ф. Еллінса друкуємо в цілості. Вважаємо, що учасники українського резистансу і боротьби УПА, які опинилися на вигнанні повинні заняти своє становище в питаннях заторкнених нашим американським приятелем. Редакція радо дасть їм змогу висловитись на сторінках нашого часопису.

В. Г.

Індонезійське питання

Лише три з половиною століття минули відтоді, як маленька Голяндія визволилась з-під ярма Еспанської імперії й проголосила свою незалежність. За цей час маленька Голяндія виросла сама в велику імперію, ролі в історії помінялись і вона з нації поневоленої перетворилась на поневолюючу. І так само, як триста років тому поневолена Голяндія повстала проти поневолювача — Еспанії, так сьогодні Індонезія встає проти поневолювача — Голяндії.

Перлина Голяндської корони — Індонезія, що охоплює собою Великий Малайський архіпелаг (о-ви Яву, Суматру, Борнео, Целебес) та безліч менших островів між Азією та Австралією, є в 55 разів більша від Голяндії. Населення Індонезії є 76 мільйонів, тоді як населення Голяндії є лише дев'ять мільйонів. Багатства Індонезії є незчислимі: нафта, руди, каучук, кава, чай, тютюн, риж, цукор — все це безупинним потоком пливе на голяндських кораблях по цілому світі. Індонезійці зайняті переважно в сільському господарстві, але є також майже один мільйон робітників, що працюють в шахтах та в нафтовій і цукроварній промисловості. Всі без вийнятку заводи і фабрики, вся велика промисловість та великі земельні простори є в руках чужинців: голяндців,частинно англійців та американців.

В часі II-гої світової війни, коли японці окупували Індонезію, там народився дуже активний рух спротиву. Влітку 1945 року, коли Японія стояла перед капітуляцією, індонезійці проголосили свою самостійну демократичну республіку з центром на острові Ява. В той же час на острови висадились англо-американські війська, які привели з собою і голяндські з'єднання.

Мирні відносини між новою республікою і голяндськими «визвольними» військами продовжувались майже з рік. Сама Голяндія тоді оправлялася від втрат, що вона їх понесла в наслідок німецької окупації. Але вже в липні 1947 р. голяндські війська почали свою першу «поліційну акцію» проти Індонезійської республіки, намагаючись її повалити і приєднати країну назад до Голяндської імперії. Боротьба ця була зупинена акцією представників Об'єднаних Націй, яким, не зважаючи на великі труднощі, вдалося звести противників на компромісове замирення. Частина Індонезії залишилась демократичною республікою з власним урядом, інша частина залишилась під голяндською окупацією. Після замирення, голяндці повели з своєї ініціятиви акцію за створення т. зв. Сполучених Штатів Індонезії, які мали б і надалі належати до Голяндської імперії. Голяндці йшли лише на уступки в національному питанні, надаючи в своєму проекті місце на національно-адміністративну автономію Індонезії. Економічно ж Індонезія й надалі мала б залишитись колоніяльною країною. Деякі частини Індонезійської республіки були погодились на такий проект, інші — не погоджувались. Стан переговорів тривав далі. І раптом, 19 грудня 1948 р. голяндські війська зне-

нацька знову напали на Республіку і почали свою другу «поліцийну акцію», яка тягнеться ще й досі.

350 років тому післав еспанський король проти збунтованої Голяндії свого полководця герцога Альбу і той вогнем і мечем пройшов по Голяндії. Але молода Голяндія не здалася, визвольну боротьбу Альба не задушив, перемога залишилась за нацією, що прагнула визволення.

Сьогодні проти Індонезії Голяндія післала свого Альбу, але модерного — з танками, літаками і крейсерами. Цим голяндським Альбою є генерал Сімон Споорс, головнокомандуючий голяндськими окупаційними військами в Індонезії. Напавши зненацька з модерною вишколеною армією, голяндський Альба протягом кількох днів окупував всі значні міста Індонезійської республіки, заарештував уряд і встановив воєнний режим на окупованих територіях.

Цілий світ, всі без винятку члени Об'єднаних Націй з протестами зареагували на таку дію голяндського уряду. На другий день після нападу, Рада Безпеки О.Н. наказала голяндцям припинити наступ. Голяндія не послухала, її уряд затягував відповідь і врешті поставив світ перед доконаним фактом: Індонезійська республіка була окупована. Рада Безпеки О.Н. вислала до Індонезії свою комісію з завданням знову замирити противників. Але тим самим О.Н. визнали «де факто» стан в Індонезії. Не так зареагували на це інші країни. Перш за все, уряди Східньої і Західньої Яви,які визнали були голяндський проект Сполучених Штатів Індонезії і тим самим збиралися стати звичайними голяндськими маріонетками пішли в знак протесту на демісію. Такі країни, як Австралія, Індія, Пакістан, Цейлон, Арабія оголосили бойкот голяндським кораблям, що йшли до Індонезії чи звідти. Уряд Бірми проголосив в січні 1949 р. творення добровільного леґіону для відсилки на допомогу індонезійським республіканцям. В лютому ц. р. в Нью Делі (Індія) відбулася конференція дев'ятнадцятьох азійських країн, які теж гостро виступили проти голяндського нападу на Індонезію. В самій Голяндії такі дії уряду викликали серед широких мас населення і зокрема серед робітництва велике невдоволення. Велика частина голяндської Робітничої Партії виступила проти таких дій уряду, хоча представники цієї партії й входять до складу уряду. Група голяндских революційних демократів виступила з гострою критикою дій уряду та випустила відповідну відозву до робітництва. Всі ці дії привели до уступлення голяндського міністра закордонних справ. Але стан в Індонезії не змінився. Війна в Індонезії коштує голяндцям біля пів мільярда долярів річно, а це якраз та сума, що її Голяндія одержує з «пляну Маршала».

Голяндський уряд намагався пояснити свої дії тим, що, мовляв, в Індонезійській республіці засіли були комуністи. Факти ж говорять якраз противне. Якраз напад голяндців міг штовхнути індонезійців в обійми комуністів. Але цього не сталося саме завдяки високій свідомості індонезійців. Головними партіями в Індонезійській республіці є мослемська партія, представник якої — Гатта є прем'єром уряду, та соціялістична партія, представник якої — Сджарір є президентом республіки. Комуністична партія, після спроби захоплення влади в серпні минулого року, майже не існує. Московський аґент в Індонезійській КП — Муссо — загинув у бою з республіканцями; Алемін, шеф КП, попав у полон, був засуджений і повішений; третій провідник — Сджаріфоддін загинув десь в Китаї. Партія, що була завжди малочисельна, залишилась без проводу і перестала існувати. В грудні минулого року, тобто коли відбувся другий напад голяндців, в Індонезійській демократичній республіці не було жадного впливу комуністів. Нема в республіці й тоталітарнофашистських партій. Демократична конституція республіки відповідає виключно потребам трудового населення. Параграф 33-ій конституції заключає слідуючий устрій в економіці країни: «1) Економіка мусить бути організована на кооперативних засадах; 2) Галузі господарства, що є важливі для держави та потрібні для підвищення життєвого стандарту населення, мусять бути контрольовані державою. 3) Земля і води та природні багатства мусять бути контрольовані державою та мусять бути використовувані лише для добробуту народу».

Не дивно, отже, що таку конституцію і таку державу підтримує індонезійський народ. Голяндський Альба не переміг визвольні прагнення народу. В усій світовій пресі можна знайти вістки про широку партизанську боротьбу індонезійців. Голяндці мають в своїх руках лише міста, натомість у селах і гірських місцевостях скрізь діють республіканці. На Західній Яві двадцять відсотків території є в руках партизанів. Залізниці на острові не діють, жаден потяг не може по них пройти. Деякі каучукові плянтації, що є віддалені від доріг, знаходяться цілком в руках робітників. На Суматрі недавно був створений підпільний уряд, який керує партизанською боротьбою в цілій Індонезії. Урядова радіостанція регулярно інформує світ про справжній стан в країні. Визвольний рух постійно зростає і окупанти змушені весь час підкидати свіжі війська.

Індонезійське питання турбує цілий світ. Сьогодні вже ясно, що доба імперій минає і що ніякі збройні сили не спроможуться утримати колоніяльні народи від визволення. З іншого боку теж ясно, що цілковитий відрив колоній, наприклад, від такої Голяндії означав би сильне збідніння країни й упадок життєвого стандарту населення. Але ж вже сьогодні маємо чудову розв'язку подібної проблеми в світі. Наприклад, Англія. Імперія як така вже майже не існує, колонії стали незалежними республіками (Індія) чи домініонами. Нема між ними і підозрілих «федерацій» типу «Сполучених Штатів Індонезії», а натомість є вільне співжиття рівноправних і незалежних націй. Англія не постраждала від втрати своїх колоній. То чому ж не робить цього Голяндія?!

АВСТРІЙСЬКІ РОБІТНИКИ СТРАЙКУВАЛИ НА СОВЄТСЬКИХ ЗАВОДАХ

(Від власного кореспондента з Австрії)

Відень, травень 1949. З часу звільнення Австрії від нацистів, австрійські робітники ведуть безперервну боротьбу на два фронти: проти внутрішнього і зовнішнього ворога. Боротьба з буржуазією і віджививших після війни монопольним капіталом увінчалася перемогою робітників насамперед в столиці Австрії — Відні. Тут соціялістична партія,що є суто робітничою партією, у відміну від деяких західньо-европийських соціялістичних партій, відзначається великою активністю. У Відні на останніх виборах соціялісти здобули абсолютну більшість голосів. Нове передвиборче гасло австрійського робітництва є — після червоного Відня зробити червоною Австрію. (Словом «червоний» австрійські робітники називають ту свою демократичну владу, до якої не належать комуністи). В австрійському парляменті буржуазна «народня партія» має лише на 6% більше голосів від соціялістів. Австрійських робітників активно підтримує селянство. Наприклад, в Каринтії, яка мало чим відрізняється від німецької Баварії, тобто є суто аґрарною провінцією, уряд в ній є соціялістичний. Комуністи в Австрії є дуже слабі, активність соціялістів вибила їм зброю з рук.

Величезною перешкодою для розвитку Австрії є відсутність мирного договору. Чотири окупаційні влади в Австрії досі не домовились в цій справі, хоч австрійський народ вже не раз через парлямент вимагав прискорення цієї справи і виводу окупаційних військ з Австрії. Як завжди, найбільшою перешкодою тут є політика большевиків. Большевики потерпіли невдачу в спробах розколу робітничого руху, в спробах об'єднання промосковських комуністів з соціялістами і т. д. Вони не мають навіть успіхів в своїй зоні окупації. В цьому відношенні існує величезна різниця між совєтськими окупаційними зонами Австрії й Німеччини.

Найбільш ганебною вимогою большевиків є демонтаж більш як 300 австрійських заводів і підприємств, які большевики вважають «німецькою власністю», тобто заводами, що працювали для нацистів під час війни. Демонтаж цих заводів означав би цілковитий упадок австрійської промисловості, величезний зріст безробіття і перетворення цілої країни в колонію однієї з великодержав. Тому австрійське робітництво, як і цілий австрійський нарід з усією наполегливістю протиставляється такому «визволенню».

Боротьба австрійського робітництва, веденого соціялістичною партією, не зупиняється навіть в сутичках з російськими директорами, які позасідали на австрійських заводах в совєтській окупаційній зоні. Один яскравий приклад може охарактеризувати дружню поставу цілого австрійського робітництва. Так, в кінці минулого року, на величезному заводі цегляних виробів в Інценсдорфі біля Відня, на совєтській зоні окупації, стався такий випадок. В керівництві заводу працював соціяліст інженер, який часто керував зборами робітників, розповсюджував соціялістичну літературу, в якій часто критикувалось комуністів та СССР. Російський директор заводу майор Черепанов своїм наказом звільнив інженера з праці. За статутом австрійських націоналізованих підприємств, звільнення з праці могло відбутися лише за згодою робітничого заводського комітету й профспілки. Так як цієї згоди не було, заводський комітет запротестував перед російським директором. Майор Черепанов протесту не прийняв. Тоді профспілка проголосила загальний 24-х годинний страйк на всіх підприємствах, де сиділи російські директори. В наслідок страйку, росіяни скапітулювали і австрійський інженер був знову прийнятий на своє місце на працю. Подібних випадків боротьби австрійського робітництва з російськими окупантами є вже кілька. Це свідчить лише про незламність робітничої демократії в боротьбі з своїми непоневолювачами.

ЕСПАНІЯ І АТЛЯНТІЙСЬКИЙ ПАКТ

(Докінчення з 6. стор.)

чи Болівія. Там же засідає й «найдемократичніший» СССР з його сателітами. Отже, з точки зору реально існуючих фактів бойкот Еспанії ніби є ні до чого, а з точки зору справжньої демократії та справедливости треба б було бойкотувати чи не більшість держав — членів ОН.

Ясно, що такий стан по відношенню до Еспанії не міг існувати довго. Тим більше, що для Атляntійського пакту потрібні опірні пункти в Еспанії. Така ситуація викликала гострі суперечки між політичними і військовими колами в США. Частина політичних кіл з етичних почувань має відразу до еспанського фашизму, а холодний розум військових кіл та продуцентів зброї дивиться на Еспанію лише як на базу, потрібну для оборони в випадку війни.

Але ж, щоб включити Еспанію в Атлянтійський пакт, треба ж усунути перешкоду, якою є постанова ОН про бойкот Еспанії. Цю маленьку функцію погодились виконати «демократичні» держави Болівія, Перу і Бразилія, які не входять до Атлянтійського пакту. На їхню інтервенцію політичний комітет ОН постановою з 8 травня ц. р. вирішив був зняти офіційну блокаду з фашистського режиму. Резолюція політичного комітету була внесена на Загальні Збори ОН. Республіканське підпілля в Еспанії відповіло на ту резолюцію вдалими бомбовими атентатами на приміщення консульств Бразилії, Болівії й Перу в Барселоні. Загальні Збори ОН на своєму засіданні 16 травня ц. р. теж ніби відкинули ту резолюцію: 26 голосувало «за», 15 — «проти», а 16 — утримались. Потрібних двох третіх голосів резолюція не набрала і тому заборона зв'язків з Еспанією залишається й надалі в силі. Держави Атлянтійського пакту утримались були від голосування. Але чи надовго?!

M. Бубер Нойман

В лабетах НКВД і ґестапо

Від редакції:

Марґарете Бубер Нойман, бувша німецька комуністка, після приходу до влади Гітлера була змушена еміґрувати з Німеччини. Вона жила в Еспанії, Швайцарії, а від 1935 року в СССР. В 1937 році її чоловік, визначний комуністичний діяч, також утікач з Німеччини, Гайнц Нойман, був арештований органами НКВД і там загинув. В 1938 році така сама доля зустрінула і її. Разом з нею виарештовано десятки революційних робітничих діячів, які в тому часі вірили Москві, і рятуючи своє життя перед гітлерівцями, наївно шукали там рятунку для себе. Марґарете Бубер була заслана в концентраційні сибірські табори. Коли в 1940 році Сталін заключив договір приязні з Гітлером, він видав в руки Ґестапо десятки німецьких та інших комуністів. Марґарете Бубер належала саме до такої групи, яку НКВД передало в руки Ґестапо. Ґестапівці заслали її в концентраційний лагер Равенсбрук. З її групи, з понад сотні осіб, на сьогодні осталися живими мабуть дві особи. Тих, кого не знищив Сталін, добив в своїх кацетах Гітлер. Марґарете Бубер свої переживання в совєтських та німецьких концтаборах описала в спогадах, які вийшли дотепер в шведській, німецькій, французькій та англійській мовах під заголовком «Як в'язень Сталіна і Гітлера»..». Ці спогади — це не лише опис концтаборів, тюрем, не лише порівнання двох антилюдських тоталітарних систем, це документарний вирізок з цілої трагічної історії революціонерів всіх народів, німців, поляків, жидів, англійців, греків, литовців та інших, які повірили Москві і з якими розправився здегенерований большевизм в найбільш цинічний спосіб. Нижче поміщуємо уривки з двох розділів книжки Нойман Бубер. Тим що знають англійську, французьку або німецьку мову радимо прочитати цю книжку і радимо пропонувати її тим чужинецьким робітникам, які ще не розгіпнотизувались від «совєтського міту». Німецьке видання можна набувати через Видавництво «Вперед».

. . . В збірному таборі Караґанда нічого не змінилося. Той самий вигляд, як тоді,коли мене привозили перший раз. Само собою, я пішла в бараки для жінок. Коли я була засипана сотнями питань і коли дізналися, що я є «нємка», мені сказали, що тут вже є ще одна німка. На дошках на другому поверсі лежала бліда жінка з чорними колами під очима. Вона мене радісно привітала: «Грета, що ти тут робиш?» Це була Кляра Фатер, дружина відомого німецького комуніста Крейцбурґа. Ми ще раніше зустрічалися в Москві і тоді ще була молода, квітуча, здорова жінка. Два роки допитів замучили її зовсім. Тепер вже кілька тижнів чекає вона на транспорт до свого місця призначення. Інших в'язнів, що мали йти на заслання, вже давно відправлено, але її чомусь навмисно затримано... Перед бараками я зустріла знайоме обличчя. Це була молода українка, яка весь час тужила за батьківщиною і пробувала втекти з табору. Її зловили. Тепер їде назад до Долинок з новим вироком: два з половиною роки за втечу, під сувору охорону... По полудні мене, Кляру та ще одну жінку німецького композитора Фона викликано, — зроблено фотографії з профіля і з переду з повішеним номером, як у злочинців, взято відтиски пальців. Тепер ми не мали жадних сумнівів: все це означає виїзд з Караґанди. Далі прийшли прощальні церемонії і нас викликано до начальника. Цей мав перед собою папір та анкету з видрукованими питаннями: «Чи маєте які-небудь пошкодження здоров'я від побуту в таборі Караґанда?» — «Ні, я зовсім здорова». «Які праці Ви виконували під час Вашого побуту в таборі?» — Я перерахувала все по черзі. Він записував. «Маєте ще якісь скарги?» — «Ні». »Підпишіть». — «Буду я звільнена з табору?» — з почуттям страху і радости запитала я. «Про це не можу дати жадних вияснень». Я підписала і далі чекала в коридорі, заки дві мої інші товаришки були готові. Що все це значить? Якби я лише знала, чи при перевозі до інших таборів теж потрібно стільки формальностей? А може це в зв'язку з договором про дружбу між СССР і Німеччиною? Може нас після того договору збирають в спеціяльні табори? Але, для чого?...

... Біля п'ятої години після полудня викликала наші прізвища одна енкаведистка. Вона була молода і свіжа, не більше двадцяти років, з дитячою усмішкою, і уніформа пасувала до її обличчя. «Кінчати справи» — сказала вона без різних натяків. Ми швидко кинулись до наших леговищ з дощок. Сумні й змучені обличчя в'язнів слідкували за нами... Ми спішили через таборову площу, але перед будкою вартових нас спинили окликом: «Стой! Обиск!» Браму відкрито і ми покинули концтабір Караґанду. Не на товарову станцію, ні, на справжню станцію для людий, до справжньої почекальні, до нормального збудованого будинку привели нас. На стінах були розклади їзди. Станція була порожня. Крім нас була ще лише одна людина. Ми поклали свої клунки в кутку: «Диви, го-го», шепотіла до мене Кляра Фатер, «ми мабуть будемо їхати нормальним потягом. Може спитати енкаведистку?» Я підійшла до неї і, коли вояки трохи відійшли, спитала: «Куди ми їдемо?» Вона відповіла так, ніби давно чекала на розмову зі мною: «Очевидно, до Москви. Швидким потягом о шостій». Я хотіла з радости кричати. Геть з Караґанди, геть з Азії, з Сибіру, назад до Европи! Я забула про всяку обережність. Побігла до Кляри та Фон: «Уявіть собі, ми їдемо до Москви!».

Тоді підійшов до нас один з енкаведистів: «В потязі Ви не смієте провадити жадних розмов з пасажирами. На будь-які питання — не відповідати». Приїхав потяг. З охоронцями ми кинулися до вагонів ніби правдиві подорожні. Всіли. Два порожні купе виглядали ніби спеціяльно для нас замовлені. В інших сиділи цивільні подорожні. Кожний з нас зайняв місце, щоб лежати. Мені хотілось сміятись, співати, свистіти. Потяг був чистий і опалюваний. Навіть сумна жінка Фон почала сміятись.

Наші енкаведисти зайняли побічне купе і на перший погляд навіть не здавалося, що ми їдемо з ними разом. Пасажири проходили коридором до вбиральні і поглядали на нових подорожніх. В СССР люди в лахах, подертих фуфайках не є якоюсь рідкістю... По якомусь часі перед нашим купе затрималась якась жінка і приязно спитала: «Куди ви їдете?» Ми три мовчали. Вона спитала ще раз. Раптом по її обличчю пробіг жах, — вона все зрозуміла і швидко покинула наше купе. Ми всі засміялись. І так повторювалось кілька разів протягом нашої подорожі. Ранком другого дня в наше купе прийшла енкаведистка. Ми стояли якраз на якійсь великій станції... «Що ви хочете їсти?» — спитала вона. Ми здивовано переглянулись. «Але ми маємо ще хліб та м'ясо», — промовила одна з нас. Від приязного запиту енкаведистки, зверненого до нас ніби ми були в ресторані, ми зніяковіли. Це було щось неждане, до чого ми ще не звикли. Не одержавши від нас відповіді, вона вийшла. За якийсь час повернулась назад і передала нам трьохкілограмову банку: «Це — смалець для кожної, а це — білий хліб!». Очевидно, ми сказали — «Дякуємо». Коли енкаведистка вийшла, ми здивовано питали одна одну: «Чи вони збожеволіли?! Кожному кіло товщу? ... Що це діється? Чому це вони так з нами обходяться?» На слідуючій більшій станції нас відведено до почекальні й тут нам дали обід. Наші шлунки до такого ще не звикли...

...... Під'їжджали до Москви. Вже давно перед приїздом ми готові були висідати. Весь час протирали ми заморожені вікна вагону й виглядали. Ще мить і наша доля буде вирішуватись... В почекальні, на лаві між цивільними, сиділи ми з розчервонілими від морозу і напруження обличчями. Через гучномовці спів бас: «Широка страна моя родная..., где так вольно дишет человек»... Люди нас не помічали доти, доки два енкаведисти не підійшли і вивели нас через залю до головного виходу. Тепер всі з подивом і зацікавленням поглядали на нашу групу. Перед виходом з вокзалу нас чекав «чорний ворон» — закрите поліційне авто. Після їзди, яка навіяла нам почування вільних людей, ми стали знову дрижати за свободою... Коли ми висіли з «чорного ворона» і розглянулися довкола себе, то зразу впізнали подвір'я слідчої тюрми Бутирки. Ми приїхали знову сюди, де колись починалася наша недоля. Це був січень 1940 року. Коридори були освітлені темносиніми жарівками. Обличчя людей здавалося трупами утоплеників...

В приймальній кімнаті світло було нормальне. Доглядачка нас запитала: «Ви курите,чи ні?» — «Що, прошу!» — «Чи курите папіроси?». Я кинула якнайшвидше: «Так, так. Всі три». Вона це записала. Через якийсь час вернулась і чемно попрохала нас іти за нею. «Нас будуть відвошивлювати? Це було б дуже до речі». — «Але ж, очевидно. Ви підете до окремих лазничок»... Маленькі кімнати, з лавкою, з текучою теплою водою, двома курками, без «давай, давай!», досить мила, рушник, пляшка з рідиною від паразитів. Я прийняла тепер Бутирки як якесь чудове райське місце... Хтось відчинив двері і чиясь рука поклала на лаві мужеські сорочку і кальсони. «Що? Невже тепер в Бутирках є білизна? І це щось подібне відбувається в СССР!», — мало не вигукнула я.

Біля десятої години вечора, ми три, чисті та вбрані, проходили знову, як раніше, холодними коридорами тюрми Бутирки. Тюремна доглядачка відкрила двері знаної нам камери й ми своїм очам не повірили: — там, де в 1938 році лежало стиснутих на дошках сто десять жінок, сьогодні було 25 прекрасних ліжок і навіть з сніжнобілими покривалами. Одна жінка підвелася. «Звідкіля Ви?», спитала поганою російською мовою. — «Просто з Сибіру». «Ви-німці?» «Так». «Ми всі тут німці в цій камері», — вона підійшла ближче до нас і заглянула в наші обличчя, — «хто ж ви є?» Ми назвали свої прізвища. Частина з в'язнів прокинулась. Вони повискакували з ліжок і старі знайомі кидалися в обійми. Тут була Роберта Гроппер, Гільде Лівен, Зензель Міґзам, Кароля Неґер, Валлі Адлер, Бетті Ольберґ. Разом двадцять три жінки, яких привезено з тюрем і концтаборів до Бутирок. З сибірських концтаборів ми були перші.

...... Ми чекали днями. В ті дні відбувалися взагалі надзвичайні події. Одного разу по обіді виведено чотирьох жінок з камери і відведено до перукаря, до спеціяльно впорядженої кімнати. Це було якесь особливе почуття сидіти в кімнаті перед дзеркалом і робити фризуру... Далі прийшла нова несподіванка. По одній нас приводили до кімнати, що була переповнена убраннями, сукнями, білизною, черевиками, хутрами. «Що Вам треба з одягу?», і заки я ще відповідала, урядник підписував нам черевики, хутра, рукавички і т. п. Моя єдина думка була: «Так вони хотять зробити, щоб люди ззовні говорили — ось якими вони прийшли з сибірських таборів». В камері ми раділи з старомодних убрань. І ще більше переслідувало нас переконання, що ми вже близько від довгожданої свободи.

І так пройшло дванадцять днів. Одного ранку відчинилися двері: «Кляра Фатер, Бетті Ольберґ, Бубер Нойман с вещами!». Каролі не було. Ми стояли як спаралізовані, з похиленними головами. «Ви готові? Скорей!» — ... В коридорі перед кімнатою слідчого, як ніколи, був скажений рух енкаведистів. Такого в Бутирках я ще не бачила. Коли мене завели до кімнати, дві інші залишились в коридорі. Тут, за довгим столом стояли п'ять енкаведистів. Один підсунув мені листок паперу: «Читаете по-руськи?». Це була готова видрукована анкета, з залишеним для виповнення місцем. «**Присуд п'ять років до трудово-поправних таборів для Нойман Бубер замінено на негайне примусове виселення з території СССР.**» «Підпишете?» — питав вимагаючим тоном енкаведист. «Куди ж будуть мене виселювати?». — «Про це я не уповноважений Вас інформувати. Для цього немає часу. Підпишіть!». І вже впроваджено Кляру Фатер і подавано їй друковану анкету. Вона не розуміла по-російськи. Мене з коридору повернули. «Перекладіть». Текст був подібний до мого. «Підпишете?» Кляра Фатер звернулась до мене і енкаведистів: «Ні, я хочу мати назад свою дитину, віддайте мені мою дитину!». Я переклала. Заперечуючи рукою, уніформований відповів: «На це немає часу. Дитину Вам пришлють пізніше. Підписуйте!». — «Ні, ні, в жадному випадку», кричала вона в розпуці. — «Тоді скоро пишіть заяву». — «Я не вмію по-російськи». Нас відвели до камери і Кляра мені продиктувала. Потім мене з камери забрали. Кляра залишилась. Я вже ніколи її не бачила і про її долю нічого не довідалася.

Разом з Бетті Ольберґ ми швидко пішли до тюремної брами. Тут стояв «чорний ворон». Коли нас замкнули в середині, ми побачили, що всі переділи в авті вже переповнені. Ми чули чоловічі голоси. Говорили по-німецьки. «Хто Ви?». «Ми — німці». Вигукувано різні прізвища. З жінок ми були лише дві...

«Чорний ворон» зупинився. Це була товарова станція. Наперед ввійшли жінки до столипінського вагону, звичайного вагону для в'язнів. Я розпізнавала станцію. Це був Білоруський вокзал, з якого ідуть потяги на Захід, до Польщі. Вагон повний чоловіків. Я з тривогою вслухалась в голоси: чи є між ними і мій Ганс? «Чи чув хто з Вас про Ганса Ноймана?». Але ніхто його ані в таборах, ані в тюрмах не бачив. Хтось вигукнув: «А чи знаєте куди нас везуть? Ми їдемо лише до Мінська. Звідти повезуть нас на північ до Литви». — «Але чому ж тоді ми не їдемо через Ленінград? Це було би простіше...».

...... Вагон почали ранжирувати. Наші відділи були без вікон. Лише через ґрати коридору можна було дещо бачити. Гуркіт коліс не давав можливости порозумітися між переділками. В чотирьох відділах було сім чоловіків. Я побачила знайоме обличчя редактора комуністичної газети «Рур-ехо», одного мадярского еміґранта. Він мене теж впізнав. Інші були незнайомі. «Нас напевно перевезуть на литовську територію». Охорона транспорту була приязна. Чоловіки почали співати «Соловецьку пісню». Текст до неї написав молодий німецький артист Драх, який теж їхав у транспорті. Два чи три австрійських соціялісти-шуцбундівці співали пісню: «Вір камераден дер берґе зінд ґеґен аллес ґефайт»...

7 або 8-го січня 1940 року раптом прокричали: «Ми проїхали Мінськ, нас везуть до **Польщі!.**

Ми більше не співали. Коли енкаведисти вкидали нам харчі, ми відповідали: «Беріть собі це вже не потрібно». «Але чому ж? їжте. Вам ще прийдеться голодувати». В кожного з нас в горлі сидів страх. Тоді я побачила, як це наївно було, що через якусь литовську границю нас переселять на волю...

Нарешті, одного разу ми почули в останній раз: «Приготовіть вещі!». Ми вийшли по сходах з вагонів. Здалека було видно станцію і ми розгляділи напис: Брест Литовський. Всі обличчя заніміли від жаху...

Ми стояли і дивились на залізний міст, що творив кордон між СССР і Німеччиною. Через міст пройшов солдат в нашому напрямі. Коли він наблизився, я розпізнала шапку ес-еса. Офіцер НКВД та СС привітались, взявши «під козирьок». З шкіряної течки офіцер НКВД витягнув список. Які прізвища він читав — я не знаю. Він був на голову вищий від ес-еса, його обличчя було ніби з маски. Я побачила як троє з нашої групи відлучилися і щось нервово говорили з енкаведистом. Хтось промовив: «Вони не хочуть іти через міст». Це був один жидівський еміґрант з Мадярщини, німецький учитель та один юнак з Дрездена. Цей останній в 1933 році брав участь у вуличних боях з нацистами в Дрездені, в яких один нацист був убитий. Юнакові тоді вдалося втекти в СССР.

Я бачила, як їх силою гнали через міст. На мадярського еміґранта, що мав з собою тяжку валізу, СС особливо викрикував: «**Ти, жидівська свиня!** Ти хочеш комуністичну літературу до Німеччини переносити?! Ми тобі ще покажемо. Шнель, шнель!!!»... На другому боці мосту стояла дерев'яна шопа. Бетті Ольберґ хиталася від змучення, холоду і вражінь. Нас заведено в середину. Один СС з поліційним псом відчинив двері. Тоді, вперше в житті я побачила зовсім близько шапку ес-еса з білим черепом. «Сідайте!» — пролунав наказ. «Чи російські відділи на кордоні, яких Ви бачили ,були це ґвардійські відділи чи звичайні?». — «Я не бачила жадних вояків в дорозі» — була моя відповідь... В товаровім вагоні перевезено нас до Білої Підляської.

...... За якийсь час ми прибули до Люблина. «Висідати й ставати по п'ять!». Нас поміщено на 14 днів в люблинській тюрмі. Ми були в руках Ґестапо. Ще на коридорі якийсь цивільний впхав нам кусок паперу в руки з вимогою написати правдиво: ім'я, прізвище, вступлення до КПД, виконувані функції, рік еміґрації, відколи в СССР, тамошня діяльність, дата заарештування в НКВД, вирок і т. д. Я і Бетті перейшли до камери для жінок. Тут нас прийняли з ентузіязмом. В камері було вже шість жінок з московських Бутирок, яких передано уже перед нами. Я знала лише двох з-поміж них: Фон і Фекете. Мабуть збирають в Люблині більший транспорт, який пізніше піде до Райху. В двох камерах люблинської тюрми сиділо разом 17 жінок і в чоловічих відділах біля 130 чоловіків, виселених з Росії.

...... При кінці другого тижня жінок викликали до Ґестапо. Всі вони верталися з посвідкою, на якій було: «Вертається до свого родинного місця й має що другий день голоситися до Ґестапо». Жінка Фекете, дружина мадярського лікаря, була переведена до люблинського ґетто. Всі зі мною прощалися і я залишилась сама, сумна і опущена. Я сподівалася, що прийдеться чекати на другий транспорт з Москви і що тоді нас всіх відвезуть до Райху.

Але вже слідуючого дня почула: «Зібрати речі. Ви йдете на транспорт»... З всіх 150 виселених з СССР, 41 арештовано і нас мали перевести до берлінської поліції. До нас залунав відмінний тон, як дотепер. «Мовчати, стояти спокійно! По п'ять в ряд, марш!!!» І знову до люблинської станції, де один поспішний вагон з надписом «Для хворих» був приготований для нас. Сестри з Червоного Хреста обходилися з нами, як з хворими, скрізь частуючи кавою. Нашими «опікунами» були ґестапівці, які спали на переміну в вагоні другої кляси. Ми мали солдатський харч. Піля пересадки в Новому Бендзіні ми опинилися в Швібус... Дня 8 травня 1940 року в двох поліційних автах з криками приміщено всіх чоловіків.Я сиділа з шофером. Дорога через Франкфурт на Одері до Берліна...

...... 2 вересня 1940 року разом з 50-ма жінками в поліційному авті прибула я до концентраційного табору Равенсбрук.

Література і життя

„Соціялістичний реалізм" і літературна дійсність

«Соціялістичний реалізм» є в СССР тим офіційним мистецьким стилем, за канонами якого тільки і мають право творити совєтські мистці. Але цей стиль не виріс органічно з мистецької дійсности СССР. Він їй нав'язаний згори.

Мистецькі стилі виникають звичайно з мистецької практики, а не з голої теорії. Аналізуючи існуючу мистецьку дійсність, теоретик знаходить в ній щось таке своєрідне, цільне, згармонізоване, що дає підставу говорити про напрямок, про стиль. Коли В. Гюґо в 1827 р. в передмові до своєї драми «Кромвель» виклав маніфест романтизму, то це був теоретичний вислід не тільки з його власного досвіду, а й з літературної практики його сучасників і попередників (Байрон, німецька школа романтиків і т. д.). Модернізм, як літературний напрямок, виник тільки наприкінці XIX, на початку XX століття, а збірник поезій «Квіти зла» Бодлера, що був євангелієм цього напрямку, вийшов ще в 1857 р. Свою працю «Експериментальний роман», де були зформульовані засади натуралізму, Золя написав як передмову до свого натуралістичного роману «Тереза Ракен» і ця праця теж підсумовувала творчість його власну, і його сучасників.

Два рази в історії мистецькі напрямки були накинені мистцям згори, а не висунуті ними самими в творчому процесі. Вперше це було за доби французького клясицизму, вдруге тепер, в СССР. Тоді Буальо дістав був «соціяльне замовлення» зформулювати мистецькі уподобання і вимоги королівського двору і його елеґантна праця «Мистецтво поетичне» було літературним кодексом, який точно визначав, що можна, а що не можна писати. Абсолютизм був тривалим історичним явищем не тільки у Франції, тому офіційні мистецькі уподобання всюди в Европі були однакові: письменник не смів виходити з рамок кодексу. Він мусів писати для двору, який був диктатором всього, і писати так, як подобалось двору. Таким же в тридцятих роках продиктованим зверху стилем є й совєтський «соціялістичний реалізм».

Мистецтво клясицизму виростало не з органічної стихійної творчости. Подібно до того, як у китайців нога жінки формується у штучній, спиняючій природній зріст, колодці, так клясичний кодекс вганяв творчість мистця в колодку мистецького кодексу. Законодавці, що творили його, щиро хотіли дати королівському двору гідне його величі й слави мистецтво, те, що тепер Каганович назвав «Магністрой литератури». Тому за зразок, за колодку був узятий незаперечний авторитет — мистецтво античної Греції і Риму. Буальо списав у Аристотеля закони поетики й мистцям наказано було писати не тільки так, як тоді, але й те, що тоді. Клясичне мистецтво повторяло греко- римські сюжети.

Совєтський «соціялістичний реалізм», пристосовуючи совєтське мистецтво до потреб кремлівського двору, вганяючи його в колодку свого кодексу, теж щиро бажає створити мистецтво, гідне величі й слави Кремля. Тому законодавці «соціялістичного реалізму» теж орієнтувались на неперевершені історичні зразки. Тут їм в пригоді

став К. Маркс, з його літературними уподобаннями. Маркс теж не зміг знайти нічого кращого як грецьке мистецтво, як мистецтво ренесансу, як драми Шекспіра, роман Сервантеса, творчість Бальзака. В цьому марксовому наборі мистецьких фактів безумовно почувається певна спрямованість: захоплення мистецтвом, яке зображує конфлікт між реальними і ідеальними, яке сполучує і існуючу дійсність, і романтичне відштовхування від її недосконалости. З певного часу мистецтво такого типу дістало назву реалізму. Уже в XIX ст. цей реалізм взяв гостро критичний напрямок проти існуючої капіталістичної дійсности.

Законодавці «соціялістичного реалізму» не без підстав гадали, що після ліквідації капіталізму настане певне зближення між реальним і ідеальним, тому вони слушно казали, що літературі соціялізму не буде властивий той запальний критицизм, який є так характерний для літератури доби капіталізму (Бальзак, Гоголь і т.д.). Література соціялізму має бути не літературою відштовхування від дійсности, а літературою замилування нею. Такою має бути і література «соціялістичного реалізму».

Ми певні, що якби в СССР були справді ліквідовані соціяльні протиріччя, якби там митцю ні від чого було відштовхуватися, то там була б створена і література не відштовхування, а замилування. Але совєтська дійсність повна протиріч, ще разючіших, ніж дійсність капіталістична, властне, вона являє собою сконцентровані протиріччя капіталістичної дійсности. Тому закони «соціялістичного реалізму», вигадані в кабінеті законодавця, не пасують до совєтської літератури. Совєтський митець увійшов у конфлікт між вимогами мистецтва — писати правду — і між вимогами кодексу «соціялістичного реалізму». Якщо він писатиме правду — він буде знищений. Якщо він писатиме за кодексом, він умре як митець. Совєтський письменник хоче бути митцем, але від нього вимагають бути «інженером человеческих душ». Саме тут лежить секрет відмирання совєтського мистецтва.

Але мистецька стихія невмируща. Людина потребує творити так само, як їсти й пити. Багато талантів в СССР і в Україні умре, але знайдуться й такі, які згодяться співати в золоченій клітці «соціялістичного реалізму», бо вони не можуть не співати. Все залежить від того, як довготривала та стіна, на якій висить клітка. Досвід французького клясицизму показує, що там було створене мистецтво колодки, золоченої клітки. Воно не було клясичним, як того хотіли законодавці. Це був спів у клітці. Це були звуки без душі. Це була форма без змісту. Це був псевдоклясицизм. Мистецтво клясицизму було типове формалістичне мистецтво.

Те саме можна сказати й про совєтське мистецтво «соціялістичного реалізму». Воно наскрізь формалістичне, хоч формалізм в СССР карається як кримінальний злочин. Це мистецтво верхів, які хочуть, щоб співці прославляли їх незалежно від того, чого хоче правдивий законодавець мистецтва — народ. І якщо цьому мистецтву судилось існувати й виробляти філіґранні форми, то ті форми будуть такі ж мертві, як і за клясицизму. І як там, вони існуватимуть тільки доти, доки нове зелене життя не зірве їх в повітря, разом з режимом, який їх виплекав.

О. Зерницький

Л. Кречет

Криза удержавленої науки

Ще одним особливо яскравим доказом того, як звироднюються суспільні науки в большевицькій державі, служить випадок з відомим совєтським економістом Варгою, який в своєму листі до «Правди» пише: Я ніколи не казав, що криза в Сполучених Штатах неможлива взагалі, або настане в 1949 році... Я рішуче протестую проти темних натяків паліїв війни про те, що я є наче «західньорієнтованою людиною».

Варга, мадярський комуніст, вже понад 20 років працює в СССР над проблемами світової економіки. За цей час він опублікував цілий ряд наукових праць, присвячених аналізі капіталістичного господарства. Його наукові солідно обґрунтовані праці вигідно відрізняються від писаних «на замовлення» пропаґандивних памфлетів большевицьких економістів.

Від чого ж насправді Варга мусить тепер відхрещуватися, щоб не попасти в неласку? Варга в своїй праці «Зміни в капіталістичному господарстві в наслідок другої війни» висунув тезу про те, що сподіватися на близьку кризу в США нема підстав. Через вмішування держави в господарське життя ,капіталістична система набрала тривкости, звільнилась від господарчої анархії. Вона позбулася тих прикмет, які були джерелом властивих досі цій системі циклічних криз. Звичайно, Варга не заперечує взагалі можливостей кризи капіталістичної системи, але зауважує, що питання кризи тимчасово не є актуальним.

Варга має повну рацію в оцінці сучасної структури капіталізму. До аналогічних висновків прийшли також цілий ряд економістів Заходу. І дійсно, господарський досвід націстської Німеччини та Рузвельтівського «Нью Ділу» не могли пройти повз увагу суспільствознавців.

Економічна політика Рузвельта та Гітлера знаменують цілком новий історичний відтинок в розвитку капіталізму, відтинок переходу з засад **вільного** капіталізму до засади **плянуючого.**

Система вільного капіталізму (ліберального) характерна тим, що основу її складали — а) продукція товарів для вільного ринку, де вони збуваються по довільних, регульованих тільки законом продукції й збуту цінах; б) праця найманого робітника під керівництвом власника — підприємця, який керується в своїй діяльності бажанням приватного зиску.

З розвитком обсягу і теніки продукції, що привели до сконцентрування засобів виробництва і капіталу в руках небагатьох осіб (процес концентрації й монополізації), руйнувався атоматизм вільного ринку та відбувався процес розщеплення функцій підприємця і власника. Цей останній процес витворює зараз на думку таких соціологів, як американець Бернгем, цілком нову соціяльну категорію — клясу директорів — фахівців. (Цій темі присвятимо окрему статтю). З творенням великих, всеохоплюючого значення господарських монополій в формі трестів і сидикатів, момент господарчої конкуренції стає рушієм збройних міжнародніх конфліктів.

Система вільного капіталізму, через розлам системи вільного ринку, терпить кризи, найбільшу з яких вона переживала в роках 1929-32. Для запобіження цих криз капіталізм примушений відмовитись від безплянової системи продукції і збуту.

Як бачимо, з основних прикмет системи вільного капіталізму залишається тільки наймана праця робітника та мотив приватного зиску, як рушій господарчої діяльности. Новими прикметами стають; державне плянування нових капіталовкладань (інвестицій), продукції нових товарів, цін на них та купівельної спроможности населення (клясичним зразком такої системи є виборча програма Трумена). Ці нові прикмети роблять кризи типу 1929-32 років неможливими, хоча й не позбавляють людське суспільство від соціяльних конфліктів.

Варга, який в основу своєї праці поклав вищенаведені тези, викликав велечезне зацікавлення всього наукового світу, не тільки новизною своєї аналізи, але й тим, що він в цій праці дозволив собі на відхилення від партійно зобов'язуючої схеми розвитку капіталізму. Висновок з теорії Варги про те, що криза в США не є актуальною аж ніяк не пасував не тільки до антиамериканської пропаґанди, але **порушував корінну доґму большевицької віри, яка наказує вірити в неминучий постійний стан кризи капіталізму.**

На досвіді Варги виявляється криза совєтської удержавленої науки. Совєтська наука нездатна служити справі трудящих, бо не шукання правди стало її метою, а виключно утримання населення большевицької імперії в вірі, що комуністичні доґми непогрішимі. Справжнім девізом совєтської науки стало цинічне: «Якщо теорія не відповідає політиці, то тим гірше для теорії». Совєтська наука цілком запряжена нині в цілу большевицьку систему терору, обману й визиску. Вона давно перестала бути наукою в повному розумінні цього слова. Вона не має тих рушійних сил, які живили б і рухали її по шляхах до досконалішого завтра, бо служить вона ситемі закріпачення людини.

Особиста трагедія Варги в цій системі не є чимсь надзвичайним, навпаки вона є закономірним кінцем кожного совєтського суспільствознавця, який відважиться бути науково об'єктивним. Якщо в 1947 році, як це свідчать матеріяли, вміщені в збірнику совєтської академії наук, Варга мав сміливість відповідати своїм опонентам: «світ міняється і так само мусить зміст нашої праці мінятися», то сьогодні він здатний тільки каятися. Науково мислити там уже не можна.

Краєві матеріяли про боротьбу наддніпрянської України

Недавно на еміґрації вийшли передруки підпільних краєвих матеріялів, перевидані тут ОУН(р), але, на жаль, чи то свідомо, чи навмисно вони не розповсюджуються серед української еміґрації.

Дві брошури («Совєтський патріотизм» та «Чому повстання 1648 р. було переможне») вже були зрецензовані в попередньому числі «Вперед». Тепер розглянемо ще одну брошуру того ж видання.

«Історія революційної боротьби в наддніпрянській Україні» (автора не зазначено).

Ця брошура розглядає визвольну боротьбу українського народу на наддніпрянській Україні в періоді після революції 1917 р. до II світової війни. На початку читаємо: «Ідея української державности, що збудила і кермувала думками українських мас в 1917-20 р.р., не ослабла, а по короткому захитанні почала проявлятися в нових видах. Нова дійсність, нові обставини, нові люди оформлювали її». І далі: Українська самостійницька ідея цих літ живе і оформлюється в двох тоді національно здорових середовищах — національному (національно-петлюрівське) і комуністичному (комуністично-большевицьке)».

Національне середовище виросло з ґрунту УНР («петлюрівщина»). На початку 20 рр. це середовище провадить повстанську збройну боротьбу, але «в наслідок безвиглядности їх діяльности — большевики ліквідували збройно-повстанський рух, що випливало з односторонности (військова діяльність)» — пише автор.

В 1920 р. постало «Братство Української Державности» (БУД), очолюване Єфремовим. Проте, «брак ширшої політичної програми не давав розвинути ширше політичну діяльність» — так що «діяльність і впливи (БУД) сильно послабли, а то й цілком зникли...».

Пізніше була створена Спілка Визволення України (СВУ), яку також очолював С. Єфремов. «Кадрами СВУ була головно інтеліґенція... СВУ не зуміло опанувати робітництва, натомість мала успіхи серед селянства, особливо заможнього. Це дуже важне організаційне недотягнення було причиною слабости СВУ... Основою суспільного життя уважала приватну власність з удержав-

ленням певних ділянок продукції. Відносно великої земельної власности заступала принцип викупу... Тактика її не була революційною... В боротьбі розчисляла також на допомогу з-за кордону, а не на власні розбудовані організаційні сили, що було причиною малочисельности і низької вартости кадрів СВУ». В 1929 р. ця організація була розкрита, а її члени засуджені. Далі автор перечисляє склад суду, обвинувачених і т. п.

Спілка Української Молоді (СУМ) «не репрезентувала нової ідеї... Кадри СУМ — це була молодь досить ідейно неодноцільна і слаба. Молоді СУМ бракувало запалу героїзму, посвяти, це була молодь деморалізована воєнним і революційним подіями, знеохочена, дискутуюча, а не діюча. Різнилась вона своїм ідейним складом від молоді, що виросла під впливами ідей Хвильового і яка визначалась революційністю. Зліквідована була разом з СВУ».

Далі автор перечисляє поодинокі групи і людей, що також належали до національного середовища.

В розділі про комуністичне середовище автор пише: «Комуністична ідея мала вплив безперечно на передові круги українства. Ідея національної, соціяльної й особистої рівности полонила багатьох», тому «національне середовище і ідея програють бій за Українську Державу, переможцем в наслідок допомоги російських большевиків остається комуністичне середовище. Постає УРСР, Раднарком України, розвивається українська культура, росте шкільництво. Це підкріпляє українських комуністів». Проте — «місто рівности, рівноправности і самостійности народів СССР на все життя большевицької держави накладає свою руку московський централізм. Всі права і здобутки Жовтневої Революції стають фразою. Колись ідейні українські комуністи думали, що в радянській державі Україна зможе розвиватися як повноправна нація і держава».

Яскравим виявом цих стремлінь була Укр. Ком. Партія (УКП) і «боротьбісти». Вони включилися в КП(б)У, а пізніше були поголовно зліквідовані як націоналісти. «Це угодове наставлення українських комуністів до сталінського режиму» — говорить автор, «розбиває жорстока дійсність. Ідейно українські комуністи починають ламатись, наступає перша опозиція, перший спротив в ім'я визнаваних колись правд... Колись правовірні большевики-комуністи переходять на другу сторону барикади і стають в ряди боротьби проти большевизму... На цьому фронті бачимо українських комуністів, партійців, старих большевиків (Скрипник), письменників (Хвильовий), економістів (Волобуєв), артистів, художників, наркомів, військовиків, командирів Красної Армії, тут стрічаємо комсомольську молодь, робітників, одним словом, цей ідейний відрух захоплює широкі круги українсько-радянського громадянства. вихованого на марксо-комунізмі».

Московський імперіялізм починає кампанію проти відруху укр. комуністів. Зліквідовано наркомосвіти Шумського, а разом з ним цілу плеяду культурного комуністичного громадянства.

Центральною фігурою цього руху укр. комуністів був М. Хвильовий — «сам робітник з походження, комуніст, побачивши дійсне обличчя большевицької Москви, стає в явну опозицію до цієї політики», як характеризує його автор. «Геть від Москви!», «Орієнтація на психологічну Европу» — це провідні гасла Хвильового. Він задає тон в тодішньому літературному та політичному житті України, формує нове революційне покоління. Зацькований сталінцями стріляється в травні 1933 р.

Економіст Волобуєв обґрунтовує на сторінках преси ідею господарської самовистачальности і самостійности України, демаскує колоніяльну політику Москви в Україні. Був зліквідований.

Микола Скрипник, старий большевик, діяч, революціонер, особистий приятель Леніна, творець конституції СССР і т. інш. Хоч спочатку і виступає поти Шумського, проте, за словами автора, — «остався українським патріотом, використовує легально державний апарат, старається здобути для України деякі права і розбудувати українське національне життя. Провадить «українізацію», домагається державної території УРСР і прилучення до неї решти українських етнографічних територій та національно-культурної автономії укр. колоній поза межами України. Зацькований пресою та сталінським катом на Україні Постишевим, в 1933 р. Скрипник застрілився.

Черга приходить на Ю. Коцюбинського (сина письменника М. Коцюбинського), пізніше на голову Раднаркому П. Любченка, який, хоч і був найвірнішим з сталінців, змушений був, проте, пустити собі кулю в лоб. Згодом — голова Раднаркому Бондаренко і сотні інших.

Використовуючи факт убивства Кірова, Москва учиняє масову розправу над всім українським в партії і поза нею. Серед жертв — 37 засуджених видатних діячів, письменників та інтелектуалістів (з них 28 на ростріл). Не помилувала Москва і своїх вірних холуїв Ів. Микитенка та найбільш підлого з них А. Хвилю.

Підсумовуючи, автор пише: «Українські комуністи-большевики не могли погодитися з сталінським забріханим режимом, тому попадали в контрреволюціонери-націоналісти. Всі ці люди репрезентували тодішній національний актив України... З комунізмом в'язала їх ідея боротьби за Україну... Вони — позитивне явище в боротьбі народу і не можна їх рівняти з вислужництвом і зрадництвом Тичини, Рильського, Бажана, Петровського і других».

«Оба ці середовища (національне та комуністичне, пр. наша) світоглядово і програмово різні, а то й ворожі. По деякому часі боротьби з сталінсько-большевицьким режимом на Україні переходять на одну плятформу боротьби, що звучить «Боротьба з большевицькою Москвою за Українську Державу».

Тепер подамо кілька наших завваг: На нашу думку автор, критикуючи національне петлюрівське середовище, робить наголос на його організаційних хибах. Основою ж його заникання була неспроможність ідеологічно проти ставитися большевизмові —воно мало за собою тільки частину селянства і то тільки заможнього. Використовуючи це большевики засилали агентуру в СВУ і часто «допомагали» ростові організації й таким чином виловлювали решту «петлюрівців».

Хоч український комуністичний рух і виявився більш масовим і більш революційним, проте він **не міг** оформитися як державно творча сила. Звиродніння большевизму в СССР в новий незнаний досі режим з новим клясовим пануванням і національним поневоленням вирвало ґрунт з-під ніг укр. комуністів і прирекло їх на ліквідацію. Сталінський большевизм несполучний з будь-якими навіть автономіями (напр. досвід Тіто).

Тепер носієм укр. визвольної ідеї стає нова сила, що родиться з — УПА. Ця сила враховує помилки і досвід усіх попередніх визвольних рухів.

Л. Д-кий

С. Б.

Закон про відшкодування в нещасних випадках

ПРАЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

В попередньому числі д-р О. Волинець інформував наших читачів про те, які користі має робітник з закону про соціяльні забезпечення у Великій Британії. Цей закон впроваджений в життя остаточно минулого року в липні і в рамах цього закону окреме місце має забезпечення при нещасливих випадках.

До минулого року, коли робітник в часі праці мав якийсь нещасливий випадок то вся відповідальність за цей випадок падала на працедавця. Працедавці приватно забезпечували себе в відповідних товариствах і весь тягар сплачування відповідних відшкодувань перекидали на ті товариства. Все це було получене з величезними труднощами, які робітники, жертви нещасливих випадків, мусіли поборювати.

Тепер за нещасливі випадки в часі праці відповідають не підприємці і не товариства для забезпечення, але спеціяльна суспільна інституція яка називається **фондом для відшкодувань нещасливих випадків підчас праці.** До цієї інституції впливають вкладки від працедавців та відповідні фонди, асиґновані державою. Інституцією керує міністер соціяльного забезпечення і при ньому є спеціяльна комісія, яка складається з робітників і працедавців з дорадчим голосом. Забезпечення охоплює всіх робітників і фізичної і розумової праці. Під поняттям «робітник» розуміється також учеників, а також всіх робітників, не зважаючи на те, чи вони є чужинці чи громадяни Великої Британії.

Під забезпечення при нещасливих випадках підпадають всі ті випадки, що сталися в часі праці. При тому є обоятним, чи дане каліцтво чи хвороба наступила безпосередньо при праці, чи пізніше. Тут є важним лише те,чи з працею є пов'язана причина випадку. Отже такі випадки, які мали місце не підчас праці і які не мають нічого спільного з працею, не підлягають законові про соціяльні забезпечення. Так само не підлягають такі випадки, які мали місце в часі праці, але такої праці, до якої робітник не був зобов'язаний.

Заплата відшкодувань належить або самому робітникові або членам його родини у випадках смертельних.

В перших днях після випадку належиться потерпілому заплата т. зв Injury Benefit за кожний день, підчас якого був він недібний до праці, починаючи з четвертого дня його нездібности. Якщо його нездібність триває 12 днів, тоді належиться йому теж заплата і за ті чотири дні. Оплата така триває не більше як 156 днів і виносить вона для самітного робітника у віку понад 18 років — 45 шіл., у віку 17-18 років—33 шіл., і нижче 17 років—22 шіл., тижнево. Якщо потерпілий має жінку на своюму утриманні, то дістає додаток 16 шіл. тижнево. Якщо немає жінки, тоді має право вимагати додатку для одного із своїх родичів, які були ним утримувані. Крім того, потерпілий має право дістати тижнево 7 шіл. 6 пен., за першу дитину. За інших дітей кожний робітник одержує допомогу на підставі закону про Family Allowances.

Якщо після 156 днів робітник є дальше нездібний до праці і якщо лікарська комісія ствердить що ця нездібність до праці виносить хочби 20% — тоді потерпілий має право на пенсію, що зветься Disablement Benefit на час визначений лікарем.

На випадок 100% нездібности до праці пенсія самітнього виносить 45 шіл. тижнево і до цього доходить ще додаток 20 шіл. Unemployability Supplement якщо така нездібність є тривала, або додаток 12 шіл. 6 пен. Hardship Allowance якщо потерпілий є здібний з часом працювати знову в своїй професії. Якщо потерпілий є в такому стані, що потребує постійної опіки, тоді належиться йому додаток Constant Attendance Alowance, який виносить 20-40 шіл. Якщо робітник є лише частинно нездібний до праці, то його пенсія виносить відповідний процент повної пенсії.

Вдова по помершому в наслідок нещасливого випадку, одержує до кінця життя пенсію, якщо вона жила постійно з чоловіком. Пенсія ця виносить 30 шіл. тижнево, якщо в часі випадку вдова мала понад 50 років або була нездібна до праці. В інших випадках така пенсія виносить 20 шіл. тижнево. Родичі помершого, якщо були на утримані, мають право на пенсію, яка виносить 15 шіл. тижнево. Якщо при житті є один з родичів — 20 шіл. тижнево. Коли не має вдови або батьків, право на пенсію перекидається на того родича, який був на утримані помершого.

Робітнича трибуна

Від редакції:

З виходом першого числа «Вперед» редакція почала одержувати багато листів від наших читачів і прихильників, в яких вони пишуть про своє життя, радості й турботи, пишуть про свої враження з газети «Вперед». Окремі листи редакція вирішила публікувати для ознайомлення з життям і думками наших робітників, що розкидані по всіх кутках Вел. Британії та інших країнах світу. Тому редакція закликає робітників писати про своє життя, щоб і інші робітники знали про той чи інший стан в різних місцях і країнах, де розселюється наша еміграція. Зокрема редакція прохає висловлюватись про «Вперед», писати про те які статті подобаються, а які ні, та з яких причин, що ще треба б додавати до газети. Зокрема редакція прохає, щоб висловлювались критично щодо «Вперед», вказувати його слабі сторони і в такий спосіб самі робітники допомагали б своїй газеті виправляти її помилки.

З цією метою друкуємо в цьому числі сторінку під заголовком «Робітнича Трибуна» і поміщуємо в ній частину одержаних листів. Не використані тут листи редакція використає пізніше.

x x
x

Редакція одержала листа від одного українського старого робітника, який хоче поділитись своїм досвідом і всім пережитим з читачами «Вперед». Автор назвав свій лист:

«Голос читача і передплатника «Вперед»:

З нагоди появлення в Лондоні української робітничої газети «Вперед» з метою зорганізування українського робітництва на терені Великої Британії для забезпечення його перед визиском, з яким наше робітництво неминуче зустрічається в щоденному житті, я — читач і передплатник «Вперед», хочу поділитись з іншими робітниками своїми думками.

Я, нижчепідписаний, ремісник-столяр поожив 64 роки і від 17-ти років життя почав заробляти на хліб. Не раз доводилось мені переживати біду і невигоди. Заведений час праці був 10-12 годин денно як за Австрії, так і за Польщі. Не раз приходилось шукати правди в суді, де її рідко коли міг знайти. Працедавці й адвокати завжди погоджувались між собою, бо між ними був ніби пакт, спрямований проти нас робітників. Між іншим треба згадати про умови особливо за Польщі, де українець не міг дістати будь-якої праці, а жити з чогось треба було та ще й платити різні податки. Оборонити ж себе не було змоги, бо українські робітники не мали жадної організації.

Сьогодні я вже був би не зміг заробити на кусок хліба в тих обставинах, в яких знаходяться наші рідні і земляки вдома. Завдяки тільки організації, що зараз нам допомагає в заробітку, я собі й не погано живу як на свої літа. Я тут працюю 45 годин тижнево й заробляю за годину 3 шилінґи, тобто тижнево 6,15 фунтів, а на руки дістаю 6,8,1 фунтів. За мешкання плачу 1,10 фунтів тижнево, харчуюсь сам і це виносить мені не більше одного фунта тижнево. Лікарську опіку, лікування зубів, як і окуляри, дістаю безплатно з державного фонду. На підставі спеціяльного закону я є забезпечений на старість так, що не маю жадного страху про те, що я буду робити, як уже стрчу здібність до праці. Держава, на підставі закону, заопікується мною немічним. Можу ствердити, що навіть, коли я ще був молодий і на рідній землі, я не мав змоги так жити ані взагались. Те саме було й для моєї родини, що складалась з дружини і двох дітей. Біда мене будила і з журбою про завтрішній день я лягав спати. На освіту для дітей я не мав жадних засобів. Але тут ось в Британії робітничий рух та робітничий уряд дали можливість працюючим людям жити по-людськи. То є прикладом, як належить розв'язувати справу суспільного устрою.

Але нам, українським робітникам в Британії, потрібна наша рідна робітнича організація, щоб ми могли в нашій рідній мові одержувати будь-яку пораду і допомогу. **Тому нам негайно треба організувати наші українські відділи при британських профспілках.** Думаю, що мою заяву кожний свідомий український робітник візьме під увагу і стане негайно передплатником часопису «Вперед», який веде акцію саме в цій справі. Я думаю, що не повинно бути жадного робітника, котрий не хотів би зрозуміти цього обов'язку. Тому ставаймо в ряди нашої рідної організації й будьмо передплатниками нашої робітничої газети «Вперед», яка обороняє наші інтереси.

Іван Фурдин

(11, Inverness Tessace, London, W. 2.)

x x
x

До редакції «Вперед»

Шановні товариші!

Зовсім випадково потрапило мені до рук перше число «Вперед». Спішу висловити свою радість і захоплення з того, що наші робітники в Англії спромоглися придбати собі таку газету. У нас тут з цим ще слабо. Маємо єдину газету — тижневик «Народню Волю», що пише теж в нашому дусі, але в ній не вистачає ще ідеологічної публіцистики. «Вперед» в цьому відношенні якраз добрий і в оцьому нашому житті, де є тільки біготня за доляром, ніби задовольняє душевну спрагу. Дуже добре, що пишете про боротьбу робітничо-селянську, боротьбу під проводом УПА.

Я працюю сам між американців в авторемонтній майстерні. Добре, що хоч трохи знаю мову, а то зовсім було б погано. Я показував американцям англійську сторінку «Вперед». Деякі дуже зацікавились. Серед американців мало політично активних, але які активні — то цікавляться. Зокрема дуже зацікавились фактами про існування підпілля на Україні. Тому, на мою думку, треба про це ще більше писати і поширити англійську сторінку. Я думаю, що і в Англії англійські робітники тим цікавитимуться.

Я працював перед війною в Кузбасі й на Уралі. Тепер розказую американцям про те життя, порівнюю. Ясно, що й тут не мед, але незрівняно ліпше. Саме головне, що хоч говориш вільно. Якщо цікавитесь, то напишу колись мої думки ширше. Все ж, з свого теперішнього життя я вдоволений. Цікаво, щоб наші робітники в Англії та Бельгії писали б про своє життя, щоб можна було порівнювати.

На закінчення просиитму, щоб мені регулярно присилали «Вперед». З товариським робітничим привітом Вам і всім читачам «Вперед».

Ваш Іван Єщенко

(Long Island City, N.Y., USA.)

x x
x

ШАНОВНА РЕДАКЦІЄ!

З приємністю і радістю прийняв я вістку про видання Вами робітничої газети — «Вперед», якої українська еміґрація аж надто дуже потребує для вияснювання позицій демократичного соціялізму. Бо без солідного друкованого слова, що є ніби зброєю в обороні робітничої справи, всякі темні сили засмічують в багатьох прояв доброї думки і сіють скрізь неправду про робітничий рух. Лише сильні духом люди витримують наступ брехні темних сил, але багато наших людей заломлюються без допоміжного друкованого слова. Тому поява Вашої газети «Вперед» має незрівняну вартість для оздоровлення і підтримки на дусі народу в боротьбі за його власні інтереси. Вірю, що поява (а також і розповсюдження) Вашої газети «Вперед» принесе корисні наслідки для української еміграції взагалі. З тією надією посилаю Вам оцю свою хоч маленьку жертву — 5 долярів — на допомогу Вашому видавництву і бажаю Вам якнайліпшого успіху в Вашій тяжкій праці для трудового народу.

Петро Пурич

R. R. 2., Lowbonks, Ont. Canada.)

x x
x

ВИСОКОПОВАЖАНА РЕДАКЦІЄ!

Після прочитання першого числа газети «Вперед» маю приємність висловити моє і моїх друзів захоплення нею. Прикро лише, що українське робітництво в Вел. Британії не мало змоги бачити появу подібного часопису, скажім, принаймні два роки тому. Бо здавна вже відчувається потреба газети для українського робітника, і ми лише радіємо з причини появи першого числа «Вперед».

Віримо, що «Вперед» стане трибуною українського робітника на чужині, а зокрема в Великій Британії, віримо, що наше робітництво належно оцінить цю газету і всякими способами допоможе в її розбудові. А цієї розбудови, як також і найбільших успіхів ми їй бажаємо.

Олег Екарт

(Bobbington Industrial Hostel, near Stourbridge, Worcs.)

x x
x

За єдиний фронт боротьби трудящих у світі

Власна кореспонденція з Голяндії

Амстердам, 19 травня 1949

Недалеко Амстердаму в місточку Баарн закінчила свої наради шоста міжнародня конференція партій демократичного соціялізму. Всі її наради йшли під кутом, остаточного вияснення становища супроти комуністів та всього того, що діється за «залізною заслоною». В часі довгих і теоретично обґрунтованих дискусій, конференція прийшла до висновків, що немає поділу Европи на «вільну» і «поневолену», бо в цілому світі йде боротьба трудящих за здійснення ідей соціяльної справедливости, та політичної свободи. Ця боротьба мусить закінчитися перемогою і тому в кінці всі соціялістичні партії східньої Европи відзискають свою свободу діяльности і праці. Конференція закликала соціялістичні партії народів східньої Европи, щоб вони створили свою власну міжнародню організацію і увійшли з міжнароднім соціялістичним бюром (КОМІСКО) в тісний зв'язок. Конференція одночасно ухвалила уділити соціялістичним партіям з-поза «залізної заслони» матеріяльну допомогу, яка дозволила б їм продовжувати дальшу боротьбу проти сталінського комунізму і большевицького терору. Справа зорганізування фінансів була предметом спеціяльних нарад відповідних комісій. Ухвалено організувати великі фонди, при допомозі яких соціялістичні партії в цілому світі зможуть боротися за здійснення своїх ідей. Одночасно загострено свою тактикусупроти всіх тих соціялістичних партій які ще співпрацюють з комуністами. Т. зв. соціялістичну партію Ненні в Італії виключено з міжнародного комітету. — Загальна ситуація вказує на велику радикалізацію серед соціялістичних партій та перемогу революційних елементів над опортуністичними. Що раз більше виразно зазначується межа поміж капіталізмом і буржуазною демократією та большевизмом з одного боку і демократичним соціялізмом з другого, межа, від якої починається бекомпромісова боротьба трудящих за соціяльну демократію. Правда, українське питання не було ніким репрезентоване на нарадах і тут говорилося більше пр. про румунську розсварену соціялістичну партію, як про справи підсовєтських народів, але загальна атмосфера була така, яка може лише сприяти евентуальній акції українських соціялістів на тому відтинку. Відчувалася жива діяльність представників польської ППС, головно в різних розмовах в справі творення організації народів з-поза «залізної заслони».

С. Ринда

Українські політичні партії

Тепер уже зовсім виразно встановились основні українські політичні напрямки. В цій статті ми спробуємо дати коротку характеристику кожного з них. Почнемо зправа.

Союз Гетьманців Державників (СГД). Це є єдина українська монархічна партія. Її кістяк складають діячі української гетьманської держави П. Скоропадського (1918 р.) Держава Скоропадського спиралася на клясу поміщиків, фабрикантів, купців та заможних селян. Цим клясам, крім селян, була чужа українська національна ідея, тому вони весь час навертали державу Скоропадського до об'єднання з білим єдинонеділимівським російським рухом. Невеличка група національно свідомих гетьманців не могла устояти перед російською стихією, що опанувала була гетьманську державу і остання на прикінці 1918 р. об'єдналася з білим російським рухом. На еміґрації більшість діячів держави Скоропадського війшли в табір білої російської еміґрації. Сам же Скоропадський очолив український монархічний рух, до якого прилучились деякі діячі (головно військовики) української визвольної революції 1917-20 рр. Гетьманський рух здобув визнання і підтримку серед частини старої еміґрації за океаном (головно в Канаді). Там гетьманці мають свій часопис «Український Робітник» та деякі інші є під їхнім впливом.

На еміґрації гетьманський рух висунув споміж себе видатного теоретика і публіциста В. Липинського (відома його праця «Листи до братів хліборобів»), що виступив з концепцією української трудової монархії, спертої на клясу статочних хліборобів-власників.

Сьогодні гетьманський рух обстоює старий український дореволюційний консерватизм. Він стоїть на засадах цілковитої ліквідації всіх існуючих нині в Україні господарських форм, за поворот до приватної власности в хліборобстві, промисловості і торгівлі. В гетьманській пресі чуються голоси за те, щоб після ліквідації большевизму деякі галузі економіки (банки, залізниці, важка індустрія), лишилися націоналізованими.

Після смерти бувшого гетьмана П. Скоропадського гетьманський рух очолює його син інж. Д. Скоропадський.

На еміґрації існує думка, що гетьманський рух не є правдиво український рух, що за ним ховається чимало малоросів і противників української самостійности. Ця думка ґрунтується очевидно на спогадах про державу П. Скоропадського. Але на еміґрації український монархічний рух зазнав великих змін, Поперше, від нього відійшли в російський табір малороси. Подруге, він обріс новим українським (в тому числі галицьким) елементом. Сьогодні гетьманський рух найбільш реставраторський, але він є український і самостійницький рух. В Національну Раду гетьманці не входять, певне розглядаючи це як зраду монархічної ідеї.

Організація Українських Націоналістів (ОУН). Фундатором ОУН був. як відомо, командир Корпусу Січових Стрільців пол. Є. Коновалець. Особливістю українського націоналізму на протязі цілої його історії була боротьба в ньому двох ідеологій: визвольного націоналізму поневолених націй і агресивного націоналізму панівних націй. Перший націоналізм існує ще з минулого століття. Він завжди був прогресивний і завжди йшов пліч-о-пліч з робітничими визвольними рухами і соціялізмом (рух Ґарібальді і Мацціні в Італії, ірляндський, китайський, індійський і інші рухи). Націоналізм панівних націй виник після першої світової війни як реакція на робітничий рух і на соціялізм. Він виник не для визволення від чогось, а для придушення інших і для панування над іншими. Він дістав тепер загальну назву фашизм, хоча так звався тільки в Італії. Сюди належав нацизм в Німеччині, фалангізм в Еспанії, рух Де-Ля-Рока у Франції, Мослі в Англії іт. д.

Український націоналізм виник як націоналізм поневоленої нації, але в 30-тих роках переняв ідеї модного тоді в Европі націоналізму панівних націй, з його шовінізмом, ворожістю до робітничого руху і соціялізму. В звязку з цим в українському націоналізмі увесь час зударяються ідеї визвольні з ідеями шовіністичними.

Під час другої війни ОУН розкололася на ОУН (Мельника) і ОУН (Бандери). До ОУН(Б) перейшло більше молодого революційного елементу, що під час війни встиг повністю захопити підпільний рух проти окупантів. Після війни на еміґрації обидві організації переживають перманентну кризу, що витікає з протиріччя між старою ідеологією реакційного націоналізму і новими вимогами української визвольної боротьби. Сьогодні обидва рухи являють слідуюче:

ОУН (Мельника). Ідеологічно організація не відступилась від засад провідницького, ворожого робітничому і соціялістичному рухові націоналізму. Але практично ОУН(М) значно еволюціонувала в бік демократії. Оскільки ОУН(М) стоїть на засадах приватної власности на землю і в більшій частині промислу, вона належить теж до реставраторських партій. Але будову держави і суспільний устрій ОУН(М) уявляє з позицій провідницького націоналізму, отже стоїть на засадах регульованої державою економіки, в якій функція приватної власности зовсім інша, ніж в демократичній буржуазній державі. ОУН(М) негативно ставиться до вільного змагання клясових сил в суспільстві. Ця соціяльно-економічна програма ОУН (М) зветься солідаризмом. Шкідливу для суспільства боротьбу кляс солідаризм хоче знищити не шляхом ліквідації клясового подлу (через ліквідацію приватної власности на засоби виробництва), а шляхом заборони клясової боротьби через державу, що неможливо без насильства і обмеження демократії. Ці протиріччя є залишки ідеології передвоєнного націоналізму панівних націй і в цьому відношенні ОУН(М) не зазнала ніякої еволюції. За те в практичному політичному житті на еміґрації ОУН(М) весь час співпрацює з демократичними партіями, входять до Національної Ради і льояльна до всіх українських самостійницьких партій. Під впливом ОУН (М) є газети «Промінь», тепер «Український Голос» а також кілька часописів за океаном.

ОУН (Бандери). в цій організації найяскравіше виявляються усі притиріччя українського націоналізму. Саме ця частина націоналізму виділила найбільш радикального, наближеного до соціялізму елементу і, з другого боку, ніде більше не виявлялося елементів тоталітарної нетерпимости до поступових демократичних течій як в ОУН(Б). Ще донедавна ОУН(Б) стояла на засадах реставрації приватної власности і монопартійного устрою. Останній принцип вона послідовно впроваджувала в українське політичне життя на еміґрації, опанувавши тут апарат таборів і громадських організацій і намагаючись один час захопити цілу еміґрантську пресу. Сьогодні ОУН(Б) переживає кризу, яка рішає про саме існування організації. За роки війни і після неї ОУН(Б) ліквідувала в краю всіх своїх конкурентів і захопила провід в УПА і підпільному руховi. Ще до недавна ОУН(Б) з повним правом могла заявляти, що вона керує українським підпілям в краю. Нині становище різко змінилося. Краєва ОУН, як побачимо далі, цілком порвала з довоєнним агесивним націоналізмом. Коротко: ідеї краєвої ОУН і еміґрантської ОУН(Б) стали абсолютно несполучні. Краєва ОУН прислала на еміґрацію свої теоретично обґрунтовані позиції, що вийшли тут окремою книгою «Позиції українського визвольного руху». Це викликало в еміґрантській ОУН(Б) розкол. Частина проводу, разом з часописом «Українська Трибуна», стала на позиції краєвої ОУН. Решта, цебто прихильники С. Бандери, опинилися на роздоріжжі: з одного боку вона не має відваги порвати з краєвою ОУН, з другого боку вона теж не хоче стати на ідейні позиції краєвої ОУН, які гостро протирічать позиціям еміґрантської ОУН(Б). Це протиріччя не може довго існувати. Або ОУН(Б) стане на краєві позиції і тоді змінить свою ідеологію, програму і практику. Або вона порве з краєм і стане суто еміґрантською організацією агресивного націоналізму, за своїм духом як відомо монопартійного, нетерпимого до всіх інших партій, а зокрема до послідовно демократичних, соціялістичних. Але тоді ОУН(Б) відорветься від краю, а тим багато втратить і на еміґрації. В ОУН(Б) існує припущення, що край ще повернеться до старих націоналістичних позицій. Але таке припущення протирічить всьому ходові історичного розвитку. Треба думати, що в ОУН (Б), яка виросла з визвольного руху, візьме гору ядро старих революціонерів, яке не допустить до розриву з краєвим ОУН, яке твердо стане теж на нові позиції. В Німеччині ОУН(Б) видає двотижневик «Сурма», у Франції під її впливом «Українець», за океаном теж деякі видання.

Українське Національно Демократичне Об'єднання (УНДО). Ця українська партія Галичини була створена в умовах польської держави і гуртувала коло себе переважну частину української інтелігенції. З її рядів вийшло багато вироблених і знаних громадських діячів і публіцистів. Сьогодні ця партія не має зовсім доросту, хоча її члени відограють видатну ролю в українському громадському житті на еміґрації. УНДО не розробляє ніяких нових програмових концепцій і таким чином не претендує очевидно на тривале існування в майбутньому. Стоїть на засадах української демократичної державности (УНР), бере активну участь в Національній Раді.

Український Національно Державний Союз (УНДС). В цій партії об'єдналися: стара українська еміґрація, що гуртувалася навколо уряду УНР і частина нової еміґрації з західньо українських земель і наддніпрянської України. Разом з УНДО ця партія становить в Національній Раді центр (демократичний сектор). Її програма українська демократична республіка (УНР) по типу европейських демократій. Програма партії передбачає відновлення приватної власности в усіх ділянках господарського життя, хоча УНДС обстоює також збереження в руках держави банків, залізниць і великої промисловости. УНДС нараховує велику кількість членства, переважно активної української інтеліґенції. Одначе молодої ґенерації, що становила б нове покоління цього руху УНДС не має.

Союз Українських Соціялістів (СУС). Він обєднує найвпливовіші українські партії часів визвольних змагань —УПСР (есери) і УСДПР (соціял демократи), УСРП (соціялістів радикалів). Соціялістичні партії винесли на своїх плечах основний тягар боротьби за першу українську державу 1917-20 рр. і дали їй провідні кадри (Грушевський, Винниченко, Петлюра, Мазепа і т. д.) СУС стоїть на засадах демократичного соціялізму, але обґрунтовує свою програму виходячи радше з ідейних позицій европейських демократичних соціялістичних партій, ніж з сучасного господарського стану в Україні. Всеж таки програма СУС заявляється виразно не тільки проти совєтського державного капіталізму, але і проти повороту приватного монополістичного капіталізму. Ці напрямні в післябольшевицькій українській дійсности поставлять соціялістів старшої генерації без сумніву на правильну позицію.

Партії СУС увійшли в спілку (федерацію) з УРДП у формі **Українського Соціялістичного Об'єднання (УСО).** Співпраця тих партій корисно вплинула на політичне життя

(Докінчення на стор. 16)

About the transmissions of „the voice of America“ and „BBC“ in Russian.

While it seemed that the „cold war" between West and East had begun to slow down, another „war" broke out — this time in the ether. For same time, already the broadcasting stations „The Voice of America" (New York) und „BBC" (London) transmit an extensive program in Russian intended for an audience in the USSR. It is not at all convenient to the potentates in the Kreml that the people of the USSR should hear correct information, transmitted through a democratic broadcasting station, on events outside the borders of the „prison of peoples". Therefore, they apply practices identic with those of the hitlerites during the war; they put up a whole series of radio stations which drown the transmissions from London and New York. This is how the „radio war" is waged in the ether.

Despite of all, it is not in the power of the Muscovite rulers to create an „iron curtain" in the ether, too. According to precise information, over 30 percent of the transmission succeed in filtering through, into the territory of the USSR. This fact is to be heartily welcomed.

But inasfar, as informations reach us from the teritories of the USSR not everything in the contents of these Russian transmission from NewYork and London is satisfactory to the people under soviet Regime. These transmissions have their great faults and weak spots which the author of this article wishes to call attention to.

The main reason for the shortcomings of these transmissions is that neither for the national nor the social issues, specific especially for the population of the USSR, are being accounted. Those Russian emigree circles who lend their ideological guiding principles to these transmissions, are obviously badly informed about the desires, endeavours, and interests of the population of the USSR of today, and, therefore, they even bad astray their audience as well as the British and American authorities who had permitted them to direct these wireless transmissions.

These remarks by no mans refer to the daily informations on international world events. They refer to that part of the transmissions into which the Russian authors of the radio programs in New York and London shove their partial ideologic illustration on topics concerning inner affairs. Thus, for instance, there is a section, part of the Russian transmission of „The Voice of America". known as the „Calendary of Histrorical Events". Into these " historical events" is regularly inserted some propaganda for the Great-Russian imperialistic idea.

Let us take the next-best example. Into the transmission of May 19th, at 1845 o'clock Moscow time, was lauched a glorification of the Russian emperor Peter I, the Great, who was known for his annexations of alien contries (The Ukraine, the Baltic contries, Sweden). In the transmissions Peter I was extolled as the most significant of Russian empors who „broke a window into Europe" having taken possession of the Swedish territory, built up on it the city of St. Petersburg. It is known form history, and to every pupil in the USSR, that Peter I was in no respect a better man than today's Russian „emperor" Stalin (only Stalin, of course, has broken not a window, but a door into Europe!) his Petrograd was built by the hands of the peoples of the Ukraine and the Baltics, while, at present, these same peoples are building, instead of Petrograd — Stalingrad, thereby perishing, just as in those times, by the millions. And so on. For the propagandists of Russian imperialism in the broadcasting stations „The Voice of America" the expansion of the Russian Empire is a positive phenomenon; but for the oppressed pupulation of the USSR — including also the Russian workers and peasants — it is just to the contrary; the more so, since absolutely similar transmissions with praises of Russian imperialism especially of that very same Peter I, can be heard daily by the soviet listener to Radio Moscow, for whom it thus becomes superfluous to expose himself th the danger of turning on the prohibited American stations.

Another example, one relative to the present times of „emperor" Stalin: In the transmission of „The Voice of America" of May 11th, at 17,45 o'clock Moscow time, in the „Calendary of Historecal Events" was launched an information on the invasion, in 1939, of te Mongolic People's Republic by Japanese imperialists. According to the same information the „heroical soviet army" defeated the Japanese. This is a wellknown fact, and the Japanese got what they deserved. But the Russian announcer in New York said nothing about the fact that this very same "heroic soviet army" — previous to the Japanese invasion — had taken possession of this Mongolic Republic which is up to this day one of the numerous colonies of Russia. Why did the „democratic" Russian white-guardist of New York not mention this historical event? The population of the USSR knows through Radio Moscow about the „liberation" of the Mongolic Republic by Stalin, and, therefore, it is hardly interested in listening to the same relation from New York. The oppressed Mongols, just like all peoples of the USSR, are very little pleased with such a „liberation", but the white-guardist annoucer of New York is obviously happy that the tradition of the Russian czar of expanding their empire is being so gloriously continued still nowadays.

And many more similar examples of Great — Russian imperialistic propaganda could be quoted here. In the mentioned „Calendary" much space is allowed also to the incompetent person of Alexander Kerenskiy, this shortlived, and very unpopular with the people, prime minister of the Russian empire (e. g. the transmissions of May 9th, 17th, 21st, of this year, ect.). The Russian authors of the New York radio programs are very much mistaken if they think that Kerenskiy's activity in defending the indivisible Russian empire 1917 has been forgotten by, or is unknown to the peoples of the USSR of today.

In the „Calendary of Historical Events" only the Russian Empire is always talked about, but never there is mention about such historical events as, for instance, the downfall of this empire in 1917—18, the national revolutions and the creation of independent republics — the Ukraine, Georgia, Whitruthenia, Poland, Finland, the Baltic states, etc., about the continuonus struggle of these nations with the Empire. about the existence, at this very moment, of underground revolutionary movements and of whole partisan armies on the territory of the USSR, etc.

Thus, the conclusion can be drawn — and it is being drawn also by the peoples under soviet regime — that portion of the Russian transmission of „The Voice of America" which goes under the name of „Calendary of Historical Events" — is downright partial und undemocatic.

A shortcoming of the Russian transmissions of „The Voice of America" is also the absence of all information onthe inner social situation in USA and other countries. But much more so this is a shortcoming of the Russian transmissions of „BBC" from London. In Great Britain, today, rules a socialist labour government. It has carried out momentous social reforms of historical significans. But only very rarely information is given in the Russian transmission of „BBC" on these reforms, on labour laws, on the life and achievments of the workers as well in Great Britain as in other contries. Instead, the transmission of „BBC", almost throuhout the month of May, were dedicated entirely to the Berlin problem. It is evident that the defeat of the USSR in Berlin is of great historical importance and, of course, attention must be paid to it. But, surely, the soviet worker and peasant is more interested in the facts about the achievements of the socialist government in Great Britain, about the life of the workers in that contry, a. s. o. In other words, the population of the USSR is vitally interested in the social aspects of the life abroard. However, London and New York only very rarely broadcast about these matters. In „BBC", speeches and articles are being regulary delivered by representavies of the conservative party, but the laborists are scarcely ever on the air. In the surveys of the British press of the Labour Party — especially on social matters — is mentioned only very rarely. It seems that this is little impartial, and surely, it diminishes the value of the transmissions considerably. This ignoring of national and social issues — concerning specifically and exclusively the peoples under soviet regime — is the weak spot of the Russian transmissions of „BBC" and „The Voice of America". Moreover, it must be born in mind that more than half of the population of the USSR have either no knowledge of Russian whatever, or a very insufficient one. For instance, in the Ukraine the overwhelming majority of the peasants do not know this language, and the Ukraine has a population of 44 millions. Besides, there are two million Ukrainian emigrees living abroad. The non — Slavonic peoples in the USSR need not even be mentioned in this connection. On the Caucasus or in Central Asia only the very thin layer of Russian colonizatory elements understand the Russian languagne; the native population does not understand one single word.

All these facts plead for the request that the governments of Great Britain and the United States, in compliance whit justice and democracy, allow th broadcast transmissions also in the languagnes of the non — Russian peoples of the USSR. Especially, justice demands that the Ukrainian people — second in number only to the Russians — be given the possibilitiy to hear transmissions in their own language.

Now, what concerns the above mentioned weak spots of the present Russian transmissions, they should be corrected in the interest of the listeners in the USSR, for whose benefit they were organized, and also in order to keep up the authority of the democratic governments of Great Britain and of the United States of America. In that case even the mentioned 30 precent of the transmissions which succeed in stealing through the „iron curtain" would have a much bigger effect on the peoples of the USSR, and would raise their spirits and their faith in justice and democracy.

Remarks on the Interview Given by Viktor Kravchenko to the British Press.

In the beginning of May 1949 Victor Kravchenko, a former high soviet offical and the author of the book „I Chose Freedom", occasionally his sojourn in London, gave an interview to the British press. In this interview he declared, amongst other things, that on the territory of the present USSR „there exists no underground or partisan movement of restiance". We do not know whether V. Kravchenko was simply uniformed or whether he on purpose did not speak about an existing fact — in any case his declaration **does not correspond with the truth.**

Instead, it is a fact that, on the territory of the Ukrainian Soviet Republic. i. e. on the terrritorry of the USSR, beginnig in 1942 and up to this day, exists an underground movement of restiance. **There exists the Ukrainian Partisan Army (UPA)** who constantly conducts its revolutionary activity in the Ukraine. Original documents, printed materials and photographs which originate from this underground movement and are at the disposal of responsible Ukrainian factors abroad, give proof of this fact. Furthermore, witness is borne also by members of the UPA who, charged with specific tasks, arrived from the Ukraine still in 1948. About the crossing over of this unit of UPA-soldiers into Western Germany and Austria in 1948—48 the public was informed, at the time, by the European and American press. Even now, sometismes, the foreign press brings information on the underground movement on the territories of the USSR. The most recent information of the press agency Reuter, for instance, was published in the „New York Times" of May 15th, 1949; it tells about fights between the soviet police and insurgents in the Ukraine and on the Caucasus. Besides, there is information that a restistance movement exists also in Whiteruthenia und in den Baltic countries. It is rather surprising that Victor Kravchenko did not, as yet, know about these facts.

By the way why did V. Kravchenko at his interview concerning his lawsuit in Paris against the communist newspaper „Les Lettres Francaises" not mention the fact that he rufused to admit testimony of four Ukrainian witnesses who wished to testify against the communists with documents in hand, which proved the anagoly betwen the czaristic and the pressent bolshevist regime as to their policies toward the non — Russian peoples in the USSR and toward the outer world?.

ДО СПРАВИ АРЕШТУ ЕРІХА КОХА

Як повідомило радіо, дня 27 травня ц. р. в м. Гамбург заарештовано одного з найвидатніших німецьких військових злочинців, бувшого «Райхскомісара» України Еріха Коха. Цей кат українського народу буде відданий під німецький суд.

Вважаємо, що в інтересі української справи було б корисним, щоб Українська Національна Рада, виділила єдину відповідну комісію, яка зайнялася б збиранням матеріялів про політику Коха на Україні й представила б ці матеріяли німецькому судові. В зв'язку з тим, що судовий процес Коха має надзвичайну важність і що в центрі справ буде весь час Україна, потрібним є щоб українські кола представили свої матеріяли, які висвітлювали б справжню політику на Україні під час минулої війни. Зокрема українська преса мусить прикласти всі сили, щоб в чужих мовах опублікувати всі потрібні матеріяли.

(Кінець зі стор. 14)
українського суспільства. Діячі СУС зактивізували себе головно в Національній Раді. Через те, і ще більше через ті особливі процеси, які пройшло молодше покоління українського сходу і заходу і які ще далеко не закінчені,більш енергійну соціялістичну акцію повела — в співпраці з соціялістами старшої генерації — нова політична партія, а саме:

Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП). Ця партія виникла після другої війни і поставила своїм завданням створити український визвольний рух, який виходив би з сучасної української дійсности. УРДП вважає, що всі українські партії створені старою українською дійсністю, яка сьогодні вже не існує, і поворот до якої неймовірний. Так напр. в сьогоднішній Україні нема приватної власности на засоби виробництва і майбутня протибольшевицька революція буде скерована проти нової панівної кляси большевицьких вельмож, а не за поворот до приватної власности. Тепер виявилось, що на цих самих позиціях стоїть краєва ОУН і УПА. Таким чином ідейні заложення УРДП знайшли, на її думку, підтвердження в живій українській дійсності. УРДП вважає, що в тій дійсності усі українські партії змушені будуть достосуватись до ідей, викладених в позиціях українського підпілля («Позиції українського визвольного руху») і що розходження і майбутній розподіл партій в Україні відбуватиметься в рамцях плятформи, висунутої українським підпіллям, бо та плятформа стверджує нову реальність, яка зобовязуватиме всіх. Тому УРДП вважає нинішний поділ на еміграції за пережиток минулого, який не може бути пересаджений в нову Україну. Старі партії можуть відограти на еміграції конструктивну ролю тільки в питанні національного визволення українського народу (організація навколо цього двохмільйонової еміграції). Соціяльний же зміст українського визволення старі партії неминуче переобтяжуватимуть елементами реставрації і чим більш на цих елементах наполягатимуть, тим більшу небезпеку в Україні і тим більш чужу силу для нової України становитимуть. Тому, співпрацюючи з цими партіями в Національній Раді, УРДП постійно підкреслює застарілість і небезпеку для нової України їхніх соціяльно-економічних програм.

Ідейні позиції УРДП є цілком тотожні з позиціями краєвого підпілля і УПА, а на еміграції також з позиціями УГВРади, опозиції в обох ОУН, а зокрема тої частини ОУН(Б), що разом з «Українською Трибуною»стала в обороні краєвих позицій. УРДП вважає, що об'єднання всіх цих, ідейно споріднених сил є тільки питання часу.

Виникла УРДП на прикінці 1945 р. Від початку 1946 р. почала видавати свій теоретичний орган «Наша боротьба», де з першого числа стала в обороні вище згаданих ідей. Від самого початку в УРДП виникла опозиція до ідейного напрямку «Нашої боротьби». Під впливом консервативних і антисоціялістичних елементів еміграції та на грунті «східняцького» регіоналізму, що є чисто емігрантським явищем, ця опозиція стала на шлях оборони приватної власности на засоби виробництва і на цій основі порвала з УРДП, створивши з початку 1948 р. нову партію зі зміненою програмою, але з тою самою назвою (навколо ульмської газети «Українські Вісті»). Ця група УРДП з своєю соціяльною програмою опинилась близькою до УНДС (якщо вона твердо демократична), або до одної з ОУН (Б чи М) (якщо націоналістична). З останніх публікацій цієї групи УРДП можна зробити висновок, що вона в шуканні грунту для самостійного існування стає на позиції утопійного неолібералізму. Органом цеї групи є друкований нерегулярний часопис «Наші позиції».

Органами УРДП є: журнал «Наша боротьба» (виходить нерегулярними збірниками) «Юнацька боротьба», «Революційний Демократ».

Г. П-ий

„FORWARD“ Ukrainian Review for Workers
No. 3 June 1949

SUMMARY

In the third issue of „Forward" will be found, beside information on international topics and on professional labour problems, the following articles.

Hr. Pohorillyy, in his article „Soviet Trade Unions", shortly explains the situation of the working class in the USSR, and the character of the soviet trade-unions. At different times opinions differed as to the role of the workers trade-union organisations in the USSR. Much attention was still paid to these matters by Lenin who, in his time, had brought forth a conception according to which the trade-unions should be not only the protectors of the interests of the toiling people, but also the managers of the enterprises. However, because of the stress of soviet reality, this program was never realized during Lenin's lifetime. Linin wrote, in the twenties, that „the workers state is an abstraction" on the background of the actual concrete conditions in backward Russia. And he gave the following formulation concerning the tasks of the trade-unions: „Our present state is such a one that the integrally organized proletariate is forced to protect itself, and we must exploit these workers organizations for the protection of the workers from their own state and for the protection of our sate by the workers".

Under the conditions of NEP (New Economic Policy) the trade-unions considerably grew in importance. Lenin's conception was challenged by the so-called „workers opposition". This opposition was of the opinion that, in backward Russia, the communist party will, inevitably, adapt itself to the petty bourgeoisie and, on the other hand, to the „great-capitalistic bureaucratic caste", and this adaptation will increase in the same degree as the communist party will identify itself with the government apparatus.

The workers opposition had splendidly foreseen the danger, but it was exterminated, and the trade-union became a state organization in which the board of the „trade-unions" is being appointed by the Stalin bureaucracy, against the will and without the approval of the workers.

E. Bak concerns himself, in his article„ The Christian Toilling Individual and the Trade-Unions", with a very actual inner- Ukrainian issue. For a long time already the Ukrainian reactionary circles are in action against the trade-unions who cooperate with the socialist workers movements. The nationalists and the conservatives were joined by certain clerical circles. E. Bak explains that it is not in conformity whit truth if it is said that the socialist trade-unions are being joined exclusively by atheists and by friends of the fiend. On the contrary, the great majority, of the workers who belong to trade-unions believe in Divinity and, as a whole, atheism is not a characteristic feature of the workers conception of the world. In the socialist idea of today a process of mutual advance of the ideas of christianity and of socialism is taking place. And, therefore, those who, in order to propagate their reactionary tendencies, take advantage of religious slogans only commit a sin against the second commandment: not to use the name of the Lord in vain. The trade-unions are exceedingly tolerating toward all confessions. The Ukrainians must remember that tolerance is one of the indispensable traits of European man.

I. M-ko, in his article „Is the Ukrainian Partisan Army in Favour of the Kolkhozes?", answers that question, and etplains to the nationalist opponents the idea of the Ukrainian resistance in the home country. These ideas are set forth in the printed materials which were brought from the USSR to Western Europe by units of the UPA. These materials were received with great animosity by the nationalistic part of the Ukrainian emigration for the reason that the ideas there layed down are identic with the ideas of the universal socialist movements. Some of the opponents took up an inimical attitude toward these ideas, because they are neither able nor willing to see the difference between the bolshevist kolkhoz-system and the communal possession of the means of production. There exists no private property in the USSR, but neither exists there sozialized economics. There is a new c l a s s system there in which, instead of the capitalists, rules the class of Stalin-„magnates". This class possesses no private property, but it has at its disposal all the national property, very much like it is in an anonymous capitalistic joint-stock company in which, who holds the shares holds the whole company. With the system of of socialized property — for which the resistance movement against the USSR is going on in the Ukraine — the people is o b l i g e d to control economics. The Ukrainian people is in favour of the communal possession of the means of production, which, at the same time, implies the d e s t r u c t i o n of the whole stalinist-bolshevistic state-capitalistic system.

The literaray section is dedicated to the topic of „Socialist Realism and Literary Reality". The author of this article, O. Zernyckyy, charakterizes today's „official" bolshevist line in literature in the following way: „The legislators of „socialist realism' supposed, not without reason, that socialist literature will not be a literature of b r e a k i n g o f f from reality, but a literature of love of reality: If in the USSR the social antagonism were really removed there would be no need for the writer to be a f u g i t i v e from reality, to repulse reality. But soviet reality is full of contradictions — of contradictions more crass than there are in capitalistic reality. Therefore, „socialist realism" cannot be reconciled with reality: if a soviet author writes the truth he will be destroyed. If he writes according to the law of „socialist realism" he will be d o n e f o r as an author. The soviet writer wants to be an artist, but he is required to be an „engineer of human souls" (Stalin). This is the very secret of the perishing of soviet art.

K. Terteshnyy, in his article on the persecutions of the Jews in the USSR, explains these persecutions through an attempt of the Kreml to take advantage of the social reaction to the enforcement of the reign of the new class of bolshevist grandees. The population hates this regime of novel oppression and it sometimes transfers its hatred on the revolution as a whole. Bolshevism redirects these reactionary moods toward the Jews just as this was always done in Russia during times of reaction.

Besides, in this number are published segments from the German author Mrs. Buber, Nermann's book „As a Prisoner of Hitler and Stalin" (Als Gefangene bei Hitler und Stalin).

A special item deals with the recent failures of the Labour Party. A rather extensive item informs on the situation in Spain and in Indonesia.

The easily comprehensible scientific section concern itself with problems of soviet economics on the basis of the conflict of the soviet economist Warga with the official soviet line in economies.

X

ЗАХІДНЬО-ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ДЕМОКРАТИЧНИЙ СОЦІЯЛІЗМ
(Довідка)

Яка є сила партій демократичного соціялізму в Західній Европі? В нижченаведеній таблиці показано в процентах кількість соціялістів в парляментах західньо-европейських країн порівняльно до кількости комуністів та правих буржуазних партій:

	Демократичних соціялістів	Комуністів та їхніх спільників	Правих буржуазних партій
Англія	46	1	53
Швеція	45	11	44
Австрія	44	5	51
Зах. Німеччина	42	2	56
Норвегія	41	12	47
Данія	40	7	53
Бельгія	33	11	56
Голяндія	26	8	66
Швайцарія	26	5	69
Фінляндія	26	20	54
Франція	22	30	48
Італія	7	31	62

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers.

ВПЕРЕД

ЧИСЛО 4 — **українська робітнича газета** — ЛИПЕНЬ 1949

Лейбористи: За мирну революцію!

Як вже ми повідомляли в попередньому числі »Вперед«, на з'їзд Британської Робітничої Партії, що відбувся в минулому місяці, були запрошені як гості представники редколегії »Вперед«. Лондонське радіо, подаючи інформації про з'їзд, призначені для Совєтського Союзу (в російській мові), спеціяльно підкреслило присутність українських делегатів, так як з націй Сов. Союзу це були єдині представники. Нижче подаємо кореспонденцію нашого представника про перебіг з'їзду. Редакція.

Блекпул, Англія, 12 червня 1949.

В днях між 5 і 10 червня ц. р. в Белкпулі відбувся 48-й з'їзд Британської Робітничої Партії. На з'їзд, крім представників преси а гостей, прибули 1480 делегатів, що представляли собою 5 мільйонів 422 з половиною тисячі членів Лейбор-партії. В Емпресс-Болрум, де відбувались засідання, зібралися найактивніші члени і провідники англійського робітничого руху. Були тут звичайні робітники з шахт і від станків, були тут провідники профспілок і члени уряду. Ці люди, що вже п'ятий рік несуть на собі тяжку відповідальність за долю цілої країни, зібралися сюди, щоб накреслити нові напрямні, по яких далі йтиме історія англійської нації.

Чотири роки тому в цьому самому приміщенні з'їзд Робітничої Партії затвердив програму, яка привела цю партію до влади. З того моменту Англія стала на новий шлях в своєму історичному розвитку. Лейбористи вже майже цілком виконали ту свою програму. Пункти програми переведені в життя. Велика частина економіки країни стала державною власністю. В такий спосіб, прибутки з тієї економіки не йдуть вже в бездонні кишені кількох приватних одиниць, але, через державу, йдуть на користь цілої нації і, зокрема, робітників. В наслідок націоналізації навіть цієї частини економіки, робітництво позбавилось загрози перманентного безробіття, держава дала працю для всіх. Соціяльне забезпечення та безплатна медична опіка стали можливими теж лише в наслідок цього. В наслідок націоналізації й господарського плянування Англія зробила великий поступ по шляху виходу з післявоєнної кризи. Кожен англійський робітник, коли оглянеться трохи назад в передвоєнні часи, то ясно бачить контраст між старою і новою Англією. Стара Англія, Англія під владою консерваторів і лібералів, встає в очах робітника як марево господарського хаосу, безробіття й постійно зростаючого визиску. Нова Англія, Англія лейбористська, встає з післявоєнної руїни, як заперечення Англії старої. Робітничий уряд розпочав велику операцію омолодження старого і хворого англійського суспільства. Всяка операція не є безболісна, тим більше операція, яка розтягується на довший час, операція »еволюційна«. І англійський робітник був свідомий цього, коли віддавав свій голос за переведення цієї операції. Перша стадія операції виконана успішно, хоч і з великими, може, болями. І саме для встановлення діягнозу існуючої ситуації та для намічення прогнозу майбутнього етапу операції для дальшого оздоровлення англійського суспільства — і зібрався з'їзд партії в Блекпулі.

Цей з'їзд був найважливішим в історії Робітничої Партії. Про це було відверто заявлено з трибуни з'їзду і так воно в дійсности й є. Цей з'їзд делегатів п'ятимільйонової партії мав вирішити питання: чи правильним шляхом ішла партія протягом останніх чотирьох років, ведучи за собою цілу націю, і яким шляхом має вона йти далі. З'їзд мав виставити нову партійну програму, яку партія виставить на розгляд народу в майбутніх виборах до Парляменту.

Протягом шести днів з'їзд працював з великою напругою. Виголошувались програмові доповіді, виступали з гострою критикою і, нарешті, приймали постанови. В короткому дописі неможливо передати все, про що там говорилось, тим більше, що висунуто було дійсно величезну кількість питань і проблем. Головними доповідачами, так би мовити ідеологами з'їзду, були Герберт Морісон, головний автор проєкту нової програми, та Еньорін Бівен, міністер здоров'я і лідер лівого крила партії. Г. Морісон в своїй доповіді підсумував здобутки партії за останні чотири роки, оцінив сучасну ситуацію в країні й гостро скритикував саботажну політику торіїв (консерваторів) на чолі з Черчілем. Цього останнього він назвав »дикою людиною з Вудфорду« (у Вудфорді Черчіль мешкає), за його демагогічну пропаганду проти уряду. »Торії будуть боротись на виборах до парляменту«, — сказав Морісон, — »з усією своєю силою, з всією силою капіталістичної преси, що стоїть за ними, з мільйонами лорда Вултона і за допомогою всіх інших засобів, які ще є в розпорядженні цієї багатої й привілейованої меншости. Ми виступаємо в боротьбі зі злою опозицією, яка доведена до відчаю. Торії не залишать невикористаною жадну скаргу, не залишать некинутою жадну купу болота й брехні. Торії будуть боротись так, як вони ще ніколи не боролись, тому що вони знають, що цілий старий порядок, за який вони стоять, буде остаточно розбитий новим порядком, який будує Робітнича Партія, якщо ця партія повернеться знову на слідуючих виборах для дальших п'яти років соціялістичних досягнень«. Представляючи з'їздові на розгляд проєкт нової виборчої програми, Морісон вказав, що лейбористи ніколи не відмовляться від принципу плянування економіки й контролі над господарством. Він сказав, що вся промисловість, чи вона є націоналізована, чи ще знаходиться в приватних руках, мусить працювати лише на користь цілого суспільства. В цьому саме й заключається суть плянування економіки. »Ми змушені будемо жити в мішаній економіці ще довший час, але ми змусимо цілу економіку працювати лише на користь цілому суспільству«.

Еньорін Бівен виступав по теоретичних питаннях, які торкаються нової програми. »Ми мусимо пам'ятати, — сказав він, — що ми несемо відповідальність не лише перед нашою партією, чи нашою нацією, але перед цілим людством. За минулі чотири роки ми спробували перевести в життя новий експеримент. Ми вірили в народ і народ вірив в нас. Якщо ж на слідуючих виборах торії прийдуть до влади, Британія змушена буде вислати в світ звістку, що шлях до прогресу при демократичному уряді є закритий«. Торкаючись нової програми, лідер лівого крила партії заявив, що »суспільство, в якому ми ще довго будемо знаходитись, буде мішаним суспільством з мішаною економікою, в якому всі інструменти плянування будуть в руках держави, але в цьому суспільстві ще довгий час існуватиме »легка кавалерія« приватної конкуренційної промисловости. Ми вказуємо цілій нації, що приватний сектор промисловости тяжко терпить від експлуатації іншою частиною приватного сектора. Саме тому удержавлюючи монополії, картелі й трести, ми беремо під свою охорону і допомагаємо приватному конкуренційному сектору. Так довго як цей останній ще буде існувати, ми хочемо, щоб він по можливості мав успіх.«

З інших доповідачів варто згадати головніших — Моргана Філіпса, Клемента Етлі, Стефорда Кріпса, Ернеста Бевіна.

М. Філіпс виступав по питаннях передвиборчої пропаганди. Торкаючись минулих поразок лейбористів в муніципальних виборах він вказав на велику активність консерватистських пропагандистів і на пасивність виборців. »В тих виборах торії пустили в хід всі свої резерви і все одно в виборах брало участь не більше половини населення. Тому в майбутніх виборах ми мусимо розбудувати нашу організацію і привести до виборчих урн не менше 80% виборців. При такому відсоткові виборців наша перемога буде забезпечена.«

Прем'єр лейбористського уряду К. Етлі доповідав про працю, що її проробив уряд. »Ми не соромимось признати, — сказав він, — що в практичній роботі ми робили помилки, але досвід з них учить нас не робити їх в майбутньому. Але я тверджу, що основи нового устрою в Британії ми заклали добрі, міцні й успішні«.

Стефорд Кріпс робив доповідь про економічну ситуацію в країні. Між іншим, він сказав: »Ви питайте мене, чи не можна йти швидше з націоналізаціями економіки, чи не можна справедливіше розділяти національні прибутки. Я відповім, що піднесення купівельної спроможности без підвищення постачання і продукції може привести до розподілу того самого пирога в інший спосіб. Але це не збільшує розміру пирога, а збільшити його ми мусимо насамперед. Якщо ми одержимо більший пиріг, ми не матимемо труднощів в розділенні його і в видачі його тим, кому він належить«. Першим етапом в піднесенні життєвого стандарту мас Кріпс вважав збільшення продукції.

Ернест Бевін, міністер закордонних справ, робив доповідь про успіхи на закордонному форумі. Він спеціяльно прилетів у Блекпул з Паризької конференції »чотирьох великих« і, зробивши доповідь, негайно відлетів назад. В своїй доповіді він вказав на той величезний вклад праці, який внесла Британія в справу світового миру. Бевін гостро виступав проти агресивної політики СССР.

В дебатах і дискусіях над доповідями та проєктом програми висунуто дуже багато цікавих і важливих справ. Рядові члени партії, робітники, не раз виступали з речевою кри-

тикою дій уряду та проводу партії. Цікаво відмітити, що абсолютна більшість цих виступів відзначалась радикальністю і великим завзяттям до дальших дій. Генеральний секретарм профспілки залізничників Джім Фіджінс вніс до Виконкому партії резолюцію своєї профспілки з пропозицією поширити участь самих робітників в керівництві націоналізованою промисловістю. Цю резолюцію підтримало багато представників з інших галузей помисловости. Багато робітничих голосів вимагали дальших націоналізацій. Зокрема представники робітників з галузей промисловости, що є ще приватною, вимагали її націоналізувати. Представники сільсько-господарських робітників і навіть самі фармери вимагали поширення контролю держави над сільським господарством, а деякі делегати навіть вимагали націоналізації землі. Представники жінок-робітниць вимагали заведення рівної зарплатні з чоловіками та припинення закону „про обов'язкову „ мобілізацію чоловіків в армію. По доповіді С. Кріпса гостро виступив відомий нашим читачам Генеральний секретар профспілки Транспортових і Звичайних Робітників Артур Дікін. Він цілковито виправдував Кріпса та вимагав ще сильніше тиснути монопольних підприємців. В галузі закордонної політики робітники цілком підтримали Бевіна, але вимагали приділити більшої уваги справам міжнародньої соціялізму. Були висунуті цілком вірні думки про те, що большевицькій агресії успішно може протиставитись лише соціялістична об'єднана Европа, а тому вимагали створення нового соціялістичного інтернаціоналу, надання повної свободи колоніяльним народам і навіть створення єдиної европейської соціялістичної партії.

Виконавчий Комітет партії заявив, що всі ці виступи будуть враховані в програмі і дальшій політиці партії. Проєкт виборчої програми п. н. »Лейбористи вірять в Британію« — майже повністю був одобрений і прийнятий делегатами. Так само, чотирьохрічна політика уряду була схвалина і одобрена. Виконком проголосив, що в скорому часі підсумувавши всю працю з'їзду, він видасть відповідний передвиборчий маніфест. Вибори нового Виконкому партії не дуже змінили його дотеперішній склад. Абсолютною більшістю делегати виключили з Виконкому і взагалі з партії двох просовєтськи настроєних членів парляменту — Зіліакуса та Соллі. Цим самим з'їзд заманіфестував свою радикальну поставу не лише проти капіталізму, але також і проти большевизму. Одночасно при виборах нового Виконкому, найбільшу кількість голосів здобув лідер лівого крила партії Еньорін Бівен.

Цей з'їзд Робітничої Партії показав цілому світові рішучу поставу і єдність англійського робітництва в боротьбі за своє соціяльне визволення. Факт такої радикалізації робітничих мас, факт абсолютного успіху лівого крила в партії, вказує на те, що в нових виборах до парляменту англійські трудящі дадуть рішучий бій консерваторам і лібералам, які тягнуть Англію назад, впройдені вже часи господарського хаосу й перманентної кризи. Майбутні вибори матимуть історичне значення не лише для самої Англії, але для всіх демократичних країн світу, бо, як сказав правильно Бівен, »вони покажуть успіх чи неуспіх нового експерименту перебудови суспільства шляхом мирної революції«.

Всесвітна федерація вільних профспілок створена

Підготовча міжнародня конференція профспілок, що відбувалася в кінці червня ц. р. в Женеві (Швайцарія), постановила створити нову некомуністичну всесвітню федерацію профспілок. Як відомо, в січні ц. р. в існувавшому всесвітньому союзі профспілок наступив розкол в наслідок того, що централю союзу опанували комуністи й в такий спосіб намагалися перетворити цілий союз в совєтську експозитуру. Демократичні профспілки на це не погодилися й виступили з союзу. Тепер, на згаданій женевській конференції, ті демократичні профспілки, переважна більшість яких є соціялістичні, постановили створити свій власний всесвітній союз профспілок. На женевській конференції були присутні 127 делегатів від 42 мільйонів робітників — членів профспілок з 40 країн світу. Конференція виділила спеціяльну комісію, яка засідатиме в цьому місяці в Лондоні, для опрацювання статуту нової організації та її програми.

Одночасно, в Мілані (Італія), приблизно в той же час, відбувся другий конгрес комуністичного світового союзу профспілок. Тут були представлені профспілки з 45 країн світу, більшість яких знаходиться в сфері впливів СССР. Як і треба було чекати, переважна частина праць конгресу була присвячена вихваляння робітничого життя в СССР та совєтської закордонної політики. Совєтська делегація на з'їзді була кількісно найбільшою.

Факт розбиття в міжнародньому професійному русі можна розглядати лише як переходовий етап. Робітництво в цілому світі має одні спільні інтереси і спільну мету й тому ця база завжди призводитиме до об'єднання, а не розколу робітництва. Політичні спекуляції сталінських агентів на робітничих інтересах, як також і спекуляції різних агентів буржуазії, рано чи пізно, але стають ясними для робітників. Тому було б помилкою вважати робітництво, яке ще належить до профспілок, опанованих комуністами, за вороже ідеям демократії й соціяльної справедливости. Частина цього робітництва є просто ще обдурена і загіпнотизована »совєтським мітом«, інша частина, як, напр., члени совєтських профспілок, є просто змушені бути там. Український робітник-еміґрант, що є членом демократичної профспілки в Англії, Франції чи Белгії, і тим самим автоматично є членом новозаснованої всесвітньої федерації вільних профспілок, явно і фактично має ті самі інтереси й ту саму мету, що й український робітник — член совєтської профспілки, а отже й комуністичного всесвітнього союзу профспілок. Різниця тільки та, що український робітник в СССР примусово є членом совєтської профспілки. Такий самий чи подібний стан і в робітників інших національностей. Але ні »совєтський міт« закордоном, ні совєтська реальність за залізною завісою, довго існувати не зможуть і тому настане час. коли робітництво цілого світу визволиться і створить знову єдиний. вільний і демократичний всесвітній союз профспілок.

Зовсім недавно, а саме 29 червня ц. р., редакція »Вперед« одержала офіційного листа від Централі, в якому між іншим пишеться слідуюче: »Ми дуже радо читаємо Вашу газету і знайшли, що Ваша політика є майже така сама, як політика нашої організації. Ми були б дуже раді якби Ви, по можливості, зв'язалися з нами і перевели б виміну інформаціями, які привели б до тіснішої співпраці між нами. **Нам було тяжко розв'язати українську проблему в середині нашої організації тому, що багато українських робітничих організацій є далекі від того, що ми розуміємо під демократичним профспілковим рухом.**

Мабуть саме в цьому останньому й заключається причина того, що українські робітничі організації, які вже існують в Франції та Бельгії, не спромоглися досі ввійти в склад Міжнародньої Централі Вільних Профспілок на еміграції, а через неї і у Всесвітню Федерацію Профспілок. Цей факт є дуже ганебним.

Але місце для представників українського робітництва в міжнародньому робітничому русі ще й досі залишається вільним. Тому **ми закликаємо все демократичне українське робітництво негайно розпочати з своєї власної ініціятиви акцію для створення репрезентативної групи, яка зайняла би вільне й для українських робітників забезпечене місце в Централі. Хай український демократичний робітничий рух вийде на міжнародню арену!** »Вперед« допоможе порадами і інформаціями, але ініціятива мусить вийти з рядів самого робітництва. Чекаємо в цій справі голосу найактивніших!

Місце для представників українсько го робітництва досі ще не заняте...

Редакція »Вперед« недавно одержала слідуючі інфомації про діяльність професійних організацій робітників — емігрантів з країн Східньої Европи і доводить ці інформації до відому українського робітництва.

В жовтні минулого року в Парижі відбувся з'їзд представників робітників — еміґрантів та профспілкових діячів з 10 країн Сходу Европи: Болгарії, Латвії, Литви, Мадярщини, Німеччини (східньої), Естонії, Польщі, Румунії, України та Югославії. З'їзд постановив створити **Міжнародню Централю Вільних Профспілок на еміграції.** Завданням централі є оборона професійних інтересів робітників-еміґрантів (перед міжнародніми чинниками, включаючи сюди Всесвітній Союз Профспілок та Комітет Соціяльних Справ при Об'єднаних Націях.

В офіційному звіті з'їзду зазначена присутність українських представників, але серед підписів членів Централі під резолюціями **з'їзду від України підписів нема.** Натомість зазначено — »Україна — делегація тимчасова«. Хто був представником українців на тому з'їзді, нам на жаль невідомо. Але, здається, ті представники щось дуже погано репрезентували українське робітництво, бо, наприклад, в дальшому документі Централі (від 2. 6. 1949) про черговий з'їзд, на якому постановлено приєднатися до Всесвітньої Федерації Вільних Профспілок, вже не зазначено зовсім про присутність українців і Україна не фігурує в списку країн, представники яких є членами Централі.

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «Вперед». Редагує: Колеґія. Підписані авторами статі не завжди є висловом поглядів редакції.

Редакція і Адміністрація: M. Worobec 26, Radcliffe Bldgs. Bourne Estate London E. C. 1. Телефон: Fremantle 7626.

Редактор приймає в понеділок, середа, пятниця від 1-2 год. по полудни за попереднім телефонічним порозумінням. Незамовлені статті і дописи Редакція не повертає.

В США можна замовляти «Вперед» через: „Narodna Wola" 524 Olive Str. Scranton, Pn., USA.

В Німеччині просимо замовляти через: Genossensch. „Kos" München, Rosenheimerstr 46a.

Ціна одного примірника:

Британія:	одно число	10 пенсів
	чвертьрічно	2 шіл. 6 пенсів
США:	одно число	20 центів
Німеччина:	одно число	50 феніґів
	піврічно	5 шіл.
	річно	10 шіл.

Новий відділ УПА прийшов на захід

Ми одержали від Закордонного Представництва УГВР — Місії УПА для опублікування в нашій газеті інтерв'ю старшини УПА з новоприбулими вояками УПА. Інтерв'ю подаємо з деякими скороченнями. (Ред.)

Повстанці розповідають:

Чесько-баварський кордон ми перейшли вночі з 22 на 23 червня 1949 р. Польщею ми йшли біля Кельц, Ченстохови і коло Валобжегу ми перейшли польсько-чеський кордон. Ішли ми тільки ніччю. Днювали там, де нас заставав ранок: в лісі, на полі, в селянських хатах. Вечером ми заходили до сіл, чи на колонії, щоб дістати харчів. Польські селяне, хоч самі бідні, радо нам допомагали. По дорозі ми були обережні й багато пригод не мали. Перед чеською границею наша група поділилася на дві частини й далі ми йшли окремо. Через Чехію ми йшли коло міст: Двур Кральов, Чесляв, Бенешов і Клятови. Чеські селяне були нам також дуже раді й допомагали чим могли.

Нашим оперативним тереном, звідки ми вийшли, було Підляшшя. Останню зиму наша група перебувала в рейді по центральній Польщі. Весною наш командир вилучив нашу групу і доручив нам іти рейдом на Захід.

Літом 1947 року польсько-большевицький уряд викинув силою все українське населення з Підляшшя в колишні понімецькі терени на Помор'я і в Східню Прусію. В наш терен ворог кинув такі великі військові й поліційні сили, що на цей раз населення не могло чинити спротиву примусовому виселенню. До половини літа ворог викинув з нашого терену все українське населення. Акція УПА була в цей час спрямована не лише на маніфестацію спротиву, але й на боротьбу з найбільш жорстокими терористичними ворожими відділами.

Після викинення українського населення з нашого оперативного терену, ворог розпочав наступ виключно проти наших збройних відділів. Щоб ухилитися від прямого удару й зберегти людські кадри, командування УПА переводить ще в 1947 році перегрупування бойових відділів. Частина людей відходить до УССР. Одна група долучується до рейдуючого в Східню Прусію відділу УПА, інша дістала доручення перебути ще зиму в терені і з весною піти рейдом в Західню Европу. Наша група під командуванням командира Б. залишається надальше в терені.

Оскільки нам відомо, багато відділів з теперішньої Польщі відійшли до УССР, а деякі пішли в американську зону Німеччини. В Польщі діють ще невеликі бойові групи УПА для спеціяльних завдань. Іноді там перебувають так само рейдуючі відділи УПА з України.

Польсько-большевицький уряд старається українські землі за лінією Керзона заселити поляками з центральної Польщі. Ще в 1948 р. українські землі за лінією Керзона були в більшості не заселені. Тепер уряд дає колоністам всякі допомоги, щоб скоріше ці землі залюднити і сяк-так загосподарити.

Український визвольний рух під безпосередньою московсько-большевицькою окупацією виглядає дещо інакше. Там визвольна роботьба опирається в першу чергу на збройному підпіллі та менших відділах УПА, які перебувають в постійних рейдах. Боротьба відділів УПА і збройного підпілля звернені, на політично-пропагандивну акцію, оборону українського населення перед найактивнішими енкаведистами і найбільшими ворожими терористами. Крім того, діють невеликі спецгрупи, переважно по містах. Їхня зброя звернена проти визначних большевицьких вельмож, які визначилися терором, чи організацією терору. Діють також групи збройного підпілля у великих робітничих скупченнях. Дія тих груп звернена, головно, на політичну акцію серед українського робітництва.

Весною цього року московський уряд кинув проти УПА нові великі сили і розпочав сильну акцію проти УПА в Карпатах, на Поділлі й на Поліссі.

Бійці революційно-збройного підпілля — це люди рішені на життя і смерть боротись за відновлення української державности. Боротьба УПА знищила в СССР міт всесильности НКВД і доказала можливість боротьби з советським апаратом терору. Про героїзм і безстрашність УПА ходять легенди по цілому СССР. Політичні й соціяльні ідеї УПА здобули собі рішучих прихильників в СССР. Нам відомо, що ними захоплюються бійці й старшини Советської армії, робітники, колгоспники й інтелігенція. Про це нам найкраще говорило їхнє відношення до нас. Це додавало воякам УПА віри в слушність і потребу боротьби. Наші друзі свідомі того, що як їм прийдеться впасти, то їх жертви не будуть даремні.

Про заведення колгоспів на західньо-українських землях дуже широко розписується большевицька преса і кричить радіо, але в дійсності з колективізацією так добре не є. Тому що село ставило спротив колективізації й большевикам не вдалося цього спротиву зламати, вони почали 1948 року заводити колгоспи в той спосіб, що до таких сіл спроваджували колгоспників з центральної Росії. Від селян відбирали найкращу землю й її віддавали новоствореним колгоспам. Також відбирали сільсько-господарські будинки, а селян ще змушували прохарчовувати колоністів.

Польсько-большевицький уряд розкинув українське населення, виселене з українських земель за лінією Керзона, в дуже широких просторах між польським населенням. В одному селі перебуває, звичайно, від двох до кільканадцять українських родин. З одного села чи радше околиці — найбільше дві-три родини. Українське населення перебуває під строгим поліційним наглядом. Матеріяльні умови життя нашої людности більше, чим погані. Українців не допускають до жадних урядів, чи до такої праці, де можна більше заробити. Багато селян загнали в радгоспи. Тим нашим селянам, яким дали звичайно сильно понищені господарства, не дають жадної допомоги на відбудову. Треба зазначити, що коли ворог виселював українських селян, то не дозволяв майже нічого з дому взяти.

Однак, українські селяни морально не ломляться. Вірять в скорий поворот на Рідні Землі.

В Польщі також діє протибольшевицький рух спротиву. Майже всюди, куди ми приходили, з розмов з населенням можна було переконатися, що в терені діє підпільна організація. В деяких околицях ми попали на дію збройних підпільних груп. Найсильнішу діяльність проявляє збройне підпілля на північ від Буга, у воєвідствах білостоцькому і варшавському.

В Польщі уряд починає заводити колгоспи.

У Чехословаччині багато говориться теж про дії збройного підпілля, головно в гірських околицях Словаччини. Коли ми були в Орліцьких горах біля міста Градец Кральови, ми довідалися від селян, що чеське підпілля роззброїло в місті станицю четників (жандармерії). В місті підпільники вибудували шибеницю і на ній повісили напис, що на таких шибеницях будуть вішати всіх, хто тероризує чеське населення. Економічні відносини в Чехословаччині майже такі самі тяжкі, як в Польщі. Настрої населення подібні. Уряд уже закладає колгоспи.

До робітничого питання в майбутній Україні

Дискусія, яка останнім часом знову виринула в нашій пресі, посередньо чи безпосередньо зв'язана з виясненням становища еміграції супроти тих ідей і програмових засад, які недавно прийшли з революційного підпілля з України. Дивним, але одночасно і характерним явищем як для цієї дискусії, так і для всіх попередніх, що точилися раніше на еміграції, є те, що вся увага дискусії над суспільними проблемами майбутньої України завжди зосереджується на питанні аграрному. Політичні середовища, які ідеологічно чє мають нічого спільного з позиціями революціонерів в Україні, проголошують навіть анкети з демагогічними питаннями про аграрні проблеми України й тим самим намагаються відірвати еміграцію від ідейних зв'язків з батьківщиною. Але ті анкети є лише маленький приклад. Вся ж суть заключається в невірному й однобічному підході до проблеми. З випинання аграрної проблеми виходить, що це ніби є центральне питання, довкола якого обертатиметься цілий суспільний устрій майбутньої України. Така постановка питання нагадує постановку питання в астрономії старими Птоломеями, які доказували, що сонце ходить довкола землі. Але геоцентрична система збанкротувала перед геліоцентричною. Так само і нашим »аграрним Птоломеям« пора б уже мислити »геліоцентрично«, тобто не розділяти суспільних проблем, а таки підходити до них з точки зору цілого суспільства.

Фактом є, що аграрну проблему розв'язуватиме не саме селянство, чи тим більше — оборонці ідеї приватної власности на землю, а ціле суспільство, ціла нація. Українська нація давно вже не є »нацією дядьків«, не є аграрною країною. Про індустрію та промисловість України, для тих хто її не бачив і уявити не може, можна прочитати в любій українській географії. Ще в 1939 році 44% населення України були зайняті на праці в промисловості. Це число постійно зростає і сьогодні вже 1949 рік. Ця частина населення, робітники української промисловости, є не менше зацікавлені в безперебійному функціонуванні українського сільського господарства, ніж селянство. Отже, робітництво теж подасть свій голос в розв'язці аграрної проблеми. Отже, в розв'язці проблеми треба узгляднювати інтереси й робітника. А це значить, що треба підходити до всіх проблем з точки зору »геліоцентричної«, з точки зору цілого суспільства.

Але для того, щоб робітництво України сказало своє слово зокрема в аграрному питанні, треба, щоб воно сказало своє слово в загально-національному питанні взагалі, тобто, щоб сказало своє слово за самостійність України. Ні для кого не є таємницею, що робітництво України, українське місто, є найбільш зрусифікованим. Одночасно фактом є, що без підтримки українського міста, без підтримки робітництва України, про самостійність нема що й думати. Фактом є, що селянство на Україні безперечно підтримає українську національну справу. Такий фактичний стан призводить до висновку, що самостійність України залежить, перш за все, від підтримки робітництва. Ясно також, що робітництво підтримає самостійність лише при умові, що самостійна держава в якнайліпший спосіб задовольнить бажання і прагнення робітників, тобто розв'яже робітниче питання. Отже, дивлячись з точки зору національної справи, найважнішою проблемою є не аграрне питання, а робітниче, а, дивлячися з точки зору соціяльних проблем, нема важливого одного і важливішого другого, бо все є в однаковій мірі важливим, бо як селяни, так і робітники є нині однаково поневолені клясою большевицьких вельмож і їхньою тоталітарною системою.

Українська нація, так само як і всі інші поневолені Москвою народи, не має своєї кляси експлуататорів. Кляса большевицьких вельмож є клясою в суті своїй російською

(хоч по походженню вона є ніби різнонаціональною). Саме за визволення з-під кляси вельмож та з-під її інструменту поневолення —тоталітарної держави і бореться безклясова українська нація. Також не існує на Україні і економічного джерела для творення нових експлуататорських кляс, тобто немає приватної власности на основні засоби виробництва. Отже, українська нація є й безвласницька.

Саме ці два моменти промовляють за те, що визволена українська нація має шанси вільно розвиватися, бо її члени — трудящі індивідуми не будуть поневолені національно та визискувані економічно. Отже, не буде існувати поневолення людини людиною.

Але, щоб досягти цього, треба мати ясно розроблену конструкцію безклясового суспільства. Фундамент цієї конструкції є вже заложений в ідеологічних засадах українських революціонерів на Україні. Демократична самостійна держава, усуспільнення основних засобів виробництва, демократичне плянування продукцією і її розподілом — це є принципові засади ідеології, наріжні камені в фундаменті нової України.

Виходячи з цих принципових засад, підходимо і до розв'язання всіх інших проблем і питань суспільного устрою. Фактом є, що усуспільнення, тобто всенародня власність на засоби виробництва в СССР не існує. В СССР засоби виробництва є удержавлені, а так як на чолі держави стоїть кляса вельмож, то й засоби виробництва є в посередній власності тієї кляси. Вона ними розпоряджається, їх контролює і використовує всю продукцію в своїх клясових інтересах.

В усуспільненій економіці засоби виробництва мають належати народові, мають ним контролюватися і вся продукція має йти на користь лише народові. При цьому мусить існувати повна демократія, бо лише в такий спосіб народ зможе контролювати продукцію й розпоряджатися засобами виробництва. Інакше кажучи, усуспільнена економіка може існувати лише при демократії. Цієї останньої в СССР нема і саме тоталітарний устрій СССР і спричинився в основному до витворення нової кляси експлуататорів. Так само, усуспільнена економіка не може бути безпляновою, а плянування економіки на користь народу може бути лише при справжній демократії. Як бачимо, все це є тісно пов'язане одне з другим і ціла ця система не може існувати при відсутності хоч одного з цих чинників.

Робітниче питання є найтісніше пов'язане з проблемою усуспільнення промисловости. Форми усуспільнення промисловости є слідуючі: ідустрія державного значення націоналізована, тобто контрольована безпосередньо цілою нацією через демократичну державу; індустрія місцевого значення муніципальна або кооперативна, тобто контрольована місцевими органами самоврядування (громадами чи муніципалітетами). Побіч цього ще мусить бути забезпечене право розвитку трудового (тобто без найманої праці) індивідуального ремісництва.

Робітниче питання є, перш за все, питання відношення працюючого в націоналізованій індустрії до держави, як всенаціонального контролера, та до органів місцевого самоврядування в промисловості муніципальній, і навпаки — відношення держави та органів місцевого самоврядування до робітника. Ширше кажучи, робітниче питання це питання відносин працюючого індивідума з суспільством, і навпаки — суспільства з індивідумом, як також питання прав і обов'язків індивідума перед суспільством і суспільства перед індивідумом.

Розв'язати це складне питання зовсім не легко. Можна й треба намітити лише принципи в його розв'язці. Першим і основним принципом мусить бути свобода і право робітника обороняти свої інтереси. Це означає, що робітництво мусить одержати право творення своїх власних політичних організацій і партій, як також творення власних вільних і незалежних професійних організацій. Профспілки мусять одержати повну свободу дій, включно з свободою страйків.

Другим принципом мусить стати відповідне законодавство, яке забезпечуватиме соціяльну справедливість. Принцип соціяльної справедливости в забезпеченні потреб працюючого збереже ціле суспільство від зайвих конфліктів та соціяльної й політичної боротьби.

Першим етапом в забепеченні соціяльної справедливости мусить стати не лише фактичне знищення цілої большевицької потогінної системи, але й заборона законом применення потогінних методів праці назавжди. Сюди належать такі примусові методи, як »стахановщина«, »соцзмагання«, примусові »позики«, прикріплення робітника до підприємства і т. ін.

Також система оплати праці, яка існує сьогодні в СССР, є крайнє несправедливою. Наприклад, газета »Труд« (за 20 січня 1936 р.) подавала такі цифри заробітної платні на одній з шахт Донбасу: 60 осіб, затруднених на цій шахті, одержували місячно до 2500 карб. кожен; 75 осіб — по 800-1000 карб.; 400 осіб —по 500 карб.; а решта 1000 осіб — пересічно 125 карб. місячно. Така »урвніловка« дозволяє директорам і іншим вельможам жити за рахунок звичайних некваліфікованих робітників, а ці останні, маючи офіційних 125 карб. у місяць, живуть впроголодь. Принцип соціяльної справедливости вимагає, щоб винагорода праці (зарплатня) була так допасована і врегульована, щоб найнижче оплачуваний некваліфікований робітник мав змогу заробити на повний прожитковий мінімум для себе і для своєї родини. Певне підвищення зарплатні відносно кваліфікації і стажу робітника мусить існувати, але ніколи не може бути такої величезної ріжниці, як є сьогодні в СССР.

Так само стоїть справа з часом праці. В СССР сьогодні існує офіційний 44-48 годинний робочий тиждень. В західній Европі робочий тиждень сьогодні триває 40-44 години. А в Австралії минулого місяця робітники страйкували, добиваючись вже 35-годинного робочого тижня. Але в СССР час праці є лише офіційним. Фактично ж він триває ще довше, бо кожен директор заводу, маючи чи не маючи офіційне завдання, примушує робітників працювати понад норму, щоб перевиконати плян і одержати собі ще один орден та привілеї. Принцип соціяльної справедливости вимагає, щоб робочий день був скорочуваний до мінімума, який забезпечував би робітникові й відповідну зарплатню і давав би змогу мати вільний час для відпочинку. Праця поверх нормованих годин мусить бути обов'язково добровільною і відповідно оплачуваною.

Подібно стоїть справа з соціяльним забезпеченням робітників, медична опіка, справа відповідних житлових приміщень, справа відпочинку, як також справа свободи навчання для робітників і їх дітей, свободи вибору фаху та фахового вишколу. Все це мусить прибрати справді справедливий характер.

Третім принципом в розв'язці робітничого питання мусить стати справа врегулювання відносин робітника до контролера націоналізованого підприємства — держави, тобто до її представників на підприємстві — дирекції й адміністрації.

На початках індустріялізації в СССР в цій галузі існував т. зв. »трикутник«, який складався з дирекції й адміністрації підприємства (представників держави) з одного боку та з профспілки або заводського робітничого комітету (представників робітництва) — з другого боку. Партійний осередок був третім кутом і ніби арбітром (суддею) між двома першими. З часом такі відносини рішуче змінилися й сьогодні в СССР вже нема жадних »трикутників«, а є диктатура директора (тобто держави) на підприємстві. Партія не грає ролі, бо партія це і є директор, а профспілка стала звичайним додатком до держави, не має жадних прав і зовсім не репрезентує інтересів робітництва.

Ясно, що в безклясовій демократичній українській державі щось подібне існувати не матиме права. Поперше, сама **держава** втратить той зміст, що є сьогодні в СССР, тобто вона не буде самоціллю, а лише виконним органом суспільства. Всі державні урядовці мусітимуть бути відповідальними перед суспільством, головніші з них будуть обов'язково виборними і постійно змінюваними. В цьому суть безклясової, тобто справжньої демократії, де держава перестає бути органом клясового насильства, перестає бути відокремленою від суспільства. Так само є справа з державними урядовцями (дирекція, адміністрація) на підприємстві. Справжня демократія вимагає, щоб жоден директор чи адміністратор підприємства не міг бути призначеним на дане підприємство без згоди працюючих (профспілки) на тому підприємстві.

Цими основними трьома принципами розв'язка робітничого питання ще далеко не вичерпується. Воно є багато ширше і складніше. Але ще раз повторимо, що від розв'язки саме цього питання, тобто від висунення такої програми по робітничому питанню, яка цілковито задовольняла би всі прагнення робітництва, і залежить бути чи не бути перемозі української революції.

Вс. Фелікс

* * *

ЦЕ І ІНШЕ ЗІ З'ЇЗДУ ЛЕЙБОР ПАРТИ

... В часі нарад повна демократія. Себто намагання дати можність опозиції висловити думку до кінця і щира охота її вислухати, зрозуміти, що хоче опонент. Нікому з опозиції не переривано ані свистами, ані тупанням ніг, ані окликами. Всі провідники партії ходили по вулицях Блекпуку свобідно, без ніякої охорони, вітані робітниками, коли вони їх розпізнали. Перед будинком нарад продавалася вся преса, всіх політичних напрямків, включно з комуністичним „Дейлі Воркер“ і нікому не приходило навіть в голову, щоб забороняти тут поширювати пресу, яка зрештою саме тоді вела пропаганду проти соціялістичного уряду Британії та проти Лейбор Парти. А біля будинку нарад крутилося всього не більше чотирьох поліцаїв .....

* * *

... Коли на залю нарад увійшов прем'єр Етлі ціла заля і ґалерея, в якій було багато гостей консерватистів, зірвалася на ноги і довгим оплескам не було кінця. При тому це все таке природне і щире, без дикого ентузіязму і отарного почуття. Справжні авторитети повстають не на тлі шептань, таємничих мін, пропаганди, і інших на жаль так у нас популярних засобів. Пошана до провідника це реакція суспільства по відношеню до праці, особистих вартостей та його знання. Саме ті прикмети визначають в культурному суспільстві суспільні авторитети. Промова Етлі була скромна, без ораторських прикрас. Але тим більше, всі відчували вагу того всього що зроблено вже для робітничої кляси і для британського народу. І саме тим більше відчували всі, що промовець глибоко вірить в перемогу ідей демократичного соціялізму, хоч все це було без відповідних заяв і фраз, навіть спеціяльно не підкреслюване ....

* * *

Виступ Стаффорда Кріпса та реакція на нього делєгатів з'їзду вимагає спеціяльної уваги. Проти нього в рядах партії велася консеквентна пропаганда зі сторони різних фракцій партії. Виступ Кріпса був надзвичайний. Рівним голосом виголосив реферат про фінансову політику партії та уряду, слово в слово, на пам'ять реферат, який мав 26 сторінок битого машинового письма. Коли він скінчив, заля прийняла його виступ масовими оплесками. Більшість делєгатів, що мала виступати проти Кріпса, після реферату переконалася, що політика Кріпса є правильна. І це саме, а не „інструкції“, рішало про поведінку делегатів. А мій сусід, який з таким ентузіязмом бив „браво“ Кріпсові, на мій запит чому ж він так його перед тим критикував, відповів: критикували для того, щоб він, як міністер, не думав, що йому можна все робити без запиту про згоду народу ...

Ів. М-ко

Кляса большевицьких вельмож

Під клясою большевицьких вельмож розуміємо той прошарок советського суспільства, який безконтрольно володіє і розпоряджається усіма засобами виробництва і споживання в СССР. Не можна дати точне визначення хто сюди належить. Кляса большевицьких вельмож не покривається поняттям »член партії«, бо в партію затягнуто велику кількість рядових робітників і колгоспників, експлуатованих так само як і безпартійні. І, з другого боку, є чимало безпартійних членів кляси большевицьких вельмож — різні висунуті на провідну роботу або політично довірені від советської системи люди. Під цим кутом зору найнижчою ланкою кляси большевицьких вельмож є вартові НКВД, бо вони є політично довірені від системи визиску і одержують платню вищу, ніж належать їм за кваліфікацією)набагато вищу, ніж якийсь інженер на виробництві), тобто до платні сторожа дістають додаткову велику премію за приналежність до кляси вельмож. Взагалі найістотнішою ознакою кляси большевицьких вельмож є платня, яка обов'язково мусить бути вища за те, що належить за кваліфікацією, тобто члени кляси большевицьких вельмож живуть з чужої праці, є визискувачі.

Від таких очевидних членів кляси большевицьких вельмож, які зникнуть разом з советською системою, треба відрізняти тих суспільно-корисних працівників, які завжди будуть потрібні, але тепер дістають додаткову премію за те, що сприяють системі большевицької експлуатації трудящих. Сюди належить деякий адміністративний персонал на виробництві, як, напр., майстри на заводах, бригадири в колгоспах. Ця кваліфікація не є паразитарна, але в кля-совій системі вона оплачується додатково, бо від цих людей залежить ступінь інтесивности праці, тобто і експлуатації. Характерно, що в роки НЕП-у, коли большевицьких вельмож ще не існувало, адміністративна праця оплачувалась не високо. Директор підприємства діставав так званий партмаксимум, тобто платню нижчу ніж підлеглий йому головний інженер. Цей партійний максимум не перевищував платню доброго майстра. Але взагалі ріжниця в платні в роки НЕП-у не була надто великою. Партмаксимум директора дорівнював 180 карб. Головний інженер одержував яких 250-300 карб., а робітник від 60 і вище. Тепер зарплата середнього робітника в СССР становить 500 карб., а директори підприємств дістають до 7000 карб. Крім того тепер директори підприємств мають в своєму розпорядженні мільйонні преміяльні фонди, які витрачають безконтрольно.

Клясу большевицьких вельмож виплекала ВКП(б). Одначе, інтереси цієї кляси протирічать програмі соціялізму. За програмою, напр., самі трудящі повинні розпоряджатись засобами виробництва і продукцією, тобто не повинно існувати визиску людини людиною. Створена ж ВКП(б) кляса большевицьких вельмож не допускає трудящих до порядкування засобами виробництва, а тим паче розподілом продукції. Вона хоче бути безконтрольним господарем удержавлених скарбів, хоче зберегти навіки систему експлуатації людини людиною, закріплену сталінською конституцією. Таким чином, ВКП(б) створила нову клясову систему, нову систему визиску.

Як це сталось? Як сталось, що інструмент визволення трудящих, чим большевицька партія була до революції й на початку революції, перетворилася на інструмент поневолення? Це сталось тому, що большевизм порушив основний девіз всякого визвольного руху, а саме: »визволення трудящих є справа самих трудящих«. В процесі революції большевицька партія спочатку відірвалась і унезалежнилась від робітників і селян, а далі й протиставилась їм. Все це мотивувалось інтересами революції, визволення працюючих. Концепція большевизму була приблизно така: громадянська війна знищила капіталістичну власність, але натомість зросла власність дрібна, яка в умовах відсталої індустріяльно країни »щогодини і щохвилини хемічно виділяє капіталізм« (Ленін). Ця дрібновласницька стихія загрожує розпочати новий капіталістичний цикл і таким чином звести революцію до звичайного перерозподілу власности. Щоб дрібновласницька стихія не заллялa революцію і партію, остання мусить унезалежнитись від мас і скерувати дрібну власність на шляхи кооперування.

За НЕП-у кооперація в СССР мала справді великі досягнення. Але під кінець двадцятих років в ділянці сільсько-господарської продукції індивідуальне селянське господарство стало абсолютно домінуючим і. використовуючи недорід, поставило через ринок вимогу підвищення цін на сільсько-господарські продукти. Це була справедлива вимога бо с.-г. ціни були непропорційно низькі, але ця вимога також загрожувала большевизмові, бо непропорційно посилювала в країні власницьку стихію, з якої, на думку большевиків, виростав неминуче капіталізм. Одна частина большевицької партії (праві пропонували ввезти хліб з-за кордону і, таким чином, методами ринку утримати ціни на старому рівні. Але в партії перемогла лінія адміністративного втручання в господарський процес, тобто лінія порушення господарської суверенности дрібних власників. Так були створені передумови для сталінської колективізації й »ліквідації куркуля як кляси«.

Але така антиселянська лінія не могла зустріти підтримки не тільки в селянстві, але і в робітництві. Цю лінію можна було здійснити тільки руками людей, для яких інтереси мас до нічого, які думають про те, якби догодити начальству і влаштувати особисті справи. Така категорія людей, що свої суспільні функції урядовців держави використовують в особистих цілях, віддавна зветься бюрократією. Уже Ленін плекав потрохи бюрократію, відгороджуючи нею советську державу від дрібновласницької стихії. Ленін одначе побоювався бюрократії і принаймні в партії викорінював її нещадно. Але він же великою мірою сприяв приходу Сталіна до влади, тобто перемозі бюрократії в середині ВКП(б). Сталін свідомо взяв курс на бюрократизування всього советського життя. Може тут найбільш характеризує його один епізод, який наводить особистий секретар Сталіна Баженов, що в 1928 р. втік закордон і в паризькій білоемігрантській газеті »Возрождение« друкував свої спогади. Баженов згадує як під час боротьби з троцькістами Сталін телефонував до керівника ГПУ Менжинського і, обурюючись, що апарат ГПУ не виконує розпоряджень про арешти троцькістів, заявив: »Я чув, що там у тебе принципи завелися. Штобы их не было«. Тобто, в советському апараті повинні працювати люди не ідейні, а слухняні, які виконували б любе розпорядження начальства, навіть якби воно порушувало закон, статут партії чи її програму. Без Сталіна большевицька партія певне лавірувала б десь в правому чи лівому варіянті НЕП-у. Сталін був єдиним у ВКП(б), хто від часу встановлення НЕП-у страшно його зненавидів. При першій нагоді він ліквідував НЕП, а разом з ним і союзних пролетаріятові дрібних власників для того, щоб і над ними і над пролетаріятом поставити власників держави — клясу большевицьких вельмож.

Сталін наївно думав, що коли слухняних йому чиновників добрати з робітничої кляси, то це гарантує советську державу від переродження. Він не додумував, що між робітництвом і іншими клясами населення немає якоїсь непрохідної стіни, що з робітництва можна добрати і кривавих катів народу, так само як з інших шарів населення можуть вийти ідейні борці за справу робітничої кляси. Що державні урядовці тільки тоді служать робітничій клясі, коли вони з нею зв'язані щоденними зв'язками і обслуговують її щоденні потреби. Якщо такі урядовці до того ще й самі походять з робітників, то зв'язок з клясою працюючих буде ще міцніший. Але якщо виходці з низів виповнюють антинародній апарат, то вони через свою неосвіченість і некультурність заносять в той апарат усі найтемніші сторони юрби і є небезпечніші навіть, ніж, культурні виходці з нетрудящих кляс.

Сталін пішов шляхом добору в свій, протиставлений цілому народові, апарат найтемніших і найзлочинніших представників юрби, того, що в середовищі культурних пролетарів зветься покидьками суспільства. Під час голоду 1933 р. не один комуніст, посланий на хлібозаготівлі, в розпачі скаржився: »або я заберу в дядька хліб і він помре з голоду, або я не візьму в нього хліба і сам піду на Сибір«. Можна з певністю сказати, що вже в перші роки колективізації й в голодний 1933 р. з комуністичної партії, особливо в Україні, відсіялись усі ідейні елементи, які колись очоляли маси в боротьбі за революцію і на їхнє місце прийшли нові, добрані може й з робітників люди, яким плювати було на дядька, що вмирав з голоду, бо за добре виконані хлібозаготівлі їм давали підвищення по службі, а значить і матеріяльні привілеї.

Протягом тридцяти років большевицькі кадри добирались, кажучи словами письменника Салтикова-Щедріна, »применительно к подлости«. Попросте, усі кадри проходили крізь сито НКВД і хто не діставав там проби, той не міг висунутись на провідну посаду. Отже, усі вони від низу до самого верху мусіли бути в більшій чи меншій мірі донощиками. І якщо з членів Політбюра ВКП(б) в усьому слухняні Рудзутак і Косіор розстріляні, а такі як Хрущов і Каганович залишились живими, то можемо сказати, що останніх врятували солідні заслуги....

Так є добрані теперішні кадри ВКП(б) і КП(б)У. Отже, можна з певністю сказати, що на всіх без винятку ділянках советського життя в проводі стоять більші або менші злочинці. Навіть такій, здавалось невтральний ділянці, як військова. Якось генерал Айзенговер ділився в пресі спогадами про маршала Жукова, де сказав, що його вразило як Жуков спокійно говорив про цілі дивізії, які він свідомо посилав на знищення в одному місці для того, щоб в іншому забезпечити успіх. Ми знаємо як советські війська йшли в бій з енкаведистськими кулеметами позаді й для нас спогади Айзенговера не новина. Советські маршали добирались не так за інтелектуальними здібностями, як за жорстокістю й цинічним ставленням до людського життя і це легко побачити на обличчі кожного з них. Советський маршал, це Берія у військовій уніформі.

Тим огидніші ці люди, що їхня злочинна поведінка продиктована не ідейним фанатизмом, а особистим егоїзмом. Ще вчора вони допомагали Сталінові розстрілювати »ворогів народу«, в усякому разі охоче випинались на їхнє місце, а сьогодні, при зміненій кон'юнктурі, готові продатись любому іншому панові. Ця безпринципність і продажність і є найхарактерніша риса кляси большевицьких вельмож. Найспритніші з них умудрялись бути на першому місці коло Хрущова в Києві, на першому місці коло Гітлера в Берліні й тепер хочуть бути на першому місці коло всякого, хто обіцяє бути дужчим. Марно підозрівають їх, що вони тільки большевицькі агенти. Вони агенти всякого дужчого і для них вигіднішого. Так, вони можуть писати часом талановиті книжки про советську дійсність, обираючи свободу замість диктатури. Але простежмо пильніше — чим продиктоване це їхнє писання. Не боймось відштовхнути їх суворим словом. Їм не треба теплих слів, їм потрібні доляри. До них чудесно пасують слова Бонапарта: »Я ціню зраду, але презираю зрадників«.

В провідних кадрах большевицької партії немає тепер чесних людей. За винятком випадкових одиниць (таких, як в царському

апараті був віцегубернатор і одночасно революційний письменник Салтиков-Щедрін, або наш письменник, цивільний генерал Панас Мирний), всі большевицькі кадри є злочинці, пов'язані круговою кривавою порукою і в прийдешній революції вони будуть зметені народнім гнівом. Тому в дискусії, що розпочалась навколо виступу Ів. Багряного (»Українські Вісті«)про наше ставлення до кадрів КП(б)У, ми стоїмо по боці його опонентів. Зокрема, ми згодні з всіма зауваженнями В. Коваля (»Час«) крім одного: про ставлення до знищених Москвою українських комуністів (Хвильового, Скрипника, Шумського, Волобуїва і т. д.). В. Коваль каже, що вони боролись проти української державности. Це невірно. Вони боролись і вмерли за українську державність, тільки державність іншого типу, ніж гетьманська чи УНР. Та державність не вдалась (як і всі інші) і вони заплатили за це своїм життям, але на службу ліквідаторам української нації не пішли. Можна не погоджуватись з їхніми поглядами, але відмовити їм в патріотизмі ми не сміємо. І не тільки в ім'я історичної правди, а й в інтересах нашої визвольної боротьби. Той факт, що сьогодні УПА спирається на їхні імена (див. видану ОУН(р) брошуру з краю »Історія революційної боротьби в Наддніпрянській Україні«), свідчить, що українські комуністи були тим останнім поколінням самостійників, яке ідейно найбільш запліднило і УПА, і краєву ОУН і ціле теперішнє воююче підпілля в краю. Хочемо цього чи ні, але це факт.

Кадрами майбутньої української революції ніколи не будуть теперішні кадри КП(б)У. Ними будуть скромні низові люди — робітники, селяни, фахівці, які не висуваються тепер вгору не тому, що менш здібні за большевицьких вельмож, а тому, що більш зв'язані з народом. Вони воліють по різних лябораторіях розв'язувати складні формули, працювати на полі чи в цеху, ніж бути катами свого народу. Народ це цінить і в відповідний час покличе їх до проводу. А організаторами цих людей буде не якась еміґрантська партія та ще не зв'язана з Україною ні організаційно, ні ідейно, аті воюючі осередки в краю, що в жахливих умовах протибольшевицького підпілля кують нову ідеологію й творять штаби прийдешньої революції.

Перманентна криза сільського господарства України

Удар, який нанесла минула війна сільському господарству України, призвів до страшної кризи. Обидва окупанти, сталінський і гітлерівський, руйнували і нищили все що могли. З відступом німців і з стабілізацією московського окупанта, коруптний совєтський апарат, що повернувся в цілості разом з окупантом на Україну, став негайно підкручувати гайки розгвинченої системи визиску українського села. Але всі намагання вивести сільське господарство з післявоєнної кризи не увінчалися досі значними успіхами, не зважаючи на те, що післявоєнний п'ятирічний плян відбудови вже наближається до кінця. Післявоєнна криза с. г. України дуже поглибилась в наслідок страшної посухи і неврожаю 1946 року. Розміри катастрофи 1946 р. цілком були заховані від чужого ока. В пресі, як і завжди, не з'явилося жадних статистичних даних. Лише по деяких підрахунках можна встановити, що Україна випродукувала в 1946 р. менше половини зернових культур та рослинного масла й менше одної третьої цукрового буряку в порівнянні з її продукцією в 1940 р.

Стривожені такими наслідками, большевицькі вельможі підняли галас за підвищення продуктивности праці колгоспників. Протягом цілого 1947 і 1948 років вся совєтська преса була щодня переповнена листами — зобов'язаннями, почінаючи від колгоспних бригад і кінчаючи цілими областями і усією республікою, в яких колгоспники були змушені клястися »партії, уряду й великому вождю ч. І« про те, що вони виконають такі й такі норми і дадуть Москві такий-то врожай. Крім того, на весні минулого року Рада міністрів УССР ухвалила запровадити оплату праці колгоспників незалежно від загальних наслідків врожаю в цілому колгоспі, а залежно від врожаю на кожній окремій ланці. В такий спосіб колгоспники одного і того ж колгоспу, але різних ланок, одержали різну оплату.

Урожай минулого року вийшов не блискучий, але все ж ліпший ніж в 1946-47 роках. В такий спосіб, положення трохи виправилось. Але вже посівна кампанія цієї весни вказала на дальшу небезпеку загострення кризи. З дальшим поширенням посівної площі, виявився ще більший брак машин і робочих рук. На це вказує перш за все травнева постанова ЦК КП(б)У »про хиби в організаційній роботі по догляду над посівами с. г. культур« (»Рад. Україна«, з 24. 5. 1949). В шести областях степової смуги посіви цілком заросли бур'янами, існує знеосібка і незадовільна організація праці. Ц.К. констатує факт організаційно-адміністративної відсталости, райком не знають, що робиться в колгоспах. В п'яти областях лісостепової смуги виявився цілковитий провал з проривкою буряків. Так, напр., в колгоспах Сумської области на 20 травня ц. р. було прорвано лише 1,1% буряків! В одному з колгоспів цієї области повинні були б працювати 215 когоспників, а працює лише 110! В зв'язку з цим, Ц.К. перелічив 16 прізвищ голів колгоспів, агрономів і бригадирів та 13 голів райпаткомів з цих областей, які найбільше завинили за ситуацію, що склалася.

27-28 червня ц. р. відбувся новий пленум ЦК КП(б)У, присвячений знову ж цим проблемам. З доповіддю про підсумки весняної сівби виступив Коротченко. Він повідомив, що лише на кінець червня було прополото 90% зернових (»Рад. Україна« з 1. 7. 1949). Про стан буряків цифр не опубліковано. За новою постановою »пленум Ц.К. вимагає і зобов'язує міністерство сільського господарства УССР, міністерство радгоспів УССР, обкоми і райкоми партії, місцеві радянскі й партійні організації, голів колгоспів,... і т. д., (між іншим, зразок совєтської »демократії«, де партія наказує міністерствам і »радянській« владі! — прим. складача) поробити заходи для притягнення всіх працездатних на збирання ранніх хлібів і сіна **вручну косами...** Після косовиці відразу ж перевести згрібання колосків... Знижувати до 30% оплату праці за недоброякісну працю... Виставити охорону зібраного сіна від **розкрадання** та пожеж«.

Ця постанова є ще більш яскравіша, ніж попередня. Коли з попередньої ясно було видно, що існує брак робочої сили, то з цієї видно, що справа механізації виходить черепашачим ходом з післявоєнного стану. Брак машин компенсується косінням вручну! Ясно, що при такому стані далеко не поїдеш і ясно теж, що обіцянки Хрущова, що в цій п'ятирічці »буде завершена комплексна механізація основних виробничих процесів у сільському господарстві« (див. »Рад. Україна« за 28. 9. 1946.) лишаються для большевицької системи лише мріями. Крім того, накази про негайне згрібання колосків та охорону сіна від розкрадання — теж багато промовляють самі за себе. Життєвий стандарт колгоспника звідси ясно видно.

Все це говорить про те, що сільське господарство України досі не вибралось з післявоєнної кризи. Основною причиною такого стану є сама большевицька система соціяльного поневолення колгоспного селянства. Експлуататорська кляса вельмож не дозволяє жадної вільної ініціятиви селян і через те, командуючи сама, не знаходить жадної підтримки серед селян. Саме цим останнім моментом можна пояснити теперішнє рекордне продукування »героїв соціялістичного труда« серед голів колгоспів та бригадирів. В кожному числі газети можна знайти щонайменше двох нових »героїв«, тобто постанови про присвоєння звання »героя«. Це свідчить за те, що кляса вельмож не має на кого спертися на селі й тому продукує цих »героїв«. Але чи поможуть »герої« вийти з кризи, — можна сумніватися. »Герої« системи не зруйнують, а лише тимчасово скріплять її. А перманентна криза без ліквідації системи ліквідована бути не може.

Доляр проти фунта

Глибокі економічні непорозуміння поміж США та Британією прибрали останньо небувало гострих форм. Розбіжності поміж обома сторонами проявилися в цілій ширині на останній конференції країн Маршалового пляну« в Парижі, на якій проти Британії заявилися також деякі европейські країни (головне Бельгія). Що ж є основою того конфлікту, який преса називає »війною короля доляра проти леді стерлінг«?

На перший погляд, і як пізніше побачимо — не зовсім вірно, виглядає що йде тут лише про певні технично-фінансові справи.В останніх чотирьох місяцях резерви золота та долярів в Британії радикально зменшилися. В Британії, за не офіційними даними, лише 400 мільйонів фунтів стерлінґів має покриття в золоті або долярах. Це означає, що за останні чотири місяці резерви золота зменшилися у Великій Британії на 71 мільйонів і що Британія стоїть перед надзвичайно важкими господарськими трудношами. Як вийти з цієї кризи — оце є питання на яке мають британці і американці р і з н і погляди. Британський міністер скарбу Стефорд Кріпс випрацював цілий плян рятунку британської валюти. Він хоче, по-перше, обмежити до мінімума імпорт з США та з усіх країн »доляра«. Другим плянованим заходом має бути піднесення продукції. Минулого року така вимога зустрічалася з песимістичними заявами з різних боків. Але Британія в 1948 році добилася в цьому відношенні великих майже несподіваних успіхів. Вона побільшила свою продукцію на 1 міліярд фунтів стерлінґів. Половина цієї продукції становить британський експорт. Уряд сподівається в 1949 році досягти ще більших успіхів в піднесенні продукції і шляхом обмежень внутрі країни збільшити експортові можливості. Вкінці Британія сподівається не лише на підтримку країн Комонвелту, але також на експорт до країн які є поза »Маршаловим пляном«. Торговельний договір між Британією та Арґентиною є першою такого роду поважною спробою.

Інший погляд на вихід з британської кризи мають США. Американський міністер скарбу Снайдер та директор »пляну Маршала« Гофман не схвалюють заходів Кріпса. Вони вважають, що єдиним виходом для Британії є негайне обниження вартости фунта, а саме з 4,03 доляра на 3 доляри. Компетентні американські чинники сподіваються, що в такий спосіб Британія зможе побільшити свій експорт, бо її товари будуть дешеві і, одночасно, Британія не буде потребувати замикати двері перед американським імпортом. Американські кола, головне Гоффман і міністер Снайдер, використовуючи трудощі Британії, хотіли б через обниження вартости фунта, змінити дотеперішній стан, при якому Британія дешево імпортує і дорого експортує, зберігаючи »фіктивну« вартість своєї валюти. Потім, американські кола не вдоволені плянами Британії розбудувати експорт і торгівлю з країнами з-поза »Маршалового пляну«. Це невдоволення має свої логічні підстави. На вістку про такий договір поміж Британією та Арґентиною в американській пресі була піднята ціла буря. Американська преса пригадала недвозначно, що Британія

відбудовується при допозі американських грошей і »Маршалового пляну«. А тепер та сама Британія, »за допомогою американських грошей« влазить у відвічну сферу американських господарських впливів, в південну Америку, і тут пробує з тими впливами конкурувати.

Натиск на Британію зі сторони США осягає своєї кульмінаційної точки. Вимоги США перевести девалюацію фунта є щораз більше рішучі. В Лондоні відбувається саме конференція представників країн Комонвелту, яка буде радити над тяжкою ситуацією. Але тому, що всі країни Комонвелту терплять таку саму недостачу доляра, реально вони можуть дуже мало допомогти Британії.

Одначе, основні причини конфлікту не є фінансово-тенічними питаннями. Тут йде про глибокі розходження поміж обома сторонами в поглядах на організацію світової господарки. Ці погляди внутрі демократичного табору не є однозгідні. Нью-Йоркська фінансова газета »Волстріт Джорнел« про це пише зовсім відкрито і ясно: »Британський експеримент контрольованої і пляновоі економіки під керівництвом соціялістичного уряду веде до спроб розвинути і накинути »тоталітарну« економіку поза межі Британії. Американські доляри фінансують британський режим, якого уявлення про організацію світу є зовсім відмінні від американських уявлень. Бо коли Британія хоче регулювати господарську кон'юнктуру самостійною грошевою політикою, державно-господарською бюрократією і взагалі дежавою, — тоді США бажають собі вільних ринків та відповідальности приватної ініціятиви і лише ті елементи мають визначувати господарську кон'юнктуру«.

З огляду на такі свої цілі, вимагаючи відбудови в Европі вільної торгівлі (що однозначне з відбудовою капіталізму), США випрацювали нові фінансові пляни для Европи, які одначе можна осягнути лише через знесення всіх митних обмежень та через відповідні реформи грошевих валют деяких европейських країн. В тих принципових проблемах світової економіки і в різних підходах до них криється основна причина непорозумінь між Британією та США.

Так стоїть справа з народніми масами, з звичайними робітниками і дрібними власниками. Тепер розглянемо ситуацію, яка існує в »вищій сфері« — серед підприємців-капіталістів та в їхній економіці.

Капіталовклади (інвестиції) в промисловості виносили в 1948 р. суму 18,4 мільярд. долярів, тобто майже точну суму прибутків 1947 року. Чікагський »Джорнел оф Комерс« говорить з цього приводу, що це було »порівняльно нове явище. Раніше капіталовклади робилися по можливости більшими від попередніх прибутків«. Подивимось, чому це сталося таке »нове явище«. Передамо для цього слово теж самим капіталістам. Містер М. Ловел, директор Національної Асоціяції Продуцентів сорочок і піжам, написав про це цікавого листа в Нью-Йоркському »Джорнел оф Коммерс«. Він говорить, що американська промисловість, яка випускає сорочки, потерпіла »з причини двох основних дефектів, які причинились до того, що ця промисловість стала платити порівняльно низьку зарплатню та знизити кількість своєї продукції«. М-р Ловел запевняє своїх читачів, що »перший дефект вже виправлений і промисловість тепер платить робітникам зарплатню відповідно прирівняну до найліпших в країні. Другий дефект теж вже підправлений: коли раніше ця промисловість випускала 16 мільйонів тузенів сорочок на рік, то тепер продукція підвищена до 20 мільйонів тузенів«. Але далі Мр. Ловел жаліється на те, що коли промисловість випускала 75% того, що зараз, то це якраз все розкуповувалось, а тепер, коли продукція є 100%, тобто на цілу спроможність, то товар не розкуповується, існує перепродукція, склади і магазини завалені товарами, а покупців нема. (В такий спосіб промисловість змушена знижувати ціни, а отже, як наслідок, скорочувати робітників, знимати їх з праці; а безробітний чи низькооплачуваний однаково купувати не може, ринку збуту нема, отже, промисловість банротує, закриваються зовсім, безробіття росте, і т. д: — це і є криза, додамо ми від себе). Але ствердивши факт перепродукції, цей сорочковий філософ »наївно« питає: »Чому промисловість не може працювати на повну свою спроможність без перепродукції?« Ми йому відповімо, що в цьому і вся суть ліберального капіталізму, що він інакше й не може, хоч би й хотів. Але Мр. Ловел відповідає сам собі так: »Річний розхід сорочок в США виносить в середньому лише три сорочки на особу на рік. Якби мужеське населення змогло б купувати лише на одну сорочку в рік на особу більше, то це ліквідувало би застій продукції, дало б змогу продукувати на повну спроможність і в результаті — збереження коштів, а отже і цін для покупця«. Якби... Але цього »якби« не існує, **бо робітники не одержують повністю в зарплатні вартости того, що вони випродукували, а через це не мають спроможности купити ту »четверту сорочку«. А коли б робітники одержали в зарплатні вартість того, що вони випродукували, то тоді б панам Ловелам не було б вигідно мати у власності промисловість, бо не було б для них прибутків. Вся суть капіталізму саме й є в тім, що капіталіст не виплачує робітникові всієї вартости того, що робітник випродукував.**

Але вернімось до американської економіки. Перепродукція на яку скаржиться Мр. Ловел, існує сьогодні скрізь. Вартість її в вересні 1947 р. виносила вже 40 мільярдів. В червні 1948 р. вартість всієї перепродукції, що лежала по складах, виносила вже 51,7 млрд., а в листопаді 1948 р. — 54,4 млрд. долярів. Саме цим і можна пояснити те »нове« явище, що інвестиції в промисловості не пішли так далеко, як це бувало раніше. Для чого ж будувати нові заводи, і випускати нову продукцію, коли її населенння не спроможне купувати?

Всі ці факти, що ми їх вище навели, неминуче вже призвели би до нової економічної кризи, яка була би ще страшніша ніж 1929-32 р.р., якби не один вихід, що його знайшов капітал. Цим виходом став високий військовий бюджет, плян Маршала та безплатна допомога зруйнованим війною країнам.

Якраз це вказує наскільки короткозорими були американські політики — ізоляціоністи, які виступали проти всяких вмішувань

Чи існує загроза нової економічної кризи в США?

Протягом останнього півроку це питання все частіше турбує не лише саму Америку, але цілий світ. Цим питанням цікавиться не лише преса, але про це говорять відверто й на засіданнях американського Конгресу. В чому ж річ? За останні вісім років США знаходяться в такому періоді розквіту, як ніколи ще в своїй історії і цей розквіт є такий, якого ще не було в жадній країні світу. І не зважаючи на це, в країні все більше поширюється паніка і страх і на цілу країну падає тінь страшної кризи 1929-32 років. В чому ж річ?

Система ліберального капіталізму неминуче зв'язана з економічними кризами. Так вчить досвід історії й обгрунтування причин цих криз можна знайти в любому підручнику політекономії. Господарство США вийшло з кризи 1929-32 р.р. лише в наслідок економічної політики Рузвельта, його т. зв. »Нью Ділу«. »Нью Діл« перекреслив цілу систему лібералізму і створив »командний« капіталізм, при якому держава встановила певний контроль над господарством і ринками. Саме »Нью Діл« призвів до сучасного розквіту Америки. Але одночасно він обмежував волю дій підприємців, обмежував господарський хаос і конкуренцію між підприємцями, які ганялися за все більшими прибутками. З смертю Рузвельта і перемогою республіканців на довиборах в Конгрес, систему »Нью Діл« підприємці поспішили скасувати. Але країна ще продовжувала процвітати. Які ж причини сучасного ще процвітання господарства США і чому в США починає з'являтися паніка?

Основними факторами, що спричинилися до розквіту американської економіки в післявоєнний період, отже вже після фактичного скасування »Нью Ділу«, є слідуючі:

1) Величезний військовий бюджет. Сьогодні Вашінгтон витрачає лише на саме озброєння майже вдвічі більше того, що він витрачав у цілому державному бюджеті перед 1940 роком.

2) Величезний експорт до зруйнованої Европи і інших країн світу, як також безплатні й позичкові поставки до тих країн.

3) Величезні інвестиції (капіталовклади) в промисловості.

4) Постійне нагромадження готової продукції для запасу.

5) Зростаюча заборгованість мас, так як населення намагається поповнити свою недостатню зарплатню кредитами та купівлею по ратах. В той час, як з одного боку це скріплює купівельну спроможність мас, з другого боку це готує шлях для економічної руїни мас у випадку, коли почнеться зріст безробіття.

6) Публічні роботи, які знаходяться тепер на вищому рівні, ніж будь-коли в передвоєнні роки.

Це є головні фактори, які дають змогу цілій американській економіці функціонувати на повну її спроможність та затруднювати понад 60 мільйонів працюючих. Але чому ж з'явилася паніка? І тут спробуємо розглянути детальніше, які процеси вже існують і назрівають в американському господарстві.

Перш за все помічаємо величезний зріст цін на товари. В минулому році ціни досягли висоти на 166,8% порівнюючи з пересічними цінами 1929 р., отже року, коли наступила перша криза. Індекс коштів на прожиття в листопаді 1948 р. досяг 172,2%, беручи індекс 1935-39 р.р. за 100%. Це було на 29,6% вище ніж індекс з червня 1946 р., коли контроля цін була скасована. Продукція в цей же час дуже зросла. Ціна всіх товарів, випродукованих в США в 1948 році, виносила 253 мільярди долярів, тобто на 20 мільярдів більше, ніж в 1947 р. Але купівельна спроможність мас різко впала. Поперше, з причини високих цін і, подруге, з причини зниження прибутків широких мас. В 1939 р. частина національного прибутку, яку одержали працюючі, виносила 65,9%. В 1946 р. цей прибуток знизився до 65,4%; в 1947 р., як наслідок знесення »Нью Ділу«, цей прибуток знизився до 62,9%, а в першій половині 1948 р. — до 61,9%. В цей же час, прибутки власників засобів виробництва відповідно зростали. Прибутки корпорацій (тобто об'єднаних підприємств, монополій) досягли в третьому кварталі 1948 р. 21,7 мільярдів долярів. Прибутки незкорпорованих підприємств та поміщиків-орендарів зросли до 51,9 мільярдів долярів. Загальні прибутки підприємців у 1948 р. були вдвічі більшими ніж в перший рік кризи 1929 р.

Одночасно зросла заборгованість мас. Згідно з заявою Федерального Резервового Бюра »протягом трьох років з часу закінчення війни, американська людність зайшла в борги більше ніж в будь-якому періоді нашої історії«. Бюро стверджує, що біля 40 мільйонів американських родин в кінці 1948 року будуть мати понад 50 мільярдів доларів боргів. Закладні борги досягли суми 32 мільярдів, приватні борги — 190 мільярдів. Загальна сума приватних і публічних боргів досягає маєже 425 мільярдів долярів, тоді як в 1929 р. вони досягали лише 192 мільярдів.

Така заборгованість мас викликана передовсім низькими прибутками — зарплатнею трудящих та низькими дивідендами дрібних акціонерів. Пересічна тижнева чиста зарплатня одного робітника (без утриманців) знизилась з 30,32 долярів в 1944 р. до 26,86 долярів в першій половині 1948 р. Для робітника з трьома утриманцями зниження зарплатні було з 34,89 долярів на 30,24 (за ті ж самі роки). Дивіденди в 1948 р. були найвищими за всі післявоєнні роки. Офіційно було проголошено, що на дивіденди виплачено 5,75 мільярдів долярів (хоч це було лише 60% справді виплачених сум). І не зважаючи на це, ця сума була дуже низькою. Так, в 1929 р. на дивіденди було виплачено 6,7% національного прибутку, в 1933 році — 5,2%, а в 1948 р. лише 3,3%.

в справи чужих країн та проти допомоги тим країнам. Якби перемогли ті політики, США же знаходилися б в катастрофальному стані. Але перемогли експанзіоністи і в цьому рятунок (але чи на довго?) американського капіталізму.

Поглянемо тепер не те, який рятунок американській економіці принесли експанзіоністи і які вигляди цього рятунку в майбутньому. Поглянемо спершу на важливу статистику експорту-імпорту. В роках 1936-38 експорт США виносив в середньому 3 мільярди долярів річно. Імпорт в той же час був в 2,5 млрд. Війна принесла в світ руїну і вже в 1947 р. експорт США рівнявся 15,3 млрд., а імпорт — 5,7 млрд. долярів. Але вже в кінці 1947 року, не зважаючи навіть на позички в долярах пляну Маршала, експорт США знизився до 12,6 млрд. долярів. В серпні 1948 р. експорт сягав лише 988,2 мільйони, в вересні — 926,5 мільйонів долярів. В той час, як експорт знижувався, імпорт зростав. В 1948 р. він вже рівнявся приблизно 7 мільярдам долярів. Яка причина зниження американського експорту? Дуже проста. Европа, основний американський післявоєнний імпортер, в наслідок допомоги пляну Маршала, піднесла свою власну продукцію і тому вже не потребує такого великого імпорту з США. Візьмемо для прикладу вугілля. Місячна продукція Руру в 1948 р. досягала 6,5 мільйонів метричних тонн, тобто на 30% більше ніж в 1945 р. і це вже дорівнює 60% передвоєнного рівня видобутку 1937 р. Тижнева продукція в Англії в 1948 р. зросла до 3,9 мільйонів тонн. Місячна продукція Польщі — 6,0 млн. тонн. В такий спосіб американський експорт вугілля впав з 24,0 млн. тонн за січень-серпень 1947 р. на 13,0 млн. тонн в ці ж місяці 1948 р. Дальший зріст европейської економіки змушує експорт США все більше спадати, а тому змушує США шукати інших ринків збуту для своєї перепродукції, або... Або банкротувати, якщо цих ринків збуту не стане. Тому зовсім не дивно, що США гостро протестували проти заключення торговельного договору між Англією і Аргентиною в червні 1949 р., бо цей договір руйнує експорт США. США експортує до Аргентини вугілля і машини, а до Англії — харчові продукти. Тепер же, Англія експортуватиме до Аргентини вугілля і машини, а з Аргентини одержуватиме харчі.

З цих цифр ми бачимо, що експорт США знаходиться в загрозливому стані і якщо він буде ще й далі знижуватись, то це значитиме, що США наближаються до кризи.

Розглянемо ще іншу віддушину, куди американські підприємці вкладають свою продукцію. Це є воєнний бюджет. Загальний державний бюджет США в 1939 р. виносив 8,7 мільярдів долярів. В 1947 р. бюджет вже був 42,5 млрд. В 1950 р. він може досягне вже 45 млрд. долярів. Витрати на озброєння виносять сьогодні майже одну третю всіх державних витрат. Разом з допомогою для закордону це забирає майже 10% всієї продукції. Тепер, якщо припустити, що наступило би роззброєння і припинення допомоги для закордону, то 10% промисловости мусило б спинитись, додатково 6 мільйонів робітників лишилися б без праці. Є чому впадати в паніку, бо ж ані зріст озброєння, ані допомога для закордону неможе тривати довго. **Тому може треба починати нову війну і в такий спосіб знайти »ринок збуту« для продукції зброї, а коли війна зруйнує світ, тоді буде знову ринок для допомоги. В цьому заключається суть ліберального капіталізму.**

Звідки беруть США кредити на фінансування всіх цих бюджетів і допомог? Для цього існує два джерела: фінансові позики та податки з населення. Фінансові позики призводять до державного боргу, який виносив в грудні 1948 р. вже 252,2 мільярди долярів. Для покриття цього боргу держава змушена накладати все більші податки на населення. В 1948 р., три роки після закінчення війни, американський громадянин платив податки майже такі, як і під час війни. Для прикладу, родина з чотирьох осіб з річним прибутком в 2500 долярів у 1939 р. не платила податку, а в 1948 р. вже платить 16,6 долярів. Така ж родина з річним прибутком в 5000 долярів у 1939 р. платила 48 долярів податку, а в 1948 р. — 431,6 долярів. **Ці податки тиснуть ще більше на трудящих і в такий спосіб заганяють їх в борги і послаблюють їхню купівельну спроможність. Це — зачароване коло, в якому кружляє система »вільного підприємства«.**

»Командний« капіталізм Рузвельта робив спроби обминути кризи шляхом обмеження економічної свободи капіталістів. Цей шлях був до деякої міри успішним, але не подобався підприємцям. Тепер Трумен намагається продовжити політику Рузвельта, але, як бачимо, теж не успішно. Він терпить все нові поразки в Конгресі. Трумен шукає нових ринків збуту і пропонує плян Маршала поширити на економічно відсталі країни світу (колонії). Але цей плян зустрічає гостру опозицію підприємців, бо він теж обмежує їхню свободу і заставляє їх вкладатися в рамки пляну. Чи пройде плян Трумена покаже майбутнє, але і від нього залежить в чималій мірі питання бути чи не бути кризі в США. Безробіття в США зростає й сьогодні вже доходить до 4 мільйонів, перепродукція зростає теж. Підприємці в паніці, але замість того, щоб погодитись на обмеження своєї свободи, спішать провести антиробітничий закон, що обмежує право страйків. Але цей закон від кризи не врятує. **Від кризи може врятувати лише плянування економіки.**

Індія на нових шляхах

Ціла Азія стоїть сьогодні на історичному повороті. Майже мільярд людей наполегливо і рішуче стукає в браму історії й коли вона не відчиняється сама, то вони її проламують і, не зважаючи на будь-які перешкоди, виходять на широкий шлях. Вони хочуть самі творити своє життя, бо час для цього вже пробив. Перемоги народної революції в Китаї, повстання в Індонезії, на Малаях та в Індо-Китаї, нарешті, усамостійнення Бірми, Пакистану й Індії яскраво вказують на це. Британська, французька і голяндська імперії поспішно відступають з Азії.

15 серпня 1947 р. з усіх урядових будинків Індії був назавжди знятий прапор Британської Імперії. Скінчилося двохсотлітнє панування Великобританії в Індії й скінчилася шестидесятилітня кривава боротьба індусів за національну свободу. 28. квітня 1949 р. скінчилася в Лондоні конференція країн британського Комонвелту, на якій врегульовано відносини республіки Індії до британської корони, яка об'єднує Комонвелт. Індія залишається й надалі в складі Комонвелту, але дістає повну незалежність, британський король не є вже сувереном Індії, але в підкреслення дружби з Британією королю присвоєно почесне звання першого громадянина республіки Індії. Такий парадокс, де монарх проголошується першим громадянином республіки, зустрічається вперше в історії, але це є лише парадокс формальности, бо суті справи він зовсім не міняє.

Індія з її 300 млн. населення стала національно незалежною державою. Мирний відхід британців з Індії, що стався в наслідок політики лейбористського уряду, був одобрений навіть Черчілем. Але це не значить, що британці так собі з доброї волі зреклися своєї колонії. Мирне полагодження справи відбулося як кінцевий етап, але перед тим, майже 60 років, індуси вели запеклу і криваву боротьбу з британцями. Також врегулювання відносин між республікою Індією і Коменвелтом, що його добився президент Індії, поміркований соціяліст Негру, не цілком задовольнило індусів. Керівник соціялістів Індії Джей Пракаш Нарен виступив проти дальшого з'єднання з Коменвелтом, висуваючи чисто політичні аргументи. Він не погоджувався з вступом Індії в союз, що включає такі держави, як Південна Африка, де існує расова нерівність і переслідування, не погоджувався брати відповідальність на Індію, як союзника Британії, бо ця остання продовжує вести імперіялістичну політику на Середньому Сході та в Південно-Східній Азії, і, крім того, він заявив, що дальший ввхід Індії в Комонвелт противрічить її політиці невтралітету між двома ворожими блоками великодержав у світі.

Але не зважаючи на всі труднощі, молода республіка стала на новий шлях свого розвитку. Щоб зрозуміти ту ситуацію, в якій опинилася Індія після проголошення самостійности, треба докладно розглянути весь уклад її внутрішніх сил. Найбільшими впливами в країні користається соціялістична партія. Першими двома тяжкими пробами для Індії після проголошення самостійности стали два фактори зовнішнього порядку: справа порозуміння з Пакистаном, який раніше був з'єднаний з Індією, але потім став самостійним як і Індія, та справа об'єднання дрібних князівств, яких було 567, в одну державу.

Ворожі відносини з Пакистаном, який має 100 млн. населення, були обумовлені старою релігійною ворожнечою між мусульманами і індусами. Між ними ще й раніше доходило часто до кривавих сутичок, а коли мусульманський Пакистан став самостійною державою, то між ними і Індією дійшло до відкритої війни. Цю останню вдалося припинити лише при посередництві ОН. Але в майбутньому можна надіятись, що мир між цими державами закріпиться, так як вони тепер є роз'єднані кордонами і можуть жити і розвиватись окремо. Не без кровопролиття обійшлося і об'єднання князівств в середині Індії. Туземні князі-магараджі не хотіли здавати свого »суверенітету«, хоча народні маси зовсім їх не підтримували.

Дальшим етапом розвитку молодої республіки стало проголошення демократичної конституції. Тут треба було перебороти і знищити таку перешкоду, як кастовий устрій суспільства. Кастовий устрій був специфічний явищем Індії і витворився на протязі її історії. В Індії було біля 300 тисяч каст. Деякі з них нараховували по кілька десятків осіб, а інші й по багато мільйонів. Касти різнилися між собою по дуже багатьох ознаках. Тут була не лише така чи інша релігійна приналежність, але і фах, і місце мешкання, і соціяльне положення, і т. д. Один англієць так схарактеризував індуські касти під час одного перепису населення в Мадрасі: »Це виглядало так, якби населення Англії поділити на родини норманського походження, на духовників, на февдальну знать, на позитивістів, торгівців залізними виробами, вегетеріянців, комуністів і шотляндців«. Але і це ще не все. Треба було б додати, щоб ці частини населення не мали права зноситись одні з другими, не мали права разом вчитись, працювати, їсти чи женитись, бо саме такі закони існували в Індії. Кожний новонароджений мусив на ціле життя залишитись лише в тій касті, в якій він народився. Тобто, якщо він народився, напр., в касті слуг, то все життя він міг бути лише слугою. Найнижча каста Індії була каста т. зв. паріїв, на яких навіть дивитись вважалось непристойним, напр., для найвищої касти т. зв. браманів (духівництва). Ясно, що такий поділ суспільства приводив до консервування і рутини, не давав змоги розвитку і тому, коли демократична конституція самостійної Індії проголосила 30 листопада 1948 р. скасування всіх каст, то цей акт є не меншого значення для Індії, ніж, напр., французька революція для Европи.

Слідуючими реформами нової Індії було запровадження широкої народньої освіти, бо кількість неписьменних в Індії виносила майже дві третіх неселення. Крім того, населення Індії розмовляє на 200 діялектах, які походять від 12 головних мов. Різниця між ними не менша, ніж різниця між французькою і німецькою мовами. Тепер уряд запроваджує в школах викляди на цих мовах.

Реформа медичної опіки має теж величезне значення, бо, не зважаючи на дуже велику кількість народжень (за останні 15 років населення зросло на цілих 50 мільйонів), пересічне життя індуса триває лише 28 років. Причиною цьому є хвороби й пошесті, які постійно косять населення Індії. Уряд стоїть тепер перед величезною проб-

(Закінчення на 14 стор.)

Два Райхскомісарі України

Павел Постышев

Erich Koch

Десь в далекій історичній перспективі зникне ріжниця між гітлеризмом і сталінізмом і обидві системи увійдуть у віки як спроби авантурницьких клік осідлати історію в добу відмирання капіталізму. Тому що сталінізм вийшов з робітничого руху, він виявився ближчим до стовбової дороги історії й більш живучим. Але істота його не в тому. Як і гітлеризм, сталінізм увійде до історії насамперед як творець нового типу держави — тоталітарного абсолютизму, функція якого є завершення концентрації капіталу через державу. Хоч і різними шляхами, але в однаковій мірі йшли до цього обидві системи.

З погляду етичного ріжниці між ними немає ніякої. Варто підкреслити хіба більш прямолінійну й брутальну тупість гітлеризму і цинічно-садистичну витонченість сталінізму.

Ні одна нація світу не випробувала стільки страхіть від обох систем, як українська. Можливо тому, що для обох імперіялізмів проблема України була проблемою буття. Певне тому й накинулись вони обидва на Україну з однаковою остаtanілістю і, щоб ліквідувати в ній будь-які ознаки незалежности, надіслали до неї своїх надзвичайних намісників: Росія — Павла Постишева, Німеччина — Еріха Коха.

Павел Постишев прибув в Україну в січні 1933 року, а вибув восени 1937 р. Вже до серпня 1933 р. він встиг винищити голодом сім мільйонів людей. Було це в один з найурожайніших років. У відміну від нацизму, що свої злочинства робив одверто і навіть демонстративно, сталінізм трусливо-підло приховував їх брехнею про визволення трудящих і тут потрібно багато пояснень. Так, напр., в СССР існувала ходяча теза, що голод 1933 р. був розправою над клясовим ворогом »куркулем«. Між іншим, це характеризує моральний рівень большевизму, що в клясових змаганнях вважає звичайним явищем фізичне винищення безборонних людей. Але розмова про »куркуля« — брехня. Українські »куркулі« того часу були не спадкові власники (ці були розкуркулені ще в роки громадянської війни). Це були заможні селяни, що висунулись за НЕП-у і добирались індивідуально як енергійні, здібні й спритні люди. До 1933 р. всі вони були вже розкуркулені і голод не міг застати їх зненацька. Тому всі вони порозбігались своєчасно і, як ділові люди, всі повлаштовувались по радгоспах, будівництвах, на шахтах. Постишев видушував голодом не куркулів, а сільську бідноту і міських робітників (невеликих міст, де хліба не давали). Цим людям в голову не могло прийти, що їх можуть знищити, бо ще недавно їм втовкмачували, що вони опора совєтської влади. Тому, будучи вже пухлими від голоду, вони вважали це за страшне непорозуміння, нікуди через те не тікали і все чекали підтримки від держави. Так, розправа над ними була справді клясова. Але якої кляси над якою?

Ще й до нині дехто думає, що голод 1933 р. був усюди, а не тільки в Україні й що це було стихійне, а не організоване державою лихо. Але чому ж тоді українці тисячами їхали на північ за хлібом, а не навпаки? І якщо, голод не був організований, то чому Постишев був наділений ще одним званням (суворо засекреченим) — генерального інспектора по переселенню і чому такої посади не мав ніхто в РСФСР? Отже, запланований був не тільки голод, а й заселення вимерлих місцевостей України.

Може найбільшим з всіх злочинств сталінізму було не так вбивство людей, як моральне нищення живих. Коли вулиці міст були покриті трупами, ніхто не смів говорити про голод, а кожне засідання з наказу Постишева кінчалось пиятикою і гульбищами. То був справді бенкет під час чуми. Уся преса і радіо галасували: »Мы построили радостную, солнечную, счастливую жизнь«, а XVII з'їзд ВКП(б), що зібрався за півроку після голоду, був офіційно названий »Съезд победителей«. Діти, залишені без батьків, прославляли Сталіна та його райхскомісара Постишева. Люди їли людей і людину з міста, що привезла на село трохи хліба, родичі в хаті обступали і, обмацуючи з усіх боків, в несамовитому захопленні шептали: »А який ти жирний!« Якщо німецькі звірства родили протест і повстання, то звірства Постишева тільки деморалізували. Тому ми кажемо: російський райхскомісар Постишев був для України більшим страхіттям, ніж німецький Кох.

Поруч з нищенням людей Постишев винищував українську культуру: школи, преса, театри, різні культурні заклади русифікувались, українські культурні кадри арештовувались. Зацьковані Постишевим Хвильовий і Скрипник покінчили самогубством.

Коли після всього в 1937 р. Постишев повернувся до Москви, її еліта, навіть і безпартійна, зустріла тріюмфом цього найбільшого в історії людства злочинця. Цей факт варто запам'ятати.

Якби не було Постишева, не було б і Коха. Не тільки в тому сенсі, що сталінізм породив нацистський рух і Сталін допомагав Гітлерові прийти до влади. І навіть не в тому розумінні, що терор Гітлера став можливим тільки після безкарного терору Сталіна. Постишев буквально проптав дорогу Кохові. В особі Постишева Москва продемонструвала Берлінові яку ролю в системі великої імперії грає Україна і яких жертв вона варта. Постишевська практика підбадьорила Берлін, довела йому, що добре продуманий і підготовлений терор держави може без ризики змасакрувати навіть такий мужній, войовничий і свободолюбний народ, як нащадки запорожців. Які будуть остаточні наслідки всього того — покаже ще, правда, історія.

Щоб зрозуміти й оцінити діяльність Коха, треба розмежувати, що з його вчинків належить німцям, а що агентам НКВД, які опанували цілий апарат Гестапо в Україні. Агенти НКВД діяли за вказівками Сталіна в його радіо-промові від 3 липня 1941 р.: »Сделать жизнь в тылу врага невыносимой«. Виконуючи ці вказівки, совєтські війська ще при відступі нищили по містах електростанції, водогони, хлібопекарні, псували покинуті запаси харчів і т. д. З приходом німців робилось те саме: в Києві знищений був Хрещатик, за що німці схопили на вулицях і розстріляли 400 людей. При відступі російських військ в українських містах залишились тисячі членів ВКП(б), які не захотіли тікати, зареєструвались й стали працювати при німцях. Це були типові шкурники і кар'єристи, як і ціла партія Сталіна, і для німців вони не тільки не являли небезпеки, а були готовими кадрами прислужників, якими вони були й за Сталіна. Між тим, з намови місцевої поліції. Гестапо почало розстрілювати цих людей. Через своїх агентів Сталін робив дві справи: нищив зрадників, що компромітували ВКП(б), перейшовши на службу фашизмові і »сделал жизнь в тылу врага невыносимой«... Отже, кожне злочинство нацизму в Україні треба зважувати зокрема, шукаючи яка частка належить там НКВД. Бо совєтська агентура була так би мовити репродуктором, що посилював злочинства фашизму.

Кох сидів в Україні від 1942 р. і десь до кінця 1943 р. Як тепер підтверджують документи, Гітлер мав своєю ціллю добити не тільки українську націю, як певний культурно-історичний процес (Сталін тільки започаткував це), а й стерти з лиця землі український народ, як певну фізичну цілість. Але роблено це було не з російською стихійністю й недодуманістю, а з німецькою вирахованістю і методичністю. Нацизм плянував українське населення — частково винищити, частково зужити на роботах в Німеччині і в Україні як рабів, регулюючи розмноження людей відповідно до темпів заселення України німецькими переселенцями, щоб не залишати, як Сталін, спустошених просторів.

Тут ми бачимо певну ріжницю в порівнянні з плянами Москви. Москва підходила до української проблеми соціологічно, а не біологічно. Вона не зневажала українців як расу. Навпаки, українського вояка, хлібороба, колонізатора Москва здавна цінила. Вона нищила українську націю. До революції для цього досить було адміністративно-політичних заходів. За Сталіна цього було вже замало і народу не було й не є для Москви самоціллю. Фізичне нищення Москва стала на шлях ліквідації також українського народу як цілости (знищення і переселення). Проте, нищення українського

і розбиття цілости українського народу Москва робить остільки, оскільки це потрібно для недопущення оформлення української нації. Гітлер же поставив своєю ціллю ліквідувати український народ і, виконуючи його доручення, Еріх Кох поводився в Україні, як вовк в кошарі. Поперше, він в страшний спосіб винищив жидівське населення. Те саме робив з багатьма українськими селами. Напр., в Корненському районі Житомирської области в одному селі розстріляно 250 мешканців за те, що хтось убив двох українських поліцаїв. Тисячі українських сел, особливо на Волині, було спалено, часто разом з людьми. На Житомирщині німці розклеювали відозви, закликаючи селян їхати на південь в багаті степові райони, де їх чекає готове житло. Люди їхали, нічого не знаходили, а коли поверталсь, то їхні оселі були вже зайняті німецькими переселенцями. Велетенські лісові простори від Житомира до Костополя були привласнені Кохом і він хотів зробити там дику пущу, для чого повиселяв села і містечка. Дніпропетровськ мав стати столицею Коха, а Полтава його особистою резиденцією. Для здійснення цього плянувалось ліквідувати 70% населення Дніпропетровська (кого розстріляли, кого в Німеччину вивезти). Для українських жінок в Дніпропетровську встановлено було два дні панщини на тиждень, щоб обслуговувати німецькі родини (копати городи, прибирати мешкання, мити білизну і т. д.). Назви вулиць в Києві і в усіх містах були німецькі (вулиця Готів, Вікінгів, Гітлера і т. д.) Ну, і відоме всім страшне переселення на німецьку каторгу мільйонів остарбайтерів. Відступаючи з України, Гітлер повторив ще в більшій мірі, що робив Сталін: палив міста і села, нищив усе на своєму шляху. В такий спосіб він сплюндрував ціле Лівобережжя.

Гітлер збанкротував і його райскомісар для України Еріх Кох став нині перед судом. Цей суд українці мусять використати не тільки для того, щоб розкрити світові злочинства цього ката, але щоб викрити також злочинства Москви і її теперішнього райхскомісара України, наступника Постишева і також лютого ката й ворога українського народу — Нікіту Хрущова.

Гр. Погорілий

Соціялістичний союз центрально-східньої Европи

(Від спеціяльного кореспондента з Лондону)

Як повідомляв наш кореспондент з Голяндії в минулому числі »Вперед«, міжнародня конференція партій демократичного соціялізму, які є об'єднані в міжнардньому соціялістичному бюрі (КОМІСКО), закликала соціялістичні партії народів Східньої Европи створити спільну окрему організацію і об'єднано вступити до КОМІСКО.

4 і 5 липня ц. р. в Лондоні відбулася конференція представників соціялістичних партій народів Центрально-Східньої Европи, яка й постановила створити таке об'єднання. На конференції були присутні представники Болгарської, Чехословацької, Мадярської, Польської та Югославської Соціялістичних Партій. Як гості на конференцію були запрошені два представники Британської Лейборпартії та від українців — **представник редколегії »Вперед«.**

Конференція цих партій покликала до життя нову міжнародню організацію, яка прийняла назву — **»Соціялістичний Союз Центрально-Східньої Европи.** Ця організація побудована на принципі федерації партії. Рада організації складається з представників всіх входячих в організацію партій. В одній з постанов згаданої конференції зазначено, що чергова конференція Соціялістичного Союзу Центрально-Східньої Европи відбудеться в жовтні ц. р. в Парижі. На цій конференції буде затверджений остаточний організаційний статут та **будуть прийняті рівноправними членами Союзу Українське Соціялістичне Об'єднання (УСО)** і соціялістичні партії Естонії, Латвії та Литви.

В резолюціях Лондонскої конференції Соціялістичний Союз Центрально-Східньої Европи виступає за повну національну незалежність народів, поневолених большевизмом, виступає проти розділення Европи на сфери впливів імперіялістичних великодержав. Кінцева резолюція звучить так: **»Не може бути жадного повороту до минулих вже форм соціяльного і політичного поневолення. Проти комуністичної диктатури ми виставляємо соціялістичну концепцію плянової економіки, основаної на демократичних принципах, соціяльному прогресі та політичній свободі«.**

ЗГОЛОШУЙТЕСЯ НА КОЛЬПОРТЕРІВ „ВПЕРЕД"

А. Чернецький

Соціялізм і українська визвольна боротьба

Так як кожний народ, так і український на протязі довгої своєї історії складався з різних здиференційованих суспільних груп, які мали свої не тільки особисті родові, але й станові, професійні інтереси. За ті інтереси вели вони змагання, боротьбу.

Так було скрізь у світі, так було й в Україні. Вели боротьбу з англійським королем, німецьким цісарем, французьким і польським королями. — англійські, німецькі й польські шляхтичі за обмеження королівської влади. Вели таку боротьбу з українськими князями і українські дружинники, бояри. Ця боротьба не була тільки злочинною авантурою, а мала глибоке економічно-суспільне, а так і політичне підложжя. Її диктувало саме життя та станові, групові інтереси.

В козацькому періоді, у великому зриві Богдана Хмельницького соціяльні питання нашого селянства тісно злучилися з національними. Виразником та ідеологом соціяльних інтересів українських закріпачених мас був, напр., Максим Кривоніс, а подекуди навіть Іван Богун, які з тої причини стояли нераз в різкій опозиції до великого гетьмана Хмельницького. Організації українського міщанства в тих часах поза церковними національно-політичними моментами базувалася теж і на економічних інтересах, загрожених польсько-німецьким цеховим устроєм та польською державною адміністрацією і політикою.

Ті самі настрої, які панували тоді в Европі, знаходили свій резонанс і на Україні.

Був, пр., в Італії монах Саванарола, мали і українці свого Саванаролу — Івана Вишенського. Були в Европі гуманісти, енциклопедисти, які несли та кували нові свободолюбні, демократичні ідеї, були такі й в Україні, а їх виразником був мандрівний філософ Григорій Сковорода.

Та найсильніший вираз знайшли ті свободо- і народолюбні ідеї у найбільшого українського генія Тараса Шевченка. Вийшов з самої гущі, з низин народу, з кріпацької селянської маси, сам зазнав кріпацького пекла, Шевченко залишився вірним своєму народові, своїм братам — кріпакам. Був їх речником, оборонцем. Національний момент політичного визволення тісно з'єднав з соціяльним моментом і з економічним визволенням.

Вважаючи, що »добро найкраще в світі це братолюбіє« — Шевченко кинув боєве гасло: »Україна без хлопа і без пана«, кликав до боротьби: »вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте«. Стоячи на стороні народу і визначаючи народні демократичні ідеали в політичному житті, Шевченко бажав, щоб »Україна діждалась свого Вашінгтона з новим праведним законом«. Не монарха, не гетьмана — а Вашінгтона бажав Шевченко Україні.

Він заприязнений з українською шляхтою, маючи великі симпатії серед жінок з кіл українських панів-магнатів (кн. В. Рєпніна) — шукав собі дружини-жінки між селянками.

Невідірвний син, кість від кости і кров від крови українського селянства, якому служив, інтереси якого заступав та боронив, — таким був Шевченко. Не здеклясувався, не став »безпартійним«, не проголосив невтралітет.

І того ніхто не заперечить, не сфальшує.

З цього ми бачимо, як і Максим Кривоніс, і Іван Богун, Іван Вишенський, і Григорій Сковорода, і Шевченко з різних середовищ, з різних духових психічних поштовхів, в різні часи та різними методами голосили і обстоювали свої ідеї, але одно певне, ідеї ті були ідеями українських трудящих верств, що їхні інтереси вони заступали і боронили. На інтересах суспільних груп спиралась політика та державне життя українського народу завжди. Сходились ті інтереси, знаходили спільну мову також представники тих суспільних груп ,зговорювались з собою і виступали спільно, одним фронтом, були успішні і їхні змагання та політика. Як тільки розходились, як тільки одна група зраджувала цілковито інтереси другої і ставила на перше місце свої, наступало роз'єднання і все кінчалось упадком.

Коли Богдан Хмельницький ішов під Жовті Води, над Пиляву, під Львів, Замостя та Люблин, супроводив його загальний ентузіязм всього українського народу, але вже по Зборівській та Білоцерківській умові з Польщею, той ентузіязм народніх мас охолов. Причинились до цього не самі воєнні невдачі, а **згода Хмельницького на поворот польських магнатів дідичів на Україну і поворот українських селян у »повинність« панам дідичам.** Інтереси закріпачених селянських мас України розійшлись з інтересами козацької української старшини. В цьому основна причина конфлікту.

Дуже давно появилося багато вчених і простих людей, що почали думати над тим, як краще і справедливіше упорядкувати суспільне життя на землі, щоб не було неправди, неволі, щоб людина людині не була вовком, щоб не було визиску людини людиною і щоб людство жило в спокої, братерстві й достатках.

Це вчення про справедливий суспільний лад на землі знане було і для стародавніх греків, і для римлян, які в різні часи намагалися здійснити його в своєму конкретному суспільному житті.

З приходом християнства це одвічне прагнення людини удосконалювати і покращувати своє суспільне життя на засадах справедливости, набрало ще більшого сенсу і, обпершись на вчення Христа, на найновіші здобутки науки, на конкретні суспільні та господарчі форми і взаємини, з кожним століттям і з розвитком людського життя виростало в стрункy систему, де викладені були принципи як справедливо перебудувати існуючий лад на землі.

Це вчення про справедливий суспільний лад на землі й про шляхи і способи його побудови вже в порівняно недавні часи, десь у половині XIX ст., почали називати соціялізмом.

Отож, цілком природньо, що український народ, українські вчені й діячі безнастанно боролись за національну і соціяльну свободу свою, не могли і не повинні були стояти осторонь цього великого вчення про справедливий суспільний лад. І це вчення вже під назвою соціялізму попадає в Україну десь в другій половині XIX ст. рівночасно з зростом робітництва у нас і з розвитком робітничо-соціялістичного руху в Европі взагалі.

Так як християнство, так і соціялізм приносять на Україну ті, які з світом мають зв'язки.

Безбуржуазна українська нація

Від початку тридцятих років большевизм веде невпинну боротьбу проти концепції безбуржуазности української нації. Найбільш дісталось тут М. Грушевському, як авторові концепції. Ця незатихаюча до сьогодні боротьба цілком зрозуміла. Концепція безбуржуазности української нації позбавляє большевизм ідейних підстав в його акції проти українського народу, в видушенні українців голодом і т. д. Большевики запеняють, що вони поборюють українську буржуазно-націоналістичну контрреволюцію, яка робить спротив соціялізмові. Але це твердження спростовує ідея безбуржуазности української нації. Бо якже може безбуржуазна, тобто трудова нація противитись соціялізмові, тобто безбуржуазному устрою?

Тепер, коли з колгоспної системи виріс новий експлуататорський антисоціялістичний устрій, стає зрозумілим проти чого боровся український народ, кожному стає ясною історичне значення колективізації: вона прокладала шлях безвласницькому державному капіталізмові, який довершив те, чого не спромігся капіталізм власницький — абсолютну концентрацію капіталу й власности. Тому, між іншим, большевицький режим не можна вважати першою стадією соціялізму, він є остання стадія капіталізму. Але сам большевизм вважає себе соціялізмом, розгром української нації вважає акцією соціялізму проти буржуазії і так це зображує перед цілим світом. І саме тому большевицька пропаганда так настирливо поборює ідею безбуржуазности української нації.

Большевизм вважає, що нація, в якій існують капіталістичні взаємини, не може бути безбуржуазною. А оскільки в Україні капіталістичні взаємини були розвинені більше навіть, ніж в Росії, тобто тут були і капіталісти, і робітники — буржуазія й пролетаріят, то не може бути й мови про безбуржуазність української нації. Той факт, що українська буржуазія не говорила українською мовою, що вона не визнавала України, суті справи не міняє. Вона була складовою частиною українського народу.

Така концепція є дуже зручна для большевизму, бо прикриває його страшні злочинства супроти українського народу. Большевизм знищив в 1933 році голодом сім мільйонів українців, він систематично виселює українців на Сибір, колонізує Україну росіянами, створюючи тут в вирішальних центрах російські етнографічні гнізда. Але з погляду наведеної большевицької концепції українська нація, як цілість, не зазнала змін, бо нова колонізаційна маса поповнила її склад. Виходить, що якби Москва переселила з України всіх українців і заселила Україну росіянами, Україна і українська нація продовжували б існувати...

Безглуздя цієї концепції очевидне кожному. Але кожному також ясно, що тільки цією ідеєю большевизм і може прикривати винищення українського народу. Тільки ця ідея дозволяє не тільки нищити фізично українців, не тільки колонізувати Україну росіянами (в Галичині, яка ніколи не чула російської мови, усі міста після війни заговорили по-російськи), не тільки русіфікувати Україну (українською мовою ввтокмачується українським учням російський націоналізм) —, але все це ще й прикривати розмовами про рівноправність УССР. Прикриваючись згаданою концепцією, большевизм хоче залишити від України тільки географічну назву (як, напр. Сибір), а народ український, як і всі інші поневолені Москвою народи, перетворити на »єдиний советський народ«, тобто створити з всіх народів СССР єдину націю з російською культурою, подібно до того, як в США з різних національностей твориться єдина американська нація під гегемонією англійської культури.

З багатьох причин большевизмові, одначе, не посчастить повторити американський досвід. Поперше, національні групи, які творили американську націю, являли собою не сталі етнічні масиви, а розпорошених переселенців, що вливались в США поодинці й оселялись теж розпорошено. При чому характерно, що там, де переселенці оселялись компактною масою, вони не загубили своїх національних ознак і мають тенденцію навіть відроджуватись національно. (Згадаймо як на початку 20-х років цілі групи американських українців переселялись в УССР, закладаючи тут с. г. артілі). В СССР усі національності становлять компактні, історично складені масиви, зденаціоналізувати які якщо й можна було б, то тільки протягом дуже довгого часу, а большевизмові історія навряд чи відпустить довгі строки. Може почуваючи це большевизм діє фашистськими »революційними« методами, виселяючи дрібні національні республіки з місця їхньої осілости. Але проробити те саме з націями більшими — потрібні теж строки.

Михайло Драгоманів — перший політичний емігрант з України в Европі — у нинішньому вже розумінні, та його женевський гурток зустрічаються тут безпосередньо з европейською визвольною думкою. На них тодішні ідейні повіви і вчення серед европейського соціялізму мають свій вплив.

Маркс, Прудон, Бакунін, Лассаль і другі ворушать і женевський драгоманівський гурток. М. Драгоманів антимарксист, але за те Микола Зібер перший марксист між українцями. За Драгомановим ідуть і Володимир Навроцький, і Остап Терлецький, і Франко, і Павлик на Західній Україні. Вони не марксисти, але і Терлецький, і Франко, і Павлик для соціялізму багато зробили між українськими селянськими, робітничими та студентськими масами.

Заслуга Драгоманова, Володимира Навроцького, Остапа Терлецького, Франка і Павлика в тому, що вони проаналізували економічне і суспільне життя українського народу, що вони замість патріотичних фраз дали тривкі основи суспільному, політичному життю українського народу, оперши його на інтересах широких низів, народніх селянських, а далі й робітничих мас.

Основана ними Українська Радикальна Партія в 1890 році — це перша дійсно модерна політична партія, з ясною програмою, яка спиралася на соціялістичних методах досліду та формування суспільних явищ і стремлінь, ставала на реальний життєвий шлях.

Всі постали пізніше на початку XX ст. українські політичні партії — Революційна Українська Партія (РУП), Українська Соціял-Демократична Робітнича Партія (УСДРП), Українська Партія Соціялістів-Революціонерів (УПСР), Соціялісти-Федералісти (С-Ф) та інші дрібніші, що були єдиним і визначальним фактором українського визвольного руху перед революцією і в революцію 1917 р., всі вони постали з того великого поштовху, що його дав українському визвольному рухові соціялізм як вчення про справедливий (національний і соціяльний) суспільний лад у світі.

І звідси випливали опісля й другі національні й політичні кличі та гасла української політики. Український соціялізм може бути гордий з того, що він угрунтував, виставив і спопуляризував як політичне досягнення українського народу гасло **самостійної української держави.** І це саме тоді, коли в українській політиці йшла неясна дрібничкова боротьба за малі, групові інтереси.

Ніхто не заперечить, що саме український соціяліст Юліян Бачинський в 1893 році в своєму епохальному творі »Україна Ірредента« — угрунтував і поставив начальне гасло української політики: »Вільна, велика, політична самостійна Україна, одна нероздільна українського народу, як »квестію будучности від Сяну по Кавказ« (ст. 74), як прапор української нації« (ст. 8).

Щойно після прийняли постулят української самостійної держави у свої програми другі українські політичні партії в 1899 році.

Юліян Бачинський опер свій постулят української держави не лише на історичних правах, не тільки »на пожовклих шпаргалах«, як каже проф. Ст. Томашівський, — а на природньому життєвому праві самого українського народу, на його життєвих інтересах (др. Ст. Баран »Орлик«). Саме з поборюваного у нас і на еміграції зненавидженого марксизму та його методи, вийшов та обгрунтував Юліян Бачинський постулят української самостійної держави. На цьому творі вчились та на ньому виховувались генерації тих українських діячів та політиків, які брали активну участь у великій національній революції та боротьбі за українську державу 1917-20 років.

Аргумент Юліяна Бачинського, його підхід та метод, аналіза явищ та прогнози ще й нині не втратили своєї актуальности, а деякі й влучних завваг.

Широко нині розреклямована брошура Миколи Міхновського »Самостійна Україна« була тільки слабим резонатором »України Ірреденти« Юліяна Бачинського. Бракувало їй широкого підложжя, наукової методи, сили аргументів, зв'язку з політичним життям та подіями світу.

Її влучну аналізу дав історик проф. Ст. Томашівський (»Молода Україна«). Але навіть ця брошура, яку Міхновський написав на замовлення соціялістичної, пробоєвої молоді з РУП-у, змогла появитись тільки при допомозі соціялістів.

Як відомо видано її 1900 у Львові. Ні одна українська друкарня не хотіла її друкувати, бо, як каже др. Л. Цегельський, який пильнував ті видання, »українські друкарні боялися подавати її до цензури«. Брошуру Міхновського видрукувала польська соціялістична друкарня Удлова, яка взяла на себе цей риск (ст. 79). (Календар »Провидіння« на 1948 р. Америка, Філядельфія).

Можна різно ставитись до українських соціялістів, але ніхто не заперечить, що початки українського стрілецького руху українських січових стрільців, які поставили ясно ідеал політичної самостійної української держави й пішли за нього у боротьбу, коріняться в »Січах« Кирила Трильовського, в студентсько-робітничій Січі у Львові Р. Дашкевича, Вол. Старосольського, Вас. Дідушка, отже радикалів і соціялістів.

Душею листопадового зриву у Львові 1918 р. був Дмитро Вітовський, цього ніхто не заперечить. А його найвірнішими виконавцями були українські залізничники, з яких, як каже др. Ст. Баран, ніхто не зрадив. А професійну організацію залізничників вів і очолював тоді теж український соціяліст.

Єдиними послідовними соборниками в ції історичні передлистопадові й в листопадові дні були на Західній Україні, як свідчать про це незаперечно історичні факти, саме українські соціялісти. А якщо ми глянемо загально на великий процес визвольної української революції 1917 р., на історичні змагання українського народу за свою свободу, що привела до створення самостійної Української Народньої Республіки 1917-1920 рр., на безперервну боротьбу з большевицькою системою після 1920 р., то ми побачимо, що українські соціялісти, як послідовні виразники волі трудових мас нашого народу, завжди йшли в авангарді боротьби, а в деякі часи (1917-1920) очолювали цю боротьбу і на своїх плечах винесли найтяжчу і найтрагічнішу добу в нашій історії.

В національне відродження українського народу, в кристалізацію його політичної державної думки, в боротьбу за українську державу українські соціялістичні партії вклали мітний підмурівок.

Цих кілька побіжних думок про українські робітничі й соціялістичні рухи та їх боротьбу за українську незалежну державу я подаю на розсуд наших читачів. Роблю це, опираючись на історичні факти, з єдиною надією: хоч до певної міри правдиво і об'єктивно висвітлити ті рухи й ті ідеї, що були основними двигунами наших визвольно-національних і соціяльних змагань.

Подруге, переселенці в США улягали впливові культури, як правило вищої й дужчої за їхню власну, чого не можна сказати про культуру російську.

Потретє (і це найголовніше), ми живемо в добу припинення національних асиміляцій, в добу, коли відбувається, з одного боку культурне зближення націй, але, з другого боку, зближення максимально диференційованих і усамостійнених націй, які розвивають, а не втрачають національні риси. Американська нація складалась протягом XIX століття, для якого характерні асиміляційні процеси (тоді навіть Індія англізувалась). Тепер невідомо як довготривала є так штучно створена американська нація і чи є вона нацією взагалі. Вона нагадує зрізані й поставлені в воду квіти, які розпускаються навіть швидше, але чи надовго?

Для XX ж століття характерні процеси національного розмежування й тому большевицька спроба створити »єдиний советський народ« являє собою расейсько — пошехонську утопію, в такій же мірі реакційну, як і дико злочинну, що не лишить по собі нічого, крім глибоких ран, які заліковуватимуться коштом советської імперії й за які, на жаль, розплачуватиметься ні в чому неповинний російський народ, подібно як тепер німецький народ розплачується за злочинства нацизму.

Большевицька концепція нації безглузда і безграмотна тому, що поняття нації плутає з понаттям »населення певної території«. В такому розумінні й голяндці, що прибули до Індонезії як поневолювачі, мали б становити складову частину індонезійської нації. Теоретично кажучи, голяндець може бути членом індонезійської нації, англієць індійської чи китайської, росіянин української чи польської. Але в тому тільки випадкові, коли він вмикається в місцевий національний процес, стає його органічною частиною, а не запереченням. Нація є не механічне зборище людських одиниць, а органічний етнічно-культурно-історичний комплекс, що не тільки існує стихійно, але й свідомо. Войовничо-самостійницьке наставлення цілої української еміграції доводить Москві, що її русифікаційні досягнення до нічого. Виходячи з визначення нації як органічного комплексу, можна сказати, що передреволюційна буржуазія (і поміщики) в Україні не були складовою частиною української нації. Не тому, що не говорила українською мовою, а що була чужою і ворожою українській силою.

Для нації державної характерним є, що в ній навіть чужинці стають національно-творчим елементом (напр., жиди в Франції, Англії, Росії). Для поневоленої нації характерним є, що в ній навіть члени даного народу стають часто антинаціональною супроти нього силою. Тому має рацію П. Полтава (краєва ОУН), коли каже, що »український народ гнобили соціяльно: польська шляхта, російське дворянство, царські вислужники, чужонаціональна буржуазія«, тобто чужинці. До революції української буржуазії не було, хоч багато українців з походження були капіталістами (всякі там харитоненки). Якби держава П. Скоропадського була задержалась, то відродилась би напевне і українська буржуазія. Але історія не дала нам можливости стати буржуазною нацією і тепер ми нею вже напевне не будемо.

Це було б нашою національною трагедією, якби світ ішов по шляху зміцнення капіталізму, а ми не мали б своєї кляси капіталістів. Подібно як за Хмельницького нашою трагедією була відсутність у нас кляси родовитих дідичів, які одні були тоді державнотворчою силою. На щастя світ іде по шляху ліквідації капіталізму і функції кляси капіталістів, що була основою держави XIX століття, заміняють тепер ті фахівці, що в капіталістичній державі були на утриманні буржуазії. Це ще не соціялізм, але великий крок до нього.

На цьому новому безбуржуазному етапі розвитку витворяться нові протиріччя, які штовхатимуть нації далі по шляху прогресу, бо без протиріч не існує розвиток. Але ці протиріччя не будуть такі разючі, як за капіталізму. Новий етап розвитку становитиме нові вимоги і до націй і тоді наша історична безбуржуазність не буде мінусом, як то було за капіталізму. На новому етапі розвитку усі властивості буржуазної нації стануть для народів тягарем, що затримуватиме їхній розвиток, як европейських націй затримують тепер пережитки февдалізму (якого, до речі, не знали США і в зв'язку з чим США обігнали Европу). Українській духовості чужі паразитизм, випещеність, декадентство, зарозумілість і всі ті риси капіталістичних націй, яких їм прийдеться позбуватись в сім'ї трудових, безбуржуазних націй, що ними є в більшій чи меншій мірі всі поневолені й колоніяльні народи. Придивімось як швидко азіятські народи перескакують через капіталістичний етап розвитку і ми переконаємось, що саме в поневолені безбуржуазні нації переселяється тепер дух історичного поступу. (див. в цьому числі »Вперед« статтю про Індію).

Щоб проілюструвати відмінність української безбуржуазної ментальности від ментальности буржуазної, наведемо приклад Шевченка і Пушкіна. Перший формував українську національну духовість, другий — російську. Тепер пригляньмося як обидва оцінювали один і той цивілізаційний процес. Ось Пушкінське ставлення до збудованого на людських костях Петербургу:

Люблю тебя, Петра творенье,
Люблю твой строгий, стройный вид,
Невы державное теченье,
Береговой ее гранит.

А ось Шевченківське:

Якби то, думаю, якби
Не похилилися раби,
То не стояло б над Невою
Оцих осквернених палат,
Була б сестра и був би брат.

Ясно, що на новому, безбуржуазному етапі розвитку, в який вступає тепер світ, Пушкінська ментальність буде пережитком рабовласництва і варварства, від якого російський народ буде відштовхуватись як від ганьби. Звичайно, російська культура мала і таких творців, які подібно Шевченкові засуджували криваву цивілізацію імперії. Згадаймо хоч би Некрасова з його поезією »Железная дорога« і т. д. Але ці здорові паростки в російській культурі глушила могутня імперська течія, в той час, як у нас подібних течій взагалі не існувало, тобто і культурний наш процес був безбуржуазний.

Отже, капіталістичний етап розвитку українська нація пройшла без власної кляси капіталістів, як нація поневолена, нація, безбуржуазна. Тепер наш народ гнобить російська кляса большевицьких державнокапіталістичних вельмож і нація наша залишається далі безбуржуазною. Української кляси большевицьких вельмож не існує (як не існувало української буржуазії), хоч чимало гречух і корнійчуків є українцями з походження і навіть в українській мові творять і пропагують російський націоналізм, сприяючи послабленню української нації.

Таким чином історія повторюється: новій російській імперській духовості, що культивує ідею зверхности російського народу, панування його над іншими, протистоїть духовість безбуржуазної української нації, що культивує дух спротиву, ідею боротьби за національну свободу. Ця духовість притаманна усім поневоленим націям і без їхньої визвольної боротьби не може бути в світі національної свободи так само, як без визвольної боротьби робітництва не може бути соціяльної рівности.

І якщо донедавня доба історичного розвитку може навіть потребувала імперій, то сьогодні прогресом стає розвал і розгром імперій, відцентровий рух безбуржуазних націй і гегелівський дух історії переселився нині з метрополій в колонії й поневолені нації. Їм належить завтрашній день. А серед них — одно з перших місць належить одвіку безбуржуазній українській нації.

К. Пархоменко

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ!

За співпрацю українців з британськими профспілками.

Секретар ТУС (Конгресу Професійних Спілок) п. Feather зложив важні пояснення про відношення британських профспілок до чужинецьких робітників і про положення чужинецьких і українських робітників у Великій Британії.

Британські робітничі профспілки мають за собою цілу історію боротьби за робітничі права. Сьогодні вони користуються здобутками своєї діяльности і ті робітники які стають членами профспілок автоматично беруть участь у всіх добрах, які дотепер здобула для себе робітнича кляса Британії. Повстає питання, чи українські робітники які вступають до профспілок, чи вони мають такі самі права як і англійські робітники, чи навпаки —мають якісь обмежені права в порівнянні з британцями. Отже п. Фетзер заявляє, що всі **чужинецькі робітники, які вступають в британські профспілки є трактовані на рівні з британськими робітниками, і всі, без огляду на національність, користуються рівними правами.** Існує серед українських робітників поголоска, що мовляв в часі редукції праці, перші чужинецькі робітники будуть позбавлені праці. Це зовсім не відповідає правді. Якщо б колись й прийшла потреба звільнювати робітників з праці, то черговість яка звичайно вирішує кого треба першого звільняти зв'язана не з національністю робітника, але з тим хто останній був прийнятий до праці.

Серед британського робітництва якщо й було неприхильне ставлення до чужинецьких робітників то лише тому, що британський робітник боявся, що чужинецький робітник буде джерелом дешевої праці. Якщо б справді чужинецькі робітники пробували працювати дешево тоді їх положення у Великій Британії було б дуже непевне. Чужинецькі робітники повинні всі належати до британських профспілок і разом з британськими робітниками, на рівних правах, побираючи за свою працю такі самі заробітки, спільно боротися за покращання своєї долі. Британські профспілки відчиняють для українських робітників свої двері і дають їм можність користуватися зі всіх прав британських робітників.

Існують серед деяких кругів намагання організувати профспілки поодиноких національних груп. Така спроба, заявляє п. Фетзер, не буде мати ніколи усіху у Великій Британії. Такі профспілки не будуть мати жодного реального значення для робітника, бо вони не зможуть йому допомогти ані в справі унормування умов праці і заробітків, ані в жодній іншій справі. Конгрес Професійних Спілок не погодиться на творення національних профспілок, бо чужинці, і тим самим українці, через свою приналежність до британських профспілок, мають можність найкраще боротися за свою долю не окремо, але разом зі своїми британськими товаришами.

В британських профспілках є звичай, що робітники себе називають братами і сестрами. з духа братерства і дружби який проникає цілий британський робітничий рух. Коли українці перестануть себе ізолювати від британських робітників, вони переконаються, що немає кращих товаришів від британських робітників.

Вельможі залишають Київ...

(Нотатки читача совєтської післявоєнної літератури).

...З різною метою пишуться щоденники і про різні речі пишеться в них. Тисячі тисяч шкільних зшитків чи якихось блокнотів з поганим сіруватим папером якоїсь Одеської фабрики були списані зашкарублими руками, що тримали гвинтівку чи направляли фрезерний станок. В цих щоденниках може писалось про те, що хотіла сказати душа і про що змушений був мовчати язик. Такі щоденники лежать, може, десь зариті в землі під стодолами, а може і купою сірого попелу в печах. Таких щоденників світ ще не бачить. Але є й інші щоденники, такі, що нагороджуються сталінськими преміями, що автори їх одержують ордени і продукують, з перевиконанням норми, літературу псевдореалізму. Але в кожній брехні є завжди крихта правди...

»22 серпня 1941 р. Дві бомбові воронки, що злилися в одну величезну, розбита цистерна, земля, бура від нафти, згорілий паротяг під откосом. І тут же довоєнний напис: »За куріння під суд!«. Заплакана вагітна стрілочниця (ось-ось родить) сумно тримає прапорець...

Ми знову стоїмо. Вкриті березовими гіллям ідуть назустріч товарові плятформи з машинами і частинами машин: це вивозять ленінградські заводи. І по степені свіжости гілок можна судити про час, проведений потягами в дорозі.

Маховики, станки, великі зубчасті колеса, плоскості, трикутники. Окремі частини, змазані товщем і обернуті пергаментним папером. За плятформами — теплушки з сім'ями робітників, В одній з них — діти на нарах. Дитячі голови, тісно притиснуті одна до одної, дивляться у вікно теплушки. Жадної усмішки.

В Москві мені розповідали, що при поспішній евакуації одних ясел кожній дитині написали на руці її ім'я хемічним олівцем. Але по прибутті на місце всіх викупали, змивши, в такий спосіб, імена. Довелося викликати з Москви матерів, щоб вони розпізнали своїх дітей.

А одна дитинка так і залишилась нерозпізнаною«...

22 вересня 1941 р. Ми залишили Київ. Смутно на душі...

...Ми залишили Орел... ...В Одесі німці. ...Німці під самою Москвою. ...З'явився малоярославський напрямок. **...Ми залишили...**

Так, це правда. **Ви** залишили тоді не лише Київ, а навіть Куйбишев і Іркутськ і шукали рятунку десь у Владивостоці й **вам** було справді смутно на душі. Оцей вельможа, чий щоденник лежить зараз переді мною, сидів тоді в обложеному Ленінграді, дивився як тисячами вмирають голодні люди й писав з смутком на душі, що »ми залишили...«

Так, це правда. Деякі хоробріші з вас навіть відважувались пробитись на літаку в обложене вимираюче з голоду місто, щоб привезти... Харчі?!...

»Не знаю, що з цих двох причин було важливіше, але, як би там не було, А. добився майже неможливого: прилетів сюди на військовому літаку, який привіз ордени й гроші«.

І це правда. Ви дійсно в цій війні зробили величезні зусилля. Ви воювали...

»Еренбург працює, як ніхто. Пише по три статті в день, а ввечері випиває чарку вина з гарної карафки, викурює сигару з довгим блакитним попелом. Потім надягає верблюже жовте пальто, синій берет, бере на поводок чорного шотлянського тер'єра Бузу і йде прогулювати його. Потім їде в »Красную Звезду«, пише там і слухає по радіо, як його лає Геббельс за іудейське походження.

Повертається о другій годині ночі. А вранці все починається з початку.

Але іноді він прогулюється з Бузу ще вранці, перед тим як сісти за роботу. І тоді я бачу його з свого вікна«.

Рік 1942-й. »Знову в Москві. Дуже тяжко на фронті. Ми залишили Ростов і Новочеркаськ. І ще щось-таке грізне відбувається... Під Сталінградом »склалися складні обставини«... На півдні вогняно. Німці підходять вже до Амавіру. І. Д. сказав: »Їх ще можна спинити«. І оце »ще« сковує серце... Ми залишили Краснодар. Але зате бомбили Данціг, Кенігсберг і Тільзіт. ...Вчора »В последний час« не було, але ми просуваємось вперед. В Сталінграді витискаємо німців, квартал за кварталом!«.

Так казала муха: »ми орали«, і це те саме, що »ви перемогли«. Хоч і справді, якщо ставити питання хто ж насправді є той переможець, то можна мати відповідь, що там було два переможці: народ, що сидів в окопах і на фабриках, переміг фашистських інтервентів, а ви — вельможі перемогли народ. І справді, Іллі Еренбурги попивають своє вино і прогулюють своїх Бузу і далі, а Вера Інбер, автор цього щоденника п. н. »Почти три года«, одержала сталінську премію за те, що вона »витискала німців квартал за кварталом«.

x x
x

А в 1943 році, на далекому Уралі, в глибокому запіллі мозолясті руки кували перемогу. Гуділи заводи і стомлені й виснажені люди напружували останні сили, бо хотіли вірити, що з перемогою на фронті станеться хоч маленька зміна, хоч маленька й їхня перемогла тут, в середині цього величезного концентраку, що зветься СССР. Вони вірили й та віра може навіть так сильно виступаал назовні, що затушковано і завуальовано проскочила в літературу в формі ледве помітного протесту.

»Генерал Листопад корував заводом з сорок другого року... Коли Листопад прийняв завод, предсідник завкома Уздєчкін був призваний в армію. На фронті його тяжко контузило, він довго лікувався.. Рябухін виклопотав Уздєчкину дозвіл повернутися на завод, де його внедовзі знову вибрали предсідником заводського комітету...

Листопаду казали, що в Уздєчкіна велике нещастя: дружина його пішла на фронт санітаркою і загинула з самого початку війни: залишились дві маленькі дівчинки, підросток — брат жінки та хвора стара теща. Уздєчкін в домашньому житті — мученик. Листопад не звертав уваги на ці оповідання, тому що Уздєчкін йому не подобався...

....На трибуну зійшов Уздєчкін. — Що я знайшов повернувшись на завод? Знайшов перш за все, що дирекція не має контакту з завкомом і не бажає його мати. Неможливо встановити, чим керується директор в своїх симпатіях і антипатіях. Між іншим, для нього не існує ріжниці між людьми, що пролили кров за батьківщину, і людьми, котрі всю війну просиділи в запіллі. ...Якщо потрібні засоби на наші культурно-масові чи побутові заходи, то директор відпускає небажано і доводиться довго просити і доказувати. І в той же час за перемогу над комадою »Спартак« він дав кожному з наших футболістів по тисячі рублів, а воротарю дві тисячі. ...В такий спосіб виходить, що завкому директор не залишає на підприємстві нічого, крім організації соцзмагання. Ніякої погоджености у нас по суті нема, а є тільки єдиноначаліє, точніше сказати — єдиновластя, ще точніше — директорське самодержавіє...«

Але цей виступ робітника на мітингу промовчали всі, і директор сусіднього авіозаводу генерал Зотов, і предсідник горпарткому Макаров, і парторг заводу Рябухін. Зрештою, так пише Вера Панова в своєму романі »Кружилиха«. Весь конфлікт в неї кінчається американським »геппі енд« (може це теж »низькопоклонство перед буржуазним Заходом«?!),робітники миряться з директором і... мабуть перестають вірити в те, що з перемогою на фронті щось зміниться в запіллі.

x x
x

А в 1944 році на фронті, де не було близько вельмож, звичайний солдат, який здобував ту перемогу, чи навіть офіцер, думав ще інакше, вірив ще більше у полегшення, зміни й реформи після перемоги. І з фронтових окопів, з диких лісів від партизан, з переповнених лазаретів від поранених неслись ще більші прокляття вельможам. Цей голос фронту проник у літературу тих часів ще більше й різкіше.

»Та мені, друже, тоді не до романтики було. Занадто секретне моє начальство, яке по цілому білому світі мене розкидало і вже встигло за таке діло орденочки собі набути, а тепер помітивши, що я в тилу перебуваю мало не півроку, стало натискати... Пропонуємо і попереджаємо, в іншому разі... і те-де, і те-де... А що в іншому разі — цого і самі не доберуть. Звичайно, я їм багато дечого вже повідомляв, всяких там потрібних даних, але начальство хоче пофорсити. От ми, мовляв, як можемо!« — розповідає солдат.

А офіцер-фронтовик думає ще інакше.

»Як часто в ті, красиві своєю правдою, часи думалось мені: Ех, це сюди б, до нас, ніби на поправні курси — усіх бюрократів, кляузників, перестраховщиків! Тут їхні хлипкі й дрібненькі душі швидко виправилися б, набули б гарту, або тягар відповідальности переламав би їм хребет«.

І справжнім вироком, що не лише вірить, а й хоче, вимагає змін, звучать слова партизана:

»Не факт перебування в тилу, а поведінка людини в умовах окупованого краю повинна бути мірилом ставлення до неї. Вимірювати її ділами, а не місцем, де ці діла людина творила. Нехай прийдуть на суд народу полонені, біженці,воїни і робітники Урала, хай прийдуть здоровенні й пикаті мужчини, які добігли аж до Актюбінська і Ташкента, і люди, які просто неба на морозі робили танки, хай прийдуть і дадуть відповідь на запитання: що ж ти, саме ти, зробив для перемоги? Чи є твоя мисль, твоя праця і твоя кров у її терновому вінку? — Хай хоча б перед своєю совістю дадуть відповідь«.

...І вони дали відповідь Петрові Вершигорі, що написав книжку п. н. »Люди з чистою совістю«, тоді як скінчилась війна, і вони повернулись з Ташкенту. Вони засудили книгу Вершигори як наклеп на »провід оборони«. Це все.

І так, війна стрясла згори донизу цілу совєтську літературу. Серед зелетенського багна »реалістичної« брехні зросло кілька билинок правди, але під могутним подувом вітру »переможців« вони »ухилились«, заламались і сьогодні вже зникли.

В. С. Г.

Л. Кречет

Атомова енергія в господарстві і соціялізм

З того багатства проблем, які стали перед людством після винаходу атомової бомби, можна вирізнити дві найістотніші: а) можливості примінення атомової енергії в промисловості та б) її роля в суспільному житті людства.

Як відомо, атомова енергія звільнюється при розщепленні атомового ядра. Теоретична кількість звільненої при цьому енергії є надзвичайно велика. Так 450 грам перетвореного в атомову енергію урану мали б дати ту саму кількість енергії, яку ми отримали б по спаленні півтора мільйонів тон добірного вугілля. Коли ж взяти на увагу, що запаси урану в земній корі є тільки вчетверо менші за запаси вугілля, яких нараховують до 8 більйонів тон, то не важко собі уявити яке велике джерело енергії отримало людство завдяки довголітній і пильній праці цілої плеяди найвизначніших вчених, яких будьколи знало людство. Які ж практичні можливості використання цього невичерпного джерела енергії сьогодні? Сучасна техніка розщеплення атомового ядра дозволяє отримати по обробітці 450 грам урану поки що лише таку кількість енергії, яка є еквівалентна (рівновартісна) 1400 тонам вугілля, себто тільки менш, як одну тисячну частину теоретично можливої кількости. Процес самого розщеплення ядра практично може відбуватися тільки в величезного розміру батареях (збірниках). Основною частиною такої батареї є графітові пластини, які вживаються для гальмування швидкости процесу розщеплення, що забезпечує поступове виділення енергії без раптових вибухів. Мінімальна (практично найменша) вага такої батареї виносить 20 тон. Отриману, таким чином, енергію у вигляді тепла можна використати для перетворення води в пару, яка рухала б сполучені з динамомашинами парові турбіни. Але це покищо є економічно невигідним, бо електрострум коштував би значно більше як звичайно вживаний. Процес розщеплення атомового ядра супроводжується творенням шкідливих для людського організму радіоактивних речовин. Через це атомові батареї мусять бути захищені спеціяльними панцерами, які б обсорбували (вбирали в себе) шкідливе радіоактивне проміння. Всі ці перешкоди роблять сучасну атомовосилову станцію непридатною до використання на тракторах і автах.

Як бачимо, на шляху до масового використовування атомової енергії стоять тільки технічні перешкоди, які безперечно, вдасться науці й техніці успішно перебороти.

Але вже чотири роки тому атомова енергія знайшла застосування у виготовленні атомових бомб. Використаних в атомовій бомбі 450 гр. урану дають таку саму нищівну силу, як 13 тис. тон наймодернішої вибухової речовини.

Є всі підстави гадати, що в недалекому майбутньому (фахівці рахують за 20-25 років) атомова енергія стане реальним помічником людини, зреволюціонізує індустрію, медицину, сільське господарство. Людству стануть не потрібні копальні, мільйони людей позбудуться неприємної праці під землею, собівартість (кошти виробництва) продукції зменшиться. Але рівночасно з цим мільйони людей залишаться без праці, що приведе суспільство до нових соціяльних конфліктів. Та країна, яка найдосконаліше і першою освоїть атомову енергію, практично стане диктувати свою волю цілому світові. Звідси нові війни, нові мільйони жертв, тотальне знищення всього організованого людського життя.

Саме в тому пункті, де проблеми атомової енергії починають стикатися з суспільним життям, виростає та величезна небезпека атомової зброї, яка стала сьогодні символом нашого часу. **Очевидно, щоб уникнути цієї небезпеки існує тільки одна рада — впорядкувати наше суспільне життя.** І тут, коли йдеться про перебудову суспільного ладу, трудящі маси мають відіграти свою історичну ролю не тільки будівника цього ладу, але й стати рятівником людської культури перед варварським знищенням її атомовою зброєю. Ясно, що нині трудящі не можуть стати на шлях своїх англійських товаришів з XVIII століття, які нищили машини, бо вбачали в машині нового конкурента по праці. Зараз трудящі повинні боротися за те, щоб атомова енергія стала їхнім помічником. Для цього необхідно мати ясний погляд на такі проблеми, як: кому йтиме зиск з застосування дешевої атомової енергії, хто повинен контролювати її виробництво, як запобігти економічних криз та безробіття. Якщо всі ці проблеми не будуть розв'язані в інтересах трудящого люду, тоді людство заллється новою хвилею війн та соціяльних заворушень.

Чи важко знайти розв'язку цих проблем? Звичайно, що ні, бо людство давно працює над проблемою побудови такого суспільства, в якому б не існували соціяльні суперечності. Винахід атомової бомби тільки приблизив людство до того моменту, коли воно повинно вирішувати про долю цього суспільства. Адже ж давно відомо, що для усунення хаосу продукції народнє господарство мусить перейти на рейки плянування. Принцип плянування вже завоював собі міцну позицію в сучасних господарських системах. Винахід атомової бомби поставив проблему плянування в міждержавному маштабі, але не знімає основної проблеми плянування його демократизації. Демократичне плянування, яке можливе тільки в соціялістичному суспільстві, забезпечить не тільки нормальний розвиток нар. господарства, але й добробут людства та остаточно звільнить людство від загрози нових воєн.

Сьогодні ціле людство займається проблемою атомової енергії. Нищівна сила атомової зброї примусила людство так активно, як ніколи досі, шукати нових шляхів. Вже чотири роки тому назад атомова зброя принесла важне вирішення — знищила японський мілітаризм (і триста тисяч невинних людей! — при. складача). Можливо, що нині тільки брак атомової бомби в кремлівському арсеналі стримує розїдений внутрішніми протиріччями большевизм від нових воєн. Проблема світового уряду є нині також актуальною тільки завдяки винаходу атомової зброї. Але якраз оця нищівна сила атомової бомби викликала однобічність всіх тих заходів, які мали б врятувати людство від неї. Уряди великодержав шукають тільки нових організаційних форм захисту від атомової війни, але не прагнуть радикальної зміни суспільних устроїв так, щоб ліквідувати війни взагалі. Саме цим можна вияснити те, що проблема світового уряду залишається тільки добрим побажанням і »модою«. Взагалі, так довго, як в світі існуватимуть експуататорські системи, — так довго проблема страху перед атомовою зброєю залишатиметься актуальною. Тільки тоді, коли проблема миру йтиме впарі з проблемою суспільної перебудови, можна сподіватись на створення світового уряду, на перетворення атомової зброї в вирішальний чинник на шляху до справжнього миру. Людство інстиктивно відчуває те, що від нього вимагається. Виробництво атомової енергії є першою удержавленою ділянкою індустрії в капіталістичних Сполучених Штатах Америки. Звичайно, уряд США зробив це не з соціялістичного переконання, а виключно з мотивів почуття відповідальности перед американським суспільством. Власник підприємства, що виробляє атомову енергію, є одночасно власником атомової зброї. Або, якщо припустити, що якийсь Форд почне застосовувати в своїй промисловості атомову енергію, то це означатиме, що завтра він стане королем чи диктатором цілого світу, бо з ним ніхто не зможе конкурувати. Чи ж може бути бажаною така конкуренція будьякому державному ладові?

Деякі політичні кола США бачать спасіння від большевизму в володінні таємницею атомової бомби (чи на довго!). Ця концепція є принциповою помилкою, але чи ж здатні власницько-реакційні кола на іншу концепцію. Інша концепція означала б для них резигнацію з своєї економічної й політичної позиції в суспільстві. Большевизм також гарячково шпигує за таємницею атомової бомби, щоб почати знову нову війну, яка б відвернула увагу трудящих СССР від внутрішніх конфліктів большевизму.

Отже, надія людства на мир і добробут лежить в руках трудящих всього світу, і може бути досягнута не шляхом готування нової, але вже атомової війни, а шляхом радикальних перемін суспільних устроїв у світі. Атомова бомба не буде висіти »Дамокловим мечем« над світом лише тоді, коли в світі запанує справжня демократія і влада трудящих.

(Докінчення зі стор. 8)

ІНДІЯ НА НОВИХ ШЛЯХАХ

лемою поширення сітки лікарень та боротьби за здоров'я населення.

Але найбільші реформи заплановано в новій Індії в галузі господарства. Індія є в черзі восьма найбільш індустріялізована країна в світі. Промисловість в більшості знаходиться в приватних руках місцевої буржуазії та чужоземного капіталу. Уряд Індії поставив собі за завдання здобути для країни і економічну незалежність та, відібравши промисловість з приватних рук, віддати її на послуги цілому народу, тобто усуспільнити економіку країни. За пляном уряду цей процес має продовжуватись протягом десяти років. Тим часом, трьохрічний урядовий плян вже постановив про націоналізацію транспорту та індустрії, що працює на оснащення транспорту, як також про націоналізацію воєнної індустрії. Крім того, згаданий трьохрічний плян передбачає розбудову промисловости, але виключно державної, так що приватна промисловість не має жадних шансів одержувати будь-яку фінансову підтримку від держави. Реалізацію плянів уряду забезпечує дуже гарне становище фінансів Індії. Її державний скарб виносить біля 20 мільярдів золотих рупій та крім того її маєток в Англії виносить не менше 1 млрд. 200 млн. фунтів стерлінгів.

Спираючись на такі фінанси, уряд широко запланував нові будівництва. Біля Калькутти будуються державні сталеварні заводи, які мають бути більшими навіть від заводів в Тата, а ці останні рахуються найбільшими в цілому Комонвелті. Великі кошти в державному бюджеті заплановані для розбудови легкої промисловости, для побудови залізниць, шляхів і мостів, як також портів, флоту та авіяції.

Будучи колоніяльною країною, Індія не мала жадної змоги розвиватися так, як того хотіли народні маси. Тепер, після проголошення самостійности, цілий світ є свідком такого величезного розмаху в будівництві нового життя, на яке спроможна визволена нація. Але цікавим є також той факт, що визволені колоніяльні нації стають на шлях саме соціялістичного розвитку, а не якогось нео-лібералістичного чи іншого »серединного«. Чому це так? Подібне явище ми бачимо не лише в Індії, але, наприклад, також в Індонезії (див. статтю в попередньому числі »Вперед«). Щось подібного є в Бірмі, та в Індо-Китаї. Ясно, що такий стан є зумовлений не якимись доктринами, бо ж в більшості згаданих країн на чолі держави продовжує стояти буржуазія, але виключно бажаннями і прагненнями широких народних мас трудящих, які прагнуть не лише національного, але й соціяльного визволення. В такий спосіб, вони штовхають на шлях соціялізму навіть власну буржуазію. Але функція буржуазії закінчиться вже з здобуттям економічної незалежности для країни. Економічна незалежність є також і в інтересах місцевої буржуазії, бо вона ж сама визволяється від влади чужоземного капіталу. Але другий етап розвитку цих визволених націй настанеться тоді, коли вже буде здобута економічна незалежність від чужоземного капіталу. Тоді трудящі маси неминуче визволяться і від власної буржуазії. Зародки цього другого етапу помітні вже й сьогодні хоч би в розбудові державної (а не приватної) промисловости в Індії.

Вс. Г.

Сторінка українських робітників у Бельгії

З якими профспілками нам співпрацювати?

Сучасне робітниче профспілкове життя в Бельгії виросло з організацій які постали ще в підпіллі, в часи нацистської окупації. Після звільнення Бельгії настає час сильного розвитку профспілок. Між окремими організаціями ведуться переговори в напрямі створення єдиної робітничої централі та евентуального об'єднання різних профспілок. Переговори ті велися місяцями та у висліді їх в квітні 1945 року створено Централю Робітничих Профспілок Federation General du Travail de Belgique Централя є лише надбудовою для **різних** профспілок, тому що комуністи не хотіли погодитися на розв'язання своїх профспілок, а соціялісти, з другого боку, не погодилися вступати до комуністичних. В такий спосіб в рамах однієї Централі об'єднуються профспілки різних політичних напрямків. Спочатку комуністи мали великі впливи в Централі. Але сьогодні їхні впливи є усунуті. Цей стан треба завдячувати активній діяльності бельгійських соціялістичних робітничих діячів. Під впливом діяльности соціялістів на конгресі профспілок в лютому 1948 року усунено всіх комуністів з керівництва Централі і то не лише зі Секретаріяту, але також з Ради Централі. Під сучасну хвилину боротьба комуністів та збаламученої ними просталінської частини робітництва проти Централі проводиться всіми можливими засобами. Комуністична преса веде скажену пропаганду. Але безсилля комуністів полягає в тому, що задяки діяльности соціялістів їх впливи в робітничому русі постійно маліють. На одному своєму когресі вони самі визнали, що виступати з Централі їм не можна бо впливи і сила їх є замала, щоб створити свою власну Централю. Тому вони надалі обмежуються лише до протестів і боротьби проти існуючої Централі.

В Бельгії ще існують т. зв. християнські синдикати — Конфедерація Християнських Синдикатів. Ця організація не бере жодної участи в боротьбі прогресивного бельгійського робітництва проти комуністів, тому що вона взагалі не належить до Централі і існує собі окремо від неї. За т. зв. »християнськими« синдикатами стоять певні окреслені в бельгійському політичному житті сили. І так, ті синдикати мають величезне попертя політикуючого кліру та т. зв. Католицької Партії. Поскільки та партія в своїй практичній політиці заступає інтереси капіталістів та реакційних кіл (поворот короля до Бельгії — головне їхнє домагання!) — діяльність цієї робітничої централі лише ослаблює і розбиває робітничий фронт, отже »християнська« централя сповняє ту ролю, яка потрібна тим силам, які стоять за її спиною. З цієї причини свідома робітнича бельгійська маса ставиться до діяльности »християнськи« профспілок дуже обережно. Не зважаючи на само-рекляму »католицьких« діячів, про їх впливи серед робітників факти говорять щось інше: в часі останніх виборів до робітничих рад при заводах та копальнях Централя одержала від 75 до 95% мандатів.

Вже з того видно, що ті українські робітники які хочуть піддержати боротьбу прогресивної частини бельгійського робітництва за краще, за соціяльно справедливе, вільне від капіталістичної експлуатації життя з одного боку і ті які хочуть боротися проти сталінських агентів серед робітництва і проти комуністичного баламуцтва, з другого боку, **ті робітники повинні піддержати Централю і профспілки які в рамах Централі борятся за такі цілі.**

Назва Централі шахтарів звучить так: Centrale Syndicale des Travailleurs des Mines.

При централі є спеціяльна реферeнтура для справ народів Східньої Европи. На чолі неї стоїть польський соціяліст Дегнель, відомий зі свого прихильного ставлення до українських робітників. Вся кореспонденція з українськими робітниками відбувається в українській мові. Не зважаючи на злобну пропаганду української реакції, вже дуже багато робітників співпрацює разом з прогресивною частиною бельгійського та чужинецького робітництва в Централі Шахтарів. Але на жаль, і нам на сором інші народи, як пр. поляки, стоять під тим оглядом від нас краще, бо їхніх членів в тій профспілці є більше ніж українських. Найвищий час всім тим українцям які хочуть справжньої поправи своєї долі та добра свойому власному народові зв'язатися з тими силами, які єдині нам можуть допомогти в нашій боротьбі за краще нашого народу, тобто, з силами соціялістичного робітництва.

ШАХТАР

У сажі, чорний, як мара,
рукою піт з лиця втира
і кайлом вугіль б'є і б'є
в норі шахтар. На його ллє
мутна, холодная вода,
і лямпа світиться бліда,
моргає стиха, мов дріма,
повітря дихати нема.
Чи скоро зміна? Голова
звиса, неначе нежива . . .
Півдоби цілих у норі:
тут знайдуть смерть багатирі!
І тут працює чоловік,
і не один, не другий рік . . .
Чи скоро ж зміна? . . . Сил нема.
Але робітник не дріма,
бо ще він норми не зробив,
і гляне часом він назад, —
там нор чорніє цілий ряд . . .
Струмки води із їх біжать . . .
Безсонні криси шарудять . . .
І всюди в норах у землі
кують підземні ковалі, —
такі ж нетяги шахтарі,
кують з зорі і до зорі . . .
Добро їм там, в глибу землі
без неба, сонця, у норі
дорогу в пекло прокладать,
багатим гроші добувать?

М. Чернявський

Настрої серед нашої еміграції в Бельгії

З приводу наближення кінця двохрічних контрактів у бельгійських копальнях т. зв. депістів, величезна більшість з них готується залишити Бельгію. При вербуванні їх сюди, їм було обіцяно на словах, що після закінчення їх контракту в копальні, вони матимуть можливість перейти на іншу роботу. Економічна ситуація, однак, склалася так, що про це немає чого й думати. Навіть ті, що були влаштувалися в інших галузях праці, опинились вже частково на становищі безробітних, яких тут є біля 250 тисяч. Звичайно, що чужинців звільняють у першу чергу, хоч і платять їм допомогу нарівні з бельгійцями (від 70 до 100 фр. на день). Таким чином для чужинців залишається і надалі сама копальня. А треба сказати, що наші люди, особливо з совєтської України, дуже мало надаються до цієї праці. Сюди приїхало чимало молодих і здорових на вигляд людей, а вже після кількох місяців праці в копальні, багато з них захворіли на легені та інші »професійні« хвороби.

Отже, панує повна гарячка запису на виїзд до інших країн. Записуються майже всі й, щоб не втратити жадної нагоди, ці самі особи записуються до Канади, Австралії, до Америки, Аргентини, Бразилії і т. д. Цей психологічний момент дуже добре вміють використати деякі спритні люди в свою користь і відчиняють на всю ширину двері своїх крамничок для запису до всіх країн світу. Записує т. зв. Український Допомоговий Комітет (УДК), записує Російський Комітет (Власовський), записує католицький Християнський Синдикат і ще деякі установи. Ясно, що всі вони запевняють, що мають найкращі зв'язки з всіми країнами і хто запишеться в їх організації — має найбільше шансів попасти на перший транспорт. Деякі з цих організацій використовують цю нагоду просто, щоб навербувати собі членів (Російський Комітет), але інші роблять з неї дуже пожиточну комерцію. Так, наприклад, Український Допомоговий Комітет бере за кожний запис з дорослої людини — 50 фр. і 25 фр. за дитину (за цих останніх з кого можна). Коли взяти під увагу, що тут перебуває біля 10 тисяч дорослих українців і що всі записуються до різних країн, то легко собі уявити які суми попадають до чиїхось кишень. Варто зазначити також, що жадних заходів самі ці організації не роблять, а передають зібрані списки до IPO, залишаючи собі гроші.

Що ж торкається Християнського Синдикату, то він робить чи не найбільше галасу біля цієї справи. Цю акцію при ньому повадить один росіянин. Цей же, про якого іде мова, був вихований в большевицькій школі й знає в досконалості всю їх техніку інтригування маси і використання її психологічних моментів. Це дозволяє йому забезпечити собі дуже теплу посаду. Хоч він заявляє, що його синдикат переводить ці записи безкоштовно, від кожного, хто до нього звернеться в цій справі, він вимагає в першу чергу записатися до цього синдикату і заплатити вкладку за три місяці назад (за минулий час), що виносить приблизно 180 фр. Зловивши таким чином людину в триби інтриг, він звичайно нічого іншого й не бажає, як затримати її тут яко мога довше, бо з днем, коли не стане тут цих людей, прийде кінець і його посаді.

Варто зазначити також, що цей Християнський Синдикат не має між бельгійськими робітниками жадного впливу і є абсолютно не здібний захищати професійні інтереси своїх членів. При недавньому загальному голосуванні у всіх підприємствах до різних комісій, соціялістичний синдикат одержав, на загал, від 80 до 90% голосів. І тільки в найбільш відсталому соціяльно одному фляманському кутку (Лімбурщина) є повним господарем Християнський Синдикат (дістав 85% голосів). Це є причиною, що умови праці в цьому басейні є багато разів гірші, ніж в інших басейнах. І це цілком зрозуміло. Християнський Синдикат є клітиною католицької партії (соціял-християнської), котра головне, складається з заможних верств населення і котра відверто боронить капіталістичних інтересів. Партійна дисципліна вимагає від цього синдикату повного підпорядкування партії, себто волі промислових магнатів. Таким чином, ці останні мають повну можливість використовувати там робітників (особливо чужинців) як їм подобається. В наслідок, норма праці в цьому басейні є надзвичайно висока і не кожний може її виконати. Тим, що не виконують, платять від 1/5 до 1/3 їх нормального заробітку, а трапляються випадки, що й б'ють, хворим відмовляють в законній допомозі і т. ін. і робітник не може найти свого права. Так боронить їх »християнський« католицький синдикат. В наслідок, коли в інших басейнах є досить багато наших людей, що не хочуть нікуди виїжджати, на Лімбурщині всі, одноголосно, вирішили краще йти до в'язниці, ніж залишатися хоч один день після контракту. І це не проста погроза. Біля 600 наших робітників, головно з цього басейну, вже виконали її й сидять в Брюсселі в збірному таборі. Положення їх дуже прикре, але їм залляли досить сала за шкіру...

З огляду на це, що провід нашого УДК, особливо деякі його особи, прикладають всіх зусиль, щоб затягнути наших робітників до цього синдикату, буде не зайвим запитати цих панів, — чиї інтереси вони захищають?

Іван Непокірний (Лієж).

„FORWARD“ Ukrainian Review for Workers
No. 4 July 1949

SUMMARY

On the 25th of June a new group of members of the Ukrainian antibolshevistic resistance movement, soldiers of the Ukrainian Insurgent Army (UPA), crossed the Czechoslovakian-German border. The fourth issue of „Vpered" brings an interview with these newcomers from the Ukraine, and also some informations on the territories through which they had to break their way westward. These partisans, on their way, enjoyed the aid not only of the Polish, but also of the Czech population, which was not the case with those groups of Ukrainian partisan fighters who tried to reach the West still one year ago.

„Two Reichskommissars of the Ukraine" — an article dedicated to the two hangman of the Ukraine, Pavel Postyshev — Stalin's governor in the Ukraine in the years 1933—1937, and Erich Koch — Hitler's governor in the Ukraine during the second imperialistic war. In the introduction the author of the article, Pohorilyj, remarks the following: Somewhere in the distant historical perspective of the future the difference between hitlerism and stalinism will vanish, and both systems will be registered in history as attempts of two irresponsible adventurous cliques to ride in the saddle of history at the period of the agony of capitalism. Stalinism as well as hitlerism will enter history as the creators of a new type of state — totalitarian absolutism, whose task and function is the complete concentration of capital by the state. Though by different ways, but with the same intensity, both systems headed toward an identic goal. From the point of view of ethics there are no differences between the two systems, but, perhaps, for the greater straightforwardness and brutal stupidity of hitlerism on one hand, and the cynical and sadistic raffinement of stalinism. Both systems regarded the Ukraine and the domination over the Ukraine as problems of their own existence, and therefore their governors in the Ukraine were charged with the special task to fight the liberational movement of the Ukrainian toiling masses with special fiendishness. At the head of the article are placed the photographs of both governors of the Ukraine. Pavel Postyshev organized in the Ukraine the great famine of 1933. During the reign of this famine perished 7 million people — peasant paupers and workers in small towns. Postyshew ruined the Ukrainian culture, shot a whole generation af the Ukrainian new educated proffessional class which had grown out of the proletariate. He created conditions which forced the eminent Ukrainian writer Khvylovyy and the commissar of education in the Ukraine, the old bolshevist Skrypnyk, to commit suicide. When this criminal, in 1937, returned to Moscow, he was acclaimed with triumph by the soviet elite there. „If there had not been Postyshev — there would not be Koch", because nazism was born from the spirit of stalinism. Koch wanted to destroy the Ukrainians not only as a nation, but also as a physical integrity — and this programme was carried out not with Russian elementary force, but with German accuracy.

Hitler went bankrupt, and Koch, in the near future, will be tried by a German court. And against the present Stalin's governor in the Ukraine, Khrushchov, the Ukrainian people is fighting steadfastly and stubbornly.

Ws. Feliks, in his article „To the Workers Problem in the Future Ukraine", calls attention to the fact that the Ukrainian people has ceased to be a people of peasants. Already in 1939 there were 44 percent of the Ukrainian population in the USSR working in industry. This number increases constantly, and therefore the significance of the working class in the struggle for the liberation of the Ukraine and also in the future Ukrainian state will be the greatest one. Especially, Feliks concerns himself with the problem of the relationship of the workers to the state under the conditions of nationalized industry, and he argumentates the necessity of the workers, too, taking part in the management of industry.

In the article „The Permanent Crisis of Agricultural Economy in the Ukraine" the situation of the agricultural economy in the Ukraine which, as yet, has not come out of the post-war crisis, is being demonstrated.

„The class of the Bolshevist Magnates" is the title of another article by I. M-ko. By this class, he writes, we understand that layer of soviet society which uncontrolled rules over and disposes of all means of production and consumption in the USSR. It does not coinc'de with the conception of „party member", because within the party there are also many people subject to exploitation. And, on the other hand, many who belong to this class are not members of the party. This class was reared by the Communist Party, although its interests contradict with the programme of communism, because it does not admit the toiling masses to its right of disposal of the means of production, and jealously guards its monopoly over the economics of all nationalized treasures. I. M-ko analyzes from a historical point of view the process of the formation of this class. Its final shape was given to it by Stalin. The principle according to which the members of this class are being selected are not their superior abilities, but the degree of cruelty they are capable of, their cynical attitude toward human life. Their behaviour is determined not by their ideological fanatism, but by personal egotism. With only very few exceptions there are no honest people in the leading cadres of Stalin's bolshevist party; all of them are linked together by bloody reciprocal security, and therefore, in the revolution to come which will be evoked by the toiling masses against stalinist slavery, they will be destroyed. The creators of the new life which will flourish on the soviet-occupied territories, will not be Stalin's cadres of today. These creators will be modest people, workers, peasants, and professionals, who at present are not to be seen in the front ranks — not because they are less accomplished than the class of „bolshevist magnates", but for the reason that they are in close connection with the people. At this moment they work in laboratories, at the work-bench, on various unassuming positions, because they do not want to be the tormentors and hangman of their people. This is well known to, and appreciated by the people. And in due time it will be summoned by the people to take up the responsible positions in the new society. A grave mistake is being made by all those who put their stake on the „class of the stalinite magnates".

Antin Chernedkyy, in his article „Socialism and the Struggle of the Ukrainian People for Liberation" sets forth the role of the Ukrainian socialists in the history of the Ukrainian people. With the socialists are closely connected such names of the Ukranian past as Mychaylo Drahomanov, Ivan Franko, and Pavlyk. The first Ukrainian socialists worked out a programme of the fight for the freedom of the Ukrainian people already in 1893 (Julian Bachynskyy). In 1917, similarly, the creation of the Ukrainian State and the whole struggle for this State was in the hands of the Ukrainian socialists. Under the influence of the reactionary propaganda these facts are falling into oblivion with some parts of the Ukrainian emigration.

The section of economics is represented by the article which concerns itself with the problem: whether there exists the threat of an economical crisis in the USA; and by the information „Dollar versus Pound Sterling".

The section of literature brings „Remarks of a Reader of Soviet Literature of Today". — A popularly scientific article by Krechet is dedicated to the problems connected with the invention of atomic power, and to the possibilities of its application in economics.

ВАЖНЕ ДЛЯ РОБІТНИКІВ В БЕЛЬҐІЇ

На прохання наших читачів в Бельґії будемо поміщувати на сторінках нашої газети інформації про робітничі справи в Бельґії. Надіємося, що українським робітникам в Бельґії вдасться навязати тісніші зв'язки з бельґійськими справді незалежними робітничими профспілками. В міру одержування матеріялів наш інформаційний відділ побільшимо зґл. зробимо постійним. Редакція.

1) Центральний Синдикат Вуглекопів повідомляє, що жодна профспілка не займається справами виїзду з Бельґії за океан. В розпорядженні централі є документи, що деякі демагоги змушували членів до зміни профспілки, мовляв, за те інша профспілка допоможе виїхати до інших країн. Централя вуглекопів перестерігає робітників перед такою акцією, а зокрема перед вплачуванням якоїнебудь грошевої суми несовісним демагогам.

2) Якщо робітникові після скінчення контракту **фабрикант** відмовляє працю, тоді, як поінформував Централю Вуглекопів представник ІРО в Бельґії п. Германт, робітник повинен зголоситися до Бюра посередництва праці, де одержить нову працю.

3) Кожний робітник звільнений з праці, без огляду на мотиви звільнення, повинен негайно зажадати від працедавця посвідку про звільнення написану на приписанім формулярі (С. 4.) і негайно зголоситися в громаді, де робітник мешкає. Там одержить реєстраційну карту яку треба негайно внести до окружного бюра посередництва праці. Контрольну картку треба кожного дня штемпелювати в громаді, аж до часу одержання нової праці. Весь цей час, коли робітник є без праці, він одержує передбачену законом допомогу.

4) Представник ІРО заявив п. Деґнельові (представникові Секретаряту для робітників із східньої Европи при Центральному Синдикаті Вуглекопів), що ДП, які після контракту на ново почали працю, як вільні робітники, надальше залишаються під опікою ІРО і не тратять статуту утікачів.

ДО ЧИТАЧІВ НАШОГО ЧАСОПИСУ

З незалежних від Видавництва причин це число нашого часопису появляється з значним опізненням. В-во поробить всі заходи, щоби забезпечити своєчасний і реґулярний випуск часопису.

Поскільки В-во бореться з чималими матеріяльними труднощами, що таксамо спинюють своєчасний випуск газети звертаємось з проханням до наших прихильників-читачів повести енерґійну кампанію за приєднання нових передплатників та збірку добровільних датків на пресовий фонд часопису »Вперед«.

В-ча с-ка »Вперед«

КУПОН

Витніть цей купон, виповніть його виразним письмом та перешліть на адресу Видавництва.

Прошу висилати мені „Вперед“:

Ім'я та призвище (пишіть латинкою) ....

....

Точна адреса (номер будинку, вулиця чи гостель, місцевість, край):

....

....

....

Передплату у висоті .... висилаю поштовим переказом.

На пресовий фонд складаю даток ....

Прошу вислату показове число „Вперед“ на такі адреси: ....

....

....

....

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers.

ЦЕ ЧИСЛО МАЄ 20 СТОРІНОК!

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

ЧИСЛО 5—6. Серпень-вересень 1949.

АЖ ДВІ НІМЕЦЬКІ ДЕРЖАВИ . . .

Характерною рисою в творенні обох німецьких держав, — західньої й східньої — є відсутність в їхньому проводі представників монополістичного капіталу і пролетаріяту. І це не випадково. Сьогоднішня нація є справді суверенна тільки тоді, коли командні висоти її економіки знаходяться в її власних руках і пробувають в такому організаційному стані, який відповідає найбільше вимогам часу. Для капіталістичних держав це означає наявність в країні монополій. Для тоталітарних держав і для переходових до соціялізму — удержавлення. Нація, що не володіє командними висотами власної економіки, не може бути суверенна, так само, як і нація, що взагалі не має сучасної індустрії. В створеній Японією Манджоу-Го важка індустрія належала японцям. В підсовєтських державах - сателітах, основні галузі індустрії підлеглі мішаним товариствам, де совєтському капіталу належить 51%, або важка індустрія взагалі підлегла Москві, як є в Україні. Але в підсовєтських державах існують ще інші, більш важливі чинники підпорядкування Москві. В Індонезії Єгипті, Іраку ітд., взагалі немає сучасної індустрії, тому визволення тих країн від одної залежности, неминуче означатиме підпорядкування іншому імперіялізмові.

Ліквідація німецької суверенности підготовлялась старанно і довго. В західніх зонах це проавдилось шляхом знищення й демонтажу великої індустрії, заборони німецьких монополій, повна свобода для чужого капіталу, штучним насадженням середніх верств, опозиційних до монополій і ворожих робітничій клясі. Коли в такий спосіб німецька економіка опинилася, з одного боку (і головне), в чужих руках і, здругого боку, в руках середніх верств, — тоді були організовані вибори. Вони віддзеркалили зарані підготовлені господарські відносини: коло державного керма не опинився ні відсутній в країні німецький монополістичний капітал, ні ослаблена аліянтськими заборонами соціялізацій (пр. Баден-Баден) робітнича кляса. Так народилася держава Аденауера.

В східній зоні ліквідація німецької суверенности відбувалась дещо відмінно. Невеликі залишки важкої індустрії удержавлені, але пробувають цілковито під совєтською контролею. Взагалі влада приватного капіталу зведена на нівець. Господарем є лише одна партія СЕД, яка всеціло підкорюється Москві. Цікаво відзначити, що без середніх верств не обійшлася і східньо-німецька держава Піка. З нею коляборують і лібералі і християнські демократи. За те немає незалежної робітничої партії СПД Бельгійські »Вісті«, отже, безпідставно закидають, що соціялісти є драбинкою, по якій вилазить комуністичний тоталітаризм. В східній Німеччині такою драбинкою є милі серцю »Вістей« християнські демократи і лібералі.

В обох окупованих частинах Німеччини до влади прийшли ті, хто напевно не прийшов би в справді незалежній і демократичній післявоєнній Німеччині. Таким чином маємо дві німецькі держави, ліберальні прем'єри яких ворожі один одному рівно настільки, наскільки ворожі собі окупаційні влади обох зон Німеччини . . .

Досвід творення сателітних німецьких держав ще раз підтверджує, що в наш час джерелом суверенности нації не можуть бути ні середні верстви, ні дрібні власники. Ним може бути тільки, або монополістичний капітал, (або тоталітарна бюрократія), або робітнича кляса, що передає у власність нації командні висоти економіки. Середні верстви можуть бути лише додатком до свойого, або чужого капіталу, чи тоталітарної бюрократії, або робітничої кляси.

Ці висновки дуже важливі і для нас, — українців. Нам небезпечні не тільки наші Піки-Гречухи, але й наші Аденауери, бо вони неспроможні забезпечити національної суверенности.

Суверенність України забезпечуть тільки ті її верстви, які збережуть в руках нації її економіку і несприятимуть відродженні коляборантських верств, готових за власний хутір поміняти власну державу.

Гр. Погорілий

УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД БОРЕТЬСЯ ПРОТИ МОСКВИ

Подаємо без своїх коментарів дві новинки, які останньо були поміщені в різних европейських газетах:

Агенція УП з Відня повідомила, що дипломатичні представництва західніх держав в СССР ствердили, що останньо біля Львова відбулися великі бої поміж українськими партизанами та відділами поліції. Ця сама агенція твердить, що совєтські поліційні органи заявляють, що їм вдалося взяти в неволю понад 1.600 партизан.

Агенція ДПА повідомляє зі Стокгольму, що прибувші туди польські утікачі зі східньої Прусії, широко описують про відносини, які панують в тих теренах. Останньо на терени східньої Прусії прибули численні відділи українських партизан, які в своїх операціях проти уряду користуються піддержкою місцевого населення.

Нові відділи УПА прийшли на Захід

Ми одержали від Закордонного Представництва УГВР — Місії УПА для опублікування в нашій газеті інтерв'ю старшини УПА з новоприбулими партизанами. Інтерв'ю подаємо з деякими скороченнями. (Редакція).

І знову дві групи УПА прибули до Баварії. В ночі з 19 на 20 липня 1949 р. прибула одна група, кілька днів пізніше — друга. Під час їхнього рейду через Польщу та Чехословаччину вони мали кілька сутичок. Перша група мала втрати. В бою з чесько-большевицькими заставами згинув стрілець Стріла. Розмовляємо з командиром цієї групи і стрільцями. Їхні оповідання про стан на Рідних Землях, Польщі і Чехословаччині підтверджують інформації, які ми вже оголосили. Переходимо до інформацій, які відносяться до часу їх побуту на Рідних Землях.

1. Де під сучасну пору діє УПА?

Тереном дій УПА годі називати тільки ті області, де діє збройно-політичне підпілля. Воно діє там, де теренові умови на це дозволяють. Збройно-політичне підпілля, яке є, само по собі, активним рухом спротиву проти російсько-большевицької системи насилля, самим своїм існуванням скріплює пасивний спротив народів СССР. Можу Вас запевнити, що в цілому СССР відомо про дії УПА і про неї, навіть в дуже віддалених від України областях, кружлять до певної міри, легенди. Було б одначе помилкою думати, що УПА не організує цього пасивного руху спротиву. З різних причин люди УПА перебувають, сьогодні, в різних місцевостях СССР. На Україні є вони в Одесі, на Криворіжчині, Дніпропетровщині, в Харкові і Донбасі. Вони мають там конкретні завдання і в міру можливости їх виконують. Таким чином, дії активного і пасивного спротиву мають свій окремий поділ і свої окремі функції.

В усій цій системі дуже важливу ролю відіграє належна організація зв'язку. Треба сказати, що Головне Командування УПА зуміло розпрацювати справно діючу систему зв'язків збройно-політичного підпілля з окремими його людьми, чи групами розкиненими по всій Україні. Система ця охоплює різні можливості, про які було б передчасно тепер говорити. Можу, одначе, сказати, що за два роки існування зреформованого осередку пропаганди УПА, що між іншим видає і друковану пропагандивну літературу, яку люди транспортують і поширюють по всьому СССР, осередок пропаганди і цілий пропагандивний апарат не мав поважніших втрат, які могли би загальмувати його роботу. Большевики поставили на ноги весь свій поліцийний апарат, щоб викрити осередок і довідатися про всі методи розповсюдження пропагандивної літератури, але досі, одначе, це не дало їм бажаного висліду. Цим можна пояснити, що листівки УПА появляються в різних місцевостях України і всього СССР. Листівки друкуються на українській і російській мовах. Вони є, звичайно, короткі змістом, цього вимагає від них техніка (ґутенберґівка), а майже завжди за зміст говорить рисунок (дереворит).

2. Чи можете сказати щось більше про дії тієї частини УПА, яку називаєте збройно-політичним підпіллям?

В історії УПА виразно відрізняються два періоди. В першому періоді, що тривав за часів німецької окупації і до славнозвісної большевицької блокади на переломі 1945-46 року за большевицької окупації існували т. зв. »упівські республіки«, тобто терени, що були всеціло опановані УПА. Наприклад: »Гуцульська Республіка«, »Чорний Ліс«, »Волинська Січ« на Ковельщині, тощо. В Українських землях за лінією Керзона такий стан протривав до половини 1947 року. В умовинах існування »Упівських Республік« могли діяти великі загони УПА, силою куріня, або сотні з легкою і важкою зброєю. В другому періоді Головне командування УПА звернуло основну увагу на політично-пропагандивну боротьбу, ведену малими відділами і підвідділами УПА, що мали бути прикріплені до певних теренів, де мали свої бази і повинні були перебувати в постійних рейдах. Хочу підкреслити, що реорганізація великих загонів і куренів на дрібні відділи й підвідділи УПА, відбулася ще в 1945 р. перед блокадою. Це було причиною, що блькада не дала тих вислідів, яких большевики від неї чекали. Ще перед ударом переважаючих сил, загони УПА розсипались на дрібні відділи і підвідділи й відійшли з зв'язками до своїх теренів. Большевицький наступ вдарив в порожнечу.

Основною вимогою тактики УПА під сучасну пору є оперування якнайменшими групами, при рівночасному охоплюванні своїми діями якнайбільшого терену. Така тактика уможливила збройним відділам еляєтичність в дії, робить їх невловимими для большевицьких гарнізонів і уможливлює дію на широких просторах. Отже, такі відділи УПА перебувають в постійних рейдах по знаних собі маршрутах і зв'язках, і, не зважаючи на невеликий чисельний склад, тримають в напруженні большевицькі гарнізони і виконують поставлені завдання.

Головне завдання таких відділів: пропагандивна акція, яку вони ведуть підчас своїх рейдів своєю появою, гутірками, вічами і пропагандивною літературою, нищення поліційно-терористичних точок опору ворога, визволювання в'язнів і депортованих, акції саботажу, напр., підчас голоду дуже популярне розбивання харчевих магазинів і роздача харчів голодуючим. Існують окремі підвідділи »месників«, які спеціялізуються в атентатах на найбільш зненавиджених представників окупаційного режиму й визначних »апаратчиків«. Традиційно вони нав'язуються до куреня »Месників«, що існував до 1946 року. Зброя месників б'є по найбільш вразливих місцях совєтського режиму, бо ліквідує найактивніших і найгрізніших представників московської окупаційної влади на Україні. З руки месників згинув, напр., в Тяжеві коло Станиславова керівник широко-закроєної блокади проти УПА ген. полк. військ МВД Москаленко разом зі своїм штабом. Колишній старший лейтенант совєтської армії Таран командував групою месників, яка складалася виключно з колишніх старшин і бійців совєтської рамії і вона мала незвичайний успіх. Знання мови, відносин в середовищі окупанта, винахідчивість і одчайдушність окремих бійців уможливлювала їм переведення найважчих завдань. Таких груп було більше. Такі групи заходили в мундурах большевицьких старшин до установи, або ресторану і перебували там так довго, доки не з'явилася бажана особа, на якій виконували атентат, викликували стрілянину й безслідно зникали. Серед цих груп визначились також жінки. Ось нещодавно в одному з районових міст зліквідовано провід місцевого МГБ. Атентатчиком була дніпропетровка Тамара, що довший час з доручення УПА перебувала в товаристві цих большевицьких вельмож. Нажаль вона згинула підчас виконування цього атентату.

3. Як в тих умовинах можуть працювати керівні осередки УПА?

Основна праця керівних штабів визвольного руху, вищих і нижчих команд УПА, пропагандивних осередків, шпиталів, аптек і т. д. ведеться в спеціяльно зроблених приміщеннях під землею. Ці криївки будується і удержується в найбільшій тайні, і про них знають лише ті, що в них перебувають. Кожне приміщення під землею побудоване за іншим зразком. Криївки будується так, щоб вони забезпечували вигідний спосіб прожитку і давали відповідні умови для праці. В цих криївках находиться властиве керівництво підпільно-збройною боротьбою, тут випрацьовуються плани широкозакроєної дії проти режиму, тут виконується основна частина підпільної праці, друкується підпільна література, виготовляються потрібні документи для кур'єрів і зв'язкових, тут містяться канцелярії друкарні, шпиталі, аптеки, магазини, тощо.

В конструкції криївок повстанці дуже винахідчиві й через те вони мають дуже різні форми і вигляди. Завжди вони мусять відповідати трьом основним вимогам: безпеці, гігієні побуту й гігієні праці. Про багатство форм контрукцій хай свідчить факт, що, підчас вишколу МГБістів, спеціялістів по шуканню криївок в Станиславові, в 1948 році інструктори подали курсантам 76 різних, знаних їм конструкцій криївок. Це, розуміється, криївки, які їм досі вдалось відкрити.

4. Чи можна знати, друже Командире, як Ви провели останні місяці свого побуту на рідних землях?

Зиму 1948-49 року я провів у криївці. Наша криївка була положена в терені мало опанованого большевиками й ми провели зиму відносно спокійно. Навесну большевики розпочали велику акцію проти українського населення. В місяці березні цього року большевики вивозили українців в Казахстан і Сибір, головно з Волинських районів. Це була велика акція депортації після пам'ятних днів жовтня 1947 р. Населення масово ухилялось від вивозів, поступаючи згідно з вказівками інструкції, виданої командуванням УПА. В Польщі ця акція покривалась з большевицькими акціями проти польського підпілля, проти українців, що живуть в Польщі та проти дезертирів з совєтської армії, які на польських теренах має бути дуже багато. З огляду на те, що в Польщі відбувалися арештовання, мені доручено зв'язатися зі стрільцями УПА, що перебували по польських містах, і перевести їх до Баварії. Доручення мені вдалося виконати, хоч воно не належало до легких. При переході Чехословаччини, як знаєте, ми втратили одного чоловіка. Стрілець Стріла, що впав в бою з ворогом — це селянський син з Підляшша. В УПА був від 1943 року.

5. Чи можете сказати нам, як проходить день українського повстанця в криївці?

Тут треба відрізнити два періоди. Зимовий період — це час підготовки й перевишколу кадрів, і літній період — час ударних акцій. Зимовою порою українські повстанці майже цілком перебувають в криївках, і тільки незначна їх частина виконує різні доручення поза ними. Час побуту в криївці, як це я вже сказав, використовується на перевишкіл і підготовку для нових завдань. Зокрема великий натиск кладеться на політичну й освідомну роботу. Командування УПА старається через свій апарат виховників, щоб кожний стрілець УПА був політично освіченим пропагандистом національно-визвольної революції. Стрільців інформується докладно про міжнародне положення, про мету національно-визвольної боротьби, про рушійні ідеї тієї боротьби та про спільників у цій боротьбі, тобто інші поневолені народи Сходу. Ми хочемо, щоб кожний стрілець в рейді був пропагандистом і вмів вийти з кожної ситуації. Він повинен уміти пропагувати ідеї, за які бореться, і повинен уміти протидіяти ворожій пропаганді. Це його зброя в боротьбі. Очевидно, цим я не хочу сказати, що не зверта-

---

ХТО РЕПРЕЗЕНТУВАВ УКРАЇНЦІВ НА З'ЇЗДІ ЛЕЙБОР ПАРТІЇ?

Численні нові читачі »Вперед« запитують нас, хто репрезентував українців на з'їзді Британської Робітничої Партії, що відбувся в травні ц. р. в Блекпулі. Від імені українців був т. Омелян Волинець з Лондону, член редакційної колегії »Вперед«. Про це було повідомлено ще в третьому числі »Вперед«. Точне звідомлення з того з'їзду було поміщено в попередньому числі »Вперед«. При тій нагоді ще раз зазначуємо, що участь українського представника на з'їзді Британської Робітничої Партії т. Омеляна Волинця була спеціяльно відмічена в радієвих авдиціях ББС, призначених для країн східньої Европи.

ється уваги на військовий вишкіл, на опанування стрілецької зброї, на власну партизанську тактику, або на тактику ворога в поборюванні партизанки. Це все проходиться зимовою порою підчас перевишколу.

На весну все оживає. З відновою природи відновляють свою діяльність відділи УПА. Вони виконують завдання, які їм їхні провідники випрацювали в час зими. Кур'єри і зв'язкові вирушають в свою далеку дорогу. Осередки висилають літературу, що її приготовили в час зими. Партизани з'являються на поверхні землі і виринають там, де їх найменше сподіваються. »Месники« затрують життя большевицьким вельможам. І народ бачить, що завжди є ще такі, яких навіть найміцніший терор ворога не може заставити припинити свою дію. Народ наочно переконується, що терор, як і все на світі, має свої межі. Ми свідомі того, що вістки які кружляють про УПА нераз перебільшують окремі факти чи випадки. Ми знаємо, що те, що сталось десь на Волині, в Київщині чи Полтавщині, дістає цілком інше перебільшене насвітлення. Ці перебільшення поширюються теж закордоном, де говориться про сотні тисяч повстанців і широкі терени ними опановані, фронтові бої, танкові й летунські з'єднання. Насправді цього немає. Збройно-політична боротьба УПА ведеться в тих формах, про які я тут дещо сказав, і є сотні тисяч українців, що співчувають цій боротьбі та її чинно підтримують. Коли б не було цієї всебічної підтримки населення, УПА не могла б проіснувати 4 роки після закінчення другої війни, не могла б діяти і розвиватись, підкреслюємо розвиватись, підпільна збройно-політична боротьба Українського народу за своє визволення.

Революціонізація охопила й дальше охоплює щораз ширші кола навіть совєтського державного апарату. Вона охопила також і »меч революції«. Цей »меч« помітно починає іржавіти. На Українських землях є багато »чинів« МГБ і МВД, спеціяльно в прикордонній охороні, що також служать українському підпіллю. Часом це буває з ідейних мотивів часом з шкурних, деколи зі страху перед відплатними акціями УПА. Це є одним з показчиків проникання революційних ідей в совітський державний апарат і його розхитання. Є також інші показчики цього революційного процесу, але про це вже іншим разом.

ПОДЯКА

В зв'язку з виїздом т. Михайла Воробця, співорганізатора Видавництва »Вперед«, члена редакційної колегії газети »Вперед«, з Великої Британії до Канади дякуємо йому за його безкорисну і повну посвяти працю для нашого Видавництва. Одночасно пересилаємо т. Воробцеві, що залишається надалі нашим співробітником — найкращі товариські побажання!

1. X. 1949. Видавництво »Вперед«

Американські соціялісти про УПА

Орган американських революційних марксистів, "Ths New International" за квітень ц. р. умістив велику статтю-передовицю про українське революційне підпілля в СССР. Стаття цінна тим, що крім історії постання УПА та історії її розвитку аж до сьогодні, вона цитатами з «Позицій українського визвольного руху« виясніює ідеологію та програму українського резистансу. Така стаття, як твердить журнал, з'являється в англійській мові вперше. Як ми довідалися, журнал цей читається буквально в цілому світі, зокрема в колоніяльних країнах, де сильні впливи комунізму, тому факт надрукування прихильної статті про УПА в лівому марксистському журналі матиме дуже велике значення. Тепер ім'я УПА і її ідеї, стають відомими в цілому світі не так, як їх зображає Москва (фашизм), а як справді передовий визвольний рух, що демаскує большевицьку антисоціялістичну реакцію.

Ця ж сама стаття була повністю передрукована в еспанській республиканській газеті "La Batalla" за 25 серпня 1949 року. Газета ця виходить в Парижі і нелегально розповсюджується еспанськими антифашистами в Еспанії. Отже, еспанські підпільники-революціонери, що борються з фашистським режимом Франка на своїй батьківщині, докладно довідуються про боротьбу українських революціонерів з большевицьким режимом в СССР. (Між іншим, про еспанський визвольний рух ми подавали інформації в ч. 3 »Вперед«).

Інша американська соціялістична газета — тижневик "Labor Action" за 1 серпня 1949 р., вмістила повний переклад інтерв'ю з командиром новоприбулого відділу УПА, що був поміщений в ч. 4 »Вперед«.

Житлова криза в СССР

Передовиця »Правди« з 25 липня 1949 р. в рожевих фарбах розписує про успіхи будівництва і відбудови житлових приміщень в СССР. В статті навіть немає ні слова критики, ні слова нагінок і повчань, все ніби йде як по маслу. Але, одночасно, подається й мало цифрових даних про ті успіхи; просто підкреслюється, що мовляв, повний успіх і всі задоволені.

Але не треба багато зусиль, щоб доказати, що «Правда« бреше. Досить заглянути в деякі попередні статті тієї ж »Правди« на цю ж тему, досить поглянути на попередні статистичні дані, як справжня картина житлової проблеми в СССР стане ясно перед очима.

Після закінчення війни вся совєтська преса одностайно твердила, що в наслідок війни 25 мільйонів людей в СССР залишились без даху над головою. Скільки ж житлової площі треба було відбудувати чи збудувати наново, щоб ці люди одержали знову мешкання? Відомо, що перед війною середня житлова площа в СССР на одну особу була лише 4,5 квадратних метри. (В нормальних умовах, як це встановила наука, на одну особу треба в середньому 8 кв. м. житлової площі. Але в СССР ніколи нормальних умов не було). Якщо взяти ту передвоєнну житлову площу (4,5 кв. м.) за нормальну для СССР, то для 25 мільйонів жертв війни треба було б побудувати не менше 102,5 мільйонів кв. м. житлової площі. Такий є обраxунок кожної об'єктивної людини. Натомість, та ж сама »Правда« з 31-го травня 1949 року повідомила, що за три роки (1946-48) по цілому СССР побудовано і відбудовано лише 51 мільйон кв. м. житлоплощі. З цього вже бачимо, що **лише половина жертв війни могла одержати »нормальне« помешкання.** І це — через чотири роки після вигнання німецьких окупантів з території СССР.

В такий спосіб, як бачимо, кілька цифр з Але ця цифра ще є не повна. За ці же повоєнні роки, коли відбувалося згадане будівництво, відбувався також приріст населення. В 1946 році всього населення СССР було 180,5 мільйонів. За передбаченнями, в 1950 р. населення мало б зрости до 195 мільйонів, тобто щороку мало б зростати приблизно на 4 мільйони. З цього робимо висновок, що за роки, коли було побудовано отих 51 мільйон кв. м. житлоплощі, населення СССР зросло на якісь 8 мільйонів людей. Для цих людей теж потрібна житлоплоща. Отже, якщо рахувати, що половина (тобто 12,5 млн.) людей потребуючих помешкання (жертв війни) вже задоволена, то **щонайменше ще для 20,5 мільйонів людей в СССР справа здобуття помешкання й надалі залишається пекучою проблемою.**

самих же совєтських джерел цілком розбивають дитирамби »Правди« про успіхи в відбудові. З цих же цифр бачимо також, що совєтське житлове будівництво переживає глибоку кризу. Зайвим доказом про існування цієї кризи може бути указ президії Верховної Ради СССР від 2 червня 1949 р. про створення окремого всесоюзного міністерства міського будівництва. (До речі, це нове міністерство СССР з черги, здається, є вже 52-ге. Бюрократія росте!).

Ясно, що найбільше терпить від цієї кризи населення тих територій, по яких прокотилася війна. За офіційними повідомленнями, лише сама Україна пережила руїну 714 міст та 28000 сіл. 10 мільйонів українців залишились без даху над головою. Про »успіхи« післявоєнної відбудови житлових приміщень на Україні, на жаль, не маємо під рукою жадних даних. Але досить лише поглянути на післявоєнний плян відбудови України (М.С. Хрущов, »Про п'ятирічний плян відбудови і розвитку народного господарства УССР на 1946-1950 рр.«, УВПЛ, Київ 1946), як стане ясним, що навіть на 1950 рік большевики не запляновали задовольнити мешканеві потреби українців. Для 10 млн. жертв війни треба б було побудувати не менше 45 млн. кв. м. житлоплощі (беручи на одну особу совєтську »норму« в 4,5 кв.м.). Натомість, в пляні в 1946-1950 р. заплановано побудувати лише 19,22 млн. кв. м. Враховуючи, що перед 1946 р. вже було відбудовано 8,69 млн. кв. м. житлоплощі, бачимо, що в 1950 році мало б бути побудовано і відбудовано лише 27,91 млн. кв. м. А це означає, що **навіть без приросту населення** (про приріст не маємо даних), **в 1950 році не менше 3,8 мільйонам українців помешкань не вистачить.**

В яких мешканевих умовах живе сьогодні підсовєтська людина тяжко точно встановити. Про це ні в пресі, ні в радіо нічого не повідомляється. Враховуючи довоєнний досвід страшного перенаселення міст, можна зробити висновок, що сьогоднішня ситуація набагато гірша. Становище села не ліпше. Недавно Московське радіо повідомило, що в Білорусії побудовано нове село в 3000 будинків і »люди перейшли з землянок жити в нові будинки«. Це свідчить за те, що ще в 1949 році, тобто в п'ятому році після вигнання німців з Білорусії, ті люди жили в землянках. Скільки людей ще й зараз живуть в землянках, — тяжко встановити.

Але поряд з цим, в пресі й в радіо не сходять вістки про все нові присвоєння звань »героїв соціялістичного труда« різним »передовикам«. Часто повідомляється, що цим »героям« і орденоносцям громади самі будують нові будинки. З цього можемо зробити висновок, що і в галузі мешканевого будівництва переводиться клясова політика: вельможі і тут мають привілеї.

ЗА СІМ УКРАДЕНИХ ХЛІБІВ — СІМ РОКІВ КОНЦТАБОРУ

Совєтський кримінальний кодекс збагатився за післявоєнні роки взірцями нових драконівських законів, які регулюють життя і смерть совєтського громадянина. 4-го червня 1947 року опубліковано два нові закони за підписами голови президії Верховної Ради Шверніка і секретаря Верховної Ради Горкіна: »Закон про охорону приватної власности громадян« та »Закон проти присвоєння державної і суспільної власности«.

За першим законом »всяке злодійство, тобто зазіхання на приватну власність громадян карається висилкою в поправно-трудові табори терміном на п'ять-шість років«. »Грабіж, тобто насильне зазіхання на приватну власність громадян, карається висилкою 10-15 років і конфіскацією всієї власности. Повторний грабіж, грабіж з убивством чи загрозою убивства, як також грабіж, вчинений бандою, карається висилкою на 15-20 років і конфіскацією власности. Неповідомлення властей про підготовку злодійства чи грабунку, як також про те, хто виконував їх, карається позбавленням свободи (тюрмою) на 1-2 роки, або висилкою на 4-5 років«. Від початку колективізації совєтський закон був байдужий до розкрадання приватної власности громадян. Тепер, коли з'явилась заможна кляса большевицьких вельмож, закон драконівськими заходами оберігає їх від тих злодіїв, яких совєтський режим наплодив таку силу.

За другим законом »крадіж, привласнення

чи інше зазіхання на державну власність карається висилкою до поправно-трудових таборів на 7-10 років. Повторне зазіхання на державну власність, як також зазіхання вчинене групою чи в великих розмірах, карається висилкою на 10-25 років і конфіскацією власности«. »Крадіж, привласнення чи інше посягання на власність колгоспну, кооперативну чи на іншу суспільну власність, карається висилкою на 8-20 років і канфіскацією власности«. »Неповідомлення властей про зазіхання на суспільну власність, про підготовку такого зазіхання чи про осіб, що його вчинили, карається позбавленням волі на 2-3 роки або висилкою на 5-7 років«.

В цьому другому законі не важко впізнати заміну горезвісного закону від 7 серпня 1932 року про охорону »соціялістичної« власности. За тим законом було розстріляно й заслано мільйони голодних людей, що збирали на колгоспних ланах колоски і т. д. Тепер, в зв'язку з скасуванням смертної кари їх уже не розстрілюватимуть, а тільки даватимуть їм... двадцять років каторги, з якої вони ніколи не повернуться. »Гуманність«, як бачимо, в СССР прогресує.

Як запроваджуються в життя нові закони і за які саме »зазіхання« судять сьогодні совєтських робітників і селян, найліпше інформує »Правда« від 9.липня 1947. року. В замітці »Комунікат Верховного Суду СССР« читаємо: В здійснення указу президії Верховної Ради СССР з 4. червня 1947. року... кілька осіб було недавно переслухані і засуджені за кримінальну злочинність:

1) В м. Саратов В.Ф. Юдін, який був раніше суджений, тепер за крадіж риби з сушильної фабрики засуджений на 15 р. ув'язнення в поправно-трудових таборах.

2) Електрик московсько-рязанської залізниці Кісельов крав хутра з вагону. Засуджений на 10 років.

3) В м. Павлов-Посад Московської області Маркелов украв костюм з кравецької фабрики. Засуджений на 8 років.

4) В Роднівському районі Іванівської області Ю. В. і В. В. Смірнови украли 180 кгр. вівса з колгоспу. Обидва засуджені на 8 років кожен.

5) В Кіровському районі Москви Смірнов, шофер, заарештований за крадіж 11 кілограмів хліба з пекарні і засуджений на 7 років.

6) В м. Саратов Гордєєв крав різні продукти зі складу. Засуджений на 7 років.

7) В м. Куйбишев Полубояров украв шкіряну течку в гр. Шнітко в тролейбусі. Засуджений на 5 років.

8) В м. Казань на базарі Букін вихопив гроші з рук гр. Рустінської. Засуджений на 8 років.

9) В с. Зубовка, Кутузовського району, Куйбишевської обл. Чубаркін і Морозов украли з пивниці 44 кгр. картоплі, що належала гр. Пресняковій. Засуджені на 5 років кожен.

10) В Москві Ґрінвальд, використовуючи відсутність свого сусіда Ковальова, забрав з його кімнати різні речі домашнього вжитку. Засуджений на 10 років таборів«.

Отже, ніяких змін. Люди крадуть печений хліб і картоплю і дістають довгі роки ув'язнення. «Жить стало веселей«, (Сталін).

Торгівля СССР з закордоном

Матеріяли світової преси про зовнішню торгівлю СССР свідчать про її надзвичайно мізерні обороти. Совєтська преса в усьому винить західній світ. Так газета »Труд« від 1 червня 1949 р. в статті Васильєва під назвою »Маневри противників міжнародної економічної співпраці« атакує західній бльок за »заведення ліцензій на експорт товарів до СССР і країн Східньої Европи«, за »політику ембарго супроти Совєтського Союзу«. »В такий спосіб, — пише Васильєв, — европейська економіка губить свої ринки збуту в Східній Европі й терпить сама на цьому. Але країни Східньої Европи не хочуть залежати від Америки. Рада Господарської Взаємодопомоги (на заході відома під назвою »плян Молотова« — прим. наша) успішно допомагає відбудовувати економіку східньо-европейських народніх демократій«.

Як виглядає фактично »плян Молотова« та »успішна відбудова народніх демократій« найліпше виснилось після відриву Югославії. Югославія розкрила і розкриває всі грабіжницькі пляни російської імперії в Східній Европі. Не так давно Тіто звітував перед своїм парляментом про експорт Югославії до СССР в той час, коли ще Югославія була в сфері впливів »пляну Молотова«. Тіто вказав, що з усієї югославської продукції до СССР відправлялося 72% міді, 77% електролітної міді, 60% олива, 97,3% цинку, 62,1% антимону, 72% ртуті, 96,1% піриту і т. д. Для Югославії залишалось з усієї продукції лише 21%. Зворотних потавок товарів СССР не виконував. Подібний стан колоніяльної залежности всіх інших »народніх демократій« від СССР безперечно очевидний. Країни, які потрапили в сферу впливів СССР, фактично перетворились на його колонії. СССР не торгує з ними, а попросту їх експлуатує. По всіх »народніх демократіях« в головних галузях промисловости існують мішані акціонерні товариства, в яких СССР має 51% акцій. Такий стан, напр., є з румунськими нафтовими рафінеріями в Плоешті. В недавно прийнятих на Паризькій конференції основах мирного договору з Австрією, СССР домігся для себе всіх акцій Дунайської Корабельної Кампанії, при чому не лише в Австрії, але й у своїх »союзників« — в Румунії, Мадярщині та Болгарії. Про те, як командує СССР в своїх нових колоніях, найліпше свідчить факт, про який описувала на початку червня ц. р. югославська газета »Політика«. На наказ совєтських експертів в Болгарії було припинене будівництво п'яти гідроелектростанцій. Ще в 1947 р. совєтські експерти доказували про неможливість і нерентабельність будівництва, а тепер, як найліпший аргумент своїх доказів, просто заборонили будувати. Такий стан »торгівлі« СССР з своїми союзниками є цілком аналогічний до »торгівлі« гітлерівської Німеччини з цими ж країнами, коли вони протягом минулої війни були союзниками Гітлера. З цього погляду в Східній Европі нічого не змінилось.

Загальної статистики своєї закордонної торгівлі СССР не публікує. Це в нього теж »державна таємниця«. Але деякі дані про це можна знайти в закордонній пресі. Так, американські дослідники встановили, що в 1947 році загальний імпорт СССР становив 1,9 мільярдів долярів. З цього майже один мільярд долярів припадає на репарації з Німеччини, дальші 200 мільйонів — репарації з Финляндії, Мадярщини та Румунії. Крім того, СССР заробив у 1947 році біля 100 мільйонів долярів у той спосіб, що купуючи в Польщі вугілля, платив за нього ціни набагато нижчі за світові. З цього видно, що дві третіх совєтського імпорту становлять репарації та різні спекуляції, як у випадку з польським вугіллям. Експорт СССР в основному становить хліб і ліс. В 1947-48 р.р. експорт хліба виносив 3,2 мільйонів тон. 50% з цього йшло до країн Західньої Европи, Єгипту та Індії і лише 40% йшло до країн Східньої Европи. Експорт до США та до країн »Маршалового пляну« в 1947 р. становив лише 20% загального експорту товарів. Низький стан експорту СССР пояснюється в основному неохочістю Заходу торгувати з СССР. Низький стан совєтського імпорту, крім того, пояснюється ще низькою вартістю совєтської валюти. Офіційний вимінний курс рубля супроти американського доляра становить лише 18 центів, тобто, якщо це перевести на англійські фунти, то один фунт рівняється 22,25 рублів.

Такий стан закордонної торгівлі СССР очевидно дуже турбує кремлівських вельмож. В пресі весь час ведеться кампанія нападів на західній бльок, що той не хоче торгувати з СССР. В господарській комісії для Европи при ОН совєтський делегат Аратуньян весь час виступає з вимогами поширення торгівлі між Сходом і Заходом. В Москві в минулому місяці Голова Верховної Ради Н. Шверник спеціяльно з цією ж метою вів офіційні розмови з американським та британським послами в СССР. Але чи не найхарактернішою прикметою турбот Кремля є переміна вивіски над т. зв. конгресами миру. В Нью-Йорку і Парижі ці конгреси в квітні-травні звались »міжнародні конгреси миру«. Тепер останній комуністичний мітинг, що закінчився 12 червня в Лондоні, пройшов уже під новою вивіскою: »Конгрес миру, торгівлі й дружби з СССР«.

УВАГА, УКРАЇНЦІ В НІМЕЧЧИНІ!

Просимо наших читачів і прихильників в Німеччині всю кореспонденцію, замовлення передплати, зголошення кольпортерів, датки на пресовий фонд та інше слати на таку адресу:

Ukrainische Zeitung „Vpered"
MÜNCHEN 25
Postschließfach 22

З'ЇЗД ФРАНЦУЗЬКИХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ДЕМОКРАТІВ

(Власна кореспонденція з Парижу)

У »ВПЕРЕД« ч. 1 ми вже інформували коротко про ідеологічні засади французького Революційно-Демократичного З'єднання (Р. Д. Р.), молодої політичної партії, довкола якої об'єдналися всі прогресивні й незалежні діячі Франції. Півторарічне існування цього молодого руху відзначається все зростаючою його активністю і впливами. Діяльність Р.Д.Р. зосереджується в основному серед робітників в профспілках та серед молодої генерації французької інтелігенції. Під впливом Р.Д.Р. стоїть кілька газет і жуналів, між ними найвпливовіша у Франції газета — »Фран Тірьор«. Закордонна діяльність Р.Д.Р. має також великі успіхи, так як за її допомогою на ідеях революційної демократії гуртуються прогресивні робітники в Бельгії, Голяндії, Італії, США і т. д. З ініціятиви Р.Д.Р. 30 квітня ц. р. в Парижі відбувся міжнародній конгрес п. н. »Інтернаціональний день проти війни і диктатури«. Цей конгрес відбувся у противагу інспірованому комуністами »конгресові миру«, який відбувався перед тим в Парижі. На революційно-демократичний конгрес був висланий привітальний лист — відозва також і від Української Революційно-Демократичної Партії.

Наприкінці червня ц. р. відбувся також другий з'їзд Р.Д.Р. Резолюції цього з'їзду цікаві тим, що поклали остаточний ідеологічний фундамент під рух французької революційної демократії. В тих резолюціях, між іншим, проголошується слідуюче: »Р.Д.Р. у Франції є новою силою, здібною об'єднати велику кількість борців демократичного руху трудящих ,щоб створити ліве крило, незалежне від всіх сил соціяльного консерватизму, реакції, диктатури і війни. Р.Д.Р.вважає теперішню урядову коаліцію безсильною і, одночасно, стоїть в опозиції до систем, репрезентованих американським капіталізмом і совєтським тоталітаризмом. Вона бореться проти поневолення як »мішком з грошима«, так і диктатурою однієї партії.

Р.Д.Р. бореться за знищення колоніяльного рабства. Вона проголошує свою солідарність з змаганнями, подібними до її власних, які постають і розвиваються зараз по цілому світі: з тенденціями до соціялізму ,який є незалежний від обох блоків, з національно-визвольними рухами поневолених народів, з легальною і нелегальною революційно-демократичною опозицією всередині обох блоків.

Р.Д.Р. бере послідовну участь в міжнародній акції за створення об'єднаної й зфедерованої соціялістичної Европи, до якої мали б примкнути і поневолені сьогодні народи.

Р.Д.Р. завжди підтримує всі сили, які стремлять, на базі політичної демократії, а де вона відсутня, то, на базі революційної діяльности, до закладення основ справжньої економічної й соціяльної демократії. Вона ще раз підкреслює той основний принцип, який відзначив її при її народженні: нема певної і справжньої демократії без економічної й соціяльної революції; нема революції, нема соціялізму без основних демократичних свобід і людської гідности«.

Сталін -- новий „реформатор" католицької церкви

Папа римський та найвищі чинники в католицькій церковній гієрархії святочно проголосили, що кожний католик, який визнає комуністичний світогляд буде через католицьку церкву ексукомунікований, себто, що церква не сміє йому уділяти жодних церковних тайн. Цей крок католицької церкви має величезне практичне значення для постави мільйонних католицьких віруючих супроти комунізму, поскільки саме в католицьких країнах на Заході комуністична партія має доволі великі впливи (Італія, Франція).

Світова опінія була такими постановами Папи римського дуже заскочена. Вороже ставлення комунізму в СССР до релігії було відоме вже давно і воно має цілу свою історію. Спочатком тридцятих років в СССР московський большевизм криваво розправився не лише зі всіми християнськими церквами. Репресіям було піддано також інші віросповідання. Позамикано церкви, синагоги, святині азіятських народів, священиків частинно розстріляно, частинно виселено в Сибір, а частину змушено до співпраці з режимом. В тому часі Москва попирає спеціяльно т. зв. безбожницький рух, на якого пропаганду в СССР та поза його межами Москва призначає величезні фонди. Не зважаючи на таке відношення комуністичної Москви до релігії, церковні організації на Заході в тому часі не здобулися на відповідні оборонні заходи. Після другої імперіялістичної війни політика московського комунізму супроти церкви радикально змінилася. Голова спілки безбожників Ярославський »помер« в загадковий спосіб, безбожницький рух не відновлено всі безбожницькі інституції розв'язано, а на їх місці з'явився новий претеґований Сталіна: московський патріярх і російська православна церква. Юрисдикції московського патріярха підпорядкував сталінський апарат не лише всі церкви народів СССР, але також переведено насильне »навернення« на православіє цілої української греко-католицької церкви. З поміж усіх втрат католицької церкви в СССР, ліквідація української греко-католицької церкви належить до найбільших втрат католицизму, якщо йде про людський матеріял, бо греко-католицька церква начисляла понад 4 мільйони вірних. Одночасно Сталін »навернув« в подібний спосіб пів мільйона білоруських католиків на православіє. Цей акт Сталіна також не зустрів тоді належної реакції Риму. Доперва після суду над мадярським Єпископом Міндсценті та після репресій чехославацького режиму над чеськими і словацькими католиками прийшло суворе рішення римської папської курії.

Так, отже, це рішення було викликане останніми, актуальними потягненнями Кремля супроти католицької церкви в країнах сфери впливів Москви. Справжньою причиною, що зумовила акт ексукомунікування комуністів в католицькій церкві є **нова**, рафінована тактика Сталіна, що має за завдання »реформувати« католицизм і церковні організації в країнах за залізною заслоною по лінії інтересів Москви. До виконання цього завдання запряжено цілий апарат МВД з цілим арсеналом його досвіду. І так, напр., в Будапешті в столиці Мадярщини десятки молодих »монашок«, що покінчили спеціяльні сталінські »духовні« курси, відвідують мешкання віруючих, переводять з ними дискусії та залишають по домах біблії (на яких написано »Друковано в Нью-Йорку«) та переконують про потребу співпраці католицької церкви з режимом. До найбільшої зухвалости дійшли комуністи в Чехословаччині, де створили свою власну »Католицьку Акцію«, до якої увійшли деякі підставлені поліцією священики. Подібні відомості приходять з Польщі, де саме тепер поліція намовляє цілий ряд католицьких священиків до співпраці з режимом і бунтує їх проти Риму.

Сталін, не маючи змоги »перетягнути« католиків Мадярщини, Польщі, Чехословаччини та інших країн на російське православія, вирішив »зреформувати« католицьку церкву в тих країнах, де він почувається господарем, дати їй нові організаційні форми, зв'язати її зі своїм поліцийним апаратом, а може навіть покликати для неї нового »папу«.

І саме ця злочинна сталінська акція мабуть була головною причиною, що змусила папську курію до таких драстичних заходів в своїй обороні.

К. С-ич.

„Московський процес" в Будапешті

В столиці Мадярщини Будапешті відбувся суд над міністрами закордонної політики мадярської народньої республіки — Ляшльо Райком, та його сімома товаришами, визначними мадярськими комуністичними діячами.

Райк належав до молодої ґенерації мадярських комуністів. Його фанатичні переконання і світогляд формувалися в часі громадянської війни в Еспанії, де він, як молодий юнак, віддавав всі свої сили республіканському **урядові в т. з. міжнародних бриґадах**, — та опісля в німецькому концлагері в Дахау, куди він попав за свою підпільну діяльність в протинацистському резистансі. По війні вертається він до Мадярщини і кидається у вир політичної боротьби. Він стає міністром внутрішніх справ, а опісля закордонних. Райк співпрацює найтісніше з провідником мадярських комуністів Матиасом Ракоші, який минулого року в органі мадярської компартії »Шабад Неп« писав про Райка як про »найкращого сина мадярського народу«, »відданого і досвідченого революціонера«. Весною цього року, після арешту Райка писалося в тій же газеті: »Це виключна заслуга тов. Ракоші, що він зірвав маску з Райка і показав трудящим огидну антисовєтську морду троцькіста, фашиста, сіоніста«. В тому ж органі мадярських сталінців появилася опісля відозва до »трудящих« в якій Ракоші кликав: »Смерть зрадникам, ґанґстерам, на шибеницю з ними!«.

Разом з Райком арештовано понад 900 осіб, визначних урядників або комуністів. Але лише над сімома провідниками відбувся суд публічно, за всіми приписами відомих »московських процесів«. Всі підсудні »признались« до злочинів. Райк признав, що він був »агентом Тіта та американських імперіялістів«, що він є німцем з походження і що вся його комуністична діяльність відбувалася по дорученням Гестапо і що лише для кращого замаскування Гестапо замкнуло його до концентраційного табору в Дахау. Всі інші підсудні також просили »суворих кар за свої злочини«. Суд відбувався при участі численної публіки та був, трансльований через радіо, а 34 сторінковий »акт обвинувачення« видрукований в мільйонному накладі був визнаний мадярською компартією за »обов'язкову лектуру для свідомих народньо-демократів«. Совєтська преса і радіо з незвичайною докладністю інформували підсовєтські народи про перебіг процесу, подаючи обширні звідомлення і коментарі. —

Одначе суд над Райком нагадує »московські процеси« не лише своєю »організаційною« сторінкою. Таксамо як в »московських процесах« головним обвинуваченим були не підсудні, але неприсутній Троцький, проти якого було спрямовано основне вістря прокуратури і сталінської пропаганди — таксамо й тепер головним обвинуваченим в будапештському процесі був Тіто і югославський уряд, проти якого були спрямовані не лише всі закиди акту обвинувачення але теж, як писала югославська »Борба« »провокаційні заяви підсудних, вивчені на пам'ять в поліційних застінках«.

Подібно як колись »московські процеси« мали за завдання скомпромітувати в очах підсовєтських людей протисталінську опозицію (»Троцький — шпіон Гітлера, Японії«), так і тепер Москва за допомогою суду над Райком і товаришами хоче в очах суспільств, що є в сфері її панування скомпромітувати всі ті явища, які неминуче постають в наслідок протиріччя **поміж робітничою** клясою підсовєтських народів та московським імперіялізмом в обороні свободи, явища, клясичним представником якого є Югославія. —

Вкінці, будапештський суд над мадярськими комуністами нагадує ще в дечому »московські процеси«. Сталінський апарат, використавши всі можливі заходи проти опозиції колись, в тридцятих роках вхопився за терор, що єдиний міг рятувати йому панування над робітничими масами. Таксамо тепер сталінський апарат зрозумів, що опір неросійських комуністів проти Кремля не можна буде зломати самим »авторитетом« совєтської імперії. Він тепер знову вхопився за терор, щоб в такий спосіб знищити опір робітничих мас свободолюбних народів.

Тут має слушність Тіто, акий заявив, що »процес Райка, це пересторога для всіх комуністичних провідників: якщо вони не будуть послушні Москві, то стріне їх доля Райка і Москва зможе з них зробити шпіонів Гітлера, Америки, Англії, або й ... Абисинії ...«

Але подібно як після »московських процесів« авторитет опозиціонерів не був знищений, але навпаки в робітничому русі тоді в цілому світі наступив розкол і краща частина робітників і політичних діячів станула проти Москви — таксамо й тепер груба провокація Сталіна в Будапешті лише скріпила становище Югославії в робітничому світі та приспішила роскалд промосковських компартій в цілому світі.

Д. Р.

ЕВРОПЕЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ І СОЦІЯЛІЗМ

Іґнаціо Сільоне, один з найвизначніших сучасних італійських та европейських письменників виголосив свого часу промову перед комітетом держав, що заключили т. зв. Брюсельський пакт. Від італійських друзів ми одержали її текст, який в скороченні поміщуємо.

Перша повоєнна фаза в життю европейських народів вже пройшла. Почалася нова фаза, яка дотепер не принесла для всіх европейських народів позитивних наслідків. Частина европейських робітників пішла за фальшивою пропагандою комуністів і вона не спромоглася на жодну конструктивну робітничу програму. Саме та частина робітництва переживає сьогодні кризу та заломання. Але ми мусимо пам'ятати, що всі реакційні авантюри виростали в силу, власне, завдяки таким історичним моментам, в яких робітнича кляса була в заломанні. З кризи робітничої кляси виростав фашизм. Перед нами стоїть питання, що треба робити, щоб розгром і провал комунізму не привів до розгрому демократії і робітничої кляси взагалі? В який спосіб найти контакт з масами? Що робити щоб з цієї кризи знову не користали реакціонери? В тих питаннях і відповідях на них криються основні проблеми сучасної Европи.

Хто говорить сьогодні про потребу **єдиної** Европи, об'єднаної у федерацію, той заторкує **центральне питання европейського організованого робітництва.** Наша боротьба за нову Европа ісоціялізм, це два тісно зі собою зв'я-
Европа і соціялізм це два тісно зі собою звязані поняття. Демократичний соціялізм мусів би зіграти виняткову ролю в боротьбі за нову Европу. Але для широких мас це означає боротьбу за нову структуру життя европейських народів, за мир і добробут мас. Великою ілюзією є думати, що це все можна осягнути через систему господарських договорів поміж поодинокими державами. Досвід нас вчить, що політичні та культурні відносини не є автоматичним продуктом господарських відносин. На базі такої самої економіки можуть розвиватися не лише прогресивні і людські, але також регресивні і каннібальські політичні явища. Европа потребує справжньої федерації, а з нею центрального уряду, який, респектуючи всі права всіх народів, був би **насправді урядом** Европи. Европейська федерація можлива, але лише у вільному та солідарному світі. Це, без боротьби соціялістів, неосягаєме. І дальше, ідея єдности не мислима без ідеї свободи. Ми ніколи не погодимося на таку єдність, що формується на замовлення імперіялістів.

НІМЕЦЬКІ ВИБОРИ

З огляду на важливість подій, що відбуваються в Німеччині, поміщуємо цей дещо запізнений допис.

Дня 14 серпня ц. р. відбулися в Німеччині перші вибори до т. зв. Бундеспарляменту, цебто до парляменту німецької західньої федеративної держави. Вибори відбувалися у всіх західніх зонах Німеччини (без Берліну) і вони розкрили світові політичне обличчя німецького народу в спосіб дещо точніший як всі інші дотеперішні того рода імпрези.

У виборчій акції був заангажований політичний світ німецьких партій в цілому свойому комплеті. Тут маємо і крайньо праві партії і міщанські і соціялістичну СПД і комуністичну КПД. Основний тон політичному життю Німеччини надають в дійсності лише дві партії, а саме: міщанська ЦСУ (Хрістліх Соціялє Уніон) або в англійській зоні ЦДУ (Хрістліх Демократіше Уніон) з одного боку, та робітнича партія німецьких соціял-демократів СПД з другого. Крім того існують праві партії, з явним нацистським духом: Дойче Рехтспартай, Віртшафт Ауфбав Ферайніґунґ, (льокальна націоналістично-отаманська партія Льоріца в Баварії), реакційна баварська: Баєрше Партай, дальше доволі рухлива ліберальна партія »Фрає Демократіше Партай«, центрум, комуністична партія, та всякого рода дрібні групи правого і лівого типу.

Виборча акція всіх політичних партій мала одну спільну рису. Всі організації своїй пропаганді надавали яскраве патріотичне а може, точніше, націоналістичне забарвлення. Це виявлялось не лише в справі відорваних від Німеччини земель, не лише супроти політики окупаційної влади в Німеччині, в справі демонтажів, але також в крайньо негативному відношенні до самих окупаційних властей. В тому відношенні головно комуністи не перебирали в засобах та американська влада була змушена сконфіскувати їм брошуру, яка висвітлювала мабуть тенденційно дуже пекучу справу т. зв. коштів окупації (безацунґскостен). Політика британського уряду в Німеччині взагалі, а політика Лейбор Партії зокрема була предметом гострої критики німецьких соціял-демократів. Виступ Шумахера проти політики демонтажів, яку проводить Британія в Німеччині, і взагалі виступи проти робітничого уряду Британії будуть мати певний відгомін в рядах европейського соціялізму, але за тими виступами криється не лише »пропаганда«, але вимоги міліонних німецьких робітничих мас, яким не можна відмовити слушности. Всеж таки чужинецьких обсерваторів вражав цей перетягнений »патріотизм«, характеристичний для всіх німецьких партій.

Від тої загальної »патріотичної« риси треба відрізнити пропаганду крайньо правих організацій. Праву течію репрезентували деякі дрібні партії, з яких найсильніша Дойче Рехтспартай. Мітинги цієї партії, які звичайно кінчалися співанням патріотичних маршів та »Дойтчлянд ібер аллєс..« виходили далеко поза межі звичайної пристойности. На одному з таких мітингів в Ольденбурґу виступав перед 6-тисячною масою бувший ґенерал-майор Ремер, той самий, що розгромив в липні 1944 року повстання німецьких патріотів проти Гітлера. Він явно боронив свою акцію в користь Гітлера і заповів що »за два роки я буду мати в Німеччині владу в своїх руках«. На мітингу в іншому місті англійської зони виступав бувший господарський співробітник Гітлера, помилуваний аліянтами в Нюрнберґу Шахт. Він радив своїм німецьким братам: »робіть що хочете, голосуйте за яку хочете партію, але саме найважніше — голосуйте **проти соціялізму!**«

Здецидований протисоціялістичний фронт партій міщанських та правих — це була інша характеристична риса останніх німецьких виборів. Фронт цей організували два середовища. Перше — це союз великих промисловців Німеччини. Німецькі соціялісти розкрили, що цей союз асиґнував на боротьбу проти соціялізму в цих виборах 4,5 мільйонів німецьких марок і цю суму розділено поміж всіма міщанськими і правими партіями, за відповідним ключем. Другим середовищем антисоціялістичної акції були певні клерикальні кола. Вони видали не лише відповідну заяву, але також заангажували до цієї акції свій великий і добре зорганізований апарат. Якщо та акція не мала надто великого успіху, то у великій мірі до того причинилася протиакція видатних християнських діячів, які також видали відозву до віруючих, де розкрили надужиття клерикалами релігійних гасел для певних реакційних політичних цілей і які кликали віруючих голосувати за »єдину партію, що бореться, так як і християни за справу бідних людей« — за соціял-демократів.

Загальний вислід виборів дає така табелля:

Партія:	голосів:	мандатів:
Християнська Демократична (Соціяльна) Унія	7.357.579	139
Соціял-Демократична Партія	6.932.272	131
Вільна Демократична Партія та Демократична Народна Партія	2.788.653	52
Комуністична Партія	1.360.443	15
Баварська Партія	986.602	17
Німецька Партія	940.088	17
Німецька Права Партія та Німецька Консервативна Партія	428.949	5
»Нотґемайншафт«	260.160	1
Партія Льоріца	681.981	12
Центрум	727.343	10
?	75.387	1
Безпартійні	1.140.257	2

три дрібні партії не здобули жодного мандату.

У зв'язку з таким вислідом виборів напрошується висновок, що німецька демократія ще далі стоїть перед кольосальними і критичними труднощами. Соціял-демократи і »християнсько-соціяльна унія«, як найбільші партії, будуть задавати тон політичному життю Німеччини. Але поступове крило в ЦСУ-ЦДУ становить маленьку меншість. Вже в два дні після виборів провідник СДУ скликав нараду правих партій, щоб спільно з ними обговорити питання майбутнього уряду. СПД проголосило вже свою програму, як партії »великої опозиції«.

Але все це не розв'язує основної проблеми, яка стоїть перед демократією західньої Німеччини, як і цілої Европи — створити **санітарний кордон** проти російського імперіялізму. Цей кордон не гармати і не нові лінії Мажіно, цей кордон — **вищість** соціяльного устрою Европи — тобто ліквідація в ній капіталізму в рамах демократії. Тільки така Европа могла б політично і морально протиставитися Москві. Не буде цього — большевизм в рішучий момент висуне гасло »освобожденіє братьев пролетариев от капитализма« і матиме тут не тільки п'яті колони але і роз'єднану Европу. А Европа демократичного соціялізму, навпаки — була б джерелом розкладу в сіті цілком прогнилої в середині тоталітарної совєтської системи.

Німецькі вибори, що не дали переваги демократичному соціялізмові —, залишають Німеччину на старих позиціях і не створюють передумов для міцної соціяльної структури здібної витримати руйнуючі хвилі зі Сходу.

Мюнхен, 15. 8. 49.

Р. Ч.

Як Сталін привів Гітлера до влади

В »Социалистичекий Вестник« (Нью Йорк) за червень 1949 р. Р.Абрамович в статті »Вина неперевершена« пише: »Якби Сталін попав на лаву підсудних Нюрнберзького Трибуналу, йому можна було б з цілковитим обґрунтованням пред'явити два пункти обвинувачення, що обидва упираються в »народовинищення«.

Пункт перший: він свідомо і активно допоміг Гітлерові прибути до влади в Німеччині, знаючи, що Гітлер негайно розпочне підготування другої світової війни, і що цілий історичний сенс його приходу до влади полягав в організації війни-реваншу. За прямим наказом з Москви німецька комуністична партія вела цілком самогубну політику. Перед лицем грізної хвилі все змітаючого націонал-соціялізму вона не тільки не об'єдналась з соціялдемократами для створення спільного фронту німецького пролетаріяту проти фашизму, але фактично організувала єдиний фронт з наці для скинення Ваймарської республіки і знищення політичної демократії. Починаючи з 1929-30 років німецькі комуністи своїм неворогом нумер, один об'явили не Гітлера, а — німецьку соціялдемократію. Спочатку розіб'ємо руками наці німецьку соціялдемократію, а далі скинемо й Гітлера. Так буквально було заявлено совєтським послом в Берліні Хичуком редактору с.-д. органу »Форвертс« Фрідріху Штамферу. Слово в слово ця глибока сталінська філософія була підтверджена і офіційним представником Комінтерну вождю гамбурзьких с-д робітників, міському голові Брауну.

Разом з наці комуністи організували страйки, демонстрації, »народній плебесціт«, ціль якого була скинути соціялістичний уряд Брауна — Северінґа в Прусії. Коли »референдум« ганебно провалився, Вільгельм Пік, тодішній і теперішній вождь німецьких комуністів, 25 травня 1932 року вніс в пруський ляндтаґ (парлямент) пропозицію висловити урядові Брауна — Северінґа недовір'я, знаючи, що за цю пропозицію будуть голосувати наці, і що 56 голосів комуністів плюс 162 голоси наці дадуть більшість 218 голосів, потрібних для скинення уряду. 3 липня це сталося. Але тими ж голосами поставити на місце старого уряду інший було, звичайно, не можливо. Прусія, що займала дві третини всієї Німеччини, залишилась без парляментського уряду. Цілком природнім наслідком було, що 20 червня в канцелярії пруського міністра Северінґа з'явився лейтенант Райхсверу з чотою вояків і змістив уряд, замінивши його »райхскомісаром« уряду фон-Папена.

Видавши Прусію головою Гітлерові, комуністи повторили той же маневр і в Райхстазі (центральний парлямент цілої Німеччини). Вони і його залишили без парляментської більшости, сліпо слідуючи указці наці, які вносили один вотум недовір'я за другим. І знову таки природнім наслідком сталось те, що, маючи парлямент без більшости, Гінденбург (29 січня 1933 року) згодився признасчити райхсканцлером Адольфа Гітлера. А далі вже все пішло як по писаному«.

Ще до проблеми: християнство — соціялізм

Папська газета »Обсерваторе Романо« з нагоди конгресу італійських соціялістів в 1946 році писала: »Сьогодні не має вже жодних різниць між церквою та соціялізмом. Коли соціялісти бажають щоб державна влада була незалежною від церковних впливів — то це не означає, що вони є проти успішної діяльности церкви в рамах держави«.

x

Католицький соціяльний політик капелян Гізе, пізніший професор і прелат в своїй праці »Капітал і праця« пише: »Соціялізм презентує систему так консеквентну і так знамениту, що ми це справді розуміємо, чому великі мислителі і шляхотні люди ним захоплюються і поважній людині приходиться мало що з нього заперечувати; сміятися з нього, можуть лише під впливом сліпоти ліберальної буржуазії«.

І. М-ко.

СУЧАСНИЙ ЛІБЕРАЛІЗМ

В зв'язку з відродженням українського лібералізму (вступ трьох українських демократичних угруповань до Інтернаціоналу Лібералів), пригадується кореспонденція з Лондону, уміщена пару місяців тому в газеті »Діе Нойє Цайтунґ«. Характеризуючи політичні взаємини в Англії, кореспондент вказував, що англійська ліберальна партія, яка ще після першої війни почала сходити з політичної арени, несподівано віднайшла грунт для існування в боротьбі за свободу індивідуальности в рямках удержавленої економіки. Це ставить, мовляв, лібералів в опозицію до Лейбор-партії зліва, бо лейбористи в боротьбі за націоналізації неминуче бюрократизуються, в той час як ліберальна партія репрезентує вищий етап розвитку — відбюрократизування удержавленої економіки. Цікаво, що цю саму думку значно раніше висунула, на підставі англійських джерел, українська газета англійської зони (здається »Луна«).

Схема розвитку, викладена кореспондентом »Діе Нойє Цайтунґ« і »Луною«, вірна, але конкретизація схеми фальшива. Схематично кажучи, господарський розвиток світу іде справді по шляху спочатку удержавлення капіталістичної власности, з неминучим більшим чи меншим зростом бюрократії, ліквідація якої стає дальшим, черговим етапом розвитку. Досвід тої самої Англії спростовує, одначе, припущення, що саме стара ліберальна партія може стати інструментом боротьби за відбюрократизування, тобто новою конструктивною опозицією зліва. Останні відомости з Лондону показують, що в сутичці двох вирішальних сил сучасности — капіталістичних монополій і робітничого соціялізму — англійська ліберальна партія не спромоглася зберегти навіть нейтралітету, що мусило ніби витікати з її настанови (і проти монополії, і проти удержавлень), і стала по боці монополій, увійшовши в бльок з консерваторами проти лейбористських удержавлень. Для лібералів капіталістичні монополії, виходить, менше зло. ніж робітничі удержавлення.

Помилка лондонського корепондента »Діе Нойе Цайтунґ«, як і газети »Луна«, в тому, що вони переоцінили ролю політичних партій. Ніколи в історії одна партія не обслуговувала дві різні доби розвитку, тільки навпаки — одну добу розвитку частіше обслуговували дві й більше партії. Перехід від февдального абсолютизму до буржуазної демократії французька революція пробоила за допомогою кількох партій: Жиронди, Гори, директорії, бонапартизму. Кожна з перелічених партій ненавиділа попередню, але всі разом прокладали шлях капіталістичному способові виробництва.

Европейські соціялістичні партії, якщо вони вирвуть в історії можливість демократичним способом здійснити націоналізацію капіталістичної власности, невідомо ще чи спроможуться самі зліквідувати ту бюрократію, яку вони з неминучістю насаджуватимуть, змінюючи націоналізовану економіку. Ліквідацію бюрократії в удержавленому господарстві, тобто дальший етап розвитку, доведеться певне здійснювати новим партіям, які, поперше, народяться в середовищі тих, що здійснювали націоналізації, як молодша генерація соціялістичного процесу і прихід до проводу яких буде, подруге, тим безболіснішим, чим безболіснішим був процес ліквідації капіталістичного способу виробництва. В Англії це може обійдеться тільки зміною кадрів лейборпартії, в Росії не інакше як зруйнуванням кремлівської бастилії.

Таким чином старі ліберальні партії напевне не очолять новий етап розвитку — боротьбу проти бюрократії в рямках удержавленої економіки. Вони виступали на історичну арену тільки як інструмент капіталістичного прогресу проти февдальної реакції: за загальне виборче право, за рівноправдість націй, жінок, за релігійну свободу, за відділення церкви від держави і т. д. І на цьому їхня роля скінчилась. Ліберальні партії репрезентували найкращі часи капіталістичного розвитку і тому до них горнувся один час найпрогресивніший суспільний елемент. Це не випадково, що в творенні англійської робітничої партії крім профспілок брали участь і англійські ліберали. Перед першою війною і навіть після неї ліберальні партії були провідними партіями демократичних країн. Сьогодні вони є провідними тільки в Канаді та в деяких дрібніших країнах. Ще з минулого століття більш радикальними носіями ідеї прогресу виступили партії соціялістичні, в зв'язку з чим соціялістична назва стала модною і в середовищі лібералів і деякі типово ліберальні партії звалися одночасно соціялістичними (напр. французькі соціялісти — радикали, чеські народні соціялісти — партія Бенеша і т. д.).

Друга війна вичерпала сили европейського капіталізму. Тепер він може існувати тільки ін'екціями ззовні, тобто як сила органічно чужа Европі. Разом з смертю европейського капіталізму відмирають і могутні колись ліберальні партії. Тепер вони репрезентують невелику меншість (англійські ліберали, французькі радикали, німецька фраєдемократіше партай і т. д.). На зміну ліберальним партіям прийшли різні відтінки християнських партій. Ідеологічно це вже соціяльна реакція що шукає не наукових підвалин для свого існування (як то робив лібералізм), а різних авторитетів. Християнські унії народжувались саме тоді, коли викінчувався европейський капіталізм, тому на них не лежить печать оптимізму, так властива лібералізмові, а тільки печать траура і тривоги за завтрішній день. Вони більш чулі, ніж лібералізм, і до всяких спроб обмежити вільне ринкове господарство, хоч самі безсилі до будь-яких акцій в цьому напрямкові.

Перед старими ліберальними партіями постають тепер завдання, що не вкладаються в їхню ментальність. Як оборонці вільного господарства, вони мусять бути проти монополій, але заборонити монополії вони не сміють, бо це протирічить лібералістичній засаді індивідуальної свободи (свободи об'єднуватись), а підтримувати удержавлення вони теж не можуть, бо це протирічить ідеї вільного господарства. Причина цих протиріч лежить в тому, що ідеологія лібералізму творилась в умовах, де ще не існувало ні монополій, ні удержавлень. Тому ліберальні партії просто не знають що робити, коли монополії й удержавлення стають життєвим фактом. Фактично ліберальні партії воліли б повернутися в XIX століття, коли монополій не було, а робітничий соціялізм тільки народжувався, але як партії, побудовані на тверезому позитивістичному мисленні, самі не припускають такої можливости.

Навіть консервативні партії мають більше шансів на існування, бо вони не обтяжені ніякими світоглядами і засада їхня проста: обороняти те, що є, проти того, що хоче бути. Під цим оглядом англійські консерватори умудрились навіть сприйняти існуючі удержавлення, тільки щоб не допустити нових. А коли нові настануть, то рахуватимуться очевидно й з ними, як з фактом, але не допускатимуть ще новіших. Така партія справді може існувати вічно, аж до соціялізму, а може й далі. Ліберали так не можуть, їх зв'язує конкретна ідеологія конкретної доби і їхній конфлікт з дійсністю загострюватиметься тим в більшій мірі, чим більше наша дійсність відходитиме від тої доби, яка висунула ідеї лібералізму.

Ще більші труднощі стоять перед українськими лібералами. Ідея індивідуальної свободи в умовах України звучить зовсім інакше, ніж в капіталістичних країнах. Тільки політична сторона цієї проблеми однакова: усюди людина хоче демократії й політичної свободи. Але не господарська: В Україні заіснували великі господарські форми, зокрема на селі, які нині експлуатує російська кляса большевицьких вельмож. Після розвалу большевицької імперії це велеке механізоване господарство опиниться в руках українського народу. Як показує досвід США, Канади велике механізоване сільське господарство в природі своїй є в наш час раціональніше і рентабельніше ніж дрібне, а якщо воно до того належить ще й трудящим, то воно стає для них єдино доцільною формою. Противобольшевицька революція буде демократичною революцією, тобто вона розв'язуватиме сили народу, якому вже ніхто не спроможеться принаймні з середини накинути свою волю. Тому немає чого й думати про будь-які насильницькі форми господарства. Сам народ вирішуватиме як йому господарити. Ще три роки тому УРДП висунула на еміграції думку, що оновна маса українського народу волітиме бути хазяїном усуспільненої економіки, а не дробити її на дрібні господарства. Ця теза умотивовувалась: 1) очевидною перевагою великого господарства, 2) багаторічною звичкою, 3) наявністю великої техніки, 4) наявністю відповідних кадрів фахівців і існуючим технічним розподілом праці, 5) новою ментальністю селянина, що став дивитись на землю тільки як на засіб до кращого життя, а не як на самоціль і т. д. Навіть найбільші прихильники приватної власности серед еміграції додержуються думки, що в перші роки неможливо буде повернутись до приватної власности через брак відповідної техніки, матеріяльних можливостей і т. д. Але якби поворот назад і стався, він би зачепив тільки село і зовсім мізерну частину міського населення (ремесло, дрібна торгівля). Провідні галузі господарства залишились би в руках суспільства. Це підтверджують такі об'єктивні свідки, як краєва ОУН і УПА. Ще під час війни вони були оборонцями приватної власности, тепер стверджують, що український народ навіть в Західньо-Українських Землях не потребує такої оборони.

Отже, якщо провідні галузі української економіки залишаться суспільною власністю, то лібералістична ідея індивідуальної свободи, крім політичної сторони, може означати в Україні ще цілий ряд вимог індивідуальности щодо суспільства: право на забезпечення старости, інвалідности, право на безплатну освіту, на вільний вибір фаху й місця праці, право на необмежену приватну споживчу власність і на трудову власність на засоби виробництва і т. д. Але усі ці моменти охоплює програма УПА, а українські ліберали не визнають цієї програми, тобто для ліберальних партій европейського типу в Україні немає чого робити. Для них робота знайшлась би тільки в тому випадкові, якби хтось, розгромивши большевизм, спробував за свій кошт і під своєю зверхністю насаджувати в Україні капіталізм. Але навряд чи таке підприємство комусь усміхається.

Ідеї УПА і краєвої ОУН уже тепер вражають світ своєю свіжістю і новизною і можна з певністю сказати, що Україна, вибора на таких засадах, буде для світу показовим полем нових соціяльних форм. Але тільки для світу, що йде вперед. Для лібералістичного ж світу Україна уявляється тільки диким полем, в якого не вчитися треба, а на якому треба відтворювати старе зруйноване життя. Українські ліберали виглядатимуть перед лібералістичним світом представниками найубогішої і найжалюгіднішої країни в світі.

Факт приєднання українских лібералів до Інтернаціоналу Лібералів треба щиро привітати, як вихід української емігрантської політики з провінціяльного загумінку, але ми були б недоброзичливими земляками, коли б не висловили наших переконань про безперспективність лібералізму взагалі, а українського особливо.

Ів. М-ко

БЕЗКЛЯСОВА ДЕМОКРАТІЯ

Вс. Фелікс

Десь пару років тому дискутувалася у нас на еміграції тема — »Чи можлива українська тоталітарна держава?«. Це питання одержало рішучу негативну відповідь з боку демократів, а прихильники тоталітаризму взагалі не наважились відповідати. Так само, коли в минуло році з революційного підпілля з України прийшли нові програмово-ідеологічні матеріяли, вони теж доказали, що революційна Україна стоїть рішуче проти всяких тоталітарних концепцій майбутньої держави. Ціла концепція майбутньої держави, як це випливає з краєвих матеріялів, має бути послідовно демократична. І то демократична в справжньому розумінні поняття »демократія«.

Що ж це за »справжня демократія«? — запитає читач. Чи буде вона такою, як є зараз, напр., в капіталістичному світі? Чи може вона буде такою, як в СССР, бо ж большевики твердять, що вони теж »найдемократичніші«? Дійсно з читача може існувати сумнів і недовір'я до всіх цих »справжніх« демократій і інших »справжніх« понять. В сьогоднішньому ж світі існує такий хаос понять і назв, який мабуть заіснував в людських мовах, коли завалилась біблійна Вавилонська вежа! Між іншим, старенький письменник Бернард Шов, коли його запитали — що, на його думку, треба б зробити, щоб зберегти мир у світі, відповів, що перш за все треба встановити єдиний і дійсний для цілого світу лексикон понять.

Але, менше з тим. На нашу особисту думку, справжня демократія — це насамперед народоправство, при чому »правство« від слова »право« і »правити«. В справді демократичному устрої, народ, як суверен своєї власної долі, законодавець, виконавець і суддя, ми розуміємо, як внутрішньо-неподільну суспільну цілість. Народ вибирає з-поміж себе репрезентантів, яким доручає виконувати певні суспільні функції. При цьому існує повна свобода слова, думки, зібрань і організацій, бо лише в такий спосіб народ може вибирати з-поміж себе репрезентантів своєї волі. Але ці репрезентанти є невідривною часткою народу і в усіх своїх діях керуються інтересами цілого суспільства.

Не будемо заглядати далеко в історію, щоб шукати там вже існувавший такий устрій. Нас цікавить насамперед сучасність. Перш ніж прийти до розгляду питання чи існує в сучасному світі справжня демократія, мусимо розглянути інше питання — чи в сучасному світі світі народ є внутрішньо-неподільною суспільною цілістю.

Кожна людина, що дивиться об'єктивно на існуючі факти, дасть на це питання негативну відповідь. В сучасному світі народ не має внутрішньої єдности, не є неподільною суспільною цілістю. (Ми не говоримо тут про зовнішню єдність, яка теж, не завжди є єдністю). В кожному народі сьогодні існують глибокі суспільні протиріччя, які призводять до величезних суспільних конфліктів, до гострої боротьби в середині суспільства, в середині народу. Кожен народ поділений сьогодні на суспільні кляси, кожна кляса має свої клясові інтереси, а від сутички цих клясових інтересів і виникає клясова боротьба в середині народів. Помиляється той хто думає, що клясову боротьбу видумав Маркс, чи, взагалі, соціялісти. Маркс і соціялісти лише сконстатували існуючий факт, при чому відзначили зразу, що цей факт, це явище є наскрізь негативним і якщо його не усунути, то воно загрожує руїною і занепадом цілого людського суспільства. Маркс і соціялісти намагалися знайти вихід з цього становища. В цьому й є вся їхня функція. Для того ж, щоб доказати існування клясової боротьби в середині кожного народу, досить глянути на всі ці революції, страйки, демонстрації спротиву існуючим законам і т. д., і т. п. З того бачимо, що інтереси кляси працюючих і інтереси капіталістів є несполучні й між ними точиться запекла боротьба.

Уже й з цього факту випливає певна відповідь на питання, яке ми згадали перед цим: чи існує в сучасному світі справжній демократичний устрій? Народ не є внутрішньо-неподільною суспільною цілістю, отже не є неподільним, загальним і його народоправство. Значить, нема в сучасному світі й справжнього демократичного устрою.

В одних державах сьогодні взагалі немає ніяких ознак демократії, в тих державах панує тоталітарний, диктаторський устрій. Напр., СССР, Еспанія, Чехословаччина чи Сирія. В інших державах, існує відносна політична свобода, існують певні ознаки демократії (напр., виборність влади, свобода преси і слова). Розглядати суспільні устрої тих держав, в яких, як ми ствердили, не існує жадних ознак демократії ми покищо не будемо. Мусимо розглянути суспільний устрій тих держав, де існують певні ознаки демократії.

Візьмемо для прикладу США. Там існує виборність влади, певна свобода преси і слова і т. п. Але суспільство США не є однорідною цілістю, воно є поділене на кляси. Тому в цьому устрою бачимо такі на перший погляд ніби парадокси. На виборах вільним голосуванням вибрали президентом Трумена і Демократичну партію, але ні програма партії, ні запроєктовані реформи Трумена, за які на тих виборах віддано було більшість голосів, реалізації досі не знаходять. Де ж демократична воля більшости? Нема. Власне, воля більшости може й є, але вона не реалізується, бо . . . там нема справжньої демократії. При владі, як була, так і залишилась меншість. Причиною цьому є клясовий устрій суспільства, і тому нереалізація волі більшости не є жадний парадокс. Це — закономірність. Кляса капіталістів, власників основних засобів виробництва (інакше кажучи, власників цілої економіки), хоча і є в меншості, проте, керує державою, стоїть при владі. Так як в руках цієї кляси є капітал, то за допомогою його вона тримає в своїх руках і владу. »Демократія« є теж під владою капіталу. Маленький приклад: демократична засада про свободу преси говорить, що в справді демократичному суспільстві преса є вільна і ні від кого незалежна. Як же стоїть справа з пресою в США? Перед останніми виборами за кандидатуру Трумена стояло лише 16% преси, а проти нього — 84%. На виборах Трумен здобув більшість голосів. Чи репрезентувала преса волю народу? Ясно, що ні. Вона репрезентувала волю капіталу. Багато може сказати про такі факти також народній гумор. В »Рідерс Дайджест« одного разу був надрукований такий анекдот. Суддя до злочинця: — Ну, скажи мені, чи ти хоч раз в своєму житті чесно заробив доляр? Злочинець до судді: — Так, пане. Це було під час останніх виборів, коли я голосував за вас«.

Але все ж, не зважаючи на всі дефекти, американський устрій має певні ознаки справжньої демократії. Хоч би вже той факт, що хоч 16% преси змогли вільно писати про волю народу і що там мають право друкуватися і такі анекдоти. В країнах тоталітарних, як СССР чи Еспанія, за такі речі відправляють в концтабір.

З усього вищесказаного ми сконстатували два факти: 1) що в світі ніде сьогодні не існує справжня повна демократія і 2) що основною причиною цього є клясовий устрій суспільства. Щоб ліквідувати зло, треба ліквідувати причини, що його породжують. Це проста істина. Так само, для того, щоб в світі існувала справжня демократія, треба ліквідувати ті причини, які перешкоджають її існуванню. Тобто треба ліквідувати клясовий устрій суспільства, треба ліквідувати самі кляси і клясову боротьбу, яка суспільство руйнує. Але для того, щоб ліквідувати кляси і клясову боротьбу (зло), треба ліквідувати причини, які породжують кляси і клясову боротьбу.

Які ж ці причини? В сьогоднішньому суспільстві цих причин є дві — приватна власність на основні засоби виробництва і тоталітарно-диктаторський державний устрій. На базі приватної власности і на базі тоталітарних устроїв творяться економічні привілеї. З людей, які мають такі привілеї, творяться вищі кляси, які гноблять і визискують нижчі кляси.

Сучасний клясовий устрій суспільства, що існує в цілому світі, за винятком СССР і його сателітів, витворився в наслідок існування приватної власности на основні засоби виробництва. Система лібералізму (ліберального капіталізму), що остаточно закріпилася в наслідок французької революції, поклала в свою основу право про недоторканість приватної власности на засоби виробництва. Крім того, було встановлене право вільної конкуренції й т. зв. »господарської свободи«. »Господарська свобода« і вільна конкуренція означали на практиці господарський хаос та свободу визиску працюючих. Дуже скоро ця »свобода« цілком закономірно перетворилася для самих її носіїв в своє заперечення — в господарську диктатуру, так як одиниці — власники, побивши конкуренцію інших власників, зібрали величезні капітали в своїх руках, потворили свої монополії, свої об'єднання — трести й картелі і в такий спосіб цілком убили ту ж саму »господарську свободу« і конкуренцію. Оці ж самі власники засобів виробництва створили сьогоднішній клясовий устрій суспільства.

Вже вище ми ствердили, що кляси і боротьба між ними руйнують суспільство і стоять на перешкоді створенню системи справжньої демократії. Цей факт не є жадним новим відкриттям і тому як в минулому, так і тепер, робилися спроби ліквідувати кляси і боротьбу між ними. Але характерним є, що в наш час спроби ці часто переводяться не в ім'я побудови справжньої демократії. Ці спроби переводилися під різними паравanами »рятування« суспільств (народів чи націй). Для ясности розглянемо дві таких ґрунтовних спроби: націоналістично-фашистську та комуністично-большевицьку.

Націоналістично-фашистський експеримент ліквідації кляс і клясової боротьби основувався, перш за все, на антинауковому запереченні самого факту існування клясового устрою суспільства. В практиці ж цей експеримент основувався на придушенні всякої свободи внутрі суспільства, в створенні тоталітарного суспільного устрою з диктатурою однієї партії. Націоналістично-фашистському експерименту ліквідувати кляси не вдалося, бо він не ліквідував першої причини, що творить кляси — приватної власности на основні засоби виробництва і, на додачу, створив ще й другу причину, що посилювала клясові протиріччя — тоталітарний устрій. Партійні магнати, »каста лучших людей« за допомогою диктатури, паразитарно жили на суспільстві.

Комуністично-большевицький експеримент мав найбільші від усіх інших експериментів »успіхи«. В СССР, де цей експеримент відбувався, на початках були дійсно ліквідовані всі експуататорські кляси, бо була ліквідована приватна власність на основні засоби виробництва. Але потім пішла ліквідація й кляси трудових власників (селянство, реміснитство), абсолютна більшість народу стала перетворена на пролетарів. Ліквідацію експлуататорських кляс переводила народня революція, тобто переможні кляси експлуатованих — трудящих. Ліквідацію трудового власника переводила вже тоталітарна монопартійна держава, що виросла в наслідок дегенерації революції. А революцію, можна сказати, остаточно ліквідувала нова кляса експлуататорів — партійних вельмож, що виросла з тоталітарної держави і взяла ту державу остаточно в свої руки. Комуністично-большевицький експеримент ліквідував старі кляси, але натомість створив нові. Клясова боротьба в тій системі не припинилася.

Обидві спроби ліквідації кляс, як ми бачимо, закінчились безуспішно. Але досвід з їхніх експериментів є дуже багатий. З нього ми бачимо, що для того, щоб ліквідувати кляси і клясову боротьбу треба не лише ліквідувати приватну власність на основні засоби виробництва, але й не допустити до створення тоталітарної системи. З них ми бачимо також, що силами, які можуть і хочуть ліквідувати кляси і боротьбу між ними, є самі кляси трудящих — кляси поневолені й експлуатовані. Також з того досвіду бачимо, що

можливі способи чи шляхи ліквідації клясів і клясової боротьби є різні: революційні й еволюційні.

У випадку сучасної України таким єдиним шляхом є шлях нової революції в теперішньому СССР, за що й стоїть наше підпілля на Україні. За що мала би бути та революція, теж ясно з ідеології нашого підпілля. Наші революціонери стоять за безклясове демократичне суспільство в новій Українській Незалежній Державі і, саме виходячи з цього принципу, рішуче виступають проти реставрації приватної власности на засоби виробництва. В Україні нема сьогодні приватної власности і саме тому Україна має найбільше шансів від усіх інших країн світу стати першою країною справжньої демократії.

Що ж таке — справжня демократія? З усього вищесказаного вже можна дати просту відповідь: **справжня демократія — це демократія безклясова, демократія справді народня, де народ творить нерозривну суспільну цілість.** Також з усього вищесказаного можна, як висновок, подати й певні основні контури суспільної системи безклясової демократії. Держава в такій системі перестала б бути органом клясового насильства (такою вона є сьогодні в цілому світі), а стала б виконним органом волі суспільства. В економіці такої суспільної системи існувала б господарська демократія (протилежне поняття до »господарської свободи« лібералізму та до тоталітарного господарства монопольного і державного капіталізму), тобто всенародній демократичний контроль всередині господарства та такий же контроль над удержавленими і суспільненими знаряддями і засобами виробництва. Так як основні засоби виробництва були би усуспільнені, то прибутки від продукції ішли б не приватним одиницям-власникам, а цілому суспільству. Розподіл прибутків і продукції був би пляновим і контрольованим цілим суспільством через окремих представників, яких суспільство вільно вибрало і вільно може усувати. Політичні партії в такому суспільстві перестали би бути клясовими партіями. (Такими вони є в сьогоднішньому суспільстві, де заступають виключно групові інтереси: буржуазні партії, партії дрібних власників, робітничі й селянські партії). Партії й ціла внутрішня політика базувалась би вже на загально-національних принципах. Напр., на виборах найбільша »боротьба« відбувалась би за партійні програми, в яких стояв би такий чи інший проєкт державного бюджету з різними варіянтами інвестицій (капіталовкладів) в ті чи інші галузі народнього господарства. В такому суспільстві демократія була б може вже не стільки »репрезентативною« (тобто, народ представлений через репрезентантів в парляменті), як »безпосередньою« — найважливіші закони віддавались би під всенародній плебісцит чи референдум і в такий спосіб народ був би прямим і безпосереднім законодавцем, а держава була б лише виконавчим чинником.

Така система може є для сучасного капіталістичного світу цілковитою фантазією, але для України це є в більшій чи меншій мірі реальна річ. Коли наше революційне підпілля поставило в основу своєї ідеології і програми такі принципи, як безклясове суспільство, повна демократія, усуспільнення основних знарядь і засобів виробництва, плянування в господарстві й т. д., — то саме це свідчить за те, що нова незалежна Україна, буде першою в світі країною справжньої демократії.

ДО ЧИТАЧІВ »ВПЕРЕДУ«!

В зв'язку з виїздом тов. М. Воробця з Англії звертаємо всім увагу на нашу нову адресу в Лондоні. Просимо всі справи, зв'язані з передплатою, кольпортажою на терені Великої Британії та всю кореспонденцію для Редакції »Вперед« слати виключно на нашу нову адресу:

Iwan Potapczuk
42, Southam Street
London W, 10

АМЕРИКАНСЬКА ФАРМА

Цікаві відомості подає про сільсько-господарську фарму в США наш земляк Ш., який недавно виїхав за океан і працює с. г. робітником на фармі.

Фарма розташована в стейті Вірджінія. Орної землі 1700 гектарів. Крім того ліс (не вказано скільки). Фарма має 83 дійні корови (і стільки ж молодняку з ялівником), 7 бугаїв, 1 кобила, 1 мул. Свиней невідомо скільки, бо живуть і плодяться в лісі, куди двічі на день вивозять автами і розтрушують по лісовій дорозі кукурудзу та різне зерно.

Обслуговує фарму 10 сталих робітників, з яких 5 найнятих, а п'ять своїх, тобто господар з двома синами і двома дочками. Фарма має 7 тракторів, 3 комбайни, 6 авт, і інші с. г. машини, млин. Багато вживається електрики. Корів видоюють за 2 години три робітники з чотирма електродійницями.

Таким чином на одного робітника фарми припадає 170 гектарів ріллі і кілька сот (а може й тисяч) свиней та певна кількість продукції молочарства (8 дійних корів на робітника). Отже, ця фарма дає ясну відповідь на питання, яке господарство є рентабельніше — дрібне чи велике. Бо скільки б ми не інтенсифікували дрібне господарство, воно ніколи не дасть такої продуктивности праці, яку дає господарство, де на одного робітника припадає 170 гектарів землі.

В цій американській фармі ми знаходимо відповідь і на питання: чому американське сільське господарство б'є на ринкові европейське. Тому, що воно структурою безконкуренційне, а не тому (як дехто думає), що в Европі багато людей і мало землі. Якби европейське с. г. дбало не про безперспективне забезпечення зайвих людей землею, а про створення великих механізованих господарств, якби воно було таке ж велике як і американське, таке ж механізоване і в ньому було зайнято стільки ж робочих рук, як в американському, собівартість його продукції була б та ж, що й американського, і останнє не могло б конкурувати з европейським, бо йому треба було б іще платити за фрахт (від Америки до Европи). Але воно і за фрахт платить, і побиває европейське с. г., яке не витримує конкуренції, бо на одну робочу одиницю має в господарстві пересічно яких 5 га. землі. Було б багато рентабельніше, якби зайві люди сиділи недовантаженими роботою у великому господарстві, ніж вони є перевантажені в нездібному до конкуренції дрібному господарстві. І не в тому справа, що в США людей менше, а в тому, що американське місто виростало не з села, а скоріше навпаке — село з міста і зайва робоча сила в США сидить в основному не на селі, а в місті. В США селянин не прикутий до землі й дивиться на неї як на знаряддя виробництва, а не як на ікону. Для нього земля така ж »свята«, як і варстат на фабриці, при чому святіше те, що краще забезпечує існування. Ця відсутність в США европейського »ідіотизму сільського життя« і зробила цю країну безконкуренційною і наймоготнішою в світі.

Але зайва робоча сила в сільському господарстві є і в США. Там є ще багато дрібних фармерських господарств і хоч вони після війни ліквідуються і укрупнюються, все ж ще існують. Вони неспроможні конкурувати з великими господарствами, де на робочу одиницю припадає 170 га. ріллі. Але оскільки всі дрібні фармери не змогли б знайти праці в індустрії, держава рятує їх штучно підвищеними цінами на с. г. продукцію. Якщо ціни падають держава скуповує хліб по підвищених цінах. Великі механізовані фарми могли б, як Форд в індустрії, викинути на ринок продукцію в кілька разів дешевшу проти існуючих цін, але тоді вони зруйнували б дрібного фармера. Щоб врятувати дрібного фармера, нація ... платить великим фармерам премії, що творяться з ріжниці між собівартістю їхньої продукції і рятівними цінами держави. Можна собі уявити яким гальмом на шляху технічно-економічного прогресу є дрібне фармерське господарство! Вихід тільки в кооперуванні дрібних фармерів (що тепер і помічається в США). Це створить великі кооперовані господарства, в яких хоч і залишатиметься поки що зайва робоча сила, але які стануть конкурентноздібними і не потребуватимуть штучних, що гальмують розвиток, охоронних цін на с. г. продукти. Це створило б незнані досі темпи розвитку, але це не під силу стихійній капіталістичній економіці, бо вона існує не так як треба, а так як виходить. Політика охоронних с. г. цін подібна до того, якби в індустрії поруч Форда існували дрібні майстерні авт і держава, щоб врятувати їх від Фордової конкуренції, встановлювала б ціни на авта відповідно до кустарної, а не фордової собівартости. Але в місті таке диктунство неможливе, тому місто й веде перед. Для европейського дрібного селянського господарства, якщо воно хоче існувати поруч американської механізованої фарми, вихід так само тільки в кооперуванні.

На сході Европи, зокрема в Україні, процес творення конкурентноздібних фарм відбувся шляхом державно-капіталістичного руйнування дрібного селянина, в наслідок чого витворилась нова паразитарна кляса большевицьких вельмож. Перед майбутнім українським сільським господарством техніко-економічних проблем уже не стоятиме. Перед ним стоятиме тільки соціяльна проблема — ліквідація російської кляси большевицьких вельмож і соціялізація (передача народові) удержавленої (приналежної вельможам) економіки.

Схарактеризована вище фарма, де працює наш земляк Ш., цікава і з іншого боку. Ш. пише, що він, як і всі робітники фарми, працює від 5 години ранку до 7 год. вечора, 12 годин. Тільки два недільні дні на місяць є вихідні, в інші недільні дні робітники працюють. Робота дуже важка (»Я купаюсь в поті« — пише Ш.). Одержує Ш. 20 долярів на тиждень. Таким чином, власник фарми в 1700 га землі з тисячами свиней перетворив робітників і власних дітей на худобу. Якби він скоротив день скажемо до 8 год., він потребував би додаткових п'ять робітників, тобто 5200 долярів на рік (якась сотня свиней). Тоді він тваринне існування людей перетворив би на людське. Він міг би також дати власним дітям освіту і все це, в кінцевому висліді, напевно підвищило б прибутковість господарства, отже перекрило б і додаткові витрати. Але господар фарми, як той Тобілевичів »хазяїн«, волів втрачати на своїй захланності. Його робітники і діти залишаються на становищі худоби, сам він — худоба. Земляк Ш. пише, що фармер зневажливо і з погордою ставиться до агрономів (»самі ми агрономи«) »взагалі самовпевнений і зарозумілий, але не зовсім розумний«. Та воно й зрозуміло: там, де вартість людини вимірюється не моральними й інтелектуальними властивостями, а кількістю долярів у кишені, там і людина стремить насамперед до доляра.

А взагалі людське життя на фармі є зразком отого »ідіотизму власницького життя«, яке так блискуче зобразив Бальзак в образі мільйонера Гобсека. Там теж заощаджувались гроші на служницю, зате гнили продукти, псувались дорогі товари, а господар-лихвар руйнував своїх клієнтів і з насолодою говорив, що в руках кількох таких як він є цілий уряд Франції.

Тільки реформа цієї системи, тільки перехід до пляннової усуспільненої економіки, керованої самими трудящими, вирве людину з становища тварини і поверне в нормальні умови, де фарма буде засобом до життя, а не самоціллю для одних і поневоленням для других.

І. М.

ХОЛОДНА ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА

Десь на початку НЕП-у один із вождів большевизму Бухарін писав, що після здобуття влади комуністи стають противниками громадянської війни, що вони за громадянський мир. Теоретик комунізму хотів сказати, що після політичної революції комунізм діє тільки методами закону і порядку. Сталін виявився прихильником інших поглядів. Від початку колективізації він розгорнув в країні нову громадянську війну, на цей раз озброєної поліційної держави з беззбройним мирним населенням. Та війна ведеться до сьогодні. Вона перекинута в країни сателітів і ведеться на всіх ділянках — на селі, в місті, на церковному фронті, в наукових сферах і т. д. Ця війна ведеться без одвертої вуличної стрілянини, вона прикрита формою закону й спокою, словом це є тиха, або як тепер кажуть, холодна громадянська війна. Вона виключає справжній спокій і мир серед населення і надзвичайно підточує моральні сили сталінізму. Щоб компенсувати це, останній докладає всіх зусиль, аби підірвати громадянський мир і в демократичних країнах. Але підірвати не шляхом революційно-ідейного виховання мас, а відомим уже сталінським шляхом: змовами агентів, диверсіями, провокаціями, шпигунством і т. д.

Під цим кутом зору надзвичайно цікавими є події останніх місяців в США, що їх президент Трумен назвав політичною гістерією. Почалось з викриття совєтських агентів в різних урядах і з чистки американського державного апарату від членів комуністичної партії. Тепер ця кампанія набула таких розмірів, що вийшла за рямки, які їй були призначені, і переросла в стихію, якої ніхто не може опанувати, і яка явно загрожує засадам американської демократії. Поруч судових процесів, де розкриваються якісь загадкові змови, вбивства, шпигунські афери і т. д., де чиєюсь невидимою диригерською рукою справи не тільки не з'ясовуються, а ще більш заплутуються, поруч конґресових слідств та перевірки лояльности, по країні покотилась хвиля недовір'я і підозр. Дійшло до того, що запідозрено талановитого керівника атомової комісії Д. Лілієнталя і навіть генерального секретаря ОН Трігве Лі. Одночасно виставляються списки діячів, якщо не членів комуністичної партії, то ліво настроєних. Так, під наголовком »Комуністи в Голівуді« друкується список, де перелічено імена головних мистців.

»Каліфорнійський університет, — пише українська газета в США »Народня Воля« — рішив вимагати від усіх 4.000 членів своїх факультетів і службовців, що вони не визнають доктрин і не належать до організацій, які закликають або вчать членів повалити уряд США. Віцепрезидент університету Др. Спраульь заявив: »Ми не любимо ідеї присяг, але серед гістерії холодної війни щось треба зробити«. Проти введання такої присяги запротестували яких 500 професорів. Вони вимагали закинення тої процедури, бо вона, на їх думку, противна академічній свободі. Також краєве шкільне товариство »Фі-Бета-Каппа« в листі до 141 коледжа заявилось »проти перевірки лояльности й розслідів політичних поглядів учителів сторонніми непрофесійними органами«. »В інституціях, де панує така практина, учителів залякують, а студенти приходять до думки, що школа не сміють більш шукати голої правди, а мусять стати інструментами пропаганди«.

»На своїй пресовій конференції, — пише »Народная Воля« — президент Трумен заявив, що Америка переживає тепер хвилю гістерії. Така хвиля буває по кожній війні, говорив Трумен. Він нагадав подібну історію з 1790 років, коли йшла нагінка проти французів і спори між федералістами і республіканцями Джеферсона, за яких багатьох редакторів посаджено в тюрму. По першій світовій війні, казав Трумен, генеральний прокурор Пальмер вів кампанію проти комуністів і тоді гуляв Ку-Клукс-Клан. Маємо і тепер подібну ситуацію в наслідок епідемії шпіонських історій і розслідів лояльности. Президент радив зробити такі висновки: як за часів Джеферсона гістерія улягласся і країна наша не загинула, так само і тепер держава вийде з того цілою«.

Для нас, що придивилися добре до методи роботи НКВД, яке діє за вказівкою Сталіна: »Здэлать жизнь в тылу врага невиносімой«, справа з гістерією є цілком ясна. Ми бачили, як підчас війни німці робили в окупованих країнах дурниці, явно шкідливі для них самих Безглузді явища ми бачили і в таборах Ді Пі (наприклад, загадкове позбавлення прав на виїзд до США, політичні сварки серед еміґрантів, розкол в церквах і т. д.). Немає сумніву, що темні сили Сталіна дали установку совєтській агентурі в США не тільки не спиняти кампанію проти комуністів, а увімкнутись в неї, спеціяльно оплачувати людей, що цю кампанію роздувають, жертвувати для цього головами американських комуністів (підставне вбивство, фальшиві наклепи, спритне замітання слідів, шляхом теж убивств, і т. п.), щоб вирвати кампанію з рук її ініціяторів, щоб пустити її, як сніжну кулю згори, щоб розпалити холодну громадянську війну в середовищі демократії і тим підірвати її моральні сили.

І не можна не згодитись, що Сталін має успіх. А має він його не тому, що його сили і можливості більші, ніж в демократичного суспільства, а тому, що демократії, відкинувши демократичні методи, вирішили позмагатись зі Сталіном в апаратних методах. Сталінському апаратові протиставлено не публічне викривання його агентів, а теж засекречені апаратні способи боротьби з безкарним висухуванням доносів, з іґнорацією ідейних методів боротьби і т. д. Большевицькій пропаганді протиставляються не ідейні чинники, а політична заборона поглядів, присяга в неприналежности, при чому ідейна боротьба спихається з площини »що є істина?« в площину — »чи погляди цеї людини відповідають інструкції?« в площину поліційну, антидемократичну. Чого якраз і хоче Сталін.

Демократії годі змагатися з сталінізмом силою апаратів. Тут сталінізм безмежно дужчий. Демократія може протиставитись сталінізмові тільки тими властивостями, яких він не має і не може мати — розгортанням свободи думки і насамперед ідейної а не поліційної боротьби.

Г. П.

Перед тітоїзмом в Китаї?

Всеволод Голуб

Дві важливі політичні події дивовижно зупали одна з одною: складення совєтсько-манчжурського торговельного договору і вихід американської »білої книги« про Китай. В першій події прорвались нарешті імперіялістичні махінації Москви в Китаї. В другій — уряд США рве зв'язки з націоналістичним Китаєм і ставить ставку на новий Китай.

Москві страшно хотілось би, щоб Вашингтон загруз у зв'язках з Чан Кай-Шеком. Совєтському урядові хотілось, щоб США далі компромітували себе в очах китайського народу допомоговою акцією Чан Кай-Шекові. Не для того, звичайно, щоб рятувати новий Китай від зв'язків з капіталістичним світом, а щоб ізолювати його, розсварити з США і, знесиленого в громадянській війні, прибрати до своїх рук.

Вашингтон швидко розкусив пляни Москви і, залишивши Чан Кай Шека, оішуче включився в протиріччя Китай — СССР.

Заява уряду США в »білій книзі« про те, що США не допустять розчленування Китаю, є перший страшний удар по Москві. І вийшла дивовижна річ: капіталістична Америка виступає в обороні комуністичного Китаю від комуністичного СССР, що хоче розчленувати комуністичний Китай. В цій парадоксальній на перший погляд формулі закладена ціла філософія нашої доби.

До останніх подій в Китаї СССР займав, принаймі назовні, досить невиразне й підозріле становище. Коли на Паризькій конференції Вишинський пропонував відновити переговори про мирний договір з Японією, то він пропонував, щоб і китайський уряд брав в цих переговорах участь. На запит журналістів, який саме китайський уряд, націоналістичний чи комуністичний, Вишинський невиразно відповідав: китайський уряд. Також, на диво, єдиним чужоземним дипломатом, який ще сидить при націоналістичному уряді, є совєтський представник генерал Н. Рощін. Також і факти з минулого промовляють за підозрілість і невиразність совєтської політики в Китаї. Не зважаючи на вияв радості з приводу перемог китайських комуністів, Кремль поза їх, комуністів, спиною складав договір з Чан Кай-Шеком і успішно з ним торгував. Але минулорічний випадок з Югославією напевно змусив Кремль задуматись над проблемою взаємин з т. зв. комуністичними союзниками і може саме тому, після перестановки шахових фігур в міністерстві закордонних справ, Кремль відправив з таємною місією на Далекий Схід нікого іншого, як самого В. Молотова. Як сказав один відповідальний східноевропейський дипломат в Парижі — »таке уповноваження Молотова означає швидку зміну в ставленні Кремля до китайських комуністів«. Безсумнівно, що така зміна напевно викликана якимись особливими, для зовнішнього світу ще не дуже помітними, внутрішніми процесами в комуністичному Китаї.

Можливо, ще рано уявляти ясний образ тих напрямків, в яких буде розвиватись китайський комунізм. Але, враховуючи останній досвід країн, де комунізм прийшов до влади без прямої допомоги совєтської армії, тобто лише своїми власними силами, спираючись на соціяльні протиріччя даної країни, як також, враховуючи специфічність тих умов, в яких існує й розвивається китайський народ взагалі, а китайський комунізм зокрема, враховуючи також зовнішні обставини в світі та зовнішнє оточення, в якому є Китай, можна все ж зробити деякі висновки про ті напрямні розвитку.

Китайські комуністи, прийшовши до влади так недавно, безперечно тримаються ще не міцно. Їм, правда, не загрожує реакція Куомінтанґу чи якась чужоземна інтервенція, але, їхніми ворогами є інші внутрішні чинники: господарська руїна і голод в країні. Якщо ці загрозливі чинники в скорому часі не будуть ліквідовані, то тоді комуністів може постигнути доля Куомінтанґу, бо вони матимуть проти себе цілий китайський народ. Для ліквідації ж господарської руїни і голоду китайським комуністам потрібний перш за все мир. І то мир не лише в середині країни, але і в зовнішньому світі, з яким комуністи змушені будуть торгувати. В зв'язку з таким хитким становищем в середині країни, на розвиток китайського комунізму в великій мірі впливатиме становище в зовнішньому світі. Чим більш міжнародня ситуація буде напружена, чим більше буде загроз вибуху нової світової війни, чим більше буде, тиску на Китай з боку Західного блоку, тим більше китайські комуністи будуть схилятися до союзу з СССР. І навпаки, мирна міжнародня ситуація змушуватиме Китай входити в тісніші зв'язки з Заходом, а крім цього (і це основне) сприятиме внутрішньому скріпленню країни, даватиме змогу Китаєві стати самому на власні ноги. Одночасно цей процес відродження Китаю при мирній міжнародній ситуації приводитиме до наростання конфлікту між Китаєм і СССР, до зросту китайського тітоїзму. Про це вже навіть зараз говорить цілий ряд фактів, бо СССР все більше посягає не лише на господарську незалежність Китаю, але і на його території.

Країна з 400-мільйоновим населенням, яка досі ще є виключно аґрарною (робітництва в Китаї не більше 7 мільйонів), неминуче потребує індустріялізуватись, бо лише в такий спосіб вона зможе прохарчувати своє населення. Китайська індустрія зосереджувалась

(Продовження на 12. стор.)

Г. Сова

Колима -- країна золота і крови

Відомості про видобуток в СССР кольорових металів та їхні заклади суворо зашифровані. Як в пресі, так і в економічній літературі можна вичитати лише %% дані, але ні в якому разі не абсолютні. В совєтському підручникові з економічної географії більше відомостей про північний бігун, ніж про Колиму — край, де працюють мільйони людей і де тепер виросли в непрохідних болотах цілі міста з десятками тисяч населення. Наведені відомості про Колиму підтверджую тим, що з 1937 до 1940 р. був там в концтаборі як політв'язень і приймав участь у видобутку »презренного металла«.

Між Охотським та Північним Льодовим Океаном, на протязі багатьох тисяч кв. клм. тягнеться ця територія. Це між 50-70° північної широти, і 140-170° західньої довготи. Через цей великий простір протікає річка Колима, яка впадає в Північний Льодовий Океан. Від назви цієї річки походить і назва всієї території, що виникла з концтаборського жаргону. Паралельно річки Колими тече друга велика річка пі назвою Індігірка. До 1940 р. ні на Колимі, ні на Індігірці пароплавства не було. Обидві річки багаті на рибу різних порід. Течія Колими нагадує гірну річку. Ширина (де автору доводилось бути) — 30-40 метрів. По головному шляху від м. Магадан до р. Колими — 400 клм. і до р. Індігірки — 700 клм. (приблизно). Ще в 1940 р., цей шлях доходив до р. Індігірки, а далі провадились геологічні розвідки, куди автом неможливо було заїхати і де просувалась по болотах за допомогою тракторів марки »ЧТЗ«.

Територія ділиться на три головні частини: Верхньо-Колимську, Середньо-Колимську і Нижньо-Колимську. З квітня 1937 р. до липня 1940 р. проживав я на 63-й географічній паралелі (паралель Ленінграда), а тому про клімат подаю лише те, що бачив та сам переживав. (Далі на північ літо набагато холодніше). Клімат різко континентальний: взимку мороз 60-70° (Цельсія), а влітку ненадовго спека 35-40°. Зима поступово розпочинається з середини серпня і триває до половини травня. Перші морози наступають від середини серпня і щодня збільшуються. У вересні доходять 10-15°, жовтень — 30-40 ступнів, листопад-грудень — 40-50, а січень і половина лютого 50-60-65°. Бувають стрибки (ненадовго) до 70°. (В 1938 р. я пережив 67°). Великі морози проходять імлою, але зовсім без вітру. Сніг починає падати з перших днів вересня. Глибина снігу 1-1,5 метри. Вітри взимку бувають рідко, в противному разі все життя завмерло б при тих морозах. Два-три рази на зиму, по два-три дні, лютує велика сніговія (пурга) і тоді всяке нормальне життя завмирає.

Літо починається з половини травня і продовжується до серпня. В червні-липні буває велика спека, яка продовжується годинами, а закінчується великими зливами. Рослинність дуже бідна. Головне чагарник (ягоди різних порід, звичайно у дикому стані). Дерева виключно шпилькові — смерека (піхта) та ялина. Рельєф — ланцюги нескінчених гір (сопок). Грунт виключно кам'янистий з верхнім грубим шаром торфяника та великою кількістю кварцитів — супутника золота. З корисних копалин головне значення має золото. В останній час ходили чутки, що знайдено платину. Добувається у великій кількості кам'яне вугілля. Дорогоцінні метали дали Колимі велику славу та оживили її. Виключно через цю економічно важливу територію совєтський уряд примушений був до другої світової війни вести мирну політику по відношенню Японії, бо остання могла своєю морською фльотою відрізати цей край і підняти повстання на Колимі серед мільйонів в'язнів. Отже, цей край сьогодні для СССР є не тільки важливою економічною базою, але й стратегічним пунктом Далекого Сходу. До першої світової війни територія »Колими« налічувала до 7 тисяч населення, переважно якутів і на мапі була нанесена лише одна річка Колима, а цілий край віднесений був до болотяних пустель (тайга чи то тундра). Розглянемо, що сьогодні являє цей край.

З 1932 р. розпочинається економічне освоєння цієї території: в тому ж році почали сюди прибувати перші транспорти в'язнів, і ведеться будівництво виробничих об'єктів. Розбудовано бухту (пристань) Ногаєво, яка є в північній частині Охотського моря. В 3-х клм. від бухти будується місто Магадан. Від цього міста прокладається шосейна головна магістраль в напрямку р. Колими, бо по її берегах геологічні розвідки відкрили великі поклади золота. Треба було прочистити та збудувати культурний шлях в гористій і болотяній місцевості, який повинен був взяти на себе увесь тягар будівлі йшов на 720 клм. Ширина — 7,5 метрів. Не зважаючи на те, що нинцтва краю. В 1940 р. цей головний шлях почався від м. Магадан вся праця провадилась даровою примусовою силою, вартість одного кілом. шляху (без споруд — мостів) обійшлась в 39 тис. карб. Від цього головного шляху йдуть дорожні вітки в різних напрямках. За 8 років будівництва м. Магадан перетворилось у звичайне культурне місто з населенням до 30 тисяч. Тут збудований авторемонтний завод, з кількістю робітників 700-800 чол. За 400 клм. від Магадана побудовано селище під назвою »Палатка«, а за 520 клм. друге — »Ягідна«. В обох населення налічувалось тисячами. Це — центри Колими. Вони є ключем до всіх об'єктів по видобутку золота. По великій території Колими виробничих селищ налічувалось сотні. Осередків по видобутку тільки золота ще в 1940 р. налічувались сотні, а по кількості працюючої людности деякі об'єкти мали до 20 тис. осіб. Я сам працював на копальні »Нечаянный«, яка мала 5 окремих дільниць і на кожній з них від 3-х до 5-ти тис. осіб. З цього роблю висновок, що на Колимі в 1940 р. було мінімум два мільйони в'язнів. Сьогодні ця кількість значно збільшилась.

Якими шляхами сполучений цей край з центральними областями СССР?

Від Владивостоку до бухти Ногаєво чи то до м. Магадан, через Охотське море — до 3-х тис. клм. (приблизно). Існує більше прямий шлях через Татарську затоку, але він дуже небезпечний для мореплавства і доводиться об'їжджати навколо Курильських островів. З Владивостока бо Москви 9680 клм. Така віддаль вимагає великого морського та залізничного транспорту для довозу засобів виробництва та речей споживання 5-6 мільйонів осіб, що сьогодні там працюють.

Навігація Охотським морем розпочинається з березня і продовжується до грудня. Перша весняна плавба з Владивостоку до бухти Ногаєва завжди відбувається за допомогою льодоламів »Красін« та »Добриня Нікітіч«. Ці льодоломи очищають шлях від льоду і тоді пароплави йдуть за ними валкою. В 1940 р. пароплавів курсувало 7. Головні з них: »Днепрогес« (7 тис. брутто тон), »Джурма« (6 тис. бр. тон), »Днепрострой« (6 тис. бр. тон), »Індігірка« (5 тис. бр. тон) і інші. Крім морського шляху, існує повітряне сполучення з м. Хабаровськ. В липні 1940 р. в 15 клм. від Магадану створений невеликий аеродром. Хто провадить експлуатацію великих природніх скарбів і робочої сили?

Технічним організатором усіх праць на Колимі є господарча організація під назвою »Дальстрой«. Постачальником робочої сили є НКВД СССР, його відділ ГУЛАГ (Головне Управління лагерями). »Дальстрой« має філії по набору технічної інтелігенції: в Ленінграді, Москві, Харкові й Владивостоці. Ці філії вербують за контрактом на 3 роки фахові кадри: в галузі гірничого виробництва, шляхового будівництва, геологічних розвідок та інш. фахів — фінансистів, економістів, бухгальтерів, виплачуючи їм велику платню (проти існуючих ставок в СССР відношення 1 : 3). Через це доплив кадрів туди великий, бо крім того всі ці люди мають »броню« на випадок війни — не підлягають мобілізації.

Хоча механізація видобутку золота поставлена не зовсім добре і в багатьох місцях застосовується примітивний метод праці, все ж через багаті поклади золота наслідки виробництва дуже великі. В 1940 р. директор »Дальстроя« Ходаров доповідав про темпи зросту видобутку:

В 1937 р. продукція золота збільшилась проти 1936 року на 34%. В 1938 р.продукція золота збільшилась на 35%. В 1939 році 32%. І далі зробив висновок, що видобуток золота в 1939 р. на Колимі вдвічі перевищив видобуток у Південній Африці та Японії, разом взятих, за цей же 1939 р. (Цей виступ вміщений був у таборовій газеті, яка була доступна і для в'язнів).

Австрійська газета »Оберестеррайхіше Нахріхтен« (Лінц) під заголовком »Таємниця совєтського золота« подає: ...»Цю таємницю совєтського золота за останні місяці принаймні частково роз'яснено. Сов. Союз провів геологічні досліди в найхолоднішій частині Сибіру і там відкрито дуже великі поклади золота. Цей простір більший ніж сьогоднішня Німеччина, його західню межу становить річка Колима. Там живуть сьогодні, як кажуть, 5 мільйонів осіб. Лише не багато днів влітку температура підноситься там понад 0, взимку морози досягають 75 ступнів.

Адміністрація цього простору, знана під назвою »Дальстрой«, підлягає московському НКВД. Туди не можна заїхати прямим шляхом. Колоністів (?— Г. Сова) привозять транссибірською залізницею до Владовостоку, а звідтіля кораблем до збудованої кілька років тому пристані Магадан, на північ від Охотського моря. Уже в 1933 р. совєтська продукція золота, що становила близько 60 тон, досягла стану 1912 р.... Сьогодні вона вагається мабуть між 380-400 тон і досягне внедовзі рівня Південно-Африканської продукції«. Найбільшу продукцію золота має Південна Африка (310 тон щороку), а США тільки 71 тону.

Не подаємо за браком місця якими засобами терору провадилась експлуатація мільйонової маси в'язнів, коли при 60-65° морозу ці нещасні раби, працюючи 12-14 год. на добу і без днів відпочинку, за новими методами XX віку »перевиховуються«.

З всього сказаного напрошується висновок: Колима з 5-6 мільйонами в'язнів є пороховим склепом, який міг би завдати смертельний удар большевицькій системі рабства, бо досить на ту територію висадити якусь дивізію парашутистів, щоб за короткий час склалась мільйонова антибольшевицька народня армія з прекрасним командним складом (в'язні). І ця сила змогла б відіграти не аби-яку ролю в визвольній боротьбі поневолених Москвою народів. Саме цього найбільше і боявся СССР в його взаєминах з Японією.

(перед тітоїзмом в Китаї?)

Продовження з 10 стор.

в основному в Манчжурії (70% всієї індустрії Китаю), але в наслідок »визволення« в 1945 р. цієї провінції російськими військами, ця індустрія була здемонтована і вивезена до СССР. Щоб побудувати нову індустрію, Китай неминуче потребує допомоги ззовні. Такої допомоги СССР не дасть, бо не має для цього ресурсів. Натомість, СССР, пересуваючи свою індустрію на схід за Урал, намагається тепер підпорядкувати північні й західні китайські провінції своїм економічним впливам. Для цього ведеться відповідна політика розчленування Китаю.

Найбагатша провінція Китаю — Манчжурія вже віддавна є предметом зазіхання Росії. Російські царі добились того, що майже ціла Манчжурія стала провінцією царської Росії. Такі військові об'єкти, як Порт Артур та Дайрен були російськими фортецями. Пізніше Манчжурію загарбали японці, а після розгрому Японії в останній війні, совєтські війська знову окупували цю провінцію. Уряд Чан Кай-Шека на основі договору з СССР з 14 серпня 1945 року фактично продав Порт Артур і Дайрен советам. Про цей договір СССР ще подбав на Ялтинській конференції і там ще добився на це згоди в Рузвельта і Черчіля. Якраз проблема Манчжурії і є сьогодні один з основних пунктів ворожнечі між китайськими комуністами і Кремлем. Ще підчас окупації Манчжурії совєтськими військами, в Харбіні створився китайський комуністичний уряд, який керувався директивами з Хабаровська. Цей уряд існує ще й сьогодні і на чолі його стоїть відомий »московський китаєць« Лі Лі-Сан. Цей уряд був і є в напружених відносинах з центральним китайським комуністичним урядом, який раніше весь час сидів в Єнані, а тепер перебрався до Нанкіну. Які відносини існують між цими двома урядами, може посвідчити хочби той факт, що гроші видані Єнанським урядом в Манчжурії не ходять, бо Харбінський уряд має свої власні фінанси. Саме з цим Харбінським урядом Лі Лі-Сана, за згодою Кремля, і вів переговори Куомінтанґ в справах замирення, але через безкомпромісове становище Мао Тзе-Тунґа (Єнанського уряду) і через його протести ці переговори провалилися.

Але зацікавленість Москви не обмежується Манчжурією. Восени 1945 р. в західно-манчжурській місцевості Венґіем'яо був створений ще один комуністичний уряд, який розповсюдив свою владу на три північно-західні китайські провінції т. зв. Внутрішньої Монголії. Цей уряд теж не визнає попередніх двох і керується прямо з Москви через маршала Чолпасана, диктатора совєтської »незалежної« Монгольської Народньої Республіки. Ці три провінції Внутрішньої Монголії Москва хоче приєднати до Монгольської Республіки, а ця остання, як відомо, вже віддавна є колонією СССР, хоча СССР, коли »визволяв« її в 20-х роках, клявся, що поверне її Китаю, коли Китай стане на ноги.

Не ліпша ситуація є і з третім шматком Китаю — великою західною провінцією Сінк'янґ. В цій провінції ще й досі є влада націоналістів, але після недавно заключеного договору між СССР і Чан Кай-Шеком ці націоналісти Сінк'янґу, за згодою Чан Кай-Шека, взяли прямий курс на Москву, виявляючи сепаратистські тенденції по відношенні до решти Китаю, що є під владою комуністів.

Ведучи таку грабіжницьку політику, Москва використовує слабість комуністичного центрального уряду. Крім того і в тому уряді вона має свою міцну »п'яту колону«, яка має хоч і не абсолютні, але значні впливи. Щоб ще більше ослабити комуністичний Китай, Москва через своїх »п'ятиколонних« речників, запропонувала будувати нову китайську державу на засадах федерації. Це правда, що 400-мільйонове населення Китаю не є цілком єдине: є там різні впливи культур, різні релігії і навіть неоднакові мови, але пропонуючи надати самоврядування окремим провінціям, Москва зовсім не має на меті справедливу розв'язку через федералізм внутрі національних суперечностей. Пропонуючи децентралізацію китайської держави, Москва має на меті запобігти відривові цілого Китаю від її впливів. Якщо збунтувалась би одна провінція, то її легко можна придушити, але якщо збунтувався би цілий зцентралізований Китай, тоді Москві довелось би мати до діла з новою 400-мільйоновою Югославією. Москва добре вивчила науку з Тітом і саме в такий спосіб хоче побороти тітоїзм в Китаї. Правда, не відомо, чи китайські комуністи погодяться на такий »добродійний« проєкт федералізму.

Вся ця московська політика напевно не є до смаку китайському центральному комуністичному урядові. І напевно саме враховуючи це, американська »біла книга« про Китай зазначує, що США стоять проти всякого розчленування та посягання на території і незалежність Китаю.

Без помилки можна сказати, що США своєю »білою книгою« мають намір сприяти поширенню тітоїзму в комуністичному Китаї. І якщо США вирішили ставити ставку на комуністичний, але »тітовський« Китай, то напевно вони мають якісь значні підстави розраховувати на це. Американська ж закордонна політика була, як відомо, завжди реалістична.

Що ж до проблеми комунізму, як ідеології чи доктрини в Китаї, то найвлучніше сказав про це один американський консервативний журналіст. Він привів цитату з Маркса, в якій Маркс говорить, що подібність між европейським і китайським комунізмом така, як подібність між геґеліянською і китайською філософіями. Та й не дивно. В февдальній аґрарній країні з 400-мільйоновим голодним населенням, що стомлене чвертьстолітньою війною, годі говорити про комунізм. Населення хоче їсти і хоче спокою, і коли комуністи його не дадуть, то не виключено, що підуть слідом за Чан Кай-Шеком. Саме враховуючи це, Мао Тзе-Тунґ взяв курс на своєрідний китайський НЕП. Він закликає робітників не сваритися з капіталістами, а спокійно працювати далі. Вся економічна політика комуністів зводиться до двох пунктів: націоналізація монополій, що належали чотирьом родинам, та наділення безземельних землею. Середній капітал процвітає й далі, про що так радісно повідомляють американські купці й підприємці з Шанхаю. Комуністи навіть залишили всю стару бюрократію на містах, бо нової створити нема змоги — Китай неписьменний. В запроєктованому новому коаліційному уряді, в який входитимуть представники 45 політичних груп, комуністи офіційно претендують лише на третину місць. Звичайно, це формальність. Фактично ж перед кожною з цих 45 груп стоїть дилема, подібна до тієї, що стоїть перед персонажем одної з драм Дюма: »Якщо ти мені ні в чому не перечитимеш, я в усьому буду з тобою згідний«. На таких засадах ще сьогодні тільки й можливий тітоїзм.

Література і життя

ПРО ВЕЛИКЕ МИСТЕЦТВО

Під великим мистецтвом ми розуміємо не все те прекрасне в мистецькій творчості, що чарує нас сьогодні, але що втратить чаруючу силу завтра, а епохальні твори, які переростають рямки своєї доби (напр. »Дон-Кіхот«) і навіть своєї культурної ери (напр. антична драма). Під цим оглядом Европа, починаючи під Данте, Сервантеса і Шекспіра, не мала великої літератури, якщо не рахувати ще філософської трагедії Ґете »Фавст«.

Що є найістотнішою ознакою великого мистецтва? Те, що воно в могутніх образах і конфліктах освітлює найглибші проблеми людського буття. В цьому розумінні неперевершеним було античне мистецтво. Його розквітові сприяло ціле духове наставлення античного світу. Релігія старовинних греків була гармонійно пов'язана з життям. Вона не вступала в конфлікт з природою людини (як християнство середніх віків), а випливало з неї. Тому ціла мистецька творчість старовинних греків була релігією і ціла релігія була мистецтвом. Фахові мистці були безпосередніми продовжувачами народньої творчости. Кожен такий митець вважався і народнім творцем. Грецький міт ліг в основу драм Есхіла, Софокла, Аристофана. Ці великі творці тільки обробляли сюжети народнього епосу, який у греків так глибоко розкривав людське буття, як ні в одного іншого народу. Так, напр., конфлікт людського розуму з стихією буття грецький міт втілив в образі сина неба і землі Прометея, який викрадає в бога Зевса вогонь, щоб освітлити людство силою божественного пізнання. Але володар чудодійного вогню (таємниць природи) Зевс карає Прометея, що, прикутий до скелі, вічно мучиться за свою надмірну любов до людей. Таким чином, вічний конфлікт людини з природою народній міт втілив в чудовий мистецький образ, а поет Есхіл передав цей міт в потрясаючому драматичному конфлікті, що вічно хвилюватиме людство.

В трагедійній трилогії »Орестея« той же Есхіл втілив один з епізодів народнього епосу про Троянську війну, де в перепітіях боротьби людей розриваються вічні закони історичного розвитку. Цар Агамемнон воює під Троєю, а його дружина Клетемнестра в цей час змовляється з коханцем і, коли Агамемнон повертається, вони вбивають його. Але духи помсти Еринії штовхають сина Агамемнона і Клетемнестри Ореста відплатити матері за смерть батька і він вбиває матір. Тоді ті самі духи помсти переслідують Ореста, як убивця матері, аж доки він не знаходить виправдання в найвищому судолищі (ареопаг). Помимо цілого ряду інших епохальних проблем (напр. перемога патріярхата над матріярхатом) в цій драмі показано закони історичного розвитку, що їх у філософії два тисячоліття пізніше виклав Геґель. Ці закони — боротьба протиріч і заперечення заперечень. Одна крайність викликає іншу, що заперечує попередню, аж доки ці конфлікти не замикає синтеза (ареопаг), що творить основу (тезу) для нового конфлікту. І хіба в таких подіях нашої доби, як винищення українців голодом в 1933 році, винищення жидів Гітлером, перебіг другої війни, »мир« і протиріччя, ним створені, хіба в усьому цьому не можна відшукати своєрідної закономірности, орестеї наших днів.

В драмі »Цар Едіп« інший античний поет Софокл також використовує народній міт про царя Едіпа, що маленьким був викинутий батьками, врятований пастухом, став пізніше царем, одружився з власною матір'ю і мав з нею дітей, за що ціле царство було побите карою небесною. В блискучій мистецькій формі Софокл зображує порочність кровозмішання і народню віру в детермінованість людської волі.

Характерною особливістю античної драми була її релігійна спрямованість. Через те надзвичайно тісний зв'язок з цілою духовістю народу. Антична драма була складовою частиною релігійного культу. Другою властивістю античної драми було те, що кращі її зразки зображали конфлікт не в суспільстві, а суспільства як цілого зовнішніми силами: з природою, долею, законами історичного роз-витку і т. д.

Зовсім інший характер має мистецька творчість европейського суспільства нових віків. І тут ми спинимось трохи на Шекспірі — найгеніяльнішому її представникові. Для драми Шекспіра, як і для цілої европейської духовости, характерним є відокремлення мистецтва від релігії і перенесення драматичного конфлікту в сферу внутрісуспільних взаємин. Розрив між мистецтвом і релігією був спричинений антимистецьким наставленням християнства, тобто відштовхуванням його від земного людського існування, на якому тільки й базується мистецтво. Саме цим пояснюється цілковита вітсутність мистецтва в середні віки, коли суспільство було сковане церковними авторитетами. Недаром глибоко християнська творчість Данте була наймогутніша саме в тих місцях, де він »грішив«, тобто мимо своєї волі оспівував вчинки, які церква засуджувала (напр., позашлюбна любов Паоло і Франческо де Ріміні в »Божественній Комедії«). Може у цій втраті органічної єдности мистецтва з релігією і заложена перманентна криза того й другого: мистецтво втратило філософсько-етичний патос, а релігія відірвалась від життєвих соків і почала мумізуватись.

Основний сенс шекспірових драм — конфлікт суспільства з людським егоїзмом. Центральною постаттю у Шекспіра є Яго під різними іменами. В »Гамлеті« це король Клавдій, в »Король Лір« це дві старші дочки Ліра, в »Макбеті« це сам Макбет і його дружина і т. д. Яго — це образ того людського егоїзма, що всіма засобами іде до зверхности, руйнуючи гармонію суспільного життя, нищачи й калічачи оточення. Яго — це представник тих нових суспільних відносин, що йшли на зміну февдальній патріярхальності. Властивості цього руїнницького характеру існували одвіку. Першим Яго був Каїн. Але розквіту, панівної ролі і нищівної для цілого суспільства сили цей образ почав набувати лише з часів Шекспіра. Пізніше він повторюється в творчості Бальзака, Гоголя (Чічіков), Т. Драйзера (Купервуд) і т. д. Одначе, одному тільки Шекспірові пощастило через синтетичний жанр — трагедію розкрити цей образ до кінця і з його руїницьких властивостей вивести, за законами мистецької логіки, його власний кінець. Ні одна філософська доктрина не спромоглася заглянути вглиб віків так, як Шекспірова драма. За три століття наперед Шекспір передбачив кінець пануючого нині в суспільстві егоїзму і в загибелі Яго на сцені театру сьогоднішній глядач бодай підсвідомо схоплює трагедійний кінець зла, яке виводить з життя, правда, і ціле своє оточення.

Шекспір показує розклад европейських февдальних спільнот, але виходу не знаходить. Могутні сили протиставлені егоїзмові в драмах Шекспіра, ті сили нищать егоїзм (Клавдій падає від меча Гамлета, Яго від меча Отелло і т. д.), але й самі ці сили знищені егоїзмом. Нове життя родиться не з перемоги правди над злом, а приходить ззовні, як Фортінбранс у »Гамлеті«. Сьогодні на історичній арені Европи розігрується, можна сказати, п'ятий акт Шекспірової драми і неводомо ще, чи добро переможе, чи, як і в Шекспірових драмах, загине разом зі злом і нове життя прийде ззовні.

В »Фавсті« Гете немає вже реальних персонажів трагедії нашого віку. Зло в образі Мефістофеля існує як вічне начало поза конкретною людиною. І само це зло трактується філософськи як явище, що »руйнуючи, будує«. Це вже не трагедія, а філософія, де немає конфлікту пристрастей, діялектики боротьби. Тут діялектика не усоблених пристрастей, а абстрактивних ідей. »Фавст« — мистецько-науковий твір. В часи Гете мистецтво починає здавати позиції точним наукам, перестає бути універсальною образною синтезою реальности.

Бальзак, як і інші представники так званого реалізму, спалахують ще патосом заперечення зла, але не можуть протиставити йому щось реальне. Над життям безроздільно панують Гобсеки, Чічікови і жаден Гамлета їм вже не загрожує. Одиноко на цілий світ прозвучала в XIX ст. надхнення лірика Тараса Шевченка, що єдина на всю світову літертуру вирвала людину з соціяльних умовностей доби і, як вічну вартість, протиставила дрібним пристрастям пануючого світу. Цю людину Шевченко знайшов в самих глибинах життя, збоку від історичної дороги. Його селянська мати — це мадонна Рафаеля. Але Шекспіра, універсально синтезуючого людське буття Шекспіра, Европа так і не повторила. Він спалахнув яскравим феєрверком один раз і згас. Обігнавши античний світ цивілізаційними надбаннями, Европа не змогла навіть повторити його в галузі мистецтва. В чому ж річ?

Річ у тому, що після середньовіччя Европа увійшла в добу абсолютного відокремлення законів суспільного розвитку від людської волі. Для античного світу і середньовіччя характерною була персоніфікація цих законів в історичних постатях. Цар Едіп залежний від вищої судьби, але історія тремтить в його руках і його царство переживає радість чи страхіття залежно від його особистих переживань. Він усоблює суспільство, а не себе особисто. Його індивідуальність — це індивідуальність цілої спільноти і тому долю його переживає кожен найнижчий член його держави, як свою власну. А в Есхіла персоніфіковане в образі Прометея суспільство вривається навіть в позаісторичні сфери і робить виклик самим небесам. В Шекспірових драмах історичний процес так само босіблений, він ніби в людських руках і як піде дальший розвиток залежить не від сліпих законів історії, а від того чи іншого вчинку Гамлета, Макбета, Отелло, Юлія Цезаря і т. д. Хай їхні вчинки теж в кінечному відношенні детерміновані, але людина ще не бачить, історичний розвиток втілений в особах. Перед глядачем Шекспірових драм гра пристрастей не є якась приватна справа персонажів, а справа цілого суспільства і кожного глядача зокрема. Перевага коронованих персонажів в Шекспірових драмах річ не випадкова і не зв'язана з його політичними уподобаннями. Він показує історичні процеси, а вони персоніфіковані саме на верхівці суспільства.

В XIX ст. все це різко міняється. З палаців королів і президентів влада над суспільством переселяється на біржу. Політичні режими стають блідою еманацією справжнього володаря життя — капіталу. Найбільший завойовник усіх віків і найяскравіша постать історії Наполеон Бонапарт не дав натхнення великому мистцеві, бо для XIX ст. Бонапарт був тільки виконавець. Справжнім володарем Европи був уже безіменний капітал. Яго переміг Гамлета й Отелло, зробив їх своїми бонапартами. Але хіба Яго може стати позитивним персонажем трагедії? А без сильного позитивного персонажу хіба може бути трагедія? Гобсеки — ці Яго XIX ст. не знаходять рівних собі партнерів в романах Бальзака. Але вони є символ тільки розкладу, а не творчости, іскра Мефістофеля, а не Бога. Реалізм XIX ст. заходить далі в глухий кут песимізму.

Навіть античну чи Шекспірову драму ми дивимось тепер зовсім іншими очима : вона хвилює нас незрівняно менше, ніж в добу Шекспіра, чи, тим паче, в античну добу. Страждання і радість персонажів ми переживаємо тепер не як власні, а тільки по аналогії, ставлячи себе на їх місце. Кожну хвилину ми певні, що з нами того, слава Богу, не станеться і тому сучасне мистецтво нас не потрясає. Воно є тільки розвага, а не культ, не містерія, як було в античному світі.

Починаючи від Шекспіра закони суспільного розвитку відділились від історичних постатей і в уяві суспільства стали хоч і цілком видимими (напр. господарські кризи), але безіменними надлюдськими законами. Замість історичних постатей над суспільством стала панувати незалежна ні від королів, ні від президентів, ні навіть від мілліардерів ринкова стихія і її символ— золото. Золото - найвидатніший персонаж драми нашого часу і хто найближчий до нього, той наймогутніший. В сучасному мистецтві цей персонаж не знайшов свого антипода, свого Гамлета, свого трагедійного персонажу. Починаючи десь від XVIII століття суспільний процес уявляється для европейської людини як хвилюючий океан, на якому розкидані човники кожної особистости. Проблемою мистецтва стає не ціле суспільство, а кожен човник зокрема. Людину починає цікавити тільки її особиста доля. В літературі народжується родинна драма (Дідро) і родинний роман (Річардсон) — мистецтво індивідуального, закинутого в океані човника. Міщанська родинна тематика запанувала над мистецтвом, починаючи від XVIII століття і спроби Шіллера чи Гюго створити на цій основі трагедію не мали успіху. Їхні трагедії тільки блискучі мелодрами і їхні королі звичайні обивателі й міщани, а не персоніфіковані історичні процеси. На родинних човниках історичних трагедій не відбувається. Повстання Ібсенового Доктора Штокмана, як і бунт модернізму проти затхлої атмосфери міщанського побуту наприкінці XIX, на початкуXX ст. були теж бурею на родинному човникові або десь близько за його бортом.

Але ось блиснули вогники першої світової війни й в наслідок її дух ринкової стихії підірваний. Культ золота падає на наших очах. З'явилось пляноване життя і людина заявила претензії на керівництво сліпою досі ринковою стихією. Знову вийшли на історичну арену людські постаті — усіблення не тільки вузької сфери політичного життя, але й цілої сукупности соціяльних процесів. Мусоліні, Сталін, Гітлер, Мао-Тзе-Тунг, Тіто — це політичні діячі не обмеженої ринком політики, а персоніфікація історичних конфліктів. Втручання держави в господарські й суспільні процеси в демократичних країнах призводить і там до концентрації історичних сил і також персоніфікації їх, але вже не в тоталітарних, а в демократичних історичних постатях, в Періклах наших днів. Міняється вигляд цілого суспільного процесу і сучасній людині він перестає уявлятись неосяжним для людської волі океаном. Хвилюючий океан ринкової стихії на наших очах затвердіває, люди виходять з човнів і упевненою ногою ступають по історичній твердині. Вони може ночують ще на своїх човнах, але проблема човників давно стала вузько приватною справою і сьогоднішнє мистецтво більше не цікавить. Відмирає міщанство і його убоге мистецтво, що два століття панувало над Европою.

Европою знову потрясають персоніфіковані в історичних постатях соціяльні бурі. Це не є вже стихійні історичні процеси, що діють поза людською волею, як, напр., кризи ринкового господарства. Тепер сфера влади суспільства поширюється. Історичні процеси усіблені в людях, в їхніх хотіннях і стремлінях, в їхніх добрих або злих вчинках. Сучасну людину цікавлять не тільки ті сліпі закони історичного розвитку, які залишаються ще поза людською волею і ще є предметом набки, а ще більше ті персоніфіковані в людях історичні закони, що завжди були предметом великого мистецтва. Вчинки сучасних історичних постатей починають приковувати увагу світу, бо від тих вчинків залежить історичне »бути чи не бути«. Виникає гостра потреба пізнати закони поведінки і діялектики характеру сучасних історичних постатей, а це може зробити тільки мистецтво, при чому велике мистецтво.

Втікаючи від нудоти міщанського побуту, сучасне мистецтво замкнулось в експериментальній лябораторії богеми. Але історичні бурі вриваються і в вікна богемського ательє так, що аж шиби вилітають. Мистець мусить ставати за монументальні полотна. Вступаємо в добу великого мистецтва.

Проблески його бачимо вже в новій повоєнній драмі Сартра в Европі і ще раніше в повісті Осьмачки »Старший боярин«. В драмах Сартра і його школи вже немає родинної чи особистої проблематики. Тут сутичка історичних сил. Ось одна з Сартрових драм — »Брудні руки«. Секретар старого революціонера — честолюбивий самозакоханий юнак, від імени опозиції вбиває свого патрона. Опозиція перемагає, але приймає політичну лінію убитого вождя

й юнака розстрілюють за вбивство. Зовсім очевидна подібність до сюжетів історичних трагедій.

Не важко помітити, що елементи цього нового мистецтва розсипані вже в творчості Хвильового і його школи революційних українських романтиків. І хоч у М. Куліша персонажі ще міщани, проте вони більш усосіблюють історичні процеси, ніж королі у В. Гюго. Кулішів Малахій покидає навіки родинний човник і йде в »голубу даль« затверднілого соціяльного океану. Він ще не витримує ролі персонажу нової історичної драми й божеволіє. Але це нова людина і за ним почуваться нова історична дійсність.

Ще більш виразною спробою створення нового типу літератури є твір »Старший Боярин« Т. Осьмачки. Тут маємо ніби старе українське село, з старими персонажами, але то тільки видимість. Дієві особи »Старшого Боярина« вже не є носії селянського побуту, це історичні постаті, що втілюють великі соціяльні, можна сказати апокаліптичні, змагання. Може форма Осьмаччиного твору не зовсім ще відповідає змісту, може в ній ще багато від лябораторного експериментаторства, так характерного для мистецтва останніх десятиліть, але зміст уже знайдений. Та й кому ж як не українській літературі показувати світові новий зміст? Хто перший, як не Україна попрощалась з старим життям, при чому попрощалась в такий страшний, трагічний спосіб, як ніхто досі на землі.

Наша доба чекає нового мистецтва, яке відображало б великі історичні зрушення, що відбуваються в суспільстві. Зародки такого великого мистецтва вже є, але великих творів ще немає. Вантаж старого міщанського і богемського світу висить ще на новому мистецтві. Воно росте разом з новою людиною, що народжується в соціяльних бурях нашої доби.

О. Зерницький

ПРО ЕВОЛЮЦІЮ КАПІТАЛІЗМУ

Соціялістична думка в галузі науки про суспільство зробила за останні десятиліття великий поступ. Соціялізм ніколи не був іконою, щоб на неї молитись і ніколи не був догмою, в яку треба безкритично вірити. Соціялісти завжди вважалися »вільнодумцями«, але це »вільнодумство« ніколи не було »виссане з пальця«, а завжди основане на реальності, на фактах і на науці. Саме в цьому науковому »вільнодумстві« і криється та потенціяльна сила, яка ввесь час рухає соціялістичну теорію вперед.

Оскільки наші читачі прохають нас приділяти більше уваги новим осягам в галузі соціялістичної теорії, ми надалі будемо робити це систематично. Тепер же познайомимо наших читачів з деякими новими думками в цій галузі теорії, автором яких є Незалежна Соціялістична Ліга США. Члени цієї ліги звуть себе революційними марксистами. В резолюціях з'їзду НСЛ, який недавно відбувся, подано цілий ряд цікавих думок, які могли би бути і вже є зараз предметом дискусії серед соціялістів. Ми подаємо ці думки в скороченні і без наших коментарів, але вважаємо їх дискусійними.

В розділі про еволюцію капіталізму резолюції НСЛ вказують на цілком нові явища в капіталістичній економіці, що сталися протягом останніх десятиліть. Капіталістична економіка переживає бюрократичну мілітаризацію. Говорячи економічними термінами, це означає швидкий зріст в економічній структурі капіталізму нового, третього сектору продукції, поряд з продукцією засобів виробництва та продукцією засобів споживання. Цей новий важливий сектор економіки є продукція засобів руйнування — виробництво товарів, які не входять ані в процес репродукції, ані в продукцію робочої сили.

Зв'язок між економічними і політичними змінами, які від цього сталися, є той, що ринком збуту для цього третього сектору капіталістичного виробництва стала держава. Зріст впливів в економіці цього типу виробництва має як наслідок часткове заперечення вільнодіючого ринку, регулятора капіталістичної економіки та заміна його частковим плянуванням державної бюрократії. В зв'язку зі зростом воєнної економіки починається бюрократизація капіталізму. Впливова роля держави сьогодні зосереджується в розбудові та скріпленні воєнного потенціялу економіки в чеканні майбутнього конфлікту або плянуванні воєнного виробництва в існуючому конфлікті. Цей новий характер держави основується на новому зростові воєнної економіки та на новій ролі державної бюрократії, яка має тенденцію замінити сліпо оперуючий ринок плянуванням, організованим державою. Ця заміна відбувається за рахунок дрібних капіталістичних підприємств, як також частково і за рахунок обмеження політичної, а навіть і соціяльної влади буржуазії (як, напр., це вже було в випадкові фашистської воєнної економіки).

Капіталізм прирік сам себе на загибіль. В майбутній війні між західнім імперіялізмом і сталінським імперіялізмом перемога першого могла би бути лише тоді, коли б він посилював точно ті самі тенденції розвитку, які штовхають його в напрямку розвитку його ворога. Воєнна економіка — бюрократизація — бюрократичне плянування — контролі — режимність — занепадаючий життєвий стандарт при »повному забезпеченні працею« в воєнному виробництві — це є соціяльна необхідність, яка направляла б капіталізм до перемоги в загрожуючій війні. Помилкою і утопічно було б думати, що перемога американського імперіялізму в цій війні може бути забезпечена меншими коштами ніж прискорення його власного упадку і перетворення себе в такий модерний типу варваризм, проти якого він воює.

Деґенерація сьогоднішнього капіталізму є найбільш помітна на його периферіях, в відносинах між ним і колоніяльним світом. Кінець першої світової війни приніс скріплення колоніяльних імперій держав-переможців. Друга світова війна принесла цілковитий розпад в цілий світовий імперіялізм там, де він розрахував найбільше — серед його колоніяльних рабів. Найбільші в світі імперії — Британська й Французька розвалюються. Характерним, одначе, є те, що ці зміни сталися без соціялістичної революції і не під керівництвом робітничої кляси колоній.

Але колонії здобули лише національну незалежність, хоча на цьому новому етапі розвитку капіталізму національна незалежність грає зовсім незначну ролю, оскільки нації потрапляють в економічну залежність від нового імперіялізму. Новий етап розвитку капіталізму відзначається тим, що старі відносини колоніяльних рабів і колоніяльних панів замінились новими відносинами залежности не лише з бувшими колоніями, але і з країнами, які мають національну незалежність вже сотні років і навіть самі були чи й є ще »імперіями«. Є це гіерархічні відносини економічного підпорядкування під гегемонією американського супер-імперіялізму. Відносини, які створились між американським імперіялізмом і (нпр.) Італією є зовсім не такі як (напр.) довоєнні відносини між Англією і Індією. Це вже не є відносини пана до колоніяльного раба, а лише короля до вассала. Капіталістично-імперіялістичний світ вже не є поділений на дві більше чи менше ясні сфери, які складаються з експлуатуючих країн та більшої кількости безправних націй-кріпаків. Є це гіерархія під егідою Вашінґтону, імперіялістична система зі спільними але нерівними обов'язками, з впливовим імперіялізмом Сполучених Штатів, який »збирає вершки«. Нові національно-незалежні колонії є допасовані до цього механізму.

Американське панування в Західній Европі не прибирає форми політичного поневолення національної суверенности, так само як цього не було й під час опанування Латинської Америки. Вассальні країни під формою »суверенних« держав підпорядковують себе Вашінґтону на своє власне »бажання«, »добровільно«, тобто під примусом господарської нужди, яка сталася в наслідок розвалу їхньої власної капіталістичної економії. Надодачу, небезпека зі Сходу, з Москви штовхає їх в обійми імперіялізму. Обидва суперімперіялізми підтримують, в такий спосіб, один одного.

Далі, зупиняючись на сьогоднішніх завданнях робітничої кляси та її партій, резолюції НСЛ твердять, що реформістські соціялдемократичні партії стремлять також до бюрократизації суспільства, до бюрократизації капіталізму, бо вони відкидають і бояться (так як і комуністи) впливу робітництва в керівництві суспільством. Їхня ідеологія не вірить в робітничу демократію та ініціятиву. Але соціяльною базою соціялдемократії в основному й далі є робітнича кляса. Тому сьогоднішня соціялдемократія є ніби з роздвоєною душею: з одного боку спирається на робітництво і з другого боку боїться його, бо не допускає до керівництва суспільством. Бюрократичні тенденції в соціялдемократії можна і треба нейтралізувати в той спосіб, що треба творити серед робітничої кляси і партій ліві крила, які безкомпромісово виступали б проти бюрократизму за робітничу демократію, як також і проти обох імперіялістичних бльоків — американського й советського за незалежну третю силу. Ключ до боротьби за соціялізм сьогодні є боротьба за демократію. Це в однаковій мірі відноситься як до підкапіталістичного світу, так і світу підсовєтського.

В советському бльоці, систему якого резолюції НСЛ називають »бюрократично-колективістичною«, всі рухи спротиву неминуче об'єднуються біля одної вимоги —демократія. Ця вимога є не лише суттю боротьби за соціялізм під бюрократично-колективістичним режимом, але і єдиною програмою, довкола якої об'єднується всі найширші верстви населення. Де держава стає власником і контролює економіку, там боротьба за державу, за владу в ній стає боротьбою за демократичне керівництво самих трудящих проти бюрократії. Крім того випадок з Югославією, який призвів до першого і найсильнішого удару по сталінській імперії і який кидає яскраве світло на її внутрішні протиріччя, які неминуче розірвуть цю імперію, показує, що російський імперіялізм по своїй власній природі мусить увійти в смертельно загрозливий конфлікт з вимогами національної незалежности поневолених ним народів.

Під чоботом «визволителя»

Від Редакції:

Оригінальні зізнання свідків про »визволення« Східньої Німеччини російськими військами досі ще мало проникло в світову пресу, не зважаючи й на те, що десятки біженців щотижня нелегально переходять кордони в напрямку на захід. Нижче ми публікуємо два оригінальні документи, автори яких є бувші німецькі комуністи. Перший документ — це зізнання б. бюргермайстера м. Кеніґсберґа (тепер Калінінград). Історія цього документу є слідуюча: автор, біженець з Східньої Прусії, склав це свідчення в Гамбурській поліції. Всі біженці з советської зони складають такі свідчення в західніх зонах, але ці свідчення не публікуються. Згаданий документ випадково потрапив до американської газети »Лейбор Екшен« з архівів Гамбурської поліції. З цієї газети ми й передруковуємо повний текст документу. Треба відзначити, що автор чомусь нічого не говорить про приєднання Кеніґсберґу до Росії та про заселення його росіянами, хоча це заселення йшло поряд з вимиранням німецького населення міста. Другий документ, — це лист Берлінського соціяліста (бувшого комуніста), який з'явився в американському журналі »Політікс«. Обидва документи ми подаємо нашим читачам не лише з метою інформації про політику російських окупантів, але й для того, щоб показати які ліки найліпше допомагають комуністам видужувати від хвороби »советського міту«.

x x
x

Я, Герман Мацьковіч, народжений в Крайцберзі 5 листопада 1899 р., був робітником на тартаці в Кеніґсберзі в Андреас Кампанії, Шонфлісер Алле. Протягом 1945 і 46 р. р. я жив в Кеніґсберзі під російською окупацією.

Після того, як я був свідком терору в місті та безчисленних злочинів Советів проти найпростійших прав гуманности, я хочу скласти слідуючу заяву, за яку я готовий формально присягнути. До цих переживань я був переконаним комуністом.

В жовтні 1942 р. був я засуджений нацистським урядом на три роки тюремного ув'язнення за антиурядову діяльність. Наприклад, я казав: »Коли прийдуть росіяни, всі нацисти будуть покарані«. Я був ув'язнений в Райні, в Сх. Прусії. Коли росіяни прийшли до цієї провінції, всі засуджені в січні 1945 року були звільнені.

Після цього я пішов до Кеніґсберґу, але своєї родини не міг знайти. Вони вже втекли. Деякий час я знову працював у моїй старій кампанії. Я був втягнений в працю до фольксштурму, але мене знову звільнили, коли довідались, що я не »достойний« цієї служби.

7 квітня 1945 року росіяни увійшли до Кеніґсберґу — Понарту, південного передмістя, де я жив. Вони евакували нас, цивільних, до Льовенгаґен, але, при пред'явленні моїх тюремних документів, мені було дозволено повернутись додому. Я зголосився до 5-ї російської комендатури, де негайно був призначений бюрґермайстером Понарту.

Згідно перепису I-го травня в Кеніґсберзі було 90.000 німців (нормально — 360.000), яких збільшилось до 100.000 протягом того місяця, коли був приплив чоловіків, звільнених з концтаборів.

Як тільки росіяни увійшли в місто, вони арештували всіх членів нацистської партії, як також кожного, хто мав якийсь неясний зв'язок з нацистами. Їх забрали до концентраційних таборів в Метгетген, Лібяу і Інстербурґ. Також політичні в'язні держались в міській в'язниці, по 8 осіб в одній камері, призначеній на одну особу. Ми, німецькі бюрґемайстри, часто мали нагоду відвідувати цих в'язнів і ми бачили їхні життеві умови та їхнє пригнічення. На протязі одного місяця травня більше як 150 осіб в цій тюрмі вмерли або зникли від епідемії тифу та від рук М.В.Д.

20 червня 1945 року, ми, 12 німецьких бюрґермайстрів, були змушені бути свідками на масовій екзекуції більше як 1000 політв'язнів на площі Е. Коха. Їх було покарано в той спосіб, що їм потовкли голови дерев'яними довбнями. З цієї групи тільки двом, в останні хвилини, було відложено смертну кару і дано по десять років тяжкої праці; один з них був п. Флах — заступник управління Андерс-Кампанії.

Поскільки харчова ситуація з квітня була вже катастрофальною, ми, бюрґермайстри, просили російську окупаційну владу дозволити німецькому населенню посадити картоплю та ярину на городах. Це було дозволено і люди почали працювати, але при кінці травня росіяни конфіскували все, навіть насіння й поставили охорону біля дільниць городів. Тільки ми, бюрґермайстри, позначені білими пов'язками, мали дозвіл зібрати свій урожай ярини і картоплі.

Під кінець серпня 1945 р. епідемія тифу, спричинена голодом, вибухнула в Лібау, Латвія, і поширилась до Кеніґсберґу. Ця пошесть з самого початку брала данину біля 300 жертв денно. В жовтні ця цифра спала на деякий час до 50 на день, що було відображенням дещо кращого харчового положення, бо на протязі цього місяця нам дали приділ картоплі.

З боку росіян нічого не було зроблено до кінця 1945 р., щоб припинити голод серед населення, яке залишилось в живих. Нормою було 200 грамів (три маленькі скибки) хліба і то лише на картки. Багато хто не міг викупити свого хліба, бо харчова картка коштувала 10 рублів (а для затруднених — 20 рублів). Райхсмарок більше не було в обігові, німецькі паперові гроші валялись по вулицях. Денна хлібна норма — 200 гр. коштувала 1 рубль, ціна, що була часто поза можливостями навіть людей, які мали працю. Таким людям обіцялась зарплата в рублях, але, звичайно, вони нічого не одержували. Тільки ми, бюрґермайстри, одержували платню (360 рублів в місяць).

Інших харчів, які можна було б купити, не було в Кеніґсберзі; не було відчинених ніяких ані торговельних крамниць, ані майстерень. Часом люди збирали кінське м'ясо з ветеринарних шпиталів. Одначе, це можна було зробити тільки при великому ризику, бо це означало віддатись на ласку росіян. Половина з жінок, які ходили збирати кінське м'ясо, ніколи не вернулись. Майже кожного дня, чого я сам був свідком, — їх ґвалтували і мордували.

Поскільки люди не могли жити на 200 грамах хліба в день, вони продавали свої останні речі росіянам за якунебудь їжу. Священики Бекман та Міллер, які були раніше покарані за те, що вони були антинацисти, просили російську військову владу про дозвіл збирати картопляне лушпиння біля російських бараків. Це картопляне лушпиння вони ділили на маленькі порції та роздавали людям. Не було більше в Кеніґсберзі ані маленьких дітей, віком нижче 4 років, ані старих людей. Добре харчувались тільки жінки, які жили з російськими солдатами. Високий ступінь смертности зменшив кількість населення з 50.000 до 32.000. Я маю підставу твердити про правдивість цих чисел, поскільки я, як бюрґермайстер, був зобов'язаний видавати хлібні картки.

6 і 7 листопада 1945 р., які були днями російського свята, російським солдатам було дозволено робити все, що вони схочуть: чоловіків били, більшість жінок були зґвалтовані, між ними моя 71-річна мати, яка в наслідок цього померла в час Різдвяних Свят. Знову ж на Різдво солдатам була дана свобода дій в місті і більшість робітників були замкнені у в'язницю на декілька днів, включаючи і бюрґермайстрів.

Незадовго перед залишенням Кеніґсберґу, в лютому 1946 р., я пішов з двома священиками Бекманом і Міллером відвідати дитячу лікарню. Тут ми побачили голодуючих і напівмертвих дітей. Пан Міллер прохав мене розказати всьому світові про цей стан. Від 1-го до 15-го лютого в лікарні не було хліба. З того часу, як я довше не міг переносити такого нелюдського стану, я почав шукати шляху до втечі. Це мені вдалось при допомозі декількох залізничників, яким я дав 15 альянтських марок за те, щоб вони взяли мене з собою до Алленштайну в польській частині Східньої Прусії. Тут у мене поляки вкрали все, що я мав, але я ухитрився триматись потяга, стоячи поміж вагонами ввесь час аж до Берліну.

Тепер я знаходжусь в Гамбурзі, шукаючи свою родину, яку бачили осланньо в Брауншвайзі.

x x
x

Дорогий П.

Вічність, здається, пройшла з того часу, як ми писали один одному. А що ми пережили в міжчасі. Одначе Анні й я пройшли через всі труднощі. Чудом, можна було б сказати, але в дійсності — цілком випадково. 450 повітряних нападів щось та значать, а Берлін їх пережив. Все ж таки ми були щасливі, наше місто ще стоїть, навіть хоч і зруйноване.

Під час боїв за Берлін ми провели два тижні в підземному сховищі. Артилерійський вогонь був дитячою грою в порівнянні з бомбардуванням. Все ж вмерло багато людей. Вони валялися по вулицях, деякі були просто подавлені проходячими танками.

29 квітня Анні й я були на краю життя. Шість росіян зайшли вночі в наше сховище. Вони забрали всіх жінок і зґвалтували їх. Спочатку вони не знайшли Анні. Жінки страшно кричали, а ми мусіли слухати це. Трохи пізніше шість Іванів направили свої пістолі на нас. »Ури, Ури«, — вимагали вони. Але у нас вже не було годинників. Інші росіяни забрали їх перед тим. Чотирьох з нас вони поставили біля стіни. Пані Гелена Г. (60 років), п. Р. (70 років), Анні, яку вони витягли перед тим зза ліжка і я. Іван рахував до трьох перед тим, як стріляти. Перша куля вдарила пані Г. прямо в лице і зразу ж забила її. Пані Р. була слідуючою жертвою. Куля попала їй прямо в рот, але вона, страшно обливаючись кров'ю, жила ще деяку мить. Тоді прийшла наша черга. Іван двічі вистрілив близько біля наших голів, але тільки налякав нас. Я осів як той мішок, що його вдарили ногою, мені крутилась голова і все, що було довкола, зникло як в тумані. Раптом мене пронизила думка — десь в мішку мусить ще бути старий годинник моєї тітки. Руки трусяться, нічого не можу знайти, вивертаю мішок на підлогу і нарешті — річ знайдена. Іван бере годинник — »Іщо Ури«, — каже він і знову рахує до трьох. Стріляє ще два рази, ми обоє присідаємо. Паралізовані від страху інші не роблять жадного звуку. Шість Іванів знаходяться між нами, деякі ніяково посміхаються. Я пам'ятаю це дуже добре. Ми підіймаємось і ще раз стаємо біля стіни. Але про життя ми більше не думаємо. Це вже кінець...

За тридцять років боротьби, тут стоїть »товарищ«, вбиваючий за нікчемний годинник. Ненавість тут ні до чого. Можливо, навіть, більш жахливіші речі траплялись в Росії з цими людьми. Один другого ми не розуміємо. »Ти — товарищ, я — комуніст«. — »Ні, ти — фашист, всі німці є фашисти«. Тяжко знайти російського солдата навіть з елементарною клясовою свідомістю. Війна перетворила їх в рабів особистих інтересів: алькоголь, жінки, годинники. Людське життя для них нічого не значить, корова є багато цінніше. Вмирати не так страшно, але вмирати за це все — немислимо. »Тоді стріляй, товарищу, вбивай свого німецького друга« — кричу я до росіянина, знаючи, що він мене не розуміє. Він — біло-

рус, гарно збудований, з правильними рисами обличчя, трохи симпатичний. Від нього несе парфумами, росіяни виливали на себе цілі пляшки. Уявляли, що це мусить бути щось подібне до »культури« і хотіли зробити враження на наших жінок.

Анна і я обнялись, сказали декілька гарних слів один одному; ми відчули, що ми були самі. Іван опустив свій пістоль і тоді сталося щось незвичайне. Та сама людська істота, яка тільки що, не моргнувши оком, забила двох жінок щоб дістати годинника, яка перед тим стягла п. Г. з ліжка разом з її двома маленькими дітьми, щоб її зґвалтувати, не дивлячись на її благання, та сама людська істота, скажімо, що це — людська істота, тепер підбадьорює нас, намагаючись нас розвеселити: »Добре, добре, сідайте«, — каже він, і тоді шість росіян покидають підземелля смерти. Розумієте, що я просив цього чоловіка, я вимагав, щоб він забив нас. Але сталось так... Це був нервовий упадок сил і коли б приятель не прийшов в цю хвилину з допомогою, ми не жили б більше. Жах, одначе, залишається, так як це може бути повторене кожного дня, кожної ночі.

Прийми цей опис, як один з багатьох тисяч. Багато вмерло під час капітуляції Берліну, багато від своїх власних рук. Так, Росія була колись країною робітників і селян, вона була центром, а тепер вона служить найбільш брутальному мілітаризмові. Розуміється, тут немає нічого нового. Ми давно знали це. Тим не менше, пережити все це, що далеко перебільшило всі наші уявлення, було не легко.

Які ми бідні, я думаю, ти знаєш. Голод був страшний. На протязі трьох місяців ми не бачили ані граму жиру. Взагалі не було ніякого транспорту, результатом чого був лякаючий хаос. Я втратив 70 фунтів, Анні — 40. Зараз є трохи краще, одначе існує недостаток всього. Пришли щонебудь, якщо можеш. Цигарки також. Ми маємо тільки недокурки, що знаходимо на вулицях.

Тут в Берліні є приблизно 150 чоловік, які залишились від нашої старої групи. Є чимало роботи, але все є ще нелегальним, дякуючи МВД.

Альянти стараються відбудувати капіталізм, а робітничі організації хочуть дістати голос всередині цього »підприємства«. Більшість комунальних та адміністративних становищ знаходяться в руках С.П. та К.П. Ми живемо в часі арештованої революції. Все, що можна буде зробити — це підготовляти ідеологічно кадри для практичної діяльности, що має ще прийти. Напрямок нашої діяльности є проти всіх видів імперіялізму.

Здружнім привітом, Твій К. Р.
Берлін, 3 лютого 1946 р.

В ПОВОЄННОМУ ДОНБАСІ

(Зі слів очевидця)

Представникові нашої Редакції випала нагода розмовляти з членом підпільно-революційного руху в краю. Він ще в цьому році перебрався на еміґрацію. Цей найновіший емігрант пробував останні чотири роки на Донбасі в Сталіно та Ворошиловграді, працюючи звичайним шахтарем на забої в Ірміно, в Паризькій Комуні, в Брянці. Нижче подаємо його оповідання про життя українських робітників в Донбасі. (Редакція).

В наслідок минулої війни промислові центри Донбасу були зруйновані майже на 90%. З відступом німців, тобто вже з квітня 1943 року, большевики счинили великий галас навколо відбудови Донбасу. Але самим криком далеко не поїдеш. В робітничих масах не було жодної радости й ентузіязму з приводу зміни одного окупаційного режиму іншим, не було зацікавлености відбудовою. І тому скільки не кричала влада, з відбудовою Донбасу далеко не посунулись навіть і в п'яту річницю його »звільнення«. Великі капітальні шахти досі ще зруйновані, і на мою думку, їх не вдасться взагалі відбудувати. Наприклад, в тій місцевості де я працював, з одної капітальної шахти випомповували воду протягом трьох років, але рівень води понизився лише на три метри, тоді, як сама копальня має 150 до 200 метрів глибини. На місце капітальних шахт, відкриваються, правда, дрібні, і з них, звичайно, йде продукція. Але такі шахти є зовсім не механізовані і в них часто пробивається вода. Глибина таких шахт всього 30-40 метрів.

Тяжка індустрія знаходиться не в ліпшому стані. Чимало заводів і фабрик що були евакуйовані на схід підчас війни, тепер назад не повернуть. Вони залишились десь за Уралом. Зі зруйнованої індустрії в першу чергу відбудовуються заводи військового значення. Наприклад, танковий завод у Ворошиловську вже працює на повну потужність. Взагалі, продукція військових заводів Донбасу вже досягла передвоєнного рівня. З відбубараках, яких багато понабудовувано довкола довою житлових приміщень справа стоїть чи не найгірше. Будинки відбудовують і будують лише для вельмож та різних активістів. Загальна маса мешкає в дерев'яних промислових об'єктів.

А кількість робітників в повоєнному Донбасі дуже збільшилась. Відбудова такого індустріяльного велетня потребує мільйонів робочих рук і тому влада постаралася їх туди поназганяти. Абсолютна більшість робітників сучасного Донбасу — українці. Крім корінних донбасівців, за воєнні і повоєнні роки робітництво Донбасу зросло за рахунок мобілізацій колгоспників, та за рахунок переселених мешканців західних областей України та репатріянтів »остовців«. В Ірміно, де я найдовше працював, робітниками були в переважній більшості мобілізовані колгоспники з Сумської та Кам'янець-Подільської областей. Мобілізували їх не лише з причини запотребування робочих рук в зруйнованому Донбасі, але і з причини голоду, що існував в їхніх областях в роках 1945-46, який повстав в наслідок сильної засухи, неврожаю та в зв'язку зі зруйнованням колгоспів в часі війни. Також на Донбасі працює велика кількість репатріянтів з Німеччини. Всі ті, що були в часі війни в Німеччині на примусових роботах, після репатріяції перейшли багато чисток. Частина з цих людей була заслана до концентраційних таборів, зовсім мала частина повернулась додому, а найбільша частина була відправлена на працю по відбудові зруйнованих промислових центрів. Ці, що працювали на Донбасі, мали відробити контракти на п'ять років. Перший час їх всіх тримали в окремих таборах під охороною, потім звільнили, але заборонили виїжджати з місця замешкання. Крім українського робітництва, на відбудові Донбасу працювало ще десь біля 250-300 тисяч німецьких воєнно-полонених.

У зв'язку з відсутністю механізації в дрібних шахтах (механізованими були лише працюючі капітальні шахти), праця в них надзвичайно важка. Нормами видобутку вугілля за 8-годинний день є: в ручному забої — 3 тони, на врубову машину — 5 тон. Норми в загальному не виконуються. Час праці під землею є 8 годин денно, включаючи і суботу. Пересічна зарплатня шахтаря є 600-700 крб. на місяць. Якщо забойщик виконує норму, то одержує 35 карб. на день.

Але купівельна спроможність робітника є дуже низькою. Розглядаючи її і взагалі життєвий стандарт робітника, треба узглядніти два періоди: до і після грошевої реформи 15 грудня 1949 р. Після закінчення війни крамниці стояли порожні. Краму не було жодного, навіть махорки. Існував чорний ринок з надзвичайно високими цінами, і він не був заборонений. Харчові раціони по картках були дуже мізерні, але і на картки не можна було нічого дістати. Непрацюючим належало по картках 300 грамів хліба денно. Робітникам, працюючим на поверхні 500 грамів, полоненим німцям 600 грамів, шахтарям 600 гр. денно. За виконання норми належав 1 кг. хліба. Але хліб якщо й був то не чистий, а з різними домішками. На чорному ринку 1-2 кг. хлібина коштувала від 200 до 350 карб. тобто майже половину місячної зарплатні. В ті часи існувало, між іншим, сильне напруження між містом і селом. Головним постачальником чорного ринку залишався колгоспник, який хоч і сам часто голодував, але хоч дещо мав зі своєї присадибної ділянки. Робітники лаяли колгоспників за ті страшні ціни, що вони виставляли на ринку.

Після грошевої реформи і одночасного скасування карткової системи, життєвий стандарт значно підвищився і життя робітника покращало. Але нові ціни на харчові продукти і взагалі на всякий крам залишилися дуже високими і в робітників не вистачало грошей на заспокоєння основних потреб. До того робітникам не виплачують нормально грошей. Бували випадки, що затримка з виплатою тривала по три місяці. Коли після грошевої реформи в крамницях з'явилося чимало товарів — робітник не міг купувати, бо йому не вистачало грошей.

Як я вже зазначував, більшість мешканців сучасного Донбасу є українці. Національна сідомість серед них існує і то досить висока. Хоча влада веде постійний русифікаційний курс, все ж таки можна сказати, що він має успіхи лише у верхах. Всі місцеві газети на Донбасі виходять на російській мові. Більшість шкіл також російські. В установах говорять російською мовою. Але робітнича маса держиться від цього всього відсепаровано і не рідко можна обсервувати її ворожі настрої. Тут національний момент переплітається зі соціяльним і це творить собою одну цілість. Дуже характеристичним є існування клясової свідомости. Робітники ясно бачуть і почувають на собі гніт цілої кляси бюрократів і сталінських вельмож. Клясова різниця панує колосальна. Вона помітна в усіх галузях життя; вельможі мають вищу зарплатню, (директор шахти отримує понад 2 000 карб. місячно), для них в крамницях завжди все було і все є та вони мають інші привілеї. І сама ця кляса розмовляє лише російською мовою, читає російські газети, заводить російську культуру, кричить зза письмового стола на звичайного робітника що прийшов в установу і говорить своєю рідною мовою. Старі робітники лають і дореволюційний режим, і теперішній большевицький. Вони цінять головного інженера, але не хочуть бачити такої величезної різниці між ним і собою.

Прихильниками режиму є лише вельможі. Характеристичним є, що партійців між низовим робітництвом немає. Я не зустрів в шахті ні одного партійного робітника. Серед молоді є багато комсомольців, але їх настрої не дуже різняться від настроїв в батьків. Вкінці треба сказати, що всі т інастрої, всі ті клясові протиріччя, невдоволення та національний гніт використовує український визвольний рух, який є керований професійними революціонерами і пройнятий боротьбою за постулові ідеї. Він зумів знайти друзів в робітничому Донбасі і готується до розплати трудящих зі своїми гнобителями.

К. О.

Сторінка українських робітників у Бельгії

Положення Українських робітників в Бельгії

Зараз відбувається в Бельгії дуже прикра, щоб не сказати трагічна, подія в яку втягнуто безпосередньо кілька сот, а дотично кілька тисяч наших робітників. Щоб краще зрозуміти всю суть цієї справи, необхідно вернутись дещо назад і пригадати цілу її історію.

Після закінчення останньої війни, перед бельгійським урядом постало першорядне завдання: відновити продукцію своєї майже неушкодженої промисловості. Але передумовою цьому була вугільна продукція, котра впала майже до 1/3 довоєнного рівня через брак робочих рук та зниження продукції на робітника. Так як вугілля є базою цілої промисловості, то ясно, що без усунення цієї перешкоди, нічого було б думати пустити її на повний рух. А бельгійський робітник, не дивлячись на піднесення життєвого стандарту робітників — шахтарів, надання їм навіть певних привілеїв, не дуже радо йшов до копальні. Уряд бачив, що зарадити цій біді можна тільки притягненням до цієї індустрії чужинецьких робочих рук. Як і слід було чекати, його увага звернулась перше всього до країн в яких панувало безробіття. В першу чергу було спроваджено певну кількість швайцарських робітників, перебування яких тут було, однак, дуже коротке. Вони осудили дуже суворо порядки в бельгійських копальнях, як також харчовий стан, котрий був ще не налагоджений, і на протязі пару місяців усі повернулись на батьківщину. Бельгійські відповідні чинники зрозуміли, що на робітника з вищою культурою та з країн високого добробуту воне не мають що рахувати і повернули свій зір до Італії. Але й 50% спроваджених італійців не могли пристосуватись до суворих копальняних умов і негайно повернулись до свого краю. А тим часом видобуток вугілля поступав дуже мляво і належав до невирішених проблем. Саме в наслідок цих труднощів, спілка бельгійських вугільних промисловців вирішила звернутись до таборів переміщених осіб в Німеччині. Цю думку піддав їй мабуть той факт, що одна група таких переміщених осіб, приблизно в 2 тисячі чоловік, головно українців та поляків, була вже навербована до цієї індустрії в 1945 році. Майже всі ці люди залишились тут і виявили себе добрими робітниками.

В 1946 році бельгійський уряд увійшов у зв'язок з міжнародною організацією опіки над біженцями УНРРА, котра пізніше була переіменована на ІРО. Був нав'язаний також безпосередній контакт з представниками національних груп: балтійцями, українцями і поляками, котрі приїхали на розвідини на місце праці. В наслідок цього, між бельгійським урядом і ІРО-м була зроблена угода на підставі котрої Бельгія приймала 20 тисяч Д.П. Пізніше був намір навербувати ще стільки ж, але приїхало всього тисяч 20, кілька тисяч з яких повернулось назад до Німеччини після трьохмісячної проби.

Кожний приїхавший підписав із Спілкою бельгійських вугільних промисловців двохрічний контракт, який покладав на кожну сторону певні зобов'язання. Робітникам забезпечувались певні мешканеві і культурно-побутові умови, як також всі соціальні та заробітні права, котрими користалися бельгійські робітники. Крім того, при вербуванню їх, їм було зроблено дуже багато приваблюючих обіцянок, яких однак, передбачливо, не було внесено до контракту. Головна з них, що після закінчення двохрічних контрактів у копальні, кожний з цих Д.П. матиме повну можливість улаштуватись у любій з інших галузів праці, відповідно своїх здібностей і фаху.

За цих два роки, однак, економічна ситуація круто змінилась: видобуток вугілля перевищив довоєнний рівень, ринок став завалений фабричними виробами, а капіталістична система з її приватною власністю виявила себе, як і до війни, цілком безсилою вирішити планомірність виробництва і його розподілення. Високий технічний розвиток і продукція, що при правильному і справедливому суспільному устрою мали б бути джерелом загального добробуту, знов стають причиною хронічного безладдя і непевності завтрішнього дня. У всіх капіталістичних країнах росте число безробітніх і в Бельгії давно пересягло вже 200 тисяч. Чужинці, котрі так були потрібні зараз по війні, стали в певній мірі зайвими. Бельгійські підприємці, однак, раді б затримати їх тут, надіючись використати їх як дешеву робочу силу і, при наявності безробіття, затримати низький рівень заробітньої платні взагалі. Але присутність їх причиняє певні клопоти бельгійському урядові.

Восени минулого року уряд знайшов потрібним попередити цих Депістів, що в силу склавшихся обставин, вони не можуть рахувати, що після закінчення своїх контрактів могтимуть перейти до іншої індустрії. Їх можливості в Бельгії — це відновлення контрактів у цих самих копальнях або виповідження їх і перехід на становище вільних працівників, але тільки в цій самій індустрії.

Цей факт викликав надзвичайне розчарування серед зацікавлених осіб, тоді як велика більшість з них рішилась їхати до Бельгії тільки з надією, що двохлітньою працею в копальні заробить собі обіцяне право влаштувати свою долю в кращий спосіб.

Почався гарячковий психоз записів до різних країн та всяких спекуляцій на цьому грунті, але виїхати вдалось не багатьом.

Бачучи безпорадність свого положення, кілька сот з цих Д.П., що закінчили свої контракти в минулому квітні, рішились на розпучливий вчинок: зліквідувавши своє майно, вони виїхали до Брукселю, з вимогою, щоб їх перевезли назад до Німеччини або до одної з заокеанських країн. ІРО, однак, відмовилось виконати цю вимогу, мотивуючи це тим, що воно знайшло їм пристановище і що не певне чи в іншій країні вони будуть задоволені. Люди відповіли, що вони приїхали до Бельгії не на сталий побут, а тільки тимчасовий і що їх було обдурено в тім сенсі, що бельгійський уряд відмовляється дотримати своєї обіцянки відносно їх переходу до іншої промисловості.

Ці аргументи однак не мали впливу на представників ІРО і люди опинилися на вулиці. Бельгійський уряд теж хотів був ігнорувати їх, але врешті був примушений обставинами забрати їх. Мужчини були посаджені до збірного табору »Петіт Шато«, а жінки з дітьми приміщені до одного захоронку, де вони живуть в досить сприятливих умовах.

Від того часу деякі з цих Депістів погоди-

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИКИ В БЕЛЬҐІЇ!

Адреса Представництва Видавництва »Вперед« на Бельґію є така:

Mr. Zavsiaty Jean
90, rue Wazon
Liège Belgique

Просимо всіх наших передплатників, читачів і прихильників в Бельґії належність за нашу газету, датки на пресовий фонд, зголошення нових передплатників та кольпортерів, дописи та все інше пересилати виключно на повище подану адресу нашого Представництва в Бельґії.

В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ В БЕЛЬҐІЇ!

ДО ВСЕСВІТНЬОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ВІЛЬНИХ ПРОФСПІЛОК!

Париж

Шановні Товариші!

Звертаюсь до Вас з проханням взяти в оборону чужинних й українських робітників-скитальців, які невинно караються в бельгійській тюрмі.

Справа в слідуючому:

Весною 1947 року бельгійські власники копалень, разом з бельгійським урядом та організацією міжнародної опіки над скитальцями ІРО, завербували багато чуженецьких робітників-скитальців в тому і українців з Німеччини, деяких навіть із родинами, на працю в бельгійських копальнях вугілля.

Після заключеного із робітниками контракту, мали наші робітники працювати в Бельгії — як вуглекопи, два роки. Мали користуватись тими правами та мати такі умови праці, як бельгійські робітники, включно з правом страйку.

По двох роках мали робітники-скитальці право пошукати собі в Бельгії іншої праці, або емігрувати, чи повернутись у Німеччину.

Сталось так, що коли робітники-скитальці чесно виконали 2 річний контракт і відмовились працювати у шахтах зле обладнаних, в яких не хочуть працювати бельгійські робітники, бельгійський уряд не тільки не дав можности знайти іншу працю, або виїхати з Бельгії, але й замкнув їх у тюрму як злочинців та порозділював їх від їхніх родин.

Цей крок бельгійського уряду супроти чужинецьких робітникв-скитальців сколихнув всіх скитальців, які втікли від большевицького терору та його концтаборів рабської праці.

Замикати робітників за відмову праці по виповненню контракту до тюрми — це сором демократії і наруга з людяности.

Таке поступовання тільки дає зброю та аргументи в руки большевиків, які заєдно кричать про рабську працю білих невільників-чужинців у капіталістичних державах.

Ми просимо Вас, Шановні Товариші, взяти чужинецьких робітників-скитальців у Бельгії в оборону.

Хай їх звільнять з тюрми та дадуть можливість виїхати з Бельгії, коли для них немає там відповідної праці. Додаємо, що українські робітники в Америці заінтерисувались долею своїх товаришів в Бельгії та готові їм помогти в еміграції та знайти працю в Америці.

В ім'я гуманности, для почуття міжнародної робітничої солідарности прошу Вас, Товариші, вжити всього свойого впливу перед бельгійським урядом та бельгійськими робітничими профспілками, щоб помогти чужинецьким робітникам-скитальцям в Бельгії, щоб їх звільнено з тюрми та відпущено з Бельгії, як вільних, свобідних людей.

Я певний, що Ви, Товариші, як робітники, нам допоможете.

З товариським привітом
Антін Чернецький
секретар профспілок українських робітників в краю, тепер на скитальщині

Байройт 18. 8. 1949.
Леопольд-Казерне, бл. І/88.
Баварія — Німеччина.

лися повернутись назад до копальні, але до інших басейнів (майже всі ці »протестанти« прибули з Лімбурщини, де умови праці є значно важчі ніж в інших басейнах). Але 9 липня до Брукселю прибула, з тої самої Лімбурщини, друга партія, що складалася з 77 осіб. Вони розташувалися під відкритим небом у самому серці бельгійської столиці і теж відмовились повертати назад до копальні. Ця маніфестація звернула увагу публічної опінії і столична преса виявила реакцію котра може бути яскравою характеристикою для демократичної країни: вражена трагічним положенням,цих людей, вона докорами висловилась на адресу відповідних чинників. Це примусило уряд до відповіді.

11 липня шеф кабінету прем'єр-міністра, п. Драп'є, в супроводі бувшого шефа кабінету міністра топлива і енергії, п. Вінка, прийняв журналістів і зробив їм заяву в цій справі. З його заяви можна зробити такі висновки:

1) Він формально визнав, що вербуючи цих людей, бельгійський уряд обіцяв їм, що після виконання двохрічного контракту в копальні, він дозволить їм шукати праці в усіх глузях промисловості країни, котрі найдуть можливим використати їх послуги;

2) Що тепер цей уряд відмовляється дотримати свого зобов'язання під претекстом, що економічна ситуація країни змінилася.

Після такого признання стає дивним, як п. Драп'є міг заявити, що вважає становище бельгійського уряду в цій справі правильним. Ми, навпаки, вважаємо, що дана цим людям обіцянка, хочби й в словесній формі, мусить бути дотримана. Цього вимагає добра репутація Бельгії серед культурного світу.

Рішення бельгійського уряду тим більше не має під собою твердого грунту, бо як виходить з інтерв'ю т. Дегнеля, представника східноевропейських робітників при Централі профспілки бельгійських вуглекопів, яке він дав соціялістичному органу »Льо Пьопль« з 16 ні, 30% бажають переїхати до інших країн явили бажання працювати й надалі в копальні, 70% бажають переїхати до інших країн і тільки, приблизно тисяч п'ять хотіли б скористатися данною їм обіцянкою. Невже бельгійський уряд вважає, що цих кілька тисяч робітників, серед яких є чимало потрібних фахівців, можуть поставити під загрозу рівновагу бельгійського робочого ринку? Звичайно, що коли дозволити їм шукати праці в іншій індустрії, цим правом захочуть скористатися і деякі з тих, що виявили намір працювати й надалі в копальні та ті, що хочуть переїхати до інших країн. Це певно. Але є певним також, що частина з них, попробувавши в іншій галузі, повернула б назад до копальні, так як це було з тими, що були звільнені з неї по хворобі і попробувавши в іншій промисловості, робили всіх заходів, щоб вернутись назад до копальні, так як є велика різниця між бюджетом робітника-шахтаря та робітника з іншої промисловості. Шахтарі мають дешеві мешкання, безкоштовне вугілля і деякі інші пільги, яких не мають другі робітники.

Крім цього, ці люди своєю важкою працею, в критичний для бельгійської економіки час, не мало спряли її відбудові і вже тому заслуговують на певну пошану. Це чому ми маємо підстави надіятись, що бельгійський уряд перегляне своє становище і перевирішить його в найкращий для тих людей і для бельгійської держави спосіб, бо його сучасна позиція в цій справі, жодної користі бельгійському суспільству не принесе, а є тільки сприятливим грунтом для комуністичної пропаганди проти самої ж Бельгії.

Бельгія, липень 1949 р.

Іван Непокірний

В днях 7-10 жовтня відбулася в Лондоні міжнародня протиімперіялістична конференція з участю представників поневолених народів Азії та Африки. Наша редакція одержала від УРДП текст привіту висланого на ту конференцію з проханням помістити його на сторінках нашої газети.

ДО ПРЕЗИДІЇ МІЖНАРОДНЬОГО АНТИІМПЕРІЯЛІСТИЧНОГО КОНГРЕСУ В ЛОНДОНІ

Центральний Комітет Української Революційно-Демократичної Партії вітає в особі Вашого Конгресу ті суспільно-політичні сили, які борються за цілковите розкріпачення людини.

Український народ веде невтомну боротьбу за свою свободу. Якщо в капіталістичному світі поневолення людини витікає з інституту приватної власности, то в Росії воно тримається тепер тільки на тоталітарному політичному режимові, що обороняє привілеї нової експлуататорської кляси — російської большевицької бюрократії.

Український народ в особі своєї Української Повстанської Армії (УПА) бореться за скинення большевицького теталітаризму не в ім'я повороту назад, до капіталізму й приватної власности, а в ім'я відновлення своєї незалежної демократичної держави з суспільною в ній власністю на засоби виробництва.

Ми знаємо, що ворогом українського народу є не тільки російсько-большевицький імперіялізм, але й міжнародній капітал, який хоче ліквідації большевизму не в ім'я визволення нашого народу, а щоб відновити в Україні капіталізм і прибрати до своїх рук усі її скарби.

Щирим спільником українського народу в його визвольній боротьбі можуть бути лише працюючі всіх країн та поневолені народи світу.

Вітаючи в Вашій особі ці визвольні сили людства, бажаємо Вашому конгресу творчої праці й якнайбільших успіхів.

Хай живуть працюючі всіх країн і поневолені народи світу!

Слава борцям за свободу народів і людини!

Хай живе соціялізм!

7. жовтня 1949 р.

ЦК УРДП

СТАРА АНГЛІЯ

Коли хочемо тут подати нашим читачам кілька фактичних образків з робітничого життя старої Англії, то це робимо не для того, щоб вихваляти робітниче життя сучасної Англії, а лише для того, щоб читач наочно міг бачити чого добився вже робітничий рух, щоб читач задумався над тим — чи треба було боротися тоді в старі часи й чи варто боротися далі, маючи за собою вже такі успіхи, аж до переможного кінця, аж до того часу, коли робітник стане цілком вільним і незалежних від своїх працедавців.

В яких умовах жив і працював робітник в старій Англії?

Про це докладно розповідає німецька наукова праця Ернста Міхеля »Соціялґешіхте дер індустріелен арбайтсвельт«.

В XVIII і XIX століттях Англія переживала розквіт лібералізму. Капіталістична система лише народилась, монополій ще не було і тому нічим не обмежені бізнесмени гналися навипередки за прибутками, прославляючи систему »вільної конкуренції« та »економічної свободи«. Але продуцентом зисків для бізнесменів, як тепер, так і тоді — був робітник.

Умови праці для робітника в Англії кінця XVIII і початку XIX століття були слідуючі: Робочий день тривав в середньому 13-14 годин. Праця починалася о 5 год. ранку і кінчалася в 7 год. вечора. В текстильній промисловості робочий день досягав навіть 16 годин. Зарплатня в цій же промисловості виносила тоді 6 шілінгів і 6 пенсів тижнево. Протягом 1809 року, коли в Англії була криза, зарплатня упала до 5 шілінгів тижнево. Життєвий стандарт стояв дуже низько, бо купівельна спроможність робітника була нижча мінімальної. Наприклад, в 1839 році робітник заробляв не більше 10 шілінгів тижнево. За цінами цього ж року для робітничої родини з трьома дітьми треба було витратити на прожитковий мінімум 34 шілінги тижнево. Якщо працювали чоловік і жінка, то й в такому випадку їм щотижня не вистачало 14 шілінгів. В наслідок цього була страшна заборгованість. Майже 25% працюючих відносили щопонеділка в заставу свої домашні речі, а в суботу викуповували їх назад. В наслідок цього також було величезне недоживлення і смертність. В ці часи пересічний вік працездатности був не більш 15 років, а кількість людей, які вмирали перед 20 роком життя, була дуже великою.

Але найстрашнішою рисою тих часів мабуть була дитяча праця. Батьки змушені були віддавати своїх дітей в найми фабрикантам, щоб самим якось звести кінці з кінцями. Всі сирітські будинки, що були при манастирях і церквах, знаходились в розпорядженні торгівців дитячою робочою силою. І фабриканти дуже радо брали дітей на працю, бо така робоча сила була дуже дешева і вигідна. Діти, які йшли на працю, були віком від 5-7 років і вище. Навіть ліберальні філантропи попирали таку акцію, бо це, мовляв, допомагало батькам прожити. При фабриках власники влаштовували спеціяльні мешканеві будинки для дітей. В таких будинках в одному ліжку спало по 4-5 дітей, які, переспавши, йшли на працю, а ї хзміняли ті, що прийшли з праці, так що ліжка завжди залишались теплими від дитячих тіл. Їхні регулярні години праці, включаючи й суботу, були з 5 год. ранку до 8 год. вечора з півгодинною перервою на сніданок та на обід. В неділю діти працювали з 6 год. ранку до обіду, чистячи різні машини. Але навіть сніданок і обід були привілеєм для старших, бо протягом цих перерв діти чистили машини, запихаючи на ходу шматок хліба в рот. Оплачувалась дитяча праця майже в три рази нижче, ніж праця дорослого.

Законодавство про працю було в ті часи в жахливому стані. Всяке робітниче об'єднання каралося тюремним ув'язненням, будьякий саботаж — смертною карою. На кожному кроці загрожували грошові штрафи. Наприклад, на одній текстильній фабриці в Тилдеслі біля Манчестеру в 1823 році, коли робітники працювали по 14 годин денно і при страшній спеці й духоті в фабричному приміщенні, їм заборонялося навіть напитися води під час праці. Слідуючі штрафи були встановлені за такі провини під час праці:

Робітник, який відчинив вікно: штраф 1 шл.
Робітник, який вмивався „ 1 „
Робітник, який має маслянку не на місці „ 1 „
Робітник, працюючий при газовому світлі задовго вранці „ 1 „
Робітник, який засвітить газове світло зарано ввечері „ 1 „
Робітник, який свистить під час праці „ 1 „
Робітник, який спізнився на п'ять хвилин на працю „ 1 „
Робітник, який захворів і, не вийшовши на працю, не замінив себе іншим — щоденно 6 шілінгів.

І це все в той час, як робітник одержував 6-7 шілінгів зарплатні щотижня.

Здається досить вже цих кількох образків, щоб уявити собі справжню картину робітничого життя старої Англії. Щоб пересвідчитись в правдивості цих фактів, читач може запитати любого англійського робітника.

Цілком така сама картина існувала тоді в цілому світі. Ліберальний капіталізм показав на що він здібний. Але робітник не міг довго бути рабом. Англійське робітництво, як і робітництво всіх інших країн, розпочало довгу, запеклу і часто криваву боротьбу за свою свободу і за свої права. Про історію англійського робітничого руху читач міг прочитати ще в ч. 1 »Вперед«. І сьогодні ця боротьба не припинилась. Чи варто було боротися тоді й чи варто боротися зараз? Читач сам дасть собі відповідь. Зрештою, »той недостойний життя і свободи, хто кожен день не йде за них у бій«, — такі слова сказав давно ще письменник Й. Ґете.

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ!

Як перевезти свої родини до Британії?

Ще в листопаді 1945 року заявив міністер внутрішніх справ В. Британії про те, кого можна перевозити до Британії. Ця заява важна по сьогоднішній день і в ній є інформації в який спосіб робітники в Британії можуть спровадити зі закордону свої родини. На жаль, та заява не говорить, що робітник має право стягнути свою родину, лише вона не виключає такої можливости, якщо робітник сам буде робити відповідні заходи.

Можна перевезти таких членів своєї родини:

1) Жінку та дітей до 21 року, евентуально також дочок повище 21 років, якщо вони є незамужні, згл. бездітні вдови.

2) Чоловіка, якщо він є на утриманні жінки.

3) Неповнолітних родичів (дівчат до 21 року, хлопців до 18 р.), якщо вони є самітні.

4) Батьків та дідів, якщо вони позбавлені опіки і з огляду на вік опіки потребують.

Щоб спровадити родину до Британії, робітник мусить до своєї родини написати листа в якому треба крім запрошення до приїзду дати також заяву, що робітник забезпечить приїжджих помешканням, харчем і що даний робітник має на ті потреби відповідні фінансові засоби (заробляє працею). Якщо родина одержить такий лист — тоді вона повинна піти до відповідного уряду в країні свойого замешкання та внести прохання на британську візу. Якщо родина живе в якійсь країні, де є британський консулят, то вона з тим листом мусить піти до нього, а якщо живе вона в Німеччині — то до відповідного уряду при військовій владі. Якщо робітник хоче стягнути до Британії свою наречену, тоді він в такому листі мусить зложити ще додаткову деклярацію, що він погоджується з нею одружитися, коли вона приїде до Британії. Так довго, як він не одружиться — наречена одержує лише право на тимчасовий побут в Британії. Після одруження дістає вона право на сталий побут.

Нова польська інтелігенція

В польській лондонський газеті »Ожел Бяли« з 18 червня 1949 року ми зустріли надзвичайно цікаву статтю, що її в скороченні подаємо нашим читачам. Її автор, молода людина, бувший комуніст, тільки перед кількома тижнями залишив Польщу і виїхав на еміграцію. Він з'ясовує нам незвичайно чітко і переконливо сприймання нової соціяльної дійсности старшим і молодшим поколінням студентства, тобто молоддю з одного боку з буржуазних кіл і з другого з робітничих і селянських.

Зі статті ясно, як далека в своїй більшості є та молодь від реставраторських ідей повернення до довоєнного стану і як безнадійно є боротися з большевизмом під прапором реставраторства. (Ред.)

Інтелігенція, що скінчила освіту перед 1939 роком і походить переважно зі заможних родин, назагал визначається сьогодні опортунізмом, вірно служить режимові і дбає тільки про власні користи. Такий стан годі пояснити тільки продажністю тієї суспільної верстви, бо ж у боротьбі з гітлерівським окупантом вона стояла міцно і непохитно, виказуючи подиву гідну резистентність (стійкість) на всі ворожі спроби зопортунізування її. Сьогодні вона на 80 до 90% співпрацює з комунізмом. Чим це пояснити?

Ось відповідь: »Та інтелігенція сьогодні бачить, що всі суспільні процеси сучасної Польщі годі повернути назад, що дійшло до пересунення суспільних шарів, які стоять при владі, отже до явища, яке звичайно приходить після великих війн і революцій. Якщо в Польщі не було революції в значенні кривавого перевороту, то все ж тки факт залишається фактом, що до влади прийшла нова кляса, яка рядить, нехай і під совєтським наглядом. Без огляду на те, чи майбутній розвиток міжнародніх подій і приведе до розвалу Росії, чи ні — Польща залишиться країною, де стара панівна кляса **втратила** свої позиції — думає молода інлетігенція, і тому треба йти з новою панівною клясою, якщо взагалі хочемо мати будьяке значення. Та проте мітом є виплеканий урядом пропаганди і поширюваний навіть на еміграції »ентузіязм творчої праці« і »радість будування« нової Польщі Кожний добре знає, що метою накиненого чи довіреного йому завдання не є добро народу, і працюючих, він робить добру міну до поганої гри з думкою, що частина тої праці **все ж таки** залишиться як надбання для народу«.

Черговою проблемою є молодь, що нараховує сьогодні 18 до 25 років. Коли в 1945 році відкрилися двері університетів, потекла в них молодь, переважно з міщанської і шляхетської сфер, що скінчила середню освіту на таємних гімназійних курсах. Одначе комуністи швидко положили край тому напливові. Вони заснували при кожньому університеті т. зв. »Вступні студії«, що дають змогу селянській і робітничій молоді підготуватися до університетських студій. Туди заангажовано найкращих професорів, (з платнею 1.000 злотих за годину!) і туди спрямовувано найбільш здібних молодих людей з народніх мас. Сьогодні збираємо підсумки всіх тих заходів: 60% з молоді з народніх шкіл студіює на високих школах і це число зросте за наступних два-три роки до 100%, бо тепер сини колишніх експлуататорських кляс практично не мають доступу на університети. Існують навіть такі парадокси, що молоді люди з матурами переходять в інші міста, і, скриваючи свої атестати (а з ними і своє соц.-походження), поступають на »вступні студії«. На підготовних курсах молодь учиться пильно, використовуючи дану їй можливість суспільно піднестися.

Так, на високих школах помітне надзвичайно цікаве явище зустрічі матуристів з міщанської кляси з »курсантами« без матури. Антагонізм між тими двома групами підсилюють керівні чинники. Молодь з курсів користується стипендіями, бурсами, гуртожитками і платними феріями, в часі яких вона іде в свої села і мобілізує нових кандидатів на курси. Молодь міщанська має свою базу в батьківському домі, в традиційних вартостях, що пливуть з кращого виховання, її мова, а отже і сфера понять, більш багаті, форми культурної поведінки багато кращі. Ця молодь відчуває свою вищість і одночасно бачить, що режим зіштовхує її на дальший плян. »На що ж Вам здалися ваші політоуківські папірці? Коли большевиків викинеться, ніхто не призначатиме тих ваших дипломів«. Ось постійний мотив, який домінує в усіх дискусіях молоді. Таке ставлення справи є одначе **безсумнівною** похибкою, що йде на руку комуністам. Вони при кожній нагоді підкреслюють, що молодь з народу все завдячує »народній демократії«, і що кожний інший лад відбере у неї ті привілеї. Тому не дивно, що новий елемент на університетах відчуває свій зв'язок з режимом, і з цілою певністю можна сказати, що на випадок війни він боронитиме цей режим. В ідеологічній ділянці це є найбільшою перемогою комунізму в Польщі.

Та не дивлячись на те, молодь з народу не стала комуністичною: вона скептично ставиться до історичного матеріялізму, хоча і не має доступу до іншої літератури, вона критикує стандартні положення большевицької доктрини.

»Слід пам'ятати, що перетворення клясової структури студентської молоді має на меті створити вірну комунізмові інтелігенцію. Одначе суспільні наслідки тих перетворень є неначе побічним і не бажаним для комуністів продуктом: наразі бачимо, що комуністи своєї політичної мети не осягли. Та проте соціяльне перегрупування, оперта інтелігенції на значно ширшому селекційному матеріялі, як це було досі, притягнення до шару творців культурних цінностей нових людей, мусить, не дивлячись на бажання наших ворогів, принести польській культурі користь«.

СОЦІЯЛІЗМ В УРАГВАЮ?

(Скорочена стаття Рене П. Госсета з газети »Франс-Суар«)

В Уругваї немає ні багатих, ні бідних. Ця республіка на побережжі Атлянтичного океану не є ані надто мала, ні надто велика, вона втискається між Аргентиною і Бразилією, але не є подібна до жадної з цих країн. Два мільйони її мешканців твердо вірять в демократичні влаштування, в республіку, в її соціяльне законодавство, що є більш прогресивним ніж в будь-якій іншій країні світу, і в її політичну систему, що дозволяє на справжню демократію.

Уругвай — це найбільш гуманна країна, справжній рай трудящих. »Плян Беверіджа? Соціяльна забезпека? Удержавлення? Які ж ви, европейці, відсталі! Ми маємо все те вже більш ніж 25 років«, — говорять з гордістю уругвайці. Виборче гасло в Уругваї звучить: »Від колиски до гробу«. Держава піклується там усім, регулює все і якщо громадяни мають теж деякі обов'язки, то значно більше має їх держава у відношенні до кожного громадянина. Кожен повинен працювати в своїх творчих роках; пізніше ним опікується держава. Ця ж сама держава має право нагляду над приватними підприємствами. З допомогою трьох найважливіших банків (всі банки удержавлені) вона контролює морські порти, як і судноплавством на річках. Страхувальна система є державним монополем, як теж електрика. Алькоголь, паливо, цемент і нафтові рафінерії є теж державною власністю; крім цього держава розпоряджається однією радіостацією, багатьма симфонічними оркестрами, національним балетом, рибальством та колосальними холодильними спорудами. Державі належить велика частина землі, як теж найбільші готелі, касина, навіть нічні льокалі, тому що уругвайське суспільство не відмовляє собі ні в чому.

Восьмигодинний робочий день, забезпечення для старших, соціяльна забезпека, платна відпустка, заробітний мінімум — про все це можна побіжно згадати; воно там надто самозрозуміле, щоб говорити про це обширніше. Незвичайне, однак, і єдине в цілому світі є те, що соціяльні закони є дійсні не тільки для робітників, але й для селян та домашнього персоналу. Університетські студії безкоштовні й після їх закінчення диплomант дістає від держави певну суму для початкового влаштування.

Про безробіття не треба і згадувати — очевидно його там немає. Не знайдете там і

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка „ВПЕРЕД“
Редагує: Колегія
Адреса Редакції і Адміністрації:
Iwan Potapczuk 42, Southam Street London W, 10
Tel. Fremantle 7626

Редактор приймає в понеділок, середу, п'ятницю від 1—2 год. по полудні, за попереднім телефонічним порозумінням. Незамовлені статті і дописи Редакція не повертає.

Представництва »Вперeду«:
В Бельгії: Mr. Zavsiaty Jean 90 rue Wazon Liège Belgique
У Франції: Mme. A. Chapoval 31 rue des Cordelières Paris XIII
В Німеччині: Ukrainische Zeitung „Vpered“ München 25 Postschließfach 22 Germany

В США можна замовляти через чемність Видавництва: „Narodna Wola“ 524 Olivestr. Scranton, Pa.

Ціна одного примірника 10 пенсів

Франція: одно число	30 франків
В Бельгії: одно число	5 франків
В Німеччині	50 фенігів
В США	20 центів

профспілок — та й навіщо ж вони, коли держава всім турбується, у все заглядає?

Ця країна, розташована між двома могутніми сусідами і надто прогресивна, щоб бути мілітаристичною. Ще до останньої війни вона не мала ні армії, ні воєнного бюджету. Щойно після війни держава вважала необхідним ввести військову повинність. Та все таки, щоб не піти задалеко в тому напрямі, визнано достатнім призначити тільки один день у тижні на »ношення зброї«. Даремно вміщували газети заманливі статті: »Незвичайна нагода безкоштовно поїхати в столицю! Побачити, як вигідні є касарні, яке прекрасне в них прохарчування!« Всього тільки кількасот уругвайців зголосилося в армію. Інші воліли пасти свою худобу, працювати на своїх полях, словом — мирно і спокійно жити.

Вулиці в Монтевідео називаються не прізвищами славних полководців, чи адміралів, а тільки поетів, письменників, музик, істориків. Країна, що від самого початку своєї історії була безперервним полем бою, стала найбільш соціяльно вирівняною країною західньої гемісфери.

Попередній президент Батл — журналіст, створив модерну державу, що стала гордістю уругвайців. В 1904 році він запропонував скасування посту президента, бо такий пост, на його думку, суперечить демократичному режимові, президента мала заступати виконна колегія. Одначе законодавчі установи не схвалили цього проекту й остаточно оформився тоді устрій, що існує по сьогоднішній день. Партія, яка в виборах опиниться на другому місці, має автоматично запевнених в уряді три пости. В сенаті опозиція має завжди 50% представників — без огляду на співвідношення голосів у виборах. Прекрасна в теорії — виявилась ця система на практиці менш досконалою. Достатньо опозиції не погодитися на будь-який проект закону, щоб звести волю більшости (яка, згідно з демократичним розумінням, відповідає волі народу) нінащо. Ми бачимо, що ціла система є побудована тільки на чистому довір'ї, на політичній чесності. Але вона діє! — і це в ній найбільш дивне!

Коли в минулому році аргентинський (півфашистський) уряд не дозволив висвітлювати фільм »Диктатор« з Чарлі Чапліном у головній ролі, в той час у Монтевідео дав один з кінотеатрів окреме оголошення про безкоштовні білети вступу і навіть поїздку на цей фільм.

Уругвайці — люди веселої вдачі, визначаються погідним, здоровим гумором. Після переможного футбольного матчу з репрезентацією Аргентини навіть морські маяки стали передавати якісь, морякам незрозумілі, сигнали: 4 : 2 . . . 4 : 2 . . . !

»Уругвай не дав світові геніїв — говорить скромно один письменник про свою батьківщину, — він дав просто чоловіків і жінок з рисками геніяльности«. Генії? Та й навіщо ж вони здались у країні, що така багата людськими вартостями, що такою опікою оточує кожну людину, що є так безмежно гуманна?

Від редакції:

На прикладі Уругваю бачимо, що зріст впливу держави в економічному і суспільному житті не обов'язково призводить до тоталітаризму, як думають деякі наші емігрантські публіцисти.

„FORWARD“ Ukrainian Review for Workers
No. 5 — 6 August — September 1949

SUMMARY

The fifth issue of "Vpered" brings, beside informations on international events and on professional workers' problems, the following articles:

Iv. M-ko, in the article "Contemporary Liberalism" concerns himself with this political world movement in connection with the circumstance that two emigrational groups of Ukrainian liberalists have joined the Liberal International. The liberal parties, in their time, have played a big, and positive, part, but in these times of monopolistic or state capitalism these parties are already absolete. The liberal parties of today — although in declarations they protest against monopolies and nationalizations (by the state) in economics, — they, if put to the alternative: nationalization carried out by the workers, or monopolies as defended by the conservative parties, have not the strength and courage to maintain the standpoint of resistance to both; instead, they join the conservationists in a common front in defence of the monopolies against nationalization. This is the case because before the old liberal parties arise such questions as fit neither their mentality nor their ideology. As the defenders of free economics, they are compelled to be adverse to monopolies, but they do not dare to forbid monopolies, since this would contradict the liberalistic principle of freedom (the freedom to unite). Neither can they favour nationalization, because this would contradict their idea of free economics. The liberals of today will never be able to get free of these contradictions. Still greater difficulties would have to be faced by the Ukrainian liberals. In the Ukraine all economics are nationalized by the state and are centered in the hands of the bureaucratic class of magnates. To debureaucratize economics would mean to throw over the government of the class of bureaucrats by way of revolution, and to introduce a real democracy. The debureaucratized economics would become socialized, genuinely nationalized. This process will be carried out by revolutionary parties, brought up to that reality. A return to private possession of the fundamental means of production, in the Ukraine of today, would not only be undesirable for the toiling masses of the Ukraine, but it also would be impossible to put into effect. In such a situation there really is no reason or foundation of existence for the old liberal parties.

W. Feliks, in the article "Classless Democracy", leaning of the theoretical and ideological principles of the Ukrainian revolutionary underground-movement which at present is active in the USSR, concerns himself with the future social order of the Independent Ukrainian State. The Ukrainian revolutionaries in the USSR have forwarded in their programme the following postulates: by way of a new revolution in the USSR to overthrow the last remaining class of exploitators — the Stalinist magnates — and to set up in independent national republics governments of the peoples, a real democracy founded on socialized economics, on democratic planning, and on a society which would be free of class- or party-privileges. In the opinion of W. Feliks only in such a society can exist a genuine, limited by nothing, government of the people — democracy.

H. Sova, who for many long years had been a prisoner in soviet concentration camps, in his article "Kolyma — the Golden Basis of the USSR", tells from his own experience about the life of prisoners-labourers in the gold mines of Siberia, about the methods of gold mining there, and about the gold resources of the USSR.

Several articles are devoted to the problems of the present situation in the USSR.

In the article "Crisis in the Rebuilding of Dwellings" it has been succeeded in establishing, on the basis of some data taken from the soviet press, that the plan of rebuilding and of building of new dwellings has suffered a full failure in the USSR. At this moment to obtain some sort of living-space, is a problem which cannot be solved by 20,5 million soviet citizens.

In the article "The Trade between the USSR and Foreign Countries" shows up the low rate of goods exchanges between the USSR and the West, and the "trade" of the USSR with its Eastern European satellites, according to data taken from the Yougoslav press, demonstrates that these countries are mere colonies of Russia.

Besides, there is one article informing on changes recently introduced into soviet laws, into the criminal code.

The popular scientific article from the branch of sociology, under the heading "Evolution of Capitalism" deals with the problems of concentration of capital and with the influence by this phenomenon on society. As a consequence of the concentration of capital capitalism proceeds to partly-planned economics, and in society a growing of bureaucracy can be traced, which has the tendency to mould itself into a class. The reins of the state are taken gradually into the hands of the bureaucracy who has the tendency to limit, or even to destroy democracy. Only the organized toiling masses can put up a resistance, especially the workers, who must fight for a genuine, unlimited democracy. This article has been written on the basis of the resolutions put forward by the American Independent Socialist League.

In the article "The American Farm" the problem of the organization of agricultural economics is being dealt with. It is a discussion with the partisans of petty ndividual husbandry among the Ukrainian emigrées. On the example of the American farms which being of optimal or maximal size, beat the competition of the European small or minimal farm units, the preponderance of big economics units over small ones is demonstrated. And if this big husbandry unit is not private property, but socialized and managed on democratic principles, in that case, beside high productivity also social justice will be achieved, because there will be no exploitation of man by man.

The literary section is filled with a big article by O. Zernyckyj "On High Art". The Author concerning himself with the antique drama, with Shakespeare's plays, the writings of Balzac, with the works of the greatest Ukrainian poet, Taras Shevchenko, and — of the modern writers — with the creative work of J. P. Sartre and of the Ukrainian communist-writer M. Khvylovyj who was shot by the bolshevists, proves that great art is not wat delights you today, but loses its charm and power by to-morrow, but only such monumental works which grow above and beyond their area and even beyond the frame of their cultural epoch. Analyzing such creations it becomes obvious that it is characteristic for them to personify in individual hereos whole socail movements of the given epoch, of social forces who are the moving powers of that epoch.

The informational section on international events brings rather extensive articles dealing with Yougoslavia, with the interne situation in USA, and an article under the heading "Facing Titoism in China".

Also there are some articles dealing with the results of the election in Western Germany, with „Moscow's trial" in Budapest put on Laszlo Rajk, etc.

These rather extensive articles have been originated from behind the Iron Curtain. These are the informations of the Ukrainian revolutionary-underground movement (U.P.A.) and an article written by a new refugee from Poland.

In the night of July 20th 1949 two new military units of the Ukrainian Partisan Army, charged with special propagandist tasks, crossed the Iron Curtain (Czechoslovakian frontier) having arrived from the Ukraine. This issue of „Vpered" brings an interview with the commanders and soldiers of this units. They confirm the statements of their comrades, who arrived some weeks before them and whose interviews had been published in the last issue of this paper, that there in the Soviet Ukraine, despite of the Kremlin's efforts, the U.P.A.'s, resistance has not been broken up. Almost all the M.V.D.'s operations against the underground movement have been unsuccessful.

Another article has been written by a member of the above named underground movement on the situation of workers in the Donetz Coal Field (Donbass) — the most important centre of he Soviet coal industry. The author is himself a miner and all the post-war years worked in Donbass. He concerns himself in his article with the every day's problems of the Ukrainian workers in the USSR, with their social exploitation and national oppression, he tells about the conditions of miners' life under the rule of the totalitarian bureaucracy.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers.

ЦЕ ЧИСЛО МАЄ 20 СТОРІНОК!

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Число 7—8. Жовтень-Листопад 1949.

ПОНЕВОЛЕНІ НАРОДИ СВІТУ СОЛІДАРНІ З ВИЗВОЛЬНОЮ БОРОТЬБОЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!

Комінформ загострює боротьбу проти робітничої кляси

Кінцем листопаду ц. р. відбулася в Будапешті нарада компартій, що належать до Комінформу. В нарадах брали участь представники компартій Болгарії, Румунії, Мадярщини, Польщі, Чехословаччини, СССР, Італії й Франції. Предметом нарад було обговорення сучасної політичної ситуації у світі та винесення відповідних постанов-інструкцій для сталінських компартій. Резолюції конференції стверджують, що найбільшими ворогами Комінформу й московської політики під сучасну пору є демократичний соціялізм, незалежні робітничі профспілки й тітоїзм. В оцінках усіх тих, ворожих Москві, сил, в яких не можна не добачати нервування сталінців, читаємо: „соціял-демократи сходять що раз глибше на дорогу зради інтересів робітничої кляси, демократії й соціялізму. Соціял-демократи відійшли від науки Маркса й займаються тепер лише пропагандою розбійничої ідеології американського імперіялізму. Їх ідеології: „демократичного соціялізму”, „третьої сили“, їх космополітичні фрази про потребу обмеження суверенности народів є нічим иншим, як лише ідеологією маскування американського й англійського імперіялізму”. Цілий ряд гострих слів комінформістів падають під адресою Коміско, який, за резолюціями комінформістів, є „шпигунською централею американських та англійських розвідок“.

Так само оцінюється в резолюціях другого ворога Москви: незалежні робітничі профспілки: „Вони мають за завдання —розбити єдність робітництва“. Резолюція взиває загострити зусилля компартій в тому напрямі, щоби забезпечити за собою впливи серед робітників у світі. Це має відбутися шляхом боротьби з впливами соціялістів серед робітничих організацій.

Окреме місце в резолюціях Комінформу займає т. зв. тітоїзм. Комінформісти твердять, що: „югославська компартія є знаряддям шпигунів і вбивників”, „агентурою американського імперіялізму” та інше. Головними шпигунами мали б бути, за Комінформом, такі югославські комуністи: Тіто, Ранковіч, Піядже, Ґошняк, Маляріч, Беблєр, Мразовіч, Котч, Поповіч, Кідріч, Несковіч, Слатіч, Велебіт, Колішевські, Д'їляс. В руках саме отих, вичислених комінформістами, „шпигунів та вбивників“ опинилася югославська компартія. Комінформ стверджує, що: обов'язком робітничої кляси в цілому світі є повести боротьбу проти кліки Тіта й привернути Югославію знову для ідей народньої демократії й соціялізму”. Одночасно часто говориться в резолюціях про те, що: „компартії повинні бути вірні ідеям маркеизму—лєнінізму” і тому: „повинні скріпити свою вірність народнім демократіям й соціялізмові”. Вимоги: „підвищення революційної чуйности”, „покращання орг-і — політ-роботи компартії”, „безоглядної боротьби проти агентів Тіта” недвозначно вказують на атмосферу нарад Комінформу. Робітнича кляса світу й, зокрема, її радикальна частина що раз більше усвідомлює собі імперіялістичну й протисоціялістичну політику Москви. Вона, навчена досвідом підсовєтських народів та комуністичної Югославії, з кожним днем стає сміліше на шлях *незалежної* боротьби за своє звільнення. І надаремно кляса сталінських вельмож намагається використати в свою користь противоріччя капіталізму. Робітництво з кожним днем більше собі усвідомлює, що вихід із тих противорічн має нічого спільного з московськими інтересами. І, саме тому, спрямовується вся лють Москви в напрямі тих робітничих сил, що борються за перемогу соціялізму й демократії у світі.

Останні постанови Комінформу повчальні також і для нашого робітництва. Вони пригадують нам наш обов'язок на чужині допомагати всім тим прогресивним силам у світі, які для Москви найбільш небезпечні. Тими силами не є панове черчілі ані франки, ані прихильники бельґійських королів. Тими силами не є все те, що породжує рабство людей і народів, і, тим самим, лише скріплює моральний авторитет Москви поза її кордонами. Наш обов'язок супроти нашого народу: ще більше зв'язатися з робітничими профспілками, з соціялістичними орґанізаціями і, серед них, пропагувати ідеї нашого визвольного руху. Це — єдиний доцільний шлях, по якому ми можемо аміцнити боротьбу прогресивного людства за краще завтра й за визволення свойого народу.

(Р. Ч.)

Героїчний марш зв'язкових УПА?

Мюнхен, листопад 1949.

Мюнхенська й віденська радіовисильня повідомилаількома комунікатами, що в останньому часі пробивається з України на Захід відділ, зложений з п'ятнадцяти зв'язкових —членів Української Повстанчої Армії. Провідник групи вбитий на терені Чехословаччини. Група розділилась на маленькі відділи, з яких 9 осіб находяться вже на терені Західньої Німеччини. Двох партизан арештувала совєтська поліція на терені Австрії. З боку Закордонного Представництва УГВР не маємо ще підтвердження правдивости цих відомостей німецького радія.

Поневолені народи світу солідарні з Україною!

В днях 7—10 жовтня ц.р. відбувся в Лондоні другий всесвітній Конґрес Поневолених і Колоніяльних Народів. Двісті делегатів з чотирьох континентів представляли зокрема такі країни: з французьких колоній в Африці — Альжир, Марокко, Туніс, Камерун, Мадаґаскар; англійські колонії в Африці — Судан, Уґанда, Південна Африка, Ніґерія, Золотий Берег, Ашанті, Сієрра Ліон. Кромі того були ще присутні делегати африканських робітників і студентів, що живуть у Вел. Британії. Представництво Азії складалося з делегатів: Індії, Цейлону й ВєтНаму. Були присутні представники соціялістичної партії Індії, Індійського Селянського Союзу, партії з Цейлону та організації вєт-намських робітників і студентів з Франції. З европейських імперських націй були представники лише тих, не дуже чисельних партій, які стоять на становищі надання повної незалежности колоніям та які борються проти імперіялізму своїх власних націй. З Франції тут були представники Революційно - Демократичного Об'єднання та представники руху „Громадян Світу". З Англії були представники Незалежної Робітничої Партії. група Комонвелту, група „Похід за світовий Уряд", „Союз Миру" та чисельні члени Лейбор Партії. З Голяндії були представники революційно-демократичної групи „Де Флам". Еспанію репрезентували представники еміґраційної соціялістичної „ПОУМ". З Америки були делегати Незалежної Соціялістичної Ліги. Поневолених народів СССР та Східньої Европи на превеликий жаль особисто ніхто не представляв. Лише Центральний Комітет Української Революційно-Демократичної Партії (УРДП) вислав був привітального листа й відозву до Конґресу. Але, не зважаючи на відсутність делегатів поневолених Москвою народів, самі чужинецькі делегати піднесли голос за незалежність України й усіх інших поневолених Москвою народів, спираючись у своїх виступах на факт існування визвольних рухів цих народів, зокрема на факт героїчної боротьби Української Повстанської Армії.

Двісті делегатів з'їхалися з чотирьох континентів, щоб обговорити свої успіхи й поразки, щоб намітити дальші напрямні боротьби своїх поневолених націй проти імперіялізму та щоб заманіфестувати цілому світові, що їхні рухи вестимуть і надалі безкомпромісову боротьбу за національну незалежність, соціяльну справедливість, за свободу народів і людини. Двісті делегатів,—це білі, чорні, жовті й червоношкірі люди, для яких не існують расові обмеження, чи „вищі" й „нижчі" нації. Все це — революціонери, в'язні тюрем і концтаборів, члени й провідники підпільних організацій, але всі вони незалежні у своїй боротьбі за волю своїх народів.

Метою Конґресу було продовження праці над справою координації й вироблення спільних напрямних для визвольних рухів усіх колоніяльних і поневолених народів світу, започаткованої Першим Конґресом Поневолених Народів, що відбувся в Путо, у Франції, в минулому році.

Найхарактеристичнішою й домінантною рисою цього другого Конґресу стало незмінне рішення визвольних рухів колоніяльних народів продовжувати далі й вести сьогодні безкомпромісову боротьбу за повне визволення їхніх націй. Всі старі опортуністичні пісеньки про „еволюційність, виховання та підготову до самоврядування" рішуче й назавжди відкинуто й засуджено, бо поневолені й колоніяльні народи світу вже давно перестали бути „нездібними" до самостійного державного життя.

Боротьба колоніяльних народів зараз знаходиться в самому розпалі. Про її розмах свідчать все більші й жорстокіші репресії з боку імперіялістичних окупантів і визискувачів. Для прикладу, делегати з Африки повідомили цілий ряд важливих фактів: В минулорічному збройному повстанні на Мадаґаскарі, як це й підтвердив офіційно сам французький уряд, в наслідок бойових дій французьких окупаційних військ сто тисяч мадаґаскарців були вбиті й кілька десятків поселень були зовсім знищені. Делеґація Селянського Союзу Уґанди повідомила про всезростаючі переслідування їхньої організації англійськими окупантами та про заарештування й засудження на 12 років ув'язнення сотень її членів. Альжирська делегація повідомила про репресії в Альжирі підчас минулих виборів. В наслідок „демократичних" виборів, французи цілковито знищили артилерійським обстрілом кілька поселень й вигнали з помешкань сотні людей. Делегати Мароканської Самостійницької Партії повідомили про страшну урядову цензуру їхньої преси. Їхня газета щоразу виходить наполовину біла. Подібних прикладів на Конґресі приводилось дуже багато.

Після вислухання звітів про ситуацію в окремих країнах, Конґрес приступив до обговорення загальної резолюції. Міжнародній Комітет Конґресу вніс під дискусію проєкт міжнародньої резолюції слідуючого змісту: (1) Кожна поневолена чи колоніяльна нація має право на негайну (без усяких „еволюцій" і „виховань") повну національну незалежність; (2) жодна нація, яка не є незалежною, не може бути втягнута в війну, яку можуть почати між собою імперіялісти; (3) колоніяльні народи мусять бути цілковито незалежними від обох імперіялістичних блоків, що розділили світ.

Але в дискусіях над цією резолюцією (зокрема над третьою точкою) виявилась опортуністична лінія невеличкої групи делегатів (з Цейлону та з Англії — Гіслі), які намагались викинути з резолюції її принципову точку про позицію третьої сили. Виступи цієї групи, які внесли певний дисонанс в загальний тон дискусії, характерні, одначе, тим, що, заперечуючи позиції третьої сили, вони висували слідуючі три опортуністичні концепції: невтральности у відношенні обох блоків, боротьби лише з тим імперіялізмом, який безпосередньо поневолює дану націю і використовування ситуації за принципом „ворог мого ворога, є моїм приятелем". Що було причиною висування таких „концепцій",— виявилося пізніше в дискусіях. Фактом є, що нестерпний гнів поневолених націй імперіялістами призводить до того, що деякі борці за національну незалежність, в самому запалі боротьби, стають ніби засліпленими і бачать перед собою лише одного ворога,—того, що безпосередньо їх поневолює; забуваючи одночасно про інших імперіялістів, які готові кинутись в любий момент на націю, яка визволюється з лабет вже загибаючого імперіялізму. Ми враховуємо тут позитивні бажання борців за визволення своїх поневолених націй. Але може бути і негативна сторона діла. Це буває в тому випадкові, коли боротьбу поневоленої нації очолює буржуазія або якась чужа агентура. Тоді вона свідомо намагається відвернути увагу поневоленої нації від загрози з боку інших імперіялістів і проголошучи такі зрадницькі концепції як „ворог мого ворога є моїм приятелем" або „де є два зла, то тим краще вибірати менше зло". В таких випадках буржуазія або звичайна агентура свідомо зраджує інтереси нації й віддає на поталу іншим імперіялістам. Отже, щось подібне сталося і з тою маленькою групкою людей, які на Конґресі виступили проти позиції третьої сили. Маючи перед собою безпосереднього поневолювача їхніх націй — французький, англійський чи американський імперіялізми, ця групка висунула концепцію боротьби лише з цим імперіялізмом,—закриваючи очі на потребу боротьби з імперіялізмом російським. Така опортуністична лінія зумовлена була ще й тим, що серед певної частини азійських та африканських політичних груп, які борються за самостійність своїх поневолених націй, ще й досі існує певна віра в „совєтський міт", в справедливу розв'язку національного й соціяльного питань, що нібито існують в СССР. Хоча на Конґресі не були присутніми представники вірних Москві комуністичних партій, і хоча всі без винятку політичні групи, репрезентовані на Конґресі, виступали проти зрадницької політики сталіністів в колоніяльних країнах, все ж і там, на Конґресі, знайшлася ще групка опортуністів, яка виступала за совєтофільську лінію.

Саме в дискусії над точкою про позицію третьої сили й виринуло на Конґресі питання російського імперіялізму. Представник голяндських революційних демократів тов. Джеф Ласт, а після нього — представник американської Незалежної Соціялістичної Ліги тов. Сол Берґ, насвітлюючи проблему російського імперіялізму,

виступили з широко обгрунтованними промовами

вимагаючи всебічної підтримки з боку усіх поневолених народів світу справедливих змагань української нації та всіх інших націй Сходу Европи й Азії в боротьбі за їхнє національне визволення. Товариші Д. Ласт і С. Берґ більшу частину своїх промов присвятили фактові існування, під сучасну пору, активного руху спротиву в Україні, вимагаючи вкінці включення в резолюції Конґресу точки про потребу негайної боротьби за повну національну самостійність України.

Ці виступи і, зокрема, інформації про існування українського революційного підпілля в СССР викликали сильне враження серед делегатів Конґресу й виявили повне почуття солідарности всіх поневолених і колоніяльних народів світу, що й виявилось в громових оплесках, якими Конґрес привітав і нагородив промовців. Коли ж після цього речник опортуністичної совєтофільської групки, англієць Гіелі намагався знову виправдувати свої позиції, то Конґрес зустрів його криками і, перервавши його промову, відібрав у нього право голосу.

Так Гіелі і Ко. потерпіли повний крах. Але інші виступи все ж засвідчили, що в справі освідомлення колоніяльних народів світу ще треба робити дуже й дуже багато діла. З другого ж боку вони засвідчили наскільки небезпечною є лінія вибору „меншого зла" для поневоленої нації. Тут, при нагоді, не зашкодить нагадати і деяким нашим опортуністам, що вони теж часто, бачучи лише безпосереднього ворога — російський імперіялізм — перед собою, закривають очі (або навіть свідомо йдуть на колябораціо) на небезпеку існування інших імперіялізмів у світі, які не менше є загрозливими для самостійного існування України.

Конґрес, закінчуючи свою працю, вибрав новий Міжнародній Комітет, до складу якого ввійшли 14 представників з Африки, 5 — з Азії і 6 — з Европи. Всесвітнє значення цього Конґресу більш, ніж очевидне. Він засвідчив незламну волю всіх поневолених і колоніяльних народів світу й далі безкомпромісово боротись проти імперіялістів за повне національне й соціяльне визволення народів і людини. Також величезне його значення і для нас, українців. Кромі всього іншого, він насамперед засвідчив солідарність усіх поневолених народів світу з визвольними змаганнями української нації, засвідчив про спільність мети у всіх поневолених народів світу і, виступами наших голяндських й американських товаришів, засвідчив ще раз, які сили в світі найкраще нас розуміють та повністю нас підтримують.

Нереальні фантазії Керенського

Подаємо, в передруку з малими вийомками, з американського соціялістичного часопису „Лейбор Екшен" статтю, з якої видно, як близько ліві соціялістичні угрупування стоять до справедливого розв'язання національного питання на сході Европи. - Ред.

Напруження між Сполученими Штатами Америки і сталінською Росією провокує до дії реакціонерів різних політичних груп в Европі, яка перебуває під червоною окупацією. „Лига Освобождения Народов Россиї" під головуванням Керенського організувала зібрання в Ню-Йорку, де приймали участь різні делегати зі Східньої Европи, а головно, члени „Селянського Інтернаціоналу", засновником і головою якого є Станіслав Миколайчик, бувший прем'єр-міністер Польщі.

Погодження між Лігою Керенського і „Селянським Інтернаціоналом" Миколайчика базується на визнанні Керенським незалежности балтійців (Литва, Латвія, Естонія, Фінляндія), балканських народів, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини. З другого боку, „делегати" від цих країн признали, як складових народів Росії і як членів майбутньої російської „республіки" Керенського Україну й Білорусь.

Резолюція, прийнята творцями майбутнього укладу в Центральній і Східній Европі, звучить так: „З того часу, як агресивний комунізм все більше поширює свою диктатуру в Европі й Азії, відкрито ділячи світ на нації, які ще мають свободу й незалежність, і на інші, що живуть під гнетом комуністичної меншости,... ми вирішили в ім'я націй, підкорених комунізмом, співпрацювати разом для визволення наших країн, шукати рішення сварок своїми власними силами; утримуватись від усього, що роз'єднує в ділянці політичній або національній, до моменту визволення зпід гнету комуністичного ворога".

Польська права преса гостро критикувала акцію Миколайчика, який, відрікаючись від підлеглих Польщі українських і білоруських земель, дає Росії вільну руку в українському і білоруському питаннях. Згідно з цією пресою, Керенський поширює кордони російської імперії до західніх меж Польщі, Чехословаччини і Югославії; його загарбницькі плани сягають далі володінь Сталіна, бо, визнаючи з'єднану федерацію Керенського, складену з росіян, балтійців, балканських народів, поляків і чехів, це означає не що інше, як підтримка російських впливів над цими народами.

Добродійність такої політичної програми европейської федерації народів Центральної Европи, зв'язаних Росією, а також право на самовизначення, так великодушно визнане Керенським, залишаються плятонічними.

Чи можна ще сумніватись в тому, що це погодження навколо Керенського інспіроване деякими американськими політиками, які хочуть віддати Центральну Европу „російській демократії" Керенського?

Польська політика, як правих, так і самої ППС, є проти концепції „демократичної російської імперії". Програма польської політики базується на федерації „межимор'я" (Балтійського, Чорного, Адріятичного), куди можна було б включити Україну і Білорусь.

З погляду революційного марксизму, право на самовизначення включає право українців і білорусів відокремитись від сталінської імперії і рівно ж від „єдиной велікой Россиї".

Відокремлення України й Білорусі від Росії становить фундаментальний камінь в протисталінській революційній політиці в Центральній Европі.

Це підготовить базу, на якій можливо зруйнувати „тюрму народів", в яку Сталін перетворив СССР.

З другого боку, визволення народів Европи вимагає радикального знищення принципів імперіялізмів европейського континенту — Німеччини і Росії. З того часу, як німецька імперія була розгромлена в другій світовій війні, залишається тільки завдання повністю знищити російський імперіялізм.

Тільки коли ці два імперіялізми будуть знищені для добра европейських народів, тоді буде повне пошанування національної і соціяльної свободи.

Тоді прийде момент для формування Соціялістичних З'єднаних Держав Европи, при дальшій умові ліквідації американського імперіялізму, який вже зараз готується до інтервенції в Европі через таких посередників, як Керенський, та инші.

Народи Східної Европи бояться російського імперіялізму так само, як французький, бельгійський, данський нарід боїться німецького. Федерація цих народів проти російського імперіялізму можлива лише, як переходове явище. Тіто пробує піднести якраз цей стяг проти Сталіна на Балканах. Але ця програма федерації „межимор'я" здається нам дуже тяжкою для реалізації в середині системи двох імперіялізмів, що зараз ділять европейський континент на дві сфери впливів.

Тільки Соціялістичні З'єднані Держави Европи, як передумова перемоги соціялістичного табору в США, можуть запевнити свободу для всіх народів, малих і великих. Всі інші програми є реакційні, клаптикові, схеми яких виплекані в темних кабінетах бюрократії, або в головах деяких безголових суб'єктів (типу Керенського), який вже віддавна мертвий.

Світовий соціялізм відкидає всі клаптикові схеми і компроміси, протиставляючи їм повну безкомпромісову програму визволення народів і цілковите звільнення робітничих мас.

З англійського переклав С.

Українці в Німеччині перед новими завданнями

Дня 29 і 30 жовтня ц. р. відбувся в Мюнхені Перший З'їзд Союзу Українців у Німеччині. Постання цієї організації є дуже характеристичним фактом для відносин в громадському секторі життя Українців у Німеччині.

Дотепер все українське громадське життя концентрувалося біля Центрального Представництва Української Еміграції [Ц.П.У.Е.]; із різних причин ця установа впродовж останніх місяців затратила у великій мірі свій авторитет серед українського громадянства.

Передовсім заважила тут радикальна переміна відносин в житті українських еміґрантів-депістів. ЦПУЕ опирало свою працю саме на депістах. Але останніх півтора року триває масовий виїзд українських еміґрантів з Німеччини. Табори депістів постійно маліють і ліквідуються. У зв'язку з тим, положення ЦПУЕ ставало що раз більш обмежене. Навіть серед тих депістів, які ще лишалися в таборах, ЦПУЕ не могло викликати більшого заінтересовання для своєї праці. Ці люди стали вже „іншими" й їх всякого роду „німецькі" справи що раз менше цікавили. Саме ці переміни були головною причиною упадку авторитету ЦПУЕ.

Події політичного характеру, які останньо мали місце в ЦПУЕ, — добивали лише цю установу, бо саме тоді, коли треба було об'єднати всі українські сили для її вдержання,— прийшло опанування ЦПУЕ однією політичною партією та її прихильниками, яке остаточно настановило проти неї більшість українського суспільства.

Тимсамим в українському громадському житті наставала цілковита криза. Єдина українська організація, що була вільною від усяких партійних порахунків і своєю об'єктивною працею здобула собі певну позицію в українськім суспільстві в Німеччині, був ЗУАДК. Ця установа займалася виключно організацією виїзду української еміґрації з Німеччини. Спроби ЗУАДК-у використати свій авторитет, зв'язки з американцями та німецькими установами в тому напрямі, щоб допомогти українцям у Німеччині зорганізуватися,— зустрілися з гострими протидіями ЦПУЕ... і сподіване оздоровлення громадських відносин з того боку,—показалося поки що неможливим.

Тому постання Союзу Українців у Німеччині [СУН] має свою глибоку рацію і є це оправдана спроба виходу з існуючої кризи в громадському житті українців у Німеччині. Треба пам'ятати, що вправді в Німеччині зникають з кожним днем табори депістів, але тут живе поза таборами понад 10.000 українських робітників, людей осілих і зв'язаних з працею в Німеччині. Перед усіма осередками, що намагаються відродити громадське життя в Німеччині стоїть кардинальна проблема організації тих людей. Вся вартість нових установ залежить виключно від того, чи будуть вони орієнтуватися на інтереси українських робітників у Німеччині?

СУН постав як спроба виходу зі становища і як таку спробу його треба привітати. Але є небезпека, що в СУН-і буде повторена помилка ЦПУЕ,яке програло тому, що замісць обслуговувати українську еміґрацію вцілому,—стало знаряддям одного партійного середовища і тим підорвало авторитет наших громадських організацій взагалі. Проте історію з ЦПУЕ ще можна якось зрозуміти. Українці вийшли з війни разпорошеними й дезорганізованими і тому ініціятива найміцнішої партії була явищем великою мірою закономірним.

Біда тільки в тому, що це середовище, замісць налагодити працю громадської організації й передати її в руки організованого вже громадянства,—перетворило її на свою партійну „крамничку", скомпромітувало себе, ЦПУЕ і всю громадську роботу.

Тепер становище зовсім інше. Тепер ніяких опікунів для громадських організацій не треба. Партійні середовища можуть прийти тільки з організаційною допомогою, за що суспільність буде їм тільки вдячна. Так ми й зрозуміли виступ на з'їзді СУН-у інж. Бойдуника, що кинув глибокої мудрости гасло — „Нам треба відполітизувати громадські організації". На жаль, не всі середовища послухались заклику представника ОУН [м]. Прикро було бачити як у залі З'їзду, де сиділи сиві ветерани української визвольної боротьби, що не мають змоги виїхати за океан і ламають голову над тим, що вони будуть робити завтра в цій Німеччині, що поруч них, по залі, метушились партійні хлопчики, в яких в кишені лежали вже ашуранси, але яким страшно хотілось раніш, ніж стати за фордівський конвеєр і забути про всяку на світі політику, попишатися перед еміґрацією своїми здобутками, що ось, мовляв, і вони, як в 1945 р. бандерівці, мають 60%. І ці хлопчики таки справді нав'язали З'їздові оті нещасні 60% для того, щоб уже на другий день їхніх, вибувших за океан, кандидатів, замінили представники інших партій або взагалі безпартійні. Кому потрібна оця забавка в політику і яке вона має значення в суто громадській, допомоговій організації, де вже не буде ні УНРРА, ні ІРО, ні навіть Ґісену?.. Сміх і сльози!

Перспективи цієї організації ще дуже неясні. Можна з певністю сказати, що доки існує ІРО й ЗУАДК, її праця буде дуже обмежена. Не виключено, що до остаточної ліквідації тоборів, настануть якісь зміни й нагорі [ЦПУЕ], і внизу [самодіяльність давно вже осілих у Німеччині українців, які на з'їзді СУН'у зовсім не були представлені]. В такому разі СУН-у доведеться, може, відограти ролю тільки одної з ланок до творення дійсно повнокровної громадської організації українців у Німеччині. Але в кожному разі робота СУН-у буде успішною тільки тоді, коли йому не заважатимуть всякого роду партійні спекулянти.

Учасник З'їзду

Безвідповідальність чи провокація?

Коротко перед 23 жовтня ц.р. серед української еміґрації в Мюнхені поширювано було летючку такого змісту:

ПОВІДОМЛЕННЯ

Нова німецька партія „Фатерляндіше Уніон", яка дуже прихильно ставиться до української справи, організує в неділю, 23-го жовтня о 10 год. 30 хвилин в „Циркус Кроне" великий антибольшевицький мітинг. З промовами виступлять голова партії Карл Файтенганзл і український журналіст Ігор Журливий. Ми просимо українських громадян міста Мюнхену прийняти у мітингу активну участь. Особи, які бажають пройти до приміщення цирку безкоштовно, повинні зібратися перед будинком цирку о 10 г. 15 хв., вони зможуть пройти до цирку в супроводі Ігора Журливого. Той, хто спізниться, змушений буде купити собі квиток (за 50 пфенігів).

Центральний Комітет СУМ-у

В тому самому часі, коли появилася ця летючка, на вулицях Мюнхену були розліплені афіші тої „нової німецької партії". З тих афішів вже було ясним, що маємо до діла зі спробою німецьких фашистів виплисти знова в німецькій суспільності на хребті загального невдоволення. Зухвалі написи „ми боремося за рівні права для нацистів" мусіли в кожного розвіяти всякі сумніви в цій справі. Хто ж є той „голова партії Карл Файтенганзл"? Вождем тієї партії є 27 літній, політично безпросвітний, бувший провідник гітлерівської молоді, а його найближчі співробітники, йому подібні, нацистські недобитки. Ця зухвала спроба відродити організаційно нацизм і то саме в Мюнхені зустрілася з найгострішою реакцією німецького поступового суспільства. Коротко перед відкриттям мітингу виступив з промовою один представник від німецької соціял-демократичної партії і заявив, що мітинг не відбудеться, бо поступова частина німецького суспільства й німецьке робітництво рішені не допустити вже ніколи до голосу в Німеччині нацистів. Величезна частина учасників мітингу своєю поставою швидко „переконала" неонацистів до того, що треба їм чимскорше розходитися. Тому, що до тої акції німецьких робітників прилучилися також комуністи; соціял-демократи в спеціяльному комунікаті через радіо повідомили німецьке громадянство про самостійний характер цеї своєї акції.

Саме до участи в тому мітингу німецьких фашистів кликала цитована повище летючка, підписана СУМ-ом. На тому мітингу мав промовляти солідарно з „вождем" тієї партії український „журналіст" Ігор Журливий. Отож знайшлися на еміґрації люди, що, йдучи рука в руку з німецькими фашистами, рішили, спільно з ними, публично виступати та ще й говорити про український визвольний рух і про нашу визвольну боротьбу.

Американська газета „Ді Ноє Цайтунґ", що виходить в Мюнхені для німців, нотуючи з насмішкою цей факт співпраці певних українських кіл з німецькими неофашистами, одночасно подала, що відозву СУМ-у без відома президії СУМ-у видали „бандерівці". Ми маємо сумніви, що ціла ОУН (р) схоче відповідати за цю провокацію, яка компромітує не лише українську визвольну боротьбу в краю, але також усіх українців, з ОУН(р) включно. Хочемо ми того чи ні, але нашу визвольну боротьбу ще й досі зовсім помилково змішують з „бандерівцями" і не має кращого подарунку для Сталіна, як заявити, що УПА через „бандерівців" зв'язана з тим німецьким фашизмом, який так ненависний українському народові. Нам здається, що ОУН(р) мусить до цієї справи зайняти цілком ясне становище й виявити провокаторів, що намагалися скомпромітували її та українську справу.

(РЧ)

Рабство в Південній Африці

До міжнародної комісії для розслідування примусової праці, яка була створена за ініціятивою Ліги Робітничої Оборони, надходять все нові матеріяли про невільничу працю й нестерпний визиск робітників у багатьох частинах світу. Об'єднані Нації також робили розслідування в цій справі, але вони були заблоковані Совєтським Союзом і Південною Африкою, які не бажають виявити перед цивілізованим людством страшних умов праці й тотального визиску, що існують в цих країнах — членах Об'єднаних Націй. Там сидять імперіялістичні хижаки в м'яких кріслах, кричать про рівноправність і свободу людини, а самі творять чорні справи в своїх країнах.

Свідком про рабську працю в Африці виступив священик Михайло Скот від імени одного з південно-африканських племен. Ця одна з багатьох трагікомічних імпрез, що так часто відбуваються в залях засідань в Лейк Саксессі, свідчить про те, з якою вірою й надією дивляться пригнічені колоніяльні народи на Об'єднані Нації; це є для них символ визволення з рабської неволі, в якій перебуває тубільне населення цих країн.

Оповідання й документи подані священиком Скотом є ілюстрацією нездібности капіталістичного імперіялізму вирішувати проблему боротьби з катастрофічною бідністю й відсталістю в розвитку людських та індустріяльних джерел Південної Африки. Південна Африка є прикладом відсталої капіталістичної країни, здавленої в лещетах занепадаючого місцевого капіталізму, який вже є нездібний конкурувати з передовими капіталістичними країнами. Південна Африка нездібна розвинути свій внутрішній ринок, бо стандарт не-европейської частини населення є дуже низький і купівельна спроможність його є мінімальна.

В Південній Африці є фактично відібрана власність на землю в не-европейського населення. Тубільці, які становлять 80% населення, володіють тільки 13% землі. Ця концентрація тубільного населення і непропорційне володіння землею принесли перенаселення й скоре зубоження.

Так, зростаюча з кожним роком, частина тубільних робітників була змушена відриватись від загальної сільської маси і йти шукати праці в шахтах, в індустрії та на фармах білих людей. Це переселення було обмежене різними законами з метою дужчої експлуатації тубільців. На тлі цього законодавства розгорнено расову теорію про нижчість чорних супроти білих. Це ж законодавство видало паспортові закони, які зв'язують тубільних робітників і роблять їх повністю залежними від бюрократії, від якої немає жодної надії звільнитись.

Надзвичайно тяжкі умови праці існують для тубільців, зайнятих в копальнях золота, яке творить важливу частину південно-африканської індустрії. Робітників набирають спеціяльні агенти, які дають підписувати тубільцям однорічні контракти. Вони працюють в старих необладнаних шахтах за мізерну платню, яка виносить за день десь коло 50 американських центів. Шахтарі примушені жити в таборах, які охороняються озброєною поліцією. Південно-африканські тубільні шахтарі налічують тепер 350.000 робітників, які є в'язнями в повному розумінні цього слова, що йдуть до в'язниці на наступні 6 або 12 місяців. Тубільні робітники не мають права мешкати в містах разом з білим населенням. Вони є викинені на передмістя, де творять спеціяльні поселення типу славнозвісних нетрів люмпен-пролетаріяту. Цілі сім'ї живуть в малій комірці, а вулиці творять відкриту каналізаційну систему для людських нечистот і відпадків. Освіта й технічний вишкіл для тубільців заборонені для того, щоб мати завжди готові людські резерви для капіталістичного визиску.

Життя робітничої кляси священик Скот прирівнює до умов, які існували в перших днях індустріяльної революції, коли робота була без жодної охорони робітничих союзів і стояла тільки на один ступінь вище від рабської.

В політичному житті тубільці не мають жодних прав: на 150 делегатів до парляменту вони не мають ні одного представника, лише три білі делегати репрезентують усе тубільне населення. Всім чорним заборонено вступати в професійні спілки білих, а сам розвиток робітничих профспілок для тубільців є обмежений і майже неможливий через усякі інструкції, видані урядом для того, щоб не дати можливості не-европейським робітникам боротись за свої законні права. Не дивлячись на це, вже створено нелегальні профспілки, які ведуть боротьбу проти імперіялістичного визиску.

Підчас зізнань Скота був продемонстрований документальний фільм „Цивілізація на суді в Південній Африці". Крім жахливих сцен злиденного життя тубільного населення було показано брутальне відношення білих експлуататорів до чорних рабів. Цей фільм кидає нас на десятки століть назад в рабовласницьке античне суспільство, де відбувається, повне брутальності, насильство людини над людиною, де не існує жодної справедливости, що стала б в обороні нещасного тубільного населення.

Роля, яку відограє Південна Африка в Британському стерлінговому блоці, дуже добре відома. Південно-африканське золото потрібне для боротьби Британського Комонвелту проти наступаючого американського доляра. Американський капітал тужливо дивиться на Південну Африку, бажаючи вкласти мільйони долярів для експлуатації цієї, багатої на корисні копалини, країни.

Але від цього не буде лекше південно-африканським тубільним робітникам, яким є лише один шлях: національне й соціяльне визволення від усяких загарбників.

(За „Лейбор Екшен", подав Юрій Снов.)

Як живе сьогодні робітник у СССР?

6-го листопада ц.р. на почесному засіданні московського обкому партії та міськради, присвяченому 32-літтю жовтневої революції, Малєнков виголосив патетичну промову, в якій, між іншим, присвятив дуже багато місця успіхам і зростові совєтського господарства та зростові добробуту трудящих. Щодо даних про господарство, то Малєнков заявив, що совєтська промисловість випускає вже продукцію в багато більших розмірах, ніж перед війною. До перевірки правдивости цих даних ми повернемось іншим разом, а зараз, якщо, припустимо, приймемо дані Малєнкова про успіхи промисловости за правдоподібні, тоді мусимо розглянути інше питання: якими жертвами [звичайно, з боку трудящих, не вельмож] досягнено цих успіхів. Адже ж, логічно мислячи, коли є успіхи в зрості промисловості й зрості продукції, то мусить підноситись і добробут трудящих мас, які роблять своїми м'язами ці успіхи. Малєнков запевняє й про це, але саме це питання ми й хочемо насамперед перевірити.

Час іде вперед. Далеко позаду лишилися роки страшної війни. „Необхідність в балансі народного господарства СССР підвищення в порівнянні з періодом воєнної економіки питомої ваги тяжкої промисловості" [Вознєсєнскій], за твердженнями Малєнкова, вже виконано. Тяжка промисловість перевищила воєнний період, загальне господарство перевищило рівень довоєнного періоду. Кількість робітництва в СССР зростає зі зростом економіки. Наприклад в 1946 році робітництво в СССР в порівнянні з попереднім роком зросло на 3 мільйони чоловік; в 1947 р., порівнюючи з 1946 р., — на 3,6 мільйони чоловік, і т.д. [Зріст робітництва в Україні за ті роки — на 1,2 мільйони і на 1,56 мільйона]. Все росте, все прогресує. Якже прогресують умови праці робітника. Закон з 26 червня 1940 р. про кари за прогули й спізнення залишається й далі в силі. Закон з 20 жовтня 1940 року, який забороняє добровільний перехід з одного місця праці на друге й який за'державою залишає право перекидати робочу силу з Мінська до Владивостоку, чи в любі інші райони „необ'ятної родіны", існує й далі. Воєнний закон з 26 грудня 1941 року для робітників тяжкої промисловості й транспорту, який карає ув'язненням від 5 до 8 років за найменші ухили від праці [„саботаж і дезертирство"], продовжує й далі висіти дамоклевим мечем над головою робітника. І так далі. Словом, „основні закони... обов'язкові і для повоєнної відбудови й розвитку народнього господарства СССР" [Вознєсєнскій]. Правда, кількість годин праці й робочий тиждень повернулися в основному до передвоєнних розмірів. Заведено, чи вірніше — відновлено таке „добродійство" для робітників, як колективні договори про працю [договір робітників з державою, при посередництві профспілки], але це „добродійство" існує лише на папері, бо все ж одно робітники мусять прийняти [та ще й „з ентузіязмом"!] усі умови, які виставить держава.

Отже, „прогрес" в совєтському робітничому законодавстві більш, ніж очевидний. Робітник і далі є удержавленим кріпаком, приватною власністю кляси вельмож. Які ж є правдиві „успіхи" в добробуті трудящих? Як живе сьогодні робітник в СССР? Ми не беремо тут воєнного періоду, тоді була війна й робітник ще може пропцав усі ті нестерпні умови, в яких він жив. Робітник чекав закінчення війни, чекав після неї покращань і полекшень. Але війна скінчилася. Ми не беремо тут і періоду, який слідував зразу ж після закінчення війни. І тоді було не лекше, ніж підчас війни. В кінці 1947 року прийшла довгождана ліквідація карткової системи, ліквідація державної „комерційної" торгівлі і, нарешті, грошова реформа. Життя після цього справді полекшало. Але яким воно є сьогодні, в листопаді 1949 року?

Пересічна місячна заробітна платня робітника в СССР становить сьогодні 550-730 карбованців. Це означає, що, порівняльно з передвоєнним 1940 роком, платня зросла приблизно на 80%. В цей же час, за найпотрібніші товари споживання робітник мусить платити сьогодні на 150% більше ніж в 1940 році. В 1940 році платив робітник за 1 кг чорного хліба 85 копійок, сьогодні він мусить платити 2 карбованці 70 коп. Кілограм масла коштував тоді 28 крб., сьогодні — 57 крб. 60 коп. Кілограм м'яса в 1940 р. — 9 крб., сьогодні — 27 крб. Кілограм цукру в 1940 р. 5 крб. 50 коп., сьогодні — 15 крб. Кілограм соли тоді — 5 копійок, сьогодні 1 крб. Ціни за промислові товари, одяг і взуття, порівнюючи з передвоєнними, теж відповідно зросли в 3-5 разів. Характерним є запроваджения нерівності в цінах між містом і селом! Так зараз в місті метер ситцю коштує 10 крб., а на селі — 11 крб. 20 копійок. Чоловічі скарпетки в місті — 17 крб., в селі 19 крб., черевики 260 і 288 крб.; валянки 195 і 216 крб., і т. п.

Тепер розглянемо щомісячні витрати робітника. Візьмемо для прикладу родину з одного працюючого робітника, його дружини й однієї дитини. Місячну зарплатню робітника візьмемо 730 крб. Чисту зарплатню на руки він одержує 626 крб. 80 коп. З нього вирахували: 43 карб. 60 коп. — податок з прибутків, 7 крб. 30 коп.

— додатковий податок за те, що він має лише одну дитину, 45 крб. — на державну позику, „облігації“, 7 крб. 30 коп. — членський внесок до профспілки. Разом — 103 крб. 20 коп.

З цієї зарплатні, що лишилася робітникові після вираховувань, він мусить заплатити 33 карб. за помешкання. За електрику він платить 4 крб. 50 коп. місячно. Користування ж електрикою є дуже обмежене [0,6 кіловат денно], коли ж норму користування перевищено, тоді він мусить платити втричі більше; якщо ж перевищено повторно, тоді світло взагалі виключається. За користування кухнею, яку він має спільно на три родини; він платить окремо 6 крб. 90 коп. місячно. Загальні кошти за кватиру, світло й опалення виносять робітникові біля 56 крб. місячно.

Харчі робітника з двома утриманцями забірають приблизно 500 карб. місячно. Їжа, звичайно, не є з французької кухні. Основний засіб до життя є чорний хліб, якого потребує робітник денно 2 кг. До цього, звичайно, ще існує картопля, капуста й інша городина. Потім разда на тиждень трохи м'яса чи риби. Трохи чаю і цукру. Це все.

Із залишених 71 крб. треба ж ще щось купити з одягу. А крім цього, карбованців з 20 треба витратити на доїзд трамваями чи автобусами до місця праці на заводі. Це ще добре, якщо робітник живе в тому самому місці де є його завод чи фабрика. А якщо він змушений доїжджати до місця праці звідкись з провінції, то тут справа стоїть ще гірше. Зовсім недавно залізничні тарифи знову були підвищені на 20%. Крім цього всього, робітникові ще ж треба платити на кожному кроці різні копійки, які вкінці складаються в карбованці. Так, навіть за чистий блянк на телеграму треба платити 5 копійок. Про різні публичні розваги, як театр, кіно й т.п. робітникові вже не доводиться й думати. Хіба що урве щось від їжі й сходить раз на місяць до кіна. Театри ж тепер, за новими законами, мусять утримуватись на свої власні кошти. Тому квитки є дуже дорогі, так, що до театрів ходять найчастіше лише вельможі. Якщо ж ще припустити, що дитина в робітника виросла вже настільки, що може кінчати середню школу, то на оплату й освіту в робітника рішуче немає грошей. Тому й дитина, ледве скінчивши 7 кляс, іде шляхом батька; стає робітником і тягне далі лямку „щасливого“ життя.

Так, кілька тих цифр показують „зріст добробуту трудящих СССР“, порівнюючи з передвоєнним часом. Добробут вельмож безперечно росте. Але до цього питання ми теж вернемось ще іншим разом. З цього ж всього виходить один висновок, що характеризує сучасний СССР: якщо признати правдивими дані Маленкова про перевищення совєтською економікою довоєнного рівня, то прямопропорційно до зросту економіки знижується життьовий стандарт [рівень] трудящих, тобто в СССР клясично реалізується теза Маркса про капіталізм, за якою „нація багатіє, а народ бідніє“.

В. Г.

Кооперування сільського господарства в Югославії

Коли запитаємо себе „куди йде Югославія в своєму внутрішньому розвиткові“? і, припустимо, що Югославія йде до „соціялізму“, то зразу ж слідуючим питанням, яке турбує й цікавить кожного без винятку, хто пережив уже один „соціялістичний“ експеремент, буде питання: а як з колективізацією села? Це питання ще більш цікаве, тим, що кожен думає; якщо Югославія в зовнішній політиці пішла незалежно від СССР і не так, як він, то може і у внутрішній своїй політиці, в будові соціялізму і, зокрема, переводі села на соціялістичні рейки Югославія теж пішла не так, як СССР. І це питання ще більше цікаве тому, що в кожного існує сумнів щодо правдивости тих даних, які подає про свою внутрішню політику комуністична тітовська Югославія.

Не зважаючи на те, на основі югославських інформацій та джерел, подаємо інформацію про цю справу.

* * *

Передвоєнна Югославія вже переживала кілька аграрних реформ. Передостання реформа була 19 червня 1931 року і в наслідок її поміщицтво було обмежене в посіданні земельної власности в розмірах до 500 га. Чотирьохрічна революція і визвольна війна з німецькими окупантами привела до ліквідації кляс буржуазії й поміщицтва. До влади прийшла комуністична партія. Нова Югослаславська конституція з 1945 року, крім усього іншого, затвердила ще й нову аграрну реформу. На підставі неї власність на землю обмежена, залежно від областей, до 25—35 га. Крім того конституція включає ще такий основний закон: земля дається лише тим, хто її хоче обробляти. За цим законом конфіскується: (1) земельна власність німців і зрадників, (2) власність поміщиків, (3) земельна власність банків і акційних товариств, (4) церковна і манастирська земля, (5) земля без правних власників. Щодо власности на землю, то тут розрізняється дві категорії. В маєтках, що обробляються власними силами, без найманої праці—конфіскується земля, яка переступає розмір площі в 45 га. В маєтках же, які здаються в аренду або обробляються наймитами, конфіскується земля, яка переступає максимальний дозволений розмір для орної площі та луків в 3 га та ліса в 5 га. В третю категорію входять кооперативна власність та власність сільських громад. Ця власність конфіскації не підпадає і затримується в таких розмірах, в яких вона існувала досі. Церковна земля конфіскується уся. Церквам та манастирям залишається лише максимальна площа в 10 га. Для церковних установ особливої важливости або історичного значення залишається земельна площа в 30 та ще 30 га лісу. Земельна власність селян може мати максимальну площу 20—35 га. До цього ще додається 10—25 га лісу, але загальна площа не має переступати 45 га. Частина конфіскованої землі, яка передається малоземельним, передається за викуп, який встановлений в вартості одного середнього річного врожаю. При одержанні землі першенство мають члени та інваліди партизанських та визвольних армій, родини загиблих в революції, інваліди й учасники війни 1912—1918 рр. та всі ті, хто допомагав визволенню країни. Викуп за одержану землю розтягується на довго, термін навіть не встановлений. Земля, розділена на основі цієї аграрної реформи, не може бути продана, проміняна, подарована, поділена чи орендована. Робітники і службовці промислових підприємств також можуть одержати на бажання шматок землі для городів, але розмір її не має перевищати 2 ари. Передбачено в конституції теж можливість існування селянських господарств з удержавленою або усуспільненою землею.

Такою була аграрна реформа 1945 року. Вона створила в югославському сільському господарстві щось дуже подібне до НЕПу в СССР. Колективізація с.-г. в Югославії фактично почалася в 1947 році. Дані про її дотеперішний хід знаходимо в статті Ніколи Вуяновіча; „Політика комуністичних партій на селі у нас і в інших країнах народньої демократії“ („Нова Югославія“, ч. 5, липень 1949 р).

В ході 1947 і 1949 років в Югославії переведено об'єднення вже раніше існуючих різних нижчих видів землеобробних кооперативів в єдині кооперативи, в склад яких тепер входять різні сектори, як напр., постачальноспоживчі, промислово-перероблюючі, кредитові і т. п. Особливу увагу приділялося розвиткові продукційної діяльности на основі кооперації — створенні кооперативних артілів, з метою перетворити їх, за словами Карделя, в „соціялистичні вогнища“ в рамках загальних землеробних кооператив. Вони служать ніби школою і зразком для селян і наочно доказують їм перевагу великого механізованого господарства перед дрібним. Переконуючись на їхньому прикладі, селянин лекше й скоріше і то виключно на добровільній основі переходить до нових форм землекористування селянських трудових кооператив. Таких зразкових кооперативних економій в кінці 1948 р. було вже майже 3000 з 263.038 га землі.

Паралельно із загальним економічним і політичним розвитком країни, в сільському господарстві все більшими темпами йшов розвій селянських трудових кооператив. В кінці 1945 року в Югославії існувало лише 31 таких кооперативів, в 1949 р. їх нароховувалось уже 454, в кінці 1947 — 808, а в кінці 1948 р.—1318 кооперативів. Надзвичайно широкий розмах прийняв цей зріст на початку цього року. Тільки з 1. січня до 1. червня 1949 р. зареєстровано й затверджено 3.021 нових кооперативів, так, що на 1. червня 1949 р. в країні нараховувалось 4339 селянських кооперативів, що охоплювали 221.306 господарств. В 1948 р. зкооперований сектор сільского господарства Югославії становив 2,7%, а на початку червня 1949 р. становив уже 10% селянських господарств. Для цього треба ще додати державний сектор в с-г, як також і кооперативні економії в рямках землеобробних кооперативів загального типу. В розмірах засівної площі на початку червня 1949 р. зкооперований сектор становив уже понад 20%, а в Воєводині, найбагатшій частині Югославії, — біля 50%

У своїй статті Н. Вуяновіч підкреслює, що кооперування відбувається виключно на добровільній базі (і це підкреслення, помітно зроблене ніби навмисне, щоб відмежуватись від десь існуючої недоброві́льної колективізації). Крім того він говорить: „Перехід від будівництва вищих форм кооперації на селі не є легке й просте діло. Тут партія не може забігати наперед й ставити більші завдання, як їх селянські маси ще не можуть виконати. Наша партія, спираючись на багатий досвід Совєтського Союзу, намагалася в цьому питанні, з одного боку, не тягтися в хвості у маса, з другого боку, не відриватись від мас“.

Що ж уявляють із себе ці селянські трудові кооперативи? В тому ж числі „Нової Югославії“, звідки ми цитували статтю Н. Вуяновіча, поміщена одна кореспонденція з одної такої, мабуть зразкової, кооперативи. Поблизу Білгороду в с. Стара Пазова існує кооператива імени югославського народнього героя Янка Чмелика, походженням словінця, який народився в цьому напів-словінському, напів-сербському селі. Кооперативу засновано в осені 1947 р. на бувшій манастирській землі. Заснували її при підтримці держави декілька словінців, а зараз кооператива охоплює 240 господарств з 1052 людьми та біля 1200 га землі. Земля й інвентар в кооперативі-спільні. Розподіл здобутків праці відбувається трудоднями. В 1948 р. на трудодень припало по 3,3 кг. пшениці й 6,2 кг. кукурузи. Крім того родина з двох працездатних заробила за 449 трудоднів талонів на промислові вироби на суму 10.000 динарів, одержала ще 220 кг цук-

Продовження на стор. 18

Ів. М-ко.

Дві визвольні концепції

Після виходу друком „Позицій українського визвольного руху“, після передруку ч. 10 „Ідея і чин“ та з ряду інших матеріялів з Краю цілком виразно окреслились на еміґрації визвольні концепції. Одна заступає погляд, що ліквідація большевизму означатиме виповнення України, Росії і всіх підбольшевицьких народів теперішнім західньоевропейським змістом, тобто, що крім демократії в Україну повернеться інститут приватної власности на засоби виробництва, при чому повернеться не як пережиток, не як тимчасовий додаток до чогось нового, основного, а як засада дальшого розвитку й проґресу. Отже ця концепція розглядає революцію на Сході Европи, як ненормальність в суспільному розвиткові, яка буде ліквідована з большевизмом. Все повернеться більшменш назад.

Друга концепція заступає погляд, що теперішня революція на Сході Европи є явище в такій же мірі ненормальне як і всі попередні революції. Ми живемо в добу, коли відбувається перехід до нових форм життя. Як велика французька революція започаткувала перехід від февдально-кріпацького ладу до буржуазної демократії, так теперішня революція започаткувала перехід від капіталізму до устрою з суспільною власністю на засоби виробництва. В процесі цієї революції можуть мінятися партії й політичні режими, але розвиток йтиме саме в означеному напрямкові.

Перша концепція не припускає повалення большевизму внутрішніми силами, революційним шляхом. Ліквідація большевизму за цією концепцією уявляється здебільшого так: демократичні країни перемагають у війні большевизм, ділять СССР на окупаційні зони, перевиховують населення в демократичному дусі і відтворюють капіталізм так, як це скажемо робиться тепер в Німеччині.

Друга концепція, навпаки, ставить ставку на внутрішні сили, на протибольшевицьку революцію. Вона припускає, що революція найскорше може постати в наслідок війни, але вона не пов'язує майбутній лад в Україні з окупацією і не тільки тому, що вважає таку окупацію утопією (треба окупувати цілий СССР, сателітні держави й Китай), але й тому, що вважає капіталізм неспроможним ліквідувати большевицьку систему, яка постала й існує саме тому, що існує капіталізм. Ліквідацією большевизму ця концепція пов'язує з ліквідацією також капіталізму.

Першу концепцію ми називаємо реставраційною, бо всякий її прихильник стоїть за поворот до капіталізму, за реставрацію. Представники цеї концепції становлять єдиний фронт, незалежно від того, чи вони по-старому діляться на гетьманців, републіканців, націоналістів чи навіть і соціялістів.

Другу концепцію ми називаємо революційною не тільки тому, що вона ставить ставку на революційну боротьбу, а й тому, що вона вважає „поворот до капіталізму у випадку України в кожному відношенні кроком назад, реґресом“ (П. Полтава, Краєва ОУН). Представники цієї концепції становлять також єдиний фронт, незалежно від того, чи вони вважають себе соціялістами чи націоналістами і чи вони хотіли б іти спільно, в єдиному фронті чи ні.

В зв'язку з тим втратив актуальне значення старий поділ на партії. Сьогодні в українському політичному житті актуальними і реальними стають тільки два напрямки (концепції) — реставраційний і революційний. Тільки ці два напрямки мають актуальне політичне значення, тільки вони можуть висувати конкретну програму визвольної боротьби. Всякі інші поділи на партії, течії й відтинки має значення, тільки в рямках цих двох ґенеральних концепцій. Так в середовищі реставраторів можуть бути монархісти, республиканці й демократи, навіть можуть бути соціялісти, якщо вони не уявляють боротьби за соціялізм без реставрації приватної власности і т. д. З другого боку й революційна концепція не є монопартійна. Так політичний провід УПА і краєва ОУН мають два виразно відмінні напрямки: соціялістичний (Горновий) і націоналістичний (Полтава), хоч творці обох напрямків є старі кадровики ОУН і належать до неї й тепер.. Що їх об'єднує й що ділить? Їх об'єднує продиктована українською дійсністю спільна програма боротьби за самостійну демократичну українську державу з суспільною власністю на засоби виробництва. В світлі цієї програми їхні розходження є другорядні, як другорядні є розходження між партіями реставраторського напрямку.

Кілька слів про розходження в краєвій (революційній) концепції. Колись вони стануть основою нових партій. Тепер це поки що тільки ідеологія. Горновий сприймає суспільну власність тільки як основу, на якій розв'ються нові протиріччя (протиріччя між фізичною й розумовою працею, між містом і селом, між окремими провінціями і т. д.) і ці протиріччя він сприймає, як закон розвитку суспільства. Полтава заперечує протиріччя внутрі націй і натомість висуває протиріччя між націями, як закон розвитку. Для Горнового суспільна власність в укр. державі — шлях до соціялізму, для Полтави — лише шлях до скріплення єдности й міці української нації. Полтава за стримування протиріч внутрі нації, Горновий — за розгортання й боротьбу, бо тільки з боротьби протиріч народжуються нові синтези й нові вищі якости нації. Треба припускати, що навколо концепції Полтави концентруватимуться в майбутньому ті елементи нації, для яких ліквідація протиріч шкодитиме (напр. стирання протиріч між організатором і виконавцем виробництва), а навколо концепції Горнового — ті елементи, для яких ліквідація нових протиріч (дальший рух вперед) буде вигідною. Проґрес завжди спирається на якісь реальні суспільні сили.

Наявність ментальности типу П. Полтави свідчить, що демократичний устрій з суспільною власністю на засоби виробництва ще не є соціялізм, хоч і наближається до нього. Тому назвати програму УПА й краєвої ОУН лівосоціялістичною, як це робить Н. Гришко („Укр. Вісті“), було б невірним. П. Полтава і ціла його течія протестувала б і не безпідставно. Програма УПА й краєвої ОУН є програма демократії тільки з еміґрантської точки зору. В краю вона була б такою тільки тоді, якби там існувала приватна власність і програма УПА боролась би проти приватної власности. УПА ж бореться тільки проти большевицького тоталітаризму з одного боку і заперечує капіталістичну реставрацію з другого. Вона за суспільну власність не тому, що це шлях до соціялізму, а тому, що після ліквідації большевизму це єдина реальна можливість. Така програма є масова ї всенародня, а не соціялістична.

Дуже важливо відзначити, що реставраційна концепція існує тільки на еміґрації. В Україні її немає, бо якби вона там була, то напевне виявила б себе десь коло УПА, більшість бійців якої є галицькі селяни-власники. Навіть разючим є факт, що в Галичині, де дрібна власність ще існує і де на чолі УПА стоять бувші бандерівці, тобто найфанатичніші колись оборонці приватної власности, що там не висунуто реставраційної концепції. Що це означає? Як пояснити повний протиріч факт: незадоволення в Україні зросло, а представники дрібновласницької колись ОУН висувають програму — суспільна власність? І дякуючи цій програмі, витримують удари не тільки НКВД, а й зговір трьох держав — СССР, Польщі й Чехословаччини?

Ми пояснюємо це так: десь в глибині народу луснула після війни остання струна, що в'язала народ з минулим соціяльним устроєм і він, ненавидячи большевизм, стремить уже не назад, а вперед. Це не заважає людям з приємністю згадувати старі часи так, як напр., десь в Дітройті гуцул з приємністю і, може, з сльозами згадує і полонини в Карпатах, і власних овець, і сопілочку.

Але він чудово розуміє, що то неповоротне мунуле.

В Україні багато старих людей з приємністю згадують не тільки про роки НЕП-у, але й про царські часи, коли аршин ситцю коштував 15 копійок, а фунт сала 20. Це, між іншим, дає підставу царським монархістам на еміґрації вірити в свої можливості. Але активні реставратори існують тільки на еміґрації. В Краю ніхто вже не буде вмирати за старі часи. Народ безумовно хотів би їсти сала принаймні стільки, скільки їв за НЕП-у чи за царя, але він уже розгледів, що для цього зовсім не треба повертатись до старих порядків. В Україні заіснувала нова технично-економічна структура, і люди думають не над тим, як би її зруйнувати, а над тим, якби краще коло неї влаштуватись. Приватна власність втратила мо-

ральну вагу в народі і тільки цим можна пояснити таку, з погляду еміґрації ліво соціялістичну програму, як програму УПА й ОУН.

На еміґрації існує погляд, що УПА—це затихаючий відгомін війни, повторення в Галичині того, що Наддніпрянщина переживала після визвольних змагань УНР. Мовляв, як тоді існував масовий партизанський рух проти совєтського режиму, так і тепер. Але тоді він був ліквідований, так і тепер його чекає та сама доля. Але якби навіть УПА була знищена й підпілля ліквідоване, то й тоді УПА не можна рівняти до отаманських повстань 20-х років. Ті повстання були типово реставраторські, вони тягли назад, до капіталізму, а повстання УПА є революційне і веде до ліквідації останньої фази капіталізму — большевицького державного. Саме цим пояснюється живучість цього руху. Проте якби навіть він був лік ідований, то нема ніяких підстав думати, що слідуючий за УПА рух буде реставраторським. Таке припущення немає ніякої логіки, як немає логіки думка, що то тільки в Галичині борються за суспільну власність, а от в старій УССР, де власности немає вже 32 роки, там народ виступить... за поворот до старого.

Зустріч краєвої ментальности з еміґрантською створює дивовижну і часом комічну мішанину. Так краєвий націоналіст типу Полтави виступає за безвласницьке суспільство, але проти соціялізму, а еміґранський соціяліст (що заперечує програму УПА), виступає за соціялізм, але й за... реставрацію приватної власности. Ці протиріччя край-еміґрація тільки випинають лінію розмежування між старою і новою Україною. Якщо представник крайового націоналізму Полтава є консерватор завтрішнього дня, то еміґрантський соціяліст, який не визнає краєвої програми, є проґресист вчорашнього дня і репрезентує вже не політику, а історію. Для такого соціяліста-реставратора ближчим є буржуазний демократ вчорашнього дня, ніж соціяліст в Краю Горновий. Тобто поділ іде по єдино чинній лінії — революція чи реставрація. Це так на еміґрації. А в Краю існує єдина концепція — революційна.

В світлі такого нового розподілу українських політичних сил треба тепер оцінювати і всякі еміґраційні політичні об'єднання, федерації і т. д. Вони матимуть широкий політичний резонанс тільки в тому разі, коли будуть програмово співзвучні з Воюючою Україною. Коли ні — їхнє значення суто еміґрантське. Це не значить, що їх треба неґувати. Навіть суто еміґрантське об'єднання українських політичних сил треба вітати. З такою оцінкою ми підходимо і до об'єднання українських еміґрантських партій в Національній Раді. Національна Рада може пробити величезну виховавчу роботу серед двохміліонової української еміґрації. Вона репрезентує змагання українського народу за незалежність. Якби еміґрантські партії не нав'язали Національній Раді реставраційної програми („Декларація"), Національна Рада могла б з повним правом репрезентувати закордоном і Воюючу Україну. На жаль, еміґрантські партії створили протиріччя між Краєм і еміґрацією і звузили ролю Національної Ради до суто еміґрантських завдань. Отже, не ми понижуємо авторитет Національної Ради, а ті, хто нам це закидає: вони нав'язали Національній Раді реставраторську концепцію і тепер якби ми навіть лоба побили в молитвах і похвалах, протиріччя між Краєм і еміґрацією від того не зменшаться.

Наявність на еміґрації двох визвольних концепцій — революційної і реставраторської неминуче поляризуватиме сили еміґрації тільки навколо цих двох точок і більш ніяких. Всякий іший партійний поділ не має тепер реального політичного значення. Не тільки для України, але й для самої еміґрації.

Вс. Голуб

Совєтський режим в боротьбі з молоддю

(уривок з широкої студії про клясу большевицьких вельмож)

Коли тридцять років тому в 1936 р., сталінська конституція в своїй 121-ій статті „навічно" затвердила закон про вільне й безкоштовне здобуття освіти для всього населення СССР, то цей крок режиму був зумовлений лише його помилкою. Помилка полягала в тому, що режим ілюзійно вірив, ніби нове покоління людей, яке виросло виключно при ньому, його кадрах, і з якого він відібрав навіть найменші згадки про минуле, — що це покоління буде йому вірне. Тому режим написав в 121 ій статті свого „основного закону": „Громадяни СССР мають право на освіту. Це право є запевнене загальною й обов'язковою нижчою освітою, при чому вся освіта, включаючи й вищу освіту, є вільною і державними стипендіями оплачуваною для абсолютної більшости студентів вищих учбових закладів".

Але пройшло лише чотири роки і режим усвідомив свою помилку. „Для утримання порядку в державі потрібно менше здібних і освічених людей, ніж таких, що є віддані режимові" (Макіявеллі). Ця теза теоретика деспотизму більше підійшла до вподоби режімові, ніж тези свободолюбного соціялізму про необмежену свободу навчання. Тому вже 2 жовтня 1940 р. Раднарком СССР проголосив такий декрет: „Про встановлення платні в вищих класах середніх шкіл та в вищих учбових закладах СССР та про зміну системи видавання стипендій". „Беручи до уваги ріст життьового стандарту трудящих і справжні витрати, несені совєтською державою при будівництві, впорядженні й утриманні постійно зростаючої кількости середніх і вищих учбових закладів, Раднарком СССР вважає потрібним, щоб частина витрат за навчання в середніх школах і ВУЗ'ах була несена самими трудящими".

Досі було відомо, що „совєтська держава є держава трудящих", а тепер — держава, це одно, а трудящі — друге: „держава трудящих терпить, несучи непосильні витрати на освіту трудящих, і тому трудящі мусять самі платити за себе. „Держава трудящих", зовсім не питаючи на те згоди в самих трудящих, викреслила 121-шу статтю зі своєї „вічної" конституції. Про совєтській „демократії" й таке можливе!

В такий спосіб для молоді трудящих режим закрив доступ до середньої й вищої освіти. Адже відомо, що не кожен трудящий в СССР дазволяє собі поласувати раз у місяць кілограмом оселедців, бо у нього ж на це не вистачає платні; що ж говорити про плату за навчання в школі? Це був перший удар режиму по молоді, по тому поколінню, що виросло в його кадрах.

Другий удар відбувся в той же самий день, 2 жовтня 1940 року, коли режим указом Верховної Ради СССР „Про державні друдові резерви СССР" вирвав молодь із загальноосвітних шкіл і кинув в дисциплінарні школи школи трудових резервів. „Завдання дальшого розвитку нашої промисловості вамагає постійного припливу нових робітників в шахти, транспорт, заводи і фабрики. Без безперервного поповнення робочої сили успішний ріст промисловості є неможливий... Тому Президія Верховної Ради СССР постановляє: 1) Визнати потрібним для промисловості щорічний вишкіл трудових резервів в кількості від 600.000 до 1.000.000 осіб, вишколюючи міську й колгоспну молодь у визначених промислових професіях, в ремісничих і залізничих школах та в школах фабрично-заводського навчання... (6) Встановити, що державні трудові резерви повинні бути під безпосередньою юрисдикцією Раднаркома СССР і не повинні бути використовувані наркоматами чи підприємствами без дозволу уряду. (7) Щороку мобілізувати 800.000 — 1.000.000 мійської й сільської молоді віком від 14—17 років. (8) Головам колгоспів призначити по 2-ох хлопців на кожних 100 членів колгоспу, рахуючи чоловіків і жінок. (9) Міськрадам призначати кандидатів на мобілізацію, згідно кількості визаченої Раднаркомом СССР. (10) Встановити, що всі ті, хто закінчує ремісничі й залізничні школи та школи ФЗН повинні рахуватися мобілізованими і зобов'язаними працювати протягом чотирьох років на державних підприємствах. (11) Встановити, що всі особи, які закінчують ці школи, є тимчасово звільнені від обов'язкової служби в червоній армії і флоті аж до часу закінчення обов'язкової праці в державних підприємствах".

У цих двох законах ясно виявилась нова клясова політика большевизму в відношенні до молоді. Трудовій молоді, дітям робітників і селян доступ до загальноосвітних шкіл став закритий. Для них залишилися тільки дисциплінарні фахові нижчі школи й постійний визиск на обов'язковій праці. Вищі школи стали привілеєм лише дітей

кляси большевицьких вельмож, бо лише ця кляса має змогу оплатити студії своїх дітей. Крім того, ця кляса, як посідач всіх вигід і привілеїв в державі, має змогу „по блату“ пропихати свою молодь на тепленькі упривілейовані посади. В такий спосіб ці два закони фактично перетворили привілеї кляси вельмож в спадкові.

Якщо поглянути на офіційні статистичні дані про соціяльне походження студентів ВУЗ'ів, то ми побачимо дуже цікаву й характерну для большевиків картину. Ось дані за 1938 рік:

	тисяч осіб	%%
Робітники або їх діти	181	33,9
Службовці, спеціялісти, або їх діти	225	42,2
Селяни або їх діти	115	21,6
Інші	12	2,3
Разом	533	100,0

Дітей службовців і спеціялістів, як бачимо, вже в 1938 році, було найбільше і мабуть саме тому ця рубрика була введена в офіційну статистику вперше в 1938 році. Але не лише вперше, ба й в останнє, оскільки після 1938 року дані про соціяльне походження більше не публікувалися. Хто є ті діти „службовців і спеціялістів“ не тяжко догадатися (діти робітників і селян виділені в окрему категорію!). Це саме ті, хто після законів 1940 року мають змогу далі вчитися в ВУЗ'ах і хто творить абсолютну більшість сучасного студентства.

Але клясова політика большевизму у відношенні до молоді існувала й раніше, ще перед 1940 роком, Вона була більш маскована й не така нахабна, як після 1940 р., але досить глянути ще на деякі офіційні дані, як вона стане ясною. Порівняймо для прикладу відсоток робітничої молоді в ВУЗ,ах на протязі кількох років:

Робітнича молодь у відсотках (%%)

	1928	1933	1935	1938
У ВУЗ'ах	70,0	50,3	45,0	33,9
В технікумах	—	41,5	31,7	27,1

Бачимо яскравий спад і в той час, коли кількість робітництва в СССР в 1938 році, порівнюючи з 1928 р., зросла щонайменше в три рази.

Статистичних даних про кількість робітничої молоді в совєтських ВУЗ-ах після 1938 року не маємо, бо їх більше не публікують. Але зовсім мікроскопічною стала питома вага робітничої молоді до кількости робітництва СССР. Про це може свідчити не лише той факт, що ще перед 1940 роком її кількість йшла на спад (як це видно з вищенаведеної таблиці), але такі дані, як питомий зріст робітничої кляси і і питомий зріст кількости студентства взагалі. Так у 1946 році кількість студентів ВУЗ-ів по СССР зросла на 109 тисяч осіб; кількість робітників в цьому році зросла на 3 мільйони осіб. Кількісь робітників, звичайно, зростає за рахунок молоді. Так школи ФЗН випустили в 1949 році 382 тисячі молодих кваліфікованих робітників. 2,5 мільйони молодих робітників пройшли індивідуальне, бригадне чи курсове навчання (В Україні питомий зріст робітничої кляси й питомий зріст студентства ще різкіше розрізняються. В 1946 р. українське робітництво зросло на 1,1 мільйон осіб, студентство лише на 19,8 тисяч осіб).

Отже, в наслідок законів 1940 року, життя абсолютної більшости підсовєтської молоді полягає тепер виключно в праці, освіта для неї замкнута. Для того ж мільйона молоді, що з 6—7 кляси середньої школи щороку мобілізується до ремісничих шкіл, юність взагалі перестала існувати. Два роки примусової дисциплінарної школи, чотири роки примусової праці десь, куди пошле уряд і потім два роки примусової служби в армії (у флоті— 5 років)—оце й уся молодість!

Порівняймо ще для прикладу кількість студентів й учнів перед і після законів 1940 року. В Україні, напочатку 1940 учбового року (отже, ще перед 2.X.1940) існував 181 ВУЗ із приблизно 200 тисячами студентів. В 1941 році ВУЗ'ів будо лише 156, а студентів лише 97.600. У початкових і середніх школах в 1940 р. вчилося 6,5 мільйонів дітей; у 1946 році — лише 5,5 мільйонів і це, враховуючи, що в 1940 до шкіл приймали дітей з 8-ми років, а в 1946 р. — вже з 7-ми років. Звичайно, такий різкий спад кількости студіюючої молоді можна віднести за рахунок наслідків війни, але немалу ролю грають тут і закони 1940 року.

Та реакційна політика режиму в відношенні до молоді на цьому не спинилась. Вона переключилась в виховавчу галузь. Славний 1943 рік, рік офіційного проголошення нового політичного курсу — ставки на великоросійський націоналізм, приніс відповідну зміну курсу і в галузі виховання молоді. 23 серпня 1943 року створено (фактично відновлено старі царські) т. зв. суворівські військові училища. Таких училищ в сьогоднішній СССР є шість. До них приймають лише дітей вельмож, і то з 7-ми років життя, і на протязі майже дванадцяти років навчання випускають вишколених гвардейських старшин. Міністер освіти РСФСР Потьомкін в одній із своїх промов, говорячи про нові методи виховання молоді, покликався на досвід виховання молоді в цих суворівських „кадетських корпусах“. У своїй промові він зазначив, що неуспіхи в навчанні чи за погану поведінку учнів в суворовських академіях карають фізично (биттям) та саджають на 3—7 денну гавтвахту.

У звичайних народних школах до такого, правда, ще не дійшли. Але 1943 рік відзначився і там. Перш-завсе, середні школи порозділювано на окремі чоловічі й жіночі; хлопці й дівчата вчаться окремо. За успіхи в навчанні нагороджують вже не „похвальними грамотами“, а золотими й срібними медалями; зовсім як у старих царських гімназіях. Націоналістичний курс також яскраво відбивається в самій шкільній науці. Так напр. підчас складання іспитів у вищих клясах середніх шкіл в травні 1949 р. вчителька фізики однієї з київських шкіл виступала в одній із радіопередач з порадами для учнів, як здавати іспити. Вона, між іншим, радила таке: „Не забудьте, учні, при здаванні іспиту з фізики, згадати про геніяльні винаходи великих синів російського народу в цій галузі. На жаль, розділу про ці винаходи ви ще не маєте у ваших підручниках (бо друкарство не встигає за новими „винаходами“ партії!—прим. В. Гол.), але добре перегляньте ті конспекти, що вам подавали вчителі. Якщо ви вдало розкажете про ці винаходи, то. напевно, одержите добрі оцінки“. Таких прикладів можна навести немало.

Комсомол, як правний помічник партії, прикладає теж усіх зусиль, щоб розтовкмачити молоді всі ці зміни, які проходять на її очах. Коли напочатку червня 1949 року уряд проголосив чергову мобілізацію молоді до ремісничих шкіл, „Комсомольська Правда“ (з 2. 6 49) негайно присвятила цій постанові свою передовицю, де почала вияснювати молоді „опіку партії“ й особисто товариша Сталіна“, а потім, кликати молодь „поширювати робітничу клясу нашої батьківщини“. Але зразу ж у свойому наступному числі (з 3.6. 49), ніби відповідаючи на німі протести молоді, „Комсомольська Правда“ вмістила нову передовицю, в якій накинулась на „серйозні хиби в праці комсомолу серед молоді“. „Комсомольські організації відірвані від молоді, ... до комсомолу немає приклику нової робітничої молоді“. Звичайно, як завжди, все закінчується новою накачкою і постановою „поліпшити політосвіту серед молоді“. Що ці постанови не дуже допомогають, свідчить той факт, що ці постанови виносяться регулярно й перманентно.

Висновки з цього всього можна зробити такі: Большевицька система, остаточно перетворившись на клясову систему, тримає дальший курс на зміцнення цієї системи, на зміцнення сили й влади кляси большевицьких вельмож. Освіта в СССР перетворилась на привілей для пануючої кляси. Саме цей момент може бути доказом того, що кляса большевицьких вельмож має тенденцію й стремління перетворити себе на замкнену упривілейовану касту, а саме, при допомозі привілеїв в здобутті освіти, спадково передавати свої панівні пости в суспільстві лише своїм дітям. Для цього, за допомогою всіх засобів, як законів, пропаганди, а також, терору, ведеться перманентна боротьба зі зростаючим поколінням робітничо-селянської молоді — абсолютної більшости молоді СССР.

Тіто про антимосковські настрої

В розмові зі скандинавськими кореспондентами маршал Тіто сказав, що московська диктатура створила велику опозицію до себе в східньому блоці, а в Чехословаччині та Болгарії він має найбільше симпатиків в його боротьбі проти російського панування. „Нема сумніву, що комуністичні партії совєтської сфери отримують з Москви директиви для управління в своїх країнах“, і тільки в Румунії не створилась жодна опозиція до московських наказів, бо „Румунія нічого не думає про свою власну долю“.

Тіто робить припущення про розлам, який існує в російській комуністичній партії в поглядах боротьби Кремля з Югославією. „Часте зникнення видатних членів компартії в Москві вказує на розходження в югославянській проблемі. „СССР хоче налякати югославські народи війною, концентруючи військові зєднання вздовж югославянського кордону. Але Тіто не вірить в можливість російської інвазії, „бо це не моглаб бути ізольованна акція тільки проти Югославії, а бувби це привід до загальної війни“. Він сподівається, що „провокації держав-сателітів будуть прадовжатися і будуть зроблені інші спроби проникнення в Югославію. „Кремль знайде дуже мало прихильників в югославській комуністичній партії але він зараз поспішно нав'язує звязок з бувшими фашистами типу Устешів з метою підриву єдності югославського народу“. На запит кореспондентів про урегулювання відносин поміж Югославією і СССР, маршал Тіто відповів, що цей конфлікт буде трівати дуже довго і закінчиться побідою Югославії.

Боно Вінер.

52 роки існування і боротьби „Бунду"

Боно Вінер — один з активних діячів жидівської робітничої організації „Бунд", втікаючи перед переслідуваннями польського, Москві послушного режиму, прибув недавно з поза залізної заслони на терен західньої Европи. На прохання нашої Редакції написав він інформативну статтю про „Бунд", яку саме поміщуємо.

52 роки тому, в 1897 р. у Вільні відбувся перший з'їзд Всежидівського Робітничого Союзу „Бунд".

Ця дата є щорічно святкована широкими верствами жидівського суспільства, а передовсім жидівськими і міжнародними робітничими масами. Ще перед 1897-им роком існували жидівські соціялістичні організації, які провадили працю, але в малих розмірах. З'їзд Бунду закінчує процес формування обличчя жидівського робітництва. На історичну арену виходить від тепер зорганізований колектив. І саме це є найважнішим досягненням жидівського робітництва, найбільшим здобутком І-го З'їзду Бунду.

Оцінюючи міжнародній характер соціялістичного руху, Бунд бере активну участь у підготові І-го З'їзду Р.С.Д.Р.П. і висилає на цей З'їзд своїх трьох делегатів, втому 2-ох членів свого Ц. К. Бунд, будучи партією краще зорганізованою, маючи кілька своїх нелегальних друкарень, активно допомагає своїми засобами іншим соціялістичним рухам. Але найважнішу ролю відіграв Бунд в історії жидівського народу. Очоливши боротьбу робітничої кляси жидівського народу Бунд не лише показав тій клясі шляхи, які провадять до кращого, але одночасно розбудив серед тієї маси здоровий патріотизм, та відважно висунув жидівське національне питання. Серед російських соціялістів в рядах РСДРП, кермовані тоді Плехановим, Леніном і Мартовим, панували здецидовані великоросійські настрої. Висловом тих настроїв були численні статті в „Іскрі", в яких пропагувалося асиміляцію жидів серед російського суспільства, бо, мовляв, „національна відрубність характеризує партії буржуазії та жидівського дрібного міщанства".

Бунд уважав тоді що „положення жидів в Росії, політика царського уряду супроти жидівського народу та специфічні властивості, висунули перед жидами певні специфічні проблеми і потребу власної оборони. А таку оборону може здійснити лише жидівська організація, яка може бути автономною частиною РСДРП." Зовсім правильно сформулював тоді становище Бунду Володимир Косевський: „Як рух народніх мас не могли ми бути лише інтернаціональними, ми мусіли бути теж „національними". Сенс нашого інтернаціоналізму полягав в тому, що як робітники уважаємо себе за солідарну частину всесвітньої робітничої соціялістичної родини, а наш націоналізм полягає в тому, що ми почуваємося жидівськими робітниками, а не російськими чи польськими. Ми, як робітники, носимо ярмо царського режиму і капіталізму, але як жидівські робітники носимо ще додаткове ярмо гніту і заборон спрямованих проти нашого національного відродження". З такими положеннями не погоджувалася РСДРП і Бунд в 1893 році виступив з цієї партії, а вступив на ново лище в 1906 році на з"їзді в Стокгольмі.

В організації боротьби проти царату Бунд відіграв дуже важливу ролю. Скрізь, де мешкали жиди в Росії, виростали організації Бунду, які очолювали боротьбу. Згадати хочби пам'ятний вчинок віленського бундівця Гірша Лекерта, який стріляв на віленського губернатора фон Вагля (пізнішого міністра внурішніх справ), за те, що той наказав висікти прилюдно робітників-соціялістів, за їх участь в першотравневих манифестаціях. Згадати хочби участь жидівських робітників в революції 1905 року, згадати хочби барикади в Лодзі та Одесі. Скрізь жидівські робітники під проводом Бунду боролися поряд з українськими, російськими та польськими робітниками проти визиску і неволі. Згадати теж треба про організацію самооборони проти погромів, організованих царським режимом, щоб в такий спосіб відтягнути маси підросійских народів від ідей революції і боротьби за визволення. Тут жидівські робітники разом з українськими, польськими та російськими соціялістами також показали свою організованість. Органіції жидівських профспілок викликали подив в світовому міжнародньому робітничому русі, і про це багато писали такі видатні соціялісти, як В. Адлер, Вандвельд та інші. Навіть Ленін, який так гостро поборював Бунд, дивувався з нашої організації і заохочував большевиків „брати собі приклад з бундівців".

Нарід жидівський у великій мірі завдячує своє відродження праці і боротьбі Бунду, який свою програму завжди пов'язував з найширшими масами.

Бунд цілою своєю працею виявив свій інтернаціональний та національний характер. На терені України бундівці тісно співпрацювали з українськими робітничими організаціями, а саме з партією УСДРП та з партією соціялістів - революціонерів. Одночасно Бунд співпрацював з українською Центральною Радою.

Большевицька диктатура зліквідувала на терені московської імперії незалежний соціялістичний рух і тим самим закінчила легальну працю Бунду в Росії.

На теренах Польщі Бунд проявляв дальше колосальну активність. Він стояв на позиціях революційного соціялізму і послідовно боровся за здійснення своїх ідей. В часі большевицько-польської війни Бунд поборював імперіялістичні ідеї і за що проти нього було спрямовано найсуворіші репресії. Пізніше Бунд поборював ендецькі уряди, поборював „травневий переворот". Ми йшли постійно рука в руку з польськими і українськими робітниками в боротьбі проти всіх проявів фашизації польського режиму. На жидівському відтинку ми створили величезну сітку власних народніх шкіл, одинокі світські школи в Польщі— Цішо (культурні товариства) Культур Ліґа, спортові клюби (Морґенштерн-Ютшенка). Наші організації молоді (Цукунфт) і дитячі організації (Скіф — Соціялістичний Союз Дітей) були найсильнішими жидівськими організаціями. Понад сто тисяч жидівських робітників, зорганізованих в наші профспілки, вказують про нашу працю в тому напрямку. Наші організації молоді належали до найкращих організацій в европейському робітничому русі. Наша організація була проваджена такими провідниками, як Ерліх та Альтер (замордований в 1941 р. большевиками), які разом з Оттом Бавером, Фр. Адлером та іншими формулювали тоді модерні позиції европейського соціялізму. На міжнародньому терені ми належали до крайньо—лівого крила і від 1930 року до II Інтернаціоналу. В тій організації ми постійно боролися за її активність і зреволюціонування. Саме з тих причин нам було тяжко знайти спільну мову зі соціялістичними партіями в Польщі, а саме з ППС та українськими партіями УСПР та УРСДП, які були в своїй суті типово реформістські партії. Але, одночасно, будучи вірним ідеям міжнародньої солідарности і боротьби у всіх соціялістичних акціях тих партій (штрайки, і т. д.), йшли ми разом з ними.

Завдяки нашій праці серед робітництва в останніх передвоєнних роках, стали ми найсильнішою жидівською партією в Польщі. Наш шлях розвитку йшов через нашу участь в масових акціях робітництва в Польщі, в акціях проти погромів (17 березня 1936 р.), чи проти „ґетта" на польських високих школах,через організацію жидівських мас у виборах в 1936—39 роках.

В часі війни Бунд продовжував свою працю серед жидівського робітництва, закладаючи основи для руху опору в ґеттах Варшави, Білостоку, Вільна та інших міст. Наші товариші брали визначну участь на всіх відтинках боротьби проти німецьких фашистів та їх прислужників.

Коли, після розгрому нацистів повстала Польща, більша частина нашої партії тверезо оцінила нову дійсність в країні. Ця ситуація мала в собі два різні аспекти: один — економічно-господарський, другий — суспільно-політичний; ми сприймали і погоджувалися з тими всіми змінами, які відбувалися в Польщі до року 1948 в ділянці господарсько-економічній (націоналізація промисловости, парцеляція великих маєтків, усуспільнення банків і тд.). Але одночасно ми бачили всі небезпеки, які загрожували польському робітництву в площині суспільно-політичній. Ми знали про становище комуністів супроти незалежних робіторганізацій. Так, ми признаємося, ми вірили все ж таки, що в рамках т.зв народніх демократій, СССР дозволить довше існувати робітничім активності, що тут буде можливий процес об'єд-

(Продовження на 12 стор.)

Сторінка українських робітників у Франції

До українських робітників у Франції!

Заходом Ініціятивного Комітету українських робітників у Парижі постала при C. G. T. Force Ouvriere українська профспілкова (синдикальна) секція.

Потреба такої секції вже довго відчувалась. Українське робітництво у Франції визнає поступово-демократичні ідеї, ідеї, за які трудові маси України довгі роки вели й дальше сьогодні, в лавах революційного підпілля, ведуть завзяту боротьбу з реакційним, антинароднім большевизмом. Під прапорами цих ідей воно бажає бути організованим, щоб, ступаючи одним кроком з трудовими масами світу, йти до спільної мети: нового, кращого життя, без гніту й насилля так національного як і соціяльного.

Йдучи назустріч бажанням українського робітництва у Франції ми заклали при незалежній профспілці [синдикаті] C.G.T. Force Ouvriere українську секцію. Завданням цієї секції є:

1) Організувати українське робітництво у Франції в українській філії при C.G.T. Force Ouvriere на терені цілої Франції.
2) Боронити професійних інтересів українського робітництва, захищати його перед визиском і безправ'ям, підходити відповідну працю.
3) Підвищувати професійне знання, свідомість та солідність українського робітництва.

Українські робітники у Франції!

Перші кроки для організації українського робітництва в рядах незалежної профспілки „Force Ouvriere" зроблені. Тепер слово за Вами.

Голосіться масово в члени української секції при C.G.T. Force Ouvriere Організуйте філії на місцях.

Творіть міцну профспілкову організацію, що заступатиме інтереси українського робітництва, без огляду на його партійну приналежність та політичні й релігійні переконання.

Тільки через міцну організованість та об'єднання можемо добитися успіхів та як слід боронити свої права на чужині й здобувати собі кращі позиції. Тільки творячи міцну, організовану силу зможемо принести користь нашій загально-національній справі.

У всіх справах звертатися на таку адресу:

SECTION UKRAINIENNE
C.G.T. Force Ouvriere
198 ,av. du Maine Paris 14e

За Ініціятивний Комітет:

Антоніна Шаповал — Мирослав Стиранка

Робітники Франції борються за свої права

Одною з основних причин постійних урядових криз у Франції є домагання французького робітництва, які він ставить урядові через свої профспілки. Як відомо, у Франції від закінчення другої світової війни постійно зростають ціни на товарі. Витворена тим способом дорожня б'є перш-за-все по робітництву, тому, що зріст заробітків пересічного робітника аж ніяк не дорівнює зростові цін. Це заставляє профспілки вимагати підвишки заробітків. Ця вимога французького робітництва вже декілька разів після війни була сповнена, але це тільки на дуже короткий час розв'язувало проблему. Після кожночасної підвишки заробітних платень, французький фабрикант зараз же підвишував ціни на товарі і тим способом позбавляли робітника будьякої користи з осягненої ними підвишки заробітних платень. Це, звичайно, викликує гостре негодування робітництва: профспілки знова висувають домагання підвишки заробітних платень і так це заворожене колесо існує аж до сьогодні. Наслідки такого стану речей такі, що трудові маси Франції терплять постійний недостаток, капіталістичні кола щораз більше збагачуються, а комуністи використовують недоволення трудових мас для своїх політичних цілей. Не зважаючи на те, що комуністична профспілка CGT видвигає ті ж самі вимоги що й Соціялістична Force Ouvriere чи християнський синдикаті вони завжди йдуть в парі з політичними вимогами комуністів. Ці вимоги зводятся покищо до створення т. зв. демократичного уряду у Франції, тобто до допущення комуністів до влади. Кожному вже сьогодні відомо, які наслідки приніс з собою прихід комуністів до влади в країнах Середущої Европи. У всякому разі, він зовсім не створив кращих життьових умовин, а якраз навпаки, ще більше їх погіршив. Це є якраз причиною, чому комуністи не мають у Франції великих успіхів, не зважаючи на те, що ґрунт для радикальних гасел при сучасній господарській ситуації у Франції — існує якнайкращий.

Невиносимий стан постійної господарської кризи у Франції загострився ще більше після нової девальюації у зв'язку з девальюацією фунта штерлінґа. Ціни на товари, особливо товари першої потреби, знова пішли вгору. Це змусило профспілкові організації висунути ряд нових вимог до уряду, які назагал зводилися до таких точок: [1] усталення мінімум життьового заробітку, [2] привернення збірних умов, [3] признання кожному робітникові додатку дорожнечі у висоті 3.000 франків місячно. Цих вимог уряд не прийняв; мотивуючи своє становище тим, що такі вимоги привели б до захитання бюджетової рівноваги країни й нової девальюації. Внаслідок того прийшла криза уряду, бо соціялісти підтримали домагання робітництва й відмовили своєї дальшої підтримки урядовій коаліції.

Після майже одномісячної кризи й торгів у середині урядових партій [соціялістів, радикалів і МРП] вдалося врешті склеїти новий уряд провідникові МРП Бідо. За малими виїмками уряд знова складається з тихже самих людей, що й попередній. Через те ніхто у Франції не вірить, що цей уряд здатний буде розв'язати цілий ряд пекучих господарських проблем, а особливо, сповнить домагання робітництва. Ці домагання й дальше засадничо зводяться до згаданих уже нами трьох точок, доповнених ще четвертою вимогою, а саме, зниження цін товарів першої потреби.

Ця остання точка дуже характеристична для настроїв широких робітничих мас у Франції під сучасну пору. Вона вказує на те, що ці маси поволі перестають вірити в можливості направи їхнього матеріяльного стану при теперішній господарській системі. Бо що в своїй основі означає знижка цін? Це є, іншими словами, контроля держави над прибутками посідаючих кляс, тобто перший крок на шляху до плянової господарки. А плянова господарка — це відступ від ліберальних „законів" регуляції господарського життя вільним ринком на основі подачі й попиту. „Законів", що їх так судорожно держиться Франція, докладніше кажучи, французька буржуазія, хоч які від'ємні і шкідливі наслідки вони завдали дотепер французькому народові.

Безумовно, ще багато води в Сені пропливе, заки у Франції прийдуть основні заходи для поборення господарської кризи. Нездатний їх провести ані теперішній уряд, ані його наслідники з теперішньої урядової коаліції. Певне тільки одне: такий стан перманентної господарської кризи і невдоволення трудових мас вічно у Франції тривати не може. Хто його ліквідуватиме, чи комуністи своїми відомим вже цілому світові терором, чи соціялісти — взявши собі за взірець методи англійської робітничої партії; залежить виключно від того, то здобуде впливи на трудові маси. Шанси комуністів покищо невеликі; залежні від зросту кактично-політичних помилок соціялістів, яких тони, за останній час, чимало наробили. Основна їхня помилка, надто велика податливість й компромісовість супроти своїх буржуазних партнерів в урядовій коаліції. Їхні тверді демократичні й поступові позиції ці ж партнери дуже часто використовують для своїх, аж зовсім недемократичних і неґуманітарних вузькоклясових, інтересів. Ця м'якість французьких соціялістів перешкаджає їм прямувати до визначених цілей, дає важкі аргументи для комуністичної демагогії й викликає щораз більше невдоволення в їхніх таки ж рядах і серед широких трудових мас, які зовсім слушно уважають їхню політику неправильною і для соціялістичної ідеї — шкідливою. Треба сподіватись, що це загальне невдоволення з дотеперішньої політики соціялістичної партії, — це початок оздоровлення французького соціялістичного руху. Він вийде зі своєї закостенілости, прийме іншу, більш енергійну й безкомпромісову тактику супроти обох своїх противників, — комуністів і буржуазії та поведе французькі трудові маси до безклясового демократичного устрою, що єдиний правильно може забезпечити інтереси трудових мас.

М. С.

УКРАЇНЦІ У ФРАНЦІЇ!

Адреса Представництва Видавництва „Вперед" у Франції є така:

M-me A. Chapoval
rue de Cordelieres Paris XIII.

Просимо наших читачів та прихильників у Франції всі справи зв'язані з кольпортажею та передплатою полагоджувати виключно через повище подану адресу.

Декілька порад

Відділ для чужинців при „C. G. T. Force Ouvriere" дуже часто інтервеніює у відділах Міністерства праці, щоб примістити на працю безробітних робітників-чужинців.

Висновки з тих заходів, як і теперішнє господарський стан у Франції дали мені можність ствердити, які є можливості приміщення чужинців на працю.

Думаю, що зроблю прислугу товаришам-чужинцям, даючи їм пораду, щоб вони легкодушно не покидали свойого місця праці. Щоденно виявляється, що товариші покидають працю нераз дещо легкодушно, не маючи певності знайти іншу. Крім того чужинці не повинні робити собі надій; вони не можуть знайти праці в паризькій окрузі.

Водночас ДП, що приїхали з Німеччини або Австрії за контрактом праці, не можуть, закінчивши контракт, змінити місце праці або фах без попереднього дозволу місцевої влади.

Теперішній стан безробіття дозволяє думати, що ті товариші праці не можуть мати великої надії отримати це, що бажають. Крім того підмоги безробітним дають тільки громади, в яких створився фонд безробіття. А створення того фонду не є обов'язкове. Вкінці там, де фонд безробіття існує, безробітний мусить доказати, що працював безперебійно продовж найменше 6-місяців і мешкає найменше 3 місяці в тій місцевості, де складає прохання про допомогу. Ці приписи стосуються і французьких робітників.

В цих умовинах поручається робітникам-чужинцям залишитися по-можності на старих місцях праці.

Albert Bouzanquet
Альберт Бузанке
Секретар C. G. T. F. O.

Карти для нездатних до праці

Закон з 2 серпня 1949 заводить краєві суспільні карти для нездатних до праці. Ці карти признаватимуться:

Всім особам понад 65 років, або тим особам понад 60 років, які будуть узнані за нездатних до праці, а доходи яких не переходитимуть суми усталеної для признання допомоги старим робітникам. Карти видаватимуться теж калікам і невилічимо хворим.

Суспільна карта для нездатних до праці вимагатиметься завжди при свідченнях, передбачених для тих осіб, а саме при:

Користанні з безплатної лікарської опіки, користання раз у рік із залізничної тарифи, признаваної для тих, що їдуть на платні відпустки. Карта доказуватиме теж незаможність в бюрі судової опіки.

Докладніші дані про видавання тих карт будуть подані у виконавчому декреті, який появиться впродовж двох місяців після появи закону.

Поміч безробітним

У зв'язку зі зростом безробіття у Франції, подаємо до відома наших робітників, якими правами користуються безробітні.

Обезпечення від безробіття у Франції немає. На випадок втрати праці, безробітний отримує поміч з громади, або з департаменту, які творять на ту ціль окремі фонди безробіття субвенціоновані частинно Міністерством Праці. Створення такого фонду не обов'язковим і багато місцевостей його не мають та допомоги безробітним не платять.

Безробітним уважається той, хто живе виключно зі своєї праці, стратив працю, має охоту дальше працювати і є фізично здатний продовжувати дальше працю.

Перша формальність, яку має сповнити безробітний, це записатися в бюрі посередництва праці. Якщо бюро не може йому дати будьякої праці, тоді безробітний має право внести прохання про допомогу. В проханні треба подати вимагані інформації, родинний стан та доходи цілої родини.

Чужинці мають право отримати допомогу для безробітних тільки тоді, коли мають важну карту праці.

Право до допомоги має безробітний тоді, коли передтим працював найменше 6 місяців і мешкав у даній місцевості 3 місяці. Деякі префектури продовжили час замешкання до 6 місяців, а в департаменті Seine до року.

Робітник, звільнений з праці, тому що старий або фізично нездатний працювати, не має права отримувати допомогу для безробітних, тому що не може вже працювати взагалі. Такий робітник повинен звернутися за допомогою до Суспільної Опіки або Securite Sociale.

Безробітний, що одержує допомогу, мусить прийняти кожну запропоновану йому працю, не зважаючи на віддаль від місця його замешкання. Якщо б відмовився, тоді зараз же втрачає допомогу.

Продовж перших 12 місяців безробітний отримає таку допомогу:

В окрузі Париж, Seine і деяких громад Seine et Oise: : денно 150 фр. допомоги, а на жінку 85 фр.

В громадах з населенням вище 15 тисяч: 135 фр. денно, а на жінку 75 фр.

В громадах з населенням вище 5 тисяч: 120 фр. допомоги, а на жінку 65 фр.

В громадах з населенням нижче 5 тисяч: 100 фр. допомоги, а на жінку 50 фр.

Почавши з 13 місяця поміч для безробітного зменшується. Тоді вона в першій окрузі виносить 100 фр. [жінка 50], в другій 90 фр. [жінка 35], в третій 80 фр. [жінка 35], в четвертій 70 фр. [жінка 35].

Зміни при видаванні карт праці

Міністерство Праці завело такі зміни у видаванні карт праці чужинцям:

[1] Якщо існує одно або більше бюр праці в вокрузі (arrondissement) робітника, тоді прохання про видання карти праці, чи про зміну праці треба складати в тому бюрі праці, до якого робітник належить.

У випадкові, коли б були призначені для поодиноких місцевостей спеціяльні заступники, то треба зголошуватися до такого заступника.

[2] Якщо не існує бюро праці в даній окрузі, тоді треба зголошуватися до заступника в найближчій місцевості. Коли немає такого заступника, тоді треба звертатися до департаментальної дирекції.

Водночас міністер праці видав обіжник, яким доручає інспекторам і директорам праці влаштування бюр праці так, щоб чужинці не мусіли їхати далеко й тратити даремно час.

(52 роки існування і боротьби «Бунду»)

(Продовження зі стор. 10)

пання боротьби робітництва за краще завтра. Не зважаючи на несприятливі умови і на єзуїтську тактику комуністів — ми приступили до праці над будовою нової Польщі.

Кривавий німецький фашизм безпосередньо або при допомозі прислужників з поміж інших народів винищив 6 міліонів жидів, в тому понад 3 міліони жидів з Польщі. Наші ряди були отже проріджені, бо жертвами фашистів була в першій мірі жидівська біднота і пролетаріят, але ми не переставали працювати. При 100.000 жидівському населенню в Польщі на з'їзді Бунду в 1947 році делегати репрезентували 40 організацій з 2,500 членами. Наші організації молоді (Цукунфт і Скіф) мали не менше членів. В часі репатріяції з СССР ми зорганізували десятки бурс та харчівень. Ми зорганізували коло 40 кооператив, в яких працювало понад 1.000 робітників. Наші кооперативи були різні: ткацькі, шевські, столярські, кравецькі, транспортові та інші. В цілому ряді міст зорганізували ми союзи ремісників. Ми створили десятки культурних товариств, зорганізували кільканадцять бібліотек, театральні гуртки, орхестри. Серед робітників виголошувано постійно різні реферати. Лише для прикладу: в Лодзі наша організація мала на 15.000 жидівського населення 600 членів, кількасот зорганізованної молоді, (Цукунфт), сотня дітей (Скіф), 8 партійних кооператив з 350 робітниками, великий дім культури, культурне товариство, бібліотеку з 5000 томами, орхестру, робітничу кухню, жіночу організацію, (Яаф).

Під кінець 1947 року комуністи на приказ Москви почали в Польщі акцію ґляйхшахтовання суспільного життя. Першою жертвою їх акції впав соціялістичний рух. При допомозі орґанів поліції і адміністрації та при допомозі деяких соціялістів-опортуністів з ППС вдалося їм зліквідувати польський незалежний соціялістичний рух. У відношенні до Бунду комуністи мали трудніше завдання. Революційно-соціялістичний характер нашої організації, виховання членства та, що найважніше, брак в наших рядах опортуністів (так як це було на жаль в ППС) скомплікували політику комуністів на жидівському відтинку. Ми одначе знали, що в леґальний спосіб програємо війну з поліційною системою, і тому ми приступили до ліквідації нашого руху. В короткому часі зникли всі наші організації, завмерла праця пляново ліквідовано всі інституції і ми почали перекидати партійний актив поза кордони Польщі. Продовж кількох місяців другої половини 1948 року перекинуто нелегально на захід кілька сот активістів Бунду. Сотні наших товаришів з міст і провінції рішили вибрати нелеґальне життя і еміґрацію зі всіми її наслідками, ніж продати себе і зрадити свої традиційні ідеали.

Ми віримо одначе, що демократичний соціялізм переможе, а з ним переможе свобода для всіх народів та людей, і тоді під прапорами нашої партії ми будемо знову йти і співпрацювати з робітниками вільної України, Польщі, Росії та цілої Европи. Тоді спільно станемо до будови нового, справедливого суспільного ладу.

Зробіть „ВПЕРЕД" масовою газетою українських робітників!

Антін Чернецький

Українці і робітничі профспілки

(Матеріяли і завваги до історії українського профспілкового руху).

Сучасні професійні спілки робітників, це орґанізації головно індустріяльних промислових робітників для оборони їхніх буденних професійних інтересів супроти працедавців-капіталістів. Мають ще на тих самих основах свої професійні орґанізації й вільні сільські робітники, які працюють як наємні робітники у великих поміщиків-дідичів, на фармах та у багатих селян.

Орґанізації ті своїми акціями та виступами мають великий вплив на нормування економічних, соціяльних, а також і законних умов праці, санітарні умови, гігієну варстатів, фабрик та копалень, час праці (боротьба за 8 годинний день праці), заробітню платню і т. д. Послуговуються до цього своїми акціями та збірними виступами як цінникові акції, колективні договори. страйки і т. д.

Соціяльне законодавство, а іменно інспекція праці, каси хворих, запезпечення від нещасних випадків при праці, на час безробіття і пенсії для старих та інвалідів праці, як теж немалий вплив робітництва на економічне й політичне життя новочасних держав — це вислід впливів та зросту робітничих професійних орґанізацій. Політичні робітничі партії, а головно соціялістичні, які в деяких країнах прийшли до влади (пр. Англія, Швеція, Нова Зеляндія і другі) спираються головно на робітничі професійні орґанізації.

Виникли та зродились робітничі професійні орґанізації з розвитком модерної капіталістичної машинової фабричної індустрії, розбивши колишні середньовічні ремісничі цехи, які гуртували майстрів - працедавців і челядників - помічників - наємників, на дві окремі орґанізації працедавців (картелі, трести і т. д.) і робітничі профспілки та поставили їх в діяметральній протилежності.

Так як індустрія так і робітництво та його професійні орґанізації являються невід'ємною частиною сучасної суспільности, грають у її житті видну, нераз вирішальну ролю.

Перші спроби професійних орґанізацій серед робітників у Західній Україні належить найбільш свідомій та інтеліґентній його ґрупі, друкарським робітникам.

З біографії Івана Франка знаємо, що він, як студент університету, запізнався з друкарським складачем українцем Осипом Данилюком, який у 80-тих роках минулого століття з рамени професійної орґанізації друкарських робітників видавав їхній професійний орґан: „Czcionka" (Буква), де Іван Франко друкував свої перші статті про робітничі справи. Очевидно, статті ті друкував І. Франко в польській мові, бо такою мовою друкувалася ця ґазета, як і пізніша робітнича ґазета „Praca" (Праця), яку теж видавав згаданий Данилюк і де теж писав статті І. Франко. Між друкарськими робітниками І. Франко почав свою пропаґандивну працю відчитами та рефератами. Згодом орґанізація друкарських робітників „Ognisko" (Огнища) підпала під сильний вплив соціялістів і українців. В проводі цієї орґанізації довший час були українці І. Возняк, В. Губіцкий, А. Купок (головами) та П. Буняк, П. Лаврів, І. Скульський, І. Кухар, М. Матвіїв, Ярема Ґрень і другі (члени управи) орґан друкарів „Ognisko", який виходив в польській мові, час-від-часу друкував теж і українські статті Порфіра Буняка й Івана Кухара.

Другою сильною орґанізацією робітників, де теж були значні впливи українців, була професійна орґанізація столярських робітників „Zgoda" (Згода) де теж українці М. Герасимець, Бикалович були довгі роки головами орґанізації, а до виділу належали з українців М. Вілюра, М. Ярема, Шидловський, Драцікевич і др. Столярські робітники-українці, до яких належали опісля й робітники деревного тартакового промислу на Підкарпаттю, брали на кошт своєї орґанізації для членів-українців орґан українських соціял-демократів „Земля і Воля".

В професійній орґанізації кравецьких робітників з українців у проводі був І. Кушнір, який довгі літа був окружним секретарем усіх професійних орґанізацій в Галичині (крім орґанізації залізничників). М. Оґроднік та М. Маріяш.

Між салінарами сильний був український елемент в салінах Косів (голова Іван Кременюк — українець), Стебник (Лоєк Д.), Делятин. Ланчин і др.

Мали українці теж впливи і в професійних орґанізаціях у шевців (В. Малинка, Піґут), інтроліґаторів (Садовський, М. Голубець) та у металістів.

Найбільше впливу здобули українці в професійних орґанізаціях робітників у фабриках тютюну та у залізничників.

Робітників, які працювали у державних фабриках тютюну у Винниках біля Львова, в Монастириськах, Заболотові та в других менших державних складах цього монополю, було багато і це був елемент не тільки суспільно, але й клясово свідомий. Вони й перші рішучо постояли за свої національні права в своїй професійній орґанізації і здобули їх. Перш всього централя орґанізації завела національний катастер та перемінила свій дотеперешній професійний орґан з польського на двомовний польсько-український. Так створився перший робітничий професійний український часопис на західній Україні: „Робітник у фабриках тютюну". Редаґували його у Відні студенти „Січі", технік Козловський та Омелян Бачинський член УСДП, який 1948 р. помер в Бельґії на скитальщині. Та найбільші й найповніші національні права в своїй професійній орґанізації здобули українські залізничники. По довших змаганнях здобули вони у своїй орґанізації повну автономію, тобто свої окремі національні ґрупи, й професійний кермуючий орґан — секретаріят та свій власний часопис „Залізничник".

За часів Австрії це була найсильніша українська професійна робітнича орґанізація на Західній Україні, яка і найбільш активно взяла участь в творенні ЗУНР, та в листопадовому зриві 1918 р. Видними їх діячами були Антін Чернецький (державний секретар праці й Суспільної Опіки ЗУОР), Микола Парфанович (товариш державного секретаря шляхів ЗУНР), Осип Устіянович, Осип Недзвєцький, Володимир Сороневич, Головчук, Осип Крупа і другі.

Все це були орґанізації, яких централі були у Відні, та які очолювали всіх робітників даних професій у цілій австрійській державі.

Очевидно що й вплив і пропаґанда української справи поширились через ті орґанізації на загал австрійського робітництва.

Але були ще орґанізації місцеві, льокальні, які орґанізовували некваліфікованих, головно поденних робітників.

Такою орґанізацією була „Праця", велика професійна орґанізація поденних робітників-сторожів та дроворубів у Львові. Тут теж впливи українців були дуже сильні. Довгі літа у проводі цеї орґанізації стояли українці. Видними діячами її були загально знані у Львові робітники А. Зубач, І. Ланцута та цосол Семен Вітик, який перший перевів історичну анкету, що вийшла друком п.з. „Як живе 10.000 людей у Львові?" і яка причинилась до покращання долі тих найбіднійших українських робітників в столиці галицької України.

„Праця", як і всі професійні орґанізації, яких централі були у Відні, стояла під впливом української соціял - демократичної партії. Згадати треба теж що ще перед І-шою світовою війною в 1909 р. вийшла книжка бельґійського соціяліста Л. Брукера: „Про професійні робітничі спілки" — в перекладі Левка Юркевича, накладом соціялістичного українського видавництва „Знання це сила".

Для історичної правди треба ще додати,що польські соціял-демократи які в Галичині мали рішаючий вплив в робітничих профспілках з титулу опановання польсько-жидівським елементом міст, нехотіли того впливу тратити і тому недопускали туди впливів української соціялдемократії. На цьому тлі, дійшло до конфлікту, а навіть до розколу в самій УСДП Більшість її активу стала на становиску впливів партії на профспілки і зорганізовано в них українське робітництво, меншість годилася із супремацією польських соціялістів в профспілках.

Загрожена розколом в професійному руховi в Чехії віденська централя профспілок (чеські профспілки відкололись від неї і створили свої автономні чеські профспілки зв'язані із чеською соціялдемократією), яка була в руках німців, станула посторoні поляків проти українських соціялдемократів. Та вперта і послідовна боротьба українських соціялістів за вплив в професійному робітничому руховi, закінчилася таки їх побідою, здобуттям в професійних спілках належного впливу, та автономних професійних орґанізацій. Це найсвітліший момент галицької української соціял демократії в давній Австрії. Польща очевидно знищила це. Польські соціялісти повернули на старі позиції, — проти українців.

Українські клерикальні та національ-демократичні круги зорґанізовували поденних робітників і слуг українців в товаристрі „Сила".

Льокальний і чисто український характер мали професійні орґанізації українців учителів народних шкіл, поштовиків та службовиків приватних, головно українських, установ. Товариство **„Взаїмна поміч учителів і учительок Галичини і Буковини"** (за Польщі вже тільки Галичини) було дуже активне і рухливе. Мало кілька сот членів. Видавало свій орґан та мало у Львові свій дім при вул. Унії Любельської.

Його видними діячами були учителі Іван Стронський, Генрих Коваль Зеленич, І. Лилик. На Буковині існувала теж професійна орґанізація українських вчителів „Каменярі" — яка й видавала свій орґан під тою назвою.

Стояла на демократично-вільнодумнім становищі. Діячами її були І. Карбулицький, Іваницький, Омелян і Остап Поповичі (батько і син) Осип Безпалко, Микола Гаврищук, Іван Герасимович.

„Союз Українських почтовців", який мав теж кілька сот членів стояв під проводом видного націоналдемократичного діяча Олександра Пісецького, поштовика, який за часів ЗУНР був державним секретарем пошт.

Найсильнішою професійною орґанізацією українців, яка розвинула дуже живу свою діяльність за часів Польщі був: **Союз Українських Приватних Службовиків (СУПРУГА)**, який об'єднував кілька сот українських службовників, які працювали так в українських установах, як і в чужих фірмах в Галичині, а навіть і на Волині. Видавав свій місячник — журнал „Службовик".

Його діячами були: Осип Кузьмич урядник „Дністра" і перший секретар „Народнього Комітету", Ілько Яремкевич, Ілько Пак, письменник Михайло Яцків, Василь Цмайло Кульчицький (службовики „Дністра") та редактор Антін Чернецький (соц. Дем. діяч), Стефанія Савицька — Матчак, Олександер Карпінський (Зем. Банк), Др. Зенов Петрів, Антін Гаврилко (Ревіз. Союз Укр. Кооператив). Стефанія Пашкевич, Евстахій Мурин, Володимир Полянський „Рідна Школа"), Адольф Подлевський і др.

Під впливом Союзу Українських Приватних Службовиків „СУПРУГА" — стояв **Пенсійний Інститут українських приватних службовиків** у Львові, власник міліонового майна, оснований на початку 1914 р., для забезпечення пенсій службовикам. Він користувався правом державної установи. Проіснував цей Пенсійний Інститут до 1.4.1929 року, до часу уніфікації соціяльного законодавства в Польщі Його найвидатнішими діячами були: д-р Степан Федак (Дністер) Іван Филипович (Ревіз Союз. Укр. Кооп.), Микола Заячківський (Народня Торговля), д-р Григорій Саік (Центробанк), Микола Лазорко (Нар. Торговля), Антін Чернецький (сд), Осип Татнавський (асекор. технік). Василь Цмайло Кульчицький, Стефа-

нія Бекесевич, Яків Головчук та В. Мороз (ас. технік пізніше радник міністерства у Варшаві). Союз Українських Приватних Службовиків СУПРУГА та Пенсійний Інститут дали почин і матеріяльні основи будівельній кооперативі „Власна Хата", яка вибудувала у Львові на горішньому Личакові при вул. Пісковій та Генінґа ряд домів для українських службовиків, як також при створенні „Кооперативного Банку СУПРУГА" та кооперативи „Суспільний Промисл" з фабрикою цикорії та підмішки кави.

До професійних організацій слід зачислити ще й робітників пера: **„Товариство українських письменників і журналістів ім. Івана Франка."** у Львові з характером більш літературно-мистецького клюбу (головами були: др. Андрій Чайківський, акад. др. Василь Щурат, ред. Роман Купчинський). Об'єднувала письменників і журналістів української преси. До него належали найвидатніші письменники Богдан Лепкий, Василь Стефаник Марко Черемшина-Семанюк, критик Михайло Рудницький і др.

За часів давньої австрійської займанщини на Західній Україні професійні робітничі орґанізації відограли велику почесну ролю в національному освідомленню спольонізованого міського робітництва. За української влади, в часах ЗУНР в Західній Україні, впливи українських професійних організацій були дуже сильні.

Державним секретарем, тобто міністром Праці й Суспільної Опіки в першому уряді ЗУНР був довголітній діяч соціялістичного й робітничого руху, секретар організації залізничників Антін Чернецький; державним секретарем пошт — Олександер Пісецький, голова Союзу Українських Поштовців, а товаришем державного секретаря шляхів Микола Парфанович видний діяч професійної організації українських залізничників.

Навіть у тих воєнних часах організація українських залізничників працювала дуже справно. Вона створила навіть окремий залізничний військовий Курінь під проводом др. Івана Сіяка. На чолі організації залізничників в тих часах стояв Осип Устіянович зі Станиславова, який був членом Української Національної Ради у Львові. В Дрогобичі робітники українці нафтового промислу під проводом посла Семена Вітика, голови Трудового Конґресу, з успіхом відбили від поляків Борислав та, навіть, пустили в рух копальні нафти, земного воску та нафтову рафінерію.

В Дрогобичі створено тоді, за старанням Володимира Малинки, „Загальний Професійний Союз", який об'єднував робітників різних професій.

За часів Польщі український професійний робітничий рух зазнав великих ударів. Самостійні українські професійні орґанізації зліквідовано. Активними були тільки орґанізація українських учителів і Союз Українських Приватних Службовиків „СУПРУГА", де був найактивніший елемент та найбільше матеріяльно незалежний. Спроби поставлення на сильні ноги українських робітничих професійних орґанізацій за Польщі не повелись. Недовго за Польщі могла проіснувати й Українська Професійна Комісія та її орґан „Професійний Вістник" під редакцією Антона Чернецького й Івана Кушніра.

На Наддніпрянській Україні за часів російського царизму не могли існувати робітничі професійні орґанізації. Почалися вони творити доперва із вибухом революції в 1917 р. За часів Центральної Ради перші зорґанізувались українські залізничники, які могли навіть видавати свій орґан „Залізничий Дзвін" та нав'язали тісні зв'язки з професійною орґанізацією галицьких залізничників. Прихід до влади большевиків знищив професійні робітничі орґанізації, зробивши їх знаряддям совєтського режиму.

На Буковині та в Бесарабії за часів румунської влади, та на Закарпатті за часів чеської, а опісля мадярської влади, український професійний робітничий рух не міг самостійно проявлятися. За німецької окупації не могло теж бути мови про ніякий професійний рух й орґанізацію українських робітників.

На кінець згадати ще треба про участь українських робітників в професійному руху на еміґрації та скитальщині.

Коли при кінці минулого століття почалася еміґрація з України до Америки, українські робітники стрінулись там теж і з робітничими професійними орґанізаціями тав. юніями.

Тодішні інтелігенти-українці розуміли що треба й наших робітників в їх власному інтересі включати в цей рух американських робітників. Провідники й піонери нашого руху в Америці, о. Іван Волянський, о. Зиновій Ляхович, др. Володимир Сіменович відразу доручили українським робітникам вуглекопам вступати до робітничої юнії: „Knights of Labor" і самі навіть туди вписалися, хоч ця орґанізація була тоді сильно поборювана власть імущими так світськими, як і духовними. Один із піонерів та орґанізаторів українців в Америці о. Антін Бончевський написав брошуру „Капітал і праця", а практично почав орґанізувати українських робітників в юніях др. Ю. Чупка, який в Шамокіні, Па. скликає на день 4. вересня 1899 р. віче вуглекопів зорґанізоване юнією вуглекопів „United Mine Worhers"

Орґан Українського Народнього Союзу „Свобода" в тих часах стало містив статті п. з. „Робітниче питання", де пропаґував навіть страйки, як засіб боротьби робітників за кращу долю. В „Свободі" друковано навіть С. Дікштайна „Хто з чого живе" та статтю американського провідника робітників Джона Вулмена „Слово до багачів" („Свобода" ч. 45 і 46-1899) та В. Зарічного „Робітнича справа" (ч. 30-34. 1897 р.), як також і вірші популярного робітника — поета Сави Чернецького. Шкода що, слідами тих перших наших піонерів-інтелігентів не пішла потім наша інтелігенція в Америці, та не нав'язала тіснішого контакту з американськими робітничими профспілками, де певно є багато членів—українців. А що так є, свідчить хоч би згадка др. С. Демчука, який, з нагоди 40-ліття Українського Народнього Союзу в Америці, даючи огляд праці відділу Союзу в Ню Йорку пише: „Фахових робітничих оргнізацій („Юній"), в яких переважають українці є кілька, а одна з них є юнія віконочистів, приміщена в Українськім Народнім Домі". Значить в професійних робітничих амениканських орґанізаціях є українські робітники і треба тільки жалувати, що там не виступають вони як свідома ґрупа, а теперішний наш провід в Америці ними не поцікавився. Для пропаґанди української справи стратили ми там дуже багато через цю відсутність тісного контакту українського американського проводу із американськими робітничими юніями. Може це направить наша нова еміґрація із європейської скитальщини. Як повідомила преса, на зборах нової української еміґрації в Америці в березні 1949 р. рішено нав'язати тісний контакт з американськими професійними, організаціями. Побажати б тільки, щоб ця спроба увінчалася добрими успіхами так для добра самих робітників, як і для загальної нашої української визвольної справи.

На скитальщині, в Европі, наші робітники та ті, що їх доля зробила робітниками, зацікавились робітничим професійним рухом. В Англії, за старанням лікаря др. О. Волинця й редакції робітничої газети „Вперед" нав'язали наші робітники тісний контакт із англійськими робітничими профспілками. Так само й ті українські кола, які стоять на націоналістичному становищі та, які тісно співпрацюють із українським духовенством зорганізували українських робітників у Франції та Бельгії в християнських та католицьких робітничих синдикавах, де теж дістали свої окремі українські відділи.

Рівнож у всесвітній федерації вільних профспілок, організації, які зірвали із профспілками большевиків знайшли своє місце та представництво демократичні профспілки українського робітництва нарівні з профспілками других народів та держав.

Таким чином, український робітничий рух виходить на міжнародну арену. Очевидно, що користь з цього так для українських робітників, як і для української визвольної справи не абиякого значення. Все те свідчить, що українська нація модернізується та урбанізується і що українське робітництво відограє важну вирішальну ролю у нашій визвольній боротьбі

Література.

А. Чернецький: „Становиско українських робітників в галицьких професійних організаціях" („Наш Голос" Львів 1911. ч. 9-10)

А. Чернецький: Календар „Вперед" Львів 1920.

В. Левинський: „Нарис розвитку українського робітничого руху" Київ — Львів 1914.

Професійні українські журнали:

„Робітник у фабриках тютюну" Відень 1910-14

„Залізничник" Чернівці — Львів 1910-18.

„Професійний Вістник" Львів 1920.

„Службовик" Львів 1920-39.

„Вперед", Земля і Воля" орґан УСДП Львів.

„Діло" Львів.

Пропам'ятна книга з нагоди 40-літнього ювилею Українського Народнього Союзу Джерзі-Сіті, Ню-Джерзі 1936.

Всесвітна Робітнича Профспілкова Централя

Лондон, 30. II. 49

Дня 28. II. ц. р. почалися в Лондоні у великій залі лондонського ратуша наради 178 делеґатів профспілкових організацій із 45 країн та 19 колоній. Через тих делеґатів були заступлені голоси 48 мільйонів робітників. Завданням нарад є покликати остаточно до життя нову робітничу профспілкову централю.

Ініціятиву до такої акції дали американські та европейські соціялістичні профспілкові організації після того, як показалося, що існуюча профспілкова централя є сліпим знаряддям московської політики. Ще в січні ц. р британські профспілки, обі американські та голяндські покинули промосковську централю в Парижі і закликали робітництво у світі до самостійної, від Москви незалежної, акції. Цей заклик піддержали різні црофспілкові організації в різних частинах світу. У висліді цеї акції відбувається саме лондонський з'їзд, з метою дати остаточне оформлення новій міжнародній централі.

29 листопада м. р. покликано провід нової централі. Головою вибрано представника бельґійських робітників М. P. Finet-а а секретарем британського профспілкового діяча Tewson-a. Назва нової централі звучить так: FWLC = Free World Labour Confederation.

Наради відбувалися в дусі міжнародньої солідарности й характеризувалися уважним ставленням американських профспілок до боротьби европейських соціялістичних організацій. Т. зв. „християнські профспілки" не були запрошені до участи в організації нової, від комуністів незалежної, централі. Але в майбутньому їх співпраці не виключається.

Найсильнішими робітничими організаціями в новій централі є обі американські профспілки, що репрезентують 15 мільйонів робітників, дальше британські профспілки з 9,3 мільйонами робітників, німецькі профспілки з 5 мільйонами членів. Нова централя мала найбільші труднощі в зв'язку з дещо відмінними поглядами поміж американськими та европейськими профспілками на характер боротьби робітників за свої права. Але цю трудність усунена тим, що американські профспілки самі погодилися з фактом, що боротьба европейських робітників мусить бути предметом спеціяльної уваги цілого робітничого руху. Тим пояснюється „европейський" характер проводу нової централі. Дальші труднощі нової організації полягають в тому, що не всі робітники, які є в комуністичній централі, „послушні Москві". Їх можна ще привернути до незалежного робітничого руху, але лише через безкомпромісову й консеквентну боротьбу нової централі в обороні робітничих інтересів.

НА СОВЄТСЬКОМУ ФІЛЬМІ

Совєтський кольоровий фільм „Сибирская песнь" („Сказание о земле сибирской")— це вже дальший етап у розвиткові совєтської імперіялістичної ідеології. Сюжет фільму такий: Старший лейтенант ґвардії повертається з війни до Ленінграду і читає в афішах про концертовий виступ його товаришів з консерваторії, між іншим, і його коханої (співачки). На концерті його охоплює розпука, що він через рану на руці втратив здібність грати на фортеп'яно, хоч з нього обіцяв бути великий майстер, і він, після короткої зустрічі з коханою, залишає її, кидає Ленінград і тікає світ-за-очі в Сибір. Тут він на будівництві паперової фабрики розважає робітників грою на баяні. В цей час літаком в Америку на концертовий фестиваль летять з Москви його друзі, тепер знаменитости — кохана співачка і закоханий у неї піяніст. Відбувається зустріч. Співачка готова залишитись тут, в сибірських нетрях, але з непорозуміння він відштовхує її й вона відлітає в Америку, а він тікає невідомо куди. В сибірських нетрях він пише музичні п'єси і стає знаменитим композитором. Зокрема, його симфонія „Сказание о земле сибирской" іде з трюмфом в Москві, і він, нарешті, тут зустрічається й одружується з своєю коханою.

Основні персонажі фільму — совєтські артисти. Це явно привілейована верства, нова російська аристократія. На тлі їхніх випнутих біографій простий народ показаний, як пейзани з аристократичних ідилій і пасторалів XVIII ст. Ідилічні комбайни, ідилічні колоски пшениці, пасторальні робітники й селяни, плястично пропущені перед глядачем — портрет за портретом. Навколо них буяє „зажиточная жизнь", але оскільки совєтська дійсність не має відповідної буфаторії, то довелося позичати її в минулому. На екрані несподівано з'являється давно забута традиційна російська маслянична тройка з саньми, весела сибірська зима з пургою, морозами й разухабістими російскими розвагами в стилі Кустодієва. Все це стилізовано чудесно, як взагалі в фільмі дібрані гарні кадри природи й портретів. Але не в тому річ. Совєтський глядач вже давно звик бачити на екрані й на сцені, читати в романі, в газеті не те, що є, а те, що повинно бути. Нас цікавить не це. Відзначаємо, отже, ситих і задоволених статистів-пейзанів, а на тому фоні — біографії героїв. Ті біографії мали б бути яскраві, але яскравости немає. Почувається це особливо в сценках кохання. Ця вічно свіжа й нова тема в совєтському фільмі показана банально. Ні одного пориву, ні одного щирого переживання. Добре вгодовані й одягнені люди патетично деклямують заучені любовні діялоги. Все одно, як розділи з історії ВКП(б). Є одна оригінальна сценка, де шофер освідчується перед офіціянткою. Невже ж в СССР люди не кохають? Ні, люди там кохають, але тоталітарний режим ворожий коханню людини. Побутова безправність совєтської жінки, розпутство бюрократії, бездушність і несправедливість режиму — все це несполучне з високою любов'ю. Показати її в фільмі — значить протиставити її совєтській дійсності. Тому кохання в фільмі немає, а є солодкава деклямація... , але й там свіжий задум зреалізований без тепла.

Варто згадати ще один сюжетний епізод фільму „Сибирская песнь", бо він найяскравіше ілюструє повороти в совєтській ідеології. В Сибірі в нашого лейтенанта закохується офіціянтка буфету — теж герой війни з орденами й медалями. Красива дівчина з народу. Зовсім протилежний тип вирафінованій столичний співачці. В совєтській літературі й фільмі 20-ох років ця дівчина з народу напевно перемогла б свою суперницю. Але тепер ні. Дівчина з народу дістається не старшому лейтенантові ґвардії, але його підлеглому старшині — фельдфебелю (тепер шофер), а лейтенант (знаменитий композитор) бере собі знамениту співачку. Кляса большевицьких вельмож символічно замикається у відорвану від народу, касту.

В кінці фільму дві пари від'їжджають в шлюбну подорож— лейтенант з співачкою і ця дівчина з народу з шофером. Місця розподілені строго за рангами, як колись за столом у московського царя.

При демонстрації в Москві лейтенантової симфонії— „Сказание о земле сибирской" фільм повертається в історію. Перед глядачем яскраві картини Єрмакових походів. Цей конквістатор в пень вирубує й спалює міста сибірського татарського царства. У ніг Єрмакових грабіжників гори татарських трупів, з чого повинен, очевидно, тішитися багатоплеменний совєтський глядач, в тому числі й ... татарський. Взагалі від фільму разить російським шовінізмом, на фоні якого навіть прекрасно стилізований російський народній побут викликає огиду, бо за всім тим прозирає хижак-завойовник. Ось він доривається до Тихого океану, хвилі плещуть об берег, а голос з екрану урочисто прорікає—„Великий или тихий океан открывает пути великой России". І жалкую, що немає в кишені тухлих яєць, щоб жбурнути ними в екран.

Характерно, що совєтські росіяни до шовіністичних моментів фільму досить байдужі, зате білі еміґранти в одному російському таборі Німеччини провожали фільм овацією аж настільки, що в тому таборі довелося заборонити дальшу демонстрацію фільму. Це дуже цікавий факт. Він свідчить про те, що совєтське мистецтво на народні маси не розраховує. Воно тепер обслуговує командирів і орденоносців, тому представникам російського народу, що втекли зпід Сталіна, воно чуже; зате в білоґвардійців, що тридцять років тужать за командуванням, воно викликає ентузіязм.

Цікаво ще спинитися на шовіністичній засліпленості імперіялістичної російської ментальности. Гітлер забороняв перекладати на чужі мови свій „Майн кампф". Нацизм тверезо враховував, що то зробить протилежне враження. А от Москва видає у французький мові історію СССР, де возвеличуються територіяльні завоювання російського імперіялізму, і французький читач повинен вірити, що похід Суворова (в союзі з Бурбонами) проти Бонапарта був проґресом і т. д. А по Німеччині демонструють совєтський фільм, де з насолодою показано вщент зруйнований Берлін, а потім ціленьку (з ласки Гітлера) Москву і хвалькуваті слова:— „Вот Берлин! А вот — Москва"! Це очевидно мусить переконувати берлінського робітника. З таким же нахабством і дурістю Микитка Хрущов переконував 31 жовтня українців в десяті роковини „воз'єднання" українських земель, що приєднання України до Росії за Богдана Хмельницького було „правільно"! Воістину правий був Драгоманів, коли ще в минулому столітті пророчо сказав, що навіть революційна російська верхівка воліла б, щоб було: „Пролетарі всіх країн, русифікуйтеся"!

Перехід совєтського мистецтва на позиції російського націоналізму почався з 30-х років, після розгрому опозицій і національних ухилів. Уже про фільм „Веселые ребята", випущений в 1933 р., польський комуніст Бруно Ясенський (розстріляний Сталіном) писав що, це перший совєтський фільм, де „немає нічого ні від революції, ні від комунізму" (Ясенський мав на увазі ідею соціяльної рівности). В „Веселых ребятах", замість вмираючих з голоду селян, показано театральних пейзанів-колгоспників.

Цей штучний показ „щасливого" народу ще більш випинає з фільму „Сибирская песнь", сюжетна лінія якого дивовижно нагадує сюжет випущеного за Гітлера німецького кольорового фільму „Фрау майнер тройме". Тільки в німецькому фільмі показаний побут, немає, отже, ні політики, ні націоналізму. А втім, крізь награно-веселий тон німецького фільму так само не чути стогону мільйонів кацетників, як крізь п'яну масляничну пургу „Сибирской песни" не видно й не чути стогону 15 мільйонів сибірських в'язнів.

Але в фільмі „Сибирская песнь" пару разів прорвалася й правда. Так на пароплаві якийсь совєтський начальник витягує коробку з цигарками й пропонує людям закурити. Як мухи накинулись і вмить розхопили цигарки . . . Війнуло знайомим! Так само правдиво показано страшні російські шляхи. По таких шляхах можуть пройти хіба танки. Культура не пройде!

О. Зерницький.

Сторінка українських робітників у США

Нові іміґранти в США і профспілки

Нові українські іміґранти в С. Ш. А. стають силою факту майже всі робітниками. Це відноситься як до селян і робітників, так і до умових працівників різних професій. Між останніми тільки одиниці зі спеціяльними фахами мають можливість працювати у своїй спеціяльності [лікарі, ветеринарі і т. п.]. Основна маса вливається в ряди робітничої кляси. Як такі, вони підлягають усім законам економічного життя в цій країні і, в своїм інтересі, мусять до них пристосовуватись.

Першим таким неписаним законом для кожного робітника в Америці є стати членом тої профспілки [юнії], яка об'єднує робітників його фаху чи праці. В цій країні сьогодні майже немає робітника, який не належав би до якоїсь профспілки. Професійний рух так глибоко закорінений і так масово поширений, що буквально всі роди робітників зорганізовані в юніях: від домашньої прислуги і фармерських робітників до державних службовців. Отже, кожний новий іміґрант знайде для себе відповідну профспілку.

Навіщо записуватись до якоїсь профспілки? Хіба не можна працювати й так? Може запитати дехто з нових іміґрантів, несвідомий ролі профспілок.

Ні, не можна, скажемо. В Америці панує приватно-капіталістична система в господарстві, в якій дуже часто приходить до суперечностей інтересів робітника й підприємця. Чистий капіталістичний визиск не є байкою з книжок або вигадкою соціялістів, як це колись писали в краю націоналістичні газети, а голою дійсністю. В цьому переконується кожний новий іміґрант на власній шкірі.

Хто в цій системі не має власних засобів виробництва [машини й гроші], той не може жити, якщо не одержить праці в того, хто має виробничі засоби й провадить підприємство. Сам він мусить піддатися всім умовам, які ставить йому підприємець, даючи йому працю, бо, інакше, він не міг би, просто, жити. Підприємець, з природи речі, наставлений на якнайвищий зиск із свого підприємства. Цей зиск він може одержати головно із двох джерел: або з обкроєння винагороди за робітничу працю, або з наложення високих цін на консумента за свій товар. Звичайно, підприємець користується обома джерелами. Сам робітник не може „торгуватись" з підприємцем за винагороду, за час праці, за санітарні умови праці і т. п., бо він може при такім торзі чи спорі опинитись на вулиці без праці. Торг за умови праці може вести з підприємцем тільки ціла громада робітників, зайнятих не лише в цього одного підприємця але й у цілій ділянці промислу, до якої належить даний підприємець.

Такий досвід зробили американські робітники впродовж десятків років своєї боротьби за кращі умови праці й за направу свого матеріяльного життя. І коли сьогодні америк. робітник має: найвищий у світі життьовий рівень і справжній 8-годинний день праці з надією на 7-годинний; коли на фабриках і в копальнях панують, здебільшого, задовільні санітарні умовини; коли тиждень праці триває тільки 5 днів і робітник має платні вакації; коли на деяких підприємствах він має забезпечену вже старечу пенсію і платню підчас недуги та лікарську поміч; коли нарешті держава ввела закони про виплату робітникам старечої пенсії й запомоги в часі безробіття — то все це не прийшло зразу та з власного почину підприємців чи законодавців. Недавно ще америк. робітник мусів працювати 14, 12 і 10 годин денно, без вільної суботи, без мрії про платні вакації, без забезпеки на старість і в часі безробіття; в жахлютідних умовинах. Недавно ще підприємець міг викинути його безкарно за будь-що з праці, а коли він загинув при праці, його трупа привозили і кидали родині, не турбуючись за її долю. Все це змінилось на краще тільки завдяку тому, що розпорошене, передтим, робітництво зорганізувалось і впертою боротьбою профспілок примусило, як підприємця, такі законодавчі органи прийняти його вимоги та, шляхом законів направити, долю робітника.

Сьогодні профспілковий рух в ЗДА — це велика сила. Циферно це коло 16 мільйонів людей, зорганізованих у місцевих відділах, що належать до централь [Американська Федерація Праці, Конґрес Індустріяльних Організацій, Об'єднані вуглекопи, Братство залізничників], або існують самостійно.

Але сила робітничого руху в ЗДА не тільки в його циферності, але й у його солідарності й дисципліні в обороні своїх інтересів. Часи, коли підприємець міг знайти в робітничих рядах „страйкбрехерів" і, таким чином, паралізувати робітничі акції, минули вже, мабуть, безповоротно. Робітник нарешті зрозумів що тільки в єдності лежить незламна сила, якою можна успішно відстояти робітничі інтереси. І коли сьогодні яка робітнича централя проголошує страйк, щоб цим засобом примусити впертого підприємця до справедливої уступки в користь робітників, то можна бути певним, що ця акція буде виконана на 100 відсотків. Бо немислима вже сьогодні річ, щоби працедавець міг в порядку репресій звільнити страйкуючих робітників і на їх місце—прийняти нових. Просто тому, що із солідарности—ніхто на їх місце не прийшов би. Тому цей підприємець мусить уважно ставитись до робітників та їх вимог і задовольняти їх, хіба це понад його сили. Інакше його підприємство приречене на упадок.

Нові наші іміґранти, як уже згадувалось, повинні негайно, після свого приїзду, шукати зв'язку з юнійним рухом та вступати до нього; кожний до такої юнії, яка об'єднує робітників його фаху. Тут він дістане пораду й правну охорону. Через юнії, в богатьох випадках, можна також дістати працю, бо багато фабрик, на основі своїх умов з юніями, дають першенство тим, що надсилає до них юнія.

Нажаль, не до кожної юнії новий іміґрант-робітник зможе легко дістатись, а в деяких просто двері перед ним замкнені. Деякі юнії відійшли від первісних ідейних принципів юнійного руху і перетворились в замкнені касти. Тут і там трапляються в юніях випадки дискримінації при прийомі членів супроти деяких віровизнань та національних груп, або неприхильного відношення до нових іміґрантів-робітників.

Прикладом такої антисоціяльної політики може послужити особливо друкарська юнія, в якій завелись грубий протекціонізм і фамілійність. Відділи цієї юнії в різних містах опановані переважно одною родиною, яка пильно слідкує за тим, щоб до неї не дісталась „чужа" людина, навіть коли б це був найкращий друкар. Із своїх родинних кругів вибирає вона також практикантів, щоб таким чином це ремесло переходило з роду в рід. Можна погодитись з вимогою юнії, щоб друкарні приймали до праці тільки членів юнії, бо це спосіб охорони інтересів робітників-друкарів, але треба відкинути підбір членів до юнії за фамілійним принципом або по протекції, як явище крайньо нездорове, як звироднення, в юнійному русі. Така політика суперечить не тільки засадам рівности й справедливости, які лягли в основу юнійного руху, але й основам демократії. Мабуть цю юнію мала на увазі автори закону Тафта-Гартлі, коли вставили в нього клявзулю про заборону „замкненого заводу".

В інших, знова, юніях від нового кандидата в члени вимагають такого високого вписового [200-300 дол.], що він не може його заплатити і, тим самим, стати членом юнії. А як нечленові, йому дуже важко знайти працю.

В останнім часі преса принесла вістку, що робітники на одній фабриці загрозили страйком, коли підприємець не звільнить новоприйнятого робітника, нового югославського іміґранта. Як мотив цієї акції, подано безробіття частини давніших робітників фабрики. Очевидно, підприємець під таким натиском звільнив того робітника. В іншім випадку цей мотив, можливо, був би й слушним, але в цьому з ним тяжко погодитись. Адже йшлося тут про робітника, що приїхав з таборів ДП і не мав жадних засобів до життя, тоді як безробітні робітники тої фабрики одержують допомогу з фонду для безробітних. Замість виявити зрозуміння і співчуття для стану нового товариша праці, супроти нього, — вчинено демонстрацію неприхильности.

Такі й тим подібні явища в юнійному русі є нездорові, та їх поборює здорова частина юній та проводи центральних організацій. КІО заборонив своїм юніям таку дискримінацію супроти кандидатів в члени. Також в АФП, де такі випадки трапляються, ведеться тепер кампанія, щоб очистити юнійний рух від усякої дискримінації. Є надія, що й тут наступить оздоровлення, і нові іміґранти-робітники зможуть приєднатись до профспілок свого фаху. Там же, де нема ніяких перешкод, нові іміґранти повинні негайно стати членами відповідної юнії, щоб разом з американськими робітниками боротись далі за прогресивні реформи в користь трудових кляс.

Тільки вступом до американських профспілок та до існуючих українських демократичних організацій зможуть нові іміґранти стати творчим співчинником життя — як загально суспільного в Америці, так, зокрема, внутрі українського суспільства.

К. Д.

[„Народна Воля", 8 вересня 1949 р.]

До наших читачів в Америці!

Доки на терені США не зорганізовано постійне представництво „ВПЕРЕД". Видавництво часопису „НАРОДНА ВОЛЯ" ласкаво погодилось приймати замовлення на „ВПЕРЕД" через свою контору. Тому просимо наших читачів в США замовлення слати на таку адресу:

„NARODNA WOLA" 524 Oliverstr. Scranton, Pa.

Одночасно соціялістична організація в США Independent Socialist League також ласкаво погодилася поширювати „ВПЕРЕД" на теренах США. Тому замовляти „ВПЕРЕД" і вносити добровільні датки можна ще й на таку адресу:

I.S.L. 4, Court Square Long Island City NY.

Українські робітники в США, співпрацюйте з „ВПЕРЕД" та поширюйте свою робітничу газету!

Видавництво „ВПЕРЕД"

Сторінка українських робітників у Бельґії

Умовини життя у Бельґії

I. Соціяльні забезпечення

Вже в попередніх двох числах „Вперед" ми звернули увагу на деякі прикрі справи, зв'язані з життям українських робітників у Бельґії. Ми і в майбутньому будемо показувати бельґійську дійсність об'єктивно але... кожна медаля має дві сторони і було б несправедливо показувати лише один її бік.

Про життя українських робітників у Бельґії приходилося мені не раз читати на сторінках української преси. Але, на жаль, об'єктивних і справедливих інформацій я зустрів дуже мало. Я не хочу сказати тим самим, що автори тих кореспонденцій свідомо перекручували дійсний стан. Вони лише бралися інформувати українське громадянство про життя в Бельґії, самі докладно його не пізнавши. Так для прикладу: в ульмівських „Українських Вістях" я довідався свого часу, що коли в Бельґії робітник захворіє чи дістане поранення — то мусить лікуватися на власний кошт. Тепер, після двох років перебування в Бельґії, кожний робітник знає, що це твердження не відповідає дійсному станові в Бельґії. Але автор згаданої кореспонденції був впроваджений в блуд ставленням господарчих метуелів (каси хворих), до яких автоматично вписувала робітників адміністрація копалень, використовуючи незнання чужинцями клясових протиріч бельґійської дійсності. Справа полягає в тому, що в Бельґії є різні метуелі, і робітник має право вибирати собі метуель такий, який йому подобається. Але заряди копалень повписували чужинецьких робітників там, де їм було вигідно. Це було просто надужиття і недотримання контракту з боку вугольних підприємців.

Соціяльне забезпечення стояло в Бельґії до недавна на дуже низькому поземі. Хворий робітник одержував лише 25% заробітку. Коли хотів забезпечити себе краще, мусів записати себе до метуелю і, з власних доходів, оплачувати вкладки. Але навіть тоді його забезпечення не дорівнювало теперішнім відносинам. Спочатку всі метуелі — це були торговельні підприємства, які мали на меті те саме, що й підприємці: лише зиск. Щоб охоронити робітництво від визиску капіталістичних метуелів, робітники зорганізували соціялістичний метуель, який тепер є фінансово найсильнішим і має найбільше членів. Капіталістичні метуелі уважають його за дуже грізного конкурента. Саме до тих, капіталістичних метуелів, використовуючи несвідомість, повписувала копальняна адміністрація чужинецьких робітників. Це власне ті метуелі відмовляли хворим чужинецьким робітникам допомоги видумуючи для того різнородні „мотиви". На Лімбурщині, де є головне засилля т.зв. християнського синдикату, такі методи у відношенні до робітництва практикуються по сьогоднішній день. Тамошні відносини були мабуть джерелом інформацій, що попадали в українську пресу. Іншими здобутками робітництва інформатори не поцікавилися.

Зараз, після другої війни, соціялістичний міністр праці Ашіль Ванакер перевів у життя цілий ряд далекойдучих соціяльних реформ, запровадивши обов'язкове забезпечення на випадок хвороби, інвалідности та безробіття. Він зрівняв чужинецьких робітників у правах з бельґійськими, вирівняв їхні платні і т.д. Кошти того забезпечення зорганізовані в такий спосіб: з кожного робітника, що працює під землею, стягається 8 % його заробітку, а підприємець платить 25% від заробітку кожного робітника.

В разі хвороби робітник одержує 60% свойого заробітку і каса хворих покриває частину або і всі витрати на лікаря, лікарства і т.д.

Коли робітник втратив працездатність з причини здоров'я, уділяється йому пенсія, як також безплатне вугілля. Щоб дістати на стале інвалідну пенсію треба мати стажу (літ праці):

10 років,	коли має від	40 до 44 років,
15 „	„ „ „	45 до 49 „
18 „	„ „ „	50 до 55 „
20 „	„ „ „	55 і більше.

Але коли робітник тратить працездатність через хворобу, навіть, якщо попрацює кілька місяців, то після 150 днів хвороби (з відшкодуванням до 60%) і неможливістю приступити до дальшої праці, йому уділяється пенсія але умовна: кожних три або шість місяців мусить проходити лікарський огляд і коли його стан здоров'я поліпшиться (коли непрацездібність стане меншою як 60%) — тоді мусить він прийняти відповідну працю.

Щоб заробити регулярну пенсію, треба відробити під землею 30 років. Висота сучасної пенсії регулярної й інвалідної виносить 28.680 франків на рік для жонатого і 19.248 для самітного.

Коли робітник дістане поранення, що перешкоджає його праці, він дістає 50% свойого заробітку і це на протязі 28 днів. Після того реченця $^2/_3$ заробітку. Вразі втрати повної здібности до праці дістає $^2/_3$ свойого річного заробітку.

Коли зістає вбитим, — його родина одержує одночасову допомогу, що під той час є біля 5 тисяч франків. Вдова дістає до смерти 30% чоловікових заробітків, та 15% на кожну дитину (до 18 років). Пенсія на дітей не може перевищувати 45% річного заробітку батька.

Коли робітник втратив працю з незалежної від нього причини (безробіття) він теж одержує допомогу, висота якої залежить від: 1). віку робітника, 2). від категорії, до котрої належить громада, в якій він замешкує. Загально-доросла людина, що має закінчений 21 рік і більше, одержує від 59 до 72 франки денно та 8 франків на жінку, 12 на дитину.

В слідуючому числі „Вперед" постараємося подати ще інші факти для схарактеризування життя і праці в Бельґії.

Іван Непокірний

ВІДОМОСТІ Централі Вуглекопів для українських робітників у Бельґії

Українські робітники в Бельґії!

Вступайте всі в робітничі профспілки, які єдині можуть бути Вашим товаришем і найкращим дорадником. Разом з бельґійськими робітниками боріться за покращання своєї долі. Централя Синдикату Робітників та її Секретаріят Робітників зі Східньої Европи стоїть до Ваших послуг. Зв'язуйтеся зі своєю професійною організацією, можете писати по-українському на таку адресу:

Centrale Syndicale des Travailleurs de Mines
8, rue Joseph Stevens — Bruxelles.

Плян праці секретаря робітників із Східньої Европи в терені:

Для улекшення безпосереднього порозуміння працюючих з Секретарем для робітників зі Східньої Европи, у всіх справах, що відносяться до праці, виготовлено слідуючий плян.

Округа Лієж:

Секретар приймає кожного вівтірка від год. 9—12.00 в приміщенні Централі Вуглекопів — Liége, 9A, Pl.St.Paul—Téléphone 152.19.

Округа Борінаж — Монс

Секретар приймає в кожну середу від год. 10—12, в приміщенні Окружної Централі — Hornu, Maison du Peuple — tél.Hornu 3.

Округа Сентр — ля Лювієр

Секретар приймає в четверги від год. 10—12 в приміщенні Окружної Централі La Louvière, 1 & 2, Pl. Maugrétout—tél.235.53.

Округа Лімбурщина

Секретар приймає: першого і третього понеділка кожного місяця, в приміщенні Окружної Централі Winterslag,Volkshuis, (10 — 12 h.)

Другий понеділок місяця в приміщенні Каси Хворих, Eisingen (de 10 — 12 h.)

(1) четвертий понеділок місяця в приміщенні Народного Дому Volkshuis (коло кіна Паляс) в Eisden від год. 11—13 для замешкалих в Eiden, Vucht, Lanklaar і околиці.

Урядування для округи Шарлєроа визначиться додатково. В годинах вільних від урядування, у визначені дні тижня, працюючі можуть покликувати секретаря на місця своїх замешкань, надсилаючи відповідні запотребування чи то до Централі, чи безпосередньо до Брюселю. Можна також умовлятися в урядових годинах на пополудне.

(1) в другий понеділок місяця в приміщенні Каси Хворих в Heusden від год. 14—16.00 для замешкалих в Heusden, Zolder & Houthalen.

Коопeрування сільського господарства в Югославії

Продовження зі стор. 6.

ру, 450 літрів вина, 450 кг картоплі, 20 літрів олії, 20 літрів горілки і крім того 18.000 динарів грішми. З другого боку, кооператива продала державі понад 50 тонн кукурузи, 60 тонн пшениці, 92 тонн цукрового буряку та ін. Кооператива здала державі вищезгадану продукцію лише після того, як був переведений розподіл трудоднів між членами. — (Це останне теж зокрема підкреслено): тобто в Югославії — „перший сніп“ селянинові, а державі — опісля, зовсім навпаки як у СССР.

Розподіл праці в кооперативі відбувається в такий спосіб: розділені на бригади, члени кооперативи організували своє виробництво від початку до кінця пляново. Кожного тижня вони підраховують висліди минулого тижня і висувають завдання на майбутній тиждень. Перед сівбою вони щороку складають загальний річний плян, розпляновуючи його на дні, тижні й місяці. Вся робоча сила, що є в розпорядженні кооперативи, розділена на 7 бригад. В склад 4 польових бригад входять люди, які незаймаються нічим іншим, крім польових робіт. В кожній польовій бригаді є приблизно по 50 людей. Так само існують окремі бригади будівників, виноградарів, візників. Всю адміністративну працю кооперативи, як книговедення, розрахунки, відчитність,—виконують лише два робітники, теж члени кооперативи. Кооператива потребує фахівця-агронома і для того послала до університету одного свого молодого члена, який, після закінчення школи, працюватиме в кооперативі. Для бідних членів кооперативи виділяється допомога з соціяльного резервного фонду. Хворим трудодні враховуються так само, як і при праці.

Отже, такий вигляд має, за даними самої югославської преси, кооперування селянського господарства в Югославії. Спробуємо його скоментувати. Перш-за-все, чи є воно добровільне? В правдивість того, що кооперування відбувається таки добровільно, можна повірити поскільки, постільки становище Тіта й компартії не є міцне з огляду на міжнароднє оточення. Порвавши з Москвою, Тіто залишився сам, і міцної підтримки в боротьбі за незалежність країни йому немає звідки чекати, хіба лише від самих народів Югославії. Тому, на сучасному етапі, піти йому проти волі народу, це однозначне з самогубством. Так логіка говорить за те, що примусової колективізації в сучасній Югославії немає. Звичайно, держава підтримує всіма силами найменшу ініціятиву селян щодо кооперування, допомагає існуючим кооперативам всім чим може, але змушувати селян кооперуватись вона таки further не має змоги, бо це була б кінець для її самостійности. Сталін напевне поспішив би „на допомогу“ насильно кооперованим селянам своєю пропагандою й піднявби їх на повстання. А так, при сучасному стані, ми бачимо щось зовсім інше. Сталін не кличе селян повставати проти насильницької колективізації (бо такої немає)!. а кличе не йти до кооперативів, бо, мовляв, тітівські кооперативи нічого кращого селянам не дадуть. Так 4 червня ц. р. вся югославська преса помістила заяву ЦК КПЮ, в якій говориться, що комінформівські шпигуни закликають селян не продавати зерна державі й не йти до кооперативів.

Яку ролю в кооперуванні селянських господарств Югославії відограють її напружені взаємини з СССР? Безумовно позитивну. Борючися за незалежність Югославії, режим Тіта використовує страхіття колективізації в СССР. Інакше не може бути! Селянам говориться, що коли вони не будуть скооперовані, то їх чекає совєтська колективізація, бо наявність індивідуальних господарств — привід для совєтської аґресії. Відсоток скооперування селянських господарств Югославії значно вищий, ніж колективізація в сателітних державах. Югославська газета скромно пояснює участю в урядах сателітів буржуазних партій. Але суть не в тому! Ми знаємо чим були у нас селянські кооперативи в 20-х роках і чим стали сталінські колгоспи після 1930 року. Тітовське кооперування дуже нагадує роки НЕП-у, а колективізація в сателітних державах — початок 30-их років. В одному випадкові будується таки кооперативне господарство, в другому — таки заганяють селян в державні колгоспи. Ленін слушно сказав, що „клясу обдурити не можна“. . .

Тепер друге питання: що уявляють із себе югославські т. зв. трудові кооперативи? Як бачимо, назва „колгосп“ в Югославії не існує. Але це не є й звичайні кооперативи на зразок бувших совєтських СОЗ-ів. Земля й знаряддя виробництва в югославських кооперативах усуспільнені, розподіл добутків праці відбувається трудоднями. Але все ж це не колгоспи, бо вони не є так сильно централізовані й підпорядковані державі. В югославській кооперативі самі члени складають плян праці, пристосовуючи його знизу до загальнодержавного пляну. Тут немає того, щоб ЦК партії приписував у своїй постанові скільки разів в даному році треба полоти буряки й на скільки центеметрів один-від-одного їх треба проривати. Також здача добутого державі відбувається лише по розділенні між членами кооперативи.

І якщо подивитися на розміри цієї здачі (за яку держава платить готівкою!), то вони дуже мізерні, зовсім не совєтські, колгоспні! Кооператива здала державі 60 тонн пшениці, а собі забрала й роздала на трудодні—понад 1.000 тонн (3,3 кг на трудодень х в середньому 300 трудоднів х 1.052 людей). Такого в СССР рішуче ніколи не було!

Також паразитної бюрократії немає, бо на кооперативу з 1.200 га землі — є лише два адміністративні робітники, а в СССР—десятки, не рахуючи всяких пастівників, садоводів іт.п., що обслуговують бюрократію (меду селяни не бачать!), або десятки „блатних“ робіт, куди призначають родичів (шарники, стельмахи, боротьба з шкідниками і т. д.).

Конфлікт з Москвою прийшовся Югославії на добро! Не тільки тим, що вона звільнилась від опіки „старшого брата“ і не тільки тим, що стала критичною до совєтської практики; а головне тим, що шукаючи порятунку на Заході, мимоволі переймає від нього те, що є в ньому позитивне: демократичні принципи й суверенність індивідуальности! До цього зобов'язує й демоклів меч большевизму.

. . . Югославія шукає нових шляхів.

В. Фелікс

УРДП

У зв'язку з цілим рядом запитів наших читачів про Українську Революційно-Демократичну Партію, ми звернулися до головного редактора теоретичного журналу УРДП „Наша Боротьба“ т. Бабенка з проханням поінформувати на сторінках „Вперед“ наших читачів про цю організацію та з'ясувати, чому на еміґрації існують дві УРДП і які є між ними розходження.

Редакція.

Чому дві УРДП? Чому одна з них, для ясности, не змінить назви?

Може ще більше дивує українців на еміґрації інше питання: як в одній, колись, УРДП могли співіснувати такі крайні течії, які тепер виявились у двох УРДП? Сам-по-собі розкол не дивна річ, кололись же колись російські соціял-демократи на большевиків і меншовиків і нікого не дивує, що вони були разом: і ті, й другі боролись за соціялізм, тільки по-різному уявляли шляхи до нього. Українські партії знали теж розколи (УСДРП, УПСР, ОУН і т.д.) і теж нічого дивного в тому немає. Ті, що разходились, міняли назви, або додавали щось до старих назв і кожна нова партія продовжувала по-своєму розвивати, колись спільні, позиції.

У двох УРДП немає спільних позицій. Їх принципи, ідеологічно-програмові засади зовсім відмінні; вони, як дві ріки з горного хребта течуть у зовсім протилежних напрямках—одна на південь, друга на північ. Може тому одна не хоче визнати іншої, як свого колишнього спільника. Напр., УРДП, яку, часом, для відрізнення називають соціялістичною; вважає, що коли б вона змінила назву, то тим самим признала б, що вона була частиною ліберально-буржуазної УРДП і, спільно з нею, обстоювала реставрацію капіталізму в Україні. Бо ж у програмі ліберально-буржуазної УРДП сказано ясно: „§ 9 Поруч з цим надається громадянам Української Держави воля розвитку приватних підприємств у межах діючих законів.“ Тобто відродження в Україні капіталізму. Не менш ясно цей реставраторський характер лібералістичної УРДП виступає з її щоденної публіцистики та з її практики — орієнтації на капіталістичний світ. Для партії, народженої новою, безкапіталістичною Україною; для партії, яка змагає не за поворот назад, а за очищення України від останньої паразитарної кляси — російських большевицьких вельмож; для партії, яка, зрештою, тільки обороняє позиції сьогоднішньої Воюючої України, а не вигадує щось суто еміґрантське, для такої партії це є надзвичайно тяжке обвинувачення—ніби вона була колись частиною, вийшла з партії капіталістичної реставрації.

Тому дуже важливо встановити хто ж від кого відколовся? Тобто — чи ввесь час існувала партія капіталістичної реставрації УРДП і від неї пізніше відійшли ліві елементи; чи, навпаки,—існувала ввесь час УРДП, яка боролась за безкапіталістичну Україну і, тільки пізніше, в її середовищі виявились люди, які на еміґрації заломились; не витримали несприятливого оточення—вийшли з УРДП і заклали партію капіталістичної реставрації? Тільки так стоїть питання!

Наведемо факти як воно було: УРДП була закладена під новий 1946 р. В березні того ж року вийшло перше число офіційного її органу „Наша Боротьба“. Читаємо в передовій: „То ж бачимо, як виразно виступає новий закон життя: якщо в XIX столітті провідною силою нації була її капіта-

лістична верства, то в нашу добу провідною силою й оборонцем незалежности нації—стають ці її верстви, які є речниками **усуспільненої** економіки." Два роки до розколу (лютий 1948 р.) ніхто в партії не протестував проти цієї засадничої тези „Нашої боротьби" — орієнтації на **усуспільнену** економіку; більше того; в тому ж числі „Нашої боротьби", після передової, уміщено статтю Д. Рябовола (нині лідер ліберально-реставраційної УРДП)—„На новий шлях", де сказано: „В соціяльному пляні йдеться не про поворот назад, до капіталізму, а про курс вперед, до справжньої й повної реалізації отих, революцією заявлених і виборених народом, прав на землю, на засоби виробництва, заводи тощо; до найпрогресивнішої форми розв'язання соціяльної проблематики..." І далі: „Наростання революційних українських сил ішло не по лінії реставрації... не по лінії руху **назад,** а по лінії руху **вперед.** По новій лінії, бо історія й життя не йде назад, а йде **вперед".** Про атомову бомбу автор каже: „Остання все ж неспроможна буде разгромити большевизм ідейно-політично; це зможе доконати посправжньому і ґрунтовно лише революція". Тобто не тільки внутрішні, але й зовнішні сили неспроможні реставрувати в Україні капіталізм.

Таке було ч. 1. „Наша боротьба". В пізніших числах ці ідеї тільки розвивались і уточнювались. Статті Д. Рябовола й усіх, хто потім відійшов із ним, звучали в унісон, часом вели перед у цьому антикапіталістичному, антиреставраційному курсі УРДП, вели **вперед** (як писав Рябовол), а не тягли назад. Зрештою й постанови І З'їзду УРДП не мають у собі нічого реставраторського.

Тому зватись УРДП може лише та ідейна течія, яка ввесь час ішла цим шляхом; яка не міняла програми, не зрікалася свого минулого. УРДП („Нашої боротьби") і сьогодні визнає усі матеріяли, документи й видання партії, починаючи від 1946 р. й кінчаючи партійним з'їздом, і ні від чого не відмежовується, в тому числі, й від статтей Д. Рябовола та його однодумців, що тоді писали в виданнях УРДП. А от Рябовол і його однодумці зреклися всього того, що самі писали, і в чому переконували еміґрантського читача на сторінках „Нашої боротьби". Бо ж не скаже Рябовол, що наведені цитати з його статті, як і все, що він писав у „Нашій боротьбі", можна погодити з програмою реставрації капіталізму, яку тепер обстоює його партія. Отже, від кого відколовся, ніби ясно: ліберали відкололись не тільки від УРДП, але й від свого власного минулого.

І чи може після цього УРДП віддати назву революційної партії реставраторам капіталізму? Бо якщо для реставраторів питання зміни назви є питанням дрібничкової амбіції (хто перший розпочинав рух), то для революціонерів це є питання засадниче — чи їхня партія вийшла з реставраторського руху, чи навпаки — з їхньої партії виділились зневерені на еміґрації реставраторські елементи.

І все ж залишається нез'ясованим, чому Д. Рябовол і його однодумці відмовились від власних поглядів і стали на шлях реставрації? Чому вони звели нанівець свій вклад у творення революційної партії, ставши конкурентом УНДС і ССУЗ? І як провід УРДП не догледів і порекомендував І З'їздові партії ввести в ЦК аж п'ять осіб (на одинадцять членів ЦК), які пізніше перейшли в табор лібералізму? Адже конструювання ЦК було цілком під контролею проводу, бо він рекомендував З'їздові комісію-матку, та й члени З'їзду інформувались у членів проводу кого обирати. Тобто, можна прямо сказати, що не порекомендуй провід отих п'яти осіб; вони не були б поставлені навіть під голосування. Тобто, чому провід допустився створення другої УРДП; бо якби в ЦК не було опозиціонерів, або виявилось якихсь один-два,—вони не насмілилися б відколюватись, а одійшли б собі до УНДС чи ССУЗ?

У своєму поступованні провід УРДП діяв цілком послідовно й продумано. Він знав, що в партії є сильне дрібно-власницьке крило. Більше того, він розумів, що вся нова українська еміґрація на 95% складається з колишніх дрібних власників і такий її склад неминуче відіб'ється й на складі партії. Але провід вважав, що оскільки в живій Україні дрібний власник не існує і проти большевицької диктатури він виступає тепер як експлоатований представник великого механізованого господарства, а не як колишній власник,—то й на еміґрації здеклясовані дрібновласницькі елементи, орієнтуючись на живу Україну, неминуче підуть в фарватері нових ідей. Тобто, якщо б навіть УРДП складалась із цих елементів, то вони все-одно стануть кадрами партії, що бореться за безкапіталістичну Україну, як в Україні навіть селяни-власники з Галичини борються з УПА за устрій з суспільною власністю на засоби виробництва.

Треба признати, що цей розрахунок не виправдав себе принайменше в умовах ДіПі таборів. Еміґрантський дрібний власник пішов не за реальною Україною, а за цією дійсністю, в якій він перебуває. І не тільки тому, що він живе в Західній Німеччині, де політичні чинники світу реставрують капіталізм, і не тому, що він, еміґрант, був на утриманні цих чинників, але й тому, що все еміґрантське середовище не сприяло орієнтації на ідейні процеси в живій сьогоднішній Україні. Таку орієнтацію на еміґрації зацьковували як комунізм; саме ці причини стимулювали й вихід з УРДП лібералістичних елементів.

Провід УРДП помилився, що не врахував процесів з'еміґранщення нової еміґрації. Вона неспроможна цілою своєю масою мислити крайовими категоріями. Вона мислить емпірично — тією дійсністю, в який існує. Досі це була дійсність ДіПі таборів й еміґрація підживлювала таборові партії. Тепер таборове життя закінчується і таборові партії вступають у смертельну агонію, а основна маса еміґрації включатиметься в політичний рух країн оселення, якщо взагалі не відійде від політичного життя. Українські партії залишаться як невеличкі групи і то **тільки** ті, які виникли й існували не на таборових протиріччях, а на певних ідейно-програмових засадах і, які, продовжуватимуть тримати бодай ідейний зв'язок з Україною.

Вісті з живої України говорять за те, що політична лінія УРДП була намічена правильно. Матеріяли УПА показали, що в Краю політичний рух ішов тим самим шляхом, що й УРДП. Хіба еміґрантська тарабанщина може заглушити цей, історичної ваги, факт?

Після виходу явно реставраторських елементів, в УРДП виникли були дискусії також у зв'язку з відношенням до старшого покоління соціялістів (СУС). У відношенні до старшого покоління соціялістів ЦК УРДП керувався такими міркуваннями:—Колись соціялісти поколошись були в зв'язку з ставленням до буржуазної демократії й диктатури пролетаріяту; ліві пішли на спілку з большевиками, праві — з демократією. Сьогодні цей поділ в умовах України втратив сенс. Сьогодні уся Україна проти диктатури. Але вона й проти реставрації капіталізму, тобто **буржуазної** демократії. Тепер, під змертвілою й звироднілою большевицькою диктатурою, існує суцільно поневолена безкапіталістична й безвласницька українська нація. Визволення її від диктатури стає програмою усіх соціялістів — і тих, що були проти диктатури завжди й засадничо і тих, що проти диктатури стали тому, що зникли причини, які викликали диктатуру (капіталізм і приватна власність). Отже, ні старше покоління соціялістів не повинно каятись в тому, що воно було проти революційних методів ліквідації капіталізму, ні нові соціялісти не повинні каятись в тому, що вони не знали буржуазної демократії й їхня соціялістична свідомість виросла з безкапіталістичної й безвласницької української дійсности. І ті й ті не повинні каятись не з безпринципних міркувань, а тому що все це відійшло в минуле і життя висуває зовсім нову, спільну для всіх, політичну програму. Тобто, старий поділ українських соціялістів на правих і лівих втратив політичний сенс; тепер усі соціялісти можуть бути в одній партії.

Але **еміґрантські** обставини й тут внесли поправку. Виявляється, що крім політичного підходу існують іще традиції, партійна рутина і т.д. Та й у політичному відношенні не для всіх були переконливі, наведені вище, міркування. Напр. ліквідацію большевизму деякі старші соціялісти розуміють тільки як поворот назад, до європейської демократії й більш-менш до 1917 р. Нове покоління соціялістів вважає таку позицію небезпечною утопією, зв'язаною з тридцятилітнім відривом від Краю й нерозумінням природи тих змін, які викликала велика революція на Сході Европи. Демократію в майбутній українській державі нове покоління розуміє як звільнення зпід большевицької диктатури зовсім оновленої нації, в якій давно вже немає ні капіталізму, ні приватної власности на засоби виробництва. В цій новій Україні постануть нові партії, нова демократія, але то не буде 1917 рік! Зокрема та нова демократія дуже підозріло поставилась би до буржуазної демократії, бо на прикладі Західньої Німеччини ясно, що ліквідацію тоталітаризму буржуазна демократія не мислить без реставрації капіталізму. Треба думати, що до моменту звільнення України зпід большевизму, зміниться обличчя й західніх демократій і вони стануть справді друзями, а не ворогами безкапіталістичної України. Бо цілий український народ сьогодні рішуче проти капіталізму і всяку спробу його реставрації розглядатиме, як замах на суверенність нації. Це щось більше за проблему демократії!

і цього наші старі еміґранти не доцінюють.

У взаєминах УРДП з СУС-ом ще не устійнені такі питання: ставлення до крайової програми (УПА) й питання про те, на які зовнішні сили орієнтуватися в нашій визвольній боротьбі. УРДПс тоїть на тій точці погляду, що в Україні ніхто не буде боротись за реставрацію капіталізму. Тому УРДП, як партія нової демократії, а не партія капіталістичної реставрації, категорично не буде орієнтуватися на ті зовнішні сили, які загрожували б реставрацією в Україні капіталізму, тим паче, що ті сили підтримують більше „єдіную неделімую", а не українську державу.

Якби УРДП стала, хоч частково, на реставраторські позиції; вона певне здобула б великий вплив у ДіПі таборах. Але тоді постало б питання про нову партію, яка послідовно обороняла б крайові (не реставраторські) позиції. Питання, хоч часткового повороту на реставраторські позиції, є питанням — бути чи не бути УРДП.

Насуваючі на Европу катастрофи говорять за те, що єдиною реально-визвольною концепцією завтрішнього дня буде—крайова. Тому перед політичними силами еміґрації, зокрема перед усіма соціялістами, стоїть дилема: або завтрішня політична смерть в ім'я сьогоднішніх „успіхів", або сьогоднішні труднощі в ім'я ясних горизонтів завтрішнього дня. Тільки так стоїть питання! УРДП не є замкнута секта і всі ідейно-програмові проблеми ставить в площину одвертої боротьби й одвертих обговорень. Вона охоче прийме критику її засад й охоче відповість на неї. Своє окреме існування вона вважає незвичайно важливим тому, що на еміґрації фактично немає іншої політичної формації, яка б так послідовно обороняла революційну (крайову) концепцію визвольної боротьби, що, на її думку, стане програмою усіх, визвольних зпід большевизму, рухів завтрішнього дня. Але УРДП певне готова була б піти на угоду і з любою групою, включно до організаційного злиття, якщо б та група: 1) прийняла соціяльно-політичну плятформу краю й 2) орієнтувалась на зовнішні сили, які тій плятформі не загрожуватимуть.

В 1946 р. теперішня програма УПА не була відома на еміґрації. Тому УРДП ставила своїм завданням „опрацювати ідеологічні основи руху, який, перекинувшись на терени Краю, опанував би визвольною боротьбою нашого народу" („Наша боротьба" ч. 1.). Тепер, коли Край пред'явив еміґрації свою ясно опрацьовану програму, яка ні в чому не розходиться з намічуваною УРДП; перед революціонерами на еміґрації завдання зводиться до того, щоб ширити в цілому світі ідеї Воюючої України й організувати їй всіляку підтримку. *А. Бабенко*

ОГОЛОШЕННЯ

Тета Tille Kokolus пошукує свойого сестрінка **Івана Давидюка, сина Рузі**, родом з Гусакова пов. Мостиська, який був забраний на роботи до Німеччини.

Tille Kokolus
1028 N. Mozartstr.
Chicago 22, Ill. — U.S.A.

„FORWARD" Ukrainian Review for Workers
No. 7 — 8 Oktober — November 1949

SUMMARY

The Editorial of this issue of „Vpered" is dedicated to the second Anti-Imperialist Congress of Colonial Peoples which took place in London on 7—10 October 1949. Giving special emphasis to the worldwide signifiance of this Congress, „Vpered" regrets much that nobody of the Ukrainian representatives could be present at its meetings. Discribing the speeches, discussions, and resolutions of the Congress, the editorial wholy supports its ideological attitudes toward the rights for national independence and social liberation of all the subjugated and oppressed nations of the world. The task of an immediate struggle against all the imperialist blocks and imperialist wars, according to the editorial, is wholly supported by the Ukrainian revolutionary underground movement in the USSR which is fighting at present against Russian imperialism for liberation of the Ukrainian nation. But it is much to regret, says editorial, that the international revolutionary movement of colonial peoples is not united hitherto as there are in it many opportunists and fellow-travellers of the conception of „lesser evil" like Mr. Healy & Co., present at this Congress, too. Every liberational movement, the vanguard of a subjugated nation must fight not only against the direct oppressors of its nation, but it must also look at and fight against all the other imperialisms in the world.

Another leading article of this issue of „Vpered" written by Iv. M-ko, is entitled „Two Liberational Conceptions". The author concerns himself with the evident ideological split which has recently appeared in the Ukrainian political life. In spite of the fact that there are many Ukrainian political parties (in exile), most of them stand on the same ideological attitude common for them all: more or less for the restoration of private property on the means of production in the future independent Ukraine, for restoration of capitalism. They do not believe in the possibility of a new revolution in the USSR, do not believe in the strength of their own people, and so they stand for a new war, for intervention und occupation (they say „liberation") of the Ukraine by foreign imperialist armies. The author calls this conception — restoratory. But quite opposite ideological attitude has the Ukrainian revolutionary underground movement (U.P.A.) existing at present within the USSR. Its program contains point by point just the opposite of the mentioned above attitudes of emigrant parties. The struggle of the U.P.A. has broad support of the people there in the homeland as its program and ideology expresses just the will and desires of the toiling masses of the Ukrainian people. This conception Iv. M-ko calls revolutionary.

Two rather extensive articles are dedicated to the every-day-life's problems of the people in the USSR.

In the article entitled „How does the workers live in the present-day USSR?" there are given certain statistical figures, taken from the Soviet press, on the standard of life of an average worsituation in the USSR.
ker. They show clearly that, while the production of Soviet industry has exceeded the pre-war level, the worker's standard of life has dropped below the pre-war one.

In the article „Stalinism in the Struggle Against the Youth" its author V. Holub concerns himself with former and present Kremlin's attitudes forward the Soviet youth. Its pre-war laws establishing the tuition in high-schools and universities and mobilizing one million of young men and women every year to compulsory vocational training schools are actual at present time, too. In such a way all the high schools and universities in the USSR are unapprochable for workers' and peasants' children because, at first, they are not able to pay the high tuitions and, secondly, they are forced by mobilization to spezialize themselves in the manual labour only. This Kremlin's policy V. Holub explains as class policy of stalinist magnates who wish to see the education as their own class privilege.

There are in the issue of „Vpered" man articles dealing with international events and informing the readers on the inner situation in several coutries. The article „Co-operation of Agriculture in Yugoslavia" explains the difference between Jugoslavia's and Moscow's practice in collectivisation of agriculture. Another article entitled „Slavery in South Africa" explains the situation of the situation of the natives and non-European inhabitants of this country. An article, written originally for „Vpered" by Bono Wiener, member of Jewish socialist „Bund" who recently escaped from Poland, relates about the destruction of this organization by Polish and Russian stalinists. An article by Rudzinsky on the renewed activities of Russian imperialists headed by A. Kerensky is reprinted from American „Labor Action".

Beside many articles dealing with professional workers problems there are three special columns written by Ukrainian workers from France, Belgium, and the USA, explaining their situation in those countries. Another rather extensive article written by A. Cherneckyy, former President of the Ukrainian Trade Unions, gives some new deteils to the history of the Ukrainian workers' movement.

The literary section brings another article by O. Zernyckyy entitled „Seeing a New Soviet Film". The author criticizes „The Siberian Song" in the subject of which he sees new tendency of soviet artists to praise the old Russian imperialism and the new class of bolshevist magnates.

До наших читачів у Бельгії!

Представництво „ВПЕРЕДУ" в Бельгії пригадує, що дрібні паперові гроші, до 50 франків включно, можна пересилати в Бельгії в звичайних поштових листах. Одночасно просимо читачів усю кореспонденцію, передплату, датки на пресовий фонд для „ВПЕРЕДУ" слати виключно на нашу адресу:

M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liège

Це число висилаємо на численні адреси українських робітників у Бельгії як показове число та запрошуємо їх до передплати. Нові передплатники можуть, на бажання, одержати попередні (1—6) числа „ВПЕРЕДУ". Подайте нам адреси своїх товаришів, щоб ми їм вислали також показові числа „ВПЕРЕДУ".

Видавництво „ВПЕРЕД".

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка „ВПЕРЕД"
Редагує: Колеґія

Адреси нашого Видавництва:

Британія: Mr. Iwan Potapczuk, 42 Southam Street, London W. 10.

Бельгія: M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liège

Франція: M-me A. Chapowal, 31 rue des Cordelières, Paris XIII

Німеччина: Ukrainische Zeitung „Vpered" München 25 Postschließfach 22.

Ціна одного примірника коштує:

Британія: 10 пенсів, **Бельгія:** 5 франків, **Франція:** 30 франків, **Німеччина:** 50 пф., **США:** 20 центів.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers

Це число має 20 стор.!

ВПЕРЕД

Число 3 (12.) українська робітнича газета 1950

Чи врятує атомова бомба?

Нині, коли балачки про мир остаточно стали лише пропагандивною фразою в устах підпалювачів війни, коли до розв'язання нового всесвітнього збройного зудару лишається ще лише один маленький крок, нині вже можна дещо сказати про суть цієї нової трагедії людства.

За що має бути ведена нова війна?

Вона неминуча, бо дві видозміни однієї й тієї ж суспільної системи — державний капіталізм і монопольний приватний капіталізм — взаємно себе виключають. Панівні кляси по обох сторонах барикади хочуть і не хочуть миру, але вони таки не спроможні утримати його. Хочуть вони миру тому, що відчувають слабість не так супроти один другого, як супроти своїх народів, які все ж таки завжди були, є й будуть рішаючим фактором в усякій боротьбі. Не хочуть вони миру і не зможуть утримати — його тому, що ходить тут про взаємовиключення суспільно-політичних устроїв, про те, що чиїсь інтереси мають загинути.

Обидві сторони висувають свої гасла й ідеї, за які має ніби йти боротьба. Кляса большевицьких вельмож виступає з фразеологією революції, говорить про відсутність гніту, експлуатації й поневолення в СССР і з цими ж гаслами виступає назовні. Вона виступає з гаслами підтримки боротьби поневолених і колоніяльних народів, боротьби за знищення поміщиків і капіталістів, за встановлення в світі ладу без експлуатації й поневолення людини людиною. Вона знає, що це гасла народні, що це є саме те, чого бажає людина в цілому світі. Але вона знає й те, що сама вона цих гасел не переводить в життя, що вона обдурює — народи. Чому ж вона змушена брехати? Тому, що ця кляса не має й не може мати своїх власних гасел, вона є нелегальна супроти історії і супроти народу (противно до капіталістичної буржуазії, яка народилася і вмре легальним, нормальним явищем в історії, зі своїми власними гаслами й ідеями). Тому, що клясі вельмож ходить про захоплення під свій вплив вирішального фактору в усякій боротьбі — людину. Вона, на жаль, знає й розуміє, що однією атомовою бомбою не виграєш. Але кляса вельмож, виступаючи з народніми гаслами й не реалізуючи їх, фактично виступає в ролі скорпіона, який сам себе своїм хвостом убиває. „Хвіст“ кляси вельмож — це сьогодні 900 мільйонів, майже половина людства, а завтра ще більше,—людства, що пробуджується й підіймається за зреалізування своїх народніх гасел і знищить всіх тих, хто перешкоджає їх реалізації, в тому числі і клясу вельмож.

Буржуазія Заходу виступає за збереження „статус кво“, за той устрій, який існує в її світі, за збереження колоній, за збереження імперських сфер впливу та системи експлуатації людини людиною. Буржуазія Заходу не висуває жодного революційного гасла, не виступає за жодну реформу. І тому вона стоїть тільки на оборонних позиціях, не маючи за собою піднятих ідеями народніх мас. Ідея „оборони демократії“ зовсім нагадує ідею „защіти царя і отечества“ І-ої світової війни. І скільки б хто не пропагував західній буржуазії свої революційні гасла й концепції, вона їх не прийме, бо не спроможна прийняти, як не спроможна й народити. Чому ж тоді кляса большевицьких вельмож може висувати такі гасла? Саме тому, що вона є „незаконнородженим“ дитям історії, що вона виросла зі здегенерованої революції, узурпувавши її здобутки і гасла. А революція ж та, як відомо, йшла саме проти буржуазії. Тому й не може буржуазія Заходу підняти сьогодні ті гасла, які підіймає кляса вельмож. Тому вона й лишається безплідною, як євангельська смоковниця.

У неї залишається ще тільки одне: зброя. І вона це розуміє. Ось слова Черчіля з останньої його промови: „Ми живемо під захистом атомової бомби. Лише сильна оборонна система Заходу дає найкращі шанси“. Ось думка „антипода“ Черчіля — соціяліста Абрамовіча: „Американська армія має нову антитанкову зброю. Це значить, що Сталін вже зараз губить можливість захоплення цілого європейського континенту“. Цитат наших авторів і приводити не варто. А де ж люди, народ? Люди... передають ці „найкращі шанси“ (атомову бомбу) большевикам. „Нова антитанкова зброя“ (німецький панцерфавст) не спинила навіть корейців, не то що Сталіна.

Де ж місце народніх мас в цій новій війні? Ми не хочемо казати де воно має бути, а хочемо тверезо подивитись де воно вже зараз є. Очевидним є, що ні за Черчілем, ані за Абрамовічем нема народніх мас. Про те, що й за Сталіним в СССР нема народу, говорити мабуть не доводиться. В зовнішньому світі за Сталіним йде смертоносний „хвіст“, а не „його“ люди, „його“ народ. Внутрі СССР це вже давно не „хвіст“, а гола зброя, голе жало безкомпромісової антисталінської ідеї. І Сталін — банкрот проти цієї ідеї, як банкротом є західня буржуазія проти „ідей“ Сталіна. А ідейних банкротів не врятує жодна атомова бомба.

Вс. Голуб

Українська національна революція і націоналістична реакція

Мало буває політичних лідерів, які, зрозумівши непереможну силу нового, пішли б за ним всеціло й беззастережно, розцінюючи свої колишні погляди як віджитий анахронізм.

Але ще менше буває таких політиків, які, не спромігшися зрозуміти нове, зійшли б з політичної сцени спокійно, чесно і без публіцистичних судорогів.

Коли б Степан Бандера зрозумів, що життя поставило його саме перед такою альтернативою, певно не було б ні „першоквітневого" інтерв'ю, ні міттенвальдського віча дезертирів, ні слабеньких статейок в „Укр. Самостійнику".

„Теоретичне" опрацювання п. н. „Українська національна революція, а не тільки протирежимний резистанс", властиво, не заслуговувала б найменшої уваги, якби не зв'язана з ним своєрідна історична пікантерія: воно ж бо є по суті ідеологічним двобоєм еміґраційного бандерівця С. Бандери з краєвим „бандерівцем" П. Полтавою.

„Велику шкоду приносять замасковані, приховані соціялістичні тенденції, які проявляються у різних формах — просякають **скрізь** (підкр. наше), намагаються навіть запустити коріння у революційно-визвольному націоналістичному русі, внести в нього ідеологічний розклад".

І ось ті тенденції, що „просякають скрізь" — і в краєву публіцистику, що її типовим представником назвемо П. Полтаву, і в писання колишніх однопартійців С. Бандери на чужині — ті тенденції не дозволяють бідному „вождеві" спокійно заснути в еміґраційному затишші. Поки вони проявляються тільки в еміґраційних середовищах, справа була проста: „опортуністи", „чужа сила", „ворожа аґентура". Але цей елеґантний арсенал показався недостатнім, коли появилися „Позиції Українського Визвольного Руху" та ціла низка матеріялів з Краю.

Як же ж тепер боронити ідеологічну „єдність" краєвої та еміґраційної ОУН? Як приховувати протиріччя між ідеологічною мумією з Галичини 30-тих років і живими рушійними силами великого історичного процесу?

Тут з допомогою приходить „тактика": те, що, мовляв, дехто називає програмовими позиціями революційно - визвольного руху в Україні, є тільки поодинокі прийоми тактики й пропаґанди, якими Організація на рідних землях послуговується у своїй роботі серед ворожого, чи напів-ворожого середовища, напр., серед москалів, совєтської армії, серед комунізованих елементів, большевицької адміністрації і т. п."

Що ж — на думку п. Бандери, тактика, це тільки питання ортографії: пишеться тактика — читається обман. З тактичних мотивів вільно видвигати гасло усуспільненої економіки, коли ми насправді за приватновласницьку, вільно тотально міняти своє ідеологічне обличчя, представляти себе в любому світлі, прикриватися все одно чим. Це називається „Чистий, незаплямований крутійствами й компромісами зі злом український націоналізм"!

Значить, присвячена чисто українській проблематиці і ясно написана якраз тільки для українського читача, стаття Полтави—„є призначена" для чужого, напів-ворожого середовища!" Значить — визвольна публіцистика охоплює писання для „своїх", „втаємничених" (ідеологічний талмуд!) і для дурненьких москаликів — мовляв, нате і їжте про „вільну, демократичну Росію"! Що ворог може читати і речі „не призначені" для нього — цього дитячий макіявелізм не передбачає. Що кожну краєву статтю на соціяльно-економічні теми п. Бандера мусить розцінювати як „подиктовану тактичним моментом" — це тільки простий випадок — такий собі невинний жарт історії. Хрустально-чисту визвольну лінію в соціяльному питанні заступає тільки реставраторська „Визвольна Політика", що є повним запереченням ідей, які видвигає Край.

Програмові засади-гасла українського націоналізму диктує в доволі аподиктичному тоні „сам" п. Бандера:

„Свобода народам — свобода людині", „за самостійну соборну українську державу", „за повне знищення большевизму, комунізму й усякого російського імперіялізму". І далі: „В цих програмових засадах-гаслах українського націоналізму містяться, як суттєвий зміст принципи українського народоправства, чи пак демократії в істотному, а не в трафаретно-пропаґандивному значенні слова. Але вони йдуть після головної мети, і в такому порядку **мусять** (підкреслення наше) бути завсіди ставлені".

Ось, в якому порядку **мусять** скандувати бандерівські „вірні", якщо не хотять, щоб їх зекваліфіковано до категорії „опортуністів" та ворожого знаряддя!

Трафаретно пропаґандивні фрази, які, непов'язані з конкретним суспільно-економічним **змістом** рішуче нічого не означають і не вносять нічого нового — „мусять" бути мобілізуючим фактором в визвольній боротьбі. Якщо вони вас не „мобілізують", значить ви погані самостійники. (Перша заповідь новітнього декалогу: „Не будеш мати кращих самостійників над Степана Бандеру!").

Наповнити ці фрази прогресивним соціяльним змістом, сформулювати реально існуючий стан, розвиткові тенденції і народні стремління (замість говорити: „буде, як народ рішить") — все те „обеззброює" націоналізм, зводить його з позицій „діяметрально протилежних" до большевизму. Бо подумайте тільки: Якже ж нам боротися за демократію й усуспільнену економіку, коли большевики говорять, що вони за те саме? Але ж большевики і за „Церков" і „за справедливий суспільний лад" — чи нам тому слід боротися проти Церкви, за несправедливий суспільний лад? Большевики назвали свій офіціоз „Правда" — чи не перейменувати б тому газету „Український Самостійник" на „Брехня"?

Щоб не бути опортуністом, треба, отже, не вживати фраз, які вживає ворог, треба йому ті фрази і кличі постійно віддавати і самим шукати підмінок?

Ми думаємо, що між фразою і фразою немає істотної „діяметральної протилежности". Вона є між „квітучою" **фразеологією** ворога і жахливою **дійсністю**, яку він створив. Розкривати перед світом ту протилежність, розкривати можливість перетворення „квітучої" фрази в квітучу дійсність — ось ідейні напрямні, які справді б'ють по ворогові.

Бандера їх не розуміє. Він, як справжній епігон ери людиноненависництва, не бачить у майбутньому іншого суспільства, іншої форми співжиття між народами, як тільки ту, засновану на взаємовинищуванні і взаємопожиранні. Як націоналіст, але старої, реакційної школи, він не бачить епохального призначення українського народу — побудувати перше в історії безклясове суспільство і стати аванґардом у боротьбі за вільне й мирне співжиття народів, де не буде місця на взаємообман і „тактичні" побрехоньки. Він з'ясовує українську боротьбу, як боротьбу проти російського народу, і цим робить послугу Сталінові, бо ж Сталін намагається такими твердженнями з'єднати для себе **ввесь** російський народ.

Бандера і Сталін твердять, що в СССР є соціялізм. Сталін знає, чому він це робить: йому **передусім** залежить на тому елементові, який ще сьогодні живе мітом про соціялізм у СССР.

Чому це робить п. Бандера? — Ось, де кінчається „діяметральна протилежність"!

* * *

Коли публіцист не має сказати нічого особливо нового, а писати все ж таки треба — він захищатиме старі й усіми визнані правди, про те, що сніг є білий, а сажа чорна. Щоб придати сенсу такому писанню, треба обов'язково доказувати, що дехто твердить протилежне. І так, кожній здорово думаючій людині ясно, що большевизм „реформувати" неможливо, що успішний протирежимний резистанс може бути тільки революційний, розрахований на повну ліквідацію російської кляси большевицьких вельмож.

Ясне є теж, що революція спрямує своє вістря проти всіх родів російського імперіялізму, за розвал совєтської імперії і за створення самостійних соборних національних держав. Все те давно відомі й загально визнані правди.

Нових правд п. Бандера не бачить. В той час, коли ТАМ унезалежнюється від будь-якої одної політичної партії і УГВР і УПА і СБ, коли ТАМ навіть ОУН має інше ідеологічне обличчя і штамп „бандерівці" тримається тільки шляхом історичного непорозуміння — в той час ТУТ п. Бандера з п'єдесталю „вождівства" диктує „всіх обов'язуючі" ідеологічні формулки, видає прикази командирам військових частин, рішає про мандати, яких він не давав і в чужинецькій пресі принижує УПА до ролі своєї приватної армії.

В суті речі він уже не має ніякої політичної сили, ніякого реального значення, якщо не брати до уваги постійно меншаючого кола його прибічників на еміґрації. З тріскотом дверей виходять з його організації колись загорілі фанатики. Цього стану ніщо не змінить, і не поможе тут вживати у 37 рядках газетного шрифту 4 рази слово „Бог" у ріжних відмінках.

Після „Братства бувших вояків УПА ім. Св. Юрія" закономірно мало б виникнути „Тов. бувших членів ОУН ім. Степана Бандери" і наконець — „Бувший вождь С. Бандери".

Але „бандерівці" в Краю житимуть — в них сила і дух нашого народу, з ними — перемога!

Є. Б.

Виправлення помилок

В статті „Новий Бюджет" на стор. 8. в таблиці „Бюджет СССР" вкралася одна прикра помилка: під рубрикою показників надруковано „державні податки" а натомість має бути правильно: **„державні позики"**.

В статті „Дзеркало совєтської демократії" на тійже 8 стор., крайня шпальта зправа, 7-ий рядок згори надруковано: „200 тисяч карбованців кодному". Натомість має бути: **300 тисяч карбованців кожньому"**.

Просимо наших читачів виправити ці помилки та пробачити инші які з технічних причин закралися до цього числа.

Редакція

Ів. М-ко

„Великодержавний держиморда“

Один совєтський письменник задумав був напередодні війни п'єсу, сюжет якої мав бути такий: в якійсь абсолютиській державі, скажімо типу Японії, її імператор дійшов до комуністичних переконань. Маючи необмежену владу і конспіруючись перед оточенням, імператор почав реалізувати плян державного перевороту, тобто приходу до влади комуністичної партії. В процесі розробки сюжету виявилось, одначе, що з п'єси виходить не трагедія, як думав автор, а, скорше, фарс. Трагедія вимагає все ж таки якихсь змов, героїчних вчинків, а імператор не міг пальцем поворухнути, щоб не виявити себе перед оточенням. Задум письменника був фальшивим з самого початку: в найбільш абсолютиській державі механізм влади опанований силами, яким служить і держава, і сам імператор і заміна частин механізму не може пройти поза увагою, а, тим паче, проти волі тих сил. Вони скорше замінять імператора, ніж він їх.

Не випадково така тема прийшла на думку совєтському письменникові: перед війною для кожної вдумливої людини в СССР було очевидно, що совєтську державу опанувала нова панівна кляса і тоді дехто вважав, що фанатичний комуніст Сталін опинився в її полоні й продумує плян як би повернути державу на старі „робітниче-селянські“ позиції. Згаданий письменник хотів довести безнадійність цих плянів. Помилка полягала в самому припущенні, що Сталін жертва бюрократичного оточення. Він творець його, творець кляси большевицьких вельмож і її абсолютиської держави.

Одначе, якщо наївних людей, які вважали б Сталіна жертвою оточення, тепер дуже поменшало, принаймні в СССР, то сам Сталін часто ще намагається стати в позу обдуреного бюрократами „батька народу“ і таким чином гнів народу відвести на якихсь козлів одпущення. Способом такого відведення народнього гніву була легенда про шкідництво, в зв'язку з якою загинуло кілька сот тисяч невинних людей. Через це в СССР вже віддавна звикли всякий виступ Сталіна з критикою „недоліків“ розглядати як спосіб відвести на когось вину за шкоду, заподіяну ним самим. Одним з таких виступів є оголошена в „Правді“ за 20. червня ц. р. стаття Сталіна „Относительно марксизма в языкознании“.

Ше за кілька тижнів перед цією статтею в „Правді“ розпочалась нечувана для СССР дискусія мовознавців навколо наукової спадщини академіка Марра. Уже сам факт такої дискусії говорив, що непогрішимий Марр знятий з п'єдесталу. Добрий знавець кавказьких мов, старий російський вчений, Марр став диктатором в мовознавстві тому, що в 30-ті роки, демагогічно покликаючою на науку Маркса-Енґельса, висунув свою теорію мовознавства, яка заперечувала всю дотеперішню науку про мову, як „буржуазно-ідеалістичну“. В СССР було чимало наукових шарлатанів, але нікому з них не пощастило створити такої грандіозної афери в науці як Марру. Це тому, що Марр був визнаний авторитет в мовознавстві і своє солідне надбання в цій науці не відомо з яких мотивів, несолідно і навіть нечесно перелутав з безграмотним застосуванням марксистської методи. Так виникла „школа Марра“. Вона панувала в совєтському мовознавстві коло двадцяти років і призвела до цілковитого занепаду совєтської мовознавчої науки. Згідно совєтської традиції, ніхто не смів критикувати науку Марра та його учнів і тому правдиві вчені воліли мовчати. Тепер, коли очевидним стало банкротство Маррової теорії, дали слово його старим противникам, які довели неспроможність його науки.

Але нас тут цікавить не це. Шкоду науці про мову зробив не академік Марр, а Сталін. В усьому світі науковці можуть помилятися і їх легко можуть поправляти їхні колеги. Через те не може бути мови про шкоду для науки від їхніх помилок. Скорійше навпаки: помилки науковців тільки штовхають науку вперед. Але там, де є свобода наукової творчости. В СССР її немає, тому помилки Марра стали для совєтської науки фатальними: вони заморозили її на два десятки років. Хто в цьому винен? Сталін. Це він викликав страх науковців перед помилками, це він впровадив в науку про історію революції методу фальсифікаторства, яка поширилась на всі науки і суть якої полягає в тому, що з чорного роблять біле, а з білого чорне і хай спробує хтось заперечити. Саме тому коло двадцяти років мовчали совєтські мовознавці. Тепер Сталін стає в позу здивованого й обуреного: „Як могло це статись?“ — запитує обурений Сталін: — А сталось це тому, що аракчеєвський режим, створений в мовознавстві (чи ж тільки в мовознавстві? — І. М.) культивує безвідповідальність і заохочує такі неподобства“ . . . „Якби я не був переконаний в чесності тов. Мєщанінова, — говорить Сталін про учня Марра, академіка Мєщанінова, — я б сказав, що така поведінка рівнозначна шкідництву“. Словом, обдурений „батько“ готовий зняти ще кілька десятків голів шкідникам, але оскільки не буде кому працювати, то доводиться „бути переконаним в чесності тов. Мєщанінова“.

В усій цій афері на науковому фронті найцікавішими є два факти: щоб виправити ситуацію в мовознавстві не досить наукових аргументів фахівців. Науковим аргументам в СССР не вірять. За найсильніші аргументи розстріляно сотні науковців. Тому виступів одних тільки мовознавців, навіть на сторінках „Правди“, не досить. Після 20-ти річного тремтіння перед Марром його можна скинути тільки з Кремля. Довелося Сталінові виступити фахівцем з... мовознавства. Таким чином не мовознавці доводять вірність чи помилковість якоїсь теорії, а партійний авторитет. Наука в СССР перестала спиратись на факти, вона стала спиратись на авторитет, як в середні віки. Коли б Етлі чи Труман виступили по питаннях мовознавства, світ здивовано потис би плечима. Але якщо недовчений семінарист Сталін виступить авторитетом навіть в гінекології, — це нікого не здивує. СССР єдина в світі країна, де не людина прикрашує місце, а навпаки — місце робить з нікчемности генія.

Можна собі уявити яких технічних труднощів довелось зазнати совєтським мовознавцям і партійному апаратові, доки думки тупого семінариста були пов'язані з наукою так, щоб було, з одного боку, гладко і, з другого боку, не зачіпати хоробливої амбіції „вождя“.

Другий цікавий факт, що витікає з афери академіка Марра є те, що після осуду Сталіном теорії Марра напевне ні один з численних послідовників покійного академіка не обстоюватиме його науки, не постраждає за неї. І тут уже напевне не зі страху. Може учні Марра будуть навіть раді, що їх звільнили від невдячної ролі оборонців безплідної й мертвої теорії. Але вони її обороняли, називали противників апологетами буржуазного мовознавства, скидали з посад. В ім'я чого? Очевидно тільки в ім'я того, щоб зберегти за собою становище провідників чорної магії сталінської псевдонауки. В СССР відмирає тип ученого, відданого науці до самозречення. Цитатмахери й профости, типу Лисенка, заміняють науковців.*)

У виступі Сталіна в питаннях мовознавства є проте одно місце, з політичного боку куди важливіше й актуальніше, ніж проблеми мовознавства. Це його висловлювання про асиміляцію мов і про російську мову. З цього виступу кожен переконається, що совєтський імператор зовсім не затіває змов проти свого апарату, проти кляси большевицьких вельмож, а, навпаки, виступає ідеологом її хижацького узурпаторства. У Сталіна є одна слабість, яка в теперішній історичній ситуації несподівано стала найсильнішою його рисою. Це його нелогічність, уміння сполучувати несполучні речі, майже як в кавказьких анекдотах. Напр. обов'язковий для всіх культ Тараса Шевченка й... царя Петра І, „що за Шевченком „розпинав нашу Україну“. Культ Пугачова й... Суворова, що душив Пугачова. Культ Маркса і... хоч би тих же Петра І й Суворова ітд. В нормальному суспільстві, де голова держави не втручається в науку, там це неможливе, а в Сталіна можливе все: він міг з пересердя загрожувати Крупській навіть „с Артюхіной сделать вдову Ілліча“, як розповідає совєтський анекдот.

Зі всього того витікає один печальний факт: люди в СССР починають зневажати науки, принаймні соціяльні. Науковці соціяльних наук стають в СССР чимсь подібним до дяків півполізів в старій Україні. І все ж сталінська „логіка“ незамінима для переходового режиму, коли революція ще офіційно не зліквідована, а реакція офіційно не узаконена. Серед большевицького покоління ніхто не міг так геніяльно, як Сталін, сполучити революцію й реакцію, або, точніше, використовувати елементи революції для скріплення російської реакції. І тут допомогла йому його специфічна логіка, або, точніше, відсутність логіки.

В своїй статті „Относительно марксизма в языкознании“ Сталін якраз блискуче застосовує свою „логіку“. З одного боку він висуває тезу, що „Історія відзначає велику витривалість і колосальний спротив мови насильницькій асиміляції... Сотні років, — каже Сталін, — турецькі асимілятори намагались покалічити, зруйнувати й знищити мови балканських народів... одначе балканські мови вистояли й вижили“. З другого боку Сталін, як випробуваний русифікатор, запевняє, що „при схрещуванні одна з мов звичайно виходить переможцем... а інша мова втрачає ступнево свої властивості й ступнево відмирає“. Чому Москві потрібна була оця сталінська „логіка“ — з одного боку заперечення мовної асиміляції а, з другого боку, її ствердження? Та тому, що російський націоналізм стоїть перед протиріччям: з одного боку ніби зовсім зламаний спротив неросійських народів СССР. Звідси „одна з мов звичайно вихо-

*) Останні числа „Правди“ наповнені каяттям різних „академіків“ і „професорів“, які зрікаються свого учителя Марра, дивуються як вони двадцять років не помічали своїх помилок і визнають найгеніяльнішим мовознавцем Сталіна. Отже, замісць марризму в мовознавстві починається доба сталінського марризму.

дить переможцем... а інша... відмирає". Звідси заспокоєння російських шовіністів, щоб вони не боялись, що зустріч російської мови з мовами інших народів СССР засмітить російську мову, створить якусь третю мову. „Отже, — каже Сталін, — схрещування дає не якусь нову, третю мову, а зберігає одну з мов, зберігає її граматичну будову й основний словарний фонд і дає їй можливість розвиватись за її внутрішніми законами. Правда, при цьому відбувається деяке збагачення словарного складу мови переможця коштом переможеної мови, але це не послаблює, а, навпаки, посилює її. Так було, напр. з російською мовою, з якою схрещувались в ході історичного розвитку мови інших народів і яка завжди виходила переможцем".

З другого боку, крім народів СССР, під московське ярмо потрапило ряд інших націй, культурно вищих за росіян (німці, чехи, поляки ітд). Сталінська челядь з азіятським фанатизмом накинулась русифікувати ці народи. Страшно сказати, але в Східній Німеччині уже з другої кляси народної школи у дітей відбирають на російську мову стільки ж годин, як і на рідну. Але це родить спротив, створює небезпеку для сталінської імперії, загрожує тому ж російському шовінізмові, який від захланности може подавитись. Треба бути обережнішим! Звідси приклад з турками на Балканах. Звідси заява Сталіна, що „марксизм не визнає... раптової смерти існуючої мови й раптового застосування нової мови". Ця заява Сталіна, зроблена спеціяльно для народів, ще не скручених до кінця в баранячий ріг російського шовінізму, на жаль внесла баламутство і в чужоземну пресу, яка заговорила тепер про удар по російському націоналізмові. Це помилка. Такий „удар" народи СССР чули вже раз в 1930 році. Тоді Сталін на XVI з'їзді ВКПб запевняв, що не може бути єдиної для цілого СССР мови, що розвиток іде не до створення одної мови, принаймні в межах СССР, а до вдосконалення мов кожного народу. В 1930 році справа йшла до колективізації і треба було домовлятись з іншими народами про спільний фронт. Тепер справа йде про наступ на Европу, в якому армії саттелітів повинні винести може основний тягар, тож треба домовлятись з саттелітами, треба робити поступки, стримувати поки що русифікаторів. Хвалячись перемогами російської мови над мовами інших народів СССР (чи не зарано хвалитись?) Сталін з крайньою виразністю з'ясовує, як треба було розуміти його в 1930 році. Хай це врахують інші народи!

А втім народи Східньої Европи напевне вже врахували. Про це можемо судити по Югославії. Недавно в Нью-Йорку вийшла в англ. мові праця професора іноземних мов беоґрадського університету Радована Лаліча „Російська мова і великоросійський шовінізм", в якій, говорячи про експансію російської мови на цілій Східній Европі, особливо після війни, про шовінізм і фізичну ліквідацію цілих народів СССР, автор пише: „Як це можливо, що цілі народи зрадили свою соціялістичну батьківщину після понад 20-тирічного життя в соціялізмі? Якщо зрада була так поширена між цими народами, як твердять совєтські ревізіоністи, кому ж тоді треба докоряти за неї, де лежить причина зради? І чи справді нац. питання мусить розв'язуватись такими поліційними методами?"

Але в Москві вже закінчені ревізії і тепер твориться нова імперія з пануючою клясою на чолі. Ця кляса не вірить в мирне співжиття націй і тому замісць доручати Пікові порядкувати в Східній Прусії, видушила там усіх німців, в тому числі й комуністів, заселивши Прусію росіянами. Ця кляса не вірить в комунізм, не вірить і не хоче щоб „куховарка керувала державою", не хоче, щоб зникли пани й підлеглі і тому з семи літ посилає своїх дітей в суворовські військові школи, щоб вони ще п'ятдесят років воювали й сіяли серед народів смерть. Який же це комунізм? Ця кляса творить апотеозу своєї величі, культивує ідею свого всесвітнього призначення. Патентований адвокат цієї кляси, відомий публіцист і дилетант з усіх галузей Д. Заславський в новорічному числі московської „Літературної газети" за 1949 рік в статті „Велика мова нашої епохи" пише: „Заміна однієї світової мови іншою відбувається час від часу протягом тисячолітньої історії людства. Латинська мова була мовою античного світу й середніх віків. Французька мова була мовою керуючої кляси февдальної епохи. Вона затрималась на довгий час разом з февдальними традиціями й звичками в міжнародніх дипломатичних колах. Англійська мова стала мовою світового капіталізму... Дивлячись в майбутнє в день нового року, ми бачимо російську мову, як світову мову соціялізму".

Безграмотність цієї балаканини очевидна. По перше хто сказав, що соціялізм, тобто, вільне співжиття народів, матиме одну, та ще й зверху нав'язану, та ще й російську мову? Про єдину світову мову, крім сталінців, говорив іще Черчіл, але ніхто з соціялістів. Досвід показує, що світ іде не до одної мови, а, навпаки, до диференціяції великих мов. Розмовна мова в Америці де-далі більше відрізняється від мови в Англії. По друге, якби навіть світ ішов до якогось нового клясового суспільства з єдиною панівною мовою, про що мріють в Кремлі, то й тоді сумнівно, щоб тою мовою стала російська. В попередні епохи панівними ставали мови найцивілізованіших націй. Для античного середземномор'я це був Рим, для пізнього ренесансу й доби абсолютизмів — Франція, для XIX століття — Англія. Якби Заславський заглянув хоч би в „Вопроси ленінізма" Сталіна, він би побачив, що світовий революційний процес розпочався в Росії не тому, що вона була найпередовішою, а тому що „найслабшою ланкою капіталістичного світу". Так само як Китай тепер прорвався тому, що він найслабша ланка капіталістичного світу після другої війни. Але уявім на момент, що в США проведено закон про націоналізацію капіталістичної власности. На якому місці опиниться тоді Росія з її мовою? Ні, панове, треба спочатку вибити воші, а тоді говорити про якусь сталу свою ролю в світовому культурному процесі.

В 1923 році, в зв'язку з непорозумінням в Грузії, Сталін був посланий туди полагодити те непорозуміння. Замісць того він буквально побив грузинських комуністів. Тоді Ленін в листі до Троцького з обуренням писав: це ніби якийсь закон, що в Росії найбільш звірячими русифікаторами завжди були не так самі росіяни, як виходці з інших народів. „Цей великодержавний держиморда — каже Ленін про Сталіна: — не допоміг, а тільки нашкодив"... Не входимо в суть справи. Нас цікавить характеристика — точна історично й блискуча стилістично, —

Великодержавний держиморда!

Деякі висновки з війни в Кореї

Інспірована російським імперіялізмом громадянська війна в Кореї зробила несподіване відкриття: вона показала цілковиту небоєздатність і морально-політичний розклад південно-корейського режиму. Той факт, що не тільки рядові вояки, але й ґенерали та міністри Південної Кореї швидко перейшли на бік ворога, що в тилу південно-корейських військ з перших днів війни виник масовий партизанський рух по боці аґресора, дає підставу для дуже важливого і теж несподіваного висновку: корейський народ не хоче обороняти свого, демократичним ніби способом обраного, уряду.

Тільки фанатична ненависть до февдально-капіталістичного режиму і його чужоземних оборонців могла штовхнути корейський народ, разом з інтелігенцією, в обійми імперіялістичної Москви. В Кореї є чимало освічених людей, які знають правду про СССР, які напевне читали книжку В. Кравченка, переведену також на східні мови. Уряд Південної Кореї напевне дбав, щоб народ про все те знав. Але перед всіма тими фактами корейський народ залишився сліпим і глухим, точнісінько як українці в 1941р. були сліпими й глухими перед правдою про нацизм, яку розкривала тоді російська преса, зокрема письменник А. Толстой в його справді блискучих статтях про „Майн Кампф" Гітлера. Але ненависть до російського імперіялізму засліплювала і правда не діяла. Те саме в Південній Кореї. Там не хочуть слухати про становище в СССР, а головне про те, що буде з Кореєю під російським протекторатом.

І от тепер створюється дуже пікантне становище: західні демократії, в особі ОН, спішать з щирою допомогою Кореї, а ту допомогу доведеться нав'язувати війною з корейським народом, який встиг уже поділити поміщицьку землю і навряд чи захоче повертати її своїм деникінцям, навіть і під тиском Ради Безпеки ОН. Цей факт зайвий раз підкреслює дистанцію, яка витворилась між народами й їхніми політичними режимами. Об'єднані в ОН нації нав'язують Кореї соціяльний устрій, якого корейський народ не хоче а, очевидна справа, питання устрою й національної незалежности народу не належить до компетенції навіть і ОН. Напр. ніяке ОН не може рішати чи Україна має бути підлегла Росії чи ні.

Події в Кореї витягнули на денне світло також всю кричущу несправедливість післявоєнної системи миру. Вони показали до чого може довести цинічне іґнорування прав і інтересів слабших націй великодержавами, які для збереження рівноваги чи забезпечення своїх позицій на чужих землях готові краяти терени слабших народів як тільки їм вигідно. Після другої війни великодержави розпоряджаються світом як своєю приватною власністю. В 1945 році корею в Ялті розрізано на дві частини по 38 паралелі. Але хто сказав, що незалежність корейського народу лежить на 38 паралелі і чому західні великодержави ва-

жають аґресію тільки перехід 38 паралелі, а панування комунізму вище 38 паралелі то закон? Таким трактуванням суверенности народу великодержави тільки довели, що для них іде не про корейський народ, а про власні інтереси. Суперечки навколо 38 паралелі це суперечки імперіялістів, при чому Росія не обстоює 38 паралелю не тому, що для неї священна суверенність корейського народу чи навіть ідеї комунізму в Кореї, а тому, що вона мріє покласти цілу Корею в свою кишеню. Що тут справа не в комунізмі, підтверджує досвід Югославії. Там панує комунізм, але це не заважає Москві провокувати інціденти на кордонах Югославії. Інші великодежави говорять про порушення миру теж не з високих мотивів. Там, де їм вигідно, вони не говорили б. Якби, припустімо, в Югославії прихильники короля Петра підняли повстання і доходили до Беоґраду, то напевне ніхто з великодержав(в тому числі й Росія) не кричав би про загрозу мирові. Все це треба пам'ятати для зрозуміння справжньої природи конфліктів в теперішньому світі: справа йде не про оборону поневолених чи слабих, а про оборону сфер впливу-ріжних 38-х паралелів; не про оборону демократії (чому її не обороняють в Еспанії, хоч там досить пальцем поворухнути великодержавам, щоб все було в порядку), справа йде, в кінечному відношенні, про оборону певних клясових устроїв.

Факт раптового розпаду армії й режиму Південної Кореї при сутичці з комуністичними військами, як і подібне перед тим явище в Китаю, дає підставу для де-яких узагальнень про сучасну демократію. Ніхто не заперечуватиме факту, що демократичні режими в кожній державі творяться у вільних виборах. Але досвід Азії показує, що при сутичці з комуністичним рухом народи не хочуть вмирати за створені ними демократичні режими. Перевагу демократій перед тоталітарним комунізмом всякий знає. Це—свобода людини, яка вільна робити що хоче. Але є якась слабість сучасної демократії, яка зводить на нівець її політичну перевагу і робить її слабшою проти комунізму. Що це за слабість? Наша еміґрантська преса на прикладі Кореї закидає великодержавам байдужість і зневагу до поневолених народів, до їх визвольних змагань. Але це тільки половина правди, та й та на прикладі Кореї менше всього підтверджується, бо якщо говорити про національну суверенність, то режим Південної Кореї був ближчим до суверенности, ніж Північної, а між тим корейці вмирають під прапорами Північного, а не Південного уряду. Поминаємо розмови про комуністичну пропаганду: пропаганду може вести та й друга сторона.

Причина успіхів комунізму в сутичці з демократією полягає в соціяльній нерівності, яку фактично обороняє сучасна демократія. Про це знають ті, що пишуть в нашій еміґрантській пресі, але соромляться говорити. А говорити треба, бо інакше не зрозуміємо причину хороби, причину катастроф, що сунуть на світ. А причина полягає в тому, що демократія, побудована на капіталістичній власності, втратила моральну вагу серед народів. Таку демократію охоче використовують і кляси, і народи, і окремі особи, щоб впорядковувати практичні життєві потреби, але така демократія не творить органічної єдности націй і тому, коли справа йде про речі вищого порядку—про те, щоб умирати за демократію, тоді суспільство неминуче колиться: ті, кому припадає йти до війська, тобто, нижчі верстви суспільства, кажуть (якщо не відкрито, то підсвідомо): хай вмирає той, хто за демократії багатіє. Ніяка заборона „пропаганди“ не зітре з свідомости сучасної людини цього найбільш пекучого контрасту. Всі наймогутніші рухи нашого століття стимулюються почуттям цього контрасту і цього почуття не вб'ють в душі розбудженої людини ні атомові бомби, ні міліярдні програми „відбудови“ світу.

З цеї точки зору зрозумілим стає, чому корейці вмирають по стороні менш суверенного північного уряду: той уряд роздає селянам поміщицьку землю, висуває в провід нації з низів здібних представників, в яких маси вірять і не припускають, що вони зрадять суверенність нації. Цю суверенність Москва пробуватиме пізніше ліквідувати. І то ще чи пощастить, бо не виключений є тітоїзм в Кореї. Крім того не треба забувати, що в Азії останнє слово належатиме не Москві, а Китаєві, а в Китаї режим творився не по волі Москви.

Події в Кореї змушують задуматись і над долею Західньої Европи. Нам здається, що і в Европі армії дряхліючої буржуазної демократії не витримають іспиту в сутичці з насланими Москвою арміями, які ймовірно будуть не російського походження. Зі всіх існуючих тут армій найбільш відпорною супроти російської (і всякої іншої) аґресії була б, на нашу думку, армія Югославії, бо солдат тої армії обороняв би таку національну суверенність, якої ця країна ще ніколи не знала. Він обороняв би свою соціяльну рівність, а не зиск капіталістів чи безвиглядну російську неволю. Проблєма оборони Европи—це проблєма її соціяльного устрою. Тут ніякі технічні озброєння не поможуть. Треба озброювати насамперед душу людини.

Було б помилкою думати, що, відштовхуючись від нерівности капіталістичного суспільства, сучасна людина воліє іти в рабство, подібне російському тоталізмові. Ненависть до Москви, що вже прокидається в народних масах Північної Кореї, свідчить, що народ її не бажає російської опіки так само, як на півдні він не бажає опіки капіталістичної. Це значить, що корейський народ, як і всі інші народи світу, хоче національної незалежности, соціяльної рівности та справжньої демократії, а не демократії багатих.

Гр. Погорілий.

Хто грає фальшивими картами?

У відповідь на мою статтю „Аґрарна проблема в нашу добу“ газета „Українець—Час“ умістила в ч. 23 статтю М. М. під назвою „Гра фальшивими картами“. Не спиняюсь на „філософії“ тої статті, бо вона являє одноманітне повторення того, що цей автор пише в своїх численних статтях по бандерівській пресі. Але в цій статті автор покликається на цифри з американських джерел, які мали б довести, що в сіл. госп. США перемагає не велике капіталістичне підприємство, як я стверджую в моїй статті, а дрібне, трудове. М. М. наводить таблицю з американського видання і в тій таблиці сказано, що на одну фарму США припадало продукції в 1909 році 1016 долярів, а в 1938 році — 1363 дол., а на один гектар в 1909 році — 20,58., а в 1938 р. — 27,13 дол.

Що робить з тими цифрами М. М.? Він ділить суму долярів по фармі на суму долярів на один гектар і робить такий висновок: „американське сіл. госп. є трудовим, індивідуальним і складається з фарм пересічно по 50 акрів, або 20 гектарів“.

Раніш, ніж сказати, що означають ці підрахунки М. М., мушу ствердити, що вони взагалі невірні. М. М. виводить їх з сумнівого аритметичного ділення, в той час як інше американське видання каже просто, без аритметичних маніпуляцій: „Пересічна американська фарма є в 160 акрів“, цебто, 80 га, а не 20, як запевняє М. М. („Building America“, том III, № 2, видання 1942 р. стор. 12). Припустім, одначе, що всі цифри й підрахунки М. М. вірні. І все ж його висновки подібні до того, якби ми, приміром, сказали, що в якійсь кімнаті мешкає десять осіб і в тій кімнаті є десять тисяч долярів, отже кожна особа має по тисячі долярів, хоч може бути й так, що ті десять тисяч долярів належать тільки одій особі, а решта людей не мають нічого. Але за М. М. мусить... кожна фарма в США мати по 20 га. М. М. такий висновок і робить: „в США немає капіталістичної концентрації сіл. госп. і від 1909 до 1938 року немає тенденції до цього“.

Я ніколи не говорив, що за розмірами площі всі фарми США є капіталістичні. Але я говорив і стверджую тепер, що своєю рентабельністю трудова фарма США не спроможна витримати конкуренції з капіталістичною фармою. Про це свідчать хоч би такі данні: в довіднику для американських вояків, виданому науковим с-г бюро під назвою „Що таке фермерство?“ (цю книгу можна знайти в кожній бібліотеці ІМКА) на стор. 24 сказано, що в 1941 році 47% фермерських родин США мали прибутку від свого с-г менше, ніж 600 долярів річно, тобто, вдвоє менше, ніж найнижче оплачуваний міський робітник (чорнороб). Про це зрештою свідчить і М. М. У нього пересічна фарма давала в 1938 році продукції на 1363 доляри, цебто, нижче зарплати найнижчого міського робітника. М. М. скаже, що то ненормальність капіталістичного суспільства (яке він сам, до речи, обороняє від соціялізму), що руйнує найздоровішу частину нації — трудове фермерство. І тут М. М. був би правий, але не зовсім. Правий він був би в тому, що американський капітал свідомо тримає ціни на с-г продукти на максимально низькому рівні, щоб не підвищувати зарплати робітникам і мати, таким чином, додатковий прибуток коштом фермерів. Ця захланність капіталу переступає іноді всякі межі настільки, що загрожує руйнацією сіл. госп. і тоді капітал дозволяє державі виплачувати фермерам з бюджету різницю між „нормальними“

й надто вже низькими с-г цінами. Таким чином і цін на с-г продукти (отже й зарплати робітникам) не треба підвищувати і зисків на капітал не треба зменшувати, а витрати по бюджету перекриють налогоплатники, тобто, в основному тіж робітники й фермери. Такі заходи вигідні й великим капіталістичним фермерам, бо й вони дістають доплату за низькі ціни, які руйнують дрібні, а не великі, більш рентабельні фарми.

Але помилкою було б думати, що можливий устрій, за якого дрібна трудова фарма була б однаково рентабельна з фармою капіталістичною. Більша рентабельність, тобто нижча собівартість продукції капіталістичної фарми пояснюється більш досконалою технікою великого сіл. госп. В моїх статтях „Американська фарма“ й „Аґрарна проблема“ я на це як раз і упирав. Якщо можливе сільське господарство, де одна людина обробляє 170 га землі та ще відгодовує сотні голів худоби, то не треба наводити статистики, таблиць і цифр, щоб було ясно, що дрібне господарство вмерло. Бо якби навіть дрібне господарство застосовувало ту саму техніку, що й велике (могутні трактори, комбайни, багаторядні сівалки, складні молотарки, систему агротехніки і т д), то й тоді воно було б менш рентабельне, ніж велике, бо родина фармера, яка обробляє 80 га ніколи не зможе зібрати з тої землі стільки продукції, скільки збирає одна людина з 170 га. Але, крім того, дрібний фармер не має змоги, та й не вигідно йому, застосовувати ту саму техніку, яку застосовує велика фарма, тобто, шанси його ще безнадійніші. Саме тому ми не вважали потрібним наводити статистику про завмирання в США дрібних фарм. А бандерівська преса фальсифікує статистику, бо їй треба довести те, чого немає в житті, тобто, що в США перемагає дрібна трудова фарма. Фальсифікуючи статистику, бандерівська преса кричить, що я граю фальшивими картами. Зовсім як отой злодій, що вкравши гроші, біжить з натовпом і кричить — „Держи злодія!“

Безвихідний стан дрібного американського фармера призводить до масової втечі з села до міста. Так, за одно тільки п'ятиріччя 1935 — 40 р.р. кількість фарм США зменшилась з 6812 тис. до 6097 тис. („The Economic Almanac for 1946—47“, стор. 110), що означає знову таки побільшення розміру пересічного господарства, чого М. М. не помічає від 1909 року. Той же „Економічний альманах“ (його можна теж знайти в кожній бібліотеці ІМКА) на тій же 110 стор. подає таблицю, з якої видно, що господарства, розміром від 20 до 50 акрів, володіли в 1930 році 23% с-г площі, а в 1940 р. 19%. Те саме й з господарствами від 50 до 100 акрів і з ще вищою групою — від 100 до 175 акрів. Тільки фарми від 260 акрів і вище показують зріст їхньої питомої ваги по земельній площі, тобто, знову таки маємо концентрацію капіталу в с-г. Масове втікання з села до міста в США затримується тільки неможливістю для міста поглинути всю масу тих, що хотіли б втекти.

Але перемога капіталістичного принципу в сіл. госп. США виявляється, як ми вже сказали, не тільки і навіть не стільки в зрості розмірів фарм, скільки в зрості залежности трудової фарми від капіталу, якому навіть вигідніше мати справу з дрібним беззахистним фармером. Про це свідчить зріст оренди в с-г США. Якщо в 1880 році 25% фармерів США були орендарями й наймитами, то в 1940 році їх було 42%. Це означає, що мало не половина американських фармерів працюють на чужій землі. Зовсім не така ідилія, як уявляється М. М.

Ми не спиняємось на інших цифрах, наведених в статті М. М., на морі цифр і таблиць, якими він заводнив цілу бандерівську пресу. Їхня вартість така сама, як і цифр, розібраних нами. Не дивуємося також, що М. М. закидає нам гру фальшивими картами, називає нас „шарлатанами, шахраями, брехунами“. Що можна вимагати від людини, яка ще недавно вийшла з психіятричної лікарні? Ми дивуємось бандерівській пресі, яка знає чиїми матеріялами вона баламутить людей. Таке ставлення до суспільства не можна назвати інакше, як кримінальним і про це пора нарешті сказати українській еміґрації.

Ів. М-ко

Соціялістичні течії в Канаді

Великою несподіванкою і ударом для старих канадійських партій лібералів та консерватистів були великі успіхи канадійських соціялістів в часі останніх виборів в провінціях Онтарійо і Саскачеван. Коли в Саскачеван парлямент був вибраний знову величезною більшістю соціялістів, то в Онтарійо соціялісти здобули нових 22 послів на місці дотеперішніх 7. Це важне ще й тому, що Торонто це стара твердиня консерватистів.

Соціялістична партія Канади — це зовсім молода організація, що постала в 1930 році і називається Commonwealth Cooperative Federation. В цій партії об'єдналися різні соціялістичні течії. З нею співпрацюють тісно всякі инші поступові організації. Цілий ряд інтеллектуалістів об'єднаних в знану „Ліґу для соціяльного відродження“ під проводом відомого професора університету в Монтреаль М. Франка Скотта, найтісніше співпрацюють з партією, готуючи для неї наукові основи для її програмових завдань. Так само професійні робітничі організації співпрацюють найтісніше зі соціялістами, а останні вибори були навіть професоюзами фінансовані. На чолі партії під сучасну пору стоїть робітничий діяч М. М. Й. Колдвел. Цілий захід Канади є сьогодні соціялістичний. В провінції Саскачеван партія має владу. В провінції Манітоба та Бритийська Колюмбія соціялісти є найсильнішою опозиційною партією. На сході в Онтаріо соціялісти творять опозицію з 22 послами проти всіх 90. В канадійському парляменті соціялісти мають 30 послів. Найслабші позиції соціялістів є в Монтреалі, де проти них виступила гостро католицька церква, що там є сильно повязана з консерватистами.

Але також в католицьких канадійських колах поступова соціялістична думка знаходить чимало прихильників. Навіть високі католицькі достойники встрянули в політичну боротьбу і поставили себе по боці трудящих, Серед робітничих мас велике здивування викликали зарядження Папи Римського, у висліді якого Архиєпископ Монтереалю Шарбонау і єпископ Десранлєау з Гербрук мусіли уступити зі своїх становищ. Обидва вони належали до тих католицьких достойників, які публично заступали думку, що в світі відбуваються величезні переміни, до яких церква мусить себе достосувати. Канадійські єпископи Десранлєау і Лабріє засудили публично капіталізм і вимагали переведення радикальних соціяльних реформ. З католицьких кол вийшла ініціятива створення т. зв. „Соціяльної Акції“, яка попирає боротьбу соціялістів,

В Канаді, в країні що була матір'ю ліберального капіталізму, є всі дані сподіватися, що тут соціялізм буде потужним масовим рухом.

(За статтею Г. Фріке з „Ноєр Форвертс“)

Польський комуніст про лінію Одра—Найса

В першій половині серпня ц. р. появився перший номер „Freie Tribüne“ органу підготовчого комітету по створенні Німецької Незалежної Робітничої Партії. Цей комітет покликали об'єднанні німецькі ліві революційні течії на спільній конференції, що відбулася 3. серпня ц. р. В першому числі цієї газети поміщена між иншими стаття польського комуніста Янка Старого „До проблєми лінії Одер—Найса“. Подаємо коротенький зміст цієї статті: „Комуністична Партія Польщі з часу свойого постання з 1918 року мала виразно уточнену програму розв'язки національного питання. Тому КПП співпрацювала з комуністичними партіями Західньої України і Білорусі, які боролися за об'єднання тих земель зі своїми матерями. Польські комуністи ніколи не видвигали питання прилучення німецьких земель до Польщі. „Польсько-німецька границя, існування Східніх Прус, вільного міста Данціґ розглядалося загально як терени відповідаючі етнографічним кордоном... Зі сторони компартії Німеччини і Польщі, зі сторони комуністичного Інтернаціоналу і зі сторони Політбюро совєтської компартії до глибоких тридцятих років на було жодної мови про які небудь права Польщі на землі, що в 1945 році їй припали, навпаки скорше говорилося в колах комуністичних про німецькі вимоги на горішнім Шлеську і воєвідствах Познань і Помор'я.“

Дальше пише Янек Стари, що лише польські фашисти „Млода Польска“, ендеки та онерівці зазіхали на німецькі етнографічні землі, дошукуючи в студіях праісторії польської держави аргументів для своїх імперіялістично-шовіністичних цілей. Ці фашистські традиції переняла на себе Польська Партія Роботніча, яка видвигнула програму анектування до Польщі німецьких земель по лінію Одру — Найсу. „Перед і в часі війни ці паролі пахнули кожньому чесному польському реакцією, ненавистю, помстою, огиднім періялістичним грабіжем та злочином“. Коли приєднання Західньої України і Білорусі принайменше зі становище етнографічного було оправдане—то анексія німецької території по Одру—Найсу, прогнання і знищення німців була зрадою елєментарних соціялістичних засад.

Революційна перебудова господарства в Югославії

Дня 22 липня парлямент [народня скупщина] Федеративної Народньої Республіки Югославії ухвалив закон, в якім стверджується, що: „фабриками, копальнями, хліборобськими, комунальними й іншими державними продукційними підприємствами, як народньою власністю, в імя суспільного загалу управляють колективи трудящих". „Цей закон — як пише „Борба" — поруч попереднього закону про націоналізацію, є найбільш революційним актом в нашій країні й таким потужним кроком вперед в розвою соціялістичної демократії, якого не здійснювала ні одна соціялістична країна."

І справді, в Югославії почався процес перебудови народнього господарства, який являється в своїй глибокій основі запереченням і відходом від існуючої в СССР системи і першою в історії модерного людства спробою перетворювання в таких маштабах державної власности в суспільну власність, кермовану й організовану колективами трудящих. Борис Кудрич в своїй промові перед Скупщиною з повною ясністю з'ясував значення тих нових революційних рішень. Їх завданням є в залежності від існуючого тепер в Югославії стану розвою матеріяльних і продукційних сил, від стану свідомости суспільства створити нові тенденції розвою народнього господарства, а саме: уможливити перехід від нижчої форми суспільної власности — державної, до вищої форми, кермованої асоціяціями трудящих. „Передача підприємств — пише „Борба" — з рук держави в руки робітників не означає, що на сьогоднішньому ступні розвою переривуються вже всі функції держави у відношенні до господарства, але воно своїми наслідками сягає глибоко в ціле суспільне життя нашої країни."

Новий закон передбачає, що вибрана тайним голосованням на один рік робітнича рада, веде всі справи підприємства. До робітничої ради входить від 15 до 140 робітників, в залежності від величини підприємства. Рада вибирає з поміж себе керівництво підприємства, що складається від трох до одинадцяти членів. Керівничий комітет підприємства кермує господаркою підприємства, відповідає за виконання пляну продукції, приймає відповідні організаційні заходи, покращує умови праці й продукційности. Директор підприємства є членом керівничого комітету й є перед ним відвічальний. Керівничий робітничий комітет може жадати відкликання директора. Закон передбачає, що в новий робітничий комітет може бути вибрана найбільше третина старого комітету й що ніхто не сміє бути довше як два роки членом керівного комітету. За свою працю члени комітету не одержують платні. Найменше три четверті членів керівного комітету мусять бути робітниками. В менших підприємствах цілий робітничий колектив уявляє собою робітничу раду. Директор не може бути головою керівного комітету. Характерною рисою закону є забеспечення авторитету директора як керманича продукційного процесу й сполучення того рода його функцій з контролею робітничих низів і з кермуванням тих низів.

Дня 26 червня виступив з промовою маршал Тіто, який з'ясував суть процесів, що відбуваються в Югославії. Передача керівництва заводами й підприємствами в руки робітників — говорив він — є льогічним висновком з соціялістичного розвою Югославії. „Може дехто буде думати, що цей закон є дещо скоро схвалений і що робітники не будуть ще в стані опанувати скомпліковану техніку кермування підприємствами й заводами. Ні, не за скоро, а навпаки, дещо запізно приходять у нас такі переміни! Це запізнення спричинене тим, що наша партія до часу славних комінформівських резолюцій мала забогато всяких ілюзій і безкритично перебирала з СССР все те, що там відбувається, навіть тоді, коли це суперечило нашим спеціяльним відносинам і не було сполучене з наукою Маркса-Леніна. У нас любили готові рецепти, які нам давали, або які ми самі жадали. Але сьогодні ми не послуговуємося більше жодними шабльонами... Ці шабльони принесли нам труднощі, які відчуваємо по сьогоднішній день, вони влізли в наш побут і тепер нам так трудно їх позбутися. Але заходи, які ми прийняли, означають кінець тій практиці на всіх теренах нашого життя..."

В надзвичайно гострих словах з'ясовував Тіто різниці розвоєвих тенденцій СССР та Югославії. Поруч національного гніту ціла економічна система СССР є зрадою справи робітничої кляси. „СССР іде в напрямі строгого централізму й перероджується в міщансько-бюрократичну державу. Виявом тієї централізації є: а) концентрація всіх функцій господарських, політичних і культурних в одному центрі, б) колосальний бюрократичний апарат, в) збільшення замісць поменшування внутрішнього озброєного апарату, як міліції, озброєних відділів внутрішнього міністерства, НКВД і тд... Звідки це приходить до такої централізації і стаґнації в СССР? Все це походить з відповідних інтерпретацій науки Маркса і Енгельса через совєтських керманичів. Сталін має свої инші погляди на ролю й відмирання держави... Як ставить Сталін питання ролі партії у відношенні до держави? Про це питання в своїх працях він ані разу не говорить. Він обмежує ролю партії до того, що вона кермує державним апаратом, який ще, до речі, має прикмети клясового суспільства. Отже, не диво, що партія в СССР все більше стає бюрократичною і щораз індифікується з державним бюрократичним апаратом, стає його часткою і тим самим відривається від народу... Ми прийняли заходи, щоби в Югославії на базі нашої економії не могла розвинутися та зараза, якій ім'я бюрократія. Бюрократія це найбільший ворог соціялізму... Було б фальшиво думати, що бюрократія і в нас не почала запускати свого коріння." В цей спосіб Тіто вказав недвозначно, що новий закон про передачу керівництва заводами в руки робітників є не лише утеча від здегенерованих московських шабльонів, але теж початок нового процесу в цілій югославській економіці, процесу усуспільнення та демократизації.

Треба тут ще додати, що вже давніше в Югославії був схвалений закон, про повну децентралізацію промисловости. На підставі того закону вся промисловість передавалася в безпосередній заряд республікам, краям і тд. Новий закон, що закріпляє участь трудящих в керівництві виробничими процесами, віддзеркалює ще більше незвичайно цікаві риси югославського процесу, що своїми консеквенціями мусить зацікавити супільну думку в цілому світі.

(Р. Ч.)

Вс. Фелікс і Ю. Снов

Дзеркало совєтської демократії

12 червня 1950 року в пишній залі Кремля зібралися на перше засідання новообрані депутати Верховної Ради СССР. При вході в велику залю на пів стіни вроблене велике й коштовно оздоблене трюмо. Блиск уніформ і пагонів, орденів і лацканів, єдвабних суконь і сяючих справжньою радістю облич (жить стало лучше, жить стало веселей!) відбилися в старому дзеркалі. Не відомо, з яких часів стоїть воно там, але призначення його відбивати блиск і пишність мешканців і відвідувачів старого Кремля не залишилось недооціненим і в наш час. Змінилися часи, змінились імена людей та не змінився старий Кремль — серце „третього Риму" [„а четвертому не бывать!"], не змінились його величні звичаї й властолюбний дух. Старе дзеркало в старій кремлівській залі й далі відбиває стару суть великої Росії...

І проходять повз дзеркало в великій залі новообрані депутати. Якби те дзеркало та могло подивитися на них людськими очами, то кого б воно серед них побачило? Але таке сурреалістичне уявлення для наших читачів зовсім не потрібне. Бо є реалістичніше дзеркало, дзеркало, що відбиває соціяльну й національну суть вершителів долі двохсот міліонів людей в СССР. Цим дзеркалом є цифри уміщені в московській „Правді". Тільки треба зуміти під правильним кутом подивитися в те дзеркало, бо воно є досить хитро збудоване. Будували ж його найліпші учні великого Макіявеллі!...

В „Правді" за місяць лютий ц. р. друкувалися списки кандидатів в депутати Верховної Ради СССР. 99,99 % цих кандидатів стали після виборів 12 березня 1950 р. депутатами совєтського парляменту. В „Правді" за 15 березня ц. р. видрукувано список всіх депутатів. Всіх їх є 1316 чоловік: Рада Союзу складається з 678, а Рада Націоралляностей з 638 депутатів. Репрезентують вони ніби 111 мільйонів виборців.

З аналізи списків кандидатів, в яких подавалося короткі данні про кожного, постає як в дзеркалі слідуюча картина їхнього соціяльного становища під сучасну пору:

Соціяльний склад депутатів Верховної Ради СССР

Депутати	абс.	% %
Члени Політбюро і ЦК партій	112	8,5
Члени урядів, міністри	151	11,5
Секретарі партійних комітетів	209	15,9
МГБ та МВД	24	1,8
Армія (ґенерали та вищі офіцери)	30	2,3
Державн. апарат (адміністративний)	121	9,2
Директори підприємств	104	7,8
Вищі урядовці профспілок і комсомолу	24	1,8
Інтеліґенція (професори, письменники, вчителі, лікарі, агрономи і т. п.)	224	17,0
Голови колгоспів	135	10,3
Бригадири колгоспні	16	1,2
Звичайні колгоспники	5	0,4
Бригадири й майстрі промислові	76	5.8
Звичайні робітники	85	6,5
Разом	1316	100,0

Для повнішої картини треба нагадати, що в Верховну Раду вибираються завжди найліпші з найліпших, сметанка совєтського суспільства. Тут немає жодного не-орденоносця, не-стахановця, не-заслуженого. Тому й визначені в катеґоріях „звичайні колгоспники" та „звичайні робітники" відповідають цим визначенням постільки, поскільки ближчих інформацій про них в „Правді" подано не було. Але якщо навіть

зарахувати ці категорії, як також і колгоспних та промислових бригадирів, до членів кляси трудящих, то і тоді постає разюча картина: 190-мільйонна кляса трудящих СССР представлена 182 депутатами (13,9%), а 10-мільйонна кляса вельмож — 1134 депутатами (86,1%)! Чи потрібні ще до цього якісь коментарі?! Лише очевидний висновок: Совєтський парлямент є парляментом клясовим, що репрезентує виключно клясу большевицьких вельмож. В соціяльній суті своїй він нічим не різниться ані від царської Державної Думи, ані від Кортезів фашистської Еспанії, ані від Конґресу США, ані від будь-якого іншого буржуазного парляменту. Сам процес виборів („буржуазно-демократичний" чи „народньо-демократичний") нас в даному випадку не цікавить. Факт лишається фактом, що Верховна Рада СССР, як і всякий інший клясово-буржуазний парлямент, інтересів трудящих кляс не репрезентує.

З аналізи національного складу Верховної Ради теж постає, як в дзеркалі, цікава й оригінальна картина. Як відомо, СССР населюють 182 нації і народності, ніби для репрезентації інтересів цих народів і створена була друга палата совєтського парляменту—Рада Національностей. Ця рада вибирається на паритетних засадах: кожна національна республіка висилає по 25 депутатів, кожна автономна республіка—по 11, автономна область — по 5 і національний округ — по 1 депутату. [До Ради Союзу вибирається 1 депутат на кожні 150 тисяч виборців]. З аналізи списків депутатів постає слідуюча картина їхньої національної приналежності:

Рада Союзу

Від РСФСР . .	386	депутатів
Від УССР . .	137	„
Від решти республік	155	„
Разом	678	депутатів

Одначе, серед депутатів з неросійських територій до Ради Союзу велику кількість становлять теж росіяни. Оскільки національну приналежність депутатів нам доводиться аналізувати за їхніми прізвищами та ім'ям, то для уникнення закиду в тенденційності ми не будемо аналізувати депутатів з України і Білорусії (бо прізвища українців і білорусів є іноді подібні до російських), а лише спинимось на депутатах з національних республік Середньої Азії. Отже в Раді Союзу від

Узбецької ССР є 20 депутатів, з них 7 росіян,
Казахської ССР є 22 депутати, з них 6 росіян,
Азербейджанської ССР є 11 депутатів, з них 2 росіяни,
Киргизької ССР є 5 депутатів, з них 2 росіяни,
Таджицької ССР є 5 депутатів, з них 1 росіянин

і т. д. Цікава картина є серед депутатів з неросійських територій РСФСР. Отже з Калінінградської обл. (б. Німеччина, Кенігсберг) є три депутати, всі росіяни, жодного німця; з Кримської обл. [б. Кримська АССР] — 4 депутати, жодного татарина; Грозненська обл. [б. Чечено-Інгушська АССР] — 2 депутати, жодного чеченця; Саратовська обл. [сюди включена б. АССР Німців Поволжжя] — жодного німця; з Тувінської Автономної Області РСФСР (перед війною — Тувінська Народня Республіка, незалежна держава поза кордонами СССР біля Монголії) — на 5 депутатів лише 2 тувінці. Ці дані свідчать, що ліквідовані республіки є не лише поза всяким правом включені в склад корінної Росії, але й вже заселені росіянами.

Ще ясніша картина постає, коли аналізуємо склад депутатів Ради Національностей. На кожні 25 депутатів національних республік припадає:

Узбецька ССР. . . .	4	росіяни
Казахська ССР. . . .	6	„
Азербайджанська ССР .	2	„
Литовська ССР . . .	5	„
Латвійська ССР . . .	6	„
Таджицька ССР . . .	5	„
Киргизька ССР . . .	6	„ і т.д.

З цього бачимо, що 20% депутатів з національних республік до Ради Національностей становлять росіяни. Означає це, що вже 20% населення цих республік становлять росіяни?! Тоді висновок, що процес колонізації неросійських територій СССР „вищою нацією з усіх націй" іде прискореними темпами. Хто є ці репрезентанти неросійських націй в Раді Національностей може показати такий приклад (при чому перший-ліпший що попався під руку):

Депутати до Ради Національностей від Таджицької ССР:

1. Вішньовскій Дмітрій Константіновіч — міністр державної безпеки [МҐБ] Таджицької ССР;
2. Парамонов Нікалай Пєтровіч — секретар Курган-Тюбінського райкома КП[б] Таджикістана;
3. Харченко Андрєй Владімірович — міністр внутрішніх справ [МВД] Таджицької ССР;
4. Павловскій Євґеній Ніканоровіч — голова президії Таджицького філіялу Академії наук СССР;
5. Обносов Пьотр Стєпановіч — секретар Ленінабадського обкому КП[б].

[Щоб не було в когось сумнівів, що вище наведені особи може є таджиками, наводимо першеліпше прізвище й ім'я таджика: Джалілов Раджаб-Алі]. Як бачимо з цього прикладу, інтереси неросійських націй в Раді Національностей репрезентують російські вельможі, зокрема поліційні диктатори МҐБ та МВД. З цього також бачимо, що Верховна Рада СССР в національному питанні теж суттєво нічим не відрізняється від парляменту французьких кольоній, напр. Французького Марокко, де 85% арабського і 15% французького населення країни представлені в парляменті пропорційно: 60 арабів і 60 французів, або, ще ліпше, парляменту Південної Африки, де 80% чорного тубільного населення країни не має жодного представника в парляменті, їх репрезентують троє білих вельмож.

Для остаточного завершення образу, що постає в дзеркалі совєтського парляменту, нагадаємо ще, чому новообрані депутати так радсно і щиро посміхаються, проходячи повз дзеркало у великій залі Кремля. Їм справді „жить стало лучше, жить стало веселей". За постановою Верховної Ради СССР ще з 17 січня 1938 року платня Президентів Верховної Ради, Ради Союзу та Ради Національностей, як і їх заступників, виносить на рік 200 тисяч крб. кожному; платня Президентів Верховних Рад союзних республік виносить річно 150 тисяч крб.; а платня кожного депутата Верховної Ради виносить 12 тисяч крб. річно плюс додатково по 150 крб. за кожен день відбутих засідань. Це в той час, як звичайний некваліфікований фізичний робітник одержує 150 крб. місячно!

P. S.: Коли ця стаття вже була написана, ми прочитали цікаве число „Правди" (з 15. 6. 50), в якому є офіційні дані, що підтверджують наші обрахунки. В тому числі „Правди" поміщені звіти мандатних комісій Ради Союзу і Ради Національностей. З них довідуємось, напр., таке: Серед депутатів Ради Союзу є 238 робітників [або 35,1%], з того числа 169 знаходяться на партійній, совєтській, господарській, військовій і громадській роботі. Решта працює безпосередньо в промисловості. Уже з цього видно, кого большевики вважають членами робітничої кляси! За їхнім уявленням очевидно й Сталін є робітник-пролетар, адже ж він народився в родині пияниці-шевця, а по професії є недовчений піп... Подібно, а то ще й гірше, виглядає справа з представниками селян в Раді Союзу. „Правда" твердить, що їх там є 123 особи [18%] але далі зазначає, що з них 53 не працюють на селі, а з 70 осіб, що зайняті безпосереіньо в с-г, 63 є головами колгоспів Отже, голови колгоспів репрезентують селян! Крім цього всього, в „Правді" є ще й інші цікаві дані. На 1316 депутатів Верховної Ради є 1211 нагороджених орденами й медалями. Членів партії є 85,5%, „безпартійних большевиків" — 14,5%. Національний склад Ради Національностей також підтверджує наші обрахунки: Росіян там є 137, тоді як за виборчим правильником їх мусіло б бути лише 25!

Новий бюджет — нове ярмо на шиї трудящих

17 червня ц. р. новообрана Верховна Рада СССР затвердила новий державний бюджет СССР на 1950 рік в сумі по прибутках в 433.167 мільйонів крб. та по видатках в 427.937 млн. крб. Кількаденні дебати над проєктом бюджету, що його запропонував міністр фінансів СССР Звєрєв, закінчилися тим, що уряд погодився на деяке підвищення бюджету (на 1.125 млн крб. більше, ніж запропонував Звєрєв). Новий бюжет в запляновану прибутках є на 4,1 млрд. крб. менший, ніж бюджет минулого року, але на 15,6 млрд. крб. більший по запляновани видатках. Зменшення прибутків в 1950 р. робиться коштом зменшення прибутків з обороту, що Звєрєв пояснив „зниженням цін" та що купівельна сила карбованця ще більше виросла". Одначе, Звєрєв нічим не пояснив збільшення податків з населення, хоч, фактично, зріст здирств на плечах трудящих є настільки більшим наскільки меншими є ціни і дорощий карбованець. Коли ми раніше писали про зниження цін, що то є лише маніпуляція уряду, а не полегшення для трудящих, то з нового бюджету це видно вже зовсім ясно.

Щоб уявити собі загальну картину нового бюджеру, порівняємо бюджети щости років: передвоєнного 1940, середнього року війни 1943, та повоєнних років. Картина буде така:

Бюджет СССР (в млрд. крб.)

Показники	Роки					
	1940	1943	1946	1947	1949	1950
Всього прибутків	180,2	210,0	322,0	394,2	437,0	433,1
В тому числі:						
Податок з обороту	105,9	} 91,1	191,0	256,1	} 291,3	239,1
Відрахунки з прибутків підприємств	21,7		16,2	18,7		39,8
Податки з населення	9,4	28,6	22,7	27,7	36,0	36,4
Державні податки	11,5	29,0	25,5	22,4	?	31,8
Всього видатків	174.3	210,0	304,1	374,1	412,3	427,9
В тому числі:						
На армію	56,9	125,0	72,6	67,0	79,2	79,4
На державне управління	6,8	?	11,6	12,8	13,5	13,9
і т. д,						

(Джерела до таблиці: за роки 1940, 1946 і 1947 — „Большая Советская Єнциклопедия", том „СССР", стор. 1072; за 1943 р. — стор. 1070; за роки 1949 і 1950—„Правда" за 14 і 18 6. 1950).

(Докінчення на 12 стор.)

О. Горновий

Наше становище до російського народу

Редакція „ВПЕРЕДУ" одержала від ЗАКОРДОННОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА УГВР статтю провідного ідеолога і керівника українського підпілля в Краю О. Горнового, яку понище в цілости поміщуємо. Зауважуємо, що ця стаття належить до найновіших матеріялів УПА які З. П. УГВР одержала з краю спочатком ц. р. Стаття иншого представника підпілля П. Полтави була поміщена в 2 попередньому числі „ВПЕРЕДУ". Українське підпілля має читку й цілим підпіллям визначну соціяльно-політичну програму. Програма та: 1) Самостійна Україна, 2) Демократія й 3) Суспільна власність на засоби виробництва. Але в ідеологічній площині в підпіллі існує дві чітко окреслені й відмінні течії: одну з них очолює Полтава, другу Горновий. На Полтаві почувається націоналістична школа, на Горновому — марксистська. В цьому читач переконається з численних публікацій обох авторів перевиданих на еміґрації. Наявність в краєвій ОУН двох таких відмінних течій, як течія Полтави й Горнового, при їхній творчій співпраці в одній революційній організації, переконує нас, що в умовах України ідеологічні розходження між революціонерами ролі не грають, ЯКЩО Є ЯСНА СОЦІЯЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА.

Приступаючи до розгляду нашого становища до російського народу, зазначимо зразу, що це питання поділяється на дві частини: 1) наше становище до російських народних мас і 2) наше становище до російських імперіялістів.

У кожному з тих двох окремих питань наше становище — різне.

В принципі наше становище до російського народу нічим не відрізняється від нашого становища до всіх інших народів. Воно випливає з основних наших ідейно-політичних засад — воля Народам! Воля Людині!

Українському визвольно-революційному рухові, який зродився на ґрунті національного поневолення і кольоніяльного гніту українського народу і який висловлює прагнення народу до визволення, всяке поняття шовінізму, а тим більше імперіялізму, чуже і осоружне. Борючись за визволення власного народу, ми прагнемо до визволення і державної самостійности всіх народів, бо ми ненавидимо всяке поневолення, бо нам ненависний всякий імперіялізм. Ми переконані, що український народ, як і всякий інший народ у світі, може найкраще і найповніше розвиватися тільки в сім'ї вільних і незалежних держав усіх народів. Ми хочемо своє життя будувати у власній самостійній державі в тісній співпраці з усіми народами. Ми віримо, що справжній мир у світі може забезпечити тільки система вільних національних держав усіх народів на їх етнографічних територіях.

Ось як визначив III Надзвичайний Збір ОУН наше становище у цьому відношенні:

„Організація Українських Націоналістів бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і за те, щоби кожна нація жила вільним життям у своїй власній самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних самостійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціяльного питання у цілому світі".

Ці положення є вихідними і при визначуванні нашого становища до російського народу. **ОУН бореться не проти російського народу, а за визволення України від гніту російсько-большевицьких загарбників. ОУН стоїть на становищі, що російська держава повинна покриватися з етнографічними кордонами російського народу і в ніякому випадку не виходити поза ці межі. З російським народом, який матиме свою національну державу на своїй етнографічній території, який не виступатиме проти національно-визвольних прагнень українського народу, з російським народом, який не стоїть на становищі імперіялізму, а бореться за знищення своїх імперіялістичних клік, з таким російським народом ми прагнемо до якнайтіснішої співпраці і сьогодні, і в майбутньому.** Виходячи з такого становища, ОУН змагає до знищення російсько-большевицької тюрми народів і перебудови СССР на незалежні держави всіх народів, в колі яких знайшлася б і національна держава російського народу. Тим самим ОУН бореться за відділення України від Росії, бо це єдиний шлях до того, щоби покласти край національному поневоленню українського народу, кольоніяльному грабежу його багатств, жахливій експлуатації його праці російсько-большевицькими імперіялістами. Це єдиний шлях здійснити волелюбні прагнення українського народу, природні, зрештою, для кожнього народу жити в своїй незалежній державі.

Знищення кольоніяльно-експлуататорського СССР, знищення імперіялістичної кляси сталінських вельмож диктується найжиттєвішими інтересами всіх народів СССР. Перебудова СССР на незалежні держави — це найсправедливіша і найпрогресивніша розв'язка національного питання, бо вона в корені підтинає російський імперіялізм і створює можливості для всебічного розвитку кожного народу. Вона веде не до національної обмежености і заскорузлости, а до найширшої співпраці й дружби між народами, бо вона будує їх на принципах справжньої незалежности, рівности і добровільности. Звільняючи народи від кольоніяльного гніту російсько-большевицьких імперіялістів, вона створює найкращі передумови для розв'язки соціяльного питання кожним народу в дусі інтересів працюючих мас. Тому перебудова СССР на незалежні держави всіх його народів — це не поворот назад до старого і віджило — це, безсумнівно, величезний проґрес.

Відокремлення України від Росії не є жодним ворожим виступом проти російського народу, як це змальовує російська пропаганда.

Поперше, боротьба за відокремлення України від Росії — це боротьба за належне кожному народові і давно вже всіми за кожним народом визнане право жити на власній землі незалежним державним життям. Хіба ж скільки небудь об'єктивно думаюча людина може розцінювати таку боротьбу як боротьбу ворожу будь-якому іншому народові? Крім цього боротьба за відокремлення України від Росії — це навіть з точки зору большевицьких законів боротьба цілком законна: конституція СССР забезпечує за кожною т. зв. союзною республікою право на вихід із складу СССР.

Подруге, російському народові не потрібна Україна. Вона потрібна тільки російським імперіялістам. Твердження про те, що Росія не може обійтися без України, — а з такими твердженнями виступали і Ленін, і Сталін — явно імперіялістична вигадка, вживана всіми імперіялістами, а сфабрикована на те, щоби баламутити народні маси. (Німецькі імперіялісти поступали так само, коли кричали, що німецькому народові тісно, що йому грозить голод, що йому потрібний „життьовий простір" ітп). Далі, таке твердження взагалі не є ніякий арґумент і не може давати ніякому народові право поневолювати інші народи. Таких арґументів уживають тільки імперіялісти для оправдання своїх імперіялістичних війн і заграбання чужих територій.

Російські землі настільки багаті, а російський народ настільки працьовитий, що може сам себе забезпечити. Треба тільки, щоби земля, багатства російської землі, промисловість були в руках російського народу, а не в руках кляси большевицьких вельмож, щоби російський народ працював на себе, а не на зграю большевицьких експлуататорів і не на їх імперіялістичні пляни. До того ж, якщо російському народові потрібні українське вугілля, залізо чи хліб, то він може їх утримати шляхом обміну з Україною на господарські добра своєї землі (наприклад, ліс, чи промислові вироби), потрібні Україні, а не шляхом загарбання України і кольоніяльної експлуатації її багатств.

Царські, а зараз большевицькі, імперіялісти свідомо зосередили і дальше зосереджують основні галузі промисловости не там, де сировина, а в безсировинних областях Росії (нечорноземний і ленінґрадський центри), до яких завозять заграблену сировину з т. зв. союзних республік. Тож, цілком очевидно, що відірвання України і інших „союзних республік" викличе зміни в сучасній російській господарській системі. Але це не буде удар по російській економіці, а тільки удар по її імперіялістичній структурі, удар по всіх тих галузях промисловости, які працюють на імперіялістичні воєнні потреби большевицьких загарбників. Все це викличе лише тимчасові трудноші в російській економіці, які їй прийдеться перебороти, як неминучі в процесі оздоровлення, в процесі перебудови на неімперіялістичні національні рейки. Перебудувавшись на національній основі, російська економіка закладе тривкі підвалини для свойого успішного розвитку, зміцнить свою силу, а, основне, стане на послуги російському народові, а не большевицьким експлуататорам. Бо що ж російському народові (цілому народові, а не підкупленій частині) напр. з того, що він має розвинуту промисловість (до речі побудовану і розбудовану з такими величезними затратами людського життя, праці і майна), коли ця промисловість не працює для нього, а на війну, на озброєння, коли доходи від цієї промисловости використовуються клясою большевицьких вельмож в антинародних цілях, коли величезна більшість робітників (за винятком партийно-стахановсько-прикажчицького прошарку) знаходить у ній не радісну працю, а важку катор́гу, невідповідний заробіток, нестерпний визиск, коли робітники не мають найменшого впливу на керівництво промисловістю. Отже в інтересах російських працюючих мас є знищення імперіялістичної побудови промисловости СССР.

Такого знищення вимагають також справедливі інтереси поневолених народів в СССР, які не хочуть миритися з кольоніяльним становищем. Ми ж не можемо допустити до того, щоби скарби української землі російсько-большевицькі окупанти вивозили цілком за безцінь тільки тому, що їх потрібно російській промисловості, свідомо розбудованій у безсировинних областях. Ми не можемо погодитися з тим, щоби господарство України розбудовувалося однобічно (сільське господарство і видобувна промисловість), щоби Україна, маючи великі запаси всієї необхідної сировини, не мала розвинути усіх галузей промисловости. Ми не можемо дивитися на те, як міліони укр. народу вмирають від голоду тільки тому, що їх хліб заграбали кремлівські розбійники. Ми не можемо допустити до того, щоби Україна і надалі залишалася базою сировини і ринком збуту для ро-

сійської промисловости, джерелом збагачування кляси большевицьких вельмож. І тому ми боремся за відділення України від Росії.

Таким чином відокремлення України звернене не проти російського народу, а виключно проти російсько-большевицьких імперіялістів, знищення яких є також в інтересах російського народу.

Змагаючи до відокремлення України і перебудови СССР на незалежні держави всіх народів СССР, ми рівночасно прагнемо до якнайтіснішої співпраці в політичній, економічній і культурній галузях з російським народом, як і з усіми иншими народами. Російський народ — наш безпосередній сусід, з ним у нас багато спільних інтересів і співпраця наша може розвиватися дуже успішно, якщо буде вона будована не на імперіялістичних співвідношеннях, а на справжній дружбі і рівноправності.

Сьогодні російські імперіялісти широко кричать про т. зв. допомогу російського народу українському народові. Та це ні трохи не відповідає правді. Це безсоромна брехня, так би мовити, подвійна.

По перше, якщо йдеться про період царської Росії, то російський народ, російські народні маси не мали ніякого впливу як на внутрішню так і на зовнішню політику царського уряду. Це дуже добре, краще може від инших, знають і самі большевики. Царський уряд правив Росією на основі самодержавства. Політика царського уряду ні в якій мірі не відображала волі російського народу, оскільки в Росії не було ніяких демократичних інститутів. Тому то політика царського уряду що до України в ніякій мірі не може вважатися політикою **російського народу.** В умовинах царського самодержавства російські народні маси не мали ніякої змоги виявити своє справжнє становище що до українського народу. Оскільки большевики твердять інакше, то вони цим самим попадають у суперечність із своїм дотеперішнім становищем: вони заперечують ту істину, що в умовинах царського самодержавства російський народ був позбавлений будь яких політичних прав. Так само як в умовинах царського самодержавства, російський народ не має ніякої змоги виявити свою волю і в умовинах диктаторського тоталітарного Совєтського Союзу. Тому також і вся політика совєтського уряду в українському питанні не може вважатися за виявлення справжніх поглядів російських народних мас в цій справі.

По-друге, як політика російського царизму, так і політика російсько-большевицьких імперіялістів що до українського народу ніколи не була і не є політикою „допомоги" Україні, але політикою національного гніту і експлуатації України, політикою винищування українського народу, жорстокою розправою з його визвольними змаганнями. Саме, на жаль, такий, а не інший зміст російсько-українських відносин в минулому і сьогодні. Та за цю політику ми обвинувачуємо в першу чергу царських і большевицьких імперіялістів, а не російський народ у цілому, не російські народні маси.

З прикрістю ми мусимо в цьому місці ствердити, що російський народ давав (і дає) з себе зробити знаряддя політики гноблення й експлуатації України в руках своїх імперіялістичних керівників. Бо що ж зробив російський народ, щоб перешкодити царським імперіялістам у зраді Переяславського договору (Виленською угодою з Польщею у 1655 році і Андрусівською у 1667 р.). В знищенні Козацької Республики, в зруйнуванні Запорозької Січі, в заведенні кріпацтва на Україні, в забороні української мови? Що зробив російський народ для того, щоб перешкодити большевицьким імперіялістам завойовувати Україну в 1917-20 р.р., що зробив він для того, щоб не допустити до гноблення українського народу після 1920 р. і до сьогодні? Що робить він сьогодні в тому напрямі, щоб перешкодити московсько-большевицьким гнобителям здушувати нашу визвольно-революційну боротьбу в Україні? Про яку ж тоді „допомогу" російського народу може бути мова?

Хіба ж викуп із неволі Шевченка групою передових росіян, чи близьке знайомство Шевченка з Чернишевським і тому подібні приклади — це допомога російського народу українському? Ні, бо це лише одиниці здобувалися і здобуваються на гідне трактування українського народу і признання йому належних прав. Ні, бо ці одиниці залишилися і залишаються поки що як самітні острови серед російського народу. Прихильного ставлення до українського народу з боку передових людей з російського народу не можна узагальнювати як „допомогу" російського народу українському. Це лише проблиски майбутньої співпраці двох вільних і цілком незалежних українського і російського народів, це доказ можливости такої співпраці вже сьогодні, на ґрунті спільної боротьби проти спільного ворога — російсько-большевицьких імперіялістів, які придушують також російські працюючі маси, жорстоко експлоатують їх і гонять умирати за чужі їм інтереси.

Прагнучи до співпраці з російським народом, ми рішуче виступаємо проти приписування російському народові „керівної ролі", обов'язків „старшого брата", що випливають ніби то з якихось благородних, вищих якостей цього народу („російський народ — найвидатніша нація", що має „ясний розум, стійкий характер і терпіння"), бо за всім цим криється російський імперіялізм, расизм і шовінізм.

Ми стоїмо на становищі, що в світі немає повноцінних і неповноцінних народів, народів, що були б найвидатніші з-поміж усіх інших. Можуть бути тільки розвинуті і відсталі народи. Але ці народи, вийшовши зі стану своєї відсталости, не тільки нічим не поступаються розвинутим, а часто перевищують їх. Скільки ж то свого часу ще „доказувано" про неповноцінність слов'ян, і якими ж марними в обличчі дійсности з'являються ці докази сьогодні? Як же ж ганебно провалилися гітлерівські твердження про те, що німецька нація — найздібніша й єдина державнотворча нація в світі, що їй належить право нації панів? У кожного народу є свої національні корисні прикмети й окремі здібності, але це ще ніяк не означає, що через це дана нація — вже „найвидатніша", чи щось у тому роді, нація у світі. Висування якоїсь одної нації як найвидатнішої в світі—це расизм, і як такий заслуговує тільки засудження й нап'ятнування.

Тому ми не признаємо за російським народом жодних „вищих якостей", які давали б російському народові право ставити себе як у теорії, так і в практиці, у надрядне становище що до інших, не російських, народів („старший брат", „великий", „найвидатніша нація" і т д). Ми також ніколи не погодимося з „теорією" про „керівну ролю" росіян щодо неросійських народів, що її ніби то, завдяки своїм „високим" якостям, мав відіграти російський народ на протязі історії і відіграє у сьогоднішньому Совєтському Союзі, про що так багато говорять сьогодні большевицькі імперіялісти. Ці „теорії" придумали сьогодні сталінські вельможі для виправлення свого імперіялізму, для прикриття своєї колоніяльної системи гноблення і експлуатації, для обдурювання, строювання расистським дурманом російського народу.

Ми, українці, не можемо погодитися на ці „теорії" ще й тому, що вони створюються часто за рахунок присвоєння найсвітліших сторінок нашої історії (цілий період київської Руси і Галицько-Волинського Князівства) і культури (напр., „Руська Правда", „Слово о полку"), шляхом свідомого применшування наших власних здобутків (все, що маємо, досягнуто за „допомогою" російського народу) і жахливої фальсифікації історичної правди (напр., Переяславський договір, Мазепа, Визвольні Змагання 1917-20 рр. і т п), бо це має метою прищеплювати українському народові почуття неповноцінности і русифікувати його. Ми виступаємо проти расистської пропаганди вищости російського народу, бо вона веде до розпалювання російського шовінізму в масах і тим самим створює труднощі для справжньої співпраці між українським і російським народами, бо вона полекшує большевицьким імперіялістам використовувати російські працюючі маси в своїх антинародних цілях.

Як сказано, отже, ОУН **бореться не проти російського народу, а проти російських імперіялістів, проти усіх тих, які поневолюють Україну або допомагають поневолювати її.**

Носієм російського імперіялізму сьогодні є большевицька партія — ВКП(б), яка сьогодні вже фактично оформилася в окрему експлуататорську клясу — большевицьких вельмож. Цю нову клясу експлуататорів очолює сталінська кліка. Звичайно, частина членів ВКП(б) не стоїть на імперіялістичних позиціях, але це не змінює імперіялістичного характеру цієї кляси як цілости. Дворянське середовище також видало цілий ряд борців проти царського самодержавства (напр., декабристів, Герцена і ін.), але ці одиниці не змінили експлуататорської сути своєї кляси. Кляса большевицьких вельмож — це чисто імперіялістична кляса, яка поневолює мільйони неросійських народів, яка в результаті перемоги над своїм конкурентом — гітлерівською Німеччиною, загарбала країни Центральної і Південно-Східної Европи, а зараз готується до загарбання цілого світу. З соціялізмом і комунізмом вона нічого спільного не має. Вона використовує їх як прикриття для свого розбійницького імперіялізму і як засіб для розбудови своїх аґентур по всіх країнах світу. Большевицькі імперіялісти — це прямі спадкоємці і продовжувачі кривавого діла царських імперіялістів. Тому ми боремося не тільки проти кремлівської верхівки, проти самої сталінської кліки, а проти кляси большевицьких вельмож у цілому, як кляси імперіялістичної, кляси експлуататорської.

Так само ця обставина, що в складі кляси большевицьких вельмож є також українці, білоруси, грузини й інші ні трохи не змінює її російсько-імперіялістичного характеру. Одна частина тих „інородческих" членів кляси сталінських вельмож — ворошилови, коротченки, — цілковито денаціоналізується, русифікується і входить у її ряди разом з росіянами так, як колись входили кочубеї до російського дворянства, і вишневецькі до польських маґнатів. Друга частина — гречухи, тичини, хоч і не асимілюються, входять до большевицької кляси на основі вислужництва, як усякі більші і менші кисілі і барабаші. І одні, і другі служать з притаманною ренеґатам відданістю. І проти одних, і проти других ми активно боремося.

Щодо російського народу, то большевицька кляса визискує його соціяльно так, як експлуатували його колись поміщики і капіталісти. Кляса большевицьких вельмож поставила російські працюючі маси в становище новітніх рабів, придавлених важким ярмом сталінського деспотизму і експлуатації. Вона позбавила його будьяких політичних і громадських прав. Російський народ не приймає жодної участи в керівництві державою, а про демократію хіба лиш мріяти може.

Але грубою помилкою було б думати, що ця обставина ставить російський народ в цілому у вороже становище до кляси большевицьких експлуататорів чи до російського імперіялізму взагалі. Так може б повинно бути, так хотілося б, щоб було, та так воно не є. Кляса большевицьких вельмож тісно зв'язує зі собою значну частину російського народу, приділюючи **їй функції імперіялістичних приказчиків і гайдуків (в армії, МВД і МҐБ, в адміністрації, господарстві, а також у культурно-освітній ділянці і профспілках), ділячись з нею плодами свойого імперіялістичного грабежу. Знову ж несвідомі російські народні маси вона обманює (і не без успіху) облудною пропагандою расизму, деморалізує шовінізмом і цим ставить їх на свої послуги.** Це їй вдається тим легше, що вона одночасно безпощадно винищує всіх, хто міг би і хто мав би відвагу розкрити масам очі та показати їм, що являє собою і що має метою вся ця пропаганда про „найвидатнішість" і „нерівну ролю" російського народу.

На прикладі німецького народу ми наочно бачимо якого жахливого опустошення і руїнницького впливу в масах доконує імперіялістична пропаганда. Німецькі маси, одурманені расизмом, захоплені приваблившими імперіялістичними плянами про панування над іншими народами, до того ж підкріплені початковими великими воєнними успіхами, пішли

за Гітлером і його бандитською зграєю. Аналогічне явище маємо і в випадку російського народу. (Коли б так сталося, що російський народ у цілості дав себе захопити теперішньому шовіністичному курсі і цілковито підтримав теперешню большевицько-шовіністичну політику, то на цьому шляху його спіткає така доля, яка сьогодні зустріла німецький народ за його підтримку Гітлера).

Отже, не утотожнюючи російського народу з російським імперіялізмом, ми не смімо випускати з уваги той факт, що кляса большевицьких вельмож виступає проти нас ширшим фронтом. В цьому фронті знайшлися побіч большевицьких вельмож також сотні тисяч гайдуків і приказчиків большевицьких імперіялістів (переважну більшість яких становлять росіяни) та значна частина російських народних мас, збаламучена большевицькою шовіністичною пропагандою. Не враховувати цього, значить попадати в ілюзію, яка привела б нас до недооцінки сил ворога, з яким треба боротися. Крім цього не можна забувати, що коріння імперіялізму глибокі, що вони не тільки міцно сидять в імперіялістичних клясах, але що ціріння пускаються також в народну гущу. Треба пам'ятати, що російський народ віками привчався і сьогодні дальше привчається до гноблення інших народів, що він деморалізувався, а сьогодні деморалізується як ніколи дотепер, своїми імперіялістичними кліками. А все це чейже не лишається без наслідків, все це властне створює найсприятливіший ґрунт для посіву імперіялізму в масах і до його закорінення в них.

Не можна легковажити собі і того факту (бо і він сприяв імперіялізмові), що російський народ не жив ще на протязі своєї історії вільним життям, що він не знає смаку волі людини і громадянських прав, що Росія, як писав Герцен, „равно не имеет ни пристрастия к равенству ни **емкости** (підкр. Герцена) в свободе. Єто так и ведет от аракчеевского императорства к императорству пугачевскому“ (А. И. Герцен. „Избранные философские сочинения“ Огиз. соцекгиз. 1940 р.).

Ми можемо додати, що це властне привело і до сталінського імператорства. Боротьба російського народу проти самодержавства, поміщиків і капіталістів, за соціяльне визволення, його революційний порив у 1917 році не закінчилися здобуттям визволення, порванням пут деспотизму, соціяльного визиску і рабства. Зпід визиску поміщиків і капіталістів він попав під визиск большевицьких паразитів. Замісць царя імператора він має сьогодні ґенераліссимуса імператора. Коли б російський народ не жив віками в деспотизмі, коли б у нього були скільки небудь демократичні традиції державного життя, він не попадав би так легко у залежність від своїх імперіялістичних кляс, він не дозволяв би їм так скоро запрягти себе до їх імперіялістичного воза. І про це нам треба пам'ятати, бо це й сьогодні дозволяє большевицьким імперіялістам легко використовувати російські маси для своїх імперіялістичних плянів.

Впливи імперіялізму та шовінізму так сильні, що від них часто не можуть звільнитися навіть передові одиниці. Напр. Бєлінський, який ненавидів царизм всією душею, до кінця свойого життя не змінив свойого ворожого наставлення до української мови і літератури і в найганебніший спосіб нападав на Гребінку і Шевченка за те, що вони писали українською мовою. А що ж у такому разі говорити про людей несвідомих, здеморалізованих імперіялізмом? Як же ж трудніший до переборення вплив імперіялізму в них? А вплив цей виступає у найрізнородніших виявах, він просякає всі ділянки життя народу й одиниць. Імперіялістом чи його лакейом стає той росіянин, який виступає проти перебудови СССР на незалежні держави всіх народів, який відмовляє українському народові в праві на побудову самостійної держави, який проти відділення України від Росії, який заперечує кольоніяльний характер сьогоднішньої УССР, який виступає проти революційно-визвольної боротьби українського народу: стріляє в українських повстанців, революціонерів, називає їх бандитами, знущається над українським населенням, тероризує його, мордує за його участь у визвольній боротьбі. Імперіялістом чи його лакейом стає кожний росіянин, який схвалює і підтримує большевицьку колоніяльно-експлуататорську політику в Україні, який грабує багатства України, який використовує працю українських працюючих мас, який їде в Україну, щоб колонізувати її, щоб зайняти коштом українців кращі посади, який поводиться в Україні по колонізаторськи, як „старший брат“, який відноситься до українського народу як до завойованого, підбитого. Імперіялістом чи його лакеєм стає той росіянин, який стоїть на становищі русифікаторської політики в Україні, який погоджується з сьогоднішнім расистсько-шовіністичним курсом большевицької політики, хто поділяє погляди про неповноцінність українського народу і намагається почуття неповноцінности прищеплювати українським народним масам. **І проти таких людей ми, очевидно, мусимо боротися, оскільки вони з'являються російськими імперіялістами чи стоять на послугах у них.**

Про вкоріненість імперіялізму нам треба пам'ятати не тільки сьогодні, коли ми боремося за знищення російського імперіялізму, **але і тоді, коли цей імперіялізм буде знищений. Бо й тоді ще довго грозитиме небезпека повороту імперіялізму серед російського народу.**

І про це повинні пам'ятати не тільки український і всі інші поневолені народи СССР, але також **російський народ.** Він мусить усвідомити собі, **що російський імперіялізм є причиною й його важкого становища на протязі цілої його історії.** Властне російський імперіялізм був і є причиною важкої нужди й відсталости російських працюючих мас, бо він спрямував і спрямовує всю народню енергію, працю, матеріяльні багатства на загарбницькі війни і роскішне життя експлуататорських кляс, а не на повний розвиток матеріяльного і духовного життя народу. Це ж російські імперіялісти гонили і гонять російські народні маси в численні загарбницькі походи, на придушення інших народів, ганьбили і ганьблять ім'я російського народу. Поки російський народ не знищить своїх імперіялістів і не звільниться від імперіялістичних впливів, доти він ніколи не заживе як вільний народ, доти він буде приречений на рабське животіння серед найжахливішої експлуатації, насильства і безправ'я, доти він залишиться єдиним народом у світі, який не жив бодай до деякої міри демократичним життям.

Сто років тому назад (1851 р.), коли Росія жила, в такому ж деспотизмі, як і сьогодні, тільки під іншими деспотами і в інших формах, великий патріот російського народу Герцен писав: „Якщо Росія може миритися з існуючим порядком речей, то вона не буде мати майбутнього, на яке ми надіємося. **Якщо вона буде дальше крокувати по петербурзькому шляху або якщо вернеться до московських традицій, то вона не буде мати іншого призначення, ніж накидатися на Европу, як напіварварська, напіврозбещена орда, руйнувате цивілізовані країни і, нарешті, загинути серед загального спустошення**“ (А. Й. Герцен: Избранние философские сочинения“ Огиз. соцекгиз 1940 р. підкр. наші).

Які ж актуальні ці глибокі слова Герцена сьогодні! Його побоювання нині такі близькі до здійснення. Большевицькі імперіялісти ведуть російський народ дальше по імперіялістичному петербурзькому шляху, повернувши його одночасно до московських традицій. Тим самим вони ще певніше ведуть його до заглади, передбачуваної Герценом. Сталін готовить російському народові ще гіршу долю, як зготовив німецькому Гітлер. І це повинні освідомити собі всі російські патріоти, весь російський нарід.

Червень 1949.

Ювілей В. Винниченка

Ні одно українське ім'я після Тараса Шевченка не є таке популярне в українському народі, як ім'я Володимира Винниченка. Ціла Україна пам'ятає про нього як про великого письменника й політичного діяча, голову української держави в найсвітліші години її існування. Тепер, коли Винниченка пробують обкидати болотом жалюгідні відприски реакції, коли від нього соромливо відвертаються його співтоваришi по праці, коли кон'юнктурники поблажливо дарують йому його „помилки“, — саме тепер треба в увесь голос сказати молодому українському поколінню всю правду про Винниченка.

Найстрашнішою рисою дореволюційного українства був його етнографізм, безмежна хуторянська загумінковість. З українством зв'язувалась вишита сорочка й широкі шаровари, українська пісня і малоросійська ковбаса. В таке українство бавились царські ґубернатори, що мали свої маєтки в Україні, таке українство, вихолощене від політики, дозволялось навіть у високих петербурзьких сальонах. Кому воно шкодило? Розбуджена революцією 1905 року українська молодь вибивалась з сил, щоб протиставити російським поневолювачам щось рівноцінне, не екзотичне, а однаково сучасне. Але не було чого. Може цим пояснюється, що модерністи — перші протестанти проти етнографізму, почали в розпуці скидати з п'єдесталу навіть Шевченка.., Треба було дати щось нове, сучасне, европейське. І це нове приніс Винниченко. Він показав міського українця зі всіма його плюсами й мінусами. Він не вигадав його. Такий українець існував уже в тодішній дійсності. Але Винниченко проламав мур етнографізму й впевненою рукою ввів свого героя в українську й світову літературу. Не забуваймо, що Винниченко перший український письменник, якого Европа читала й ставила в театрі не як екзотику, а так само, як, скажімо, ми читаємо Мопасана чи Томаса Мана.

Тепер викопують хиби винниченкової творчости, говорять про риси декадентства тощо. Але такою була в більшій чи меншій мірі вся тодішня европейська література. Гауптман, Гамсун, Метерлінк, Пшебишевський, Бунін і Курін. На всіх них лежить печать туги за недосяжною радістю, печать безсилля й песимізму европейського інтелігента. Як можна виривати Винниченка з його доби? І все ж мусимо сказати, що Винниченко, як представник молодої повнокровної нації, знаходив у собі сили протиставитись розкладовим впливам тодішньої дійсности, він виривав свого героя з декадентських російських сальонів і демонстрував перед ним всю гниль тодішньої імперської інтелігентщини. Таким був його Халепа з роману „Хочу“. Ніколи молодь, що сп'яніло читала Винниченка, не бачила в ньому того страшного, про що говорять сьогоднішні фарисейські моралізатори. Навіть оте нездорове сприймалось здоровою українською молоддю тільки як малознайома специфіка міського життя.

Але реакційні елементи однієї української провінції, ідейні діти тих, що зацькували свого часу великого Франка, пробують накинути соборній Україні свій, давно приречений до архіву, присуд на Винниченка. Нічого з того не вийде, панове! Винниченко, як письменник, виховав ціле покоління української визвольної боротьби. Його письменний вклад в десятках процентів капіталізувався в Центральній Раді, в українських арміях, в українських комуністах і націоналістах. Бо не будь Винниченка, важко собі уявити і отих українських діячів 1917-20 років, і українських комуністів доби розстріляного Відродження, й на-

віть... страшних ворогів Винниченка — вістниківців. Тільки так треба підходити до національної спадщини! Її можна переоцінювати, від неї можна відштовхуватись як від перейденого етапу. Але не обкидати її болотом. Згадаймо, як в 1940 році зустрічала комуністична Москва деникінського емігранта, письменника Купріна. Він був справжній декадент і білий емігрант, між ним і теперішньою Москвою лежить кров. Але в ім'я національних інтересів все те забуто. Купріна зустріли в Москві урочисто. Так робить нація, що має одну з найбагатших у світі літературу і для якої Купрін дрібничка. Але там цінять і дрібничку. Тільки українські безбатченки дозволяють собі розкидатись нашими скромними національними надбаннями...

Але якщо ім'я Винниченка як письменника живе в серці переважно інтелігентної української людини, то ім'я його, як політичного діяча, як вождя народу, живе до сьогодні в серцях усіх українських людей. І не тому, що Винниченко був головою ґенерального секретаріяту та Директорії, а тому, що він був Винниченком. Зі всіх імен української визвольної боротьби ні одно ім'я не ввійде в історію (але історію народу, а не еміграції!) таким незаплямованим, таким на диво збереженим українським ім'ям, як ім'я Винниченка. Якщо на всіх інших українських діячах, що вийшли на еміґрацію, неминуче лежить печать оборонців зненавидженого новою Україною, а, головне, вивинутого на смітник історії, капіталістичного устрою. Якщо на українських комуністах, хай якими вони були фанатичними самостійниками, лежить печать співпраці з Сталіним і большевицькою Москвою, то Винниченко є чистий і від першого, і від другого. Він рішуче відмежувався від капіталістичної України і цим ввів себе в історію, як поборник і вождь України „без холопа й без пана". Ніякі большевицькі фальсифікації не зітруть з сторінок історії цієї ролі Винниченка. Винниченко докладав усіх зусиль, щоб виборoти самостійну трудову Україну і не його вина, що він був самотній. Тепер кожному ясно, що ніким в Европі не визнана буржуазно - демократична Українська держава була зарані приреченою й безнадійною справою. Один Винниченко це зрозумів і вхопився був за єдино - реальний для того часу самостійницький шанс — за Україну трудову. Вона була можлива, вона висіла в повітрі, як щасливий випадок, як вислід несподіваного збігу історичних обставин. Нехай би вона під впливом оточення еволюціонувала в соціяльному відношенні в бік московських зразків, але тим паче її ніхто не зачепив би як незалежну державу, тобто, вона зберигла б себе національно. Чи ж винен Винниченко, що отамани й отаманчики заважали йому — затримували його послів, його розпорядження, бо все надіялись вимолити в Антанти Україну буржуазну.

Розуміючи величезну силу нової революційної ідеї і її похід по цілому світі, Винниченко хапається ще за одну, здавалось йому реальну, ідею: він іде на співпрацю з большевицькою Україною. Але виставляє умови: безумовна самостійність радянської України. І коли це не пройшло, Винниченко ні на які найпочесніші особисті пропозиції не пішов, пе став тим навіть, чим були Шумський, Хвильовий, Скрипник, ім'я яких Україна згадує й згадуватиме, як своїх героїв і мучеників. Тоді, в 1920 році, залишитись працювати в Україні не було ніяким коляборанством, бо комуніст самостійник міг не тільки говорити про свої погляди, а й боротись за них. Українські квіслінґи називають це квіслінґівством. Що ж робити, коли вони нічого іншого не знають.

Останній закид Винниченкові,—це його заклик до еміґрації на початку 20-х років їхати в радянську Україну працювати для свого народу. Ми бачили тих, що поїхали на заклик Винниченка чи з власного рішення. Вони попрацювали там 8—10 років і пpoробили колосальну національну роботу. Вони дали кадри українському Відродженню 20-х років і не вернись вони в Україну може б і те Відродження було худосочнішим і наслідки його були мізернішими. Так, всі ті люди пізніш були знищені й все ж ще й сьогодні ми кажемо, що з національної точки зору їхній приїзд в Україну був безкінечно кориснішим, ніж тридцятиліття еміґрантщина. Тому й в цьому питанні ми вбачаємо позиції Винниченка вірними й далекоглядними.

В роковини семидесятиріччя ми шлемо нашому Дорогому Ювілянтові гарячий привіт і побажання жити ще многі літа на славу українському народові.

„Пропагандист" — орган краєвої ОУН про аграрне питання

Подаємо нижче деякі цитати, взяті зі статті „Проблеми нашого визволення", поміщені в журналі „Пропагандист", за липень, 1945, орган краєвої ОУН, північно-західнього терену України, призначеному для ідеологічного вишколу членства ОУН в краю. Доводимо їх до відома всіх тих, що хочуть знати правду про ідеї українського визвольного руху в краю. Редакція

„Селянство на Сході знайшлося також (попередньо була мова про робітництво — Ред.) в іншому положенні. Там його гнітить не безземелля, не те, що ніде подітись з надміру робочих рук, а те, *що селянин не розпоряджає продуктом своєї праці, його гнітить виснажуюча систвма праці, чиновницький террор агентів пануючої верхівки*... Питання приватної власности, не стоїть так гостро як у західних областях. *Там приватна власність, — це неоформлена мрія тих, що їм колись краще жилося*, але заразом — страх перед поворотом поміщиків... Ясно, що коли на заході найбільше мобілізуюче гасло буде „не даймося грабувати з нашої власности", то на сході буде боротьба за вільне володіння продуктами своєї праці, проти насильницького накидування форм праці, проти террору чиновницької агентури! Значить, соціяльні гасла, які мобілізували селян ЗУЗ під Польщею і гасла, які мобілізують селян на ЗУЗ і зараз, *не є відповідні для колгоспного селянства. Вони будуть або занадто загальникові, або цілковито не заторкуватимуть інтересів колгоспного селянства.*"

* * *

„Наші сили є серед селянства, позбавленого продукту своєї праці, обузданого накиненим йому режимом праці та щоденного повсякчасного террору сталінської кліки. Селянин буде боротися проти грабунку колгоспного збіжжя, проти тиранії агентів сталінської кліки на селі, якщо буде бачити пригожі для цього умовини. Такі умовини ми мусимо створити, започатковуючи боротьбу за життєві інтереси села."

* * *

„Мусимо дати масам розв'язку соціяльної і національної проблєми в цілому. Очевидно, що ця розв'язка *не може бути поворотом назад*, бо за такою розв'язкою маси не підуть. *Не можемо пропагувати західньо-европейської системи клясового суспільства. Така система є кроком назад перед безклясовим суспільством.* Не можна робітникові й селянинові говорити про поворот капіталістів і поміщиків, бо за такою системою він не піде! Не можна ставити за взір життя західніх народів, бо якраз там бачить селянин поміщиків, робітник поміщиків і капіталістів, безробіття і нужду. *Наша розв'язка не може бути взорована на клясових суспільствах, бо вона буде неспримємлива для нашого народу.* Рівно ж ми мусимо поминути все, що є злого в системі большевизму, мусимо усунути причини, що створили клясу большевицьких вельмож, себто мусимо усунути національне гноблення і терор, мусимо піти далі наперед і вступити на шлях будівництва справді вільного, справді безклясового суспільства."

Новий бюджет — нове ярмо на шиї трудящих

(Докінчення з 8 стор.)

З таблиці ясно бачимо величезний зріст прямих податків з населення, які в цьому році є майже в 4 рази вищі від довоєнних і навіть 1,5 рази вищі від податків часів війни. Крім того треба зазначити, що всі інші прибутки до бюджету — непрямі, посередні, також лежать на населенні. Напр., державні позика, як відомо, є примусові для населення; податок з обороту є також формою експлюатації населення (його ми наглядно демонстрували в попередньому числі „Вперед" зокрема на різниці між скуповочними й продажними цінами на с-г продукти), І якщо врахувати при цьому, що, як твердить совєтська преса, продуктивність праці в СССР зросла в 1949 році на 13%, собівартість продукції зменшилась на 7·3%, ціни зменшились на 31% і в звязку з цим відповідно сильно піднеслася вартість карбованця, то цілком ясним стає, яким ярмом на шиї трудящих лягає оте збільшення податків!

В запланованих бюджетом витратах бачимо, що витрати на державний апарат зросли в порівнанні з довоєнними більше ніж в два рази. Вартість державного апарату поїдає, отже, мало не третину прямого податку з населення.

Витрати на армію передбачені в цьому році в 1·5 рази більші ніж перед війною і становлять дві третини витрат воєнного 1943 року. Але треба ще зазначити, що ці 18% витрат з бюджету, що є передбачені на армію, є фальшивою цифрою. Як раніше, так і тепер, величезна більшість совєтської промисловости працює на армію [починаючи від літерних, нумерованих заводів і кінчаючи артілями індпошиву, що шиють кожухи для армії] і тому треба враховувати, що велика частина бюджетових сум, призначених для витрат на промисловість і народне господарство [в цьому році — 164·4 млрд. крб.] фактично йде на армію.

Цікавим явищем є, що прямі податки з населення перевищують в 1950 році загальний прибуток з державних позик. Такого явища раніше ніколи не було, воно заіснувало вперше в 1947 році. Чи значить це, що большевики вже незадоволені вислідами з примусових позик [які, всеж-таки, хоч на папері вважаються „добровільними"] й перейшли тепер на нічим не замасковане стягання прямих податків з населення?!

Не менш цікавим є ще й інший показник з зіставлювання бюджетних витрат. На народне господарство й соціяльно- культурні потреби витрачено в 1940 р. 99·2 млрд. крб., в 1949 р. — 277·9 млрд. крб, а в 1950 р. заплянованo 285·1 млрд. крб. Якщо до цих чисел додати ще витрати на армію та державний апарат, то все одно це число витрат не сходиться з поданим в бюджетах загальним числом витрат. Різниця зостає така: для 1940 р. — 11·6 млрд. крб., для 1949 р. 41·7 млрд. і для 1950 р. 49·5 млрд. крб. Куди йдуть ці витрати? Про це в бюджетних даних не сказано нічого. Сюди може входять нормальні для всякого бюджету резервні фонди. Але чому тоді про них нічого не згадано? Чи не йде цей надвишок мільярдів в якійсь своїй частині на різні витрати МҐБ, зокрема за кордоном, на підтримку російського імперіялізму?! І за все це, за всі ці бюджети розплачується своєю працею й життям робітник і селянин...

Вс. Ф-с.

Диверсія Ст. Бандери проти УПА

Інтерв'ю представника Редакції „Вперед“ з членами місії УПА про відносини між Рейдуючою Частиною УПА та еміґраційною ЗЧ ОУН

В місяці липні ц. р. Пресове Бюро Закордонного Представництва УГВР видало обширне повідомлення, в якому з'ясовано документарно намагання провідника ОУН (р) Степана Бандери розбити єдність серед тих членів УПА, які зараз находяться на еміґрації. Ці намагання підпорядкувати воцтво УПА на еміґрації партії п. Бандери мають цілу свою історію. Ще в березні 1948 року — як довідуємося з Повідомлення З. П. УГВР — відбулася Відправа старшин УПА на терені Німеччині, на якій старшини УПА рішили однозгідно заховати повну незалежність членів УПА на еміґрації від еміґраційної ОУН (р) Але рішуча вояцька відповідь старшин УПА з 23. III. 48 та наказ З.П. УГВР про підпорядкування вояків УПА — місії УПА при. З.П. УГВР. не спинили п. С. Бандеру від дальших спроб підкорити собі Рейдуючу Частину УПА Повідомлення З.П. УГВР подає лист п. Бандери до командира Байди з дня 7. вересня 1948 в якому Бандера вимагав знову підпорядкування членів УПА своїй партії.

Коли старшини УПА та вояцький актив дальше ставили опір — п. Бандера рішився на організацію безпосередньої диверсії в рядах членів УПА на еміґрації. Він скликав до Міттенвальду 17 та 18 червня з'їзд вояків УПА на якому створену нову організацію вояків УПА, підпорядковану партії п. Бандери. Одночасно п. С. Бандера „усунув“ командира Байду зі становища командира Редуючої Частини УПА. (Командир Байда був назначений командиром на Рідних Землях Головним Командуванням УПА. Для п. Бандери — УПА це його приватна армія — і тому йому видається, що він має право призначувати і усувати командирів УПА.) Вкінці повідомлення З.П. УГВР. подає точніші дані про розбивачів єдности вояків УПА. — Редакція "Впереду" звернулася до З.П. УГВР з проханням, щоби всім читачам „Впереду“ доручити цей важний комунікат. На жаль, ми одержали лише малу кількість цього повідомлення і долучуємо його до цього числа „Впереду„ лише для наших читачів в Европі. Щоби точніше зясувати відношення Рейдуючої частини УПА до ОУН (р.) представник нашої Редакції відбув розмову з керманичами місії УПА при З.П. УГВР зміст якої передаємо понище до відома нашим читачам. Одночасно довідуємося, що серед воцтва УПА на еміґрації диверсія п. Бандери не увінчалася поважнішим успіхом

З огляду на те, що останнім часом в пресі ЗЧ ОУН (вона ж ОУН-р) виринуло твердження, що місія УПА закордоном є „самозванці“, прошу пояснити мені правне становище місії УПА та Рейдуючого Відділу УПА.

Згідно з наказом Головного Командування УПА та УГВР, окремі відділи УПА та групи членів революційного підпілля (члени ОУН та безпартійні) мали перейти з України в західні зони Німеччини, звязатися там зі Закордонним Представництвом УГВР та, діючи за його вказівками, виконувати свої завдання, з якими вони були послані закордон. Ці відділи творять Рейдуючу Частину УПА під командуванням найвищого степеня старшини згідно з відносинами на рідних землях. Коли УГВР вислала закордон своє представництво, то разом з ним був висланий один старшина УПА з обов'язками заступати справи УПА закордом. Пізніше з цією метою були вислані ще й інші старшини. Після приходу рейдучої частини УПА, коли кількість старшин закордоном збільшилась, ЗП УГВР покликало до життя Місію УПА, як свій орган для Рейдуючої Частини УПА. Отже, Місію УПА покликало до життя ЗП УГВР яке, згідно з заявами офіційних чинників на Батьківщині, є уповноважене репрезентувати УПА закордоном. З повищесказаного видно, що вислови преси ЗЧ ОУН про Місію УПА мають на меті дезорієнтувати українське еміґраційне громадянство.

Що означае з'їзд вояків УПА в Міттенвальді (Німеччина) днях 17—18. 6. 1950?

З'їзд в Міттенвальді був скликаний для того, що група Ст. Бандери (ЗЧ ОУН) хотіла використати вояків УПА в своїх партійних інтересах. Правних підстав цей з'їзд під собою не мав жодних, як це яскраво видно з повідомлення пресового бюра ЗП УГВР з липня 1950. Підготовка цього з'їзду була зроблена цілком таємно, з безпосереднього доручення С. Бандери, про що свідчить лист Бандери з 14. 6. 50 опублікований в повідомленні ЗП УГВР. П. Ст. Бандера не мав жодного права давати будь-які накази чи вказівки воякам УПА. Така поведінка п. Бандери є диверсією проти Рейдуючої Частини УПА і замахом на вояцьку єдність УПА закордоном. Група членів партії Бандери, яка була ініціятором Міттенвальдського з'їзду, складалася з людей, які були дезертирами (Мар і Вернигора), бо покинули Україну без дозволу своїх зверхніх органів, або з людей, які відійшли ще раніше від Рейдуючої Частини УПА, пішовши на працю в ЗЧ ОУН. Міттенвальдським з'їздом п. Бандера хотів розколоти вояків УПА закордоном і підпорядкувати їх своїм особистим та партійним цілям. Отже, витвір з'їзду — „Братство Св. Юрія“ є лише партійною прибудівкою ЗЧ ОУН.

Чи існують подібні відносини між УПА і ОУН в Краю?

Ні. Ані на практиці, ані концепційно, як про це свідчать документи про організаційну структуру революційного підпілля в Краю. Краєва УПА і ОУН є дві організації, обидві підпорядковані єдиному керівному центрові революційної боротьби — УГВР. ОУН є політична організація, УПА є народна революційна армія, понадпартійна збройна сила, яка діє виключно за вказівками свого Командування та УГВР. Така організаційна структура, звичайно, є зобов'язуючою і для закордону.

Чи УПА, як армія, є виключно мілітарною організацією?

Оскільки УПА не є просто армією, а народною революційною армією, то вона не може бути лише мілітарною силою. Вона є політично-революційною збройною силою, яка бореться за здійснення політичної плятформи УГВР, яка, зокрема, є з'ясована в програмовій публікації п. н. „За що бореться УПА“ (до речі, яка вийшла новим передруком в Краю 1950 р.). В рядах УПА боряться члени і не-члени ОУН, люди різних світоглядово-політичних переконань. Тому УПА є понадпартійна, але, звичайно, не аполітична.

Чи вважаєте Ви, що діяльність ЗЧ ОУН відповідає тим ідеям, за які бореться УПА?

Практична діяльність ЗЧ ОУН на еміґрації та її політично-програмові публікації свідчать за те, що ця організація не стоїть на політичній плятформі українського визвольного руху в Краю, навіть більше, що діяльність ЗЧ ОУН протирічить тій плятформі. Наприклад, порівняйте хочби відносини між УПА і ОУН в Краю і відносини ЗЧ ОУН з Рейдуючою Частиною УПА на еміґрації. ЗЧ ОУН, виходячи зі своєї старої світоглядово-ідеологічної доктрини, з якою Край давно вже порвав, хоче ту доктрину представити як доктрину українського підпілля, фальшуючи тим самим дійсний стан речей.

Скажіть ще, що означає твердження чи вимога в резолюціях Міттенвальдського з'їзду звільнити трьох вояків УПА, що прибули в листопаді 1949 р. закордон, що нібито є затримані місією УПА чи ЗП УГВР?

На це я Вам можу сказаги, що восени 1949 р. один відділ УПА рейдував по Чехо-Словаччині. Кілька вояків (число подане в резолюціях є невірне) мали завдання перейти кордон і зв'язатися з ЗП УГВР. Це завдання вони виконали. Де вони перебувають зараз, самозрозуміло, є таємницею, одначе я можу ствердити, що вони й далі виконують положені на них завдання. Твердження про якусь „затримку“ та вимога „видачі“ є звичайним абсурдом і провокацією, та свідчить, до речі, про те, наскільки непоінформованими є діячі ЗЧ ОУН про стан зв'язків з краєм.

З ким, тоді, має сьогодні зв'язок край — з ЗП УГВР чи з ЗЧОУН?

Нам відомо, що Край тримає зв'язок з ЗП УГВР.

Роман про розстріляну революцію

На европейському книжковому ринкові з'явилася книжка, спочатку французькою, а недавно й німецькою мовою, що глибоко сколихнула опінією европейського читача. Це політичний роман Манес Шпербера „Спалений терновий кущ" („Der verbrannte Dornbusch").

Сам автор є до певної міри сенсаційним явищем в сучасній европейській літературі. З професії психолог, учень славного творця індивідуальної психології Адлєра, людина, що дотепер ще ніколи не була літератором. Вже цей факт змушує застановитись: мусіли бути непересічні мотиви, що штовхали Шпербера хапатись за перо. І справді, твір Шпербера—це не лише роман, це політичний документ, насичений автобіграфічними описами і спостереженнями, це документ про розстріляну на европейському сході революцію. Це документ про людей, що в неї вірили, її творили, людей різних національностей: німців, сербів, чехів, жидів, українців, людей, що вміли боротися, вмирати, помилятися і зраджувати, людей сильних і слабих, різних характерів і професій. Події відбуваються між Беоґрадом, Віднем, Прагою, Берліном на початку 1930-тих років, коли рішалась доля Німеччини, а з нею цілої Европи, — Німеччини, в якій діяла мільйонова компартія і ще сильніша соціял-демократична партія; Німеччини, в якій нацизм, за допомогою Москви, стає паном ситуації. Німецька партія стає безсильним знаряддям московських плянів, її провідники, вірні партійці, губляться серед подій, на які вони не можуть мати жадного впливу, не зважаючи на свої об'єктивні величезні спроможності.

Коли на початку роману українець „Ганс" перестерігає Йосмара про катастрофу, що гряде, що повторюються ті самі помилки, які довели до ліквідації робітничих партій в Китаї, Польщі, Болгарії, Італії і коли його Йосмар називає „фашистом" — інцидент цей, в якому український революціонер був голосом революційної чесности й сумління, залишає до кінця роману своє враження. Ті „помилки" одна з проблем роману. Саме тоді, коли німецький фашизм ставав страшним маревом для Німеччини й цілого світу, з Москви німецьким комуністам постійно говориться, що не нацисти, а лише соціял-демократи є головним ворогом робітничої кляси. Всі робітничі страйки ломляться, бо німецька робітнича кляса не думає і не хоче думати по московськи. Німецькі провідники бачуть трагізм ситуації. В партії з'являються російські „вот-що" апаратчики, що декламують вивчені, робітникам чужі фрази. В ці трагічні ночі провідник робітників Йосмар, який вірить ще в можливість перемоги над фашизмом і в можливість переконати Москву, що в інтересі робітничої справи треба змінити дотеперішню політику, треба запропонувати соціялістичним профспілкам і партії негайну співпрацю, одержує через радіостанцію коротку відповідь: „На ФБ В:37 відповідь не потрібна. Жодних змін. Кінець". Не лише тоді, але й перед тим Москва готувала кінець найсильнішій секції комінтерну — німецькій компартії, з шість і пів мільйонами виборців, з тисячними організаціями молоді. Такий самий кінець, який до того зроблено українській, польській та иншим партіям, бо Москві тоді потрібні були вже не партії, а слухняні бюрократи, і... потрібний був прихід Гітлєра до влади.

Конспіративно-підпільна діяльність не раз була темою в літературі. В романі Шпербера конспірація не є жодною продукцією мистецької уяви, але відтворенням дійсности, яку автор сам мусів переживати. Цілий ряд драматичних сцен представлено так природно, що можна говорити про виняткoвий мистецький успіх Шпербера в світовій літературі.

Так само московські процеси, які так прекрасно з'ясував Кестлєр, у Шпербера насвітлені з виключною оригінальністю. Тут він, застосовуючи свого блискучого психологічного методу, яким послуговується в цілому особливо романі, стає сильним, демаскуючи нову політичну теорію сталінської Москви. Енкаведист Мірін вияснює провідникові европейських робітників Вассо що це таке за нова теорія, якій революціонери повинні коритися:

„Теорія революції була правильна, правильна теорія перемогла. Але все, що в тих 20-тих роках сталося, підтверджує, що ця теорія була фальшива. Все, що діється у світі показує, що скінчився час повстань, змов, революційних захоплювань влади. ...Теорія, що маси є революційні, була може колись потрібна, але не зовсім вірна. Тепер вона непотрібна, фальшива! В нових умовинах маси — це вода: даси на неї червоне світло — вони червоні, зелене — вони зелені. ...Отже: жодна революція не може вдатися не лише в Німеччині, не лише у Вас, але ніде! Але одного дня будемо ми, цебто наші парашутисти, наші танки, наша артилєрія, війська НКВД в Букарешті, Софії, Беоґраді, Анкарі! Маси збудяться і дізнаються, що все вже зроблено. Вони будуть маширувати, кричати гурра, очевидно, але після — марш назад, до фабрик, до копалень, на поля! Маси ніколи не здобудуть влади. ...Але влада, наша влада, здобуде маси, без революцій і громадських воєн. Це є нове, абсолютно вирішальне, чи розумієте Міліч?"

Ця нова філософія кляси сталінських вельмож, дивувала провідників европейських робітничих мас. Вони її не могли визнати і тому гинули по геройські в застінках сталінського НКВД.

Можнаб закинути авторові, що величезні соціяльні зрушення 1930-тих років не найшли в його романі відповідного резонансу. Тогочасне життя мас є для Шпербера лише тлом певної революційної акції, на яку він концентрує свій швидкий зір психолога. Але саме це й було завданням автора.

Між героями роману Шпербера виняткову увагу на себе звертає шляхотна постать українця „Ганса". Це партійний псевдонім Гаврила Рибника. Син відсталого західньо-українського села, що в революції з тисячами йому подібних пробудився і цю революцію полюбив. Він бився в партизанських загонах України, Білорусі, під Петербургом, а коли побачив що в Україні „все пропало", поїхав до Китаю, щоби боротися там, де ще рішається справа трудящих. Розгром кантонських робітників переконав його остаточно, що партія зраджує інтереси трудящих. Як безпартійний вертається в Европу, побитий польською поліцією, переходить на терени Німеччини, щоби знову по стороні робітників брати участь в боротьбі за ідеали революції. Втікаючи з групою революціонерів перед терром „католицької" Дольфусівської Австрії, гине по геройськи на чеському кордоні, ранений кулеметом. Його останні слова для дружини Марусі, що жила в Празі, це — „захищати перед комітетом його погляди в національному питанні". Смерть Ганса і ціла постать цього революціонера залишає в читача незабутнє враження. Справді: в українській літературі для Гаврил Рибників немає місця. В СССР вони—петлюро-троцькісти, для міщанської еміґраційної літератури вони — „червоні", „жидо-марксисти". Але таких революціонерів український народ має тисячі. Тому Гаврили Рибники стають героями сучасної передової европейської літератури і через чужинців зберігається пам'ять про їх героїчний вклад в боротьбу кращої частини людства за нове, вільне життя.

Твір Манеса Шпербера належить до тих західньо-европейських творів, які швидко повинні бути перекладені на українську мову. Нашим читачам, які знають французьку або німецьку мову, поручаємо його гаряче до прочитання.

Б. Л—кий.

Т. Кліфф

Клясова боротьба в СССР

ВІД РЕДАКЦІЇ: Нижчеподана стаття Т. Кліффа є кінцевим розділом з його книги „Природа сталінської Росії" („The Nature of Stalinist Russia", by T. Kliff, London 1948). Книга видана в англійській мові покищо лише на циклостилі й є перекладом з арабської мови оригіналу. Автор глибокою, чисто економічною аналізою, обосновує теорію державного капіталізму в СССР. Книга дуже цінна своїм багатим статистичним матеріялом про господарство СССР. При нагоді помістимо на неї ширшу рецензію, тим часом радимо нашим читачам десь її прочитати. Цю статтю містимо без суттєвих змін, залишаючи її специфічну термінологію. Зі статті видно, що автор не був поінформований про створення і закріплення під сучасну пору нашого революційного підпілля в СССР, тому він і говорить, що жодного підпілля там ще немає. Але його незламна віра в те, що воно таки повстане, варта уваги. Національне питання в СССР автор позитивно й вірно розглянув в іншому розділі своєї книги п. з. „Природа російського імперіялізму", який по можливості передрукуємо пізніше.

* * *

Говорити про „Сталінську Епоху" в історичному розумінні цього слова було би помилково. Зріст бюрократії, яка стала правлячою клясою, говорить за те, що історична місія сталінської бюрократії, тобто побудування капіталізму в Росії, є вже вичерпана в міжнародньому маштабі, але ще не є вичерпана в національному маштабі. Бюрократія, спираючись на плянування, як на один з елементів „наступаючого соціялістичного суспільства", за надзвичайно короткий час перейшла той традиційно-історичний період, потрібний для будівництва капіталізму, який забрав для буржуазії Заходу біля двох сотень років. Спираючись на елементах майбутнього суспільства, щоб закріпити старі суспільні відносини, бюрократія одночасно підміновує ці відносини швидкими темпами й тим самим приготовляє тепер нову революцію на багато сильнішій матеріяльній базі, ніж це було в 1917 році. Це й є її місія в національних маштабах.

Той факт, що бюрократія, в своїй молодості, як правляча кляса, має тоталітарний характер занепадаючого старого капіталізму, доказує, що вона була народжена як історична аномалія без жодного майбутнього. Це підтверджується ще фактом, що ця бюрократія є змушена вести широко - закроєну пропаганду проти бюрократизму, змушена себе ставити в ролю охоронця робітників перед бюрократією. Це не тільки доказує, що бюрократія має брудну совість, але й те, що вони є узурпатором, якому бракує історичної легітимности.

Державно - капіталістична власність на засоби виробництва піднімає гнів мас. Через це, з самого початку бюрократії як кляси, зловіщий Дамоклів меч висить над її головою. В той час, коли капіталіст 16 - 19 століть міг ще уявляти для себе славну майбутність, виступаючи як представник людства в цілому, сьогоднішня сталінська бюрократія, виконавши історичну функцію цього капіталіста, відчуває, що її коріння беруть поживу в тимчасовості, виграючи на національних і міжнародніх специфічних умовах сьогоднішнього дня. Звідсіля і її тоталітаризм.

Терор бюрократії проти самих бюрократів показує аномалійність цього гібрида. В традиційному капіталізмі конкуренція між капіталістами дає запевнення, що кожний з них може бути тим, чим він спроможний бути. В соціялістичній економіці соціяльна свідомість, турбота про інтереси суспільства, гармонія в відносинах між людьми, — це все є базою спроможности й індивідуальної вільної ініціятиви, яка є вища кількісно і ріжна якісно від тої, що переважає в капіталістичній економіці. Сталінська бюрократія є наслідок і причина браку гармонії в відносинах між людьми, клясового й особистого антаґонізму й необмеженої переваги еґоїзму. Через це, з одного боку, мотив плянованої соціялістичної економіки — контроль трудящих в інтересі самих трудящих — не існує в Росії і не може запевнити вільної ініціятиви й спроможности в виробництві; а з другого боку — пряме поєднання між спроможністю індивідуального підприємства й прибутком його директорів, що є характерним для приватного капіталізму, — також не існує в Росії. Тільки один засіб запевнення спроможности та індивідуальної ініціятиви залишився для бюрократичної держави — терор направлений проти індивідуальних бюрократів.

Терор ще має одну додаткову функцію, про яку пише А. Сіліґа: „Цей оригінальний метод заспокоювання гніву (терористичні чистки) нагадують мені звідомлення Марко Польо про монгольського імператора, який правив на той час в Пекіні. Було в звичаї, що кожні десять або п'ятнадцять років видавались на поталу натовпові найбільш зненавиджені міністри. Це дозволяло імператорові зовсім спокійно пригнічувати нарід слідуючі десять або п'ятнадцять років. Те, що я бачив в Росії, дуже нагадало мені про монгольського імператора." Чим глибша прірва існує між сталінською бюрократією і масами, тим важливіше для бюрократії знайти „козлів відпущення".

Хоч бюрократія була народжена з усіми ознаками занепадаючої кляси, але це було б великим спрощенням казати, що кожний крок вперед продукційних сил, кожний зріст робітничої кляси, мусить прямо й негайно підривати позицію бюрократії. Ні, дійсність є більш скомплікована.

В першому п'ятилітньому пляні кількість робітників в СССР зросла дуже скоро. В той час, коли в 1928 році кількість робітників, зайнятих в оброблюючій індустрії та в видобутку корисних копалин була 3 міл., то в 1932 р. вона досягнула 8 міл., що становить зріст на 160%. Переважаюча більшість робітничої кляси був „сирий матеріял", який прийшов з села, ще не кваліфікований і не організований процесом суспільного виробництва.

В цей самий час, такий скорий індустріяльний розвиток з сташною недостачею технічного персоналу, кваліфікованих робітників, службовців і інш., відкрив бюрократичні двері для багатьох робітників. Звичайно, чим більш досвідчений і вивчений був робітник, тим більше він мав можливостей для піднняття на вищий щабель в цій гієрархії.

Ці два фактори: ослаблення робітничої кляси недосвідченими елементами, а також масовий відхід бойового елементу з рядів робітничої кляси, були також при різних історичних обставинах в США, що декілька десятиліть тому творило серйозну перешкоду для зросту незалежного робітничого руху в тій країні.

Але труднощі в Росії на шляху робітничого руху підчас п'ятилітнього пляну були більшими, ніж американські не тільки через жахливе пригнічення таємною поліцією, але також через стомлення мас після багатьох років надлюдської напруги; через ідеологічну дезорієнтацію, яка з'явилась як наслідок і причина стомлености робітничого руху в той час. Ще іншою причиною труднощів було створення бюократією прошарку еліти серед пригніченої маси. Це є найдосконаліша зброя, яку має гнобитель для пригноблення мас.

Коли Наполеон казав, що навіть найтяжчі гармати не могли б встояти проти порожніх шлунків, він не був повністю точний. Порожні шлунки в певних обставинах ведуть не до революції, а навіть до покори. Так було в перших роках індустріялізації, переведеної сталінською бюрократією. Як В. Серж писав: „Велике нещастя повстане через її (бюрократії) політику й в цьому нещасті крихітна вигода стане дорогоцінністю. Тепер тарілка супу задоволить робітника, а якесь приміщення прив'яже його до упривілейованих серед загальної бідноти. Таким чином верства бюрократів буде сформована в підприємствах, в партійних ячейках, в селах, де колективізація є результатом нової диференціяції між правителями й пригніченими. Довкола правителів буде крутитися клієнт, нетерпеливий до послуг. Нещастя буде об'єднувати тих, хто буде воскресати його в своїй пам'яті"

Одначе, не можна переоцінювати труднощі, які робить поліційна машина для незалежної організації робітників в СССР. Робітнича кляса є атомізована й кожний намір збудувати якусь незалежну організацію або висловити правдиві бажання мас завжди придушувались в брутальний спосіб. Робітників примушують приналежати до різних організацій, повністю керованих і контрольованих державою. Комбінація пропаганди й терору є створена для запевнення бюрократичного монополю і дозволяє пошир-

ювати безмежну брехню, тероризувати душу мас. Державні організації, відриваючи від мас їхні години відпочинку, гнали їх на масові демонстрації або мітінґи, принижуючи їхню гідність, примушуючи співати хвалебні гимни в честь їхніх гнобителів, — вся ця зброя бюрократії робить молекулярний процес організації і виховання робітників надзвичайно тяжкою справою. Є багато вказівок на те, що навіть досвідчений, культурний німецький пролетаріят потребував би багато років, можливо декілька десятиліть, поки він зміг би добитись успіху в знесенню деспотичної нацистської машини своєю власною силою. Це є багатозначний факт, що навіть в час нацистської поразки, в Німеччині не вибухла жодна масова революція трудящих. (Заторкуючи це питання, не можна пропустити важливого ефекту шовіністичної пропаґанди Іллі Еренбурґа, яка допомагала нацистам зацементувати пробої в стіні німецької „національної єдности"). Сирий совєтський пролетаріят, переважаюча більшість якого тільки декілька років як покинула свої села, а менше ніж 10% його знали підцарські умови, в яких професійні спілки були леґальні та існували ріжні робітничі партії і була леґальна преса. Цьому пролетаріятові надзвичайно тяжко під пануванням Сталіна навчитись азбуки про будову орґанізації і пізнати соціялістичну ідеологію.

Додатковим фактором, що зміцнив правління бюрократії, були воєнні перемоги. Вони були результатом різних факторів. Поперше, абсолютне пригнічення мас дозволило Сталіну використати більшу частину національного прибутку для військових цілей, ніж це було в країнах Заходу. Для прикладу, він міг успішно виконати „чудо евакуації совєтської індустрії", переміщуючи міліони робітників на Схід і даючи їм можливість жити тільки в землянках. Подруге, поліційний гніт запевнив спокій в запіллю, що є інший фактор переваги в порівнанню до демократичних капіталістичних країн. Такі самі два співчинники спричинили абсолютну перевагу Німеччини над Францією і Англією. І тільки співпраця американської промислової машини (продукція якої перевищувала німецьку в 4 рази) з СССР поклала кінець німецькій перевазі. Ці совєтські воєнні перемоги в великій мірі були результатом „спокою" на домашньому фронті, гніту й відчаю трудящих мас, — і все це стало важливим фактором в стабілізації сталінського режиму.

Одначе, стабільност сталінізму є явищем тимчасовим. Першим результатом індустріялізації і колективізації в СССР було скріплення позицій бюрократії. Але вже після декількох років почався протилежний процес: кожний новий крок вперед продуктивних сил підміновує позицію бюрократії.

В першому п'ятилітньому пляні число робітників зайнятих в виробництві й в вугільній промисловості, зросло з 3 міл. до 8, що є зріст в 160%. В другому п'ятилітньому пляні це число зросло тільки з 8 до 10,1 міл., що є зростом в 25%. Третій п'ятилітній плян заплянував зріст до 11,9 міл. в 1942 р., що є зростом в 16,7%. Не дивлячись на ліквідацію багатьох робітників підчас різних „чисток", число робітників з довголітнім стажем в виробничих процесах постійно зростає.

В цей самий час ворота бюрократії зачинились, зменшуючи відбір кращого елементу серед робітників до лав бюрократії. Це може бути показане на декількох фактах. З середини тридцятих років пряма промоція робітників до адміністраційних позицій майже припинилась. Вища освіта переважала над вмінням робітників. В 1938 році загальне число студентів високих шкіл було 533 тисячі; із цього числа 181 тис. були фізичними робітниками або дітьми фізичних робітників (33,9%), 115 тис. були селяни або діти селян (21,6%), а 225 тис. — службовці або їх діти (42,2%). Якщо загальне число бюрократичної вищої верстви є біля 2,5 - 3 мільйони, то це майже неможливо, щоб з 225 тис. студентів — „службовців і спеціялістів або їх дітей" більшість була з рядів нижчої бюрократії. Один важливий крок для закриття дверей до кляси бюрократії був зроблений указом з 2-го жовтня 1940 р., який встановив плату за навчання в середніх школах (8, 9, 10 кляси), технікумах і ВУЗ'ах. Плата була 150 - 200 крб. для середніх шкіл і 300 - 500 крб. для ВУЗ'ів річно. Щоб наглядно відобразити величину цієї плати, треба пригадати, що в 1940 р. середня платня (від прислужниці до директора) була 335 крб. місячно. Велика кількість робітників не заробляла більше як 150 крб. місячно. Отже, річна плата за навчання в середній школі виносила величину місячної заплатні робітника, а для ВУЗ'ів — дві — три місячні заплатні. Бертранд Д. Волф правдиво писав про цей закон: „Цей закон не вертає нас до буржуазного світу, а він кидає нас назад до XIX-го століття, часу царювання монарха Олександра III і його міністра освіти Делянова, який видав указ: — Діти візників, слуг, кухарів, прачок, дрібних торгівців і їм подібних осіб, не мають права піднятись вище тої сфери, де вони народились".

Кристалізація пролетаріяту, викликана зменшеним припливом „сирих" елементів і зменшеним відпливом досвідчених елементів, є важною для майбутнього.

Історичним завданням бюрократії є піднесення продуктивности праці. Роблячи це, бюрократія потрапляє в глибокі протиріччя. Щоб піднести продуктивність праці, треба піднести життєвий стандарт мас, так як робітники, які є виснажені, мають погані житлові умови, недосвідчені в праці, не здібні давати високу продукцію. Бюрократія підходить до розв'язки питання життєвого стандарту робітників так само, як скупий селянин годує своїх коней: „Скільки мушу я дати їм, щоб вони зробили цю роботу?" Але робітники крім своїх рук мають також ще голови. Піднесення стандарту життя і культури мас означає також піднесення їх свідомости, зріст їхнього „апетиту", їхнього нетерпіння до браку демократичних прав і особистої свободи та їхнього нетерпіння до бюрократії. З другого боку, не підвищення життєвого стандарту мас означає небезпеку для продуктивности праці, що є фатальним для бюрократії в теперішньому міжнародньому положенні, а також це веде маси раніше чи пізніше до голодної революції відчаю.

Бюрократія збільшила робітничу клясу на базі високої концентрації капіталу, якої ще історія не знала. І спробуй тепер, якщо це можливо, засипати провалля між сконцентрованим капіталом і сконцентрованою заробітною платнею, спробуй замаскувати це гаслом „соціялістичної власности"! Бюрократія сама спричинює народження тих внутрішніх сил, які рано чи пізно, але таки знищать її.

Той факт, що тільки по декількох роках індустріялізації та колективізації, коли робітнича кляса СССР була ще молода й релятивно „сира", Сталін став диктатором і змушений був робити безподібні в історії судові інсценізації, вказує на швидке темпо розвитку клясової боротьби в СССР.

В країнах капіталістичної демократії, а навіть в царській Росії та в кольоніяльних країнах, клясова боротьба пролетаряту набирає спершу форму неповної, „мирної", „плянової" економічної боротьби. В сталінській Росії через брутальний поліційний гніт така боротьба неможлива. Тут, так само як в капіталістичних країнах, де солдати в армії є постійно під батогом військової дисципліни, молекулярний процес кристалізації опозиції мас до правителів не отримав ще ясного зовнішнього виразу. Тільки тоді, коли умови стають нестерпними й стає ясним масам, що рішаюча перемога є можлива, тоді маси є здібні стати до відвертої боротьби. Для совєтських мас стати сьогодні до боротьби є більш тяжчим, ніж це було для солдат в царській Росії. Царські солдати повставали тільки після того, як бачили. що народ уже повстав.

Барикади, побудовані робітниками, переконували солдат в силі народу, збуджували їх до боротьби проти офіцерів. В сучасному СССР нема такої групи в народі, яка не була б під таким самим наглядом, як була царська армія. Тільки тоді, коли гнів і обурення, наповнюючі серця мас, будуть готові розірватись, тоді вибухне нова революція. (Робітничий революційний рух на заході може, очевидно, прискорити цей процес до непередбачених розмірів). Клясова боротьба в сталінському СССР мусить неминуче виразити себе як ґіґантський вибух міліонів. До того часу на поверхні буде здаватись, що вулкан є згаслий. До того часу таємна поліція не дасть змоги для революційної партії організувати маси для систематичної боротьби. Безпосередня революція, яка змете Залізну П'яту сталінської бюрократії, відкриє поле для вільної діяльности всіх партій, груп і організацій та ідеольоґічних тенденцій кляси трудящих. Це буде перша сторінка у переможній робітничій революції. Остання сторінка може бути написана тільки самими робітничими масами, самозмобілізованими, свідомими соціялістичних цілей і методів їх досягнення, керованими революційною соціялістичною партією.

(Переклад і редакція з англійської мови: Юрій Снов).

Конференція УРДП

21-23 липня ц. р. відбулася партійна конференція Української Революційно-Демократичної Партії. Конференція вислухала реферати: „Українська визвольна бооотьба в світлі міжнародних подій“, „Сучасна ситуація на Україні та в СССР і завдання українського визвольного руху“, передискутувала цілий ряд проблєм, зв'язаних з діяльністю УРДП на еміграції та ухвалила резолюції які понище передруковуємо.

Українська національно-визвольна боротьба в світлі міжнародних подій

1. Успіх національно-визвольної боротьби поневоленого народу вирішує два чинники: ступінь його власної свідомости й організованости та міжнародні обставини. Якщо без наявности першого чинника — внутрішніх політичних сил нації, не може взагалі існувати ніякого визвольного руху, то без сприятливих міжнародніх обставин можуть розбитись найгероїчніші зусилля поневоленого народу.

2. Міжнародні чинники, що сприяють визвольній боротьбі поневоленого народу, складаються з двох, засадничо відмінних ґруп: чинники кон'юнктурні і постійні. До першої ґрупи належать ті міжнародні сили, які розглядають визвольні змагання поневолених народів під кутом своїх власних політичних комбінацій і боротьби з конкурентами. В наш час сюди входять усі великі й малі капіталістичні держави, СССР, фашистська Еспанія та ті ідейно-політичні течії, що стоять на ґрунті існуючих капіталістичних відносин та національно-державних взаємин. До другої ґрупи належать колоніяльні й національно-визвольні рухи світу та співчуваючі їм ідейно-політичні течії в національних державах. Еволюціонуюча від комінформівських ідей федерація народів Югославії стає також на позиції засадничої підтримки визвольних змагань поневолених народів світу.

3. Незалежність створених після першої світової війни молодих держав Польщі, Чехо-Словаччини, Угорщини, Прибалтійських, як і раніш незалежних Східно-Европейських націй — Румунії й Болгарії, була нетривалою тому, що спиралась на кон'юнктурні чинники — на систему рівноваги імперіялістичних сил. Порушення тої рівноваги під час другої світової війни призвело до втрати згаданими націями їхньої державної незалежности. В нашу добу загострення імперіялістичних протиріч, незалежність націй, не може бути сперта на рівновагу сил. Незалежність націй, особливо менших, забезпечить тільки цілковита ліквідація системи імперіялізму. В нашу добу поневолена нація зможе здобути незалежність не в союзі з якимсь імперіялізмом, а тільки в союзі з визвольними рухами інших поневолених народів та з тими ідейно-політичними течіями державних націй, які в принципі й на практиці підтримують визвольні рухи поневолених народів, заперечують існуючу несправедлуву систему національно-державних відносин та капіталістичну структуру суспільства, що ті відносини породжує.

4. Боротьба українського народу за його національну незалежність ніколи не була підтримана існуючими великодержавами й не знаходила визнання з боку різних імперіялістичних бльоків. Визнання України Центральними Державами і деякими країнами Антанти після 1917 року мало переходовий характер і не входило в остаточні розрахунки. Російський большевизм, що заявив себе прихильником національно-визвольних рухів, ніколи не додержувався своїх деклярацій що до народів, поневолених російським імперіялізмом, а після 30-х років жорстоко задушив будь-який прояв їхньої незалежности, фізично винищивши навіть комуністів, що обстоювали комуністичну державність свого народу. Найбільш вороже поставився до української незалежности европейський фашизм: він не тільки заборонив усяке національне життя на окупованих українських теренах, але й поставив своєю ціллю цілковите фізичне винищення українського народу.

5. Після другої світової війни ставлення великодержав до української незалежности залишилось незмінно неґативним. Але друга світова війна підорвала міць европейських противників української самостійности — французької й британської великодержав і звела їх до ролі другорядних світових чинників, неспроможних перед російською аґресією ґарантувати незалежність дрібних сусідів СССР — Фінляндії, Греції, Туреччини, Ірану. Останнім могутнім капіталістичним чинником в світі залишились тепер США. Вони перебрали на себе оборону від російської аґресії Західньої Европи, але в силу своєї капіталістичної природи підпорядковують її собі, оберігаючи в ній перестарілі капіталістичні відносини. В силу тієї ж своєї капіталістичної природи США будуть, як то показує досвід Західньої Німеччини, обстоювати й на Сході Европи, зокрема в Україні, реставрацію капіталізму й довоєнні державні формації. Що до російської імперії капіталістична Америка придержується своєї традиційної концепції її неподільности, зокрема є здецидованим противником самостійности України, розглядаючи визвольні змагання українського народу тільки як частину антикомуністичного фронту „єдиної неділимої Росії“. Тому тотальне опанування Америкою теренів СССР означало б в національному відношенні тільки перехід України з системи червоної в систему білої „єдино-неділимої Росії“. Технічно найрозвиненіша країна світу США досягла вже того матеріяльного рівня, який дозволяє їй не тільки в себе запровадити більш справедливий соціяльний устрій, але й іншим країнам світу допомогти піднести їх технічний і соціяльний рівень. Одначе це буде неможливо доти, доки господарський і суспільний розвиток США визначатиметься не потребами її народу, а потребами її капіталістичної кліки, яка увесь час штовхатиме країну на шлях імперіялістичної аґресії і підтримки існуючої в світі національної й соціяльної нерівности.

6. Ідея незалежности українського народу не знаходить, таким чином, попертя в цілій сьогоднішній системі міждержавних взаємин. Що до ідейно-політичних течій буржуазного світу, то право українського народу на самостійне існування засадничо визнають партії реформістського соціялізму та світового руху лібералів. Але, будучи прихильниками існуючої капіталістичної системи й системи державно-національних взаємин, ці парії всюди, де вони приходять до влади, продовжують ворожу українській самостійности традиційну політику своїх держав. Різниця між соціялістами й лібералами тільки в тому, що перші, ліквідуючи ступнево капіталістичну власність (і то не всюди), підготовляють ґрунт і для нових міждержавних взаємин.

Кінець ворожого українській державності капіталізму прискорюється не партіяму реформіського соціялізму, а могутніми національно-визвольними рухами колоніяльних народів та стихійним стремлінням творців життя в кожній нації — робітників, селян та інтеліґенції скорше позбутися несполучної з засадами людської моралі системи капіталістичної нерівности. Боротьба українського народу за самостійну державу може мати попертя тільки в антиімперіялістичних і антикапіталістичних рухах світу і з неминучістю мусить сполучуватись з ними як з своїми природними спільниками. Українські політичні сили, що в боротьбі проти смертельного ворога укр. народу — большевизму злучують себе з будь-якими імперіялістами, діють об'єктивно на користь білої „єдиної неділимої Росії“, неподільність якої обороняють всі імперіялісти світу.

8. Найстрашніший в історії українського народу його поневолювач — Совєтська Росія являє сьогодні режим бонапартиської бюрократії, що революційно-визвольні рухи світу спритно намагається впрягти в російського імперіялістичного воза, а підпорядковані комінформу комуністичні партії є зручно розставлена на чолі революційних організацій російська аґентура, що обезголовила ті організації і через них експлоатує стремління трудящих до справедливого соціяльного устрою, направляючи визвольні рухи світу на користь варварського російського націоналізму.

9. Поруч двох, ніби наймогутніших сил світу — капіталістичного й совєтського бльоків, зростає міць третьої сили — сили поневолених народів і працюючих кляс. Чисельність, програма і цілі третьої сили ясні: в підбольшевицьких країнах це увесь народ мінус кляса большевицьких вельмож, в інших країнах це народ мінус капіталістична верхівка. В СССР третя сила прагне свободи поневоленим народам і демократії, в іншому світі — свободи колоніям і націям та суспільної власности на засоби вирсбництва. В Україні ці сили творять непереможну УПА, що бореться проти російського імперіялізму, в Кореї, за широкою спиною російських загарбників, явно прозирає воля корейського народу існувати без капіталістичних опікунів. Там і там народ заперечує існуючу систему і домагається національної самостійности й соціяльної рівности.

10. Третя сила є в суті найчисленніша й потенціяльно наймогутніша, яка поки що не має своїх, відповідних її значенню, організацій, але елементи тих організацій ростуть усюди: в визвольних рухах колоніяльних народів, в незалежних від Москви революційних робітничих організаціях, в ростущій самодіяльності трудящих Югославії. Одначе могутньої організації третьої сили ще немає, вона народиться з третьої світової війни, до якої нестримно наближується світ і в якій зникнут сили що кували знаряддя масового народобивства.

11. У відміну від доби визвольних змагань 1913—20 років, коли ідея української державности не мала попертя як будь-яких міжнародніх сил, тепер цю ідею безкорисно й віддано підтримують молоді зародки організацій третьої сили — конгрес поневолених народів світу і революційні течії в робітничому рухові. У відміну від капіталістичних і фашиських ворогів большевизму, що цінять в укр. визвольному рухові „шкуру, а не душу“, знаряддя, а не самоціль, — організації третьої сили підтримують визвольну боротьбу українського народу в повному її обсязі: боротьбу за самостійну соборну державу, за демократію, за недопущення насадження в Україні капіталізму, що в теперішніх умовах означало б нове національне її поневлення.

12. В прийдешній війні українці будуть знову виставлені як гарматнє м'ясо по обидві сторони фронту. По обидві сторони вони битимуться за чужу Україні справу — за „єдиную неделимую Росію й за капіталізм (державний чи приватний). Український народ не матиме змоги уникнути цієї ганебної й трагічної участи. Завдання правдивих українських патріотів в наступній війні полягатиме в тому, щоб чужа зброя в руках

українських вояків була вжита на виборення самостійности України. Завдання укр. народу в прийдешній імперіялістичній війні полягатиме в перетворенні її на війну за своє визволення, здійснення в цілому світі ідеї — свобода народам і людині.

Сучасна ситуація на Україні та в СССР і завдання українського визвольного руху

1) За останні п'ять післявоєнних років в СССР і на Україні сталися великі зміни в усіх ділянках суспільного, економічного й політичного життя, які в великій мірі змінюють вигляд суспільства, порівнюючи з довоєнним і воєнним періодами. В післявоєнному п'ятиріччі большевицька система зайшла в дальші глибокі внутрішні протиріччя, її реакційність і антинародність ще побільшала, про що недвозначно свідчить сучасна урядова політика в галузі національній та соціяльно-економічній, в галузі ідеологічній та закордонної політики, як також і загальний стан в суспільстві.

2) Сучасна національна політика большевиків прибрала найреакційнішого в світі характеру. Ще в періоді війни большевизм став на неприховані позиції великоросійського імперіялістичного націоналізму; після війни ці позиції остаточно закріпилися й поширилися, що видно з цілого ряду фактів, як, напр., офіційне проголошення російської нації найвищою нацією СССР, адміністративна ліквідація цілого ряду національних рнспублік СССР, фізичне нищення населення національних республік і заселення їх територій росіянами, економічне пригноблення національних республік і перетворення їх на колонії Росії, приниження і нищення культури неросійських народів та випинання натомісць культури російської, асимілянійна політика через школу, церкву, мову, відвертий антисемітизм, розгром і переслідування всіх російських ненаціоналістичних сил і т. д. Ця політика є наслідком остаточного закріплення на провідних позиціях в СССР російської кляси большевицьких вельмож, обумовлена цією клясою і є переводжувана в її клясових інтересах. Національних неросійських кляс большевицьких вельмож в сучасному СССР вже немає, бо вихідці з неросійських національностей в цю клясу вже цілком зрусифікувалися. Неросійські нації СССР є клясово однорідні і складаються виключно з трудових, неексплуататорських кляс: робітників, селян та інтеліґенції.

3) Сучасна соціяльно - економічна політика большевиків є також наскрізь реакційна і в своїй тенденції опрямована на дальше законсервування і скріплення системи державного капіталізму, збереження клясового устрою в суспільстві, на зміцнення економічної сили та мілітарної могутности тоталітарної держави. Все це робиться через посилення експлуатації та гніту трудящих кляс та поневолених народів СССР.

Хоча СССР, завдяки своїй тоталітарній пляновій економіці, і вийшов успішно протягом п'яти років з економічної розрухи і кризи, створеної війною, одначе його сучасна соціяльно-економічна ситуація відрізняється від довоєнної поглибленням прірви між клясами в суспільстві. Суспільно-екеномічні функції кляси вельмож по відношенні засобів виробництва та виробничих процесів вже зовсім очевидні: використовуючи тоталітарну державну-капіталістичну систему і усунувши на протязі процесу деґенерації революції робітництво і взагалі трудящі кляси від будь-яких впливів на суспільно-економічне життя, ця кляса сьогодні безконтрольно розпоряджається засобами виробництва, тобто, має їх в посередній — через державу — власності, керує й контролює всіми виробничими процесами та розподілом продукту праці суспільства.

Кляса большевицьких вельмож за останній час сильно зміцніла в наслідок соціяльного законодавства, яке забезпечило за нею всі потрібні їй права й привілеї, в наслідок відсутності більших „чисток" та зросту її клясової свідомості і соціяльного стажу. Але поруч з цим треба рахуватися й зі зміцненням кляс трудящих, зокрема робітничої кляси, зміцнення якої є також наслідком зросту її соціяльного стажу (робітник вже перестав бути „сирим" елементом з корінням в селі), зросту її клясової свідомости, що в свою чергу є наслідком посилюваної весь час експлуатації і гніту. Урядова політика, яка ведеться виключно в інтересах кляси вельмож, спрямована сьогодні в різних формах на дезорганізацію трудящих кляс, зокрема на намагання вирвати з рядів цих кляс найздібніший елемент і створити з нього до деякої міри упривілейований міжклясовий прошарок, середню верству „безпартійних большевиків". В такий спосіб большевики хочуть замазати прірву між клясами, що існує зараз в незнаних досі розмірах.

4) Сучасна політика большевиків в галузі ідеології характеризується намаганням виправдати й теоретично обґрунтувати існуючий стан речей в СССР. З цією метою фактично твориться нова ідеологія большевизму, яка ще й досі продовжує прикриватись соціялістичною марксистською фразеологією, але фактично з теорією наукового соціялізму не має вже нічого спільного. Про це свідчать нові большевицькі теорії про державу, про закони „соціялістичної" економіки, про національне питання (нерівність націй) і т. д.

5) Сучасна закордонна політика большевиків така ж реакційна, як і внутрішня, а від довоєнної відрізняється ще більшою аґресивністю та імперіялізмом. Большевизм вже зовсім відрікся ідеї всесвітньої пролетарської революції і, вміло використовуючи сприятливі умови, стремить до поширення своєї влади над світом шляхом збройної інтервенції і війни. Сучасна закордонна політика СССР є звичайною політикою імперіялістичної великодержави, яка бореться за ринки збуту, за колонії, за сирівці, за воєнно-стратегічні бази, грає на дипломатичних, міжнародніх і внутрішніх протиріччях, веде торґи з іншими світовими, імперіялістичними державами за переділ світу на сфери впливів і т. д.

6) Специфічність стану на Україні, крім вищерозглянутого по цілому СССР, відзначається ще такими моментами: національне й соціяльне поневолення України є тим більше, чим більше є ця нація своїми розмірами, національною свідомістю населення, багатством культури, природніх та економічних ресурсів від решти поневолених націй СССР. Цілком природнім є, що й спротив цієї нації большевицькій політиці й системі є найсильніший. Цей спротив і проявляється в найактивнішій формі: в існуванні організованого революційного підпільного руху, що вже восьмий рік діє там на Україні в формі збройно-мілітарній (Українська Повстанська Армія), революційної політичної організації (Організація Українських Націоналістів) та керується єдиним революційним підпільним центром (Українською Головною Визвольною Радою).

7) Враховуючи специфічність большевицької тоталітарної системи і весь історичний досвід останніх десятиліть, нема жодних підстав припускати, що в майбутньому своєму розвитку большевизм ухилиться від того напрямку своєї політики, на якому він стоїть зараз. Отже, очевидним є, що большевицька політика в усіх галузях буде й далі попирати інтереси російської кляси вельмож, російський імперіялістичний націоналізм, дальше законсервування державно-капіталістичної системи та її суспільних відносин, імперіялістичну великодержавну політику в зовнішньому світі і т. д. Основним завданням, яке стоїть і буде стояти перед большевиками, є придушення в любий спосіб всіх антибольшевицьких революційних і проґресивних сил спротиву. Зокрема, большевики напевно вестимуть найсильніший наступ проти українського революційного визвольного руху.

8). Такі можливості дальшого розвитку большевицької політики неминуче призводитимуть до поглиблення протиріч внутрі суспільства. В наслідок посилення національного гніту й соціяльної експлуатації закономірно зростатиме національна свідомість поневолених народів та клясова свідомість трудящих, посилюватиметься їх спротив режимові. Ці суспільні протиріччя неминуче призводитимуть до наростання революційної ситуації внутрі суспільства. Оскільки можливість мирної еволюції большевицької системи в бік демократії є зовсім виключена, то єдиною закономірною тенденцією внутрішнього суспільного розвитку в СССР є поступове наближення нової революції.

9) З тенденцій сучасного розвитку внутрішніх протиріч СССР витікає, що прийдешня революція буде всебічно-визвольною: визволення поневолених націй і унезалежнення їх від Росії та визволення трудящих кляс від паразитної кляси большевицьких вельмож. Боротьба поневолених народів СССР за національне визволення цілком зливається з боротьбою за соціяльне визволення трудящих, бо тут відбувається боротьба клясово - однорідних націй проти свого національного й соціяльного поневолювача — російської кляси вельмож. Тому визволення національне неминуче призводитиме до визволення соціяльного і навпаки. Ці два поняття в специфічних підбольшевицьких умовах становлять собою єдину нерозривну суть, суть боротьби за всебічне визволення народів і людини.

10) Сучасна ситуація на Україні і в СССР недвозначно вказує на те, що коли ворог веде зараз посилений наступ проти українського народу, перед українським народом стоїть єдине завдання: безкомпромісова боротьба за своє визволення, боротьба за право на життя. Також сучасна ситуація вказує на те, що єдиноправильним і єдиноможливим шляхом до визволення є шлях революційний. Факт восьмирічного існування українського революційного підпілля на батьківщині і його успішне закріплення й боротьба зобов'язують всіх українських патріотів, як також і всіх свободолюбних людей в СССР, згуртувати всі свої сили для всесторонньої підтримки й допомоги цьому аванґардові визвольної революції.

11) Українське революційне підпілля (УПА, ОУН, УГВР), знаходячись весь час на Рідних Землях, в гущі народних мас, серед робітників, селян, солдатів і інтеліґенції, керуючись виключно їхніми інтересами і спираючись на їхню підтримку, висунуло єдиноправильні і єдиноможливі програмові засади прийдешньої революції:

а) Визволення поневолених націй СССР шляхом революції в СССР, розвалу його і побудови натомісць вільних і незалежних національних демократичних держав в етнографічних межах;

б) Визволення експлуатованих трудящих мас СССР шляхом революції і зни-

щення паразитарної кляси большевицьких вельмож;

в) Знищення шляхом революції большевицької системи державного капіталізму в усіх її галузях: знищення державно-капіталістичної системи в промисловості і передачу заводів і фабрик під контроль робітників, тобто усуспільнення промисловості в таких формах: велика промисловість — націоналізована, середня й дрібна промисловість — кооперативна або муніципальна. Те саме в системі фінансів та торгівлі;

г) Знищення державно-капіталістичної колгоспної системи в сільському господарстві і запровадження натомісць на націоналізованій землі вільного вибору форм землекористування — індивідуальної чи колективної;

д) Знищення шляхом революції тоталітарної державної системи і запровадження натомісць демократії в усіх галузях суспільного й політичного життя;

е) Побудова в Українській Самостійній Соборній Державі безклясового суспільства, основаного на суспільній власності на засоби виробництва, пляновій економіці та необмеженій демократії.

12) Висунення саме таких, а не інших, ідеологічно-програмових засад українським революційним підпіллям свідчить про те, що будьяка спроба реставрації чи насильного насадження капіталістичного суспільного устрою не матиме жодної підтримки в українському народі.

13) Лише зреалізування цих програмових засад дає змогу українській нації здобути, а потім утримати й зберегти свою національну незалежність і дає змогу всебічного розвитку всіх її продукційних сил та культури, задоволення всіх потреб населення. Насадження капіталізму в вільній Україні неминуче потягло би за собою втрату її незалежности й самостійности.

14) Сучасна ситуація в СССР вимагає, як на це недвозначно вказують і програмові засади українського підпілля, тісної співпраці всіх поневолених націй СССР, в тому числі і російського народу та народів країн-сателітів, для спільної визвольної боротьби проти большевицької системи та російського імперіялізму.

15) Сучасна ситуація на Україні і в СССР, як і тенденції світового розвитку, вимагають утримання абсолютної незалежности українського визвольного руху від будь-яких чужих імперіялістичних сил, вимагають орієнтації на власні сили та на визвольні антиімперіялістичні рухи в світі. Про це недвозначно свідчать і програмові засади українського революційного підпілля.

16) Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП), висуваючи, розробляючи й пропагуючи від самого початку свого заснування ті самі ідеї, що їх висуває сьогодні український революційний визвольний рух в Краю, і надалі вважає себе складовою частиною того визвольного революційного руху, цілком визнає й підтримує краєву програму, як також і організації, що є зараз в підпіллі та їхню революційну боротьбу.

17) Враховуючи сучасну ситуацію на Україні, УРДП вважає основним завданням своєї роботи закордоном всесторонню підтримку краєвого резистансу.

18) Окремим завданням нашої роботи закордоном і надалі має бути теоретична розробка ідеологічно-програмових засад українського визвольного руху, пропаганда серед української еміґрації та серед чужинців ідей краєвого резистансу, боротьба за об'єднання всіх революційних сил і організацій на еміґрації на плятформі програмових засад і революційної боротьби краєвого резистансу, та підготовка й організація допоміжних кадрів і резервів майбутньої української визвольної революції.

Ще до З'їзду Української Соціялістичної Партії

В попередньому числі „Вперду" в матеріялах про З'їзд Союзу Українських Соціялістів було подано, що трьох членів УРДП, вступили до новоствореної Української Соціялістичної Партії. На виразне бажання згаданих осіб редакція „Впереду" повідомляє, що ніхто зі згаданих осіб до Української Соціялістичної Партії не вступив.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧИТАЧІВ „ВПЕРЕДУ" В БРИТАНІЇ

Звертаємо увагу наших читачів в Британії, що від тепер Заступництво „Впереду" в Британії міститься при одній з найстарших англійських робітничих газет і наша адреса в Британії звучить тепер так: VPERED — FORWARD
c/o The Socialist Leader Office,
318 Regents Park Road,
Finchley, London, N.3.

Просимо всіх наших читачів, передплатників, прихильників у Британії належність за газету, датки на пресовий фонд „Впереду", замовлення газети, зголошення кольпортерів ітд. слати лише на вище подану адресу. Статті дописи і всю кореспонденцію з „Впередом" з терену Британії просимо слати таксамо на цю адресу або на адресу нашого Видавництва в Німеччині. Просимо всіх, кому ми висилали останньо показові числа „Впереду" замовлення і належність за газету висилати на нову нашу адресу в Британії.

СПРАВИ АДМІНІСТРАЦІЇ

Бувший представник „Впереду" у Великій Британії п. Потапчук по сьогоднішний день не передав нам спису тих наших товаришів які свойого часу зголосилися до нього як передплатники „Впереду". Видавництво „Вперед" робить заходи, щоби цю справу полагодити і щоби всі передплатники „Впереду" одержували дальше нашу газету. Якщо дотепер ще є наші передплатники, які не одержують „Вперед" — просимо їх голоситися на адресу нашого нового заступництва, або безпосередньо на адресу Видавництва „Впереду" в Німеччині. Всі ті читачі з Вел. Британії, які до нас вже написали в тій справі одержують не лише це число „Впереду" але також три останні числа. Просимо наших читачів у Великій Британії з того приводу вибачення але тут наше Видавництво впало жертвою неґромадської поведінки свойого бувшого заступника. — Читачів „Впереду" з Австралії повідомляємо, що організується заступництво „Впереду" в Австралії і вони зможуть туди висилати належність за газету. Адреса нашого заступництва в Австралії буде подана в слідуючому числі „Впереду".

На пресовий фонд „Впереду" зложили:

США: Р. Р. = 20 дол., збірка в Ню Йорку= 15., Німеччина: збірка в Мюнхені — 37 марок, С. Л. — 20 марок. Австралія: збірка в Кантерро — 8 фунтів. Сидней — 4 фунти.

Це число „Впереду" висилається на деякі адреси в Вел. Британії — як показове число. Запрошуємо читачів до передплачення „Впереду". Подавайте нам адреси своїх знакомих, щоби ми могли також їм вислати показові числа „Впереду".

Зложіть даток на пресовий фонд „Впереду"

Видавництво „Вперед"

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка „ВПЕРЕД"
Редаґує: Колеґія

Адреси нашого Видавництва:

Німеччина: Ukrainische Zeitung „Vpered" München 25, Postschleißfach 22.

Вел. Британія: VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchley, London, N.B.

Бельгія: M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liège

Франція: M-me A. Chapowal, 31 rue des Cordelières, Paris XIII

С Ш А: VPERED c/o I. S. L. 4 Court Square, Long Island City 1 N. Y.

Кромі того „ВПЕРЕД" можна набути:

Німеччина: Buchhandlung „Molode Zyttia" München, Dachauerstr. 9/II,

Франція: „Hromada" 5 rue Gasnier Paris X

Вел. Британія: Ukrainian Bureau 123 High Street Notting Hill Gate London, W. 2.

США: "SURMA" 11 East 7-th Str New York
„Narodna Wola" 524, Olive str. Scranton, Pa
Ukrainian Americ. Center 2965 Carpenter Detroit

Канада: „KALYNA" Ukrainian Cooperative 862 Mainstr Winnipeg, Man.
Ukr. Book and Musih Store 101 str. Edmonton

Аргентина: „ROXOLANA" Curapaligüe 790 T. E. 66-3612 Buenos Aires

Ціна одного примірника виносить:
В. Британія: 1 шілінґ **Бельгія:** 5 франків
Франція: 30 франків, **Німеччина:** 50 пф.,
С Ш А: 25 центів.

„FORWARD“ Ukrainian Review for Workers
No. 3 (12) 1950

SUMMARY

The Ukrainian revolutionary resistance for the liberation of Soviet Ukraine is united in an organisation, which is headed by the Ukrainian Main Council for Freedom/UHWR/. It has a program based on three main points: 1./Independence for all nations. 2./Democracy. 3./Socialisation of all means of production. Inside of that resistance movement there are, however, two currents, one nationalist, headed by the theoretician Poltawa, and a second one influenced by Marxism, with Hornowyj as the main theoretician. In the beginning of this year couriers of the UPA came to the West, bringing illegal printed matter. Among those documents there was one article by Hornowyj entitled „Our position towards the Russian people“. That article was printed illegally in the Soviet Ukraine in June 1949. In this issue of our paper we reprint that long article in full. Hornowy's main ideas are the following: The Ukrainian people has no hatred against the Russian people; it fights the Russian imperialists to win its freedom. The destruction of the system of exploitation of the USSR and the transformation of this system in favour of that of free nations is the most just and most progressive solution of the national question, not a step back towards an outdated past. The struggle for the separation of the Ukrainian people from the homogenous Russian system is not a step against the Russian people — as the Russian imperialists claim. The Russian people do not need the Ukraine: only the Russian imperialists need it. With numerous arguments, taken from present economic relations between Russia and the Ukraine, Hornowyj proves that the destruction of Russia lies directly in the hands of the Russian people itself. By struggling for our independence, Hornowyj writes, we fight as revolutionists for the creation of the best possible political, economic and cultural collaboration with all peoples, especially with the Russian people, our biggest neighbour. But the way to such a collaboration leads only through full equality, in rights and independence, of all nations. The bearer of contemporary Russian imperialism is the stalinite Communist Party, headed by the C.P.S.U. (b). Today, it forms a new exploiting class; the stalinite aristocracy, as it is called by the peoples of the USSR. It hides its imperialist character behind communist and socialist slogans, but it has nothing more in common with socialism or communism. This new imperialist gang seduces part of the Russian people to collaborate and assigns it the rôle of an imperialist supervisor, giving it for its services a part of the loot. We should not overlook the fact a part of the Russian people never in its history lived democratically. But we Ukrainian revolutionists appeal to the progressive circles of the Russian people to organise a united front against reaction and imperialism. We recall for all Russians the words of Hercen, written 100 years ago: „If Russia will go forward on the Petersburg way, or if it returns to its Muscovite traditions, it will have no other destiny but to attack Europe as a half Barbarian gang, to ruin civilised countries and to be destroed itself in the ruins.“ Stalin prepares for Russia, by his chauvinist policy, the same fate which Hitler prepared for Germany. The Russian people must become aware of that.

The article by I.M-ko. deals with Stalin's participation in the discussion of the Soviet philologists. The theorey by Marr, opposed by Stalin, has for 20 years paralysed the entire Russian philology but would never have become dangerous if there had been freedom and the right to criticise in Soviet science. But it was Stalin himself who destroyed the freedom of science and replaced free scientific thinking by the authority of the Party. Today in Soviet Russia no scientists truly devoted to science exist any more. The former pupils of Marr, who only yesterday destroyed their colleagues for being critical toward Marr, betrayed their master the moment Stalin stood up against him. Philology will have no profit from the liquidation of Marr's theories since the linguistic — like the entire life in Soviet Russia — is paralysed by the spirit of Stalin.

The article by Vs. Felix and Ju. Snov: „Mirror of Soviet Democracy“ analyses the national and social consistency of the Supreme Soviet of the Soviet Union. On the basis of the records of the Supreme Council the authors prove that the Soviet parliament is a typical class-parliament: 86.1 per cent of the newly elected Supreme Council consists of stalinist bureaucrats and 13.9 per cent are workers and agricultural labourers. (The article is based on Soviet sources; that is why the significance of the word „worker“ is, as those sources explain, the profession of Member of Parliament „worker“.) The national composition of the Supreme Council shows clearly the position the non-Russian nations in Soviet Russia occupy: 20 per cent of those representing non-Russian nations are Russians, and it must be stressed that those Russians hold leading positions in the non-Russian Republics. According to the Constitution, there should be only 25 Russians in the Council of Nations — actually there are 137 Russian members of that body. Another article about the new state budget shows that taxes now are four times as high as before the war and one and a half times higher than during the war Considering the facts that production in the USSR has risen, that the value of production decreased tand the value of the rouble increased, we see what a burden lies one the shoulders of the working class of Soviet Russia. In the new budget, the allotment for the state apparatus is doubled compared with pre-war times. The armament allotments are one and a half times as high as before the war and are equal to two-third of the spendings of the war-year 1943. The income for those purposes comes entirely from exploitation of the working class and the countries in Moscow's orbit.

The article by Pohorilyj handles the events in Korea. The war, inspired by Moscow, shows that the masses of the Korean people are struggling and dying for their national independence (the 38th Parallel is, for the Koreans, as symbol of the partition by imperialist spheres of influence) for social justice (adherence to the old feudal conditions and enmity towards social reforms is rejected by most Koreans) for democracy (not a „democracy“ for the rich only). The Western bourgeois democracy showed itself unable to understand the elementary ideas of the Korean people. But those ideas are the property of all nations and that is why the western bourgeois democracy is powerless against the stalinist imperialists who support the fight for freedom of nations for national and social justice by words only, abusing in this way for their own imperialist aims the just struggle of the suppressed nations.

Another article analyses events in Yugoslavia and deals carefully with the law of the transfer of factories into the hands of the Workers' Committees in Yugoslavia.

In connection with the 70th birthday of the Ukrainian writer Wolodimir Winitchenko an article covers the activity of thas outstanding writer. Winitchenko was President of this Ukrainian State which was built in 1917 on the ruins of the Russian prison of nations. He understood the ideas of the Great Revolution and that is why all his life he refused to fight for the bourgeois and fought for workers' democracy. Quite a number of Winitchenko's works were translated into various European languages.

The literary section consists of a review of the book „The Burning Bush“ by Manes Sperber.

This number of „Vpered“ reprints a chapter „The Class Struggle in Russia“ from the book „The Nature of Russia“ by T. Cliff.

Some articles are devoted to problems of international politics. One article by E.B., „The Movement for National Liberation and the Nationalist Reaction“ is an answer by Ukrainian progressive circles to Mr. Stephan Bandera. This leader of the Ukrainian nationalist emigrants proved, in an article, that he understands nothing of the process of development in the Ukraine and represents, even now, the totalitarian, reactionary, nationalist standpoint.

In this number of „Vpered“ there is also the full text of the resolution of the political conference of the Ukrainian Revolutionary Democratic Party of July 21st/23rd 1950. Those readers who are interested in the text and do not understand Ukrainian may obtain a full German translation through our editorial board.

Зміст 11-ти чисел „ВПЕРЕДУ“:

(Зміст наступних чисел подамо в слідуючому числі „Впереду“)

Aksеniw

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers

Це число має 20 стор.!

ВПЕРЕД

Число 7-8 (19-20) **українська робітнича газета** 1951

А. Бабенко: Сталінізм -- форма російського імперіялізму

Вс. Фелікс: Значення нової колгоспної реформи

Ю. Мовчан: На кого й нащо покладаються російські мракобіси?

Після британських виборів

Т. Кліфф: Імперіялістична експансія Росії

І. М=ко: В чому розходження?

Ждановщина

На роздоріжях еміґрантщини

Почалося банально, скінчилося скандально... Попливли гроші з кас відомих американських банків до кас російських білогвардійців і як гриби на дощі стали народжуватись чисто «українські» «партії», «рухи», та інші ефемеридні нісенітні творива.

Чи подібні «акції» різних панів керенських кО слід розглядати як поважну загрозу для українського визволення, чи обов'язково треба на них з великим шумом «реаґувати» і, таким чином, вступати в боротьбу з привидами вчорашнього дня — це питання залишимо наразі без відповіді.

Факт, що українські партії на згадану диверсію ворога зареаґували поважно і всі до одної вислали представників на нараду, скликану з нініціятиви партій Національної Ради. Після двох засідань спільно устійнено текст і здавалося, що ніщо не може стояти на перешкоді до підписання. Та проте на заключному засіданні партії Нац. Ради заявили, що підпишуть заяву тільки тоді, коли бандерівці перепросять в пресі за образливу для Нац. Ради статтю в ««Укр. Самостійникові». Правда яка чудова політична мімоза? Бандерівці торпають її вже шість років, але вона рішила згорнути своє ніжне листячко якраз тепер? І чи одні бандерівці займаються образами в пресі? Чи відповідальні представники того ж Виконного Органу не займаються образами (напр. непристійні виступи Багряного проти УРДП і окремих її членів)? Хто з протестуючих терер проти бандерівських образ протестував проти вуличної лайки Багряного? Але УРДП не йшла на це засідання шукати сатисфакції, зводити порахунки. Вона хотіла тільки вкласти свій внесок в загальнонаціональну справу.

Фракція ЗЧ ОУН пішла була на поступки і підписала текст вибачення, але провід ЗЧ ОУН не затвердив її кроків і, таким чином, з свого боку поглибив розрив. Та найоригінальнішою виявилась поведінка партії Багряного. Цей «вождь» відмовився підписати спільну заяву, якщо на ній стоятиме підпис іншої УРДП, крім його. Між іншим делеґація УРДП не ставила вимог до партії Багряного, щоб та не спекулювала ім'ям УРДП, бо говорити про такі справи на міжпартійній нараді практично означає зривати її. Проте Ульм пішов і на зрив, бо для нього престиж парафії вище за загальнонаціональну акцію.

Постава фракції УРДП на нараді потрібує окремого вияснення. Проект спільної міжпартійної заяви в справі акції Керенського був предметом гарячих дискусій внутрі ЦК УРДП. Частина членів в ЦК була катеґорично проти підписання такої заяви. Для всіх нас є очевидним, що акція т. зв. СОНР не є в суті речей російською акцією, а тільки спробою американської імперіялістичної кліки вмішатися у внутрішні справи чужих народів. Зв'язки тієї кліки з теперішнім американським урядом аж надто ясні і тому нічим не можна виправдати висловлену в заяві українських партій віру що керівні американські чинники не підтримають імперіялістичних намірів російської еміґрації. Так ті чинники інспірували цілу імпрезу Керенського! СОНР в жодному разі не репрезентує волі російського народу, а є тільки маріонеткою в руках імперіялістів, які теж не репрезентують ніякого народу, а тільки відповідні галузі монополізованого капіталу. Зміст українсько-російської полеміки на еміґрації не витікає з суті теперішніх відносин між Україною й Росією, а переносить проблему міжнаціональних відносин на тридцять років назад і ця полеміка є накинута еміґрації зовнішніми чинниками. Відсутність у заяві українських партій одвертої і ясної характеристики справжніх пружин акції Керенського кидає некорисне світло на «самостійництво» української політики і її «незалежність».

З наведеними арґументами, що промовляють проти підписання нашою партією згаданої заяви всі без винятку члени ЦК УРДП були згодні. Та проте слід ствердити, що така заява це єдиноможливий сурогат вияву волі українського політичного світу в справі самостійности української держави. Цей документ мав би свій вплив на українських землях і закордоном, при умові, коли б його підписали всі без винятку українські партії, а не ті тільки, на яких існує сьогодні кон'юнктура в

(Закінчення на 18 стор.)

З приводу дуелі „Правда"--Моррісон

Першого серпня ц. р. відбулася небуденна подія: вперше в історії СССР „Правда" помістила на своїх сторінках ворожу статтю проти СССР — міністра закордонних справ Великобританії, вождя лейбористської партії й голови нововідродженого Соціялістичного Інтернаціоналу — пана Герберта Моррісона. Одночасно „Правда" подала й свою відповідь на статю Моррісона, яка потім була передрукована в усій совєтській і закордонній пресі. Ця ідеологічна дуель між заходом і сходом, при чому підкреслюємо — доступна підсовєтському читачеві, має дуже важливе значення, оо досить докладно вияснює ідеологічні позиції обох супротивників, показує слабі й сильні сторони їх пропаганди, вияснює силу їх політичної зброї.

Перед тим, як приступити до аналізи обох статтей, цікаво з'ясувати, чому „Правда" відважилась на такий крок, як допущення на свої сторінки справді вільної дискусії між двома ворожими урядами й системами (не народами), подаючи цю дискусію до читання й підсовєтському населенню. Очевидно, цей поступок „Правди" треба рахувати як вимушений. Але вимушений не тиском внутрішньої підсовєтської опінії (в СССР мало придають ваги писанням „Правди"), а тиском опінії зовнішньої. Й справді, — обивателі Заходу можуть ще подумати, що „Правда" боїться надрукувати статтю якого-небудь Моррісона. Крім того, й пропаганда миру вимагає якогось спеціяльного кроку з боку СССР, якоїсь нової сенсації (без сенсацій західній обиватель жити не може). Тому цю дуель в „Правді" треба розглядати як важливе явище насамперед в міжнародній політиці, а вже в другу чергу — важливість його внутрішню, для СССР.

І от саме з точки зору зовнішньополітичної стаття Моррісона є його й цілого західнього світу величезною по р а з к о ю. „Правда" дала блискучу відповідь. яка без сумніву, переконала багатьох західніх обивателів в користь СССР. Стаття Моррісона — це вершок мудрости цілої сучасної буржуазної ідеології. Ось які аргументи він виставив проти СССР: непорозуміння між Заходом і СССР є спричинене тим, що в СССР немає свободи слова, преси й організацій, в СССР не продаються західні газети, а радіопередачі Заходу штучно заглушуються. В СССР немає свободи подорожування для чужинців, немає „особистої свободи", немає свободи від арешту й висилки в „трудові табори". В СССР немає „інших партій", крім комуністичної, державна влада не обмежена в своїх діях. Натомість в Англії, при „соціялістичному уряді", всі ці свободи існують. Крім того, совєтський уряд веде агресивну політику, постійно озброюється, і тому ми є змушені й собі озброюватись і творити атлантійські „оборонні" пакти. Ми хочемо миру й в цьому запевняємо совєтський народ.

Оце й все, не більше й не менше. На це „Правда" відповіла так: Свобода слова і т. д. у нас є найбільша в світі. У нас найбільше в світі існує робітничих газет, організацій і робітничих зборів. Пан Моррісон знає про це і мовчить, бо всього цього немає в Англії. Крім того у нас існують такі свободи, без яких не може існувати ні свобода слова, ані свобода організацій. Це — „свобода народу від експлуатації, від економічних криз, від безробіття й нужди". Пан Моррісон знає про це і мовчить, бо в його „соціялістичній" Англії зарплатня робітника є заморожена, а прибутки капіталістичних монополій ростуть. Пан Моррісон каже, що в нас немає свободи партій. На протязі останніх 50 років наш народ випробував всі партії, які тільки існували в Росії: чорносотенців, кадетів, меншовиків, есерів і комуністів. Народ віддав владу комуністам, бо зрозумів, що тільки вони є справжньою „антикапіталістичною" партією. Народ підтримав комуністів, а буржуазні партії викинув закордон. Тепер пан Моррісон хоче, щоб совєтський народ дав свободу тим партіям, „дав їм свободу реставрувати капіталізм". Ні, для них у нас справді є „тюрми й трудові табори, і тільки для них". Так само ми не можемо дозволити проникненню вашої пропаганди всередину СССР, бо вона направлена лише „на реставрацію капіталізму" та „на підтримку злодіїв, убивць, шпигунів і диверсантів".

Щодо зовнішньої політики совєтського уряду: якщо пан Моррісон дуже хоче миру, то чому він не погоджується на заключення пакту миру між п'ятьма великодержавами, чому не погоджується на наші пропозиції загального скорочення озброєння й заборони вживання атомової зброї? Якщо Атлантійський пакт не є спрямований проти СССР, то чому ви не хочете прийняти в його склад СССР? Щодо обвинувачення, що СССР веде аґресивну політику. Де, коли й як? Адже всім відомо, що жоден совєтський солдат на протязі всієї історії СССР „ні разу не розрядив своєї рушниці в жоден мирний народ". Хіба це може заперечити пан Моррісон. А от защо англійські солдати вмирають далеко від своєї батьківщини на чужих землях. За що й для чого англійці й американці висаджували воєнні десанти в Росії в 1918 р., тоді як всім відомо, що жоден російський солдат ніколи й ніде не ступав на територію ні Англії, ні Америки. А в Кореї сьогодні англійці боронять Англію від корейського народу, чи може ведуть загарбницьку імперіялістичну війну? І так далі, в цьому ж роді.

Тепер проаналізуймо це з точки зору пересічного англійця. Англієць не знає правди про СССР. Зі статті Моррісона він бачить, що в СССР немає свободи. А зі статті „Правди" він бачить, що „Правда" каже правду про Англію й про нього — пересічного англійця: його зарплатня справді заморожена. в любий час він може опинитись без роботи, а капіталісти в „соціялістичній" Англії жирують, одержують відшкодування за націоналізовані підприємства. Англійський робітник сидить досі на карткових харчах, в той же час з самих англійських газет він міг безліч разів вичитати, що в СССР картки давно скасовано, а ціни вже тричі понижувано. То ж кому повірить англієць — Моррісонові чи „Правді"? Нам здається, що „Правді". Так само і з закордонною політикою. Англієць знає, що совєтських солдатів справді немає ні в Кореї, ні на Малаях, ні в Індо-Китаї. А за що там мусить вмирати його — цього англійця — син, чи брат, чи батько? Знову висновок той самий — „Правда" має рацію.

Оце й є те, чому нам здається, що стаття Моррісона є величезною поразкою. Зрештою, ця поразка є цілком природня й нормальна. Моррісон же не міг інакше говорити. Не міг він наприклад, сказати, що то правильно, що совєтські народи викинули закордон буржуазію, всяких денікінів, керенських і скоропадських і що не для них він, Моррісон, вимагає свободи, а саме для робітництва, для робітничих, справді антикапіталістичних партій. Не міг же він схвалити й признати правильним знищення капіталізму в СССР і заявити себе його відвертим ворогом, заявити, що він проти реставрації капіталізму в СССР. Не міг він цього сказати й не скаже ніколи, бо тим самим перекреслить сам себе. бо слова треба підпирати ділом і знищити капіталізм в Англії. А якби Моррісон на ділі був представником інтересів робітництва й справжнім соціялістом, то тоді він міг би й далі доказувати, що в СССР нема свободи не тільки для капіталістів (що є правильним), але й для робітництва, що сьогодні в совєтських концтаборах сидить не буржуазія, бо її вже давно нема, а самі ж робітники й вороги капіталізму. Але в такого Моррісона, яким він зараз є, . язик не повернеться таке вимовити, бо він їтиме сам проти себе. Так само не може Моррісон нічого сказати путнього й про імперіялізм СССР, бо він сам є імперіялістом. Якщо він скаже за національне поневолення України чи Узбекістану, то що йому тоді робити з Малаями, Африкою? І зовсім нема чого жалітись якщо він не погоджується на передачі ББС в українській мові. Адже ж в маляйській мові передач нема. Маляйці розуміють англійську так, як українці російську...

Одначе, хоч і в дуже малій мірі, але стаття Моррісона має й позитивне значення. Совєтський читач, прочитавши його статтю в „Правді", зробить деякі висновки. Звичайно, він погодиться з „Правдою" щодо реставраторських і імперіялістичних інтенцій Моррісона, але задумається над тим, чому він, підсовєтська людина, що давно вже не хоче реставрації капіталізму, все ж не має свободи й мусить іти в концтабори. Цього Моррісон не сказав в своїй статті, але сама стаття напевно дала поштовх до такої думки і в цьому є справді, хоч єдиний, її позитив.

Якщо врахувати цей наслідок статті

(закінчення 3 стр., 1 шпальта в долині)

Вс. Фелікс

Значення й перспективи нової колгоспної реформи

Минулий 1950 рік приніс велику несподіванку для всіх тих, хто ще вважає сталінізм неісторичною силою: велику, революційного значення, нову колгоспну реформу — укрупнення колгоспів. Вона ще зайвий раз підтвердила, що сталінізм, це не мафія, не метафізично-абстрактний клубок ідей, програм, бюрократичної партії й терору, який можна перехрестити і він розсипеться, а що сталінізм — це соціяльно-економічна система, підлегла й детермінована всіма нормальними історичними економічними й соціяльними законами, система, що є здібна ще розв'язувати величезні потенціяли продукційних сил, система, яку ми називаємо по її змісту державним капіталізмом.

Укрупнення колгоспів в широких маштабах почалося взимку 1950 року перед посівною кампанією. Нашим читачам вже мабуть відомо подробиці тієї реформи. Ми лише нагадаємо, що за офіційними данними (Див. статтю міністра сіл. гос-тва СССР Бенедіктова в журналі «Социалистическое Земледелие» за березень 1951 р.) на початку 1950 року по цілому СССР ще існувало 252 тисячі колгоспів, а на початку 1951 р. їх залишилось ще лише 123 тисячі. Отже, три п'ятих всієї кількости колгоспів було злито у великі укрупнені господарські одиниці, пересічний розмір яких сягає сьогодні понад 1750 га землі.

Щоб зрозуміти значення й перспективи цієї реформи, ми мусимо проаналізувати її оформлення й правові підстави, її економічні й соціяльні причини та також наслідки.

Найперше, що впадає в очі, коли починаємо аналізувати саму реформу, є той факт, що ця реформа є абсолютно н е л е ґ а л ь н а. Нас, очевидно, зовсім не цікавить формалізм, але навіть і його відсутність є вже зайвим доказом того, що реформа ця проводилась не з волі колгоспників і цілого суспільства. Адже фактом є, що до сьогодні не було видано жодної офіційної постанови, закону, чи навіть «рекомендацій» з боку «представників народу», тобто — Верховної Ради, уряду, або ЦК партії, чи навіть міністерства сіл. гос-тва в справі переведення цієї реформи. З офіційної преси лише догадуємося, що автором і «душою» реформи є «наш» Нікіта Хрущов, який, після довголітнього конфлікту (ще з 1940 р.) з завідуючим аґрарними справами в Політбюро А. Андреєвим, перебрав в Політбюро посаду цього останнього. Також догадуємося на підставі преси, що Нікітка з своєю реформою зустрів чималий спротив всередині партії й Політбюро, бо раптом одну статтю його в «Правді», через місяць після опублікування, названо самою ж «Правдою» «дискусійною статтею», де-які промови його передруковувалися з величезним (чотирьохмісячним) спізненням, офіційний орган Міністерства сіл. гос-тва місячник «Социалистическое Земледелие» його ніколи не підтримував (правда, вже в 1951 році цей журнал був розкритикований «Большевиком» як «відстаючий від життя» і т. д.). Але оце й є тільки й всього, що можна догадатись про формально-правову сторону реформи. Ця неясність змусила нас заглянути до підручників совєтського земельного права, бо які ж, зрештою, правні підстави має ця реформа, коли відомо, що «земля є навічно закріплена (ще в 1935 р.) за колгоспами», і хто ж несе відповідальність за її переведення й наслідки. З цих підручників довідуємося, що на основі «спеціяльного закону з 3-го вересня 1932 р. ‚Про створення стійкости землекористування колгоспів' були **заборонені** переділи земель між колгоспами і самовільне пересування місцевими органами влади колгоспних меж, як рівно ж зміна меж, **злиття** й розподіл колгоспів без їх згоди» (Підкреслення наші; цитовано за «Земельное Право», Государственное Издательство Юридической Литературы, Москва 1949, стор. 137. До речі, цей дуже цікавий підручник для юридичних факультетів університетів далі зазначує, що в 1949 р., коли він був виданий, той цитований закон з 1932 р. не був ще примінений, а навпаки — кілька разів наново підтверджуваний і доповнюваний в тому ж дусі). Отже, злиття (укрупнення) колгоспів було заборонене законом (це, до речі, свідчить, що консервативна сталінська бюрократія зовсім не передбачала таких історичних перспектив розвитку с-г) і є можливе (хоч це з закону не зовсім ясно) лише після згоди самих колгоспів. Але в тому ж і полягає вся нелеґальність реформи, що урядові чинники СССР навіть не потрудились видати якусь офіційну заяву, де б хоч збрехали, що укрупнення колгоспів відбувається «за волею колгоспів».

Але всеж таки, якщо не з волі колгоспів і проти офіційних законів переведено цю реформу, то хто ж несе за неї відповідальність, хто має дійсне право переводити її навіть проти законів. Читач напевно відповість: держава. Правильно, і ще правильніше: бюрократія, беззаконна й свавільна, що має в своїх руках ту державу.

Теорія земельного (та й будь-якого іншого) «права» в СССР є справді близькою до метафізичного блефу. Совєтський професор теорії права Л. Дембо говорить досить ясно, що совєтське земельне право є «безпредметне», що правом «головним, цементуючим весь комплекс колгоспних правовідносин є **наявність особливих завдань політики, особливих державних завдань в відповідній сфері відносин**, якраз — завдань колективізації сільського господарства. Але, звичайно, це є загальна конституційна ознака для всіх галузей нашого права, котра витікає з виняткової ролі нашої держави в формуванні суспільних відносин» (Л. І. Дембо: «Колгоспні правовідносини», в «Советское Государство и Право», Из-тво Академии Наук СССР, № 7, липень 1950 р., ст. 46).

Ми зупинилися на правових підставах реформи тільки тому, що їх аналіза раз і назавжди виясню́є й документує нам стан совєтського земельного права й ясно показує **тотально-бюрократичний характер реформи укрупнення колгоспів.**

З'ясувавши її характер, ми мусимо тепер проаналізувати її причини й соціяльно-економічні підстави.

Вже після фактичного закінчення реформи міністр с-г Бенедіктов, в вищецитованому «Соц. Земледелии» за березень ц. р. кинув фразу, що, мовляв, «в сучасних умовах механізації сільського господарства дрібні колгоспи є перешкодою на шляху аграрного прогресу». Ця фраза доволі ясно говорить про причини й матеріяльні підстави реформи.

Чисто економічними причинами реформи, отже, є: 1) Потреба економічного аграрного прогресу, тобто, зросту продуктивности с-г; 2) Необхідність ефективнішого використання с-г машин, не тому, що їх є забагато, а тому — що замало; 3) Необхідність потреби дальшої консервації та зцементування продукційних відносин через поліпшення організації процесів виробництва; 4) Потреба звільнення з с-г нової робочої сили для ростучої тяжкої промисловості. Одною загальною економічною причиною реформи є потреба дальшої концентрації капіталу в сільському господарстві й, через неї, звільнення нових продукційних сил в цілій економіці.

Соціяльно-економічними причинами реформи є: 1) Остаточна ліквідація селянства, як кляси; 2) Ліквідація «різниці між містом і селом», тобто, ліквідація села, як такого; 3) Скріплення панування бюрократії й підвищення визиску працюючих. Одною загальною соціяльно-економічною причиною реформи є потреба дальшого тотального вже усуспільнення й розподілу праці в цілій економіці.

Розгляньмо трохи ширше ці причини. Потреба зросту продуктивности с-г є «вічною» потребою для всіх суспільно-економічних систем на землі. Зростаюче населення, що хоче їсти, зростаючі інші потреби на с-г продукцію, все це за допомогою різних рушійних сил примушує до підвищення різними засобами продукції с-г. Одначе, в СССР ці різні сили і різні засоби носять специфічний для СССР характер. Якби в СССР справді існувало соціялістичне суспільство, то рушійною силою в підйомі продуктивности с-г були б самі с-г продуценти, свідомість і суспільні інтереси яких штовхали б їх на різні реформи й удосконалення, а засобами підвищення продуктивности були б засоби суто демократичні, колективні й вільні від примусу. В СССР же панує не «царство свободи», а «царство необхідности». Це виглядає ще ясніше на такому прикладі. В статті 6-ій колгоспного статуту в пунктах а, б й е записано, що колгоспники «зобов'язані підвищувати врожайність, переводити глибоку оранку, винищувати бур'яни, вибирати найліпше насіння для посіву, поліпшувати луки й пасовиська» і т. д. Ясним є, що якби колгосп існував в інтересі колгоспника, то таких речей в статуті не треба би було писати. Наш селянин не є ж такий безнадійний дурень, що не знає про те, що треба ... винищувати бур'яни чи сіяти добре насіння. А так виходить, що він «зобов'язаний», примушений це робити.

Іншим прикладом, який вже зовсім нагадує нам сучасну реформу, є заведення закону про «Зміни в політиці заготівель і закупок с-г продуктів» від 6-го квітня 1940 року. (Цей закон дійсний і зараз). Раніше примусові здачі

Моррісона, то тоді можна б поставити відносний знак рівняння між обома партнерами в дуелі і ствердити, що **вони обидва сказали правду один про другого й замовчали або збрехали правду про самих себе.** Це один висновок з дуелі.

Другий висновок є той, що Захід, разом з „соціялістами" типу Моррісона, є безнадійний в відношенні ідеології й пропаганди. Він ніколи не заговорить мовою правди проти „Правди" й проти сталінізму і тому ніколи не викриє й не докаже тих справжніх протиріч і брехні, що панують в середині СССР.

Третій і останній є висновок той, що сталінізм можна перемогти лише з-ліва, з позицій революції, а не реставрації. Про це, зрештою, ми завжди твердили.

державі зерна й всіх інших с-г продуктів вираховувались згідно з пляном посівів цих культур. Але це, бачите, «призводило до намагання колгоспів добиватися зменшення плянів посіву» («Земельное Право», ст. 205). Тому новий закон завів примусові поставки не від посівної площі, а від загальної площі колгоспу. Зерно здасться тепер по-гектарно не тільки з площі зернових посівів, а й з «садів, городів, болот, левад й всіх інших неосвоєних земель» (Там же, ст. 206). Також поставки м'яса, молока, яєць, шкіри переводиться по-гектарно, в залежності від того, скільки всієї землі є в колгоспі. Навіть примусові поставки овечої шерсти та коней для армії приписані для всих колгоспів за по-гектарним ключем. **Це примушує колгоспи сіяти більше хліба, розводити більше худоби, курей, коней, овець, тобто, підносити продуктивність с-г.** До речі, автором і цього закону був Нікіта Хрущов. Це він дозволив собі кинути таку супер-цинічну фразу зокрема з приводу поставки коней для армії: «Це найсправедливіше й найправильніше рішення. Якщо у кого нема коня, то **ми його примусимо** купити жеребчика від хорошої матки, хай виходить, сам поїздить, а потім і державі здасть, це вигідно і з точки зору державної, і з точки зору колгоспу» (Н. С. Хрущев, «Об изменениях в политике заготовок и закупок сельскохозяйственных продуктов», «Правда» з 8 травня 1940 р.).

Отже ці приклади й вияснюють ті рушійні сили й засоби, що економічно підносять продукцію с-г. Реформа по укрупненню колгоспів переводиться цими ж бюрократичними силами й засобами, без жодної участи продуцента-колгоспника. Бюрократія є тією соціяльною силою, що переводить цю реформу і немає жодного сумніву, що насамперед її інтересам і служить ця реформа. Адже піднесення продуктивности с-г означатиме піднесення зисків держави, а через неї й бюрократії, воно також означатиме зміцнення економічних позицій держави, а отже й бюрократії, і т. д. Це є лише одна сторона справи, і то сама найзагальніша. Другою, вужчою стороною справи економічних причин реформи є справа механізації с-г. С-г машин в СССР відносно ще мало, технічне навантаження їх ще не повне. Для виробітку більшої кількости с-г машин треба би було припинити виробіток танків, гармат і атомних бомб, що з огляду на міжнародню обстановку, є зовсім не можливим і не в інтересах бюрократії. Тому доводиться якнайефективніше використовувати ту кількість с-г машин, яка є. Перешкодою для ефективного використання машин (зокрема нових конструкцій тяжких та електричних тракторів і самохідних комбайнів та плугів), без сумніву, були дрібні колгоспи (150-250 га землі). В цьому відношенні це явище зовсім тотожне з перешкодою й дрібного індивідуального господарства для застосування навіть примітивного трактора «фордзона-путіловця». Цю перешкоду реформа ліквідувала. Користь з цього має знов насамперед держава (бюрократія), бо з ефективнішим використанням машин з одного боку зростає продуктивність с-г (зростає й розмір примусової здачі державі с-г продукції), а з другого боку зростає й розмір примусових поставок с-г продукції державі за використання машин, що належать тільки державі. (Докладніші данні про це ми подаємо ще нижче).

Ще іншою причиною реформи, як ми зазначили, була потреба дальшого зцементування й законсервування продукційних відносин. Приклад тих, чисто **капіталістичних**, відносин ми вже бачили на прикладі закону про примусові поставки, як також і на взаємовідносинах між колгоспами й державою через використання державних машин. Але не тільки ці відносини треба було бюрократії скріплювати новою реформою. І не тільки з метою їх використання. Може навіть більш важливою була потреба скріпити ці відносини тому, що **нові продукційні сили їх помітно розпирали.** Цей конфлікт нових продукційних сил з старими продукційними відносинами вже раз розглядався в «Вперіді» в статті п. н. «Конфлікт людини з технікою в совєтському колгоспі?» (Див. «Вперед» ч. 4-13 1950 р.). Та стаття, правда, була компромісним твором трьох авторів й тому виглядає вона трохи неясною. Але в ній, ще з приводу дореформного конфлікту між ланковою й бригадною системою організації праці в колгоспі, зазначувалось, що «тепер, після війни, вибухли на селянському відтинку **нові** пристрастні конфлікти, які сталіністи знову намагаються пояснити, як конфлікт відсталої людини з прогресивною технікою. **Цей конфлікт є зовсім новим явищем, поскільки в СССР вже слід загинув по приватному селянському власникові, оскільки стара боротьба приватного селянина з колгоспом вже давно по-сталінськи розв'язана, поскільки ті протиріччя виростають на базі нових економічних відносин, в н у т р і самого колгоспу».**

Що цей конфлікт мав величезне значення, й напевно більше значення, ніж «Вперед» то припускав, видно вже з того, що частинним його вислідом була також і оця реформа укрупнення колгоспів, метою якої є також, крім усього іншого, законсервувати й зміцнити старі економічні відносини внутрі колгоспу й між колгоспом та державою в той спосіб, що ті нові продукційні сили, що розпирали старі продукційні відносини й потенційно тим самим загрожували новою аграрною революцією, було відведено на новий шлях розвитку, спрямовано в новий канал — на свій розвиток в широких, укрупнених колгоспах. Звичайно, сумніву немає, що той наростаючий конфлікт продукційних сил з продукційними відносинами цією реформою лише розряджено, але не зліквідовано. Не зліквідовано тому, що продукційні відносини від цієї реформи ніскільки не змінилися, а навпаки, ще «погіршали». Досить для цього глянути на зріст ступеню експлуатації укрупнених колгоспів державою, щоб це стало ясним. Ось приклад: Як відомо, машини, що працюють на колгоспних полях, належать державі через МТС. Праця машин оплачується колгоспами по спеціяльному договору між колгоспом і МТС. Договірний характер відносин між колгоспом і МТС являє юридичне оформлення винайму державних машин колгоспом. Це подібне до взаємовідносин в приватнокапіталістичній економіці, де власник

Експлуатація укрупнених колгоспів дежавою через МТС (1950 р.):

Група МТС по розмірах посівної площі в обслужуваних колгоспах	Кількість МТС в групі	Сезоновий виробіток на 15-сильний трактор:		Собівартість одного га мя'кої оранки в % до першої групи	Натуроплата зернових на 15-сильний трактор в % до першої групи
		га м'якої оранки	% до першої групи		
До 5000 га	24	326	100	100	100
5001—7500 га	37	385	115	89	133
7501—10.000 га	29	410	122	77	125
Понад 10.000 га	15	470	144	70	162

(Джерело до таблиці: Я. Ловков та М. Гумеров, «Укрупнение мелких колхозов и работа МТС», «Социалистическое Сельское Хозяйство», № 12, грудень 1950 р.)

машини також може випозичити її за певну плату тому, хто обробляє землю. Зріст цієї плати за використання винайнятих в МТС машин в укрупненому колгоспі видно з повище поданої таблиці.

Ця таблиця показує, що (1) договір між колгоспом і МТС не є рівноправним, а експлуататорським по стороні МТС, бо зі зменшенням собівартости обробітку землі обернено-пропорційно збільшується натуроплата колгоспу, та що (2), хоч продуктивність с-г машин в укрупненому колгоспі справді зростає, але користі від цього колгосп не має жодної.

Ще інший приклад.

Грабунок колгоспів державою в наслідок укрупнення колгоспів безсумнівно підвищився. Зараз маємо вже під рукою данні про **підвищення хлібоздачі.** За нашими обрахунками тільки по Харківській, Миколаївській, Дніпропетровській та Ізмаїлській областях України, по Ставропольському краю й Краснодарській області Кубані, по Кримскій об., та по Грозненській обл. (бувша Чечено-інгушська АССР) — плян хлібоздачі в 1951 році підвищено в порівнянні з 1950 роком на 82,4 мільйони пудів. На жаль, зріст в відсотках встановити не можемо, бо не маємо абсолютних данних по цих областях за 1950 рік. Але ось тільки по одній Молдавській республіці плян хлібоздачі в 1951 р. зріс, порівнюючи з 1950 р., на 23,8%. (Обрахунки зроблено по данним «Правди», всі її числа від 29. 7. до 8. 8. 51). Зрештою, до теми грабунків колгоспів державою ми ще повернемось іншим разом.

Все це свідчить, що старі продукційні відносини в колгоспній системі з реформою ніскільки не змінились, а навпаки тільки «погіршали», стали більш реакційними.

Четвертим фактором, що обумовлював потребу переведення реформи, був фактор вже не с-г значення, а значення загально-економічного. В совєтській промисловості відчувається постійний брак робочої сили. Це питання ми вже розглянули докладніше в статті «Робітнича політика» у «Вперіді» ч. 3—4, 1951 р. Про брак робочої сили свідчить також і факт мобілізації біля мільйона китайців на роботи в Сибірі. Англійський економіст соціяліст Т. Кліфф в своїй праці «Природа сталінської Росії» навіть робить далекойдучий висновок, що брак робочої сили в совєтській економіці є однією з прямих економічних причин російського імперіялізму в Східній Европі. Ясним є, що й ця теперішня аграрна реформа укрупнення колгоспів звільнить величезну кількість робочої сили з села, яка й буде направлена в промисловість. Зрештою, це вже зараз і відбувається, як справедливо вказує «Сучасна Україна» з 5. 8. 51. в статті Є. П. «Діти і совєтська каторга». Тільки тепер уже справа полягає не лише в наборі селянських дітей в промисловість, а щось далеко ширше. Одначе, треба думати, що новий приплив робочої сили з села в ряди робітничої кляси на цей раз вже не матиме тих тяжких для робітництва наслідків, що в 1930-х роках. Тоді в робітничу клясу вливався селянин-власник, часто навіть розкуркулений (як на Донбасі). Тим самим цей несвідомий елемент дезорганізував робітничу клясу. Тепер же в робітничі ряди вливається не власник, а колгоспник, фактично — робітник сільського господарства, й його присутність вже не так послаблюватиме й дезорганізуватиме робітництво. Це є додатній фактор в перспективі майбутнього.

Важливими в цій реформі колгоспів є також і соціяльні фактори, що як спричинили, так і стали наслідком реформи. Маємо на увазі другу стадію розвитку реформи. «Укрупнення колгоспів є лише частина дуже важ-

ливої роботи по організації та економічному зміцненню колгоспної системи», заявили «Известия» в передовиці з 22. 11. 1950 р. Першою стадією реформи було укрупнення самих колгоспів. Другою (й з точки зору перспектив майбутнього — найважливішою) стадією реформи, переведення в життя якої зараз лише починається, є ліквідація сіл і побудова на їх місце «аґрарних міст». Цю перебудову попереджує поступова ліквідація присадибних ділянок колгоспників, тобто ліквідація останніх залишків і коріння приватної власности, індивідуального господарювання й цілого селянства, як кляси. Ця друга стадія реформи є невідривно зв'язана з першою стадією, і якщо цю другу стадію не буде переведено в життя, то й функціонування цілої реформи буде поставлено під знак питання. Адже колгоспник не зможе їздити за далекі кілометри до своєї садиби, щоб обробляти поле укрупненого колгоспу. Села, так чи інакше, мусять бути зведені в великі об'єднані селища, мусять бути також укрупнені. І це вже поволі переводиться. Автор бачив, наприклад, фотознимку в одній газеті, де було показано одно роздоріжжя на лівому березі Дніпра, здається біля м. Черкасів, на якому стояв показчик доріг з чотирма стрілами-надписами: «Там було село таке-то (слідує назва), там — таке-то, а там — ще інше. Тепер вони всі зліквідовані й об'єднані в агромісті імени Сталіна (четвертий показчик)».

Ліквідацію сіл на Україні напевно полегшив той факт, що багато з них були до тла знищені протягом війни і люди жили в землянках до останнього часу. Нічого легшого, справді, не було, як побудувати в новому місці нове місто і зселити тих бездомних селян докупи. Одначе, ліквідацію сіл і побудову нових аґроміст треба віднести ще на конто майбутнього. В масових маштабах це зовсім не проста справа і навіть можна сумніватися, в яких строках, а то й — чи взагалі її можна перевести в умовах панування бюрократії. Найбільшим арґументом, що примушує до такого сумніву, є те, що СССР зараз зайнятий готуваннями до війни, розбудовою нових каналів і електровень, а крім того ж відомо, що не держава будуватиме ті «аґро-міста», а самі колгоспи. А це значить, що вони змушені будуть залазити в борг до державних кредитових установ, позичати на проценти гроші, й т. п.

Але в тому, що укрупнення колгоспів остаточно вже ліквідує всякі можливості внутрішньої приватно-власницької реставрації, сумніватись не доводиться. Ця реформа, до речі, зовсім вибиває грунт з-під ніг тих де-кого на Заході, хто ще припускає, що бюрократія сама призведе до реставрації приватної власности в економіці, не розуміючи тих історичних суспільно-економічних функцій, що бюрократія в СССР виконує. А ця бюрократична реформа є ніщо інше, як виконання історичних функцій капіталізму: абсолютна концентрація капіталу й тотальне усуспільнення та розподіл праці. В цьому відношенні совєтська бюрократія виконує історичну ролю буржуазії.

Які є дальші можливості розвитку совєтського с-г? В умовах сталінізму можна говорити про ще дві можливості: (1) перехід колгоспів до с-г комун, та (2) перехід колгоспів в повну власність держави, на статут радгоспів, з тим, що оплата праці переводитиметься в грошах, а вся без винятку с-г продукція належатиме державі. Одначе, про першу можливість (перехід до комуни) можна лише говорити й про це говорити ще, якщо не помиляємось, дозволено в СССР. Але в умовах сталінського соціяльно-економічного устрою перехід до комуни є неможливим. Щоб перейти до комуни, треба би було комунізувати насамперед саму державу й цілий суспільно-політичний устрій, тобто, зробити його абсолютно демократичним. Це останнє, без революційного розгрому сталінізму, не мислиме. А щоб с-г перейшло до комуни при залишенні тоталітаризму в решті всього устрою, то це теж не можливо, бо це значило б, що комуна унезалежнилась від держави, що ціле с-г є непідлеглим державі. В зв'язку з цим, Молотов, в доповіді на 18-му партз'їзді ясно сказав, що «тягнути тепер в бік комуни — це значить зайняти неправильну позицію. Щоб не було в цьому питанні плутанини в деяких головах з приводу того, що, мовляв, почалася нова полоса, полоса поступового переходу від соціялізму до комунізму, — треба твердо сказати про те, що й тепер основою колгоспного руху залишається артіль» (В. М. Молотов: «Третий пятилетний план развития народного хозяйства СССР», 1939 р., ст. 61). Й зовсім недавно, в вересні 1947 р., на першому з'їзді Комінформу Маленков підтвердив знову, що «не зважаючи на перехід до комунізму колгоспний устрій залишається незмінним». (Цитовано в «Земельном Праве», ст. 184).

Друга перспектива розвитку совєтського с-г, тобто удержавлення колгоспів, в умовах сталінізму є цілком можлива. Та й не тільки можлива, а цілий розвиток, разом з реформою укрупнення колгоспів, спрямовується по цій перспективі. Колгосп всеж таки ще й досі є до певної, хоч дуже маленької міри, незалежний від держави. Якраз тотальне його узалежнення і є мета всієї аґрарної політики бюрократії в соіяльно-економічній галузі. Узалежнення колгоспу переводиться насамперед через МТС. Уже сьогодні, після проголошення нового типового правильника договору між МТС і колгоспом в січні 1948 р., проголошено також, що «МТС виступає в ролі організатора колгоспного виробництва». «Уже в 1937 р. МТС належало чотири п'ятих машин, що застосовувались в колгоспному виробництві. І ці розміри засобів виробництва, що належать державі, мусять постійно зростати» (Г. Е. Глезерман: «О преодолении классовых различий между рабочими й крестьянами в СССР», Видство «Правда», Москва 1950 р., стр 23).

І найясніше вже про цю перспективу розвитку говорить «Большевик», цитований нами в статті «Нові елементи большевицької ідеології» («Вперед», ч. 4, 1950): «По мірі просування від соціялізму до комунізму буде відбуватися зближення двох форм власности — державної й кооперативно-колгоспної —, при чому умовою цього зближення є скріплення провідної ролі державної власности в системі народного господарства». Й не дивно, адже за найновішою теорією Сталіна вже й комунізм можна побудувати в одній країні, а держава й при комунізмі, за його словами, не зникає... З удержавленням колгоспів неминуче колгоспне селянство буде переведене на грошову оплату праці. На це недвозначно натякає й вищецитований Г. Е. Глезерман, говорячи про практичні можливості ліквідації різниць між містом і селом. Зрештою, й при сучасній колгоспній системі оплата трудодня грішми пропорційно вже переважає оплату натурою: в 1938 р. з валового колгоспного врожаю на трудодні розподілювалось 26,9%, а з загального грошового прибутку колгоспу на трудодні йшло 52,8%. (Дані: А. Байков, «Розвиток совєтської економічної системи», в англ. мові, Нью Йорк 1947, ст. 312).

Такий сучасний стан і перспективи розвитку совєтського сільського господарства можуть і мусять бути перервані лише новою революцією. Матеріяльна база для цієї революції в СССР в наслідок цієї аґрарної реформи явно міцнішає. Продукційні сили в наслідок реформи ще більше зростають, але продукційні відносини залишаються без змін, стають законсервованими, змертвілими. Конфлікт між ними історично неминучий.

Бюрократія реформою укрупнення колгоспів спромоглася ще знайти тимчасовий вихід, ширше поле дії для тих нових продукційних сил, що зросли всередині дореформного колгоспу. Ще існує для неї одна коротка перспектива — удержавлення колгоспів. А далі... Далі тупик, кінець, неминуча революційна зміна існуючих й охоронюваних бюрократією продукційних відносин, усуспільнення й справжня колективізація сільського господарства.

Звичайно, цю перспективу революції в сільському господарстві ми розглянули ніби ізольовано. Одначе, вона є зовсім залежна від наростання революційних сил в цілій сталінській системі, і зокрема й насамперед — в робітничій клясі. А в цій галузі для бюрократії вже взагалі не видно ніяких перспектив, крім, хібащо, дальшого кількісного помноження, а тому й зміщення (кількість таки переходить в якість) свого власного гробокопателя.

Одначе, хоч і ізольовано ми розглянули сучасну ситуацію в сільському господарстві, всеж і ця аналіза показує, що вже є найвища пора для зміни тих аґрарних еміґрантських програм, що ще тхнуть анахронізмами. В противному разі самі носії тих програм відстануть від життя й процесів, що мають місце в СССР, і тим самим їхнє існування не відповідатиме історичній необхідності.

ПІСЛЯ БРИТІЙСЬКИХ ВИБОРІВ

Вибори до британського парляменту були одною з найцікавіших подій в сучасній міжнародній політиці. Голосування показало, що Лейбор Партія є тепер найсильнішою політичною організацією в Британії, яка впродовж останніх шістьох років зуміла поширити сферу своїх впливів внутрі британського суспільства. Коли в 1945 році 46% населення Британії голосувало за лейбористів, то тепер за них голосувало 49% виборців. Консерватори мали тепер 48% голосів, але їм вдалося здобути на 20 мандатів більше, ніж лейбористи, дякуючи своєрідній аритметиці виборів (по кожній окрузі кандидати проходять більшістю голосів. Так що там, де пройшли лейбористи, вони дістали дуже велику більшість, а консерватори всюди пройшли невеликою більшістю. Звідси голосів у лейбористів більше, а мандатів менше). Так прийшов до влади Черчіль.

На поразку лейбористів зложилися різні причини. Заважив тут у великій мірі натиск США, а з ним сподівання широких міщанських верств на допомогу, позички, швидке піднесення дешевим коштом життєвого стандарту. Але головною причиною поразок були відносини внутрі лейборівської партії, яка не зуміла консеквентно станути на шлях великих соціяльних реформ, яка не видвигнула продуманої до кінця своєї програми і тому відношення робітництва до неї було далеко не ентузіястичне. Ця безпринципність лейбористської верхівки викликала внутрі партії ряд непорозумінь і їх висловом була опозиція посла Бевана і цілого лівого крила Лейбор Партії. Вже під час виборів виявилось, що за Беваном і його товаришами стоїть робітнича маса: опозиція взяла на свої плечі обов'язок боронити партію в найбільш загро-

ристів безобличні опортуністи, переможцями вийшли консерватори. Цей факт є дуже повчальний.

Консерватори, використовуючи міжнароднє становище і важке становище країни, наобіцяли населенню все, що було можна: зменшення податків, поворот до ліберальної господарки, з якою зв'язані спогади про дешеве життя і т. д. Очевидно, щоб це все перевести в життя мусів би Черчіль мати до диспозиції не лише відповідні долярові фонди зі США, але кромі того бути... чародієм. Вже перші потягнення уряду Черчіля показала неможливість повертати історію Британії назад. Але уряд Черчіля це не абиякий уряд, це якщо не чародії, то, принайм... показик сучасної британської фінансерії: Міністр Батлер — це директор одного з найбагатших британських концернів, міністр лорд Волтон — голова Фінансового Товариства Левіс, міністр Літтелтон — директор найбогатшої фінансової інституції в Англії, лорд Ісмай — директор Льойд-Банку, Маркіз фон Салсбері — директор Вестмінстер Банку, міністр Манктон — приватного страхового товариства. Історія людства буде мати, на всякий випадок, цікавий досвід: чародії з уряду Черчіля мусять показати своє мистецтво.

Прихід Черчіля до влади відбувся в дуже складних обставинах, при ситуації, яка, з одного боку, показала, що б і л ь ш і с т ь британського народу є по стороні лейбористів і, з другого боку, саме тоді, коли внутрі Лейбор Партії відбувається процес її радикалізації і повної перемоги групи Бевана. В таких умовах поразка лейбористів не може бути жодною поразкою, а може лише потрібною фазою в розвиткові робітничого руху Британії. Витягнувши висновки з своїх власних помилок, цей рух мусить приготовитися до боротьби за повну перемогу. В 1890-тих роках Енґельс, пишучи про англійське робітництво, казав: «Не треба забувати, що ця робітнича класа є тою, яка зберігає в собі найкращі прикмети англійського характеру і що кожний крок вперед здобутий нею в Англії, ніколи не буде втрачений».

Лондон, 3. 11. 1951. **Р. Козачок**

Значення подій в Ірані

Події, зв'язані з націоналізацією англійських нафтових кампаній в Ірані, відомі нашим читачам з української й чужинецької преси. Тому корисним буде не переповідання зайвий раз вже відомих фактів, а зроблення з тих фактів певних висновків про значення тих подій в сучасному міжнародньому становищі та про соціяльну, економічну й політичну суть тих чинників і сил, які обумовили й спричинили ті події.

Мабуть сьогодні вже кожному ясно, що події в Ірані не є локального значення. Фактом є, що негайно після націоналізації нафти в Ірані, почався похід за націоналізацією нафти в ще важливіших, ніж Іран, нафтових районах Близького Сходу—в Арабських країнах, в Іраку, в Сирії й Лебаноні, де безпосередньо вже загрожені не англійські, а американські інтереси. Але націоналізаційний похід не обмежується лише на нафті: недавно відбулася, не зважаючи на протести США, націоналізація бувших американських залізниць на о вi Куба. Існують намагання націоналізувати кавчукові плантації в британській колонії Саравак на Малайському архіпелазі, проведено закон про націоналізацію бувших британських залізниць в Ірляндії. і. т. д.

Цей націоналізаційний похід історично є закономірним явищем. Характерно, що він відбувається саме в півколоніяльних та колоніяльних країнах, економіка яких носить ознаки февдалізму. Націоналізація певних галузей, а то навіть (цілком можливо) й цілого капіталу в таких країнах, без сумніву немає нічого спільного з соціялізмом. Є це ніщо інше, як революційне зламання февдальної шкаралупи силами національної буржуазії й продукційних сил молодого національного капіталізму, що народився під тією шкаралупою

Буржуазні революції, що зруйнували февдалізм в Европі й відкрили шлях для капіталістичного розвитку, обходились без широкої націоналізації насамперед тому, що вони відбувалися в рямцях національно-незалежних держав. В випадку Ірану й інших відсталих, залежних від чужого імперіялізму країн, буржуазно-капіталістичний шлях розвитку не можливий без націоналізації чужинецької імперіялістичної власности. Молода національна іранська буржуазія не мала змоги ні безпосередньо приватно й легально викупити англійську власність на іранську нафту, ні експропріювати її без покликання на авторитет народу-нації. Тому проголошено націоналізацію нафти, тобто, формально передано її у власність іранської держави. Націоналізація нафти відкриває шлях розвитку і р а н с ь к о м у, а не англійському капіталізмові. Націоналізація означає, що іранський капіталізм починає рости й розвиватись, а англійський—остаточно занепадати.

Націоналізована нафта опиняється в руках національної іранської буржуазії. Пізніший формальний перехід націоналізованої нафти *в приватну власність* іранської буржуазії є цілком можливий, але не неминучий і не необхідний. Буржуазії досить мати в своїх руках державу (що вона й має в сучасному Ірані), в формальній власності якої знаходились би головні засоби виробництва, щоб мати все, що тій буржуазії потрібне: зиски, контролю над виробничими процесами та над розподілом продукції. В цьому випадку ми матимемо новий *приклад державно - капіталістичної системи,* хоч може й примітивної та недорозвинутої. Таке є теоретичне соціяльно-економічне значення сучасних подій в Ірані.

Міжнародне політичне значення іранських подій є ще більш важливе. Ми вже згадали про стимулювання іранськими подіями наступу національної буржуазії в інших поневолених імперіялізмом країнах Близького Сходу, та співзвучність цього явища з подіями на інших континентах (Куба, Ірляндія, Саравак, й ін.). Цей наступ національної буржуазії колоніяльних країн є обумовлений і сам в свою чергу обумовлює занепад старої анахронічної системи світових імперіялізмів. До речі, дуже помилковим є трактування поняття імперіялізму лише як явища, що має відношення тільки до національно - культурних проблем (тобто, заборона національної мови, перешкоди для розвитку культури, денаціоналізаційна й асиміляційна політика, й т. п.). Таке поняття імперіялізму є дуже обмежене й примітивне і таку політику радше треба б називати великодержавним націоналізмом і шовінізмом. Всякий культурний розвиток базується насамперед на незалежній економіці й суспільному устрою даної нації, а не є якоюсь духово-ідеалістичною абстракцією. Англійці чи французи не забороняють малайцям чи арабам вживати їх власну мову, носити їхній національний одяг, чи зберігати побутові традиції. Але фактом є, що сучасної модерної малайської чи арабської культури не існує. Чому? Тому, що немає матеріяльної бази для її творення, тому, що економіка тих націй належить чужинцям, тому, що суспільним устроєм тих народів заправляють імперіялісти та продажня февдальна й церковна знать в особі королів, султанів, мул та магарадж, і скільки б вони не молились і не „боронили" національних інтересів та „допотопних" традицій, культура їх націй не розвивається. Отже, для справжнього культурного розвитку нації в умовах капіталістичного світу потрібна насамперед економічна незалежність від імперіялістів та суспільний устрій буржуазної демократичної республіки. Національна буржуазія колоніяльних країн на відповідному етапі історичного розвитку є прогресивною силою. Такою вона є сьогодні в Ірані й інших йому подібних відсталих країнах.

Іранська молода буржуазія є націоналістична, поскільки вона бореться за незалежність своєї поневоленої нації від чужих імперіялістів. Цей націоналізм поневоленої нації на відповідному етапі історичного розвитку є теж всебічно прогресивним явищем. Таким цей націоналізм є ще й сьогодні.

Боротьба іранської націоналістичної буржуазії проти британських імперіялістів є маленькою складовою частиною сучасного всесвітнього процесу — боротьби з світовими імперіялізмами всих мастей. Ця боротьба нормально приймає різні форми, хоч найчастіше вони є саме революційними. Наприклад, парляментарну боротьбу в Єгипті проти англійців за контролю Суецького каналу, чи таку ж боротьбу арабів у Французькому Марокко за недопущення будівництва американських військових баз в Північній Африці треба теж вважати формою революційної боротьби. Сумніву немає, що це не є безхребетний опортуністичний реформізм, хоч, з другого боку, не може бути жодних гарантій і надій, що націоналістична колоніяльна буржуазія може в любий момент, за яку-небудь подачку з боку імперіялістів, зрадити інтереси поневоленої нації. Таких прикладів в історії маємо аж забагато.

Найгостріші форми ця національно-визвольна боротьба прийняла зараз в Ірані й приймає в Іраку, Сирії, Лебаноні, Єгипті, де вона являє собою справжню буржуазну *національну революцію.* Ці, зовсім сучасні національні революції, є безперечно стимульовані великою національною революцією цілого Азійського континенту і насамперед перемогою національної революції в Китаї. Саме переможна китайська революція піднесла на ноги всю поневолену Азію, започаткувала епоху справжнього Азійського Ренесансу, й відгуки її, як кола, що розходяться від кинутого в воду каменя, ми бачимо сьогодні вже навіть на близькому Сході й в Африці.

Національні революції в колоніях остаточно руйнують прогнилу систему світових імперіялізмів.

Сучасна міжнародна ситуація цілком сприяє національно-визвольним рухам колоній. Світові імперіялізми загрузли в непоправні протиріччя й міжусобиці. Загроза нової світової імперіялістичної війни між СССР та американським блоком є щоденною реальністю, хоч обидві сторони вибуху цієї війни бояться. Бояться насамперед тому, що вона має перспективу закінчитися хвилею могутніх революцій, що зметуть з лиця землі обидва блоки. Протиріччя між імперіялістичними потугами і творять найсприятливішу зовнішньо-політичну обстановку для всих національно-визвольних рухів, які вже й використовують з успіхом ці протиріччя. Події в Азії [здобуття незалежности Індією та Індонезією, боротьба на Малаях та в Індо-Китаї] яскраво про це свідчать. А найяснішим прикладом використання протиріч між імперіялістами є сьогодні події в Ірані. Ще яких-небудь п'ятнадцять років тому [а для історії — це одна хвилина] — хіба можна було подумати про можливість націоналізації нафти в Ірані?! Смішно навіть. Та Англія стерла б з лиця землі цілий Іран! І сьогодні вона ще фізично спроможна це зроби-

(Закінчення на стор. 10)

А. Бабенко

Сталінізм -- найновіша форма російського імперіялізму

Основною ідеологічною засадою російської еміграції в її боротьбі з большевизмом завжди була теза, що большевизм є не національне російське, а інтернаціональне явище, яке паразитує на російському народі, компромітуючи його серед інших народів світу. Ми розуміємо мотиви, якими керується російська еміграція, обстоюючи цю тезу: вона хоче зберегти обличчя оборонця російського народу від чужого йому національно, спекулюючого на російському імені, інтернаціонального большевизму. Більше того, хоче представити себе оборонцем інших „Народів Росії" від поневолюючого їх інтернаціонального комунізму, що загніздився на маленькому острівці російського національного моря — в Кремлі. Не висунь цієї тези, сучасна російська еміграція виглядала б тільки як клясовий противник большевизму, як местник за знищений капіталістично - власницький устрій, при чому местник еґоїстично антинаціональний, який увесь час під'южує ворогів нової Росії на війну проти батьківщини. Позиція дуже не вигідна.

Наведену вище тезу про чужий російській нації, інтернаціональний характер большевизму російська еміграція обороняє не тільки в пресі, а й в офіційних виступах та заявах її керівних представників. Так напр. в американському часописі „Таймс" від 8 липня надрукована а в „Соц. Вестніку" за червень-липень повторена заява чотирнадцятьох керівних діячів російської еміграції, в якій вони заперечують твердження міністра Ечесона, що большевизм продовжує російські імперіялістичні традиції. Заява повторяє тезу про чужий російській нації большевизм і взагалі заперечує наявність тепер російського імперіялізму. Заяву підписали Керенський, Чернов, Абрамович, Ніколаєвський, Шварц ітд.

Нижче ми хочемо довести, що теза російської еміграції про не російський характер большевизму є не тільки фальшива, не тільки протирічить фактам, але, крім того, й шкідлива, бо обілює найаґресивнішого поневолювача народів—російський імперіялізм, переносячи вину з Росії на інтернаціональний комунізм. Між тим справа стоїть зовсім навпаки: доки большевизм залишався на інтернаціональних позиціях, доти він дозволяв поневоленим колись царатом народам критикувати імперіялістичне минуле Росії і відзначати заслуги борців проти російського імперіялізму (напр. Мазепи, Шаміля ітд), доти він дозволяв українізацію і навіть сам керував дерусифікаційним процесом серед неросійських народів.

Очевидно інтернаціоналістські позиції большевизму гальмували його русифікаторсько-імперіялістичні інтенції. Як тільки ж большевизм повернувся до імперіяльно-російських традицій (культ Петра І, Суворова і всіх інших діячів рос. імперіялізму, ґенеральські чини, пагони, відродження під протекторатом держави церкви ітд), відразу воскресли і традиції русифікаторства. Звідси робимо висновок, що претензії поневолених тепер Москвою народів повинні бути звернені не проти інтернаціональних рис большевизму, а якраз навпаки—проти російських імперіялістичних його традицій.

Нам думається, що взагалі в історії не існувало незалежної влади, яка спиралась би на закордонні чинники. Европейські абсолютизми були явищем по свойому інтернаціональним, бо династії були перемішані і часто представники династії одної країни стояли коло влади в інших країнах, але ніколи представник чужої династії не вів політики в ущерб країні, якою він правив. Німка Катерина була російською царицею і ніколи не вела пронімецької політики. Бо ж загально є відомо, що найбільш незалежна від народу влада мусить спиратися бодай на якусь частину того народу, вона відбиває певне співвідношення сил в народі, яким править, а не волю міжнародніх чинників.

Така природа всякої влади, в тому числі й большевицької. І це знаходить підтвердження в усій політиці большевизму від першого дня приходу його до влади. Російська делегація в Комінтерні мала в ньому фактично вирішальну владу і всі інші національні секції його робили так, як хотіли росіяни. Бо Росія утримувала Комінтерн і від самого початку робила його своїм знаряддям, хоч це й не входило в протиріччя з інтересами інших компартій, бо спочатку політика совєтської Росії не була імперіялістичною й еґоїстичною [принаймні у відношенні народів, що не входили колись до Російської імперії].

Кільки прикладів. Перейшовши до НЕПу, Росія нав'язує через Комінтерн іншим компартіям політику „змички" з селянством. Звідси творення Крестінтерну [селянського інтернаціоналу) в Москві, звідси добір з Москви правих провідників в інших компартіях, всупереч волі партійного членства (в такий спосіб хірурґічно були відсунуті від проводу в німецькій компартії Рут Фішер і Маслов і посажений правий Брандлер]. І навпаки, коли Сталін взяв курс проти правих, зі всіх компартій світу були усунуті „брандлерівці". Другий, менш видатний. але ще більш підтверджуючий тезу про владу Росії над Комінтерном а не навпаки, факт. В 1925 р. Українська Комуністична Партія (УКП] подала до Комінтерну скаргу на Рос. Ком. Партію, що вона веде великодержавницьку у відношенні України політику. З арґументами УКП за кулісами згоджувались представники інших партій, але в офіційному засіданні всі підтримували російську делегацію, на цей раз в ущерб комуністичному принципові про рівність націй. Бо російські комуністи залякували чужинців, що посилення сепаратизмів в Росії послабляє авторитет ВКПб в російському народі і це, з другого боку, підтверджує, що російські комуністи, щоб утриматись при владі, навіть в часи найбільшого їхнього інтернаціоналізму, мусіли були віддавати данину російським імперіялістичним традиціям і втягати в цю брудну історію компарії інших країн.

Так було в кращі часи, коли большевизм не грішив на великодержавництво, принаймні офіційно. В тридцятих же роках, з поворотом до великодержавницьких традицій, коли Сталін у вузькому колі приятелів проголошує тост (1932 р.): „Нам закидають червоний імперіялізм? Ну, так вип'ємо за червоний імперіялізм!" —в цей час розпочинаються одверті утиски проти не російських народів, головною небезпекою проголошується місцевий націоналізм, розпочинається так характерний для російських імперіялістичних традицій брутально-поліційний похід проти всього самобутного в культурному розвиткові народів СССР.

Може представники великодержавництва не визнають большевизм за російське явище тому, що він відроджує російські імперіялістичні традиції з тактичних міркувань, а не з патріотичних почуттів і переконань. Але якби це навіть було й так (а так це тепер не є, бо вихованці суворовських училищ напевне не з тактичних міркувань носять в серці ім'я свого патрона— найбільшого російського імперіяліста й реакціонера Суворова), тож яке це має значення? Адже корсиканець (не француз) Бонапарт був космополіт і зовсім не з патріотичних міркувань підпорядковував Франції інші народи. Так як тепер большевизм, він ставив собі ціль поширення нового суспільного устрою на Европу і тодішні французські меншовики з жахом кричали, що наполеонівські завоювання зовсім не витікають з потреб французської нації. Проте пізніші покоління французських імперіялістів зовсім не відмежовувались від бонапартових завоювань, а вважали їх найвищим проявом французського національного духу. Немає сумніву, що коли б Росії пощастило закріпити теперішні територіяльні загарбання „інтернаціонального" большевизму, то нащадки і меншовиків, і власівців, і всіх інших російських „демократів" благославляли б ті сталінські здобутки, як найвищий вияв російського національного духу.

Було б великою помилкою змішувати російське великодержавництво й імперіялізм, російським народом. Забитий одвіку самодержавством той народ ніколи не мав амбіцій панувати над іншими. Взагалі національним ідеалом простого російського люду завжди була скромність і кротость. За тридцять років революції імперіялістичні амбіції росіян дуже артофувались. Такий факт, як переклад поетами Прокоф'євим і Ушаковим вірша Сосюри „Любіть Україну", є тепер типовим явищем для російської інтелігенції в СССР. Росіянинові напевне нудить від отого большевицького ґаласу, що найбільші винаходи світу належать росіянам. Большевизм сьогодні вирівнявся з найшовіністичнішою частиною російської еміграції і її боротьба проти нього об'єктивно-історично виглядає тільки як розподіл національних функцій — большевизм здійснює імперіялістичну програму максимум, а опозиційна еміграція, на випадок провалу програми максимум, рятуватиме з большевицьких здобутків що тільки можна.

Сьогоднішня національна політика большевизму не має нічого спільного з інтернаціоналізмом і з світовою революцією. Справді, невже в інтересах світової революції й інтернаціонального комунізму треба було виганяти все німецьке населення з Східньої Прусії і населяти її росіянами? Невже це в інтеретах інтернаціонального комунізму треба змушувати дітей Совєтської Зони Німеччини й країн сателітів з другої кляси школи вивчати російську мову? Невже це в інтересах інтернаціонального комунізму і світової революції треба було, щоб умираючі з голоду українці їхали в 1933 р. до російських міст купувати відобраний у них хліб? А якщо для комунізму голод був потрібний, то хіба не природніше й не інтернаціональніше було б, щоб росіяни їздили за українським хлібом в Україну, що в дійсности й було в голодні рохи громадянської війни, коли большевизм був ще явищем інтернаціональним. Невже в інтересах інтернаціонального комунізму треба було ліквідовувати цілі автономні республіки і їхнє населення виселяти на Сибір, тобто на вимирання й асиміляцію?

У відміну від примітивного царського імперіялізму й імперіялізму „тимчасового уряду" Керенського, большевизм в своїй обрусітельний політиці пробує спертися на досягнення науки. З цього погляду надзвичайно цікаво є праця проф. Ю. Шереха, ще на жаль не надрукована, —„Принципи й етапи большевицької мовної політики на Україні", в якій наведено цікаві факти як до „братскаво сближення" російської й української мов притягнені науковці лінґвісти, які надзвичайно витонченим способом ґвалтують закони української мови (як, очевидно, й інших

мов народів СССР], вкорінюючи в неї російські форми. Таких методів не знала не тільки практика царату, але й більш культурних европейських імперіялізмів. Яке це має відношення до „інтернаціонального комунізму“ знає один Господь Бог, та господін Абрамович.

Звичайно, російський імперіялізм Сталіна дуже відмінний від імперіялізму царського чи мілюковського-меншовицького. Сталінський імперіялізм грандіозніший. Але в ньому ще більше російських амбіцій, ніж в попередніх імперіялізмах. Сталінськпй імперіялізм месіянський, це є справжнів третий Рим, вимріяний попередніми поколінчями російських імперіялістів. Він диявольско використовує світовий комунізм, щоб за його спиною полагоджувати егоїстично-російські справи [Східня Прусія, Тибет, Манджурія, російська мова в сателітах, в Китаї, російська церква в Китаї ітд). Він творить фантастичну історію СССР, як історію нового світу на планеті, але з центром в Москві. І цей новий світ підготовляли... Петро Перший, Суворов, Кутузов ітд. Це бред божевільного, але на тому бреді виховуються міліони молоді в СССР і в сателітах. Яке це відношення має до інтернаціонального комунізму?

Прямо дивного як можна бути так засліпленим, щоб злочинства російського імперіялізму видавати за дії інтернаціонального комунізму! Ні, ми рішуче беремо під оборону комунізм. Це ж його перманентно ґвалтує, підкупає, оббріхує російський большевицький імперіялізм, щоб зробити своїм покірним і сліпим знаряддям.

З наведено бачимо, що теза російської еміґрації про не національний, не російський характер большевизму є невірна, фальшива теза. Большевизм є і завжди був національно російським явищем, не в меншій мірі, ніж люба течія російської еміґрації. Взагалі любий політичний рух любої країни, який би лівий він не був і на яких би інтернаціоналістських позиціях не стояв, є рухом для даної країни національним доти, доки спирається на соціяльні процеси в даній країні і доки провід того руху висунутий ним самим, а не наставлений з зовні. Але навіть французька компартія, з наставленим Москвою проводом, ще не до кінця втратила національно французький характер, бо в ній відбуваються внутрішні процеси, що постійно штовхають нам позиції тітоїзму, тобто емансипації від Москви, не в розумінні ворожости до неї, а в розумінні провадження політики, що витікає з завдань комуністичної революції у Франції, а не з завдань російського імперіялізму. Хоча з погляду Тореза, Дюкльо і інших сталінських аґентів у франц. компартії провадження проросійської політики ще не зовсім протирічить цілям комуністичної революції у Франції. В усякому разі фашист Деґоль, з його обвинуваченнями Тореза в проросійській політиці, є ближчий до істини і більш стоїть на марксистських позиціях, ніж соціял-демократи Абрамович і Шварц з їхніми обвинуваченнями Сталіна в якійсь абстрактній політиці „інтернаціонального комунізму“. А чи знають Абрамович і Шварц, що ця теза „інтернаціонального комунізму“, який ніби панує над російським народом, позичена російською еміґрацією у Гітлера (у Гітлера це звалось тільки „інтернаціональним жидокомунізмом“)? А втім треба бути справедливими і ствердити, що здається й Гітлера наділили цією тезою російські еміґранти. Ось до чого можуть докотитись соціял-демократи, якщо вони навіть один пальчик покладуть в рот імперіялізмові!

Щоб успішно боротись з большевизмом і не бути при тому зрадниками батьківщини і аґентами чужих імперіялізмів, російська еміґрація повинна рішуче перебудовати свої ідеологічні позиції. Досить уже „інтернаціонального жидокомунізму“! Треба боротись з російською націоналістичною сталінською реакцією й імперіялізмом. Треба увімкнутись в назріваючий процес визвольної боротьби безвласницького суспільства народів СССР проти змертвілої тоталітарної диктатури, яка грає на низьких інстинктах квасного російського шовінізму і тим провокує еміґрацію ца невдячну ролю оборонця імперії. Велич майбутньої Росії не в суворовських традиціях [це вже скінчилось!], а в тому новому для світу слові, яке витікає з нової соціяльної дійсности, створеної в муках і крові революції. Після падення сталінізму ця нова дійсність стане джерелом отої величи, що довго живитиме світ новими ідеями. Так як Франція після своєї революції ціле дев'ятнадцяте століття живила Европу новими ідеями. Але то буде не в формі держави „Народів Росії“, а в формі самостійних держав колишньої тюрми народів. Бо ця форма самостійних держав — теж одна з ідей Великої Східноевропейської Революції.

Юл. Мовчан

На кого і на що покладаються російські мракобіси?

Воно може і фантастично і комічно, але факт є фактом, що серед російської білогвардійщини і досі є люди, які з поважною «науковою» міною на обличчі заявляють публично, що на світі властиво «немає українців», а є тільки «20 мільйонів малоросів», що замешкують «десь там» на півдні «необъятной Росії». Що такі люди ще існують — про це можуть переконати виступи хоча б отакого професора Гарвардського університету (США) — Карповича. В цілком поважному тоні (хоч, розуміється, без жодних наукових підстав), цей старий еміґрант баламутить американську публіку своїми малоросійськими нісенітницями.

Панів Керенських і Карповичів зовсім не турбує той факт, що якби тепер на Україні назвати пересічного українця «малоросом», то це однозначне було б або з образою для тієї людини (у випадку старших людей, що ще пам'ятають царат), або це слово було б взагалі незрозумілим і диким — у випадку, якщо б це стосувалося молодого покоління, що вже не пам'ятає ні «Малоросії», ні «малоросів». Навіть большевики, хоч як широко тепер витягають на світ божий все старе, царське, віджите, і хоч до яких тільки методів вони не доходять в поборюванні всього того, що є українське, навіть вони не осмілюються витягати з архіву той старий, покритий порохом і цвіллю, термін. А між тим, повторюємо, для панів Карповичів і далі не існує жодних українців, а існують тільки «малороси». Одначе, вони це роблять не тому, що не знають, що ніяких малоросів вже немає, а тому, що мають щодо цього певні свої розрахунки. Бо українець — це вже поняття споріднене з окремою (українською) нацією, а малорос — це тільки «мала Росія», це «ніяка нація», а лише щось меншевартісне в порівнанні з «великоросами», тобто, з «головним народом», як пише редактор американського органу російських єдинонеділимців, «Новое Русское Слово», Вайнберг.

Але нас тут цікавить не те, якої термінології дотримуються російські великодержавники у визначенні того чи іншого народу. Нас цікавить тут питання — ЧОМУ вони так це роблять? Чому вони нас знову хочуть зробити «малоросами», тобто, замість червоно-московського, хочуть знову накинути нібито «краще» — біло-московське ярмо? На кого ці білі росіяни покладаються у здійсненні своїх диявольських плянів? Адже ввесь український народ буде проти них!

І ось одна з перших сил, на яку розраховують московські мракобіси — це.., як може й не дивно для декого — є США. Країна, отже, яка без сумніву мала б вирішальний голос у висліді війни з червоною Москвою, якщо б така війна вибухла і закінчилась би перемогою США. Чому вони сподіваються на Америку? Адже Сполучені Штати Америки в опінії багатьох народів — це країна «традиційної волі», країна противна всякому національному поневоленні і пригніченню. В чому ж справа? Що мають спільного нащадки Джеферсона і Лінкольна з білими московськими імперіялістами, зусилля яких скеровуються тільки до одного — за всяку ціну не допустити до розвалу проклятої всіма російської тюрми народів.

Не будемо тут торкатися славних імен в такій же мірі славної американської історії. Сполучені Штати Америки **в порівнанні з Росією** це справді країна волі і прогресу. Передусім, це країна славної Революційно-Визвольної Війни 1776—83 рр., яка мала не аби-який вплив і на пізніші революційні події в Европі, і про яку (війну) з таким пієтизмом говорить кожний американець. Але після Наполеона І Бонапарта згодом прийшов Наполеон III. Так само після славного Джеферсона і Лінкольна, до президентури прийшли Рузвельти, Тафти і Вільсони. І сталося так, що завжди свободолюбива Америка, за останні кілька десятків років, з цілком, як то кажуть, чистим сумлінням на серці, посередньо, а то й безпосередньо допомагала деспотичним режимам, зокрема — російському режимові придушувати національно-визвольні змагання народів. Не нашим завданням є детально тут перераховувати всі відомі історичні факти, щоб сказати, що це було так, а не інакше. Та всеж таки зазначимо, що уряд США — переможець в 1-ій світовій війні, і слухати не хотів 1919 р. про самовизначення народів поневолених Росією. 1933 року, коли наш народ під російським ярмом спіткала одна з найбільших (а може таки і найбільша) трагедій в історії — уряд демократичної Америки під президентурою «демократа» Рузвельта не тільки нічим не допоміг в нашій трагедії, а навпаки — нав'язав дипломатичні стосунки з Москвою, чим самим подав і моральну і матеріяльну допомогу нашому катові — Сталінові. Цей факт є занадто болючим для нашого народу, щоб ми могли його будь-коли забути. Так само події під час і коротко після 2-ої світової війни (Ялта, примусові депротації) не свідчили, що Америка справді є другом поневолених народів. Правда, буквально останніми місяцями політика США нібито починає ставати на інші рейки. Маємо на увазі недавній виступ міністра зак. справ США Ачесона а також прихильні виступи в оборону національно-визвольних змагань поневолених Москвою народів, зокрема, народу українського, газети «Ню Йорк Таймс» — найбільшого і найповажнішого щоденника Америки. Очевидно, всі ці виступи є дуже відрадним і похвальним явищем, проте вони ще є дуже не рішучі і бліді в порівнанні з тим, що треба булоб сказати в справі цього питання. І ось саме на підставі того, що політика США ще не є цілком ясною щодо національно-визвольного питання поневолених Росією народів,

Під увагу Читачам!

Звертаємо увагу наших читачів на зміни адрес наших представників.

Нова адреса нашого Представництва в США є тепер така:
Vsevolod S. Holub
P. O. Box 24 New York 21, N.Y.

Нова адреса нашого Представництва в Австралії є така:
Borys Czerkasow
Melville, Kitchener Rd 10 W.A.

Кромі цієї адреси Видавництво «Вперед» заступає в Австралії також:
Ihor Nakoneczny j
67 Seaton Tce., Seaton Adelade S.A.

Видавництво «Вперед»

а особливо на підставі не так давно минулих фактів, про які ми вище згадали, білоеміґранти Карповичі снують свої пляна щодо відновлення білої «єдиної-неділимої». Вони сподіваються, що США і на цей раз стане безумовно по їхньому боці.

І тут багато з нас задає собі питання: чому це так? Чому така вільнолюбна країна як США і досі чітко і недвозначно не стала по боці всіх поневолених народів?

Очевидно, пояснювати це тільки тим, що ми тепер не маємо Вашинґтонів і Джеферсонів, а натомість маємо Гарі Соломона Трумана — було б наївним і не вірним. І то не тільки тому, що і в часи Вашинґтона і Джеферсона половина держави була рабовласницькою, і ніхто тоді навіть не заїкнувся, щоб знести те народне нещастя. (До речі, Ґеорґ Вашинґтон, будучи великим землевласником, і сам мав багато рабів. Лише напередодні своєї смерти він розпорядився відпустити рабів на волю . . .) Причина такого «незрозумілого» факту криється також в деяких історичних особливостях розвитку США. А справа в тому, що війна США (тоді ще тільки 13 Колоній) з Англією хоч і була війною за незалежність, то всеж таки вона не була національно-визвольною війною в нашому розумінні цього слова. Розглядаючи причини тієї війни — в тому числі знаменитих «27 ґрievансес» (тобто, обвинувачень, оскаржень) з Декларації про Незалежність, що її написав Джеферсон і приняв 4-го липня 1776 року 2-ий Континентальний Конгрес у Філядельфії, ми побачимо, що головна суть тих обвинувачень зводиться до економічних оскаржень, тобто до того, що Англія в ріжні способи утруднювала економічний розвиток Колоній. Високі податки, транспортові утруднення (перешкода в торгівлі з іншими країнами), страх перед релігійними переслідуваннями — такі в основному мотиви тієї великої війни. Щоправда, Колонії були також незадоволені з того, що Англія порушувала права місцевих леґіслятур (місцевих законодавчих органів), одначе ці обвинувачення мали більш локальний характер і в кожному разі вони мали куди менше значення, ніж обвинувачення економічного характеру. Щодо національно-визвольних гасел американських колоністів, то вони для них тоді майже не існували з тієї простої причини, що переважна більшість тих колоністів — цеж були самі англійці, і тому національного гніту, як такого, вони фактично не відчували. Щоправда, у війні брали участь і колоністи інших національних походжень (ірляндці, німці, скандинавці), одначе їхня роля була треторядна. Може ця обставина є однією з причин тієї нібито «незрозумілої» байдужости США до національно-визвольних змагань інших народів?

Для підтвердження вищезгаданої «байдужости» США до нац.-визвольного питання можна ще булоб навести і те, що США, подібно до інших імперіяльних потуг,так само дуже нерадо дає незалежність тим народам, які вона здобула під свій контроль. Правда, оскільки США на світову арену виступили тільки тоді, коли майже всі «вільні» землі вже були позахоплювані іншими імперіялістичними потугами, США не мають навіть десятої частини того, що має приміром Росія чи Англія.

Очевидно, є ще й інші причини, чому американські політики іґнорували та ще і досі іґнорують нац.-визвольні рухи інших народів. З цих причин можна булоб вказати намагання зберігти велику Росію, як противагу проти Англії та Японії. Також напевно не останню ролю відогравала спільність інтересів панівних кляс як в США так і в Росії.

Так само п. п. Керенські та Карповичі напевно не покладаються тільки на допомогу «дяді Сема» (ану ж, гляди, той дядько раптом перетвориться на справжнього друга поневолених Рсією народів!). Вони напевно ще в більшій мірі покладають надії на свою «доблесну» армію, яка б знову, як то було не раз в історії, силою баґнетів «воссоєдинила б» всі збунтовані проти Москви народи. Також напевно деякі надії покладають вони і на наших сусідів (приміром, поляків), з якими вони, аби за всяку ціну втриматися при владі, знову попробують ділити наші землі. Нарешті, не секрет, що їхні зусилля також будуть скеровані на підшукання ріжних перевертнів, ріжних хоч вже і дуже малочислених, але ще таки існуючих малоросів, які за кавалок гнилої ковбаси підуть служити навіть і чортові. В планах російських мракобісів є ще не мало ріжних «можливостей», але про це варто сказати вже іншим разом.

Що таке капіталізм?

(Америка в цифрах)

В січні цього року президент Труман проголосив данні про державний бюджет 1951 й 1952 р.р. Бюджетна статистика виглядає так:

	1951		
Витрати	дол.	47,2	мільярди
Прибутки	„	44,5	„
Дефіцит	„	2,7	„
Державний борг	„	260,3	„
	1952		
Витрати	дол.	71,6	мільярди
Прибутки	„	55,1	„
Дефіцит	„	16,5	„
Державний борг	„	276,3	„

Дефіцит і державний борг американської держави проґресивно зростає. Матеріяльних підстав для покриття дефіциту і боргу немає жодних, бо система оподаткування вже доведена майже до максимальних можливостей (про це див. нижче).

Кожен бюджетовий доляр розподіляється офіційно так:

Доляр приходить:	
Прямі податки з населення	35 центів,
Податки з корпорацій	27 центів,
Нові податки	23 центи,
Податки на монопольні товари (цигарки, горілка)	11 центів,
Митні податки й інше	4 центи.
Доляр витрачається:	
На озброєння	58 центів,
Для закордону	10 центів,
Проценти на держ. облігації	8 центів,
Виплата ветеранам	7 центів,
Інші витрати	17 центів.

Державний борг зростає тому, що держава мусить для покриття своїх витрат випускати державні облігації, т. зв. «бонди». Ці бонди скуповуються в величезній більшости великими капіталістичними підприємцями. На ці бонди держава платить щорічно процентовий зиск (вісім центів з бюджетного доляра). Також ці бонди в любий час можна відпродати назад державі. Для виплачування навіть цих процентів по бондах (не говорячи покищо про інші державні витрати, як воєнний бюджет, тощо) держава мусить накладати все нові податки на населення. І так, вже одна частина податкових грошей переходить в руки великих капіталістів через бонди. Про решту податкових грошей ми скажемо нижче. А якщо б держава зменшила або припинила (напр. в наслідок кризи) виплату процентів на бонди, то власники бондів негайно повернули б бонди назад державі, вимагаючи по праву зворот грошей за них. Підраховано, що якби власники бондів вирішили повернути лише половину тієї кількости бондів, що сьогодні є в їхніх руках, тобто, іншими словами — вимагали б повернути їм лище половину державного боргу, то й тоді б американська держава негайно збанкротувала, бо свій державний борг вона не має чим покрити. Це є одно з найслабших місць в цілій американській системі. А борг далі зростає, держава змушена й далі випускати все нові бонди, бо дефіцит держави зростає.

В згаданій бюджетовій промові през. Труман вимагав нового підвищення податків. В вищеприведеній таблиці це занесено як «нові податки» — додаткових 23 центи з кожного бюджетового доляру. Ці нові податки насамперед потрібні для покриття витрат на озброєння (воєнний бюджет). Розподіл нових податків по групам населення дуже характерний. Ті люди, що мають найнижчий річний прибуток, тобто — трудящі, одержують підвишку податку на 20%. Чим вищий річний прибуток людини, тим менший відсоток податку з нього, так що той, хто одержує один мільйон долярів річного прибутку (капіталіст), платить лише 3% на податок. Отже, весь воєнний бюджет явно переставлений на плечі трудящого населення країни. Тепер, якщо до цього нового податку додати ще всі попередні податки та податки місцевого значення, то з кожного доляра зарплатні (коли пройде новий бюджет) забиратиметься 40 центів на податки.

Знову ж ці податкові гроші йдуть ніби безпосередньо державі. А держава оплачує ними свої замовлення на зброю в приватно-капіталістичних підприємців. Адже вся промисловість (в тому числі й збройна) в США належить тільки приватним власникам-капіталістам. За кожен випродукований танк, літак, чи рушницю держава платить продуцентові-капіталістові готівкою по контракту. Так гроші з оподаткованих трудящих переходять до капіталіста. А навіть і ті мізерні 3½%, що сам капіталіст, як громадянин і мешканець держави, мусить платити на податок, повертають-

ся йому ж назад. Й не дивно, отже, що прибутки капіталістичних монополій зростають казковими темпами. За час від 1945 до 1949 р.р. монополії загребли 135 мільярдів долярів зисків перед обтягненням податків і 78 мільярдів долярів додаткових без податків. В 1950 році вони згребли понад 35 мільярдів додатково, що становить на 30% більше, ніж в 1949 році. Крім того, 15 мільярдів долярів були відложені на бік і звільнені від податків в рахунок амортизації (зужиття) підприємств. Разом це виносить за 1945—50 р.р. — біля 270 мільярдів долярів прибутку. Тяжко навіть уявити, що значить ця казкова цифра. За ці гроші можна би було побудувати 27 мільйонів будинків, тобто, щось приблизно, як 27 нових Нью Йорків; або можна б купити 135 мільйонів авт, тобто більше ніж по три авта на кожного мешканця сучасної України, включаючи й дітей; або навіть купити цілу американську державу (бо її борг виносить якраз 270 мільярдів), якби вона продавалася на ринку. Хоч вона, зрештою, не продається, бо вже куплена самими монополіями.

Характерні ще й такі показники. Збут продукції всієї промисловости США в першій половині цього року зріс лише на 8%, а зиски її зросли за цей же час на 27%. Збут сталеварної промисловости зріс лише на 3%, а прибутки зросли на 19%. Це говорить за те, що монополії обдирають державу й населення як тільки можуть. На свою продукцію вони сами встановлюють ціни й ці ціни проґресивно зростають. Америці потрібна зброя і продуценти зброї — монополії це з успіхом використовують. Компанія Дженерал Моторз, яка має в своїх руках 41% всієї автомобільної промисловости, зараз переключилася на продукцію танків. Наслідок: в 1939 році її чисті прибутки становили 183 мільйони долярів, а в 1949 році — 656 мільйонів, тобто — зріст на 258%. Компанія Юнайтед Стейтс Стіл, що контролює 29% всієї сталеварної промисловости, найбільш потрібної для озброєння, мала в 1939 році 41 мільйон чистого зиску, а в 1949 році — 165 мільйонів, тобто — зріст на 300%, а в 1950 році — 215 мільйонів, тобто — 435% зросту, порівнюючи з довоєнними часами.

Диктатура монополій в економіці й на ринку та зріст податків призводить до проґресуючого заниження життєвого стандарту. Офіційна статистика в цій галузі публікується з великими запізненнями. Так в 1951 році опубліковано лише данні за 1949 рік. З них бачимо таку картину: Пересічний прибуток на одну американську родину в 1949 році виносив 3100 дол. на рік. Такий річний прибуток одержували 7,8 мільйонів родин, з 39,1 мільйона всіх родин в США. 18,6 мільйонів родин одержували **менше** ніж 3000 дол. річно. 11,7 мільйонів родин одержували більше ніж 3000 дол., але менше ніж 10.000 дол. Лише один мільйон родин одержував більше ніж 10.000 дол. річно. Порівнюючи з 1948 роком, пересічний річний прибуток американської родини **зменшився** на 100 дол. (Порівняй прибутки монополій за цей же час).

Ціни ж на харчі й інші засоби споживання зросли лише протягом 1950 року на 35%, а порівнюючи з довоєнними — зросли на 270%. Оце й є вся картина. З цього можна зробити певний висновок: хоч який не є ще високий американський життєвий стандарт, але, поперше, він вже не є такий високий, як це декому здається, і яким він був ще, скажімо, п'ять років тому, й по-друге, він постійно знижується й буде далі знижуватись, при чому — різкими темпами, як це вже й помітно за останні три роки.

Крім того, ми не узгляднили тут ще й багатьох інших чинників, як зростаюча інфляція, зростаючі трудноші з ринками збуту, зростаюча перепродукція, й т. п. Все це разом взяте говорить не в користь міцности американської економічної системи. Радше навпаки: вона балансує зараз над прірвою нової економічної кризи.

Дехто ще може покладати надії на демократію. Ще можна критикувати уряд і лаяти монополії, але не можна щось **робити** проти тих монополій. Це вони призводять американську економіку до занепаду. Але їх унешкідливити можна лише націоналізацією й заведенням вседержавного плянування. Саме це і є заборонене в американській демократії. Навіть звичайний робітник, що поступає на працю чорноробом в велику кампанію, мусить підписати декларацію й присягнути, що він не виступатиме «проти приватної власности, як основи американської економіки й демократії.»

С. Г-ко.

P. S. Всі статистичні данні в цій статті взято з офіційної американської преси. Джерела: «Нью Йорк Таймс» за 16. 1. 1951 та 26. 2. 1951, «Нью Йорк Гералд Трібюн» за 18. 2. 1951.

Новий склад уряду Совєтської України

Перша сесія новообраної Верховної Ради УССР, що засідала в Києві на весні цього року, вибрала такий новий склад «керівних органів» України: Голова Президії Верховної Ради — Михайло Гречуха; заступники голови — генерал Сидір Ковпак та Кузьма Пелехатий; секретар — Василь Нижник; члени президії Верховної Ради: Василь Дадев, Олександер Давідов, Клавдія Герасименко, Андрій Гречко, Олександер Кириченко, Анатоль Колибанов, Леонід Мельників, Олександер Палладін, Микола Підгорний, Макар Посмітний, Мотрона Рябець, Олександер Струєв, Іван Туряниця, Григорій Шевель.

Президія Верховної Ради затвердила такий новий склад «уряду» України:

Голова Ради міністрів — Дем'ян Коротченко; заступники голови — Анатоль Барановський, Микола Бубновський, Анатоль Єфременко, Леонід Корнієць, Дмитро Мануїльський, Володимир Мацкевич, Григорій Онищенко, Петро Рудницький та Іван Сенін. Міністри: плянування — Василь Гарбузов, державного контролю — Олександер Пірогов, закордонних справ — Дмитро Мануїльський, державної безпеки — ген. Микола Ковальчук, внутрішніх справ — Тимофій Строкач, фінансів — Григорій Сахновський, сільського господарства насюк, торгівлі — Василь Запорожець, здоров'я — Лев Медвідь, освіти — Григорій Пін— Никифор Кальченко, юстиції — Денис Пачук, радгоспів — Олександер Власенко, легкої промисловости — Константин Козко, харчової промисловости — Іван Грицюк, місцевої промисловости — Павло Гриценко, лісової промисловости — Михайло Кулбейкін, лісового господарства — Анатоль Солдатов, м'ясної й молочної промисловости — Григорій Бутенко, рибної промисловости — Микола Лушкінов, текстильної промисловости — Євген Алексєєвський, автомобільного транспорту — Іван Хабло, комунального господарства — Олександер Селіванов, промисловости будівельних матеріялів — Олександер Шинкарьов, мешканевого будівництва — Іван Козуля, меблової промисловости — Тимофій Шпанько, кінематографії — Іван Мазепа, соціяльного забезпечення — Федір Ананченко, інспектор шкіл — Борис Коваль, голова комітету в справах культури — Яків Сірченко, в справах мистецтва — Давид Копиця.

Оцей ляльковий театр, складений з 57 слухняних героїв, носить назву уряду сучасної України. Директором цього лялькового театру, як відомо, є Йосиф Сталін. Дійсно — 300 ображених і нещасних мавп, як казав Микола Хвильовий . . .

(В. Г.)

Значення подій в Ірані

(Закінчення з 6 стор.)

ти, але не може з огляду на міжнародню ситуацію: окупувати Іран, це значить розв'язати війну з СССР. І навпаки — СССР теж би хотів захопити іранську нафту, але це значить розв'язати війну з Заходом. І так на цьому виграє тільки іранська буржуазія й цілий національно-визвольний рух.

Кому іранська буржуазія тепер буде продавати нафту? Це вже зовсім не академічне питання, не має воно й великого значення. Тому його можна залишити на розгляд політичним астрологам. Одначе, найбільш імовірним є, що продаватиме всім потроху: англійцям, росіянам і китайцям. Характерно, що американці роблять спеціяльні заходи в цій справі і під ширмою нейтрального арбітра, що ніби хоче полагодити англо-іранський конфлікт, вамагаються за рахунок потерпівших англійців здобути контракти на купівлю іранської нафти для себе. Нічого не поробиш, „business is business»! Одначе, можна не сумніватись, що американцям не вдасться перетворити Іран на нову Венецуелю. Не такі вже зараз часи. СССР теж робить різні закулісні дипломатичні заходи. Але Іран не є, і без війни не захоче стати новою Румунією.

Вс. Ф-с.

Виправлення помилки

В попередньому 5—6 (17-18) числі «Вперед» в статті Вс. Феликса «Сучасна економіка СССР», в таблиці ч. 1, на стор. 3, вкралася технічна помилка: в рубриці «1950 р.» цифра 76,3 млн. відноситься до кількости голів великої рогатої худоби, а не до коней. На стор. 4 в тексті статті сказано, що «даних про кількість коней в 1950 р. не опубліковано».

На „Пресовий фонд „ВПЕРЕД-у"

зложили за час від 1. V. до 1. жовтня 1951 р.

Канада: П. Пурич — 2,40 дол., М. Москалюк — 3 дол., М. Бова — 3 дол., П. Бучинський — 3 дол., М. М. — 1 дол., члени УРДП в Канаді — 31 дол.

США: проф. Р. Р. — 10 дол., Е. Мко — 7 дол., Л. Ек. — 6 дол., С. Я. — 5 дол., В. Гко — 5 дол., Г. Сов. — 5 дол., Ю. М. — 10 дол. П. Кибкало — 5 дол., Кир. В-ський — 4 дол., Л. Л. — 2 дол., Л. Д. — 2 дол., чени УРДП в США — 32 дол., американські приятелі «Вперeду» — 50 дол., Ю. Мов — 10 дол., Сова — 5 дол.

Британія: Люц. — фунт.

Австралія: група читачів через п. Нагірного — 1,12 фунт, Б. Ч. — 5 фунтів, Б. Ч. — 3 фунти.

Франція: Філія Укр. Громади в Монбільярді — 4000 фр., П. Сидоренко — 1000 фр.

Література й життя

ЖДАНОВЩИНА

В серпні цього року минає п'ятиліття жданівського пляну перебудови совєтської культури, п'ятиліття з дня виголошення Ждановим промови по питаннях культури. Якимось збігом обставин на цей «ювілей» припала всим вже відома історія погрому нашого поета Володимира Сосюри. І такий збіг обставин дає можливість зробити де-які висновки про виконання жданівської п'ятирічки.

Сумна, сумна ця історія. Не для нас, а для Сталіна. Не тому, що нам так хочеться, а тому, що так є. Адже жданівський плян таки повністю провалився. І скільки б не скаженів Сталін, скільки б не займалися магією його опричники з відділу пропаганди й агітації ЦК ВКП(б), покликаючись на цитати покійного Жданова, не прищипається й не прищепиться ждановщина ні на якій культурі жодного з народів СССР.

Чого ж захотів був прикажчик від культури Жданов. Він, як та баба з народної казки, захотів командувати золотою рибкою, захотів забити культуру народу в труну формалізму, політики, постанов партійних бюрократів, захотів, щоб культура народів СССР, і насамперед культура російського народу, служила виправданням стистемі Великого Молоха. Адже навіть не про культуру йому ходить. Він використовує її лише як засіб для збереження й виправдання свого підлого існування. Йому ходить про виправдання сталінської системи історичними аналогіями. Звідси розмальовування всих отих Петрів Перших, Суворових, Нахімових, Переяславських рад і т. п. подій і фігур з арсеналу російського імперіялізму. Цим тільки можна пояснити, наприклад, заборону другої серії кінофільму Айзенштайна «Іван Грозний», про який в постанові ЦК ВКП(б) з 4. 9. 1946 р. — говориться, що Айзенштайн «виявив неуцтво в зображенні історичних фактів, представивши **прогресивне військо опричників** Івана Грозного в вигляді банди деґенератів, на зразок американського Ку-Клукс-Клану, а Івана Грозного, людину сильної волі й характеру, — слабохарактерним і безвольним, чимось вроді Гамлета». Цими вимогами аналогій тільки й можна пояснити жахливу бездарність нового кінофільму «Мусоргский», де великий російський композитор 19-го століття зображений мало не членом сучасної ВКП(б), а його приятель, композитор і критик Стасов — як політкомісар, що громить «буржуазних космополітів» з царського двору і, буквально, цитує промови Жданова.

Бо який же інший сенс ждановщини? Плекання російської національної культури? Так це ж вищої марки фарс, бо абсолютизми, які вони не були національні, ніколи не засягали в глибину народної творчости, бо самі вони з природи своєї антинародні. Тому не можна назвати плеканням культури ні фільм «Мусоргський», ні по-ждановськи витримані оповідання Галіна «В Донбасі», ні навіть роман «Іван Грозний» Костильова, ані жодного іншого значнішого твору, що з'явилися в часи жданівської п'ятирічки. І хто серед російського народу й його культурних сил може сприймати ждановщину, як вияв прогресу в російській культурі? Ніхто, крім некультурних, напівграмотних бюрократів, міністрів постачання та досі бородатих голів якого-небудь загомінкового костромського колгоспу. Та хіба ще «умилительные» герої з чиновників Временного Правительства, що зараз ображено сидять на еміграції. Вони розуміють Жданова по-своєму. Вони теж роздуваються, як криловська жаба, пихою й гордістю за свою «родіну». Ось приклад: «Всяка еміграція, а російська насамперед, є ні що інше, як інтелектуальний острів, зовсім відірваний від метрополії. Але люди цього острова міряють своє життя аршином Великої Землі, вони дивляться на світ очима великого народу й **великої держави** і в найображенішого вигнанця, в найзлішого противника комунізму є в душі якась непомітна краплинка гордости **за сучасну** Росію, хай злиденну, жорстоку, страшну, ставшу пострашищем світу, але всетаки могутню й незалежну» (А. Астахов, в «Новом Русском Слове» за 21. 8. 51).

А про вплив ждановщини на не-російські народи СССР і говорити нічого. Вони вже давно переросли ту межу, коли ще природньо могли орієнтуватися на культуру «старшого брата», коли ще справді могли чогось вчитися в великої російської культури. Для жданових московських і еміґрантських ці народи можуть ще видаватися полінезійськими дикунами, які вперше побачивши білу людину, молилися на неї, як на Бога. На жданівського ж бога тепер не можуть молитися не тільки не-російські народи, а й сам народ російський.

Провал жданівської п'ятирічки ми бачимо насамперед в тому, що ждановщина не спромоглася створити жодного порядного мистецького твору. Не спромоглася тільки тому, що вона є штучним бюрократичним і цілком ненормальним для мистецтва й культури явищем. Неприв'илася жданівська плітика ні на національній культурі неросійських народів (доказом є невгаваючий гавкіт ждановців на «націоналізм в культурі»), ні на національній культурі російського народу. Доказом цього останнього є хоч би той факт, що російські поети Прокоф'єв та Ушаков перекладали й друкували вірш Сосюри «Любіть Україну», ніби навмисне підкреслюючи свою солідарність з українським поетом, який явно пішов в розріз з ждановщиною. Багато про це все ще можна би було сказати, але ми знаємо, що коли ждановщина й провалилась на культурному полі, то беріївщина в МВД ще жива й з огляду на це ми ще будемо мовчати.

Ми знаємо, що за ждановщиною стоїть беріївщина. В 1950 р. Лаврентій Берія прорік, що «російський народ з його ясним розумом, стійким характером і **розумним терпінням** заслужив загальне признання керуючої сили Совєтського Союзу серед всих народів нашої країни». Не дивуйся, читачу, що ці самі слова були висказані Сталіном ще в 1945 р. і Берія просто їх повторює тепер як свої власні. «Ясний розум» Берії спромігся лише додати до слів Сталіна натяк на «терпіння». То ж, на жаль, ще є багато шансів, що можуть потерпіти ті, хто не погодиться з культурницьким вченням Сталіна-Жданова-Берії.

Але ждановщина в суті речей є ще й бумерангом, зброєю, що б'є й самих ждановців. Річ в тім, що націоналістична пиха кремлівського пристава закономірно викликає ідейний спротив як серед неросійських культурницьких сил, так і серед культурних росіян. Це зовсім ясно і якби не «авторитет» Берії, то про це можна б було дещо ширше розповісти. А крім того, ждановщина є бумерангом ще й тому, що сама по собі є гіпертрофованим формалізмом, формалізмом, що дійшов до абсурду, до самозаперечення. В таких умовах, як це не дивно, відкриваються можливості навіть для певного роду діяльности. Якщо Великий Молох хоче звеличання, то до цієї формальности вже всі звикли і Молох може те звеличання одержати. Для нього можна написати тисячу тисяч покаяльних листів, де його можна з гумором назвати не то що «любимим», а й «найлюбішим» (Сосюра в«Праві»). Кому це, зрештою, шкодить!? Формалізм став звичкою, навіть своєрідним **правом** (в юридичному змислі). І це є справжня позитивна сторона ждановщини, тільки не для ждановщини. А якщо би ждановці здумали тепер проголосити похід проти формалізму, тобто — поставити вотум недовір'я всим тим покаяльним листам, присягам і клятвам на бороду «всих вождів», поставити вотум недовір'я **щирості** формальних заяв, то тим самим вони вже заперечили б і себе, бо Великому Молоху треба би було недовіряти щирості заяв не тільки Сосюри, Прокоф'єва, чи Танка, а й самого Берії. Це теж говорить за провал ждановщини.

В. С. Г.

ст. 16. „Дещо про методи полеміки"

Ів. М-ко

В чому розходження?

II.

У відповідь на статтю І. М-ка, «В чому розходження», що була поміщена в попередньому числі «Вперeду», з'явилася в газеті «Українські Вісті» «відповідь» пана Багряного. Тому, що п. Багряний своє політичне неуцтво і нездібність теоретично дискутувати відважився на цей раз прикрити не лише демагогією, але також звичайнісіньким шантажем, Редакція «Вперeду» заявляє, що в майбутньому припиняє всяку дискусію з п. Багряним та «Українськими Вістями». Середовище, яке відважується послуговуватися такими методами полеміки, як статтія п. Багряного і інші проголошені з цього приводу матеріяли, для нас не існує до часу, доки воно такої своєї поведінки не засудить. При цій нагоді інформуємо, що на руки Редакції поступило багато протестів проти виступів «Укр. Вістей», зокрема зазначуємо, що виступ п. Багряного засудили майже всі українські літературні критики, письменники, журналісти та більшість громадських діячів. Редакція вирішила цих протестів не проголошувати, за виїмком листа одного шахтяря, який має загальне значіння і який поміщуємо в рубриці «З листів до Редакції». Всім дописувачам, а зокрема п. М. за його статтю «Багряний і Корея» щиро дякуємо, але роз'ятрювання цієї справи тепер не в інтересах українського громадянства і тому ці дописи не будуть поміщені.

РЕДАКЦІЯ «ВПЕРЕДУ»

В попередньому ч. «Вперед» я обіцяв читачам спинитись в наступній статті на програмових розходженнях між двома УРДП. Тепер в «Українських Вістях» за 30 серпня й 2 вересня надрукована відповідь Ів. Багряного на мою попередню статтю. На жаль Багряний і на цей раз намагається збити дискусію на манівці парахвіяльної сварки і особистої лайки. Ів. Багряний ніяк не хоче зрозуміти, що політичну еміґрацію цікавлять не особи, а визвольні концепції. Тому для еміґрації не цікаво також як підписуються опоненти — чи криптонімом Ів. М-ко, чи справжнім батьківським прізвищем Багряний. Настирливе напирання на криптоніми і підсовування читачеві їх розгадки має, що найбільше, поліційний, але ніяк не політичний інтерес. Український читач чудесно знає, які середовища і уявляє, які особи дискутують. Не зовсім уявляє може політична поліція по той і по цей бік залізної заслони. Але не наше з Багряним завдання інформувати її про такі речі. Непристійна лайка Багряного компромітує не мене, а його, вона свідчить також про громадську невихованість автора і, між іншим, про намагання його істерією прикрити відсутність арґументів. В попередній статті я обіцяв, що на лайку не відповідатиму. Спинюсь тільки на матеріялах програмового й політичного характеру, які наведені у відповіді Ів. Багряного.

Наприкінці 1946 р. вийшло ч. 3 журналу «Наша Боротьба», теоретичного органу УРДП. В редколеґії проти цього числа був здається один Багряний. В усякому разі він був у меншості. Від ч. 3 «Нашої Боротьби» почались ґрунтовні розходження в УРДП. Вони торкались не літературного стилю (напр. прирівнювання ліквідації приватної власности в СССР до ліквідації кн. Володимиром поганства), розходження торкались майбутнього соціяльного устрою України. Про той устрій в передовій сказано було так:

«Большевицьким терором і голодом вигнані ми з українських сіл і хуторів у підземелля Добасу й Криворіжжя, в заводи-велетні Дніпропетровська й Харкова. Тим же насильством і терором нас пересаджено з волів на трактори і ми самі з болем в серці і з ненавистю до насильника розорювали старі дідівські межі. Але, будучи силою перетворені з вайлуватих хуторянських стецьків на командирів новітніх машин, ми зрозуміли, що не в боротьбі проти цих машин і не в боротьбі проти нових господарських форм, які створили ці машини і які створені цими машинами, лежить наше майбутнє, тобто, не в повороті назад, до хутора, якого ми не пам'ятаємо вже, а в звільненні нас, нових людей, від терористичної большевицької системи, яка створила нове соціяльне й національне поневолення.» І далі: «Україна, в якій не тільки старого капіталізму не залишилось, а не залишилось і джерела, що породжує той капіталізм — приватної власности на засоби виробництва, ця Україна, якщо нею керуватиме сам суверенний український народ, без опікунів, а на основі справжньої демократії, — є стартом руху нашої нації вперед».

Опозиція Багряного накинулась на більшість, що вона проповідує колгоспи. Після того минуло п'ять років. За цей час ми писали проти колгоспів майже в кожному ч. «Вперед». Я навмисне дещо повторю, щоб показати читачеві, що Багряний в курсі справи і тепер не дискусією займається, а очорненням. Так в ч. 3 «Вперед» (1949), в статті «Чи УПА за колгоспи?» я писав: «Ми є оборонцями індивідуального селянського господарства там, де воно є, або хоче існувати». В резолюціях конференції УРДП від 21—23 липня 1950, видрукуваних в ч. 3 (12), 1950, сказано, що УРДП бореться за «знищення державно-капіталістичної колгоспної системи в сільському господарстві і запровадження натомість на націоналізованій землі вільного вибору форм землекористування — індивідуальної чи колективної». Ми згодимось з обвинуваченням Багряного, якщо припустити, що всяке велике с-г підприємство є колгосп. Але так не є. В моїй статті «Фальсифікації не врятують!» («Вперед», ч. 1-2 [14], 1951), відповідаючи бандерівському публіцистові Н. Олежкові, я писав: «Не всяке велике с-г підприємство є колгосп. Існує три типи великих с-г підприємств: приватно-капіталістична фарма, державно-капіталістичний колгосп і приватний копертив... Ми є прихильники с-г кооперативів, але, зрозуміло, не збираємось нав'язувати їх українському народові». Після того Н. Олежко надрукував в «Українському Самостійникові» коротку «Репліку», де відповів, приблизно в тому роді, що він з задоволенням приймає моє пояснення, що УРДП не є тепер за колгоспи. Це було теж невірно, бо УРДП не «тепер», а завжди була проти колгоспів. Але не в тому річ. Річ в тому, що Багряний усе це читав. Для чого ж він стереотипно повторює стару бандерівську байку? Я думаю, що тут такий розрахунок: не всі читачі «Українських Вістей» читають «Вперед», тому доки до них дійде правда, можна ще ульмській партії подихати порцією кисеню — штучно спрепарованого фальшу. Тому можна не сумніватись, що й після цієї моєї статті Багряний писатиме в «УВ», що Ів. М—ко, «Вперед» і ціла УРДП за колгоспи. Ми ніколи не ховали своїх поглядів, тому й тепер заявляємо ще раз: форму землекористування вибере народ. Ми певні, що народ залишить велике, механізоване с-г підприємство, але не як державний колгосп, а як селянську власність. Це буде гарантовано демократією, яка не дозволить, очевидно, ні М—кові, ні Багряному накидати свою волю селянству. Ів. Багряний закидає нам неетичність. А як назвати оцей його метод обробки власного членства спрепарованим фальшом? Можна тільки поспівчувати прихильникам Багряного, що вони мають такого «вождя». Можна поспівчувати партії, де членство годують такою добірною політграмотою. Ми от публічно кличемо наше членство й читачів «Вперeду» судити про наші з Багряним розходження не по «Впередові» тільки, а особ'язково прочитати також і «Українські Вісти». На цьому місці просимо Ів. Багряного порадити в «Українських Вістях» те саме своїм прихильникам. Або, принаймні, висловитись, як він дивиться на цю нашу пораду.

Сучасна передова людина в Україні дивиться на майбутній устрій так, як і ми. Про це свідчать, як ми не раз писали, матеріяли з українського підпілля. Мусимо ще раз процитувати, щоб читачам було ясно, що Ів. Багряний дискутує не з «п'ятьма-шістьма особами» з «Вперeду» й УРДП, а фактично з українським підпіллям. Ось що пише не комуніст, не марксист, а націоналіст в підпіллі П. Полтава: «Концепція самостійної України — це **концепція такого суспільного ладу, за якого не існуватиме експлуатація людини людиною.** Цей лад буде спиратися на національно-державну і кооперативну власність у промисловості, банковій справі, торгівлі, на національно-державну власність на землю, при індивідуальному, або колективному, в залежности від волі населення, землекористуванні». Останні зміни в програмі підпілля, що за них хапаються тепер еміґрантські бандерівці, мають локально галицьке значення, бо головне, — люди підпілля вірять, що після ліквідації большевизму **«принцип суспільної власности** стане основою щасливого, справді заможного життя українського народу; стане могутнім рушієм розвитку продукційних сил України» («Позиції, стор. 27, підкреслення всюди оригіналу). Багряний же проголошує з Ульму: «Якщо творчий патос, який прийде на місце соціялістичної пострації, набере ухилу в капіталізм, то що ж, нехай живе капіталізм!» Ось де розходження у Багряного не тільки з Ів. М—ко, «Вперeдом» і УРДП, а й з Воюючою Україною Саме це дало мені моральну підставу називати партію Ів. Багряного не українською, а ульмською, тобто, суто еміґрантською. Бо якщо і інші українські партії на еміґрації відстали від сучасної української дійсности, то, принаймні, вони є витвір реальних відносин колишньої України, а багрянівська група своє еміґрантське походження не захотіла компенсувати бодай поворотом лицем до реальної України, до чого ми її марно навертали.

Правда, про українське підпілля в краю Ів. Багряний як в рот води набрав. Більше того, ми вже давно чуємо, що Багряний взагалі заперечує ідентичність краєвих матеріялів. Мовляв то на еміґрації ЗП УГВР фабрикує їх. В «Українських Вістях» за 9 вересня навіть передруковано з канадійського часопису, що П. Полтава це якийсь «По», але не «ва», який сидить в... США (взагалі Багряний про підпілля передруковує тільки все те, що йому подобається. Про смерть ґенерала Чупринки ще бандерівська преса не встигла була надрукувати, як в «УВ» на першій сторінці з'явилось величезне повідомлення, зате ні одної статті з підпілля, чи відозви підпілля «УВ» не вмістили). Але ми не дивуємся такій лінії Ульмської РДП що до підпілля. Бо що значить визнати ідентичність статтів П. Полтави, О. Горнового і всіх взагалі матеріялів під-

пілля? Це значить: 1) Визнати, що ідеї «Вперед», УРДП, Ів. М—ка це ідеї не п'яти-шости осіб, а зачіпаються за ціле українське підпілля і спір іде не з Ів. М-ко, а з Воюючою Україною, 2) визнати, що відкол групи Ів. Багряного від УРДП це був відхід її від української дійсности в еміґрантщину, тобто, 3) визнати фактично смертний вирок ульмській «партії», а собі політичне банкротство. Тому можна не сумніватись, що з краєвих матеріялів Багряний і далі міститиме тільки некрологи (тут він визнає підпілля!), а ідеї підпілля далі хреститиме як фальсифікат.

Все ж таки версія про фальсифікат не видержує здорового глузду. Бо якщо б з'явився фальсифікат, на підставі якого ЗП УГВР відкололась від Бандери, більше того, — обвинувачує Бандеру, що він поборює програму підпілля, то чому б Бандера мовчав, що якийсь уґаверівський «По», але на «ва» зфабрикував всі ті краєві позиції? Чому б він терпів статтю Горнового про матеріялізм і ідеалізм, в якій негідний фальсифікатор з ЗП УГВР підкопується під святая святих бандерівства? Чому б він не спростував «марксо-ленінське» «безклясове суспільство»? А ми бачимо, що партія Бандери не тільки не спростовує, а доказує, що вона давно стоїть на цих позиціях, які тільки Ів. М—ко перекручує. Чому Ви, пане Багряний, не станете на цю позицію, що Ів. М—ко перекручає ідеї українського підпілля? Я відповім за Вас: бо тоді Ви мусите визнати ідентичність тих матеріялів, тобто, дискутувати не з еміґрантською вигадкою і не з п'ятьма-шістьма марксистами з «Вперед», а з цілою Воюючою Україною. Тому для Вас безумовно вигідніше друкувати тільки некрологи. Але повірьте, що то не порятунок!

Я вже не кажу про інші протиріччя між версією фальсифікату й здоровим глуздом. Хоч би напр. таке: як це можна уявити блискучих і надзвичайно оригінальних публіцистів на еміґрації, які займались би тільки фальсифікацією і то так плодовито, а від себе не написали б ніде нічого? Або про стиль статтів Горнового-Полтави: як це можна сидіти п'ять-шість років на еміґрації і говорити мовою, фактами, цифрами, цитатами, цілою ментальністю не еміґрантськими, а надзвичайно відмінними від еміґрантських, ніби з «того світу»? Бігме не в'яжеться з здоровим глуздом!

Кільки слів про «безклясове суспільство», проти якого озброївся колега Багряного С. Підгайний. Підгайний раз на три роки згадує, що він був колись з Багряним. Більше того, вважає Ульмську РДП спадкоємницею і розстріляного відродження, і українських комуністів, і взагалі всієї післяреволюційної України, все позитивне з якої переїхало тепер до... Ульму. Підгайний знайшов навіть оригінальну назву для свого покоління — «робітниче-селянські аристократи». Так от цей робітниче-селянський аристократ, а слідом за ним і менш щасливий теоретик Ів. Багряний, напали на формулу «безклясове суспільство». Про чому Багряний цю формулу назвав «зрівнялівкою», «знеосібкою», «колгоспною каторгою», «безклясовістю тюрми і каторги» і іншими арґументами з його багатого поетичного словника. А С. Підгайний, «з ученим виглядом знавця» доводить, що безклясове суспільство, це значить здекласоване, тобто, люмпенське (див. його стаття в канадійському журналі «Нові Дні» за травень ц. р. «Безклясовість та її носії»). Ось один, перший-ліпший, перл з тої статті: «Експериментуючи, вони (мова йде про большевиків. Ів. М.) справді створили «безклясове суспільство», шляхом фізичної ліквідації колишніх маючих кляс, перетворенням селянської і робітничої кляси на повних рабів, та сівши над тим «безклясовим» суспільством зверху... Ця каста добре розуміє, що ніякого «безклясового» суспільства в СССР немає, а що є кляси, перетворені на рабів, які готові повстати і знищити її та будувати нормальне людське суспільство, оперте на природній розподіл праці, а значить **клясовий його розподіл».** Читач так і не збагнув, як же воно стоїть справа з безклясовим суспільством в СССР за Семеном Підгайним, бо, з одного боку, большевики «справді створили безклясове суспільство», а з другого боку «ніякого безклясового суспільства в СССР немає». Отака вся стаття.

Робітниче-селянський аристократ С. Підгайний не уявляє «нормального» суспільства без «колишніх маючих кляс». Щоб довести це, він апелює до історії України (неначе хтось колись заперечував, що в минулому розвинене суспільство було коли безклясовим), жаліється на Т. Шевченка, що проголосив «Україну без холопа і без пана», називаючи цю фразу Шевченка трагічною. Навіть Хвильового в свідки притяг, щоб довести, що холоп без пана — це катастрофа, ненормальне суспільство. І Підгайний, і Багряний праві, коли кажуть, що совєтська «безклясовість» це «безклясовість» тюрми і каторги. Але хто ж говорить інакше? І матеріяли українського підпілля, і УРДП говорять, що в СССР не безклясовість, а нові клясові протиріччя. Сам Підгайний (принаймні «з другого боку») каже, що «ніякого безклясового суспільства в СССР немає».

Не спиняюсь на інших «соціологогічних» шедеврах робітниче-селянського аристократа (приміром твердження, що в СССР «є кляси, перетворені на рабів»... Неначе раби не кляса. Але ми розуміємо Підгайного: кляса (та ще «маючих») з точки зору Кобиляк є щось дуже гарне і тому раби це вже не кляса). Жаль витрачати час... Скажемо тільки: безклясове й здеклясоване суспільство не є те саме (і Липинський того ніколи не говорив). Здеклясованими звуться вибиті з продукційного процесу люди. Той процес дотепер був тільки клясовим (тому й «здеклясовані»). Іноді здеклясованими звуть людей, що з одної соціяльної верстви перейшли до іншої, але мислять іще катеґоріями свого минулого.

Я вважаю, що саме цей тип людей є основою цілого ульмського руху. Тобто, цей рух спирається не на якісь існуючі тепер в СССР соціяльні верстви, а на ментальність здекласованої підсовєтської людини — бувших власників, чи так званих розкуркулених. Це нещасне покоління тридцятих років, долі якого ми щиро співчуваємо, бо туди потрапила непомірно велика кількість населення України, відогравало ще якусь політичну ролю під час другої війни. Але сьогодні це покоління неповторне, воно в минулому, бо асимільоване в новій економічній дійсности СССР. Та дійсність перемогла не тільки насильством, але й своїми економічними перевагами супроти дрібного власницького господарства. За рік два вона залишить далеко позаді продукційність дрібного господарства і в цьому не сумніватиметься сам Багряний. Це не значить, що та дійсність справедлива. Але, щоб була справедливість, не треба вертатись назад, до дрібної власности. Та справа навіть не в тому, що не треба, а що не можна повернутись назад, хоч би й хотілось. Так думають не тільки комуністи, а, напр., і відомий американський республіканець Кенен та певне чимало його колеґ. Ментальність бувших власників перейшла на еміґрацію і заважає їй дивитись дійсності в вічі. Ці люди живуть не так політикою, як ресентиментами, ґіґантськими кроками відриваючись від батьківщини, яка простує в протилежний їхнім уявленням бік.

Серед росіян на цьому поколінні тридцятих років виріс власівський рух, що соціологічно є рідний брат нашого Ульму. Трагедія цього покоління, що воно втратило соціяльну базу під ногами і спроможне дивитись тільки в минуле, або в подібні тому минулому европейські зразки. Помилка цього покоління, що воно будувало політичний рух не на реально існуючій соціяльній основі, а на уболіванні над долею колишніх власників. Але одна річ боліти долею когось скривдженого і інша річ будувати на тому скривдженому політичний рух. Про «розкуркулених» буде ще багато написано наукових розвідок, трагедій і поем. Але ніколи вже ментальність розкуркулених не стане основою нового політичного руху і Багряний тут «останній з могікан». І коли ми політично відмежовуємось від цього покоління, то це не значить, що солідаризуємось, як хотілось би Багряному, з Сталіном. Засліплений пристрастями, Багряний не бачить нічого, крім Сталіна й розкуркулених, крім колгоспу й дрібного власника. А ми бачимо: покоління працівників, що не хоче бути колгоспними рабами (тому проти колгоспів), але не може вже (та не вважає й потрібним) повертатись до дрібної власности. Як еміґрантські багряні не відчувають оцієї нової якости, що явно висить в повітрі — не колгосп і не власник!

Так стоїть справа з суспільством здеклясованим, яке, як цілість, нонсенс; бо здеклясовані це значить і не продукуючі, а непродукуюче суспільство не може існувати. Безклясове суспільство є щось зовсім інше, воно витікає з розподілу праці в суспільстві. Але не з вигаданого Підгайним «природного» розподілу праці (такого економічна наука не знає). В суспільстві існує два види розподілу праці: технічний і суспільний. З технічного витікає поділ суспільства на фахи, з суспільного — на кляси. Коваль, кравець, рільник, садівник і т. д є фахи, а не кляси і витікають ці фахи з диференціяції технічних функцій в суспільному виробничому процесі. При чому зі зростом техніки ця диференціяція ускладнюється і є вона назагал вічна. А рабовласник і раб, февдал і кріпак, капіталіст і пролетар, бюрократ і народ, — це кляси, що витворились з суспільного розподілу праці — з відношення людей до засобів виробництва: володіння засобами виробництва створило клясу пануючих, позбавлення засобів виробництва — клясу експлуатованих. Як бачимо, суспільний розподіл праці є мінливий і в европейському цивілізаційному процесі має тенденцію зникати, отже, не вічний і не «природній», як думає Підгайний.

Усуспільнення засобів вробництва в умовах демократії означає перехід до безклясового суспільства, бо тоді зникає суспільний розподіл праці і залишається тільки технічний. З точки зору капіталізму (і Багряного) це зрівнялівка, знеосібка, а з нашого погляду це передумова для нечуваного досі культурного прогресу цілого суспільства, а не тільки «маючих», бо гальмом того прогресу завжди була тільки соціяльна нерівність людей. Отже ніякої здеклясованости. Навпаки: ті паразитарні кляси, які і у власницькому суспільстві останнім часом збільшуються (різні рант'є) і тим підживлюють елемент здеклясованости, в безклясовому суспільстві вводяться в продукційний процес, отже, зникає всяка здеклясованість.

Формула «безклясове суспільство» прийшла на еміґрацію з українського підпілля. Публіцисти УРДП вживали більше «безвласницьке суспільство», як переходову форму між клясо-

вим і безклясовим. Бо в безвласницькому суспільстві ще існує відмінне відношення людей до засобів виробництва, тобто клясовість (напр. член кооперативу є колективним власником кооперативу, а робітник на державній фабриці працює все ж за наймом). Строго кажучи, цілковита безклясовість прийде, на мою думку, з ліквідацією розподілу між фізичною й розумовою працею, до чого суспільство незмінно наближається (в деяких галузях промисловости, напр. хемічній, кожен третій робітник вже сьогодні є інженер ітд.). Наше підпілля формулу «безклясове суспільство» вживає в розумінні ліквідації кляси визискувачів. В цій формулі почувається бажання відштовхнутись від експлуататорського суспільства (очевидно, українська дійсність, в протилежність еміґрантській, вимагає такого відштовхування). І тому, не зважаючи на неточність цієї формули, на забігання її авторів наперед, ми щиро її вітаємо й підхоплюємо.

Не маю змоги зупинитись в цій статті на всіх інших питаннях нашої дискусії. Але на двох спинюсь, бо одно з них політично актуальне (Корея), а друге дуже характеризує нашого опонента Ів. Багряного і пояснить багато незрозумілого в цій дискусії. Це питання про те, як Багряний «правом лідера партії» конфіскував увесь наклад ч. 3 «Нашої Боротьби».

За Багряним виходить, що хто проти участи українців в Кореї, той комуніст. По мойому так не думає «сам» Мек Артур. Та й «Українські Вісті» ніколи не називали бандерівців, що, як відомо, виступають проти участи українців в Кореї, комуністами. Це Багряний певне тільки нас хоче залякати тінню чужого жандарма (не маючи свого). Але ми все таки кажемо: в цьому питанні ми солідаризуємось з націоналістами, а не з Вами. Далі по Багряному виходить, що коли якась держава дістає від Москви допомогу, значить вона не тільки комуністична, але й сателіт Москви. В такому разі і Гітлер був комуністом і сателітом Москви, бо діставав від неї допомогу аж до червня 1941 р. Або, виходить по Багряному, якщо чиясь практична лінія збігається з московською, він або є комуніст, або мусить відмовитись від своєї політичної лінії. Отже, Неру й Індія, за Багряним, комуністи, бо, як і Москва, не підписують договору з Японією. А ми, щоб заслужити ласку Багряного не бути названими комуністами, мусимо разом з імперіялістами (і з Багряним) засудити всі визвольні рухи колоніяльних народів, бо їх же підтримує Москва. Ні, ми все таки з поневоленими **народами і не тільки тому, що самі ми поневолені, а й тому, що без зруйнування** всіх імперій і імперіялізмів Україні не бути самостійною. Ми «проти імперіялістів всіх мастей» (П. Полтава).

Тепер про те, як І. Багряний «правом лідера партії», — як він пише, — конфіскував ч. 3 «Нашої Боротьби». По перше, ніколи Ів. Багряний лідером УРДП не був. Як один з ініціяторів нової партії, він був кілька місяців секретарем Оргбюро і знятий за непридатністю. Замість нього, як це знає вся партія, секретарем Оргбюро, а пізніше й ЦК, був обраний т. Залужний (псевдонім), який був на цій посаді аж до виходу Багряного з УРДП і ще довго після виходу. Багряний же після І. з'їзду партії не увійшов навіть до Секретаріяту ЦК. Свою непридатність бути лідером Ів. Багряний демонструє ще й тепер, не знаючи, що в демократичній УРДП не могло існувати права лідера конфіскувати наклад партійного органу. Такого права не мають Мельник і Бандера — лідери провідницьких партій. Та взагалі ніхто в світі такого права не має. То тільки в Ульмівській РДП Ів. Багряний є сам собі пан. Але саме тому ми й не вважаємо її за партію.

Конфіскація «правом лідера» мала в дійсності такий вигляд. Після виходу ч. 3. «Нашої Боротьби» зібралось в Авґсбурзі Оргбюро УРДП. Прийшов блідий Багряний і таємничо **повідомив, що ч. 3 «Нашої Боротьби»** не подобається офіцерові політичної поліції одної держави. Довелось на засіданні Оргбюро УРДП роз'яснити майбутньому лідерові Ульмської РДП, що «Наша Боротьба» видається не для чужоземної поліції, а для українського громадянства. Пізніше виявилось, що історія з поліцією була трюком одного українського військовика К., що пожартував над вражливим Багряним. Але довелося згоряти від сорому: з ким сидиш в одному Оргбюрі ! ?

В угоду переляканому Багряному, що загрожував публічним скандалом, в ч. 3 «Нашої Боротьби» були внесені поправки, але літературного, а не принципового характеру (викреслено згадане порівняння з кн. Володимиром і ще дрібніші). Довелось для цього передруковувати один тільки перший аркуш. Як остаточно виглядав журнал, видно з цитати, наведеної на початку цієї статті. Зовсім не по багрянівському, про що, зрештою, сам Багряний постійно пише. Дозволено буде запитати: якщо Багряний мав право конфіскувати й конфіскував «правом лідера», чому все ж таки остання редакція журналу протибагрянівська?

На цьому покищо кінчаємо. Про інші моменти дискусії, як от — дата постання УРДП, чому УРДП не називається соціялістичною партією, різниця між комунізмом, соціялізмом і Ів. Багряним, про розуміння нами й Багряним понять «вперед» і «назад», про дуже повчальну історію нападу на Багряного «марксиста» Правдюка ітд, — ми поговоримо іншим разом.

Вересень 1951.

Т. Кліфф

Імперіялістична експансія Росії

Від Редакції: Нижчеподана стаття англійського революційного соціяліста Т. Кліффа є переклад 9-го розділу його книжки «Природа сталінської Росії» (T. Cliff: «The Nature of Stalinist Russia», London, 1948.) — В ч. 3 (12) «Вперед» за минулий рік ми передруковували інший розділ з цієї ж праці Т. Кліффа п. н. «Клясова боротьба в СССР». Праця Т. Кліффа є важлива й характерна тим, що подає чисто **економічну** аналізу сталінського російського імперіялізму, зокрема його економічні причини. Т. Кліфф є також головним співробітником англійського журналу «Сошелист Рев'ю», який передруковував вже кілька статтей з «Вперед».

Імперії існували ще перед монополістичним ступенем розвитку капіталізму і навіть перед самим капіталізмом. Перська імперія постала майже безпорівняльним темпом між 555 та 525 р.р. до нашої ери і охопила простір в восьмеро більший за Німеччину. Згодом постала імперія грецька, потім римська. Занепад февдалізму і зріст торговельного капіталу бачив постання великих еспанської, португальської й нідерляндської імперій. Зі зростом індустріяльної революції, Англія, за дві ґенерації — від початку Семилітньої війни (1756 р.) до кінця Наполеонівських воєн (1814 р.), розбудувала свою імперію завоюванням Канади, Індії, Південної Африки й Австралії.

Проте імперіялізм в кожному періоді є відмінний в своїх причинах і наслідках, і тому вживання одного слова — імперіялізм для окреслення відмінних явищ схильне внести більше плутанини, ніж ясности. Ленін вживав цей термін для окреслення найвищого ступеня капіталізму, коли він є в стані занепаду, а пролетарська революція є на порядку денному. Але імперії навіть цього одного періоду мають дуже різноманітний характер. Зінов'єв казав в своїй статті «Що таке імперіялізм»: »Роблячи це (визначуючи, що властиво є сучасним імперіялізмом, — Т. К.), ми повинні не забувати, що є різні типи імперіялізмів. Британський імперіялізм різниться від німецького, і т. д. Є европейський імперіялізм, азійський імперіялізм, і американський; є білий імперіялізм і жовтий. Японський імперіялізм не скидається на його французький тип. Російський імперіялізм є типу вийняткового, бо він є відсталий, його навіть більше не можна називати азійським».

Якщо, як вияснює Ленін, притаманною рисою імперіялізму є пошуки за просторами для експорту капіталу, пошуки за ринками збуту, то видається помилковим називати царську Росію імперіялістичною. Проте всі марксисти, включно з Леніном і Троцьким, називали Росію імперіялістичною. І вони мали рацію, бо в контексті світової економіки та в відносинах між царською Росією і високорозвинутими країнами, що й є критерієм для її визначення, царська Росія таки була імперіялістичною в ленінському сенсі.

Ленінове визначення імперіялізму дає таких п'ять суттєвих рис: (1). Концентрація виробництва й капіталу доведена до такого ступеня, який творить монополії, що в свою чергу відіграють вирішальну ролю в економічному житті; (2). Злиття фінансового капіталу з промисловим і створення на базі фінансового капіталу фінансової оліґархії; (3). Експорт капіталу, що став скрайньо важливим, на відміну від експорту товару. (4). Створення міжнародних капіталістичних монополій, що розділяють світ поміж собою; (5). Територіяльний розподіл цілого світу поміж найбільш капіталістичними потугами є завершений.

З першої точки видно, що державний капіталізм, очевидно, є різновидністю капіталізму, так як він складається з однієї загальної державної монополії. Що торкається другої точки, то злиттття фінансового й промислового капіталу досягає найвищого ступеня, коли держава сама є одночасно промисловим і банковим капіталістом. Щодо четвертої точки, то зріст конкуренції поміж імперіялістичними потугами змушує державу, особливо яскраво це було в Німеччині й Японії, проривається через міжнародні капіталістичні монополії. Лишається ясним, що економічна інвазія міжнародної капіталістичної монополії є майже виключена в державно-капіталістичній еконо-

міці. (Певні чужоземні концесії, безперечно, не є виключні.) Третя й п'ята точки — відношення російського державного капіталізму до експорту капіталу і до територіяльного розподілу світу — потребують дальшого вияснення.

Приклад японського імперіялізму.

Зі всіх країн світу, за винятком сталінської Росії, які досягли найвищої концентрації капіталу, була Японія. Було встановлено, що «Великих Чотири» «зайбатцу» (родинні монопольні організації) контролювали 60% капіталовкладів всіх японських акційних товариств і що один лише Мітцуї посідав біля 25% цілости. Шість найбільших «зайбатцу» тримали разом в 1938 р. 57% всіх фондів, вкладених в банки, трести й страхувальні кампанії. (Відповідне число за 1929 р. було 45%). Це, до речі, є показником того, що теоретично зовсім не є виключеним, хоч на практиці й немає підстав для можливості, щоб весь національний капітал був зконцентрований в руках одного приватного тресту.

В той же самий час, коли концентрація капіталу в Японії є багато більшою, ніж в будьякій іншій капіталістичній країні, за винятком сталінської Росії, продукційні сили в Японії лишаються далеко позаду, порівняно з країнами Заходу. Ця комбінація високо-зконцентрованого капіталу й великої відсталости країни в цілому пояснює специфічний характер японського імперіялізму, відрізняючи його зпоміж інших імперіялізмів і роблячи його **дуже подібним** в багатьох відношеннях до імперіялізму сталінського. Тому нарис специфічних сторін японського імперіялізму допомагає нам вияснити певні аспекти імперіялізму сталінського.

Промислове виробництво Японії дуже швидко розвивалося в роках 1913—1928. Темпо цього розвитку було майже втроє більшим, як Великобританії в роках 1860—1913, тобто, кожного року продукувалося пересічно на 6% більше, ніж попереднього. А між роками 1927 та 1936 продукція Японії зросла майже на 100%. З 1920 до 1936 року видобуток чавуну зріс в 4 рази, сталі — в 8 разів, потужність електростанцій в кіловатах — в $5^1/_2$ рази. Головний зріст індустріяльного виробництва відбувся в ділянці засобів виробництва. Продукція засобів виробництва зросла приблизно втроє, в той час, як продукція засобів споживання лишилася незмінною.

В цій ситуації швидкого зросту промислового виробництва в Японії, який (зріст) був наслідком її загальної відсталості з одної сторони, і високої концентрації капіталу — з другої, «надмірний» капітал не виникав, а ступінь зисків лишався високим. Дуже низька зарплатня була іншим важливим фактором, що уможливлював цей високий ступінь зисків. В світлі цих фактів було б невірно казати, що японський імперіялізм шукав місця для капіталовкладів з причини «надмірности» капіталу й низького ступеня зисків в самій Японії. Те, що Японія сама не терпіла від «надмірности» капіталу, а радше навпаки — терпіла його недостачу, є лише інша, сторона медалі її відсталости. Одначе, це явище спричинює дуже цікавий діялектичний розвиток: відсталість Японії примушувала її до експорту на скрайньо велику скалю й до загарбання величезної імперії.

Після завоювання Манчжурії, Японія запровадила туди величезний експорт капіталу. ,Манчжурський п'ятирічний плян плянував капіталовклад в 2,8 мільярдів єн. Пізніше він був підвищений до 4,8 млрд. єн, а потім, в вересні 1938 р., — до 6,0 млрд. єн. Це число було неможливим до виконання в зв'язку з недостачею устаткування в Японії і обмежености робочої сили загально й кваліфікованої зокрема. Капіталовклади насправді досягнули тільки близько 3, млрд. єн. Але навіть це виявляло дуже великий зріст продукції в Манчжурії. Сталева індустрія, заснована в 1935 р., за кілька років продукувала більше як мільйон тон сталі річно. Були засновані машинобудівельні заводи, які постачали більшість устаткування для манчжурської індустрії. В 1939 р. була основана автобудівельна індустрія, яка плянувала затруднити сто тисяч робітників. Також був побудований великий авіозавод. Розпочалося будівництво кораблів розміром до 5.000 тон. Залізнична сітка Манчжурії зросла з 5.570 км до 15.000 км в 1932 р., а в 1943 р. становила вже більше, ніж ціла залізнича сітка Китаю.

В світлі цього розквиту стає ясним, чому один письменник (А. Роджерс) міг сказати: «Манчжурія мусіла бути розвинена як розширення матірної землі».

Мотиви для експансії сталінської бюрократії.

Як привілеї буржуазії є зумовлені постійним зростом накопичення (акумуляції) капіталів, так і привілеї російської бюрократії є зумовлені цим самим явищем. Але відмінно від буржуазії Заходу, російський державний капіталізм не терпить ні від «надміру» капіталу, ні від обмежень можливостей накопичення капіталу в середині своєї країни (що в традиційних капіталістичних країнах існує в наслідок антагоністичного способу розподілу продукції), ні від зросту зарплатні, котрий би загрожував ступеню зисків.

Під цим оглядом російський імперіялізм є більш подібний до японського імперіялізму перед його поразкою в другій світовій війні, ніж до західніх імперіялістичних країн. Проте, мається одна дуже важлива різниця: хоч і майже всі засоби виробництва в Росії належать державі, промисловий розвиток її колоніяльних теренів, тобто — просторів народів поневолених російською бюрократією, є цілковито частиною загального промислового розвитку самої Росії. Японська держава вбачала в Манчжурії «розширення матірної країни», сталінська держава дивиться на Україну, Кавказ, Румунію, Болгарію, і т. д. так само. Але з огляду на її монополістичне становище, розвиток нею цих теренів є і буде більш продуктивний і інтенсивний, ніж японського імперіялізму в Манчжурії. Так як японський імперіялізм дивився на розвиток Манчжурії, як на необхідний крок для подолання віддалі між ним і наступаючими силами Заходу, так само сталінська бюрократія провадить імперіялістичну політику з тієї самої причини.

Те ж саме споріднене тло не тільки примушує Росію розбудовувати індустрію в країнах поневолених народів, але, як друга сторона медалі, — грабувати капітали де тільки можна. Японський імперіялізм провадив на широку скалю грабунок Китаю. Що торкається німців, то на загарбаних теренах німецькі фірми перебирали майно місцевих підприємств за правом переможця, а не через «господарчу операцію».

Сталінська Росія грабувала всі країни Східньої Европи і Манчжурію. Вона робила це не тільки через вивіз заводів до Росії, але також, як і нацистька Німеччина. складала товарообрмінні договори зі своїм васалами і це були для тих васалів руїнницькі договори.

Зконцентрований монопольний капіталізм Німеччини й Японії та державний капіталізм Росії саме розкривають іншу характерну рису періоду примітивної акумуляції капіталу: що торгівля й грабунок були нерозрізнимі. Якщо Альфред Маршалл зміг в свій час казати, що «срібло й цукор рідко коли діставалися до Европи не сплямлені кров'ю», то сьогодні награбована власність є набагато кривавіша і це грабуються не цукор і срібло, а засоби виробництва.

Ще одним додатковим мотивом імперіялістичної експансії Росії є брак певних сирівців. Середньо-Азійська нафта, особливо північно іранська, грає велику ролю в плянах сталінської бюрократії. Це є в першу чергу наслідком запізнености переведення плянів видобутку нафти в Росії.

Іншим фактором, що мотивує російську експансію, є потреба в робочій силі. В високорозвинутих країнах експорт капіталу є реакцією на зріст зарплатні, яка врізується в ступінь зиску капіталіста. Тому експорт спрямовується в терени, де робоча сила є дешева і тим самим підвищує кількість праці експлуатованої такою ж кількістю капіталу. Той же самий вислід був досягнутий іншим шляхом, коли нацистська Німеччина ввезла до себе мільйони робітників з завойованих країн, особливо зі Сходу.

Дешевшої робочої сили, ніж російського робітника, особливо в концтаборах,, ми не знаходимо в Европі, так що захоплення нових теренів Росією не може бути мотивовано потребою знаходження дешевшої робочої сили. Але це не означає, що не може бути потреби в знаходжені **додаткової кількости** робочої сили. І хоч кількість капіталу відносно населення в Росії є ще дуже мала, вона (Росія) ще терпить від недостачі робочої сили.

Це пояснюється надаремною витратою робочої сили, спричиненою браком капіталу, так що плече в плече з браком капіталу виступає брак робочої сили, а звідси й рабська праця, і низька продуктивність в сільському господарстві. Кожен фактор, що перешкоджає продуктивності праці, включаючи й саму бюрократію, підносить марнотрачення робочої сили. Це пояснює чому, не зважаючи на величезне населення Росії, уряд знаходить потрібним приймати спеціяльні заходи для його (населення) зросту, як заборону абортів, високе оподаткування самотніх, нагороди для багатодітних родин. Цей процес проходить в зачарованому колі: брак капіталу спричинює марнотрачення робочої сили, яке спричинює брак робочої сили, а брак робочої сили в свою чергу утруднює накопичення (акумуляцію) достатньої кількости капіталу, й т. д. Прилучення до Росії нових 100 мільйонів людности з країн Східньої Европи є тому важливим мотивом для експансії російського імперіялізму. Це явище є ніби паралельним до експорту каіталу в країнах високорозвинутого капіталізму.

Одним з дальших мотивів експансії сталінської Росії є потреба здобуття стратегічних позицій в світі.

Факти згадувані досі не є специфікою тільки сталінської Росії. Але один фактор, про який ми маємо повну інформацію, є таки специфічний. Це є стримування й гальмування росту продуктивности праці в економіці Росії.

Відповідно до наших попередніх розрахунків в цій книзі, продуктивність праці між 1928 і 1937 р. р. (зріст якої офіційні російські статистики подають як на 172%) в дійсності зросла ймовірно лише на 96,6%. Але хоч яке число ми не прийняли б, зріст в ці роки є дуже швидкий.

I всеж ще в 1937 р. продуктивність праці в російській промисловості становила лише 30—40% продуктивности американської, хоч механізація совєтських заводів є останнє слово техніки і, частинно, їхнє устаткування, запроваджене недавно, перевищує навіть американське. Теоретично не є виключеним, що продуктивність праці зростає набагато швидше, ніж раніше, якщо заведено нове устаткування. Бо, бачучи, що бюрократія не є під робітничим контролем, як це мусіло б бути в робітничій державі, і, з другого боку — що дохід кожного бюрократа не є прямо зв'язаний з якістю його адміністрації, — може бути навмисне введений неправильний обрахунок ступеню продуктивности і на базу плянування, і на обрахунок на іншому ступені, і т. д. в акумулятивному процесі. Бюрократичний державний капіталізм може й не досягти тієї ж самої продуктивности праці, що монопольний капіталізм (не говорячи вже про робітничу державу). Не зважаючи на швидкий загальний зріст продуктивности праці в Росії, ми є свідками, що кожного року динаміка його зменшується. А ще за кільки років ми будемо знати без сумніву чи бюрократія стає фактором, котрий, якщо й не перешкоджає абсолютно зростові продукції й продуктивності праці, то стає фактором, що уповільнює й гальмує ступінь цього зросту. Якщо це є факт, то тоді він творить собою ще один додатковий мотив для імперіялістичної експансії Росії, котрий в свою чергу є специфічним для державного капіталізму, рушійною силою якого є бюрократія.

Грабунок окупованих країн, використання їхніх робітничих резервів для підвищення додаткової вартости й капіталу, що знаходиться під контролем російської бюрократії, витворення індустріяльного пролетаріяту в поневолених націях, — все це творить вулкан соціяльних і національних антагонізмів. Конфлікт соціяльних і національних антагонізмів місцевого пролетаріяту з російською бюрократією мусить розвинутися в перспективі в могутній рух національного й соціяльного визволення.

(Переклад Л. М.)

З листів до Редакції

До Редакційної Колеґії «Вперёду»

Вже від року уважно читаю та аналізую Вашу українську робітничу газету «Вперед». Я прийшов до висновків, що Ваш орган ідеологічно держиться робітничих позицій, науковий, об'єктивний та солідний.

Сердечно дякую за дотеперішню висилку та надсилаю передплату на рік. Дуже добре, що останню сторінку друкуєте в англійській мові, бо в такий спосіб висуваєте українську справу серед чужинців, встановляєте зв'язок по між українським робітництвом та прогресивним робітництвом цілого світу.

Бажаю Вам творчих успіхів на четвертий рік Вашої праці.

Протоєрей УАПЦ К. Даниленко-Данилевський

*

Дещо про методи полеміки

(З приводу статті п. Багряного «В чому ж різниця?»)

Щоб не було непорозуміння, зарані зазначу, що не поділяю політичних концепцій добр. М-ка. Хоч ми маємо спільний ідеал, соціялізм, шляхи наші до осягнення цього ідеалу різні. Не маю наміру втручатися тут в суть його полеміки з п. Багряним. Хочу сказати декілька слів що до самих методів полеміки, хоч на такі речі, як стаття п. Багряного, звичайно не відгукуються.

Я читав статті добр. М-ка «Большевицькі вельможі» та «В чому розходження?» і мушу признати, що обидві вони написані в цілком пристойному і коректному тоні. Я знаю, що вони можуть не подобатись комусь, можуть нервувати та сердити, і дехто вже виявив незадоволення останньою статтею Ів. М-ка, але ніхто не зробив жодного закиду що до її форми. Я читав також відповідь п. Багряного «2 x 2 = 4» і «В чому ж різниця?» Коли перша стаття, писана в зарозумілому тоні людиною, яка глибоко переконана, що тільки вона здібна розуміти істину (про що яскраво свідчить один тільки заголовок), була можлива до читання, то друга — «В чому ж різниця?» є суцільною зневагою друкованого слова, зневагою самого себе і зневагою тих, що відважились надрукувати її. Щось подібне можна знайти хіба в комуністичній або фашистівській пресі, але вільна преса демократичного світу такими засобами гидує.

Вже більше, як чверть століття я читаю бельгійську пресу і чи не найбільше займають мене полемістичні статті. І не раз я просто подивляюсь, якого високого рівня досягла західна публіцистика; як без особистої образи, без лайки і піни на устах можна цілком знівечити противника. Полеміка в західному розумінні це щось зовсім інше, як її розуміє п. Багряний. Полеміка на Заході — це штука, а не конкурс брутальности. І як би п. Багряний не деклярував себе антикомуністом (в чому, думаю, ніхто й не сумнівається), як би не сахався речей, до яких доторкнулися большовики, психологічно він є большовик, засади його полеміки належать до більшовицької школи і його статтю, про яку йде мова, можна без вагання поставити рядом з найбруднішими пасквілями п.п. Кольцових, Іллів Еренбургів, Бажанів та інших Корнійчуків і вона з успіхом витримала б конкуренцію. А суть цієї школи полягає, в першу чергу, зогидити і скомпромітувати особу противника. І п. Багряний пильно притримується цієї засади. Приходиться просто дивуватися, що людина, не позбавлена таланту, не спроможна на більш переконливі аргументи, як «законспірований криптонім», який автор вжив добрий десяток разів, «законспірована отрута», «моська» і т. і.

Не менш характерною рисою автора є також факт, що «полемизуючи» з «троцькістом-ленінистом-марксистом», він не повагався образити своїх колег із УНРади, приналежністю до якої він видимо так гордиться, обзиваючи їх руїнниками (текстуально: «. . . піднести з руїни, спричиненої сталінським соціялізмом (і взагалі соціялізмом)»). І що за честь співробітничати з руїнниками ? !

Пан Багряний каже, що його партія складається з великої кількости глибоко-ідейних і відданих патріотів. Не заперечена правда. В кожному разі, тут у Бельгії, я знаю членів його партії, яким ця характеристика вповні відповідає і яких я високо ціню і поважаю. Я знаю навіть не одного, критичний світогляд яких далеко не вміщається в рамцях цієї партії і я є переконаний, що не один із них червонів, читаючи «шедевр» свого лідера. Один із них, наприклад, з яким я мав нагоду говорити й запитав, що він думає відносно цієї статті, відповів: «Та це ж страшна річ! Тільки матюків і бракує в ній. І я певний, що коли б редакція прийняла, Іван Павлович не повагався б ужити й їх». Я цілком припускаю, що в приватній дискусії добр. М-ко, як і кожний, може допуститися гострого слова, але тут річ іде про публічні виступи, особливо друкованим словом, в яких кожна людина, не кажучи вже про професійних публіцистів, повинна мірити і важити свої слова.

Не зважаючи, що п. Багряний намагався придати своїй статті надзвичайної суворости, коли не трагічности, вона не позбавлена й гумористичних моментів. Ось, наприклад, коли автор обвинувачує свого противника в браку морально-етичних якостей, закидає «хуліганський стиль», «парубоцькі вибрики», «жовч», «піну» і т. і. Тут мені пригадується репортаж згаданого вище Кольцова з процесу групи Зінов'єва-Каменєва, в якому він писав (цитую з пам'яти): «. . . Нічого не залишилося в них людського і, коли я дивився на цих потвор, мені хотілося кинутись на них і гризти за горло.» І п. Кольцов, як і пан Багряний, був переконаний, що обкидати людину брудом і лайкою, кидатись та гризти за горло, є ознака високої моральности і людяности . . . Ну, а донос читачам, що група, до якої належить М-ко, називає себе між собою «громадянами»? Чи не є це верх дитячої наївности? Дійсно, що за скандал і як вони сміють! Цікаво було б довідатися, яку саме назву п. Багряний рекомендує своїм однопартійцям? Думаю, що не «товариш», ніде не бачив також, щоб п. Багряний вживав назви «добродій». Отже, залишається «пан». В такому разі буде не зайвим вказати, що люди з Радянської України і навіть однопартійці Багряного просто ненавидять цієї назви. Я знаю випадки, коли вони на громадських, пардон, панських зборах протестували проти вживання слова «пан». Навіть тепер, після років перебування за кордоном, вони не рідко протестують, коли їх називають «панами».

А вже зовсім комічно виглядає, коли п. Багряний грозить М-кові, що не пустить його в Україну. О, певна річ, не Багряний персонально займатиметься цими справами. Його народ покличе на президента, а може й на гетьмана, а панам М-кам та іншим «руїнникам» «там місця не буде». (Мрії, мрії, де ваша насолда?) Ця погроза пригадує мені, як перед останньою війною певні пани на еміґрації теж щедро розкидалися такими погрозами на адреси своїх політичних противників. Але, коли гримнув грім і пани, яких вони величали визволителями, опинились на Україні, прислужникам було заборонено в'їзд туди так само, як і тим, кому вони погрожували. І ті й ті лишились за кордоном (до сьогодні). Боюсь, як би, в разі чого, не трапилось подібного з п. Багряним.

Я знаю, що п. Багряний не любить заввав і не має чому вчитися «ні в англійців, ні в скандинавців», бо ми, мовляв, все це давно вже забули, як він висловився в «Наших позиціях». А «ми», це в першу чергу п. Багряний, який видно вважає, що його місія на Заході — це вчити, а не вчитися. Отже, уявляю собі, яку міну прибере він, прочитавши оці заввваги якогось там звичайного шахтаря. Знаю також, що ризикую втратити право на візу в Україну, та менше з тим. Дозволю собі порадити п. Багряному таки дечому повчитися. Я певний, що це принесло б велику користь, як йому самому, так і справі, якій він хоче служити.

І. З.

* * *

«...Тепер в російській еміґрантській пресі піднято крик, що українські патріоти виступають проти російського народу, проповідують антиросійський геноцид. Це неправда. Я молодий український патріот завжди з пошаною й любов'ю ставився до російського народу. Ніколи не забуду, як мій батько-мученик, український партизан-самостійник часів громадянської війни розповідав мені, як російський народ допомагав українським партизанам, а українські партизани російському народові переможно громити й спихати в Чорне море банди «Єдиної неділимої Росії» — Денікіна, Врангеля та їхніх чужоземних союзників. Те, що український народ був пізніше обдурений новими «єдинонеділимцями» — большевиками, не вина російського народу. Він є теж обдурений і ненавидить нових поневолювачів не менше, як і народ український. Союз українських самостійників з російським народом проти «Єдиної неділимої» освячений спільною кров'ю і тому залишиться вічним. Ніякі Сталіни й Керенські не розіб'ють цей союз! Треба тільки, щоб нові «визволителі» не обдурили і український, і російський народи. Мій батько, їдучи на Сибір, в сталінську каторгу, заповідав і мені допомагати російському народові боротись проти ненависного сталінізму і громити всякі «єдинонеділимські» банди та їхніх союзників, звідки б вони не йшли і хто б їх не підтримував. І цей батьківський заповіт я постараюсь виконати.»

В. Пустовійт

„Українські Вісті" про Америку

З певного часу стало помітним, що газета «Українські Вісті» намагається за всяку ціну здобути симпатії багатого заокеанського дядюшки. З певних поглядів таке намагання, очевидно, можна було б тільки вітати. Чим більше ми матимемо наших симпатиків і прихильників, тим є більше шансів, що українська справа швидше знайде своє позитивне вирішення. А, зокрема, нам дуже залежало б на прихильному ставленні до нашої справи могутньої Америки. Це — ясно.

Одначе, методи, якими послуговуються «УВ» для здобуття такої симпатії, змушують нас висловити поважний сумнів — чи таке прагнення дійсно досягне своєї мети.

Ось, приміром, кілька місяців тому «УВ» розпочали кампанію за організацію «українського леґіону», який «під національними прапорами» мав би допомагати американцям в їхній боротьбі проти «корейських комуністів». Одначе, ця акція, як відомо, так і залишилася «гласом вопіющого». Бо, хоч передумова висилки такого леґіону, тобто, заплата за кров і життя наших хлопців, що спіткала б їх в тій далекій країні, і була сміхотворно скромненькою (дозвіл мати тільки свій прапор), то все ж «дядя Сам», видно, не схотів навіть слухати і про такий «компроміс». Бо, про які там «національні прапори» може йти мова, коли, наче у відповідь газеті «УВ» про бажання створити той леґіон для Кореї, державний департамент Америки устами містера Джека К. Мк Хала вже 31-го січня ц. р. ясно і недвозначно заявив, що США супротивляться **всякому** відділенню територій від російської імперії, і що не до українського, а до «велікава русскаво народу» Америка почуває свої симпатії. Ясно і недвозначно! Тому, з «корейським леґіоном» так нічого й не вигоріло.

Одначе, «УВ» на цьому не заспокоїлися. Програвши з Кореєю, «УВ» тепер взялися до другого методу завойовування симпатії у всемогутнього заокеанського дядюшки. Метод цей полягає в задобрюванні, у вихвалюванні всього того, що стосується Америки. Метод, як бачимо, також не належить до дуже оригінальних. «Оригінального» тут хіба може бути те, що «УВ» роблять це не з допомогою якихось там офіційних (що працюють з доручення Стейтдепартменту) «Комон Консілів», які з допомогою наших Чижів та ін., як відомо, займаються тим, що навіть розсилають спеціяльні інструкції до газет про те, «як писати листи з Америки» (не вірите — загляньте до першоголіпшого числа джерсейської «Свободи»). «УВ» хочуть бути в цьому оригінальними, і тому... ну, краще почнемо просто з факту.

В номері 39 (504) «УВ» на ст. 2, під крикливим аншлагом подано інтерв'ю якогось Михайла Ходаня. Цей самий Ходань, виявляється, бувший ДП. Він приїхав з США до Німеччини (Нового Ульму) на «пару місяців»(!), щоб полагодити «свої справи». Все це, здавалось би, справді дуже гарно. Приїзд з Америки бувшого депіста в гості до своїх старих знайомих і навіть до того самого табору — це справді річ цікава і може бути навіть матеріялом для газетної сенсації. Одначе, п. Ходань в своєму інтерв'ю наговорив багато дечого такого, з чим я, будучи також мешканцем США (і то старішим як п. Ходань), ніяк не можу погодитися. П. Ходань каже, що працюючи спочатку як фабричний сторож ,а пізніше як машиністмеханік і заробляючи місячно 220 доларів, він за менш, ніж за два роки заощадив 3 тисячі доларів. Далі, відповідаючи на запитання редакції, п. Ходань каже, що «наші люди в США на загал живуть **дуже добре...** З першого ж дня вступу на американську землю ви **перестаєте бути чужинцем,** ви дома, і вас всі вважають за свого. **Нема ніяких обмежень праці, в платні, в поводженні з вами «начальства».** Робітництво живе дуже добре, заробляє багато. Кожен знає, що сьогодні є заробіток і **завтра буде.** Це найкраща держава в світі. Робітникові так добре платять, що там, на мою думку, **немає експлуатації.** Кожний може зробити кар'єру, аби тільки хотів.» (Підкр. наше. П. К.) І т. д.

П. Ходань наговорив ще багато деяких речей, одначе ми навели тільки найбільш характерні.

Звичайно, кожному вільно говорити, що йому хочеться. Так само як і поняття «живеться дуже добре», є, як відомо, річ дуже відносна. Можна жити дуже бідно (матеріяльно), але почувати себе задоволеним, як і навпаки — можна бути дуже багатим, і бути дуже незадоволеним. Тому, якби п. Ходань у своєму інтерв'ю говорив виключно про себе, то це було б нормально і не потрібно було б розводити дискусій. Інша справа, коли п. Ходань намагається говорити від імени всіх наших людей, від імени всього нашого робітництва, що виїхало до США. Тут уже без «деяких» поправок до інтерв'ю п. Ходаня ніяк не можна обійтися. Отже, чи так дійсно воно є, як подав наш вельмишановний гість на сторінках «УВ»?

Будем говорити лише мовою голих фактів. Припустімо навіть, що п. Ходань, як фабричний сторож (та ще й до того новоприбулий), справді заробляв місячно 220 дол. (хоч фактична платня сторожа, як відомо, виносить не більше 120—150 дол. місячно). Припустімо, далі, що п. Ходань був в такому щасливому положенні, що не платив жодного податку, не мав жодного «інщуренсу», тобто, страховки (без чого взагалі не можна уявити американське життя), не платив жодних національних датків, не передплачував газет, не платив за автобуси і т. д. і т. д. Припустімо, отже, що він діставав свої **чистих** 220 дол. місячно. Тоді і в цьому випадку, якщо він заощадив за 22 місяці понад три тисячі доларів, на життя на місяць він мав би витрачати **не більше** 79 доларів. Ця цифра про все говорить. Хто живе в США, той прекрасно знає, як можна «дуже добре» жити за 79 дол. місячно. Коли одно поганеньке мешкання з двох неумебльованих маленьких кімнат коштує пересічно 50 дол. місячно, харчі — 10 дол тижнево (місячно, отже 40 дол.). Ну, а одяг та інші видатки? Це — коли мова йде про **одну особу.** Ну, а коли за ту саму суму треба **виживити цілу родину з трьох-чотирьох членів?**

Ми вже не кажемо про те, що працю порівняно легко можна було дістати лише за останній рік (мабуть, у зв'язку з корейською війною), що добрих 90% наших фахівців працює не за фахом, а якщо і працюють (як лікарі), то за страшенно мізерну платню і багато годин (а п. Ходань каже, що «нема ніяких обмежень праці і в платні»), що поводження «начальства до наших людей ні раз дуже нагадує сумної пам'яти часи «арбайтсфюрерів» в Німеччині, і т. д. і т. д. Багато ще дечого не згадуємо. Крім того, робітник зовсім не певний, як довго він може працювати, не певний, що його начальник навіть без повідомлення може завтра звільнити. Тому, багато робітників з жахом питає, — а що буде, як закінчиться війна в Кореї? Невже знову буде 5 мільйонів безробітних, як то було лише два роки тому назад, коли не те, що за фахом, а будь-якої праці не можна було знайти впродовж кількох місяців. Тому, не дивно, як зазначає і сам **п. Ходань,** багато наших (та, хіба тільки наших?) людей «пускається» в пиятику. З легкого і приємного життя людина не буде пиячити, це загально відомо.

Очевидно, є люди, і то навіть з новоприбулих, які почувають себе добре в Америці. В порівнянні з совєтським «раєм», життя в Америці, особливо для робітника, справді є раєм, і тут не може бути жодного порівняння. Але не можна це і узагальнювати. Тим більше грубою помилкою було б думати, що, коли ми будемо по-підлабузницькому нагороджувати американців ріжними компліментами, то тим самим ми ніби то легше зможемо привернути їхню увагу до нашої справи. Підлещуванням і підлабузнюванням ще ніхто не здобув держави!

П. К-н, Нью-Йорк.

Без сталого ґрунту під ногами

Життя йде по старому. Тобто, людина не відчуває сталого ґрунту під ногами. Вже другий місяць я без праці. З цієї, власне, причини не хотілось писати Вам, бо, думаю, вже й Вам набридло слухати те саме. Але, не бачучи виглядів на скору працю, я вирішив все ж написати листа.

Між іншим, це загальна американська система і я її нарешті зрозумів. Не дивно, чому американці мають по дві, а то й три праці одночасно і працюють день і ніч, як прокляті. Отже, усталена думка серед діпі, що американці перебирають працею та вимагають особливих умов, є невірна. Швидше наш діпі стане перебирати, ніж американець. Зрозуміло, що багато з них має такий вигляд, що жаль на нього дивитись. Що ж Ви хочете? Людина спить 4—5 годин на добу, а решту працює, часто в жахливих умовах. Хто має свій бізнес, той, звичайно, виглядає дуже добре і має досить вільного часу. Отже, в Америці думки кожного зводяться до одного: як би мати власний бізнес.

Таким чином тут всі засоби, що створюють гроші, є добрі. Щось подібне до большевицької системи тільки кінцева мета різна: у большевиків кінцева мета — політика, а тут — гроші. Тому не дивно, що для американців засобом здобуття грошей стає часто політика (видача атомових секретів, викуп совєтських шпигунів і т. д.), в той час, як для большевиків гроші стають засобом в політиці.

Але вертаюсь до питання праці. Коли ви поступаєте на якусь фабрику, то знайте, що вам ніхто не ґарантує сталість праці. Ви попрацювали кілька днів, а потім вас «відкладають» (Lay off). Запам'ятайте собі це слово — «Lay off», це загальна система в Америці. Як вас відклали, то значить, ще можуть знову покликати, якщо підприємство матиме новий контракт. А як ні, то ви чекатимете місяць, два, рік і так можуть вас і не викликати зовсім. Це щось подібне до совєтського «до особого распоряжения». Кожен американець знає добре цю систему і тому, власне, мають по

---

*) З технічних причин ці листи не були вміщені в попередньому числі «Вперед».

кільки праць одночасно. І так вони все своє життя «міґрують». В совєтах це зветься «літунством» і, як знаєте, карається законом. А тут це система і без неї не обійтись.

Отож я й є тим «відкладеним», що чекає коло моря погоди. А тим часом грошенята плачуть і слідом за ними може ще й мені доведеться плакати. Така ж доля спіткала і мого сусіда з одного будинку (американець), та ще одного, що мешкає в будинкові поруч. З приходом весни в Америці багато людей дістють не добровільні «путьовки на курорт». Так і я зараз відпочиваю: приймаю соняшні ванни, хожу до кіна, сплю, їм, читаю газети. І так щодня. В голові мільярди різних плянів, -- як, не робивши, зробити гроші. І не знаю, чи я додумаюсь до чогось, чи думки додумають мене... Треба тікати у велике місто, вірніше, у місто, де є можливість «літати», бо в цьому проклятущому, хоч гарненькому й чистому містечкові, ніяк не можна «підлетіти».

Як би там не було, але я почуваю себе тут вільним чоловіком. За цей час мене ні зупинив, ні прийшов на кватиру, хоч би хоч поганенький поліцай. Аж зло бере! Можете звати до себе кого хочете і тримати в себе скільки хочете, ніхто вас не запитає, це ваша особиста справа. Люди не мають найменшого уявлення про мельдування, зате більше розуміння мають про мордування, як один із легких засобів здобуття грошей. Нема дива! Вовчий закон в дії. Тут великий попис для вовків. Я, звичайно, не належу до них, швидше до «травоїдних» (таки їв траву, як був у полоні). Не знаю, може в наслідок якоїсь «мутації» і сам перетворюсь на вовка.

А найголовніше це те, що я позбувся всіляких опік, починаючи від «батька Сталіна», а кінчаючи таборовими «референтами» та «арбайтсамтами».

12. VI. 51. **О. Л-ць.**

РОСІЙСЬКИЙ СТУДЕНТ ДО РЕДАКЦІЇ «ВПЕРЕДУ»

Ви простіть мені, що я пишу на російській мові, я, на жаль, з трудом читаю по українські, а писати взагалі не можу. Посилаю Вам 2 доляри на газету «Вперед». Жалію, що не можу прислати більше, але студенти не мають до розпорядимости богато грошей. Ваша газета мені дуже сподобалася, ні, ще більше, вона змусила мене ґрунтовно передумати багато питань. Після закінчення війни я розмовляв з різними діпістами російської та української національности. Всюди я зустрічав одне: різке відкинення всіх ідей соціялізму, марксизму, змішування їх зі сталінізмом, наївну віру в добрі наміри урядів «вільного світу» у відношення до народів Совєтського Союзу і д. т. Я подивляв і радувався політичній зрілості і гордій незалежності українців. Є надія, що відродження підсовєтський людей, не буде важкою справою. Я Вас вітаю!

Відражує мене лише одне: почувається в різних статтях «Вперeду» ненависть до великоруського народу, що не відповідає не лише духові інтернаціонального соціялізму, але також справі українського визволення. Звільнення світу від страшної сталінської неволі і капіталістичного імперіялізму, які разом винищують всі народи, може бути здійснене лише при спільному союзі всіх пригнічених народів, включаючи сюди робітників і селян російської національности, яких також гнітить жорстоко сталінська бюрократія. Це моє глибоке переконання. Але може бути я помиляюся, знайшовши у Вашій газеті те, чого там не було. Це не виключене при мовних труднощах. Бажаю Вам успіхів у Вашій праці! **Ю. М.**

Від Редакції: На сторінках «Впереду» ніколи не містилась ненависть до великоруського народу, як і до будьякого іншого, бо це не відповідає ідейним настановам нашого часопису. Ми гостро виступаємо проти імперіялізму, в тому числі російського, що поневолює і український народ. Ми розпозняємо російський народ, що є нашим спільником, і російський імперіялізм, що є нашим ворогом.

СТАТТІ ПОЛТАВИ ТА ГОРНОВОГО НА РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

Від одного визначного російського діяча, соціяліста Редакція «Вперед» одержала листа, з якого поміщуємо деякі виїмки. З певних причин повне призвище автора листа поки що не подаємо.

«Ми російські революціонери від давна думаємо про потребу сформування нової російської партії, що стояла б на позиціях інтересів робітничої кляси. Стара соціял-демократія є остаточно здискредитованою і в Росії, вона не має нічого нового до сказання. В скорому часі напишу свою оцінку російської соціял-демократії. Ми є згідні з напрямком Української Революційної Демократичної Партії. Я перевів недавно на російську мову статтю П. Полтави: «Програма українського визвольного руху» (з «Вперед», ч. 11) Жалко, що згинув Горновий. Ще давніше я переклав на російську мову його статтю про імперіялістичний характер великоруської коллективістичної бюрократії. Ми згідні і статтею Бабенка, що була поміщена в останнім числі «Вперeда». Ми робимо старання створити революційну російську робітничу партію і вона буде якнайтісніше співпрацювати з УРДП та революційними робітничими партіями інших підсовєтських народів.» **Б. П.**

З діяльности „політичних еміґрантів“

«ПОЛІТИЧНІ ЕМІҐРАНТИ»

Паризьке «Українське Слово», ч. 519, під таким заголовком приносить кореспонденцію Т. Гай., яку ми дозволюємо собі частинно передрукувати:

* * *

Тут в ЗДА українська еміґрація має гори клопоту! Одні клопоти приходять самі, а другі люди запопадливо вишукують. Ось наприклад: Одна зі студенських організацій, недавно заложена тут новоприбулими, має неабияку журбу: мусить закладати слідче бюро, своєрідно ФБІ (це американська секретна служба). А це потрібно, щоб організація могла виконати свої статутові завдання. До тих статутових завдань, як виходить зі статуту, належить провірювати американську «благонадійність» кандидатів на членів організації. Щойно такий провірений може стати дійсним членом.

Статут цієї організації (не забудьте: заложений політичними еміґрантами!) містить в собі точку, що в члени приймають тільки тих, «хто є льояльним громадянином ЗДА, або виявив намір стати громадянином ЗДА». Отже тих новоприбулих студентів, що при зміні положення в їхній батьківщині мають намір вернутися додому, — організація не приймає.

* * *

Цей рік є 25-тою річницею з дня трагічної смерти Головного Отамана С. Петлюри. З цього приводу українське громадянство в ЗДА влаштовує публичні маніфестації і поминки.

В місяці вересні відбулася така маніфестація в Дітройті. Згідно зі звітами, вона випала величаво. Між іншими промовляв на ній один з ґенералів армії Української Народньої Республики, недавно прибулий політичний еміґрант, активний діяч, а навіть представник УНРади, чи її ВОргану.

Щоденник «Свобода» пише про цей виступ ось що: «Промовець закінчив свою промову словами: А тепер в нових умовинах будемо боронити нашу нову батьківщину, Америку, перед якою сумлінно виконуємо все наші обов'язки, хоч матері України ніколи не забуваємо...»

Значить, кожному ясно: за що боротися, а чого... тільки не забувати.

Нема то як політичні еміґранти!

В СТАЛІНСЬКОМУ СТИЛІ АБО ПРО ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА І ТАКОГО САМОГО «КОМПОЗИТОРА»

Українська преса в США повідомила про нову «українську» пісню, а «Українські Вісті» в Европі дали на неї відповідну рекляму. Слова пісні написав Гай Головко, а музику Китастий. Ось її слова:

Я знаю країну, мій соколе брате,
Що слава із неї у весь світ пливе...
Це горда країна — Сполучені Штати,
Де вільно, як пташка людина живе.
Там стигнуть пишаються соняшні ґрона
Великої волі крізь гомін століть...
І проміннямм ллються з землі Вашинґтона
В країни, де чорна неволя стоїть.
Із гордого прапору стьожок-сузір'я
Мир лине у світ до зажурених хат,
Зіхлялий в борні, та не впалий в зневір'я
Жде вільного брата закований брат.
Все дужче ясніє там символ свободи,
Все дужче шаліє надолюдків лють
Та скоро зустрінуть повсталі народи
Людей із-за моря, що волю несуть.

Слова і музика цього твору, як читач бачить з одних тільки слів, написані на зразок «Где так вольно дишет человек». Але це окрема тема. Тут важливо підкреслити ось що: хахол ніколи не зрозуміє, що серед справді вільних людей найменше для української справи можна зробити тим, чого його навчили на «родінє», тобто, лизанням с... Це викликає лише погорду і насмішку до безнадійного раба.

НА БЕЗДОРІЖЖЯХ ЕМІҐРАЦІЇ

(Закінчення з 1. стор.)

«сильних світу». Тому більшість ЦК УРДП висловилась за підписання заяви.

Але до спільного підписання заяви не прийшло, бо т. зв. «політичні речники» українського народу на еміґрації виявились неспроможними спільно зреалізувати навіть найелементарнішу політичну акцію в користь свого народу. Цим вони виявили, що в своїй більшості вони не його речниками. Вони всього тільки політичні емерити, вистоювачі чужих передпокоїв, люди дрібних ґешефтів і дрібних амбіційок, достатньо одряхлілі, щоб почувати відповідальність за долю свого народу.

Пора про це заговорити! Пора відкрити очі громадянства на його «політичних речників»! Годі толерувати, щоб опортунізм з познаками зрадництва подавався як політична мудрість. Наше середовище вже давно вписало некролог цим політикам. Ми дали себе звести з обраного шляху, ми пішли на конференцію політичних банкротів, щоб в останнє переконатися в їхній безнадійності.

А їм залишається сказати: продовжуйте, панове, далі викінчуватись у ваших «урядах», «парляментах», бльоках. Український народ достатньо міцний, щоб не піддатися вашій отруті, щоб навіть і при вашій діяльності дійти все ж до своєї Самостійної Соборної Держави.

Досвід другої світової війни

Зараз в російській пресі, зокрема в Соц. Вестнику», обговорюється досвід другої війни і питання т.зв. «пораженчества». Проблема «пораженчества» є дуже актуальна. Йдеться про те, хто з громадян СССР в наступній війні стоятиме за поразку советського уряду. Щоб дати відповідь, треба проаналізувати проблему «пораженчества» в СССР під час другої світової війни, тобто, ґрунтовно вивчити досвід цієї війни. Українська преса на жаль не займається ні вивченням досвіду другої війни, ні спробою заглянути в майбутнє. В минулому ч. «Вперед було вміщено лист до редакції Ю. Вільного, який хоч і з помилками, але радикально поставив питання про досвід другої війни. На листа Ю. Вільного відповіло кілька газет коротко, процитувавши саме ті місця з Ю. Вільного, які сама редакція «Вперед» назвала помилковими. Але газетам, що цитували («Українські Вісті», «Національна Трибуна» тощо) йшло не про дискусію, а про те, як би охаяти «Вперед» за вміщення листа Ю. Вільного. Українська еміґрантська преса не відомо з яких причин хоче змазати досвід другої війни. Може тому, що для неї все ясно? Народ був проти Сталіна, допомагав Гітлерові. Те саме буде в наступній, третій війні, хай американці приготуються, а хто говорить, що советські армії будуть обороняти СССР, той говорить неправду, натягує факти, щоб якось оборонити свої бажання.

Зовсім інакше ставить питання російська преса. По перше, для неї не все ясно. Одні думають так, другі інакше. «Соц. Вестник» дає слово двом крайнім точкам зору. В 9—10 ч. «Соц. Вестника» за вересень-жовтень, в розділі «Вільна Трибуна» вміщено статтю Г. Токаєве «Про пораженчество» і відповідь Р. А. «Був патріотизм, але було й пораженчество». Нам здається, що російська преса пішла правильним шляхом, вона докопується до справжніх причин, вона не збирається, як наша преса, «шапками закидати» (певне американськими?) російсько-большевицького ворога. Тому ми вважаємо величезною шкодою для української еміґрації замовчування питання про досвід другої світової війни. Отже, ми хочемо ще раз це питання поставити на сторінках «Вперед».

Дуже дивно, що в двох згаданих статтях в «Соц. Вестн.» ближчим до істини є не найновіший еміґрант з СССР Г. Токаєв, а тридцятилітній еміґрант Р. А. (очевидно редактор «Соц. Вестника») Абрамович. Не тому ми згодні з Р. А., що він констатує наявність в СССР масового «пораженчества» в другій війні, а з Токаєвим не тому незгодні, що він заперечує «пораженчество» і це нам, мовляв, не подобається. Залишимо в стороні питання про те, що нам подобається, а що ні. Озброймось поки що одним критерієм: що відповідає правді, а що ні. Токаєв каже, що він тепер ознайомився з бібліотечними фондами Заходу і переконався, що ніде не було створено стільки антигітлерівської літератури, як в СССР. Він говорить, що перед війною не було закутка, де не читали б доповідь про нацизм. І після всього Токаєв запитує: «Але чи знали народи СССР, що Гітлер був і **їхнім** ворогом?» І відповідь: **так**, знали.

Дуже слушно старий еміґрант Р. А. відповідає Токаєву: «...вирішальним є не тільки наявність пропаганди, але й психологічний стан народу та його здібність до сприймання тої пропаганди». Якщо слухачі ненавидять, то «найпереконливіша арґументація падає на кам'яний ґрунт». Цього Токаєв як раз на диво й не врахував. Між тим Р. А. ніби читав думки підсоветських людей часів війни. Дійсно, пропаганда ВКП(б) була блискуча. Ніколи не забуду пропагандивних шедеврів письменника Толстого про «Майн Камф» Гітлера, друкованих в «Правді» чи «Ізвєстіях». Пізніш я переконався, що Толстой говорив саму тільки правду. Але ми не вірили ні одному його слову. У всіх була одна єдина теза: «Правда» проти Гітлера, значить у Гітлера є щось гарне. Советська пропаганда діяла навпаки.

Але тут ми наштовхуємось на дуже важливі факти, які потрібують точніше зважити — хто ж це ми і скільки нас в дійсності було під час війни. Токаєв у своїй статті наводить такі факти: «В дні московської паніки (1941, Г. П.) вдень і вночі я зустрічався з робітниками велетенського московського авіяційного заводу... кожен робітник зокрема і всі разом менше всього думали про пораженчество, думи й дії зводились до зусиль відбити ворога... Кожному новому винищувачу, що виходив з заводського цеха, раділи по дитячому, нерідко — з слізьми на очах». Токаєв наводить цілий ряд таких прикладів. Це вже не загальні міркування, де автор може сам не помічати перебільшень. Це факти, а факти у Токаєва завжди яскраві і правдиві. Так хто ж правий — ми, що не вірили Толстому, чи Токаєв, що наводить яскраві факти робітничого оборончества? Чи може праві і ми, і Токаєв, тільки ми не бачили того, що він тепер розповідає, а він не бачив нашого масового «пораженчества». Але тут постає питання — хто ж це ми?

Розкуркулені? Як думає Ю. Вільний. Ті що мріяли про поворот до капіталізму й приватної власности? Автор цих рядків ненавидів сталінський режим, але ніколи в страшні тридцяті роки не думав про реставрацію капіталізму. Більше того, уболіваючи над долею «розкуркулених», а надто переживаючи страшні місяці 1933 року, атвор розумів, що дрібному господарству прийшов навіки кінець, що перемагає не сталінська неправда над народною правдою, а велике механізоване, науково поставлене господарство над відсталим хутором і зло не в самій цій перемозі, а в тому, що все те робиться в інтересах нових поневолювачів, яких українське підпілля тепер так влучно назвало клясою большевицьких вельмож. Автор ніколи не здавав позицій перед Сталіном, не казав, що ось, мовляв, до чого довів соціялізм, як говорило тоді не мало старих революціонерів. Навпаки, сатисфакцію над Сталіном автор почував у тому, що залишався з працюючими, з їхньою вірою в ідеали революції, в той час як Сталін розправлявся з працюючими й ідеалами революції.

І все ж, повторюю, автор був більшим пораженцем під час другої війни, ніж найбільш постраждавші «куркулі». А автор це не одна персона, це цілий соціяльний процес. Я зустрічав моїх однодумців, що теж залишались на позиціях антиреставраторських, але були фанатичними пораженцями. Зрештою такими були **всі** робітники Донбасу, де я жив на початку війни. Перед самою війною я побував у Харкові, Києві, в містах Донбасу. Я розмовляв не тільки з «розкуркуленими», але й з комуністами, з провідними людьми. Я не бачив ні одного оборонця. В Києві я зустрів знаменитого партизанського ватажка часів громадянської війни, що тільки випадком не став таким відомим як Буденний. Він, зціпивши кулаки, казав мені: ну, нехай тільки почнеться!.. На початку війни він зформував протинімецький загін і пішов у ліс. Я знав, чому він зробив так: в 1918 р. він боровся проти німецьких окупантів і не уявляв себе в ролі союзника німців. Але я не забував і його слова: «Ну, нехай тільки почнеться!» Словом, перед війною й на початку війни я не бачив в Україні людини, яка була б оборонцем. Ні, помиляюсь, бачив. В цеху одного великого заводу в Донбасі проти мене в бюровім цеху сидів незнайомий інженер донбасівець і учень-практикант ремісничої школи, родом з колгоспу Орловської области. Коли почалась війна, ми з інженером, хоч зовсім не знали один одного, відразу заговорили майже одверто. Юнак з Орловської области найбільш заклопотаний був тим, що німці можуть відрізати його від рідних місцевостей і він не зможе призватись до війська. Я з інженером обережно, але рішуче радили йому не спішити до війська, поцо зря вмирати ітд. Але він все повторяв заклопотано: «Так як же так? А родіну треба ж обороняти!» Тоді я вперше побачив людину, яка мала родіну. Другою такою людиною була молода дама з того ж міста, дружина якогось офіцера сов. армії. Теж родом орловська. В перші дні німецької окупації вона мене зустріла на вулиці і з блискучими очима повідомила: не журіться, скоро наші будуть. Ця теж мала родіну. Але ці одиниці тонули в пораженському Донбасі, в пораженській Україні. Цим фактам я не надавав тоді значення, став надавати значно пізніше. В ті часи нам в Україні здавалось, що немає в СССР людини, яка в дійсності була б оборонцем, нам здавалось, що певне все Політбюро в душі пораженці, сам Сталін думає про те, якби скоріше хтось прибрав його з дороги. Це без перебільшень. Мені самому тепер дивно згадувати такі мої уявлення. Але вони були не випадкові. Вони були навіяні баченим і чутим. А те бачене й чуте, виконуючи одною рукою службові обов'язки, другою готувало пасивну зраду. Зрештою перші дні війни підтвердили правильність такої оцінки. Шматки шестисот армій в триста, чотириста, шістсот тисяч без бою здавались в полон німцям. І який же безпомічний Токаєв, коли пробує з свого оборончого штандпункту пояснювати цю масову здачу в полон!

В пізніші роки війни я побачив, що такі існують советські патріоти, не за страх, а за совість. Мені говорили, як одна ленінградська парашутистка, молода дівчина, потрапивши до німців в полон, розповідала, що коли вночі їх, кілька парашутисток, спустили на парашутах над білоруськими лісами в тилу німців і вони попали на болото як раз під новий рік, то щоб погрітися вранці, вони витягли флячки, налили собі коньяку і проголосили перший тост за... «тов. Сталіна». Це було в німецькому тилу, в лісі. Там люди були між собою щирі. Та й тоді, коли дівчина (пізніш розстріляна німцями за участь у змові) розповідала цю історію, вона була захоплена своєю й своїх подруг поведінкою.

Треба зробити такий висновок про настрій населення під час другої світової війни. Цей настрій відмінявся не за соціяльною, а за національною ознакою. Україна **перед війною** вся була пораженська, від розкуркулених до членів ЦК КП(б)У і комісарів дивізій включно. Якщо хто не мав власних причин, то його заражало оточення. Не бачучи інших настроїв, ми, українці, думали, що в цілому СССР всі безпартійні й комуністи є пораженці. Це не значить, що всі міняли свої погляди на фашизм, соціялізм тощо. Це значить тільки, що люди казали: спочатку знищити Сталіна, а там видно буде. Точнісінько так само, як під час великої французької революції найлівіші ґебертисти казали: спочатку геть тирана Робесп'єра, а далі видно буде.

В Росії ж пораженців було стільки, як в Україні оборонців і вони себе там почували так само, як оборонці в Україні — нерішуче й законспіровано. Ось чому їх не бачив Токаєв. Я не хочу сказати, що в Україні була велика національна свідомість. Ні, це просто була стихійна відповідь України на голод 1933 р., на виняткове розкуркулення, на розгром української культури, словом на все те, чого Росія не знала. При першій нагоді цей стихійний процес перетворювався в національну свідомість, напр., зразу, коли прийшли німці. Але німці скоро знову закрили людям рот, хоч і не так герметично, як за Сталіна. На початку війни Україна була психологічно в повному розумінні самостійною, без допомоги галичан і еміґрантських «сепаратистів», кажучи мовою російських єдинонеділимців.

Які зміни стались після другої війни і що можна говорити тепер про «пораженчество»? Страшні втрати тридцятих років затьмарені тепер втратами воєнних і післявоєнних років. Знята проблема «розкуркулених» і до неї не варт повертатись і роз'ятрювати старі рани. Проти советського режиму протестують не бувші власники, а працівники, яких режим нещадно експлуатує і не має бути господарями продукту своєї праці. Ці люди не хотят повороту до капіталізму, що засвідчено документом — статтею відповідального представника українського підпілля П. Полтави «Про «Голос Америки» українською мовою». Люди в Україні ненавидять режим і готові бути пораженцями, але не по боці капіталізму. Проти капіталізму вони напевне будуть оборонцями і тут ніякі розмови про «демократію» не поможуть. Гітлера советські люди не вважали представником капіталізму і **тому** в перші місяці чекали Гітлера. Капіталізму не чекатимуть. Тут іншої ради немає, як заганяти «попсутих» соціялізмом людей в баранячий ріг «перевиховання». Очевидно, якщо кишка в перевихователів буде в достатній мірі товста.

Чи буде якась різниця в настроях людей в Україні і в Росії? Останнім часом в пресі з'явились повідомлення про великий голод в Україні в 1951 році. Якщо це вірно, то робимо такі висновки. Голод говорить про те, що в Україні міркування соціяльного порядку (настрої людей проти капіталізму) можуть відступитись перед міркуваннями біологічного порядку (порятунок від голодної смерти), тобто, майже як і в 1939 році — спочатку ліквідувати Сталіна (владу в Росії над Україною), а потім видно буде. Все це одначе потрібує докладнішого аналізу і тому про це скажемо ще іншим разом.

Гр. П.

„*FORWARD*" *Ukrainian Review for Workers*
No. 7-8 (19-20) 1951

SUMMARY

"Stalinism, the Modern Form of Russian Imperialism" is the theme of an article by A. Babenko. The main argument of the Russian emigrees was that bolshevism is not a Russian national but an international manifestation. We understand the motives of the Russian emigrees, but this thesis is not only false, not only does it contradict the facts, but it even does harm, since it tries to whitewash the slavedriver in the East, Russian imperialism, and to put the blame for its crimes on international communism. The facts are diametrically opposed to this thesis. As long as bolshevism remained international, it allowed the peoples dependent on Russion bolshevism to critisise the latter and to appreciate the merits of national heroes for the liberation of the nations (e. g. in the Ukraine Mazepa, in the Caucasus Shamil); it allowed the Ukrainians to work for the deepening of their national conscience and even carried through the de-Russification of various nationalities. As soon as bolshevism appealed to the Russian nationalist traditions (cult of Peter I., Suvorov and other leading Russian imperialists) the tradition of Russification became alive again. The Russian emigrees put forward the argument: in the Kremlin are not only Russians, but also Ukrainians and Jews and Stalin himself is a Georgian. In history all the different absolutisms were international, since the dynasties in the different countries were intermixed by marriages and so on. But never in history would a ruler of any dynasty have chosen a policy opposed to the interest of the country he ruled over. The German Catherine was a Russian Czarina and she never followed a pro-German policy. That is characteristic for all the rules, even the bolshevist one. In the past Russia has made even the Comintern the tool of its politics. For instance during the N. E. P., i. e. a purely internal change in soviet politics, the Comintern prescribed to the Western CP's the line of collaboration with the peasantry and right-wingers of the Party were forced into leading positions even against the will of the membership. (In the German CP Masloff and Ruth Fischer for example were dismissed and replaced by Brandler.) But when Stalin made the "right" turn, all over the world the rightists became persecuted. Another example: In 1925 the Ukrainian CP protested in the Comintern against the Russian CP, because the Russian party followed an imperialist policy in the Ukraine. This protest was supported by all CP's. In spite of that, the protest was rejected both by the Russian CP and the Comintern. Such sins were committed even in the very beginning, but in the thirties the transition to Russian imperialism was admitted quite openly. It would naturally be false to confuse Russian imperialism and the Russian people. There can be no doubt that even to-day all honest Russians are sickened with the chauvinist cries of the stalinites. The national policy of contemporary bolshevism has nothing in common with internationalism nor with world revolution. What has, for example, the expulsion of the Germans of East Prussia or the compulsory study of the Russian language in Czechoslowakia in common with the interest of international communism? Was it in the interest of international communism that during the mass-famine in the Ukraine in 1933 thousands of Ukrainians went to Russia in order to buy back the bread they were robbed of? If the Russian emigrees really want to fight stalinism under the banner of Kerensky or of others who call themselves democrats, they have to change their ideology. They must stop calling bolshevism a "Jewish-international communism". One has to understand the actual state of affairs in the USSR: The fight of the new, propertyless society for freedom and democracy against stalinist reaction which speculates on the primitive Russian chauvinistic instincts in order to safeguard better its rule.

Another author, J. Mowczan proves in his article "What are the Russian Emigree-Politicians Hoping for?" that their only hope for a restauration of a "democratic" empire lays in the lack of interest on the part of the American public in the fight for freedom of the suppressed nations.

An article of Vs. Felix is entitled "The Significance and Prospects of the New Reform of Collective Farms". It thoroughly analyses the recent situation in Soviet agriculture with regard to the reform of consolidation of small kolkhozes. The author points out that the recent reform is "of totally bureaucratic character"; it has been carried out illegally—without any formal decree without any open discussion in the Supreme Soviet of the Union (the highest legislative body of the USSR), and even against the existing agricultural laws and legislature: the special law of September 1932, which has never been abolished, forbids the consolidation of kolkhozes. The purely economic reasons for this new agrciultural reform, Vs. Felix says, have been the following: The urgent need for the rise of productivity in agriculture; the need for some effective utilization of agricultural machines because there now exists an underproduction of them; the need for preservation of the relations in production because "the new productive forces inside of the kolkhoze-system have already come into conflict with the old productive forces"; and the need for a new release of labour force from agriculture into expanding heavy industry. Vs. Felix describes the reform in general economic terms as the "highest and last stage of concentration of capital in agriculture". The social purposes the reform serves are the following: Complete liquidation of the peasantry as a social class; liquidation of social-economic differences between the city and the country,—that is the complete socialization of labour,—and the farther strengthening of the class control of bureaucracy over ther processes of production and distribution. The first result of the reform of consolidation of kolhozes is the following: The agricultural quota under the Five-Year Plan (1946—1950) has not been fulfilled. However, Vs. Felix considers this a temporary issue, assuming that the organization of production in the big consolidated collective farm has not yet been mastered. But on the other hand, this issue can be also considered as the first sign that the bureaucracy becomes an open hindrance to the economic program. Another result of the reform has been an increase in the quotas of obligatory deliveries of agricultural products to the state (a rise of more than 20%). As to the prospects of the farther development of the reform, Vs. Felix says it has become quite possible now to transform the kolkhoze-members into simple agricultural workers giving them their wages in money rather than in agricultural products. In the author's opinion this is one of the aims of the recent stalinist policy. In conclusion, Vs. Felix demands the reconsideration by the emigré political parties of their agrarian programs in the light of that reform because "many a program still stinks of restorationist anachronism and corresponds neither to historical necessity nor to reality in our country".

Our magazine had wanted to discuss urgent theoretical problems with a circle of Ukrainian emigrees grouped around Iwan Bahriany. This is a group which stands for the restaurations of semi-capitalist conditions and collaborates with a so-called international liberal group, calling itself "revolutionary democracy". Bahriany unfortunately answered our article with rude demagogy and absolute political ignorance. Despite this, M-ko attempts in his article to clarify the difference in our opinions and to define various elementary terms like classless society and so on.

"The Significance of the Iranian Crisis" is the title of another article in this issue of Vpered. In it is expressed an opinion that the drive for nationalization of the foreign capital investments in the Near East represents the issue of the national bourgeois revolutions in those semi-feudal nationns and as such has to be considered as a historically progressive process of development. Partially it is the result of the success of the Chinese revolution which has undermined and blown up the old imperialist system in the whole of Asia.

"On the Duel Betweem Morrison and 'Pravda'" is another comment to the article by the British Foreign Minister published in the Soviet press. Vpered considers it as a defeat of Morrison. Morrison attacked Stalin's government not from Socialist but from rightist and restorationist positions. He spoke in very abstract words about democracy without mentioning at the same time for whom he demands that democracy. This made it possible for Pravda to say that Morrison demands democracy for "capitalists and landlords, for spies, bandits, and all the other counter-revolutionary restorationists". If Morrison had acknowledged in his article that the destruction of the private capitalist system in Russia was progressive, and that he demanded democracy for the workers and only for them, then Pravda's answer would have been disarmed of all the "revolutionary" arguments and its lie and falsehood would have been de-camouflaged.

The literary section of this issue of Vpered is dedicated to an analysis of contemporary policies of Soviet government in the field of the development of culture. The article called "Zdanovshchina"—that is, the movement of Zdanov, late charge-d'affairs of the Politbureau in the field of cultural policies—considers the contemporary nationalist and chauvinist drive of the Kremlin upon the culture of non-Russian peoples of the USSR as most vicious and destructive to Russian national culture itself. It does not serve the development of Russian culture, but on the contrary, it utilizes that culture for its own sake, especially when it tries to justify the terror and dictatorship of the Kremlin by the exaggeration of certain analogies taken from Russian history, e. g. the books and movies on Tsar Ivan the Terrible, Peter the Great, etc. The essence of Zdanov's ideas lies only in the artificil experiments to justify the stalinist system with the help of literature, music, movies with the falsification of the traditions of Russian national culture.

This issue of Vpered also publishes another translation of a chapter from the book of the British economist T. Cliff called "The Nature of Stalinist Russia".

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД». Редаґує: Колеґія. Статті підписані автором не завсіди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожнього місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з „Вперeду" дозволюється передруковувати в цілости або в уривках лише зі зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 21. XI. 51.

Головна адреса нашого Видавництва:

Ukrainische Zeitung „Vpered"
München 25, Postschließfach 22. Germany.

Адреси представництв «ВПЕРЕДУ»:

Вел. Британія:

VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchley, London, N.B.

Бельґія:

M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liege

Франція:

M-me A. Chapowal,
31 rue de Cordelieres, Paris XIII

С. Ш. А.:

VPERED
Vsevolod S. Holub, P. O. Box 24
New York 21, N. Y.

Канада:

R. Paladichuk 558 Bathurst TORONTO, Ont

Австралія:

Borys Czerkasow
Melville, Kitchener Rd. 10, W. A.

*

Ihor Nakoneczny, 67 Seaton Tce,
Seaton Adelaide S. A.

Ціна одного примірника виносить:
Німеччина: 50 пф., В. Британія: 1 шілінґ, Бельґія: 5 франків, Франція: 30 франків, США: 25 центів. В інших країнах ціна рівновартости 25 ам. центів.

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers, München 25, Postfach 22. — Responsible publisher: Borys Lewyzkyj. — Printer: Buchdruckerei „Logos", München 8, Rosenheimer Str. 46a. Cirkulation: 3000.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers

Це число має 16 стор.!

ВПЕРЕД

Число 1-2 (21-22) **українська робітнича газета** 1952

А. Бабенко

Національне питання в СССР

Роковини смерти Володимира Винниченка

В. Г[illegible]х

Сталінська теза про оточення

Господарське положення в СССР

Е. П.

Дискусії в підпіллі

ІСАК ПРОХОРОВИЧ МАЗЕПА

Дискусійний відділ:

Плянова і вільна економіка

Ще про досвід другої світової війни

Проти самообману

В українській амігрантській політиці закордоном можна почути щораз частіше нарікання, що «захід нас не розуміє» і що треба все робити, щоб його «приєднати» для нашої справи. Коли б це було лише нарікання, то ще пів біди. Від самих нарікань не може бути завеликої шкоди для народу. Справа в тому, що «нас не розуміють» стає головною паролею еміґрантів, від «усвідомлення» західніх демократії — так тим емігрантам здається — мала б залежати вся доля нашого народу і тому всі зусилля повинні і, зрештою, йдуть в тому напрямі: все зробити, щоб «світ нас зрозумів». Длая цієї справи пишуться маніфести, декларації, апелі. Всі ці елаборати йдуть знову, так як в недавній нашій історії, до кошів на паперові відпадки. Це знову нервує емігрантів, ще більше посилює їхню акцію «усвідомлення», дальші неуспіхи лише полгиблюють «трагізм положення української справи».

А вся справа в тому, що така акція є **нонсенс,** що вона, крім шкоди суспільству, жодної користи не приносить, бо кола, які збираються просвіщати «союзників», мусять насамперед самі себе просвітили й вивчити цілі та способи думання тих, яких вони вибрали за своїх союзників. Подібний стан, який тепер твориться на еміграції, існував перед вибухом і підчас другої імперіялістичної війни. Тоді так само говорили — «німці нас не розуміють» і тоді так само гори перевертали, щоб німців «переконати» і для нашої справи приєднати. Тимчасом кожний народ, а, зокрема, кожна політична система, та ще й така, що збірається сказати в історії якесь слово, не є вже така «дурна»; вона все розуміє, лише не так, як нам би хотілося, а по свойому. Її розуміння світу і її визначування політики витікає з її власних положень і є консеквенцією тих рушійних суспільних сил, які вона репрезентує. У випадку німців, всі ті наші політики, які збиралися німців «переконати», «приєднати» чи взагалі вчили як німці повинні думати, повинні були перед тим самі переконатися про німців, або, точніше самі вивчити основи, на яких нацисти спирали свої дії. Скажем собі ще ясніше. **Якщо б принаймні «вожді» українського націоналізму прочитали «Майн Кампф» Гітлера, ми не мали б не лише ганебних «проголошень самостійности», а взагалі цілий піднімецький процес ставання української політичної думки відбувався б іншими темпами, і жертви, що впали в боротьбі з нацизмом, були б більше доречні в нашій визвольній боротьбі.** О, пізнання того на кого хочете орієнтувати народ, це дуже важлива справа! І хто цього не проробить, не має права ані себе, ані інших на невідому політичну силу орієнтувати. (Очевидно виняток становлять коляборанти й чужі аґенти, навіть ті, що чванливо називають самі себе «антикомуністами»!)

Не можна сумніватися, що всі чесні й поступово думаючі люди в цілому світі стоять за ліквідацію національного та соціяльного рабства. Поступова думка ніколи не підтримувала нищення народів, а, навпаки, в тих випадках, коли, в наслідок кольоніяльного гніту, свідомість даного народу відставала, прогресивна частина людства мобілізувала **піддержку** для визвольного руху того народу. Концепція відбудови російської великодержави та знищення навіть формальної незалежности підсовєтських народів не витікає ані з ментальности, ані з інтересів прогресивної частини американського народу. Ця концепція не є також, як наші еміґранти думають, наслідок інтриґ або акцій російської еміґрації — цієї, зпоміж усіх еміґрацій східніх народів, найбільш духово нужденної, найслабше організованої, **на чужих подачках існуючої** і на сьогодні цілком позбавленої індивідуальностей. Ця концепція виникла також не в наслідок «непорозуміння», а, навпаки, лише як наслідок **розуміння** капіталістичним імперіялізмом і світу, і своїх власних інтересів. Вона є логічний висновок з **системи,** яка думає не про визволення «російських» народів, а про реставрацію власницьких відносин в рамках великого «простору», на якому капітал міг би вільно гуляти. Цю систему повинні б вивчати й зрозуміти всі українські еміґранти, які збираються її «вчити розуму» і проголошують її своїм союзником. Як довго цього не пророблять еміґрантські політикани, так довго вони будуть лише борсатися в самообмані. Але історія не знає самообману, вона такі явища кваліфікує як звичайний обман, як протинародну дію.

Завдання української еміґрації — нести правду про Україну. Але тільки туди, де цій правді можуть співчувати, тільки до тих елементів світу, цілі яких, як каже публіцист УПА П. Полтава, не загрожують і не суперечасть позиціям українського народу.

Тільки в цьому можуть знайти українці на чужині вдячне і широке поле діяльности.

(б. л.)

А. Бабенко

Національне питання в СССР

Національне питання в СССР не можна зрозуміти, не врахувавши національної політики дореволюційної Росії, що залишила для большевизму відповідну спадщину національних відносин.

Царська Росія провадила в національному питанні досить своєрідну політику. За винятком жидів та кочових народностей, расової дискримінації в передреволюційній Росії не існувало. Населення всіх національностей користувалось, відповідно станової приналежности, однаковими з росіянами індивідуальними правами. Напр. міністром і навіть прем'єрміністром в Петербурзі міг бути не тільки українець чи білорус (за офіційним уявленням це були такі самі «православні росіяни», як і великороси), але й грузин, вірменин, поляк, німець і т. д. В практиці таких широких прав не мали народи мусульманського віровизнання, але не через свідоме їх обмеження, а, скорше, через слабий культурний зв'язок їх з центром.

Такі національні відносини в царській Росії дають тепер підставу російським реставраторам на еміґрації твердити, що до революції в Росії національного поневолення не існувало. Але це помилка. Маючи індивідуальні права, люди неросійської національности не мали в царській Росії ніяких прав, як окремі національні групи. Не могли навіть мати власної народної школи. Індивідуальна рівність росіян і не росіян існувала не в зв'язку з пошаною національних прав, а тому, що все населення імперії офіційно трактувалось як «російський народ» і культурні, а іноді й племінні відмінності стиралися звірячою поліційною русифікацією. Низький культурний рівень населення й напівфеодальні відносини призводили до того, що русифікація зачіпала головне незначну верхівку і тому не викликала масових народніх протестів. Більшість народів царської Росії являли нерозбуджений етнографічний масив. Це знову дає підставу російським еміґрантам твердити, що неросійське населення імперії почувалось добре й було задоволене національною політикою уряду. Забігаючи наперед, скажемо, що сталінізм великою мірою успадкував царське ставлення до неросійських народів, надаючи індивідуальні права представникам кожної національности, висуваючи неросіян на найвідповідальніші державні пости, але, з другого боку, нещадно русифікуючи неросійське населення й стираючи національні відмінності по всьому СССР.

Революція 1917 року привела фактично до розпаду імперії. Демократичний режим Керенського, що прийшов на зміну поліційній державі, не спромігся утримати в купі національності колишньої імперії і тим ствердив, що Росія, як багатонаціональна держава, може триматися в цілості тільки політичним безправством і терором. Большевицька жовтнева революція прискорила, з одного боку, розпад імперії (відділення від Росії Польщі, Фінляндії, Прибалтійських держав, Грузії, України, Білорусі), а, з другого боку, створила передумови для виникнення нової совєтської імперії.

Большевизм відтворив багатонаціональну державу не тому, що неросійські народи звикли жити в російській державі і передумали та не захотіли незалежности, як твердять російські реставратори на еміґрації, а тому, що большевизм підтримав визвольні змагання поневолених народів, яким білі контр-революційні рухи загрожували реставрацією «тюрми народів» — царської імперії. Це авторитетно підтверджує Сталін, кажучи, що спротив білих було зламано тому, «що за спиною ми мали довір'я поневолених народів, які чекали визволення». В такий спосіб національно-визвольні рухи неросійських народів пішли великою мірою одним річищем з большевицькою соціяльною революцією.

Большевизм був російською партією революційного марксизму і в творенні комуністичної держави сперся з самого початку не тільки на робітничу клясу, але й на російську націю. Цей момент відразу витворив під совєтами національну пролему, тобто, проблему взаємин керуючої російської нації з націями приєднаними до РСФСР в ході громадянської війни. Від самого початку революції 1917 р. національне питання було для большевизму підпорядковане спочатку завданню перемоги революції, а пізніше зміцненню совєтської держави. Так напр., для послаблення влади уряду Керенського большевизм підтримував самостійницькі рухи неросійських народів, але, здобувши владу, він воєнною силою скидав підтримані ним самостійницькі уряди, щоб совєтизувати й приєднати до РСФСР відокремлені раніш за його допомогою неросійські народи. А оскільки це робилось в інтересах не тільки пролетарської революції, але, об'єктивно, й російської нації, оскільки російський націоналістичний елемент в большевизмі використовував такі окупації відокремлених націй нераз для розправи навіть з культурними силами окупованих країн — це загострювало далі національні протиріччя в СССР.

Царський абсолютизм залишив революції такі національні відносини в неросійських областях: культурно й великою мірою етнічно зрусифіковані міста й суцільно неросійське село. Але відразу після лютого 1917 р. в неросійських містах розпочався стихійний процес дерусифікації. Це було нормальним і проґресивним явищем, бо міста ці, обслуговуючи розбуджену революцією неросійську більшість, мусіли ставати її культурними центрами. Пізніше совєтський уряд сам визнав доцільність дерусифікації неросійських міст. Так в Україні декрет совєтського уряду на початку двадцятих років говорить: «Робітничо-селянський уряд уживає низку практичних заходів, які, додержуючись рівноправности мов усіх національностей на українській території, мусять забезпечити українській мові місце, відповідне чисельності та питомій вазі українського народу на території УССР».

Але здійснення природніх національних прав народів на неросійських теренах неминуче призводило до послаблення там впливу робітництва на державне життя. Бо всюди в містах робітництво було зрусифіковане довголітньою політикою царського уряду і притягнення національного елементу до керівництва державою послабляло її зв'язок з міським населенням — основою пролетарської диктатури. Це протиріччя було розв'язане в роки НЕП'у прискореною дерусифікацією неросійських міст. Ця дерусифікація ставила собі ціллю ліквідувати культурну відокремленість тих міст від місцевого неросійського населення. Треба одначе підкреслити, що здійснення таких заходів багатьом уявлялось не як природній процес національного відродження колись поневолених народів, а як кон'юнктурна політична демонстрація, потрібна для зміцнення диктатури. Це створило розходження внутрі большевизму. Та частина комуністів, яка здійснювала дерусифікаційну політику партії в неросійських республіках, вважала процес дерусифікації глибоко проґресивним і, головне, принциповим та незмінним явищем. Тому ця частина комуністів вимагала не узалежнювати процес дерусифікації від кон'юнктурних політичних цілей, а здійснювати далі емансипацію колись поневолених націй, передаючи всі державні функції з Москви на периферію, в руки місцевого

Проф. Ісаак Прохорович МАЗЕПА

18 березня 1952 року помер в Авґсбурзі на 68 році життя видатний український соціял-демократ, учасник підпілля проти самодержавства, активний діяч української національної революції 1917-1920 рр., прем'єр-міністр уряду УНР, публіцист і науковець — І. П. Мазепа. Покійний належав до того покоління політичних діячів, яке було виховане на ідеях XIX ст., з його вірою в проґрес, в силу розуму й науки. Він пройшов школу наукового соціялізму і, хоч пізніше дещо ревізував з тієї ідеологічної спадщини, проте залишився незмінно вірним ідеї наукового пізнання суспільних явищ. Покійний залишив цінну літературну спадщину — тритомову працю з історії української визвольної боротьби — „Україна в огні й бурі революції", та двотомову соціологічну працю — „Підстави нашого відродження". В його праці з історії визвольних змагань вражає надзвичайна об'єктивність і вийняткова скромність: своє ім'я учасника подій автор незмінно згадує на останньому місці, хоч йому не раз належала перша роля. На еміґрації І. П. Мазепа бере активну участь в українському політичному житті, заступає Українську Соціял-Демократичну Партію в II Інтернаціоналі. Після другої світової війни І. П. Мазепа багато зусиль приклав для сконсолідування сил української політичної еміґрації, наслідком чого було створення міжпартійного об'єднання — Української Національної Ради. Не мало старань доклав І. П. Мазепа також для зближення з революційними елементами нової еміґрації, з якими він шукав постійної співпраці. Зі смертю І. П. Мазепи відійшов один з найвидатніших представників того покоління українських революціонерів, якому належить честь бути творцями першої української самостійної держави.

пролетаріяту. Фактично це означало здійснення тези Леніна, висловленої ним в т. зв. «Заповіті», тобто, в одному з передсмертних його листів. Там Ленін вимагав передачі союзним республікам усіх державних функцій центру, крім дипльоматії й верховного командування окремими національними арміями.

Течія активної дерусифікації була зосереджена в неросійських республіках і пізніше дістала назву «націонал-комунізму». Її противстояв партійний апарат центру, який вимагав централізації і зведення дерусифікаційного процесу фактично до політичної демонстрації. Ідеологи партійного апарату боялись, що політикою дерусифікації партія настільки вгрузне в децентралізаційний процес, що може послабити пролетарську диктатуру в відсталій країні серед небезпечного капіталістичного оточення. Велику ролю грали також російські націоналістичні елементи в ВКП(б). За цими розходженнями стояли фактично різні уявлення про характер диктатури. Дерусифікатори й децентралізатори уявляли диктатуру як максимально самодіяльність мас і тому не бачили ніякої шкоди для революції в децентралізаційному процесі. Ідеологи апарату не довіряли масам, не вірили в можливості революції в інших країнах, орієнтувались на «соціялізм в одній країні», рахувались з труднощами такого «соціялізму» і воліли тримати і маси, і диктатуру в руках могутнього апарату. З такої точки зору затяжний процес дерусифікації виглядав сумнівним і небезпечним. Але він фактично провадився далі, доки апаратно-бюрократична течія в партії не набула абсолютної влади. Лише розгром троцькістської опозиції, а пізніше й правого ухилу розв'язав руки очолюваному Сталіном апаратові в усіх питаннях політики, в тому числі і в питаннях дерусифікації.

Дальший розвиток національних відносин в СССР тісно пов'язаний з еволюцією сталінізму. Відкинення т. зв. «кооперативного пляну» Леніна, як програми добровільного втягнення дрібних селян у велике с.-госп. виробництво і застосування натомість насильницької колективізації, нечувана індустріялізація коштом страшного зубожіння населення, потребували особливого типу виконавців. Раніш большевизм брав курс на людей, популярних в масах. Тепер зв'язок з масами став небезпечним мінусом і ціну кадрам почав визначати поліційний апарат. Хто мав більше довір'я в начальства, той був ціннішим. Будувати соціялізм за Леніном означало вчитись у мас. Тепер найкращими знавцями в цій справі стали партійні й державні апаратчики.

Зростаюча ворожість мас до режиму і відсутність публічної контролі апарату родила підозру до кожного і вимагала вийняткової централізації та ідейної й культурної одноманітности кадрів. В зв'язку з цим національна відокремленість партійних кадрів в неросійських республіках стала просто нестерпною й загрозливою, бо таїла колосальну небезпеку спілкування національно відокремленого від центру апарату неросійських республік з ворожим до влади й самостійницько настроєним місцевим населенням. Попередній дерусифікаційний процес починає видаватися величезною помилкою й злочинством. В тридцятих роках, ще перед «єжовщиною», відбувається розгром партійних і національних кадрів не російських республік. Виникає гостра потреба не тільки збереження русифікованих міст на території неросійських республік, але й створення там нових російських етнографічних гнізд. Здобутки довготривалої царської русифікаційної політики несподівано стали великим надбанням для партії «інтернаціонального комунізму».

Ще перед війною виникає гостра потреба посилення в неросійських республіках русифікації, з одного боку, і знешкодження відсепарованих уже національних культур, з другого. Звідси систематично впроваджуваний і прогресивно посилюваний культ російського націоналізму. Звідси ж зріст націоналізмів серед неросійських народів і боротьба з ними асирійськими методами (фізична ліквідація цілого ряду народів і республік).

Але на цьому останньому періоді національної політики, рівно ж, як і на національній політиці сталінізму в сателітних країнах, а також на перспективах національних відносин в СССР ми спинимось іншим разом.

Роковини смерти Винниченка

6 березня минув рік з дня смерти Володимира Винниченка. Своєю літературною творчістю й політичною діяльністю Винниченко здобув серед свого народу невмирущу славу. Зв'язком з робітничими й селянськими масами, служінням їм, незалежною від будьяких зовнішніх сил політикою він стало закріпив за собою ім'я провідника народу не тільки в перші роки революції, але й в теперішній, оновленій революцією Україні. Про це свідчить факт, коли з відступом большевицьких військ з України в 1941 р. увесь народ називав Винниченка головою уряду самостійної української держави, ніби тим одностайно віддаючи йому свої голоси.

Нижче ми містимо уривок з політичного документу, писаного В. Винниченком в 1920 р., з якого читач побачить, як вже тоді Винниченко передбачав бюрократично контр-революційне звиродніння большевицької диктатури, як в боротьбі за волю України апелював не до «сильних світу», а до незалежних на той час революціонерів Европи. Український комунізм не міг перемогти в Україні большевиків. Для революціонерів Европи єдиним ворогом був капіталізм. Тепер, коли визвольна боротьба трудящих і поневолених народів ведеться не тільки під капіталізмом, але й під большевизмом, ставка Винниченка на незалежні революційні сили світу в боротьбі за самостійну українську державу стає цінним дороговказом для нового покоління українських революційних борців.

Уривки з листа Закордонної Групи У.К.П.

до комуністів і революційних соціялістів Европи та Америки, писаний Володимиром Винниченком в 1920 році.

Вважається загальновизнаним в російських комуністичних колах, що кожне слово критики Російської Комуністичної Партії, не тільки її програми, але й методів і тактики, є вже контреволюція. Цим тероризується не тільки всякий почин, але і всякий інстикт самокритики, без якої ніяка діяльність немислима.

Характерним, кричущим явищем російської революції в сучасному її періоді є внутрішнє протиріччя між деклярованою комуністичною програмою і формами та методами її здійснювання.

Комунізм одкидає святість авторитетів, домінуючу ролю осіб в історії, індивідуалізм і абсолютизм у діяльності людей. Але кожному відомо, що ніколи в Росії **святість** авторитетів не підносилась так **партією**, ніколи здається критика й сумнів у непогрішимости осіб **не** заборонялась і не каралась так, як забороняється і карається в Росії. Індівідуалізм і абсолютизм є признаними, ухваленими методами організації революційоих сил. «Єдинолічіє» в партії, в органах влади, управління й господарства, зведення коллєктивів до ролі статистів при індивідуумах є нормальне явище в сучасній Росії і на Україні.

Методи «єдинолічія», індівідуалізму й персонального централізму, що наслідком своїм мають **сухий бюрократизм та бонапартизм**, вносять надзвичайну деморалізацію в робітничі маси. Бачучи приклади партійних відповідальних робітників, що не підлягають в своїй діяльности ніякому контролю з боку коллєктиву і не несуть відповідальности перед ним, бачучи, як ухвалене «єдинолічіє» несе з собою привілеї **особам**, маси гублять повагу до самої ідеї колєктивности, в них починає розвиватись персональний егоїзм...

Так само не рідке явище, що широкі маси до всяких лозунгів ставляться з спектичним застереженням: «Е, це ми вже давно чуємо, а що саме **правда**, то невідомо».

І легко собі уявити, як нехтування «правдою», цеб-то гармонізацією формул з діями, вносить розклад в етику середніх людей, як ослаблює їхню волю і готує з них звичайних соціяльних паразитів і лицемірів. Ніякої ріжниці, через цю подвоєність простий розум не бачить між попередніми владами й владою комуністів: і ті крали, хабарничали, брехали, робили хороші заяви й декларації, і тепер так само робиться. Ідея справедливости, соціяльної та економічної рівности таким курсом політики надзвичайно захитана. Маси не можуть абстрагувати й жити майбутніми перспективами; вони будують свій світогляд, свою віру, свої симпатії на конкретних явищах. Вони не можуть мислити, як теоретики: перемога революції в далекому майбутньому принесе справжню рівність і правду. Маси інстинктом схоплюють **тенденції** тої чи іншої політики й відповідно реагують. А сучасні тенденції не обіцяють їм ні рівности ні справедливости. Вони бачуть, що комуністи-комісари беруть хабарі, крадуть, розкошують, живуть як «буржуї», а робітники працюють, голодують, бідують. І що далі, то ці тенденції збільшуються, закорінюються, народжується немов якась нова буржуазія, ніби нова кляса визискувачів, яка живе з робітничої надвартости, яка своїм існуванням і соціяльним станом фактично топче ногами ідею знищення панування паразитарних кляс. Яка ж ріжниця між колишніми царськими хабарниками і паразитами-чиновниками та комуністами-комісарами? Навіщо ж битись, голодувати, коли за царських чиновників робітникам принаймі лекше, ситніше й тепліше жилося?

От-так почуває і мислить багато з робітничих мас Росії й України... Така є картина дійсного стану революції в Росії й на Україні. А через те, наприклад, такі питання, як диктатура кляси пролетаріяту, чи діктатура партії (що так дебатується в Европі) в Росії не існує, бо там ні диктатури пролетаріяту, ні диктатури партії немає, там є диктатура осіб, авторітетів, невеличкого абсолютного центру. Партія, як така, не є партією в звичайному розумінні цього слова. Ні течій, ні напрямів у неї немає, крім напряму авторитету. Всякі спроби творити щось нове, боротися за нові методи **хоч би в середині партії**, бюрократично караються. Ні свободи слова, ні свободи зібрань в партії немає... Керівники РКП вибрали метод абсолютного централізму, який виключає метод **демократизму**. Цим досягнено того, що керуюча революцією партія з живого, творчого організму зійшла на велику сліпу машину, якою керує невелика група людей. Принципом призначення відповідальних керовників партійних організацій і знехтуванням принципу виборности зроблено те, що в партії пропало чуття відповідальности перед колективом, а замість його запанувала бюрократична підлеглість одного урядовця другому, вищому. Всі негативні риси бюрократизму цією системою введено в життя партії. Кар'єризм, запобігання перед дужчим, зневажання слабшого, безконтрольність, занепад ініціятивности, творчости і т. д.... Партія тепер це пасивна, покірна, бездуша й безкритична маса, яка керується й посувається на ту чи іншу акцію не стільки силою внутрішніх рушіїв, як силою зовнішнього наказу «начальства».

...Коли партія почала перетворюватись у бюрократичний апарат, коли стала одриватись від мас і витворювати з себе якусь упривілейовану касту, не довіряючи робітничим масам, сумніваючись у них і навіть боячись їх, коли вся діяльність партії на місцях стала виливатись у ряд паперових циркулярів, деклярацій і канцелярської тяганини, тоді маси почали відходити, відриватись від партії, а тим самим почався відхід від тих ідей, які проголошувала партія. Недовір'я стало переходити в ворожнечу, особливо розігріте злочинною, провокаторською діяльностю місцевих, призначених «бонапартиків-комуністів». І ця ворожнеча стала навіть подекуди бути причиною озброєних повстань. «Комуніст» же і «комунія» для них є тепер символ безправности, бюрократизму, насильства, антидемократизму.

Тепер приглянемось трохи ближче національної політики керівників Російської Комуністичної Партії на Україні.

Український народ біля трьох століть був під варварським і деспотичним утиском руського царизму. Нещадне переслідування всього українського, глум, зневага з українського слова, заборона розвитку духових форм українського народу (переважно сільського й робітничого) — всі ці методи національного й клясового панування російського февдального й февдально-буржуазного абсолютизму переслідували одну ціль: **в ім'я «єдиної і неділимої Росії» знищити, змести з лиця землі українську народність**. Не має й не може бути ніякої української мови, ніякого українського народу, ніякої України — є тільки руська мова, руський народ, Росія! Це був категоричний імператив російської февдальної політики супроти України і її народу. І ця політика провадилась усіма можливими способами: жандармами, поліцією, провокаторами, тюрмою, Сибіром, в рівній мірі, як руською ґазетою, книжкою, школою, церквою, театром і т. д...

Революція принесла повну несподіванку всім руським шовіністам і україножерам. Таке національне піднесення всіх верств українського народу, якого ми були свідками в 1917 році, є в історії безприкладне. Це дається тільки пояснити страшною, брутальною національною неволею на Україні і тим, що революція принесла можливість визволення українських народніх мас. Цілком природно, що національне визволення вилилось в стремління до державно-національної самодіяльности й незалежности, як найкращого способу вільного національного існування.

...Як же використали російські комуністи цей великий фактор, це прагнення поневоленої національности до свого визволенння? Адже ж ні один уряд в світі не давав (на словах!) такої повности національної свободи, як совітський російський. Ні одна досі соціялістична партія в світі не проголошувала так урочисто права націй на «самовизначення аж до відділення», як це робила Російська Комуністична Партія, якої агітатори залили Україну, і в ім'я цих лозунгів відразу здобули Україну.

Ала російські комуністи своєю національною політикою не тільки не привернули на свій бік цю силу, а навпаки підняли її проти себе. Захопивши владу на Україні в 1918 році, руські большевики запровадили той же царський старий національний режим і діктатуру руської культури. До чого доходив цей режим, можна судити по тому, що наприклад руські большевики топтали ногами портрети **українського** поета Шевченка, розстрілювали українських учителів за **одну їхню національність,** так само, як царські поліції й чорносотенці глузували з усього українського й з соромицькими лайками вимовляли саме слово «Україна».

«Успіх» цієї надзвичайно «доцільної» праці руських комуністів на Україні поки що є такий: так звана «советська» влада на Україні держиться по містах і то по більших, головно в центрах. і то силою... багнета, поза місто влада комісарів не сягає; село живе незалежним своїм політичним, економічним і організаційним життям. Це одна сторона картини. Друга, важніша: **повстання на Україні є перманентним явищем.**

Господарське положення в СССР

В цьому році вперше за мирні часи в СССР не опубліковано тексту п'ятого п'ятирічного пляну. З яких причин — тяжко встановити. Але сумніватись не доводиться, що плян нової п'ятирічки є й він вже здійснюється: 1951 рік був першим роком п'ятої п'ятирічки. Характерно, що плян в СССР є реальним лише тоді, коли він проголошений законом, тобто, коли його апробує Верховна Рада; але в цьому році на обох сесіях Верховної Ради плян навіть не обговорювався.

В 1951 році маємо дальший потужний зріст продукції советської тяжкої промисловости та застій в рості продукції сільського господарства. Про це довідуємось з промови Л. П. Берії, що була виголошена підчас урочистостей по святкуванню 34-ї річниці Жовтневої революції. Судячи по даних, поданих Берією, маємо таку картину продуктивности тяжкої промисловости в 1951 році, порівнюючи з 1950:

	1950	**1951**
Чавун, в млн. тон	19,3	22,0
Сталь, в млн. тон	27,2	31,0
Прокат, в млн. тон	20,4	23,4
Нафта, в млн. тон	37,8	42,3
Вугілля, в млн. тон	260,6	284,0
Цемент, в млн. тон	10,4	12,4
Електроенергія, в млн.квт.г. . .	90,0	104,0
Трактори (15-тисильні), тис. шт.	110,1	137,0
Комбайни, тис. шт.	46,0	54,0

Берія сказав про розвиток тяжкої промисловости в 1951 році, що дві третини приросту промислової продукції одержано за рахунок підвищення продуктивности праці, **«продукція промисловости зростає у нас в основному за рахунок підвищення продуктивности праці».**

«Советський Союз виплавляє зараз **сталі**, приблизно, стільки ж, скільки Англія, Франція, Бельгія й Швеція, разом взяті.»

«Вугільна промисловість СССР тепер не тільки задовольняє потреби нашої країни, але й забезпечила створення необхідних **резервів». Технічне переозброєння вугільної промисловости «дозволило повністю механізувати» всі тяжкі роботи на шахтах.**

«Ще значнішими є осяги нашої **нафтової** промисловости. Можна з певністю сказати, що поставлене тов. Сталіном завдання — довести видобуток нафти до 60 млн. тон на рік — буде виконане **достроково».**

Електроенергії випродукувано в 1951 році більше, «ніж в Англії й Франції разом взятих».

Великим є зріст продукції **машинобудівельної** промисловости. В 1951 р. випродукувано «понад 400 нових типів машин та механізмів», будується парову турбіну потужністю в 150 тисяч кіловат, що є найпотужнішою турбіною в світі.

Щодо продуктивности сільського господарства в 1951 році Берія виявився дуже скупим на слова й цифри. Він сказав тільки, що «за останні декілька років валовий урожай зерна щороку перевищує 7 мільярдів пудів». Іншими словами, продуктивність зернового господарства не зростає протягом «останніх кількох років», включаючи й 1951 рік. В 1950 році, як відомо, зернове господарство пляну не виконало. Тому можна припускати, що й в 1951 році плян, встановлений на 1950 рік, ще не досягнутий. Не ліпша ситуація й з цукровим буряком. В 1950 році плян був недовиконаний, а в 1951 році, за словами Берії, цукрового буряку зібрано тільки «більше, ніж в минулому році». Жодних цифр не подано.

Така ситуація в сільському господарстві СССР виглядає доволі загрозливою. Продуктивність с-г не зростає вже кілька років і це в той час, як сам Берія каже, що «кожнорічний чистий приріст населення СССР вже на протязі кількох років перевищує приріст населення в 1940 році і становить понад три мільйони душ». Кількарічний застій в рості про-

дуктивности сільського господарства в сполученні з трьохмільйоновим щорічним приростом населення на протязі цих же кількох років, явно витворює **харчову проблему.**

Про причину таких неуспіхів в сільському господарстві зараз ще тяжко з певністю щось говорити. В передостанньому числі «Впереду» ми писали про це так: «Недовиконання пляну продукції с-г мабуть можна пояснити аграрною реформою (укрупненням колгоспів)... В наслідок цієї реформи мабуть зменшилась продуктивність господарств. Але це явище доводиться трактувати, очевидно, як тимчасове, зв'язане з переходовістю ситуації й можливим браком досвіду праці в укрупнених господарствах». Укрупнення колгоспів здалося нам причиною. Але промова Берії наштовхує на інші припущення. Адже укрупнення колгоспів існує лише два роки (1950-1951), а Берія говорить, що продуктивність с-г не зростає вже «кілька років». Кілька років це таки не два роки, а більше. В світлі цього, укрупнення колгоспів може є не причиною, а наслідком, спробою знайти вихід з положення. Характерним тут також є й те, що на протязі останніх років продуктивність праці в сільському господарстві зросла зовсім незначно, якщо вона вагалі зросла. Натомість сильно зросла механізація сільського господарства. Берія каже, що «МТС в теперішній час виконують понад дві третини **всіх польових робіт в колгоспах».** Машина явно витискає людську працю і можливо тому колгоспник не зацікавлений в піднесенні продуктивности своєї праці, бо машина не допомагає йому, а він мусить платити за її працю, бо вона належить державі, а не йому. Може причину цих неуспіхів в сільському господарстві треба шукати в конфлікті продукційних сил з продукційними відносинами, як то було в випадку конфлікту між ланкою й бригадою всередині колгоспу. Бо як же інакше можна пояснити такий стан в сільському господарстві, коли маємо факти величезного зросту засівної площі, зросту капіталовкладень (механізація), але одночасно застій в продуктивності. Очевидно, ми не можемо це пояснити т.зв. «законом зменшення родючости грунту»...

Але з тієї чи іншої причини, а застій в продуктивності с-г витворює харчову проблему й ставить під знак питання рівень життєвого стандарту населення.

Справді, яким є рівень життєвого стандарту трудящих СССР сьогодні, що мають робітники СССР за те, що дають таку велику продукцію промисловости?

Берія кинув на це питання досить цікаве світло, коли заявив, що «в цьому році за ініціятивою тов. Сталіна **уряд вжив заходів до збільшення виробництва харчових і промислових товарів понад передбачене річним пляном».** Ми переконані, що коли уряд справді вжив якихсь заходів в цій галузі, то він змушений був до того якоюсь особливою ситуацією, що витворилась в країні. Ця фраза Берії підтверджує наше припущення про існування харчової проблеми в СССР в зв'язку з застоєм в сільському господарстві.

Абсолютні цифри про дійсну продукцію харчів в СССР невідомі. Берія теж обмежується лише відсотками. Але в нашому розпорядженні є абсолютні цифри **запланованої** продукції харчів на 1950 рік. Нам відомо, що плян на 1950 рік міністерством харчової промислости виконаний не був. (До речі, нам невідомо жодного іншого року чи п'ятирічки, коли б плян по цьому міністерству був хоч раз виконаний. Це дуже характерне для СССР.) Наскільки відсотків плян 1950 року був недоконаний, невідомо. Але, якщо припустимо, що плян на 1950 рік був виконаний і якщо ці дані перемножимо на відсотки зросту в 1951 році, що їх подав Берія, то картина продукції харчових продуктів в СССР в 1950 та 1951 роках виглядатиме так:

	1950	1951
М'ясо, в тис. тон	1300	1560
Масло тваринне, в тис. тон	275	297
Масло рослинне, в тис. тон	880	1190
Риба, в тис. тон	2260	2440
Цукор, в тис. тон	2400	2930
Мука, в тис. тон	19000	?

Якщо цю приблизну продукцію харчів в 1951 році поділити на душу населення СССР, то одержимо приблизну картину дієти пересічної людини й родини в СССР. (Враховуючи дані про зріст населення, що їх подав Берія, сьогодні в СССР мусить бути не менше, як 208 мільйонів людей.) Так от приблизна **тижнева** дієта одної людини й одної родини (беремо $3^{1}/_{2}$ члени родини) виглядає так:

Припадає:

на тижнень:		
М'са	144 гр.	504 гр.
Масла твар.	27 гр.	92 гр.
Масла росл.	109 гр.	382 гр.
Риби	225 гр.	788 гр.
Цукру	275 гр.	963 гр.
Муки	1755 гр.	6143 гр.

Ясно, що дієта ця мізерна. Якщо ж врахувати, що плян 1950 року був недовиконаний та що дієта кожної людини в СССР в великій мірі залежить від місця цієї людини в суспільно-політичній ієрархії, то виходить, що більшість населення СССР має ще меншу дієту, ніж ця пересічна.

В світлі цих даних чотирикратне зниження цін в післявоєнному періоді не має великого значення. Не має значення й зріст зарплатні, бо **немає що купувати, існує явний брак продуктів споживання.** Порівнюючи з 1940 роком, ціни сьогодні вищі на 67%, а зарплатня пересічна вища на 75%. Це нібито говорило б за те, що життєвий стандарт сьогодні є вищий, як перед війною. Але в дійсності так не є. Нікому від того не легше, що Берія каже, наприклад, ніби совєтська промисловість «вже починає випускати в масовому порядкові телевізори, кімнатні холодильники, пральні й інші машини для домашнього вжитку». Віримо, що й ціни на ці товари, як і на авта та годинники, порівняно не високі. Річ тільки в тому, що продукується цих товарів надто мало, як мало продукується й харчів.

Судячи по цьому, життєвий стандарт працюючих в СССР є ще дуже й дуже низький.

Вс. Ф-с.

Сталінська теза про оточення

Оскільки за Марксом держава є органом клясового насильства і з побудовою соціялізму, тобто, безклясового суспільства, держава, як орган клясового насильства, відмирає і оскільки в СССР буржуазії вже немає й формально проголошено, що соціялізм побудовано, Сталін змушений був виступити з поясненням, чому ж не відмирає орган клясового насильства — совєтська держава. На 18-му з'їзді ВКП(б) Сталін висунув тезу, що з огляду на вороже капіталістичне оточення, держава в СССР мусить не відмирати, а навпаки— зміцнюватись. В «Вопросах Ленинизма», на ст. 606, він говорить, що мусить «зберегтися повністю функція воєнного захисту країни від нападів ззовні, тобто, мусить зберегтися Червона Армія, Воєнно-Морська Флота, як також каральні органи й розвідка, необхідні для виловлювання й покарання шпигунів, убивць, шкідників, що їх посилають в нашу країну чужоземні розвідки».

Сьогодні Сталін проголосив нову теорію про «можливість побудови комунізму в одній країні» та про те, що «в умовах капіталістичного оточення и при комунізмі держава не відмирає». Сталінські теоретики завзято взялися пояснювати цю нову теорію. Так акад. П. Ф. Юдін говорить: «Як при перемозі соціялізму, так і при перемозі комунізму в одній країні, що знаходиться в ворожому оточенні, держава не відмирає, бо треба бути завжди готовими дати відсіч ворожому напасникові. Для цього потрібна армія. Треба вміти і бути завжди готовими виловлювати шпигунів і диверсантів, що їх засилають капіталістичні держави; для цього також потрібні спеціяльні органи державного апарату, органи розвідки та каральні органи» (П. Ф. Юдін: «Соціялізм і комунізм», Вид-тво «Правда», Москва 1946, ст. 36). «Скріплення совєтської держави», пише він далі, «практично означає, поряд з економічним скріпленням, скріплення воєнної організації, органів розвідки й цілого державного апарату» (Там же, ст. 35). «Функція воєнного подавлення внутрі країни відмерла, бо експлуатація знищена, експлуататорів більше немає і подавляти нікого» (Ст. 33). «З точки зору внутрішніх відносин соціялістичного суспільства армія вже не потрібна. Експлуататорські кляси знищені, і придущувати більше нікого. Для ведення господарства соціялістичного суспільства, якби не було капіталістичного оточення, держава, як політична влада, теж поступово ставала б непотрібною. Але доти, доки існує капіталістичне оточення, для охорони соціялістичного суспільства від зовнішніх ворогів держава потрібна і вона буде скріплюватись» (Ст. 36).

Звертаємо увагу на твердження, що внутрі СССР «експлуататорські кляси знищені і придущувати більше нікого». Але в «Правді» за 2. 8. 1951 р., в відповіді британському міністрові Моррісону, читаємо щось протилежне: «В СССР немає свободи слова, друку, організацій для ворогів народу, для скинутих революцією поміщиків і капіталістів. В'язниці й трудові табори існують для цих панів, і тільки для них».

Отже, з одного боку поміщиків і капіталістів більше немає і придушувати більше нікого, а, з другого боку, «скинуті» поміщики й капіталісти є, органи придушування — в'язниці й концтабори є, і там сидять «тільки» поміщики й капіталісті... Дивно лише, як це оті «тільки» поміщики й капіталісті могли бодай фізично вижити тридцять років в концтаборах. Насправді ж, поміщики й капіталісти вже давно вимерли, а в концтаборах сидять тепер робітники й колгоспники. Рацію має Юдін, а не «Правда», хоч Юдін і «Правда» — це те саме.

Твердження Юдіна, що «з точки зо-

ру внутрішніх відносин соціялістичного суспільства армія вже не потрібна», є цілком вірним, але Юдин бреше коли говорить, що «функція воєнного придушення внутрі країни вже відмерла». Вона мусіла б відмерти, якби в СССР існував соціялізм, але участь армії в ліквідації національних республік в 1946 році (Кримських татар, Чечено-інгушів, і т. д.) говорить про щось цілком протилежне твердженням Юдина.

Так само щодо органів розвідки й терору МГБ. Ми читали про суд і розстріл в СССР в грудні 1951 р. Османова й Саранцева, двох ніби американських шпигунів, що були скинуті американським літаком на парашутах в Молдавській Республіці. Читали ми й про історію з американським літаком, посадженим на территорії Угорщини, як також і про американські літаки, збити над Охотським морем біля Сибіру, та над Балтійським морем в районі Литви.

Є в тому правда, але є й перебільшення. Ми вже звикли до того, що сталіністи також вигадують історії про різних шпигунів і диверсантів. Відомі в усьому СССР анекдоти з допитів слідчих НКВД про «агентів Сандвічевої республіки» та «шпигунів царя Навуходоносора».

Ми зовсім не кажемо, що сталінська теза про «оточення» безпідставна. **Назовні** СССР справді в ворожому оточенні і це оточення справді хотіло б бачити в СССР реставрований капіталізм і дореволюційну «єдину неділиму» Російську імперію. Але ж народи СССР проти реставрації капіталізму й імперії і тому, в обличчі цього **факту**, роля сталінізму зводиться на нівець. Сталінізм з його «органами розвідки, державним апаратом, в'язницями, трудовими таборами, армією й МГБ» зовсім не виконує функції захисту народів СССР та здобутків Жовтневої Революції. Навпаки, — своїм існуванням, своїм терором та диктатурою, сталінізм тільки ослаблює обороноздатність СССР, бо хто ж хоче боронити власне ярмо, хто хоче захищати тюрми й концтабори?!

А що робить сталінізм для того, щоб змінити вороже оточення? Здавалось, що зміна суспільно-політичного устрою шляхом революції в сусідних з СССР капіталістичних країнах мусіла б бути найбільш бажаною для СССР. Але так не є. Сталін дійсно контролює й керує всіма компартіями, що входять до Комінформу. Одначе, він зовсім нічого не зробив щоб, наприклад, допомогти справді народній революції в Італії в 1948-49 роках. В Італії тоді існувала революційна ситуація, піднімались селянські повстання проти поміщиків і буржуазії. Італійські профспілки проголосили були справді генеральний страйк в допомогу повсталим селянам, але компартія той страйк зірвала. Про що це говорить? Тільки про те, що Сталін і Комінформ **заборонили** італійській компартії виступати в революції. Це говорить за те, що Сталін не хоче революції, навіть керованої комінформівською партією. Не довіряє компартії.

І це не перший і не останній випадок. Подібне положення існує у Франції, де революційна ситуація на протязі останніх п'ятьох років виявляється в гострих страйках і демонстраціях, де гостра економічна криза доводить робітників до розпуки.

Сталін не є зрадником революції. Він ніколи не мав нічого спільного з нею. Він просто її ворог. Своєю політикою він призвів до поразки революції в Еспанії в 1937 році, до поразки першої Китайської революції в 1926 році до поразки революції в Греції в 1949 році. Таку сами політику вів він і по відношенні сучасної Китайської революції, коли до самого кінця переговорював з Чан-Кай-Шеком та складав з ним торговельні договори.

Все говорить за те, що Сталін є проти революції за кордоном. Натомість він виступає з іншою програмою. Це є — «народно-демократичний шлях розвитку» й полягає він в окупації даної країни російською армією, обсадження всих постів агентурою МГБ і тоді вже «будівництво соціялізму». Отже, не тільки для внутрішнього терору й поневолення потрібне Сталіну «збереження» армії, апарату й розвідки, а й для «будівництва соціялізму» закордоном. Сталін включає ці окуповані «народно-демократичні» країни в свою орбіту і в такий спосіб має підставу далі твердити про вороже оточення та оправдувати існування концтаборів та МГБ. Сталінська логіка говорить: сьогодні в народних демократіях треба боротися з рештками буржуазії й для цього потрібне **совєтське** МГБ. А за кордонами совєтської сфери впливів ще залишається й далі капіталістичне оточення. Отже, потрібна **совєтська** армія. Коли б Сталін окупував цілу Европу, то й тоді б ще зазишилось «оточення» Америки й Канади. Якщо б і Америку було окуповано, то залишилося б ще «оточення» Гондурасу, Коста-Ріки й Антарктиди. А до того часу, доки Сталін окупує цілий свит, то «великі російські вчені» докажуть, що на Марсі й Юпітері теж живуть люди і вони можуть напасти на СССР. Отже, й тоді «оточення» не зміниться і існуватиме далі потреба «збереження армії, флоти й розвідчих та каральних органів»...

«Народно-демократичний» шлях розвитки є шлях імперіялізму й війни, а не шлях революції. Замість того, щоб проводити мирну політику невтручання в внутрішні справи інших країн (бо ж революція є таки внутрішньою справою окремих країн і не може бути «експортованою з закордону»), Сталін перетворив комуністичні партії в звичайні шпигунські організації, додатки до МГБ й міністерства закордонних справ СССР, колеса в возі російського імперіялізму.

Комінформ ще вживає соціялістичну пропаганду, хоч від ідеології в нього залишилась лише фразеологія. Але навіть і ця фразеологія й пропаганда стоїть в явному протиріччі з інтересами Кремля. Кремль пропагує сьогодні ідею миру й «мирного співіснування» з капіталістичним світом. А Комінформ пропагує «народно-демократичний шлях розвитку до соціялізму». З приводу цього два провідних члени італійської компартії — Вальдо Маньяні та Альдо Куччі, що недавно порвали з компартією, заявили дуже вдало таке: «Італійська компартія виступає з пропагандою вічного миру в цілому світі. Але одночасно вона говорить, що революція в Італії не можлива без війни, що соціялізм в Італії не можна побудувати без того, щоб «соціялістична армія» СССР не вступила на територію Італії. Виходячи з цих тверджень, логічно, якщо ми хочемо, щоб в Італії вибухла революція й був побудований соціялізм, ми мусимо бути за війну між СССР і атлантійським блоком і проти миру, якщо ж ми хочемо миру й не хочемо війни, то мусимо відмовитись від ідеї революції й від соціялізму».

Чому ж Сталін є проти революції. У нас вже говорилося про це не раз і пояснювалось тим. що Сталін боїться революції. Боїться тому, що така, неконтрольована совєтською армією й МГБ, справжня революція має 99 зі 100 шансів піти зовсім іншим, ніж сталінський, шляхом і країна, в якій вибухла б така революція, була б незалежна від СССР. Іншими словами, Сталін боїться «тітоїзму», яким він був особливо в 1948 році. Але не тільки і навіть не стільки Сталін боїться «тітоїзму». Він боїться того, **який вплив матиме така революція на внутрішні настрої й ситуацію в СССР.**

Нам тяжко бачити з-за кордону (судячи тільки по совєтській пресі) який вплив на внутрішні настрої в СССР мала, наприклад, сучасна Китайська революція. Можна зауважити тільки, що в пресі не центральній Китаєві сьогодні приділяється більше уваги, ніж в пресі центральній: в «Правді», «Известиях», в «Большевикові» з'являється менше статтів про Китайську революцію, ніж в наукових, літературних і тому подібних публікаціях. В центральній пресі спеціяльно наголошується на «з'язок Китайської революції з СССР» та «ролю геніяльного Сталіна», в той час, як в іншій пресі про це згадується досить рідко.

Цікавою й характерною під кутом зору впливів Китайської революції на СССР є, наприклад, стаття Вл. Львова в № 5 ленінградського літературного журналу «Звезда» за 1951 р. Журнал цей завжди був делекий від російського націоналізму й великодержавництва. Його редакцію на протязі останніх років змінено тричі й завжди обвинувачувано в «космополітизмі». Цей же журнал, як відомо, друкував і переклад вірша Сосюри «Любіть Україну». Стаття Вл. Львова надрукована під заголовком «Китай — колиска науки». Тема досволі аполітична, але в умовах барабанної пропаганди російських націоналістів, що «всі винаходи в науці зроблені росіянами», стаття Львова є хоробрим контрударом. Львов доказує, що китайська наука куди старіша, ніж російська і що багато винаходів росіяни запозичили з Китаю; що в Китаї були свої полководці, як Сунь-Цзи, які в мистецтві ведення війни давно попередили Суворова; що совєтські науковці невірно представляють розвиток астрономічної науки, приписуючи її старим грекам, в той час, як вона належить китайцям, і т. д. Здається, що не будь китайської революції, Львов не написав би цієї статті, а якби й написав, то її не надрукували б. Вона протирічить націоналістичному курсові партії.

Очевидно, ми не можемо керуватися суб'єктивними бажаннями й дошукуватись зовнішніх впливів на СССР там,

(Закінчення на 13 стор.)

Кінець Заходу

Шпенглерівська ідея занепаду Заходу, пройшовши через історіософічну призму Тойнбі, виринула зараз в новому психологічно-політичному романі Артура Кестлера «Вік палкого бажання». Деякі західні критики намагаються знайти в цьому літературному творі лише ідею «загрози західній цивілізації» (американські видавці роману), інші вважають, що Кестлер шкодує, що порвал з комунізмом («Нью Йорк Гералд Трібюн»). Мало хто одначе звертає увагу на суть «Віку палкого бажання» — бажання знайти нову віру, бо стара втрачена, приречена на неминучу загибіль.

...Майбутній Париж, десь середини п'ятдесятих років нашого сторіччя, безпосередньо загрожений наступом східнього тоталітаризму. Безжурні рантьє веселяться на балях, за шклянкою шампанського пересуджують східну політику та самих себе. Мсьє Анатоль — підстаркуватий і розбитий паралічем, символ західньої культури й цивілізації, приймає в себе на вечірці гостей, про яких сьогодні говорить Париж. Присутні: американський полковник з дочкою Гайді, що приїхав до Парижа складати списки членів французького уряду, які мають бути евакуовані літаками до Америки в випадкові небезпеки. Федя Нікітін — культурний атташе «Спілки Миролюбних Народів», який займається складанням списків парижан, що мають бути ліквідовані в випадку мирного визволення Франції; російський білий еміґрант, що вже проїв всі свої князівські скарби, але ще мріє вбити «батька народів» й розповідає про це захопленим французам; університетський професор, що пропаґує ідею непротивенства злу; його громадсько активна дружина, що є членом комітету миру; католицький священник, що сумнівається в непереможності християнства. В розгортанні сюжету ці персонажі збільшуються коштом нових представників суспільства: це американські студенти, що наїхали до Франції робити наукові досліди над могилами американських вояків, що згинули в другій світовій війні; це розчарований професор-комуніст, ідеологічно розп'ятий між «батьком народів» і білогвардійським князем; французький поет, що надіється орґанізувати резистанс після визволення Франції «Спілкою Миролюбних Народів», але не вірить в перспективи того резистансу; ще кілька еміґрантів зі сходу, що живуть по паризьких пивнушках і щось чекають, хоч вже ні в що не вірять; новий еміґрант — Леонтьєв — видатний письменник сходу, «герой праці», що розчарувався і перейшов на сторону Заходу, а потім розчарувався в Заході, нікого не зрозумів і його ніхто не зрозумів, спився й загинув...

В цьому людському зоопарку головними героями є Федя Нікітін і дочка американського полковника Гайді. Федя — це тип ідеологічно вихованого сталінця, рівного й переконаного, що не знає нічого, крім своєї ідеї. Його ідея, це могутня релігія, а Федя її носій. Гайді — це Америка; дівчина, вихована в католицькому світі, що розчарувалась в релігії, стала безвірницею, вийшла вперше заміж за гроші, потім взяла розвід, розчарувалася в усьому й не знає для чого вона живе. Обидва герої зустрічаються в мосьє Анатоля й Гайді закохується в Федю. Їй імпонує, що Федя такий впертий, твердий, могутній духом, що він в щось вірить. Вона не заглиблюється в те, в що він вірить; вона просто захоплюється ним і признає його перевагу тому, що він є віруючий, а вона не вірить ні в що. І коли пізніше, під тиском батька й білих еміґрантів, Гайді пориває з Федею й хоче його застрілити, вона не має сили натиснути гашетку револьвера... Вона не знає для чого мусить вона вбити Федю.

Так Кестлер хоче сказати, що Захід приречений в обличчі наступаючого Сходу. Захід ідейно беззбройний, розкладений, гнилий; він, як один з героїв роману, в сумнівах і переляці не знає що робити: чи сідати на приватний літак і втікати з Парижу в маєток до Марокко, чи ще почекати пару днів поки домашня сука народить цуценят, бо шкода ж її кидати на поталу східнім варварам; він торгує парасольками від радіоактивного дощу й прислухається до завивання алярмових сирен, не знаючи, чи це пробний алярм, чи вже справжній; і навіть вмерти йому спокійно не дають, як і мосьє Анатолю: цей помер в останні дні перед падінням Парижу і шлях його похоронній процесії перетяли колони робітничих демонстрантів, що йшли по вулицях під прапорами «Спілки Миролюбних Народів».

Дуже характерними персонажами в цьому романі Кестлера є типи «самітніх вовків», як він їх називає, що повідривались від різних вір і ідей. Це різні еміґранти, бувші комуністи, бувші віруючі в щось. Вони або збираються й сваряться між собою на тему «хто винний», або мирно сидять і чогось чекають. Це уламки чогось розбитого вщент. «Я думаю», говорить Кестлер устами одного з таких героїв, «що на землі завжди було повно таких самітних вовків в часи подібні до наших, коли цивілізація розпадається між світом, що вмирає, і новим світом, що народжується».

Але й сам Кестлер є таким «самітним вовком». Даремно обвинувачують його, що він шкодує, порвавши з комунізмом. Він шкодує не за комунізмом, а за тим, що й його героїня Гайді за якоюсь вірою, за якимсь Богом, бо для нього «місце Бога стало вакантним». Кестлер вже не вірить ні в що.

Новий еміґрант Леонтьєв розповідає паризьким міщанам, що в Карпатах в підземних бункерах існує підпільна орґанізація «Безстрашних Терпеливців», напіврелігійна секта, «яка вірить, що коли люди зможуть звільнити себе від страху, то всяка форма тиранії впаде; а вільні від страху є тільки ті, кому губити вже нічого». Парижани подивляють цих карпатських героїв, але самі бояться бути вільними від страху, їм таки є що губити (домашню суку з цуценятами, наприклад). Леонтьєв нарешті розуміє, що він попав у світ, де місце Бога є вакантним, де ніхто ні в що більше не вірить. Виходу нема, Леонтьєв не може дати Заходої нового Бога, бо його Бога тут ніхто не зрозуміє. В міжчасі помирнє «батько народів», багато розчарованих починають вірити в Схід знову й вертаються туди з еміґрації. Всі вони пізніше гинуть. Але Леонтьєв, як найновіший еміґрант, знає, що «які б зміни не настали в режимі, вони ніколи не простять йому, що він виявляв симпатію до Безстрашних Терпеливців». Для Леонтьєва немає повороту, але немає й виходу тут. Він гине.

Кестлер також не вірить, що Заходові можна дати надхнення й віру, навіть якби така й прийшла зпід східньої тиранії. Не вірить він і в будь-яке переродження Сходу. Для Кестлера Схід — це варварство й загибіль людства. Він розуміє його загрозу, але розуміє також, що «це прийшов кінець всім ілюзіям про сили спротиву на Заході». Бажання спротиву є, але віри в спротив, віри в ціль, для якої треба той спротив, немає і це означає новий вік — вік кінця Заходу.

В. С. Г.

Дискусийний відділ

Тридцять п'ять років революції й большевицька диктатура внесли корінні зміни в економічну структуру України і всіх підсовєтських націй. Такі ж зміни відбуваються тепер в країнах сателітах. Дещо з тих змін носить тимчасовий характер, дещо міцно вкорінилось в господарську практику народів. Майбутній господарський устрій України після скинення большевицької диктатури повинен привертати думку української еміґрації. В УРДП давно вже зедеться дискусія на цю тему. Частково також провадить її редакція «Вперед» з своїми читачами. Але ті дискусії були б корисніші для української визвольної думки, якби вони велись відкрито в пресі. Ми таку спробу тепер робимо, вміщуючи в порядку дискусії статті двох авторів «Вперед».

Редакція

Вс. Фелікс

Плянова й вільна економіка. Порівняння

В моїй статті «Сучасна економіка СССР» («Вперед» ч. 5-6, 1951) я писав, що пляновість дає багато можливостей і «в цьому відношенні совєтська економічна система державного капіталізму має великі переваги перед капіталізмом приватним». Це викликало заперечення деяких читачів, які пишуть, що моя теза не доведена. В цій статті я й хочу обґрунтувати її. Само собою, я не говорив і не збираюсь говорити, що «краще». Це не було й не є моїм завданням. Бо дехто думає, що раз я говорю про економічну перевагу системи державного капіталізму супроти приватного, значить вона краща. Наша ціль тільки встановити закони розвитку, а що краще й куди йти, то вже витікатиме з тих життєвих можливостей, які ми вивчаємо. Найголовніше, щоб люди не орієнтувались на засуджені історією шляхи.

Наша ціль — порівняння систем, а не країн. То ж нас цікавитиме не те, скільки напр. нафти видобувається в Румунії порівняно з Іраном, а **якими темпами зростає той видобуток.** Бо потужність економічної системи виміряється насамперед **динамікою** розвитку її продукційних сил. Отже, розглянемо й порівняємо динаміку розвитку продукційних сил СССР і США, як найчільніших представників двох систем. Візьмемо насамперед темп зросту національного прибутку цих країн за період 1913—1949 рр. Національний прибуток, як відомо, є сума чистої продукції економіки даної країни за один рік (валова продукція мінус кошти виробництва). В наведеній нижче таблиці ч. 1 порівнюється національний прибуток СССР і США. За основу взято 1926 рік, який умовляємось вважати за 100%. З таблиці видно, що в США національний прибуток за період 1926—1949 збільшився трохи більше ніж в два з половиною рази, в СССР у вісім разів. Це значить, що продуктивність економіки СССР за ці 23 роки зростала майже **в чотирі рази швидше,** ніж продуктивність економіки США. Це стосується очевидно економіки в цілому, бо окремі галузі розвиваються швидше або повільніше. Напр., в СССР дуже відстає консумційна промисловість, зате швидкими темпами зростає продукція засобів виробництва. Наведене число — «майже в чотири рази швидше» є пересічною мірою динаміки зросту продуктивности економіки СССР.

Якщо приглянемося уважніше до таблиці ч. 1, то перед нами постає ясна картина: починаючи від 1926 року совєтська економіка йде вгору, жодних ухилів чи коливань суттєвого значення в кривій її розвитку немає. В цей же час американська економіка йде зигзагами, лінія її розвитку поламана, її б'ють затяжні кризи (1931—1938 рр.). Бачимо також, що сприяє розвиткові американської економіки (1940—1949 рр.): це війна й її наслідки. Але ми ще прийдемо нижче до розгляду сил, що рухають економіку обох країн. Тут хочемо застерегтися, щоб нам не закинули, що ми вибрали для порівняння «ненормальний» період в економічній історії США, а саме — період кризи, і в такий спосіб впливаємо на висновки. Але ми вибрали тут до порівняння най-

Таблиця ч. 1.
Національний прибуток СССР та США
(індекс: 1926 р. — 100%)

Рік:	С.С.С.Р. В мільярдах крб.	С.С.С.Р. %% порівнюючи до 1926 р	С.Ш.А. В мільярдах крб.	С.Ш.А. %% порівнюючи до 1926 р.
1913	21.0	96	34.8	44
1921	8.0	36	51.7	66
1926	21.7	**100**	76.6	**100**
1929	28.9	133	87.4	112
1931	40.9	188	58.9	75
1932	45.5	209	41.7	53
1933	48.5	223	39.6	51
1934	55.8	257	48.6	62
1935	66.5	306	56.8	73
1936	86.0	396	64.7	83
1937	96.3	443	73.6	94
1938	105.0	482	67.4	86
1940	128.3	591	81.3	104
1942	—	—	137.1	176
1944	—	—	183.8	236
1946	—	—	179.6	230
1949	174.5	804	222.5	286

Джерела до Таблиці: H. Schwartz: „Russia's Soviet Economy", New York 1950, p. 120; A. Baykov: „The Development of the Soviet Economic System", Cambridge 1948, p. 400; T. Morgan: „Introduction to Economics", New York 1950, p. 474.

Примітка: Національний прибуток СССР вирахувано в постійних цінах 1926-1927 рр., тобто, враховано також зміни в вартості грошей. Прибуток же США вирахувано в цінах кожного окремого року й інфляційні тенденції не враховано. Якщо врахувати ці інфляційні тенденції, то прибуток США в дійсності **ще менший.** Звертаємо також увагу, що джерела до таблиці не совєтські, а признані закордоном.

кращий період в історії США. Бо якщо б ми заглянули в попередній період, наприклад — проаналізували б зріст національного прибутку США за 1901—1918 рр., то побачили б ще гіршу картину, бо в тому періоді національний прибуток США **навіть не подвоївся.** А перед 1901 роком, на жаль, статистичні дані про національний прибуток США не публікувалися взагалі.

Це про загальну картину динаміки зросту продуктивности економіки СССР і США. Якщо б ми схотіли порівнювати динаміку економічного розвитку СССР з розвитком сучасної Англії, Франції чи будь-якої іншої «великодержави», то картина була б зовсім вражаючою. Національний прибуток наприклад Англії за останні 50 років в середньому не перевищує прибуток 1900 року. Це говорить за те, що економічний розвиток Англії вже **зупинився** і сьогодні вона живе як той дядько на трьох гектарах «трудової власности», тобто, — продукує рівно стільки, щоб не вмерти з голоду, — це в кращому випадку. А ще інакше (і це видається ближчим до правди) живе з позичок, подарунків та інших подібних застриків «економічних гормонів».

Загальна динаміка розвитку продукційних сил має відображення і в окремих галузях економіки. В таблиці ч. 2 ми порівнюємо видобуток провідних індустріяльних галузей — чавуну й сталі в СССР і США в період 1940—1950 рр.

Таблиця ч. 2.
Продукція чавуну й сталі в СССР та США
(в мільйонах тон)*)

Рік	С.С.С.Р. чавун	С.С.С.Р. сталь	С.Ш.А. чавун	С.Ш.А. сталь
1940	15.0	18.3	—	—
1941	—	—	56 7	82.8
1945	9.2	11.2	54.9	79.7
1946	—	—	46.5	66.6
1948	14.3	17.0	61.9	88.6
1949	17.0	21.3	55.2	77.9
1950	19.3	27.2	—	—

Джерела до Таблиці: H. Schwartz: op. cit., p. 225 „Information Please Almanac 1951", New York 1951 page 274.

З цієї таблиці бачимо, що коли в СССР в 1950 р. продукція сталі **зросла** порівнюючи з 1940 роком на 48.6%, а чавуну — на 28.7%, то в США продукція сталі **знизилась** на 6%, а чавуну — на 2.7%. При цьому не треба забувати, що СССР пережив страшну руїну війни, в той час, як США протягом війни тільки процвітали. В післявоєнному періоді 1945—1950 рр. продукція сталі в СССР в середньому зростала щороку на 4.2 млн. тон. Продукція сталі в США в цьому ж періоді раз зросла й двічі впала, залишившись в 1949 р. на 2.2 млн. тон нижчою, ніж в 1945 р. **Такий стан логічно приводить до висновку, що коли в США протягом найближчого часу не станеться суттєвих змін, то за 18 років, тобто — біля 1968 року, СССР переженe Америку в видобутку сталі.** Над важливістю цього висновку спинимось нижче.

Ми розглянули й порівняли динаміку розвитку продукційних сил СССР та США і прийшли до висновку, що продукційні сили СССР розвиваються в майже чотири рази швидше, ніж продукційні сили Америки. Оце є перший доказ того, що совєтська економічна система має переваги перед економічною системою США. Тепер розглянемо саму систему обох країн, розглянемо рушійні сили розвитку продукційних сил, тобто, відповімо на питання чому продукційні сили СССР розвиваються швидше від американських.

В СССР, як відомо, існує **плянова система** господарства; в США існує **«вільна» ринкова система.** Плянова система господарювання означає розвиток продукційних сил **згідно з волею людини.** Це є наскрізь раціональна система, де обраховується до дрібнички всі потреби і всі можливості в маштабі цілої держави. В Держпляні СССР обраховується, наприклад, що для піднесення товарообороту на транспорті в даному році треба випродукувати стільки-то нових паротягів, а для цього по-

*) Продукція США подана в т. зв. «коротких тоннах»

трібно стільки-то металу й стільки-то робочої сили. Через відповідні міністерства посилається запит про можливості приставки цієї кількости металу на такі от заводи; в металургійних заводах довідуються, чи є можливість випродукувати цю додаткову кількість металу; в школах трудових резервів довідуються про можливість приставки нової робочої сили; в паровозобудівельних заводах з'ясовується за який час і при яких затратах ця кількість паротягів може бути зроблена. І так далі. Після цих підрахунків будують плян. Цей шматок паперу, що має таке велике значення, посилають на затвердження в відповідні державні органи, де він апробується й проголошується **законом**. Коли плян стає законом, тоді вся економічна машинерія іде в хід: сталеварні продукують потрібну кількість металу; міністерство транспорту відправляє цей метал по призначенню; міністерство трудових резервів посилає потрібну кількість робітників; паровозобудівні заводи починають виконувати плян... Плян є закон і його переступити не можна. Це є механізм, де пружиною є людська воля й розум.

Інша справа є — чия це воля й розум, тобто — хто ті люди, що керують розвитком продукційних сил СССР. В усіх попередніх наших статтях ми завжди торкалися цього питання. Висновок був і є один: тим розвитком керують не робітники, а бюрократія. В останньому «Впереді» ми аналізували реформу укрупнення колгоспів. Там сказано ясно, хто і як керує розвитком продукційних сил сільського господарства СССР. Не зважаючи на свої переваги, не зважаючи на велетенські успіхи, фактом є, що совєтська економічна система існує не для трудящої людини, а навпаки — трудяща людина є додатком до совєтської економічної системи.

Саме в цьому й полягає найбільша слабість економіки СССР. Здається, можна було б подумати, що економічна система, керована волею й розумом людини, є вічна, їй не загрожують ніякі кризи, ніякі внутрішні перешкоди. Але така думка може з'явитися лише тоді, коли брати цю систему як абстракцію, як теоретичну умовність, відорвану від дійсности. Дійсність же говорить про щось протилежне. Тому, що такою системою не керують самі трудящі-продуценти, ця система закономірно й неминуче стоїть під загрозою, що **продукційні відносини, тобто, організація суспільного життя, будуть перешкоджати розвиткові продукційних сил.** Ми вже сьогодні можемо твердити, що існування бюрократії **уповільнює й гальмує** розвиток продукційних сил СССР. Якби трудящі мали свободу, якби вони самі стояли при кермі незалежними державами, а через це й економікою, то темпи розвитку були б не в чотири рази, а може в сорок разів швидшими від Америки.

Але, залишаймося тут при аналізі існуючої дійсности. СССР таки розвивається, майже в чотири рази швидше, ніж США, не зважаючи на перешкоду бюрократії, не зважаючи на перетворення трудящої людини в додаток до економіки. Розвивається так швидко тому, що економікою керує ніщо інше, як воля й розум людини, хоч і бюрократа.

Нічого подібного немає в «вільній» ринковій системі. Поперше там немає навіть поняття «треба». В США існує зараз т.зв. Бюро Економічної Мобілізації, що було створене недавно з метою мобілізувати економіку до війни. Суттєвої влади цю бюро не має ніякої. В листопаді 1951 р. голова бюро Вілсон зібрав до себе на народу власників сталеварних заводів і в своїй промові заявив, що продукція сталі в США є абсолютно недостатньою. Вілсонові **треба** сталі, але власники її дадуть йому тільки тоді, коли він гарантує їм **постійні зиски.** Як же Вілсон може гарантувати зиски, коли на них він не має жодного впливу, бо на зиски впливає не людина, а **ринок.** А на ринкові немає попиту на сталь, вона там нікому «непотрібна». В дійсності сталь є дуже потрібна, але в тих, кому вона потрібна немає грошей, щоб за неї заплатити. Щоб Вілсон купив ту сталь, він мусить іти до банкірів і позичати грошей. А банкіри також хочуть мати зиск і вимагають проценти на позичку. В даному випадку, Вілсон являє уосіблення американської держави і він, тобто держава, має право накласти нові податки на населення, щоб зібрати гроші на купівлю сталі. Але податки на населення можна накладати лише до якоїсь межі. Тимчасом, поки Вілсон з державою шукають грошей на купівлю сталі, власники сталі, бачучи, що Вілсонові сталь дуже потрібна, підносять ціни на сталь, щоб взяти більші зиски. Вілсон кличе на допомогу Бюро по контролі цін, але це бюро має не більшу владу, ніж сам Вілсон. Крім того, і в цьому бюрі, і в Вілсоновому бюрі сидять представники власників сталеварної промисловости, які боронять тих, кого вони репрезентують, і так точиться боротьба за зиски..., а сталі не вистачає. Але уявімо, що нарешті якось вони погодились і сталь вже є. Щоб відтранспортувати її до збройних заводів, Вілсон, чи хто інший, мусить іти до власників залізниць. Ті також хочуть мати зиск і вся справа починається з початку. І так далі.

Уявім тепер, що Вілсон не є американська держава, а звичайна приватна особа, власник якогось паровозобудівельного заводу. В якийсь там спосіб на ринку з'являється попит на паротяги і цей приватний Вілсон вирішує їх випродукувати. На ринку він довідується, що ціни на сталь є такі-то. Але тут же на ринок з'являється якийсь конкурент Вілсона, скажімо власник вагонобудівельного заводу. Власники сталі, бачучи, що попит на сталь збільшився, підносять ціну. Через це Вілсон вже не може купити потрібну кількість сталі, а купує менше. А вагонобудівельник мав більше грошей, ніж Вілсон, і купив всю потрібну йому сталь. В наслідок, Вілсон випродукував менше паротягів, ніж «треба», а вагонобудівельник випродукував ту саме кількість вагонів, що «треба». Уявімо собі, що комусь одному треба було і паротяги й вагони. І він дістає паротягів менше, ніж потрібно для вагонів. І так далі. Коротше — **хаос.**

Рушійною силою в цьому хаосі є зиск. Ринок функціонує за законом постачання й попиту, але функцією самого ринку є реалізація зисків. Продукція зменшується залежно від зменшення розміру зиску, бо «нема сенсу» продукувати. Зиск збільшується, якщо збільшується попит на продукцію. Але попит може збільшуватись лише при умові, що існує спроможність платити той зиск.

Якщо поглянути на перспективи економічного розвитку США з точки зору основної рушійної сили її економічної системи, тобто, з точки зору зисків, то ясно постають питання: Звідки можуть в майбутньому приходити зиски. Хто буде мати попит на американську продукцію. Хто має змогу платити за ту продукцію. Попит на продукцію, звичайно, є скрізь і завжди; річ тільки в тім, що не скрізь, не завжди і не всі здібні платити за ту продукцію. Отже, стоїть гостре питання ринків збуту. Не можна сказати, що в сучасної Америки немає ринків збуту, бо ж цілий світ, за винятком совєтського блоку, є сьогодні ринком збуту для американських товарів. Річ тільки в тім, що **ці ринки є занадто слабі, щоб бути поважним рушійним фактором для сучасного й майбутнього розвитку американської економіки; купівельна спроможність цих ринків є вичерпана.**

Америка є автаркна, тобто, в великій мірі самовистачальна країна, що має власні сирівці й економічно не залежить від інших країн. В цьому відношенні Америку не можна порівнювати з Англією, чи будь-якою іншою країною. Але досвід Америки вчить, що **капіталістична** автаркія перестає бути автаркією в стадії найвищого розвитку капіталізму: вона узалежнюється від зовнішніх ринків збуту, бо внутрішній ринок перестає бути самовистачальним. Внутрішній ринок сучасної Америки є теж близький до вичерпання в тому відношенні, що не може більше стимулювати зріст продукційних сил. Про це явно свідчить поразка політиків-ізоляціоністів типу бувшого президента Гувера, яких не підтримав монопольний капітал, що керує політикою в Америці. Про це свідчить і той факт, що монополісти погодились викидати «задармо» свою «зайву» продукцію в Европу й Азію в формі Маршалового пляну та «Четвертої Точки» Трумана, хоч Европа й Азія не мають вже нічого, крім політичної незалежности, щоб платити за цю «допомогу». Але смішно було б думати, що американські монополісти відмовляться від зисків і даром віддадуть свою продукцію. «Філантропія» тут проста: в Італію відправлено кілька сот тисяч тон масла по 17 центів за фунт, в той час, як на нью-йоркському ринку фунт масла коштує 96 центів; **якби ота кількість харчів і всяких інших продуктів і товарів, що були «даром» послані в Европу й Азію, залишились в США на внутрішньому ринку, то вони понизили б ціни на ці товари в Америці і тим зменшили б рівень зисків, що їх одержують зараз підприємці від продажу тих товарів на внутрішньому ринку по високих цінах.** Іншими словами, за Маршалів плян заплатила зиски не Европа, а американський консумент. Але перманентно тиснути на консумента теж не можна. Це ж ясно.

Ми говоримо весь час про перепродукцію, про вичерпання ринків, про постійне зменшення попиту і т.д. лише у відношенні **до зисків.** Тобто, лише для зисків і для системи побудованої на зисках все це є вичерпаним. В дійсності ж смішно говорити про брак попиту на американську сталь, чи про вичерпання ринків для збуту американської пшениці. Попит на продукцію не може ніде й ніколи вичерпатись. Вичерпується спроможність платити за продукцію, вичерпується можливість творити зиски. А без зиску приватний власник продукувати не хоче...

Судячи по досягнутому сьогодні рівневі розвитку американських продукційних сил та по тій економічній ситуації, в якій ці продукційні сили опинилися, напрошується припущення, що цей розвиток може ще якийсь час крутитись довкола осі досягнутого рівня, але щоб рости постійно вгору в нього вже немає сил. Зиск — це уосіблення продукційних відносин, перешкоджає дальшому розвиткові продукційних сил.

Отже, в той час, як в СССР економікою рухає людська воля й розум, то в США економікою рухає ірраціональне прагнення до зисків. Перший фактор є покищо відносно не вичерпаний. Другий фактор, як ми бачимо, вже вичерпується. Це й пояснює чому динаміка розвитку продукційних сил СССР є більша, ніж США, і це говорить за те, чому совєтська економічна система має переваги перед американською.

Аналізуючи вище статистичні дані про видобуток сталі в СССР та США, ми прийшли до висновку, що через 18 років СССР пережене Америку. Що це значить? Це значить, що **на протязі наступних 18 років ми будемо**

свідками величезних непередбачених перемін в світі.

З сучасною своєю економічною системою Америка не може змагатись з СССР. Сталін, очевидно, теж підрахував це саме, коли в 1946 році в своїй виборчій промові проголосив своєрідний «п'ятнадцятирічний плян» 1950 — 1965 років: в 1965 р. випродукувати сталі 60 млн. тон, чавуну — 50 млн. т., нафти — 60 млн. т., вугілля — 500 млн. т. Він не сказав, що в 1965 р. СССР наздожене Америку. Можливо тому, щоб не лякати американців. Можливо з тієї ж причини ось вже рік, як СССР не публікує даних і тексту п'ятої п'ятирічки. Але все говорить за те, що СССР Америку таки наздожене в недалекому майбутньому.

Грудень 1951 р.

Ів. М-ко

Ринок і безвласницьке суспільство

Я цілком згоден з твердженням Вс. Фелікса, що совєтська економіка розвивається швидшими темпами, ніж економіка найпередовішої капіталістичної країни США. Згоден також, що одною з причин цього є пляновість, яка усуває кризи і всякі інші «простої» та руйнування продукційних сил. Але Вс. Фелікс навіть в цій частині, де він очевидно має рацію, односторонній, отже, й не об'єктивний, і, далі, в самому зіставленні ним економіки СССР і економіки США заложені теоретично спірні поняття. Проблему ринкового й планового господарства треба всебічно обговорити, щоб тут не було ніякої путанини й непорозумінь. Підкреслюю, що мої розходження з Вс. Феліксом є суто теоретичні. Стремимо ми до одної мети: ми противники реставрації в Україні капіталізму, ми віримо, що «принцип суспільної власности, — як каже представник ОУН на Землях, П. Полтава, — стане ... могутнім рушієм розвитку продукційних сил України». Але які будуть конкретні форми того господарства з суспільною власністю, яка буде в ньому функція ринку, в чому полягатиме пляновість і т. д. все те не є ще ясне, хоч його й можна передбачити, бо елементи майбутнього вже існують в сьогоднішній підсовєтській дійсності. Накреслити цей образ майбутнього являє собою не тільки теоретичний інтерес. Цей образ майбутнього відмежує нас, по перше, від минулого, що так буйно розквітає на еміґрації в різних течіях реставраторства. По друге, цей образ майбутнього допоможе нам встановити, що в сучасній підсовєтській дійсності є переходове й скороминуще, а що є елементом майбутнього. Ми розходимось в Вс. Феліксом не в ставленні до пережитків минулого, а саме в отому визначенні — що з сучасного в совєтській дійсності є елементом майбутнього, а що являє кон'юнктурне, переходове явище. Цим я й хочу в цій статті зайнятись.

Вище я сказав, що пляновість є одною з причин швидших темпів розвитку економіки СССР супроти економіки США. Але не єдиною причиною, як ніби витікає з статті Вс. Фелікса. Серед інших причин можна згадати цілий ряд, як напр., ліквідація земельної ренти, що в капіталістичному світі висить тяжким тягарем на народному господарстві. Ліквідація капіталістичної власности, і зв'язаної з нею системи зисків, про яку Вс. Фелікс говорить теж, але тільки в зв'язку з пляном. Ліквідація приватної власности взагалі в умовах СССР має свої позитиви, але ще й до сьогодні має також неґативи в формі психологічного чинника (т.зв., за совєтською термінологією, «дрібнобуржуазні пережитки»). Та найголовнішою причиною швидких темпів розвитку совєтської економіки супроти економіки США, поруч пляновости, є визиск трудящих в розмірах, не знаних в капіталістичному світі.

Покличусь, поки що без статистики, на такий факт. В багатьох галузях совєтської економіки продукційність праці вже перевищує капіталістичну, або наближається до неї, а зарплатня найнижча в світі. Старі донецькі шахтарі в Бельгії кажуть, що в Донбасі вони давали більший виробіток продукції, ніж тепер дають в Бельгії, а зарплатню мали набагато нижчу бельгійської. Після війни рівень техніки в СССР вищий передвоєнного, тобто, й продукційність мусить бути вища, а зарплатня нижча, тобто, визиск збільшився проти передвоєнного. Не говоримо про примусову працю, за допомогою якої головним чином відбудовано за 3—4 роки зруйновану війною Україну.

Темпи розвитку у вільному безвласницькому господарстві були б напевне вищі, ніж у вільному капіталістичному господарстві, але не в сорок разів, як здається Вс. Феліксу, а може навіть менше теперішніх совєтських. Бо тоді робітник і селянин мусіли б діставати за свою працю не теперішню совєтську мізерію, а більше, ніж в найпередовіших капіталістичних країнах, а це дуже занизило б темпи розвитку, хоч, з другого боку, піднеслась би до незнаного в капіталістичних умовах рівня продукційність праці вільного від визиску продуцента. Але чуда не буває: в основі високої продукційности праці лежить тепер техніка, а не психіка. Вищі темпи розвитку вільного безвласницького господарства супроти вільного капіталістичного забезпечували б такі його переваги: 1) відсутність приватної власности на засоби виробництва, 2) пляновість, 3) вища продукційність праці не експлуатованого ніким продуцента. А перевага супроти бюрократичного планового совєтського господарства полягала б у: 1) політичній і соціяльній свободі, 2) відсутності визиску, 3) заміні бюрократичного плянування вільним, демократичним плянуванням. На жаль, на мінусах бюрократичного плянування Вс. Фелікс не спинився і тим ніби переніс їхні й на майбутнє вільне безвласницьке суспільство.

Що з теперішнього совєтського плянування увійде в плянування майбутнього вільного безвласницького суспільства і що буде відкинуте? Визволення людини зпід влади держави радикально змінить систему майбутнього плянування. Плянування буде служити людині, а не державі. Розшифруємо що це значить і до чого веде. Визволення людини зпід влади держави означає в економічному відношенні свободу найму на роботу й звільнення з роботи, свободу виходу й невиходу на роботу в любий день, свободу пресування й переселення куди хто хоче. Свободу купувати що хто хоче, де хоче й за яку хоче ціну. Свободу вимагати (індивідуально й організовано) від господарських органів ту кількість товарів і такої якости, яку тільки спроможний спожити консумент. Ніхто з прихильників безвласницької демократії не заперечуватиме, що саме такою має бути післябольшевицька свобода.

Тепер подивимось як виглядатиме плянування за таких умов. Воно очевидно повинно починатись з продукції споживчих товарів, як першооснови продукційного процесу. У відміну від совєтського плянування, що починає з важкої індустрії і підтягує до неї все інше. Плянові органи враховують попит населення на продукти харчування, одяг, речі побутового вжитку. Це плян виробу консумційних товарів. На його основі, враховуючи потужність продукційного апарату країни, складається плян виробу устаткування для консумційної промисловости. Обидва пляни корегуються пляном імпорту й експорту. Враховується також плян будівництва нових підприємств. На підставі продукційного пляну складається плян потрібної робочої сили, банково-фінансові пляни тощо. Розглянемо яке співвідношення створиться між пляном і ринком.

На підставі всіх галузевих плянів складається загальний плян народного господарства на такий то рік. Чи це буде закон, як у Сталіна, чи щось інше? Можна прийняти за аксіому, що господарські відносини у вільному суспільстві ніколи не будуть реґулюватись кримінальним кодексом, як є тепер в СССР, тобто, плян не може бути законом, що тягне за собою кримінальну кару за його невиконання. У вільному суспільстві господарська діяльність стимулюється зацікавленням, а не карою. Директор фабрики виконує плян не тому, що йому загрожує кара, а що він зацікавлений в пляні так само, як робітник у виконанні норми, що дає йому заробіток. У відміну від совєтської системи, де ідеалом є перевиконання пляну, в нормальному плянованому господарстві плян означає норму, до якої гарантується можливість збуту продукції, а вище якої прийде перепродукція і криза. Ніхто не хоче ні перепродукції, ні кризи, тому нікому не прийде в голову перевиконувати пляни. Саме в недопущенні перепродукції й кризи полягає істота пляну, а не в дріб'язковому втручанні в виробничий процес (нормування витрати сировини, палива, робочої сили і т. д. й т. інше). Але про це далі.

Але найцікавішою є у вільному пляновому господарстві роля робочої сили. Я думаю, що після сталінських злочинств над трудовою людиною в конституції безвласницьких демократій буде внесено спеціяльний пункт, де буде сказано, що свобода трудової діяльности людини вважається священною й недоторканою. Звідси випливає, що всяка робоча людина в безвласницькому суспільстві обиратиме собі таку працю, яку вона захоче. Ніхто нікого нікуди не посилатиме працювати без його доброї волі. Це значить, що напр. робітник найматиметься на працю де захоче й вимагатиме за свою працю скільки тільки можна дістати. Підприємство так само шукатиме робочу силу якнайдешевше. Тут звичайно ввійдуть у норму трудові й колективні договори, як найдосконаліша форма організації праці в сучасному високорозвиненому суспільстві. Але назагал існуватиме в повному розумінні цього слова ринок робочої сили. Він звичайно не буде такий стихійний, як в капіталістичному суспільстві. Держава належатиме трудящим і буде так реґулювати виробничий процес, щоб не було ні зайвої робочої сили, ні нестачі її. Але в зв'язку з цілковитою свободою трудової діяльности ринок праці підлягатиме всім законам нормального ринку. Тобто, ціна робочої сили визначатиметься її вартістю, а реґулюватиметься попитом і пропозицією. А вартість робочої сили визначатиметься життєвим стандартом суспільства. Де держава й засоби виробництва належать самим трудящим, життєвий стандарт буде вищий, ніж в капіталістичному суспільстві.

Таким чином свобода трудової діяльности з неминучістю тягне за собою свободу ринку й нормальний грошовий обіг, бо ціна на робочу силу зможе реалізуватись тільки в грошах. Але ринку потрібуватиме, як побачимо

далі, не тільки свобода трудової діяльности людини. Оскільки бюрократичне плянування зв'язане з примусом і карою, отже, й з небажанням виконувати пляни, а, звідси, з перманентною нестачею товарів, розподіл продукції за таких умов відбувається відповідно заявок споживачів. В нормальному суспільстві і продуценти й споживачі волікть мати на руках поменше товарів і побільше грошей. За бюрократичного плянування, в умовах товарового голоду й прихованої чи й відкритої інфляції (додатковий спосіб визиску людини), кожен воліє мати поменше грошей і побільше товарів. Звідси перебільшені заявки всіх плянових споживачів з розрахунком, що одержану зайвину можна з прибутком реалізувати на чорному ринкові, або обміняти. За одержання якнайбільше по плянових заявках совєтські підприємства ведуть шалену боротьбу, вживаючи підкуп плянових і партійних органів, утримуючи для цього цілі ватаги «товкачів» на транспорті, створюючи спеціяльні відділи постачання, де професійні порушники плянів займаються перекупленням товарів по багатших заявках. І так далі.

Система заявок найбільше зло бюрократичноог плянування. В нормальному пляновому господарстві система заявок немислима. Тут споживачі стремлять дістати не побільше «заявок», а поменше. Тут плян обмежує виріб продукції, а не форсує. Тут панує не страх безтовар'я, а страх затоварювання, перепродукції. Тут господарники наймали б «товкачів» не для приштовхування, а для відштовхування потрібних товарів. Тому система заявок в вільному пляновому господарстві автоматично відпадає, так само, як непотрібною стає карткова система там, де всього можна купити вдосталь. Вироблена згідно пляну продукція йде на ринок і буде там реалізуватись більш менш відповідно плянових передбачень, частково за зарані складеними договорами, частково шляхом звичайних закупів. Функція пляну — попередити перепродукцію й кризу буде виконана в міру того, наскільки правильно було передбачено попит і продукцію. А це передбачити не важко.

Примусове бюрократичне плянування введено в СССР з тридцятих років в зв'язку з запровадженням колективізації й великих інвестицій в індустрію. Все це вимагало страшних жертв, ніхто на них добровільно не йшов. Довелося державі ввести насильницьке плянування з дріб'язковою реґламентацією виробничого процесу й розподілу продукції. Таке плянування забезпечило з одного боку насильницьку переробку економічної структури країни (ліквідація дрібної власности), а, з другого боку, випомповування з населення додаткового продукту на покриття втрат від божевільних сталінських експериментів і на нечувані темпи індустріялізації. Підносити таке плянування в ідеал, значить компромітувати саму ідею плянування.

Існування нормального планованого безвласницького господарства немислиме поки що без ринку й без грошей. Ринок і гроші винайдені задовго до капіталізму й до клясових суспільств. Вони ще довго служитимуть безвласницькому, а пізніше й безклясовому суспільству. Говорити про ліквідацію ринку, а, значить, і грошей, немає ніяких підстав.

З листів до Редакції

Ще про досвід минулої війни

(Лист 2-ий)

Громадянине Редакторе!

Дозвольте ще раз на сторінках «Вперед» висловити думку про досвід другої світової війни. Скажу відразу, що я не був переконаний в помилковості моїх тез відповіддю Вашої Редакції та п. Гр. П. в попередніх двох числах «Вперед». Мені навіть здається, що мене не зовсім вірно зрозуміли мої опоненти, бо в своїх відповідях вони чомусь ухиляються від дискусії над тими центральними питаннями, що я поставив. Що я зробив в своєму першому листі? — Я поставив вотум недовір'я тим **висновкам** з минулої війни, що їх сьогодні робить наша еміграція. Далі я шукав причину, **чому саме так**, а не інакше представляє еміграція висновки з тієї війни.

Щодо першого, тобто, — висновків, що їх робить еміграція. Я зовсім не заперечував факту існування т.зв. пораженства в підсовєтських людей і не треба мене переконувати, що таке пораженство існувало. Я тільки заперечував і заперечую тезу, що «весь народ» був за перемогу Гітлера, і також те, що «весь народ» був за поразкою Сталіна. Я погоджуюсь, що одиниці «особисто потерпілих» (а не тільки куркулі) були за цим, і що ці одиниці, опинившись на еміграції, так гіпертрофовано представляють події, що ставлять знак рівняння між особистим «я» і цілим народом. Прикладом цього є навіть мій опонент п. Гр.П., який сам стверджує, що він особисто був пораженцем **і вірив, що не то що народ, а й Сталін з Політбюром були пораженцями.** Добродій Гр. П. жорстоко помилився в суб'єктивній трансформації особистих почуттів на цілий народ, але не хоче цього признати ще й досі, бо й далі повторює, що «ціла Україна перед війною була пораженською».

Я заперечував також, що армія **добровільно** здавалась в полон. Я твердив, що вона була розбитою. До речі, мені здається, що багато до уяви загального пораженства прислужилася геббельсівська пропаганда в окупованих областях. Але сьогодні ті ж самі німці говорять вже щось інше. Переді мною книжка-спогади есесівського офіцера Еріха Керна «Der Große Rausch», що була видана в Цюріху в 1948 році. Цей тип ні трохи не змінив своєї фашистівської ідеології, але він свідчить яскраво, як червона армія боронилася проти німців з самих перших днів війни! Е. Керн бреше, що солдатів примушували воювати тільки комісари, бо тут же розповідає про поранених, що розривали себе гранатами, про сотні солдатів, що йшли на німецькі кулемети самі без офіцерів, про розвідчиків, що робили чудеса в самих німецьких окопах. А ось, для прикладу, тільки дві фрази з його книжки: «Ми часто дивувалися тій нелюдській витривалості, з якою червона армія боронилася проти нас, тій жахаючій впертості, з якою п'ятнадцятилітні комсомольці боронили свої окопи й самих себе». (Стор. 40). «Напевно ми не знайшли в червоноармійцеві такої самої свідомої готовности до служби або такого самого розуміння основної правди(?), як в наших власних людях. Але оте цілковите нехтування власним життям, ота безжалісність по відношенню ворога й самих себе, залишилося для нас нерозгаданою загадкою». (Стор. 169). Мені здається, що люди з пораженськими настроями не зробили б такого враження на «визволителя», як оце враження Керна. Керн дуже багато бреше в своїй книжці, але напевно не про спротив ЧА. Він мабуть бреше, наприклад, що селяни... в Югославії й Греції вітали з квітами його СС-дивізію, але, можливо, не бреше, що його дивізію вітали з квітами фольксдойчі в селах на Волині. Але не тільки Керн пише про спротив ЧА; вже вийшло багато спогадів німців про «східну кампанію» і їх варто простудіювати замість того, щоб спочивати на лаврах своєї особистої буйної уяви.

Але, кажу знову, я не заперечую, що пораженство в СССР було. Заперечую тільки його тотальність. Намагався я знайти «соціологічний еквівалент» пораженства, тобто, визначити, хто були ті люди, що стояли за перемогою Гітлера. Я назвав бувших куркулів і ніхто мені цього досі не заперечив, бо це таки правда. Але не тільки куркулів я згадував. Я казав про всіх «особисто потерпівших»: не тільки знищені суспільні кляси дрібної буржуазії, а й інтелігенцію старого покоління, різних розчарованих міщухів, зламаних членів партії й саму совєтську бюрократію. Погоджуюсь з п. Гр.П., що не всі ці люди могли бути за реставрацією капіталізму, але не думаю, щоб ці люди не розуміли, що Гітлер — не соціяліст. Я говорив і кажу, що в суті речей ці нещасні люди не винні, бо винний є Сталін, що зробив їх такими. Але, з другого боку, я все таки не можу примусити себе вірити всьому тому, що ці люди сьогодні розповідають про досвід другої світової війни, про те, що «весь народ» хотів саме того, що й вони. Я не можу погодитись з тим, щоб ототожнювати інтереси українського народу з інтересами бувшого куркуля — ката мого міста на Лівобережжі, що власноручно повісив 85 осіб в мене на очах!

Всі, що були активними пораженцями, опинились сьогодні на еміграції. Хіба ж не багатозначним є той факт, що серед емігрантів сьогодні є менше, ніж мало звичайних робітників і колгоспників. Під активними пораженцями я розумію німецьких колябораитів. Робітники ж і колгоспники з німцями не колябораували. Я свідомий того, що сталінська бюрократія своїм терором, потогонною експлуататорською системою і взагалі тільки своєю присутністю весь час розбивала й розбиває солідарність і клясову свідомість робітництва СССР. Не сумніваюсь, що навіть і в робітників та колгоспників могли з'явитись через це настрої пасивного пораженства. Але все таки, я проти фальшивого й ілюзорного перебільшення фактів.

Дещо про інші сторони цієї проблеми. Добродій Гр. П. говорить, що пораженство було на Україні, в цілого українського народу, «від розкуркуленого до члена ЦК КП(б)У». А в Росії пораженства не було. Я згори заперечую це твердження. Українців чимало було в червоній армії, ніхто з генералів-українців в полон німцям не здався (Тимошенко, Малиновський, Штименко, Чуйко, Соколовський і т. д., а здавались Власов, Жиленков та інші росіяни), партизанщина на Україні була найсильніша (Ковпак). Отже, твердження п. Гр. П. безпідставне. А крім того, якщо твердження п. Гр. П., до речі тотожне з усіми іншими твердженнями еміграції, є правдиве, то тоді треба признати, що Сталін не безпідставно проголосив росіян «найвидатнішою нацією СССР», яка «не зрадила уряду в тяжку хвилину», і нема що обвинувачувати Сталіна в російському націоналізмі. Але я вважаю, що в даному випадку Сталін фальшує історію так само, як і українські емігранти.

Тут, до речі, можна сказати з приводу цього ще й таке: я не боюсь, що признання факту про підтримку українцями Сталіна означає виправдання тези Керенського й білогвардійців про «інтернаціональну суть большевизму». Нічого подібного. Сталін є російський імперіяліст, але я думаю, що якщо в майбутньому українці підтримуватимуть Сталіна... проти Керенського й білогвардійців, то вони не по-

миляться, бо в національних поступках Сталін пішов значно далі, ніж Керенський.

На закінчення я хочу ще раз роз'яснити свій погляд на досвід минулої війни в загальному. Я б виклав його в таких тезах:

1. Пораженство існувало в тій частині населення СССР, що так чи інакше мала зв'язки з знищеними соціяльними клясами дрібної буржуазії. Тільки ця, дуже невелика, частина населення стояла за реставрацію старого ладу й коляборувала з німцями з двох причин: надіялась на те, що німці реставрують їй старе соціяльне становище, та тому, що хотіла помститись за своє нещастя. З огляду на те, що ці елементи вже другий раз в історії програли битву з режимом за здобуття народу на свою сторону, їм і їхнім політичним концепціям не можна придавати жодного значення й віри, якщо хтось справді хоче зорієнтуватись в минулій і в сучасній обстановці та знайти правильний підхід до питань боротьби з сталінським режимом.

2. Елементи пасивного пораженства існували подекуди і в робітничій та селянській клясі СССР і це сталося в наслідок терору сталінського режиму проти кляси працюючих. Одначе, ні німці, ні активні пораженці-реставратори не знайшли шляху до настроїв цієї частини населення. Мені здається, що ця частина населення не була за реставрацію капіталізму.

3. В випадку майбутньої війни на пораженство дуже розраховувати не можна. Поперше, тому, що активних пораженців реставраторського типу в СССР більше немає, бо решткн реставраторських кляс зникли в СССР в процесі минулої війни. (Пораженство може бути нереставраторського типу, а революційне. Але в такому разі армії не переходитимуть на сторону ворога, бо ж ворог цей явно вестиме реставрацію.) Одначе, по-друге, цілий вислід війни вплинув на психологію підсовєтських мас в протилежному до пораженства напрямі.

4. На це останнє в мене немає інших доказів, крім логічних припущень. Логіку цю можна висловити так: а) народ був розчарований в перемозі над німцями, бо в СССР нічого від цього не змінилося. Сталін знову не виконав обіцянок, що роздавав протягом війни, життя ще погіршало, і т. д. Але, це одна сторона медалі. Друга сторона виглядає, можливо, так: б) народ перед війною не вірив Сталінові, що Захід може напасти на СССР і що принесе з собою терор, гніт, реставрацію капіталізму. Але в наслідок війни виявилось, що Сталін мав рацію і казав правду; в) напад Гітлера на СССР і наслідки цього нападу виправдали в народі й ту тезу Сталіна, що треба «підтягати животи» й недоїдати та натомість будувати тяжку промисловість і оборону. Напад Гітлера підтвердив рацію Сталіна; г) Сталін сьогодні говорить те саме про Америку, що говорив про Гітлера. Можливо, що цього разу народ більше віритиме Сталінові, бо в другу війну наступав ніби антикапіталізм, а тепер одверто йтиме чистий капіталізм.

З цих причин мені здається, що **в відношенні нової війни** сталінізм сьогодні далеко сильніший в підтримці народу, ніж це було в 1940 році. І це є вислід минулої війни. Ми мусимо рахуватися з цим досвідом і вислідом і не будувати програми й політику на ілюзіях і пропаганді тих елементів, що вже остаточно програли свою битву з режимом. Треба шукати інших критеріїв. Вони є, я в цьому не сумніваюся.

Ю. Вільний

Шукаймо правди, а не правоти

(Відповідь Ю. Вільному)

Другий свій лист Ю. Вільний присвятив моїй статті в попередньому ч. «Впереду» — «Досвід другої світової війни». Оскільки Ю. Вільний не тільки не зрікається своїх помилок, відзначених редакцією «Вперед», а, навпаки, поширює й заглиблює їх, а при тому невірно переказує мої думки, я хочу відповісти йому.

Ю. Вільний не навів ні одного свіжого факту про масове оборонство не початку війни на сході, крім цитат з книги якогось німецького есеса, якому, на думку Ю. Вільного, нема чого перебільшувати. Якраз є чого перебільшувати. Велика боєздатність совєтської армії мала б виправдати ганебний розгром гітлерівців, спротив яких падав, мов ієрихонські стіни, не так від воєнних ударів, як від звуків людського гніву. Саме тому не тільки згаданий есес пише про велику силу совєтської армії, але, каже Ю. Вільний, «вже вийшло багато спогадів німців про східну кампанію». Одначе й ті спогади очевидно будуть виправдувати ганьбу нацистів. Для доказу, що такі арґументи не мають ніякої ціни, покличусь на цитату з есеса, наведену самим Ю. Вільним: «Ми часто дивувались тій нелюдській витривалості, з якою червона армія боронилась проти нас, тій жахаючій впертості, з якою п'ятнадцятилітні комсомольці боронили свої окопи й самих себе». Довідка: п'ятнадцятилітні в червоній армії були тільки під кінець війни, на початку війни таких ще не призивали до війська. Отже, це було вже тоді, коли німці тікали від народного гніву. Якщо ж есес має на увазі добровольців на початку війни (комсомольські осередки змушували своїх членів іти «добровільно» на фронт, — спробував би хтось відмовитись!), то, знову ж, п'ятнадцятирічних добровольців не було, а ті старші, що йшли добровольцями, могли якраз бути тими, що про них, відповідаючи Ю. Вільному, каже редакція «Впереду»: «не можна ж Сталінові відмовити певної кількости добірних, відданих військ... так би мовити «совєтських есесів».

Українська література на еміґрації повна фактів про пораженство українського народу під час війни. Я наведу теж один разючий. Селом відступає червона армія, переважно українці. Замучені, спраглі, з порепаними устами. Один такий українець звертається до колгоспниці (колгоспниці, пане Ю. Вільний, а не «особисто потерпілої»!) і просить винести води, а вона, плачучи, каже йому: «Іди, іди, синку, далі!» Чи не мала та жінка десь власного такого сина? Але вона так ненавиділа людоїдську московську уніформу, що боялась як би вона не затрималась на дві хвилини коло воріт. Хто в цьому винен? Режим Сталіна! Лише пізніше, коли німці почали винищувати полонених, така сама мати могла благословляти свого сина в партизанку. Але не за московський мундир вмирати!

Ю. Вільний виголошує дуже знаменну тираду: «Якщо твердження п. Гр. П. (про пораженчество українців, Гр. П.) є правдиве, то Сталін не безпідставно проголосив росіян «найвидатнішою нацією СССР», яка «не зрадила уряду в тяжку хвилину» і нема що обвинувачувати Сталіна в російському націоналізмі». Безумовно Сталін не безпідставно проголосив російську націю найвидатнішою. І багато росіян не безпідставно билися «за родіну, за Сталіна!» краще за українців. Бо хіба Сталін нищив росіян голодом так, як українців, хіба підставляв росіян на фронті першими під удари противника так, як підставляв українців і інших не росіян, хіба зневажав національні права росіян так, як зневажав права українців і інших не росіян? Сталін душив інші народи на користь Росії. Чому б же російським единонеделимівцям, а, слідом за ними, й обдуреному ними російському народові, не битися за нового «собірателя землі русской», а, звідси, чому б їм після війни не стати «найвидатнішою нацією»? Питання ж про те, чи можна за це обвинувачувати Сталіна в російському націоналізмі чи не можна — залишимо на сумлінні п. Ю. Вільного.

Ю. Вільний удається до мало переконливої методи — компромтації і образи опонента. В першому листі «особисто потерпілими» він назвав тільки бувших куркулів, тепер же, намагаючись це поняття поширити на автора цих рядків, Ю. Вільний до «особисто потерпілих» відносить «не тільки куркулів, а й інтелігенцію старого покоління, різних розчарованих міщухів, зламаних членів партії й саму совєтську бюрократію». Цікаво хто ж тоді залишився не «особисто потерпілим»? До речі, термін «особисто потерпілі» невдалий ні в першому, ні в другому варіянті Ю. Вільного. І мав рацію Е. Пизюр зауважити в «Літературно-Науковому Збірнику» ч. І (Н.-Йорк, 1951), що раз розкуркулені є особисто потерпілі, то тоді розкуркулювачі мусять бути особисто збагачені. Справді, не можна у великому клясовому змагові одну сторону наділяти соціяльними рисами, а другу позбавляти тих рис. На жаль, Е. Пизюр несумлінно передав думки Ю. Вільного, як позицію редакції «Вперед», хоч редакція дала до листа Ю. Вільного примітку, що лист дискусійний і були відкинуті головні положення автора.

Біда Ю. Вільного, що він не розділяє історичні факти як такі і свого ставлення до них. Якщо якийсь історичний факт Ю. Вільному не подобається, він намагається применшити його значення, скомпромітувати його учасників, і, навпаки, позитивний факт Ю. Вільний намагається піднести на щит, перебільшити, прославити. Пропагандивно це зрозуміло, але на еміґрації пропаганда не має ніякого сенсу. Перемога Гітлера принесла б українському народові не тільки духову смерть, але й фізичну загладу. Тому об'єктивно пораженство під час війни було шкідливе для українського народу. Але не можна закривати очей на факт масового пораженства в Україні. А. Ю. Вільний, тому тільки, що те пораженство тепер оцінено як явище неґативне, намагається його применшити, називає пораженців «особисто потерпілими», змішує пораженців з союзниками Гітлера («заперечую, що весь народ був за перемогу Гітлера», а хто каже?), обвинувачує пораженців в «суб'єктивній трансформації особистих почуттів на цілий народ» (хоч це може більше стосується Ю. Вільного), вимагає вірити більше німецькому есесові, ніж сотням тисяч українських очевидців, оперує арґументами з «Нового Русского Слова» про те, що українці Тимошенко, Малиновський, Штеменко, Чуйко, Соколовський і т. д. були більшими оборонцями Сталіна, ніж росіяни Власов, Жиленков і т. д., які здавались в полон (хоч, до речі, за свідченням Токаєва, Власов був совєтським героєм до останнього моменту, доки не **був взятий** в полон) і т. д. Словом, замість сказати, що найбільшим коляборантом і союзником Гітлера був Сталін, який призвів до пораженства, до коляборації невинних людей з Гітлером, нарешті до патологічних явищ, коли український хлібороб ставав катом своїх братів, замість назвати справжнього винуватця й злочинця, Ю. Вільний припускає для Сталіна можливість бути арбітром («тоді Сталін мав рацію проголосити росіян найвидатнішою нацією»), припускає

можливість, що «цього разу народ більше вiритиме Сталінові», припускає «рацію Сталіна», в той час, як злочинець ніколи не мав і не буде мати ніякої рації.

І якщо советська армія і народи СССР в наступну війну не будуть пораженцями, то не тому, що «Сталін мав рацію», а тому, що народи СССР так не хотять реставрації капіталізму, що готові ще трохи потерпіти над собою злочинців в уряді. Таку можливість я припускаю і хоч сумно мені, що при тому злодій Сталін, що викрав владу в революції, ще продержиться якийсь час з своїми посіпаками, проте радує мене в тому безсмертність ідеї революції, жертвенність мас, які дозволяють виростати на своїй шиї навіть таким зточинним явищам, як сталінізм, аби тільки не припустити повороту капіталізму. Окремі одиниці перебігатимуть на бік капіталізму, всі двісті мільйонів персонально можуть в душі перебігати (навмисне роблю таке перебільшення), але перед загрозою реставрації капіталізму фронт стоятиме і люди вмиратимуть. Про це в пом'якшеній формі сказав представник підпілля, П. Полтава, коли в листі про «Голос Америки» українською мовою попередив, що пропаганда капіталізму в умовах СССР чужа й не зустріне підтримки.

Ми завжди казали, що сталінізм може бути переможений тільки революцією, а не капіталізмом. У другій світовій війні народи СССР переходили на бік Гітлера не тому, що він ішов проти революції, як думають всі еміґрантські реставратори і їхні капіталістичні покровителі, а тому, що невідомий Гітлер ішов проти відомої сталінської контр-революції, **при чому йшов з антикапіталістичними гаслами.** І якщо українці здавались в полон більше, ніж росіяни, то тільки тому, що для них з особливою опуклістю виступало антинароднє, контр-революційне обличчя сталінізму (пухлі українці їздили до Москви купувати відобраний у них хліб і т. д.). Коли ж невідомий Гітлер став відомим, тоді всі народи СССР пішли під команду ненависного Сталіна обороняти загрожену революцію.

Нам скажуть, що теперішні противники Сталіна не такі людожери, як нацисти. Але, скажемо ми, бути меншими чи більшими людожерами залежить не від суб'єктивного бажання. Тут великою мірою може «допомогти» Сталін, як він «допоміг» Гітлерові стати на сході демоном. Як він зараз «допомагає» своїм противникам ставати демонами в Кореї. І не виключено, що Гітлерові злочини бліднутимуть перед злочинами в Кореї. Бо відомо давно, що кого Бог карає, у того він відбирає розум. З двох теперішніх противників чомусь розум відбирається в першу чергу в капіталізму.

Гр. П.

Сталінська теза про оточення

(Закінчення з 6. стор.)

де їх немає. Зза кордону слідкувати за цим надзвичайно тяжко. Але таки сумніву не може бути, що справжня революція в одній з капіталістичних країн обов'язково мала б вплив на настрої в СССР, зокрема на настрої робітництва і напевно стимулювала б спротив режимові.

Сталінізм понад все боїться не капіталістичного, а соціялістичного оточення. Але навіть і «народно-демократичне» оточення не може бути приємним сталінізмові. В «народно-демократичних» країнах хребет капіталізмові таки зламано і це турбує Сталіна. Що воно буде далі? Ми вже вище згадували, що «народно-демократичний шлях розвитку» є сталінський винахід і він в великій мірі дає підставу для продовження існування сталінізму (треба тримати армію, МГБ. і т. п.). Але це одна сторона. Друга сторона має трохи інший вигляд. В «народних демократіях» перед Сталіном стоїть дуже важлива проблема: створювати міцний бюрократичний апарат, що провадив би «будівництво соціялізму». Пролетаріят, як відомо, в рахубу не входить, бо, за Сталіном, соціялізм будує держава, а не пролетаріят. І от виникає проблема — з кого створювати той бюрократичний апарат: чи з поляків в Польщі, чи з чехів в Чехії, чи з румун в Румунії, і т. д. Тобто, ходить про те, чи цей бюрократичний апарат, ця нова кляса вельмож, має бути національною. Як що так, то яка є гарантія, що ця національна бюрократія не ввійде в конфлікт з російською бюрократією, як це в великій мірі сталося в випадку югославського конфлікту. А розповсюдити безпосередню владу російської бюрократії на Румунію, Чехію чи Польщу не так просто, а то й зовсім не можливо. Можна послати Рокосовського чи Конева, але всі пости росіянами обсадити поки що не можна.

Цей конфлікт по національній лінії дуже турбує Сталіна. Історія з Раєком, Гомулкою, Клементісом, Сланським і т. д. відома всім. Нам здається, що вихід для Сталіна міг бути в тому, що бюрократію в «народних демократіях» треба б було національно перемішати, так щоб поляки правили в Румунії, чехи в Мадьярщині, а болгари в Польщі. Тоді можна би було між цією «інтернаціональною» бюрократією насадити й чистокровних росіян, а обов'язковою мовою зробити «общепонятний». Але для цього треба об'єднати всі народні демократії в федерацію—в новий СССР, або приєднати їх до СССР. Одначе перше й друге, не має перспектив. Федерація «народних демократій» окремо від СССР буде означати створення нової великодержави — конкурента для СССР. А приєднання «народніх демократій» до СССР означатиме поширення багатонаціональної бази СССР і зменшення питомої ваги російської нації.

Але так чи інакше безпосереднього капіталістичного оточення СССР сьогодні не має. Вже сім років СССР оточений не капіталізмом, а «народно-демократичними» країнами, що стали на шлях «будівництва соціялізму». Сталінові треба б було зайняти якесь становище до цього. Чому в середині СССР не помітно ніяких змін? Чому не зменшується терор МГБ, чому не зникають тюрми й концтабори? Чому на Амурі, Пруті й Бузі й далі стоять «доблесні» батальйони прикордонників і військ МГБ. Чи боронять вони тепер кордони СССР від ...«народно-демократичних» шпигунів і диверсантів?

Не можна сказати, що сталінська теза про зовнішнє оточення зовсім безпідставна. Її обґрунтованість підкріплює хочби напад Гітлера на СССР. Але чи було б капіталістичне оточення таке небезпечне, та й чи існувало б воно на сьогодні, якби здійснені були основні ідеї революції, тобто, якби на місці царської імперії існувала не нова «єдина неділима» з новою панівною клясою большевицьких велимож, а самостійні національні держави з безкапіталістичним устроєм і з демократією тепер одних вже тільки трудящих? Очевидно ні. Навпаки, такі вільні держави були б для капіталізму небезпечним «оточенням». Одною тільки своєю моральною силою. Страх перед зовнішнім оточенням виникає тільки там, де виникає непевність перед власним народом.

В. Г—б.

Хто зриває мирні переговори в Кореї

Два ворогуючі імперіялісти втрутилися в внутрішні справи поневоленої Кореї. Війна тягнеться вже другий рік. Корея перетворилася на полігон, де випробовуються нові види зброї. Солдати всіх армій, що беруть в тій війні участь, перетворені волею генеральних штабів в морських свинок для експериментів підпалювачів війни. Дехто наживає мільярди на крові власних солдат і надіється врятуватись від економічної кризи через продовження тієї, нікому не потрібної, війни.

Світова громадська опінія та розбурхана революцією воля азійських народів тиснуть, одначе, на підпалювачів війни й примушують їх хоч для ока вести «мирні переговори» між собою.

Одначе «мирні переговори» тягнуться вже ось кілька місяців і кінця їм не видно. Війна ж продовжується. Думаємо, що північнокорейські й китайські солдати також не задоволені тими «мирними переговорами». Але помилкою було б вірити й в якийсь патріотизм військ ОН. Сто двадцять тисяч американських солдатів (офіційно, а не офіційно? . .), що впали жертвою на корейському фронті, нагадують про дещо тим, хто ще живий. І ось наслідки. Американський щоденник «Нью-Йорк Таймс» від 12. 11. 1951 року помістив допис свого кореспондента з корейського фронту під заголовком «Війська озлоблені затримкою переговорів». Допис якимсь чудом прорвався через американську цензуру. В ньому читаємо: «Сучасний розвиток переговорів в Панмунджоні про припинення воєнних дій в Кореї **переконав деякі війська на передовій лінії фронту, що їхні власні командири, з причин для військ не відомих, перешкоджають заключенню миру.** В цей же час, комуністи, що беруть участь в переговорах, вважаються деякими здезорієнтованими солдатами справжніми прихильниками миру. Підчас візити минулого тижня до трьох головних американських частин та до двох менших відділів на фронті, ваш кореспондент мав нагоду розмовляти і з солдатами, і з ґенералами. Скрізь в розмові постало те саме питання: Чому ми не хочемо припинення війни зараз. Військам здається, що в той час, як комуністи погодились вже на багато уступок, то Командування Об'єднаних Націй, на їх погляд, продовжує робити більші й більші вимоги. В більшості відвіданих нами частин існує враження, що мирна делегація ОН завжди змінює своє становище, як тільки виявляється, що комуністи погоджуються на якусь пропозицію. Можна не сумніватись, що комуністична пропаганда здобуває ґрунт через ці затримки в мирних переговорах».

Ці відомості про настої військ в Кореї багато пояснює про суть корейської війни. Одночасно, воно може служити підставою для припущення, що третя світова війна може скінчитись для її підпалювачів так само, як для декого скінчилася перша світова війна.

С. Г-ко

Є. П.

Дискусії в підпіллі

Була гарна весна 1945 р. Та сама весна, коли світ закінчив другу війну і майже всі народи почали знову мирне життя. Не закінчилася війна в Україні для УПА і збройного підпілля. Для УПА це означало початок справжньої війни. Щойно тепер Москва могла стягнути великі маси війська, що досі були зв'язані на фронтах боїв з Німеччиною і переважаючими силами почати розправу з українським визвольним рухом. То ж питання що далі, як далі продовжувати боротьбу з большевиками було найбільш актуальним на Україні, а головно серед повстанців. Воно прямо не сходило з уст.

Цієї весни квартирувала невелика група повстанців в Долобичівському лісі на Холмщині. Був там прославлений на Холмщині командир Тактичного Відтинку УПА Ягода-Черник, із своїм почотом і пробоєвою групою «винищувачів» під командуванням ст. бул. Дуди, були підпільники: — представник Холмщини Д., радіомеханік — студент політехніки Гр., високий, грубий жартун з Волині Д-ш, редактор актуальних вісток в «Інформативних Вістях» Слота і інші. Майже всі виконували менші чи більші функції в адміністративному апараті підпілля.

Та мене найбільш цікавила постать київського професора Лоцмана, що тоді я зустрів його вперше. Він не займав жодного важливого становища в підпіллі, як казали «крутився» біля окружної пропаганди, але за свій короткий побут на Холмщині я так багато чув про нього різних інформацій, що його постать мене дуже інтригувала. От він читає наші видання, навіть центральні і все йому недогода:

— Вже є великий поступ, але все таки воно вузьке, брак ширшого розмаху, брак діяпазону. Для трудящих СССР не так треба писати.

— Чому вузьке? В чому полягає розмах? — питали його.

Прямої відповіді не давав ніколи, збував якоюсь фразою. Але коли мав настрій, то сам починав про революцію в СССР. Свою концепцію нового світу поширював на цілий світ. Його слухали, з ним тоді не погоджувалися, але він тоді завзято доводив своє.

— Так напишіть про це статтю. Вишлемо до центральних видань.

— Напишу, напишу, але дещо пізніше. Я ще не додумав цієї справи до кінця. Як розв'яжу цю проблему до кінця, тоді напишу. — І професор розв'язував проблему. Шукав самоти, розкладав якісь твори і свої записки, щось думав, писав. Сидів так часто цілий день, навіть не ївши.

Найбільше Лоцман не любив тих повстанців, що, як на той час в Україні, ходили гарно одягнені, носили всякі відзнаки, обвішувалися непотрібними цяцьками. До такого він приступав і починав картати:

— Чому ви начіпляли на себе тих бляшок? Чи це конечне для боротьби з большевиками? Революціонер не повинен бути краще одягнений від того народу, за долю якого бореться. І починав свій соціологічний виклад — що це має негативний вплив на населення, на самих революціонерів. Вже після того кілька день не мав гумору і кого стрінув, то йому доказував, що в нас симптоми надвлади революції над народом, симптоми деґенерації революції.

Це тільки два приклади, але вони вже доволі характеризують постать професора. Сам він був дуже послідовний. Ніколи не ходив добре вдягнений. Хоч на дворі було горяче, він сидів на пеньку дещо оподалік від інших повстанців в ватованих советських штанах, підлатаних селянським полотном, в селянській чемерці, на голові в нього советська «папаха», що служила за шапку й подушку, на ногах великі чоботи, із шкіри селянського виробу, з яких дірами вилазили соломяні встілки і гнучі. Коли до того додамо велику цельтову торбу, повну книжок, що і тепер висіла через плече, і нагана, що його ручка вилазила з кишені чемерки, матимемо повний зовнішній вигляд професора. Сам він середнього росту, з трикутним обличчям і онрмальними рисами обличчя, біля сорока років. Сидів і щось думав, може й сердився.

Товаришів Лоцман не мав. Одні його любили, інші ставились до нього обоятно, а ті, що були добре одягнені, втікали здалеку від нього і називали його диваком. Ближчі його знайомі цінили його і хотіли відіслати десь до верхівки, щоб не «марнувався» в холмській закутині, але коли був напровесні контролер з УПА-Північ Вадим і разом з ним відійшли туди деякі люди, Лоцман захворів і мав відійти на Волинь з новими кур'єрами. Тепер Лоцман чекав на зв'язкових з Волині і далі крутився біля окружної пропаганди.

* * *

Повстанці сиділи біля трьох вогнищ, варили у відрах супу. Ще один гурток розсівся біля к-ра Ягоди і Д. Як звичайно, говорили про наші перспективи на майбутнє, головно про те, чи буде в скорому часі війна між СССР і аліянтами, бо від цього найбільше узалежнювали провал большевизму і наше визволення.

Слота доказував, що війна неминуча в найкоротшому часі, власне конфлікт вже почався. Упорядкувати світ після минулої війни не вдається, бо в найкоротшому часі мусить прийти до нової війни. З того заложення він виводив перспективи нашої боротьби.

Д. підходив до вибуху війни обережніше:

— Чи думаєте, говорив він, що почати війну для західніх великодержав це те саме, що для СССР, який озброєний завжди, Сталін тільки дає наказ і «доблесні» війська йдуть вперед, а ввесь державний апарат, преса і т. д. так думають і говорять, як накажуть в Кремлі. Факт, що СССР вже готується до війни, це бачимо конкретно на кожному кроці і без такої настанови згори советські агітатори не говорили б про «розправу з капіталізмом». Далі він доводив, що на заході, щоб переконати опінію, а навіть сам державний апарат, потрібно найменше п'ять років, тож війна не вибухне скорше, як за п'ять років, бо починати війну «совєти не дурні». Д. доводив, що це не є такий довгий час для нашого підпілля і хоч будуть жертви, все ж підпілля в основному перетриває завдяки ідейності своїх кадрів і збройних форм боротьби, але необхідно негайно перевести реорганізацію, звузити підпілля кількісно і прийняти інші методи боротьби. Советського державного апарату нема що лякатися, бо він розхитаний. Він давав багато доказів, напр. коли поверне із заходу ЧА, що бачила життєві умови европейських народів і боротьбу УПА, то це посилиться фермент в цілому СССР і большевики не будуть могти проти нас кинути великих сил.

Ще інакше розв'язував проблему Гр. Згідно його поглядів, війна може початися щойно за 10-15 років, бо Захід війни не почне, а большевики тепер війни бояться як вогню. Вони будуть робити заколоти і вести аґресивну політику, бо вже така їхня природа, а, коли виникне гроза нової війни, Кремль буде відступати. Большевики можуть почати війну щойно тоді, коли розвинуть свою промисловість, щоб приблизно дорівнювати західнім державам, витягнути від них всі таємниці, і в СССР мусить вирости нове покоління, що не бачило життя в Европі і наочно не переконалося про брехливість советської пропаганди. Звідси Гр. робив висновок, що в підпіллі повинні залишитись лише невеличкі групки професійних революціонерів, а вся молодь мусить легалізуватись, іти до шкіл і советського господарства, втримувати з підпільниками час від часу зв'язок і обережно підготовляти грунт для боротьби з большевизмом в майбутньому. Ту проблему повинен наш провід розв'язати в найкоротшому часі, бо інакше будемо мати непотрібні жертви.

Довкруги цих трьох поглядів розгорілася дискусія, зразу висловлювалися поодинокі дискутанти, пізніше перейшли в суперечку, аж треба було командирові Ягоді втихомирювати дискутантів, бо, казав він, ворог нас зачує за три кілометри. На увагу ще заслуговує погляд ст. бул. Дуди:

— Ми лишаємось на Холмщині — ствердив він, звертаючись до Д. — То вже і так, і так кінець, тож мусимо залляти ще башлакам сала за шкуру.

Коли дискусія переходила знову в суперечку, до нашого гуртка підійшов Лоцман.

— Варто було б і його втягнути в дискусію — підморгнув мені Ягода. — Він сьогодні здається має гумор, то послухаємо цікаву доповідь. — Та Лоцмана не треба було втягати, він почав сам:

— Чого ломити собі голову, коли почнеться війна? Чи думаєте, що вона зразу і вирішить нашу проблему? От вже одна війна скінчилася, а що вона вирішила? А що буде, як війну виграють большевики? — засипав він питаннями слухачів. Такі питання заскочили всіх, бо ж дійсно ніхто не брав під увагу можливости перемоги большевиків. Всі слухали далі, що скаже Лоцман.

— Я вважаю, що і тоді, як большевики опанували б світ, для нашого народу був би вихід, може і найкращий. Большевикам було можливо вдержати владу, доки ще не заросли суперечности в самому СССР. Дивіться на теперішній СССР. Большевики втратили сьогодні вже увесь арсенал своїх ідей, під які могли підтягати підсоветську дійсність. Тепер вони ще чіпаються останнього засобу — б'ють на імперіялістичні почування і месіянізм російського народу і за допомогою шовіністичних елементів намагаються вдержати імперію. Безперечно мають успіх, але я не вірю в цей засіб, а коли ще припустимо, що майбутній СССР це вже не імперія, в якій живе половина чи сорок відсотків росіян, що в ній буде росіян 15-20 відсотків, а то й менше, то й поготів російський шовінізм не врятує. Ні французький комуніст, ні китайський революціонер, ні, тим більше, звичайний робітник якоїсь нації не терпітиме ні економічного визиску, ні большевицьких теревенів про вищість російського народу, ні сталінського рабства і тоталітаризму, що з поширенням імперії на нові терени мусить ще страшнішим ставати. Большевизм, що вже раз ступив на шлях тоталітаризму і кольоніяльного поневолення народів, з того шляху зійти не може, бо це означатиме негайну його смерть. То ж большевизм мусить іти на шлях повільної смерти, доки не розвалять його внутрішні противоріччя між бюрократією і трудящими, між імперіялістичним центром а поневоленими народами.

— А як ви уважаєте — запитав підчас зупинки в викладі Д. — які ідеї будуть тоді мотором революції. Большевики ж винищать тоді національну свідомість, всяку вільну науку і виховають все в свойому дусі.

— Нічого подібного — продовжував **Лоцман.** — Ідеї суспільства формує розвиток суспільства. Що буде характерним для згаданого мною суспільства? З одного боку поневолені народи, з другого боку увесь арсенал совєтських теорій про вищість російського народу. Це лише загострить національне питання. Далі — з одного боку теоретично суспільна власність — з другого боку фактично вона належить державній бюрократії і революція мусить проходити під кличем: віддати цю власність фактично суспільству; тяжко уявити, щоб в тому суспільстві могли визріти принципи розподілу суспільної чи державної власности в приватну. І нарешті — з одного боку розмови про демократію, і з другого боку гола диктатура бюрократії. Це викличе прагнення побудови суспільства на демократичних засадах. Це три основні елементи програми протибольшевицької революції: національне визволення, відібрання засобів виробництва з рук бюрократії і передача в суспільну власність, демократія. Коли ми хочемо, щоб наш визвольний рух був органічною частиною тієї майбутньої протибольшевицької революції, ми мусимо ці три елементи стисло й ясно з'ясувати собі й здійснювати. Тоді ми будемо першою й нерозривною ланкою цієї революції.

Та це є пісня далекого майбутнього. — перебив Гр. — Головне, що большевики до того часу так здесяткують український народ, що він не буде спроможний на революцію.

— О, ви помиляєтесь, товаришу — усміхнувся Лоцман. — Чи ви вірите у всі цифри, які подають про винищування людности большевиками. Вони звичайно перебільшені, неузглядненний приріст населення, нічого не вирішить також фальшування большевиками статистики. Питання широкого фронту народів проти московсько-большевицького імперіялізму не таке далеке. От большевики вже опанували середню Европу і процент неросійського населення подвоївся, а ще коли Сталін візьметься опановувати Китай, чи інші народи Азії, то «народ-богоносець» буде лише сьомою, чи й десятою частиною імперії. В новоокупованих країнах большевизм міцний недовго — до того часу, поки не зліквідує протиріч старого режиму. Доки до керування підприємствами, суспільним і політичним життям приходять нові люди з народу. Згодом вони перетворюються на бездушну бюрократію, що стоїть над народом і між ними а народом витворюється прірва, якої не переступити большевикам. Це є питання не цілого десятка років, це час, який нам треба витримати, впродовж якого ми будемо одинокі в протибольшевицькій боротьбі.

— Добре, але інші країни світу не допустять до підбою большевиками цілого світу.

— Це окреме питання. — І Лоцман почав доводити, що старий світ безсилий знищити большевизм. Большевизм мінятиме старий світ, але сам буде знищений в згаданих внутрішніх своїх протиріччях і переможуть зрештою нові, вільні суспільства. Большевики так довго не підуть на війну, доки не матимуть запоруки виграшу.

Але Лоцман не закінчив, бо кухарі давали обід. По обіді була тривога — під лісом ворог. А опісля я вже Лоцмана не бачив — під час облави його несподівано заскочили большевики, коли він обдумував свою проблему побудови майбутнього світу. Дальша його доля невідома.

Статті з „Впереду" в чужій пресі

Ми вже повідомляли раз про передрук статтей з «Впереду» в чужинецькій пресі, в англійській, німецькій, французькій та еспанській мовах (Див. «Вперед» № 1-2 за 1951 р.). Тепер маємо нові інформації, що «Вперед» і далі користується увагою серед чужинців та в якійсь мірі являє собою авторитетне джерело в питаннях підсовєтських та українських. Нижче подаємо в хронологічному порядку список нових передруків з «Впереду».

В американському тижневику «Лейбор Екшен» в січні минулого року була передрукована стаття П. Полтави «Наша основна мета та революція в СССР, як один з шляхів до неї», що друкувалась у «Впереді» № 2 (11) за 1950 р. В тому ж тижневику була надрукована стаття Вс. Фелікса «Новий бюджет СССР» («Вперед» № 3 (12) за 1950 р.), інша стаття Фелікса «Нові елементи большевицької ідеології («Вперед» № 4 (13) за 1950 р.) була передрукована в Англії в місячнику «Сошелист Рев'ю» та в США в «Лейбор Екшен». З «Впереду» № 5-6 за 1951 р. в Америці була передрукована стаття А. Бабенка «Третя сила і війна» («Лейбор Екшен» за 7. 1. 1952 р.) та стаття В. Голуба «Сучасний стан комсомолу», що з'явилася в німецькому журналі «Функен».

Крім цих статтей, що передруковувались безпосередньо з «Впереду», надруковано ряд статтей співробітників «Впереду», хоч ці статті у «Впереді» не друкувались. Так американський місячник «Фоуртс інтернейшенел» помістив широке інтерв'ю А. Бабенка про СССР, як також і прихильну замітку про «Вперед». В «Лейбор Екшен» друкувалися уривки з листа П. Полтави до «Голосу Америки». В тій же газеті була передрукована стаття Вс. Фелікса «Соціяльні протиріччя в СССР», що вперше з'явилася була в німецькому журналі «Функен». Там же була надрукована й інша стаття Фелікса про напад «Правди» на Сосюру. Маємо також вістку, що в центральній урядовій газеті в Індії недавно з'явилася ще одна стаття Фелікса п. н. «Чи Росія є монолітною». Ця стаття виясняє національне питання в СССР.

Листування з читачами

Редакція «Вперед» дістала від читача Р. листа, в якому він запитує «хто ж є справжні друзі поневолених народів, зокрема українського народу?» Я читаю в українській пресі один час про якогось американського журналіста Чемберлена, що написав книгу, де й про Україну згадав добрим словом. Тепер довідуюсь, що Чемберлен є чи не найпалкіший прихильник СОН'у Керенського. В газеті «Українські Вісті» (Новий Ульм) за 1 січня 1952 р. уміщено портрет якогось американця О'Коннора, а над ним напис — «Друг поневолених», а тепер довідуюсь, що саме цей О'Коннор був організатором якихсь зборів у Вашінгтоні, де заправляв теж «друг поневолених» — російський фашист Болдирев. Тобто О'Коннор покликав українців і інших представників поневолених народів вислухати вказівки російського єдинонеділимця за що боротись і як боротись. Не розумію і прошу виснити — чому українська преса морочить нам, рядовим читачам, голови, рекомендуючи таких «друзів поневолених», як Чемберлен чи Т'Коннор».

Відповідь редакції. Згадані в листі п. Р. американські діячі, і ще деякі інші не згадані, справді виступали як прихильники поневолених Москвою народів. Помилка української преси полягає в тому, що до таких фактів вона підходить суто емпірично, без найменшої аналізи суспільних явищ. А коли аналізувати, то виходить, що ніколи представники «сильних світу» не були й не будуть «друзями поневолених». Ми скажемо конкретніше — ніколи чільні діячі американської республіканської чи демократичної патрій не будуть друзями поневоленої України, ніколи другом не буде Черчіл і його партія. Рено і його партія. І так далі. Тобто, партії — творці й охоронці існуючих у світі соціяльних і національних відносин. Ці партії знали, знають і будуть знати «велику Росію» і якщо життя вимагатиме змін і негації «великої Росії» то прийдуть нові партії й нові діячі, а старі відійдуть. Коли ж комусь з українців чи інших поневолених народів пощастить переконати якогось такого діяча, то ця здорова логіка діє до першої зустрічі з практикою старих партій. Тоді Чемберлен забуває про свою прихильну до України книгу, а О'Коннор про свої декларації на користь поневолених. Якби вони цього не забували — їх би усунули такі як і вони чемберлени й о'коннори, що теж персонально можуть співчувати Україні, але в угоду «системі» слухатимуть порад Болдирева. Ми придержуємось думки, що не слухатимуть болдиревих нові партії й нові люди, після того, як старі збанкротують на гіркому й тяжкому досвіді. Без цього гіркого й тяжкого досвіду ніяких змін на жаль не буде. Тому ми, як представники поневолених, мусимо хотіти і «гіркого досвіду», і зміни партій та людей. А до того принципово не визнаємо «друзів поневолених» серед «сильних світу». Роля українців, що шукають підтримки в «сильних світу», дуже невдячна: вони підтримки не знайдуть, зате скомпромітують себе перед майбутньою вільною Україною, яка нікому не подарує накликання на голову українського народу капіталістичної реставрації.

Наближення кризи в Америці

За винятком робітників автомобільної й текстильної промисловости, де існує велике безробіття, мало хто думає про те, що країна наближається до нової депресії. Кожен знає, що 120.000 безробітних в Детройті існують в наслідок того, що біснесмени переключаються на воєнну продукцію. В Америці журяться загально тільки западаючим життєвим стандартом та загрозою війни. Тому заголовок в «Нью-Йорк Таймсі» з 30 грудня «Економісти шукають засобів зупинити кризу» привертає особливе зацікавлення. Це є повідомлення про закінчення з'їзду американських економістів. Стаття в «Таймсі» починається словами: «Американські економісти, припускаючи драстичні струси в промисловості й сільському господарстві в кінці 1953 або на початку 1954 року, коли збройний бум (пожвавлення) перейде вершину свого розвитку, роблять нову спробу в своїх сорокарічних зусиллях побудувати тривку проти кризи економіку». Іншими словами, вони бояться, що коли уряд вирівняє свою продукцію зброї, наступить «струс», що є ввічливою підміною слова «криза». Одначе, в чому полягають ті «нові спроби й зусилля», стаття з «Таймсу» нічого не говорять. Але з усього видно, що на цьому з'їзді економістів переважали противники теорії Кейнза (сучасного британського економіста). Як відомо, Кейнз пропонував боротися з кризами в той спосіб, що держава має робити великі витрати та зменшувати податки й зиски на позички, щоб заохочувати капіталовклади, коли економічний цикл спадає вниз і наближується криза. В такий спосіб держава може гальмувати спад економіки. Коли ж в економічному циклі настає період розквіту, держава мусить підвищувати податки й знеохочувати капіталовклади, тобто, гальмувати зріст економіки. Досі американський уряд і переводив цю кейнзіянську політику. Але на практиці виявилась дірка в теорії. Щоб запружувати спад економіки, треба робити витрати, тобто — збільшувати державний борг, який і досяг сьогодні в Америці астрономічної цифри — 500 мільярдів долярів. Це означає зріст інфляції, що й має місце зараз в Америці, тобто, ще одну з причин кризи.

(За «Лейбор Екшен»)

„FORWARD" Ukrainian Review for Workers

No. 1-2 (21-22) 1952

SUMMARY

March 6th 1952 is the first anniversary of the death of the writer Wolodymyr Vinnitchenko. An article in this number is devoted to him. Also "Vpered" publishes an "Open letter from the Group of the Ukrainian Communist Party abroad" directed to the Communists and Revolutionary Socialists of Europe and America, which was written by Wolodymyr Vinnitchenko in 1920. It is interesting to mention several ideas from this letter. "Communism rejects the veneration of authoirties, the dominante role of personalities in History, individualism and absolutism in human activities. But it is clear to everyone that never in history before has the veneration of authorities been so much supported, and so ruthlessly supported, as today in Russia by the Communist Party. Never has criticism been so persecuted and punished as in today's Russia. The absolutist centralism in Party and Government, the degradation of collectives to statists is a normal status in contemporary Russia and the Ukraine... All that demoralizes the working masses. They see that with such a development social equality and justice are a hollow phrase... They see how the communist commissars live as bourgeois and the workers toil and become ever more poverty-stricken. They see how these tendencies develop still more and how they grow roots. In the Soviet Union a new bourgeoisie grows, living from the work of the toiling masses, treading underfoot the idea of classes society... The Communist Party, as it exists, is no party; in it there exist no wings, no tendencies; only authority... The leadership of the Communist Party chose the methods of absolutist centralism, destroyed all kinds of democracy within the Party and made the Party a blind tool in the hands of a small clique..." Regarding the national policy of the Communist Party of the Ukraine, Vinnitchenko wrote in 1920 in this letter: "The Ukrainian nation was for three centuries subject to the pressure of the barbarian despotism of Russian tsarism... But the Revolution brought with itself a big surprise for all Great Russian journalists. The miraculous awakening of national consciousness in all layers of the Ukrainian people was not only the consequence of a long-lasting supression but of the ideas of the Great Revolution. However, the Russian communists did not exploit this big historical power but turned it against themselves... The consequence of this policy is the permanent rebellion in the Ukraine."

In his article "The National Question in the USSR" A. Babenko gives a short review of the national policy of bolshevism. The period when bolshevism was still connected with the masses is characterized by an intensive process of de-Russification of the towns in the non-Russian republics and a development towards independence of these republics from the centre. That was the de facto realisation of Lenin's last will; of the shifting of all functions of the state from the center to the allied republics of the USSR with the exception of foreign affairs and the military command. The bueaucratisation of the Communist Party at first paralyzed the process of de-Russification of the subjugated nations and later—after the trotskyist opposition had been destroyed and after the victory of the stalinist bureaucraey—a process of Russification started and Russian ethnographic nests in the non-Russian republics are built up as a base for strengthening of stalinist power.

"Vpered" opens up a big discussion on the advantages and disadvantages of planned and free market economy. Naturally this discussion is based on today's economic situation in the USSR. Vs. Felix writes in his article, which includes numerous statistical tables, the following: An analysis of the development of the forces of production in the USSR and a comparison with a similar development in USA shows that during 23 years production rose in the USSR four times quicker than the production of the USA. From 1926 onwards the Soviet economy rises without any setbacks. A rise and fall of the curve as in the USA does not exist there. In various statistical tables Vs. Felix shows the rise of production in different economic branches. Where—for extmple—the steel production in the USSR in 1950 is 48,6% higher than in 1940 and iron ore 28,7% then the steel production of the USA is 6% and iron ore 2,7% lower. The author emphasizes that the USSR must thank her planned economy for this development of the means of production. Planned economy means the development of the means of production according to human will. (Quite another question is that this development is not directed by the workers but by the bureaucracy and in this fact lies the weakest point of Soviet economy). The American economy is stimulated by the free market and the possibilities of profit. Felix analyses the contemporary economic situation and deduces from is that the contemporary American system is not able to compete with the Soviet system. Figures confirm that within eighteen years Soviet economy can surpass the American and then world history could be facing new and overwhelming facts.

The same problem is discussed by I. M-ko in his article "Market and Propertyless Society" from a quite different standpoint. He poses the question: Which elements of contemporary Soviet planned economy will be preserved in the future, post-stalinist democratic society, in a society which the author calls a propertyless one even though it will not yet be a classless society? In opposition to Felix the author holds that in the post-stalinist society the market will not vanish but will strengthen itself and will be connected with planned economy. The aim of the plan is overproduction and avoidance of crises but not the regulation of all processes of production and consumption into the utmost details. The author calls stalinist planning administrative-bureaucratic. It is characterized by an enslavement of the workers and the shift of the market to rationing fo consumers. This change is not dictated by socialist doctrine and not by the necessities of economy, but by the necessity of the state to control everything from the center and to avoid deviations from the fixed plan. In this way the state obtained the possibility to liquidate small ownership and to effect an immense industrialisation at the cost of the living standard of the workers. The liquidation of stalinism means first of all the liberation of man from slavery to the state. In economy it will mean the free market for labour (everybody has the possibility to chose freely his working place). In the bureaucratic planned economy the plan is effected by force, inflation causes a run on goods, hoarding and speculation. In the normal economy of the propertyless democracies inflation will vanish, money gets its value and the worker will not run after the goods but after money. Money and market were born before capitalism. They will survive it and will serve both the propertyless and later on the classless society. A premature destruction of money and market would be harmful for the socialist economy.

In this issue of "Vpered" a discussion of the lessons of World War II. is continued. This discussion grapples with a very topical question: Do the Soviet masses look forward to complete destruction of the Soviet system and did mass-desertion to the enemies of the USSR occur? And further: Is one to expect a similar experience in a future world war? This problem is brought up by a reader in No. 18 of "Vpered" in a letter to the editors. He writes that those who waited for Hitler to come mostly belonged to people who suffered personal damage from the Soviets. The writer emphasizes the word "personal" in contrast to the "nationally" damaged ones. The stalinists took away from the nations everything they had fought for in the Revolution: national freedom, social security. The personally damaged ones lost houses or mills or land. They are a very small minority, because many years had passed from the time they had suffered damage. They greeted the foreigners and supported them. They collaborated with the Germans to revenge their personal misfortunes. These elements are mostly in emigration and determine its reactionist character. But the people, even though it was against Stalin, was never for the Western liberators. It did not support the German liberators of the Ukraine. This letter was answered in the next issue by H. P. He reports on the grounds of personal observations that on the day of the outbreak of war not only those who had suffered from personal damages, but the youth and members of the Party too greeted the destruction of stalinism by the nazis with great joy. In this issue of "Vpered" the author of the first letter defends his standpoint anew. His deductions are the following: The orientation during World War II towards an absolute destruction of the old regime was connected with the remnants of the old destroyed social classes. Only a small part of the population was for a restoration of the old social order and collaborated with the Germans from two reasons. They hoped that the Germans would restore their social positions and wanted to take revenge fore their personal misfortunes. Since these elements, for the second time in history, lost their fight against the regime; since they did not win support from the people, their conception must not be taken seriously even though they cultivate it in the emigration. The passivity amongst the peasants and the workers' class played its role to and this was the consequence of stalinist terror against the toiling masses. But neither the Germans nor the restorationists found a common language with these elements since this part of the population was never for a restoration of capitalism in the USSR. During a future world war these restorationist elements will not have a voice since they vanished absolutely from the USSR during World War II and since the entire effect of war changed the psychology of the soviet masses in opposition to the former aim of total destruction of the regime. This letter is answered in this issue of Vpered by H. P. The orientation of the Soviet masses towards the German adversary, Hitler, was false, since Hitler's victory would have meant the death of the peoples under Soviet rule. One should not close ones' eyes before the fact that such an orientation then existed. But Hitler's biggest collaborator was Stalin himself who, by his criminal policy, forced innocent people to orient themselves towards Hitler. The question of the position of the masses in a future war is an asolutely different one. Nobody in the Soviet Union wants the restoration of capitalism. Hitler emphasized in his fight against stalinism his "anti-capitalist" position (against the "plutocrats and capitalists"). Stalin's foes now will fight for a restoration of capitalism only and that will in effect prevent a mass orientation to the bearer of capitalism. This was expressed in cautious words by P. Poltawa, the representative of the resistance movement in Soviet Ukraine, in his letter to the "Voice of America". He wrote that propaganda for capitalism is strange to the situation within the USSR and does not get any support.

The literary part of this number of "Vpered" is devoted to a review of Koestler's last book "The Age of Longing".

Numerous other articles, mostly devoted to analysis of the situation in the USSR, make up the rest of this issue.

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД». Редагує: Колегія. Статті підписані автором не завсіди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожнього місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з „Впереду" можна передруковувати в цілості або в уривках, лише з зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 31. III. 1952.

Головна адреса нашого Видавництва:

Ukrainische Zeitung „Vpered"
München 25, Postschließfach 22. Germany.

Адреси представництв «ВПЕРЕДУ»:

Вел. Британія:
VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchley, London, N.B.

Бельгія:
M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liege

Франція:
M-me A. Chapowal,
31 rue de Cordelieres, Paris XIII

С. Ш. А.:
VPERED
Vsevolod S. Holub, P. O. Box 24
New York 21, N. Y.

Канада:
R. Paladijchuk, 242 Keele st., Toronto, Ont.

Австралія:
Borys Czerkasow
Melville, Kitchener Rd. 10, W. A.

Ihor Nakonecznyj, 67 Seaton Tce,
Seaton Adelaide S. A.

Ціна одного примірника:
Німеччина: 50 пф, В. Британія: 1 шілінґ, Бельгія: 5 франків, Франція: 30 франків, США: 25 центів. В інших країнах ціна дорівнює 25 ам. центам.

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers, München 25, Postfach 22. — Responsible publisher: Borys Lewyzkyj. — Printer: Buchdruckerei „Logos", München 8, Rosenheimer Str. 46a. Cirkulation: 3000.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers

Це число має 16 стор.!

ВПЕРЕД

Число 3-4 (23-24) українська робітнича газета 1952

А. Бабенко
Большевицька імперія

Зріст фронту третьої сили

Борис Кідріч
Економічна демократія в Югославії

Ів. М-ко
Чи УРДП соціялістична партія?

Ко
Поезія непокірних сорокових років

Дискусійний відділ:
Ринок -- це реставрація капіталізму

Важлива подія в житті еміґрації

Ми вже не раз писали, що теперішня українська еміґрація, як і ціла еміґрація з СССР, знаходиться в менш сприятливих політичних обставинах, ніж всяка інша, що будь коли існувала на світі, еміґрація. Ця несприятливість полягає передовсім в абсолютній ізольованості від рідних земель. Дехто цього не доцінює, а декого такий відрив від України навіть окрилює, звільняючи від потреби примірюватись до української дійсности й заохочуючи творити повітряні замки. Так одно, досить галасливе на еміґрації середовище, серйозно плянує очолити майбутню українську революцію. А коли їм кажуть, що, доки ми повернемось, в Україні хтось без нас очолить революцію, люди з повітряного замку відповідають: «Той, хто очолить революцію, своєю програмою мало відрізнятиметься від нас і тому приєднається до . . . нас». Чому той, хто матиме в Україні за собою маси, силу і владу, приєднається до людей, відорваних від української дійсности, це залишається секретом. Ми не належимо до таких оптимістів і тому відрив від України розглядаємо як факт, що погіршує політичні перспективи еміґрації, навіть як би її програми справді не відрізнялись від програм української революції, що при нашій відорваності є річ апріорі немислима.

Другим моментом, що ставить еміґрацію в безвиглядне становище, є факт, що значна її частина тікала не для того, щоб готувати революцію, а щоб боротись з революцією. Ми любимо покликатись на блискучу й плодотворну діяльність передреволюційної еміґрації (Драгоманов, Грушевський, Юркевич та інші у нас, Герцен, Лавров, Плеханов, Ленін і т. д. у росіян), забуваючи, що всі ті еміґранти боролись з реакцією за революцію, з старим, пережитим, за нове. Теперішню еміґрацію вірніше було б порівнювати з еміґрацією часів французької революції, що крім чужоземної інтервенції й короткої реставрації (режим Карла X), нічого Франції не принесла й безславно відійшла в історичне небуття.

Зі всієї підсоветської еміґрації, тільки еміґрація поневолених, неросійських народів, **в частині національно-визвольної боротьби** несе ідею не реакції, а революції, не реставрацію, а проґрес. Ми підкреслюємо «в частині національно-визвольної боротьби», бо в питанні соціяльної програми і неросійська еміґрація стоїть на реакційних реставраторських позиціях.

Але момент національно-визвольний, саме тому, що він безкорисний, ідеалістичний, побудований не на розрахунках і комбінаціях, а на вищих етичних засадах, засадах боротьби за рівність, а не панування, за волю, а не поневолення, за правду, а не затуманювання істини (як все це ми маємо в усіх російських течій на еміґрації), саме тому цей момент ошляхетнює політичну боротьбу неросійських еміґрантів, робить їх в цій частині справді амбасадорами історичного майбутнього їх народів. Тому неросійські політичні середовища, які безкомпромісово обстоюють національну незалежність своїх народів, не втратили свіжости думки, вигляду власної гідности, життєвої снаги, — словом того, що називається політичною молодістю.

Отаким свіжим, почуттям гідности й історичної правоти віє від рішення українських партій і політичних установ, принятого 25 червня 1952 року. Тут вся українська політична еміґрація, від монархістів і націоналістів починаючи, через демократичний центр, соціялістів і аж на УРДП кінчаючи, залишила на момент на боці і свої соціяльні програми, і свої т. зв. орієнтації і сказала вільне слово в питанні священного права поневоленого народу на своє незалежне існування. І що ж вийшло? Навіть якщо врахувати дуже обережні формулювання, то в цілому постанова наради виглядає як повний почуття власної гідности й історичної відповідальности голос амбасадора поневоленого народу. Цей голос бездомних еміґрантів, кинутий в обличчя «сильних світу», різних «приватних кіл», що за свої грубі мільйони думали оволодіти історичною правдою, прозвучав справді як грізний виклик.

Тому ми день 25 червня 1952 року називаємо дуже важливим днем в житті української еміґрації, а згадане рішення розглядаємо як великий крок вперед, як першу цеглину в нову, творчу будову, що дає підставу вірити в можливість спільної акції політичних сил еміґрації в національно-визвольній боротьбі українського народу.

А. Бабенко

Большевицька імперія

На початку 30-х років було розгромлено українське Відродження, білоруська «нацдемівщина», кавказький, туркестанський та інші «націоналізми». Цей розгром тоді мотивувався не інтересами «родіни» (Росії), а інтересами ще світової революції, хоч здійснювався він російськими націоналістами (з партбілетами чи без них) і то з особливим «пістрастієм». Зрештою українізація 20-х років так само мотивувалась інтересами комунізму, а здійснювалась українськими патріотами (з партквитками чи без них).

Політичні сили російської еміґрації мають тепер жаль до большевизму очевидна річ не за те, що він громив український та інші націоналізми, а що громив в ім'я комунізму, а не Росії. Звідси горезвісна теза російської еміґрації, нав'язана колись Гітлерові, а тепер американцям: народи СССР поневолює не російський імперіялізм, а інтернаціональний комунізм. Сам російський народ поневолений цим анонімним і загадковим інтернаціональним комунізмом. Ця теза настільки сподобалась американським учням російських вчителів, що один із них — Далес пішов далі і недавно заявив, що інтернаціональний комунізм поневолює китайський народ (очевидно й російський) навіть **національно.** Російські еміґранти до такого не договорились. Вони твердять, що в СССР ніхто нікого національно не поневолює.

В совєтській практиці ця теза про «інтернаціональний комунізм» входить, одначе, в гостре протиріччя з фактами. Пощо, наприклад, інтернаціональному комунізмові робити Східню Прусію російською провінцією (виселяти звідти німецьких **пролетарів** і населяти туди російських **селян**)? Пощо змушувати дітей сателітних країн з семи років вивчати в школах російську мову нарівні з рідною? Яка від цього користь інтернаціональному комунізмові? . . .

Але менше з тим. Кожному очевидно, що в національній політиці большевизму діє два відмінних ідеологічних фактори — комунізм і російський націоналізм. Тридцяті роки, як уже сказано, були роками розгрому всіх так зв. «місцевих» націоналізмів. Але їм тоді нічого позитивного не протиставлялось, крім абстрактного «совєтського патріотизму», що вже відрізнявся від «інтернаціонального комунізму», але ще не був російською «родіной». Правда, елементи російської націоналістичної ідеології тоді вже культивувались (Петро І, Суворов, Кутузов), але вони ще не були проголошені офіційною ідеологією. Лише під час війни, коли під прапорами «совєтського патріотизму» сотні тисяч людей почали здаватись в полон, перед большевизмом гостро постала проблема нової ідеології. Існувало тільки дві можливості: поворот назад до Марксового комунізму, або одвертий російський націоналізм. Перший шлях був закритий. Ідея комунізму говорила проти комуністів. Маркс кликав тепер не обороняти «родіну», а розпочинати громадянську війну проти неї. «Марксизм стає сьогодні для большевизму такою ж небезпекою, як колись був для царату» (О. Горновий — «Позиції українського визвольного руху», стор. 117). Крім того, ідея комунізму стала органічно чужа і огидна панівній бюрократії — опорі режиму. Бюрократія рахується з комунізмом щонайбільше, як з експортним товаром. Бюрократія хоче освятити свою владу іншими святощами, якими завжди і всюди освячувалась влада пануючих: ідеєю величі своєї нації, її вищого цивілізаційного покликання. Так визріла ідея російсько-большевицького імперіялізму. Офіційно проголосив її Сталін своїм тостом (першого травня 1945 р.) за «найпередовіший російський народ». Тепер неросійським патріотизмам СССР протистоїть не абстрактний (і збанкротований) совєтський патріотизм, а старий, випробуваний російський.

Поруч націоналістичної російської ідеології большевизм продовжує культивувати ідеологію комунізму, намагаючись органічно поєднати його з російським націоналізмом і імперіялізмом. Це мало б виглядати так. В жовтневій революції 1917 року російський пролетаріят відкрив людству дорогу в новий світ, світ комунізму. Це не випадковість, що саме російський пролетаріят. Очевидно в російській історії існували якісь передумови, що дозволили саме російському пролетаріятові очолити визвольну боротьбу людства. Не тільки історія большевизму є зразкова для всіх революційних партій світу, і не тільки попередники большевизму (Чернишевський, Добролюбов, Герцен, Декабристи) повинні стати ідолами визвольних сил людства, ціла російська історія мусить бути зразком і ідеалом. Хто проти цього, той ворог комунізму. Приєднання й поневолення Росією України, Польщі, Фінляндії, Кавказу, Середньої Азії — не не вчинки розбійницького імперіялізму, а цеглини в майбутню фортецю комунізму. Хто проти цього, той ворог комунізму. Не червона Росія є витвір комунізму, а комунізм є витвір старовинної Росії. Хто проти цього, той ворог комунізму.

Росія — символ комунізму. Пролетарі всіх країн мусять боротись і вмирати не за власне щастя, а «за родіну, за Сталіна». Це чистої води націоналізм, тільки в комуністичній уніформі. Комуністичній не в розумінні соціологічної доктрини («від кожного за здібностями, кожному за потребами»), а в розумінні конкретних політичних рухів XX століття, рухів, що борються не за Марксову ідею ліквідації держави, а за нову форму універсальної держави. Але хіба Далесам зрозуміти це?!

Звичайно, большевицький імперіялізм антикапіталістичний, але хіба він перестає від того бути націоналістично-російським? Хіба імперіялізм Бонапарта переставав бути націоналістично-французьким від того, що був антифевдальним? Хоч з погляду тодішніх Далесів він був справді космополітичним безбожництвом, що поневолювало і французьку націю. Але ця історична сліпота февдальних Далесів означала тільки, що вони перестали бути мірилом речей (в історичній перспективі наших днів тепер це кожному ясно), як капіталістичні Далеси теж перестають сьогодні бути мірилом речей (в історичній перспективі завтрішніх днів це теж кожному буде ясно).

Проголошення російської нації панівною не є тепер кон'юнктурним явищем, як кон'юнктурою була українізація чи боротьба з великодержавним націоналізмом. Тоді бо комуністична партія керувала бюрократією, а тепер антикомуністична бюрократія керує «партією». Проголошення російської нації панівною не створило одначе гармонії національних взаємин в СССР. Навпаки, тільки загострило національні протиріччя й антаґонізми. Якщо гімн УССР каже, що Україна «між рівними рівна», то чому ж тоді «старший брат» і «найпередовіша російська нація»? Якщо в «Правді» за 20 червня 1952 совєтські академіки-мовознавці В. Віноґрадов і Б. Серебренніков пишуть, що Ленін і Сталін обґрунтували «політику цілковитої рівности й вільного співробітництва націй, їх мов та культур», то чого ж тоді «джерелом збагачення мов народів Совєтського Союзу є російська мова». Або «взаємне збагачення мов соціялістичних націй порядком співробітництва» полягає в «засвоєнні різними національними мовами Совєтського Союзу російської суспільно-політичної термінології й соціялістичної лексики». Під «соціялістичною лексикою» треба розуміти очевидно і Суворова, й Петра І, проґресивність розгрому Шаміля й завоювання Середньої Азії. Але де ж тут «взаємне збагачення» «порядком співробітництва»? Де тут «обґрунтована» Леніном і Сталіном «політика цілковитої рівности й вільного співробітництва націй, їх мов та культур»? Проте цих, зовсім законних, питань ніхто в СССР ставити не сміє. А це значить, що органічне сполучення комунізму з російським імперіялізмом є тупа й безплідна утопія бюрократії, утопія, неспроможна вийти за стіни «наукових» лябораторій НКВД.

Таким чином під казенною совєтською формулою «дружби народів» бурлять вулкани, готові кожного моменту вибухнути вогненною лявиною. Проголошене Сталіном гасло вищости російської нації не об'єднало, а розсварило народи СССР. Але іншого виходу для Сталіна не було. Краще вже триматись на російському імперіялізмі проти всіх неросійських народів, ніж не триматись ні на кому. Єдність СССР висить сьогодні на волоскові і тримається тільки на двох арґументах: 1) СССР (навіть з російським імперіялізмом) є все ж арсенал революції і всяке послаблення його підриває визвольну боротьбу трудящих і поневолених народів світу. 2) Боротьба за розпад СССР сьогодні є пряма допомога світовому капіталові. Перший арґумент важить тільки поза межами СССР. Внутрі СССР він уже приївся і втомив людей. Якщо визвольна боротьба означає насадження НКВД і в інших країнах, то краще не треба. Але другий арґумент — небезпека реставрації в СССР капіталізму, є дуже актуальний і діючий. Нам здається, що коли стане вибір: капіталізм чи Сталін, — основна маса активного населення СССР вибере друге. Може не прямо, але вибере, тобто, покірно, хоч і без ентузіязму, вмиратиме в сталінській армії в боротьбі проти **капіталістичних** інтервентів. Може подекуди навіть з енкаведівськими кулеметами позаді. Але спроможність посилати людей на смерть з кулеметами ззаді, це не тільки сприт і не кожному це дано. Це теж особлива форма історичної витривалости й життєздатности режиму, коли йому протистоїть тільки програма повороту назад, до капіталізму. Парадокс, але факт: режим терору

і большевицька «єдиная неделимая» існують тільки завдяки загрозі реставрації капіталізму. Тобто, большевицька імперія є явище кон'юнктурне, зв'язане з добою переходу від капіталізму до нових соціяльних відносин.

А що ж далі? Чи має російський імперіялізм якісь перспективи? Чи живуча ідея «єдиної неділимої»?

Кожна імперія виникає і живе завдяки якійсь особливій місії, покладеній на неї історією. Імперія з її оточенням нагадує сполучені посудини, в яких, за фізичним законом, рідина намагається вирівнятись. При чому імперія завжди несе оточенню вищий рівень, хоч сама вона в цілости може й не доросла до нього і є тільки насаджувач чужих надбань. На проблемі історичного призначення Російської імперії ми докладно спинимось іншим разом. Зараз скажемо тільки: витворене своєрідним збігом історичних обставин міцне Московське царство, заходами Петра I зуміло перебрати на себе історичну місію «переливача» вищого европейського цивілізаційного рівня на відсталі простори Сходу Европи й Північної Азії. Але в кінці XIX й на початку XX століть скупе імперське дозування европеїзації через петербурзькі канцелярії не витримувало історичних темпів. Тоді европеїзм пішов на Росію не імперськими й не політичними каналами, а цивільними, приватно-капіталістичними. Тепер не Карли й Наполеони наступали на Росію, а різні франко-бельгійські товариства й банки. Рівень в посудинах вирівнювався за спиною імперії, її історичний сенс відпав, гегелівський «дух історії» її покинув. З знаряддя европеїзації сходу Европи Російська імперія перетворилась навіть на її перепону. Революція 1917 року тільки знесла цю перепону і висунула інший принцип сполучення посудин — єднання рівних націй. То нічого не значить, що тодішні представники европеїзму, різні Пуанкаре й Черчілі, підтримували «єдину неділиму». Вони бо не знали, що творили (тримаючи в кишенях акції імперії).

Комунізм є дальший етап европеїзму, замовлена історією спроба створити матеріяльний рівень розвитку суспільства, вищий за капіталістичний. Поминаємо питання — чи ця спроба реальна. Важливо відзначити, що вона знаходить опертя в цілому світі і головкою цього історичного процесу стала Росія. Звідси найвищий рівень комуністичних досягнень в Росії, звідси спроба перелити, вирівняти ті досягнення з нижчим рівнем сателітних і капіталістичних країн. Нижчим не в кількісному розумінні (кількістю технічних надбань США напр. безмежно вищі за СССР), а в структурному (техніко-економічна **структура** СССР вища за американську). Звідси ж кристалізація імперської ідеї в центрі комунізму — Росії. СССР — світова імперія комунізму, як США — світова тепер імперія капіталізму. Звідси секрет, чому навіть в далеких від СССР країнах, як Франція чи Китай, існує проросійський патріотизм, має вагу гасло «за родіну, за Сталіна».

Але комунізм (як доктрина, а не як конкретний політичний рух) не сполучний з ідеєю вікової імперії. В засаді він заперечує навіть звичайну державу. Він визнає тільки епізодичні держави. Тому перемога комунізму означала б кінець большевицької імперії ще в більшій мірі, як його поразка. Чи можуть переможці над большевизмом творити нову російську імперію? Чи російські еміґранти дістануть «єдину неділиму» з рук американців? Якщо б і дістали, то суверенітет її знаходився б у Вашинґтоні, а не в Москві. Бо суверенітет, як відомо, знаходиться завжди в руках того, хто дає, а не бере. Суверенітет витікає з сили, а не з права.

А головне — яку історичну місію виконувала б післябольшевицька імперія? Чи може вона існувала б спогадами про минуле, як ними існують білі еміґранти?

Імперії без історичного етосу немислимі. Можна зрозуміти комуністичних фанатиків російського імперіялізму, який захоплює не тільки росіян, а й китайців, що вивчають тепер непотрібну їм російську мову. Але ми не бачимо імперського етосу в російських антикомуністів. Чи не тому чорносотенний патріярх Олексій виглядає тепер невинним старичком порівняно з русифікаторськими зубрами з Політбюра. І не чорносотенці ж цькують Сосюру, а большевики. Не безпартійні «Ізвєстія», а комуністична «Правда». Те саме, що за Петра I: консервативні бояри з Олексієм оплакували запорожців, кістками яких Петро вимощував Петербурзькі болота. Це не значить, що вони хотіли волі України. Вони були просто відпрацьованим паром історії, як тепер Патріярх Олексій і йому подібні. Вони вже нічого не скажуть. Їхня справа закінчилась в жовтні 1917 року. Як большевицької імперії закінчиться в недалекому майбутньому.

Чи УРДП соціялістична партія?

Назви політичних явищ набувають не раз подвійного звучання. Так, наприклад, соціялістами і революціонерами звуть себе і марксисти, і анархісти, і представники різних інших течій соціялізму. Але, з другого боку, «соціялісти-революціонери» — це ж конкретна назва селянських партій в Росії й в Україні. Це есери — визначення, якого вже не застосують до себе ні марксисти, ні анархісти. Хоч «есери» — це тільки скорочення «соціялісти-революціонери». Таких прикладів багато. Ми спинимось іще на слові соціялізм (і комунізм), оскільки воно торкається безпосередньо теми нашої статті.

Зі словом соціялізм (і комунізм) зв'язана з одного боку певна соціологічна доктрина, що існує багато століть. З другого боку з цим словом зв'язані конкретні політичні рухи кінця XIX і XX століть. Рухи, що не раз ворогують між собою (напр. лейборизм й большевизм). Але загальна приналежність дуже відмінних явищ до одного поняття творить путанину, яку дехто свідомо використовує в політичній боротьбі. Наприклад, поняття «суспільна власність на засоби виробництва» є основою соціялістичних (і комуністичних) доктрин всіх віків. Тобто, суспільна власність є кінцева ціль і лейбористів, і комуністів. Це кожному очевидно, як очевидна різниця між лейборизмом і комунізмом. Проте є люди, які закидають українському підпіллю, що воно перейшло на комуністичні позиції, бо обстоює принцип суспільної власности на засоби виробництва. Чому ці люди не скажуть, що підпілля перейшло на лейбористські позиції? Чому саме на комуністичні, хоч підпільники борються з комуністичною партією, а не з лейбористською? Бо лейборизмом **не залякаєш.** А йде ж не про те, щоб переконати, а саме, щоб **залякати.** Залякати можна одначе тільки виборців на виборах, а не погляди й переконання. Можна, правда, ще створити в суспільстві стан постійного ідейного хаосу. Але також до певного часу.

Так само спекулюють ці люди поняттям «безклясове суспільство», тобто, суспільство, де вже немає поділу людей на кляси, а тільки на фахи, де немає, отже, й визиску людини людиною. Таке суспільство є також ціллю всіх соціялістичних (і комуністичних) доктрин. На цій позиції стоїть і ОУН на землях і за це її знову ж обвинувачують в комунізмі. Це в той час, коли люди в підпіллі згноюють свої легені під землею в боротьбі з російським комунізмом. Можна собі тільки уявити моральне обличчя обвинувачувачів і які справді цілі вони собі ставлять...

Таким чином навколо поняття соціялізм (і комунізм) створилось також вужче й ширше розуміння. З одного боку це соціяльна доктрина, що існує століття й тисячоліття, з другого боку це конкретні політичні рухи наших днів. Між іншим, з соціологічного погляду, між поняттями комунізм і соціялізм немає ніякої різниці. Рекомендуємо панам С. Підгайному й Волиняку (з Канади) поставити в один ряд Сталіна й Етлі. Треба ж бути послідовними і цькувати не одних тільки українських підпільників. Донцов, наприклад, тут послідовний.

Як політичний рух наших днів, соціялізм має одну, дуже важливу для нашої теми, специфіку. Усі партії, що обстоюють соціялістичну програму, діють в умовах капіталізму, борються за зміну капіталістичних відносин. У підсовєтській дійсності таке завдання не стоїть ні перед ким. Там іде боротьба проти звироднілої диктатури, що продовжує називати себе соціялістичною. ОУН на землях, не зважаючи на «безклясове суспільство» й «суспільну власність на засоби виробництва», не є рухом соціялістичним. Відсутність противобольшевицьких соціялістичних рухів у СССР не випадкова. Соціялісти на еміґрації (російські, українські, грузинські тощо) свої можливості зв'язують з відродженням після большевизму клясових приватновласницьких відносин. Відібрати в них віру в це відродження й вони не знатимуть проти кого вони боротимуться за соціялізм. Відсутність троцкістського руху на еміґрації зв'язана з тим, що реставрації власницьких відносин після большевизму троцкісти не припускають, отже, творити революційний антикапіталістичний рух для країн зпід СССР нема чого. Залишатися ж далі опозицією в большевизмі для його оздоровлення — справа абсолютно безнадійна. Звідси цілковите зникнення троцкізму, як руху для СССР.

Таким чином творити соціялістичний рух для майбутньої України (й інших підсовєтських націй) мають підставу тільки ті, хто вірить в реставрацію. Над цим питанням треба глибоко задуматись.

Щоб ясніше представити собі ситуацію в СССР, розглянемо, які опозиційні, антирежимні сили сховані під большевизмом. **По перше,** це сили власницької, отже й капіталістичної, реставрації. Бо, якщо основою (не винятком) суспільного розвитку, стає приватна власність, то в наш час вона може бути тільки капіталістична. **По друге,** сили, що не стоять за реставрацію, що вже бачуть перевагу безвласницького устрою, але зневірені

в забріханих большевицьких гаслах про соціялізм, втомлені жертвами для нього і хочуть жити й працювати не для «соціялізму», а для себе. **По третє,** сили, що не зневірені в соціялістичних ідеалах, що злочинства большевизму пояснюють не крахом соціялістичної ідеї, а трудношами здійснення її в умовах відсталої Росії.

До першої групи антибольшевицьких сил належить старше покоління бувших власників. Ідейну зарядку ці люди дістали в тридцяті роки — роки колективізації, голоду й «єжовщини». Очевидна річ, що ця категорія людей не знаходить собі зміни в молодшому поколінні, старіється і відмирає насамперед фізично. Але також ідейно. Політичні рухи не можуть спиратись на неіснуючі суспільні відносини. Старі кривди також забуваються (час найкращий лікар). Лихоліття другої війни затінило страхіття колективізації й «єжовщини». Життя висунуло нові проблеми. Виросло нове, післявоєнне покоління «дорослих». Багато людей старшого покоління також помирилися з новим соціяльним укладом життя (частіше через своїх дітей). Деякі з глибоких переконань (див. праці академіків Грекова чи Тарле).

До другої групи належить абсолютна більшість населення СССР, усі так звані обивателі. Облудна большевицька талмудистика про соціялізм діє на них як горохом об стінку. Але люди ці вже бачуть, що в 1909-13 роках Україна давала по 54 пуди хліба з га («Енциклопедія Українознавства», стор. 1059), а тепер селяни в Україні змагаються за 120 пудів. Одначе ця група людей навіть не розсуждає. Вона просто звикла до нових обставин. Деяк із тих звичок скороминущі. Напр. звичка мешкати цілою родиною в одній кімнаті, або одягатись в погані лахи. Інші звички засіли, що називається, глибоко в серці. Наприклад, почуття абсолютної рівности всіх (звідси здушена ненависть до большевицьких вельмож), однакове для кожного право бути директором заводу, міністром, маршалом. Кажуть, що в умовах капіталізму кожен також має право бути мільйонером. Але ж це незрівняні речі. У нас джерело права — в силі безвласницького суспільства. Та сила ще не розв'язана, вона попсута бюрократизмом, протекціями пануючої кліки. Але та попсутість нелеґальна. Право висить в повітрі і ось-ось може бути зірване суспільством. В капіталістичному ж світі право бути мільйонером лежить в силі не суспільства, яке висувало б з себе здібніших в мільйонери, а в приватній власності на засоби виробництва, що може належати й ідіотам, і що про неї мільйони талановитих людей не можуть і мріяти. Підсовєтська людина не стерпить над собою власника заводу, житлового будинку, універмаґу. Це вже не вкладається в її ментальність. Ці речі не зрозумілі людям Заходу, але в СССР вони увійшли в плоть і кров. Не забуваймо, що людям, які народились в жовтні 1917 року, сьогодні вже по 35 років, тобто, це найбільш творча сила суспільства.

До третьої групи належать політично думаючі нереставратори. Сюди належать деякі члени комуністичної партії (головне робітники й селяни), бувші опозиціонери, соціялісти. Але мабуть найбільше належить сюди безпартійних, що пройшли під большевизмом школу політичної науки й щиро сприйняли ідею соціялізму. Вони не пішли до ВКП(б), або належать до неї формально, чекаючи слушного моменту для розв'язання нової, безвласницької демократії. Такі люди виходять на поверхню в періоди великих криз, як от війна, революція. Ці люди не пішли здебільшого й на еміґрацію. Але вони не виявляють себе активно, і то не тільки тому, що це фізично неможливо, але й тому, що ґрунт для них в підсовєтській дійсності не визрів, що найлівіша протисталінська **революція сьогодні** ще не може виступати під соціялістичними гаслами. Зміст такої революції фактично може бути (і вже є) соціялістичний, що видно, наприклад, з програми українського підпілля. Але той соціялістичний зміст не є ідеал, за який люди свідомо борються, то є «фактичне становище на українських землях сьогодні» (П. Полтава). Фактичне становище і ідеал — це велика й принципова різниця, і не розуміти її, значить не розуміти істоти протисталінської революції.

Очевидна річ, що пануючою нині ментальністю в підсовєтських умовах є ментальність людей другої групи. Тільки цим можна пояснити, чому ОУН на Землях з одного боку так рішуче порвала з реставраторством, а, з другого боку, відмежовується від соціялізму. Це пануюча в СССР ментальність (друга група сил). Їх не бентежать протиріччя їхніх позицій, бо «свої погляди ми формували й формуємо цілком емпірично» (П. Полтава. Лист до Бабенка). Це й є не ідеал, а «фактичне становище».

Ще більш цікаві в цьому відношенні позиції найновіших втікачів з СССР і навіть з країн-сателітів. Про втікачів з країн-сателітів уміщена в цьому числі «Вперeду» замітка. Про найновіших втікачів з СССР можна сказати, що всі вони рішучі противники реставрації. Багатьох їх також не лякає слово соціялізм. Це вже зовсім відмінне покоління супроти втікачів періоду війни. Як і треба було сподіватись, це покоління стоїть супроти втікачів часів війни значно лівіше (якщо можна вживати цього терміну), воно абсолютно нереставраторське.

Немає сумніву, що мине три-п'ять років і перша група людей в СССР зникне. Між іншим це створить величезну кризу диктатури (в ім'я чого насильство і терор?!). І от цікаво встановити, яке співвідношення витвориться тобі між групою другою й третьою. Сам факт зникнення першої групи (а ми цей факт сприймаємо як аксіому) свідчить про те, що співвідношення сил пересувається від реставраторства до просоціялістичних настроїв. Що третя група виступатиме в союзі з другою, в тому немає сумніву, бо практична програма її нічим не різниться від програми другої групи. Що ідеологічно третя група сильніша за другу, це кожному очевидно ,бо вона не знає тих протиріч, що роздирають позиції другої групи (безклясове суспільство і ... відмежовування від соціялізму). Але чи спроможна ця група зайняти в союзі з другою провідне місце? Тобто, чи спроможна вона антисталінську революцію в СССР перетворити на соціялістичну, з позицій «фактичного стану» перейти на позиції ідеалу? Все йде ніби до того, але до кінця певне ніколи не дійде. Це могло б бути тоді, коли б большевизм став контр-революційним і в ідеологічному сенсі, коли б він офіційно відмежувався від соціялістичних концепцій. Тимчасом він навіть свій терор виправдує соціялізмом і всі комуністи світу вірять йому не тільки за гроші, але справді таки щиро. Тобто, визнають за большевизмом ще й сьогодні певну соціялістичну рацію. Звідси цілком очевидно, що антибольшевицька революція, будучи «фактичним станом» революцією соціялістичною, ідеологічно обов'язковоноситиме на собі більші чи менші сліди антисоціялістичної реакції. Скорійше всього ідеологічно та революція виглядатиме як компроміс між революцією й відпочинком від неї, реакцією на неї. Вже й тепер маємо ознаки таких компромісів. Наприклад, в статті О. Горнового «Яка філософія — матеріялістична чи ідеалістична — обов'язує членів ОУН?». Тут ідеологія революції не протиставляється ідеології відпочинку й реакції, а робиться спроба компромісу, союзу між ними, що очевидно відповідає й природі назріваючої в СССР революції, що з одного боку має спинити насильство над суспільством, а, з другого, узаконити від насильства те, що виявилось життєво здоровим. Не боротьба за соціялізм, а компроміс, не війна, а суспільний мир, не клясова боротьба, а спочинок. Отже, говорити про доміноюче становище в союзі двох сил сили третьої, тобто, про соціялістичну революцію проти большевизму, немає поки що ніяких підстав.

Чи є це фатальною втратою для визвольної боротьби поневолених? Ні! Бо, важлива тут не форма, а суть. Суть же революції не реставраційна. В колоніяльних країнах революційні сили ідуть в союзі не раз з султанами й королями і це нітскільки не понижує ті сили. Большевизм наробив стільки злочинств, що люди відштовхуватимуться і від проґресивних його рис. Без таких відштовхувань з перегинами не мислимі ніякі революції. Звідси зобов'язуюче для УРДП положення: якщо вона хоче кувати ідеологію й програму майбутньої антибольшевицької революції, вона не повинна спускати з ока ні другу, ні третю групу сил в СССР. З другою вона повинна числитись як з кількісно переважаючим явищем, з першою — як з ідейно найбільш безкомпромісною, продуманою й обґрунтованою. Але **ця сила приречена залишитись якийсь час в меншості.** Доба реакцій якраз тим і характеризується, що суспільство апелює не до продуманого й раціонального, а до стихійного й ірраціонального, не до доктрини, а до «фактичного стану». Розрив УРДП з другою групою поставив би її в становище касти. Розрив з третьою — обезголовив би ідейно. Звідси відповідь і на питання, поставлене в наголовкові статті: чи УРДП соціялістична партія? Ні.

Цікаво було б відповісти ще на питання: як поводились би в умовах еміґрації три перелічені групи сил? Практика дала вже відповідь. Перша група безоглядні інтервенціоністи й коляборанти капіталістичного світу. Друга група, будучи явищем суто емпіричним, на початку виступає з антикапіталістичними гаслами, свіжо винесеними з СССР (у нас Ульм, у росіян СБОНР). Але емпірична природа цієї групи ставить її в умови вростання в нову, капіталістичну емпірику і люди стають реставраторами, або просто заробітчанами. Цієї долі не оминули й вояки УПА, що в краю бились під прапорами Горнового — Полтави. Напевне те саме станеться й з більшістю найновіших (і найлівіших) втікачів. Хоч помічаються й явища протилежного характеру: люди другої групи, потрапивши в несприятливі обставини, стають безоглядними й безкритичними совєтськими патріотами. Можна не сумніватись, що в період гострих криз і безробіття, кількість совєтських патріотів зросте неймовірно.

Все це може наштовхувати на сумні роздумування що до поведінки цієї найчисленнішої групи в післябольшевицькій дійсності. Але такі побоювання безпідставні. Тут ці люди — одиниці серед капіталістичного моря, вони прийшли сюди на готові капіталістичні відносини, які їм заборонено змінювати. В

(Докінчення на 11 стор.)

Література й життя

Поезія непокірних сорокових років

Марко Боєслав: Непокірні слова, поезії. Передрук підпільних видань, 1951.

Вже ось більше року, як з'явилася ця збірка. Власне кажучи, не збірка, а поетичний доробок кількарічної праці вояка-революціонера і поета Марка Боєслава. Час, як бачимо такий, що навіть при еміґраційній дрімливості й прислілкуватості можна б було помітити цю збірку, як надзвичайної ваги явище в сучасній українській поезії. Явище, яке започатковує нову добу в українській літературі. Добу «Непокірних сорокових років».

Але трапилося, що українська еміґрація, яка, до речі, називає сама себе «амбасадором» Воюючої України, оточила цю збірку змовою мовчання. В жодній газеті, не говорячи про журнали, не з'явилося нічого, за винятком сповіщення про вихід збірки, та короткої позитивної згадки про неї Дм. Донцова. «Амбасадори» ж Воюючої України, літературознавці і критики, журналісти й поети, засліплені власною словесною «алхемією», не звернули своєї високоерудитної уваги на неї. Критики літератури, поети, — культурні «амбасадори» Воюючої України залазять в «лябораторії» слова, замість змагатись за Україну з її ворогами, почали змагатися з французькими сюрреалістами в ліпшому відображенні галюцінацій і маячіння божевільних. А оскільки поезії Боєслава не маячіння, а дійсність сучасної, реальноіснуючої України, то ця поезія для «амбасадорів» не є жодною поезією. Вони люблять маячіння, для них творчість Боєслава просто «невідшліфоване римування».

Це ж таку оцінку поезіям Боєслава дали упорядчики і редактори його збірки. В передмові до збірки вони писали: «Писані вони (поезії) в умовах підпільної, революційної боротьби з жорстокими окупантами України, в умовах, коли нема часу на досконале, з мистецького погляду, оформлення вірша, на бездоганне ошліфування рими, на підібрання влучної метафори, алегорії, тощо».

Як бачимо, самі редактори, «редаґуючи» збірку, соромились цих віршів (певне тому не поставили й своїх прізвищ). В передмові вони зреклися Боєслава поета, сказавши власне читачеві, щоб той не шукав в збірці справжньої поезії і дивився на Боєслава, «як на першого ліпшого автора».

А хто ж, запитаємо редакторів і упорядчиків збірки, візьме після цього до читання збірку такої «поезії», в якій самі упорядчики не знайшли ні «ошліфованих рим», ні «підібраних влучно метафор», ні «алегорій» ні «тощо»?

Все ж, не зважаючи на таку рекомендацію, ми вирішили збірку прочитати.

Прочитавши ж, ми прийшли до переконання, що редактори збірки ,або перебувають в полоні поезії «маячіння божевільних», або самі не читали збірки, а просто передрукували те, що вийшло в краю (данина Воюючій Україні), дали обкладинку (з відштовхуючим малюнком) і кінець. Або й третє: редактори збірки розбираються в поезії, як ворона в діямантах. Вони почали читати одного вірша Боєслава — «Критикам»:

«Убога форма у моїх піснях,
Старі стежки, старі — утерті рими,
Спитаєте: чому на новий шлях
Не вийшов я? . . .

Та на цьому й обірвали. Коли б же пани-редактори прочитали до кінця бодай цього одного вірша, вони почули б (якщо мають вуха), що вже в цьому вірші є щось більше, ніж досконале з мистецького погляду оформлення вірша і значно глибше від найпильніше ошліфованих рим.

Боєслав пише далі в цьому ж вірші, звертаючись до критиків, (а в цьому числі певне і до редакторів збірки на еміґрації):

«Скажіть, чи біль незримий,
Розпука, сором за моїх братів,
Кайданів брязкіт, сльози, кров, тортури,
Терор — могли зродити новий спів?
Чи крик?
Щоб Бог і люди всі почули . . .
Я не співаю, лиш кричу, кричу:
— Вкраїну розп'яли! Рятуйте діти!
О, Боже, Боже — в небесах почуй!
Кинь грім! Хай світ горить! Хай воля світить!

Отож кажемо, що коли б редактори прочитали до кінця бодай цей один вірш, вони б не написали тієї нісенітниці про «неошліфовані рими», про відсутність можливости підібрати «влучні метафори, алегорії» і отого сакраментального «тощо», яке виникло в редакторів певне від незнання інших термінів з теорії віршування. Вони відчули б, що для «крику» потрібні зовсім не ті «метафори» і «алегорії», не ті епітети, і не оте «тощо». Вони б відчули, що Марко Боєслав не лише революціонер в підпіллі, але й революціонер в поезії.

Поезія Боєслава це оте слово Лесі Українки, що вона його лишила заповітом для українських поетів:

«Слово, моя ти єдиная зброє,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.»

І вся поезія Боєслава — це Лесині мечі. Слово меч, поєднане з справжнім крицевим мечем, з машиновим крісом, з криївкою в лісі, з жадобою боротьби. От чому Боєслав, коли в нього «горить серце», як горіло воно і в Лесі Українки від ненависти до ворога, від бажання волі понад все, вже не хоче:

. . . «Вийти у чистеє поле,
Припасти лицем до сирої землі
І так заридати, щоб зорі почули,
Щоб люди вжахнулись на сльози мої»,

як це було в Лесі Українки. У Боєслава інше хотіння. Леся Українка, крім безсилля сліз, знала теж інші хотіння, коли писала: «Що сльози там, де навіть крови мало». Але в часи Лесі Українки не було головного — на що можна б було оперти хотіння: не було сили, не було тих, що підняли б мечі. От чому у неї жаль і бажання ридати. Боєслав мав і має навколо тих, що йдуть з мечами і сам з мечем. Тому, у вірші «Милому синові Святославові» він пише:

«Хто за вітчизну меч підняв святий,
Той сліз не зна, той не рида покірно.»

І в цьому поет бачить найбільше щастя існування.

Боротьба не лише з ворогом, що поневолив Україну, боротьба не лише з Москвою, а боротьба з «рабською покорою». «Покірних» він ненавидить ненавистю лютою. Всі нещастя України від «покори», від «закоханости у власне рабство»:

«О, будьте ви, сини, прокляті,
Коли вам сниться рабський мир!».

Так Україна кричить до «покірних», що хочуть миру, хочуть «рабського покою», тоді коли непокірні вимагають:

«А поки що — веди нас вже
Палити тюрми, командире!
Хай рани й смерть — нам байдуже,
Солодша воля нам від миру . . .

От навколо чого конфлікт в сьогоднішній Україні. І цьому конфліктові присвячена творчість Марка Боєслава:

. . . «Хай загремить мільйонів гнів
У всіх хатах, на всіх просторах . . .»

Цей конфлікт заіснував в сорокових роках в живому поколінні української нації, хоча коріння його йдуть ще в часи 1917-32 років. Власне кажучи, вже тоді в українському поколінні йшла боротьба між двома відмінними світосприйманнями: покірним, з його «рабським миром», і непокірним, з його «солодша воля нам від миру». Всі найяскравіші представники «непокірности» були в 30-тих роках винищені. Рештки, за ціну самозбереження, примушені були зректися «непокірности». До таких сьогодні належать Максим Рильський і Павло Тичина. Останній ще в 1922 році, у своїй «Відповіді землякам», складав клятву і слав прокльони тим, хто намагався його, тоді «непокірного», купити:

« . . . О, будьте прокляті ви ще раз,
Душі моєї не купить вам
ані лавровими вінками,
ні золотом, ні хлібом, ні орлом.
Стою — мов скеля непорушний.

Але ця тичинівська «непорушність» була, як бачимо, недовготривала. Його «непокірність», як і багатьох інших, була вбита не орденами, не лавровими вінками, не преміями, а страхом. Звідси мистецьке падіння поета. Те саме можна сказати про Рильського, про Сосюру. Якщо ж у когось з них і прорветься іноді голос поета, колишня «непокірність», то це поза волею, як голос підсвідомого, що не підлягає духовому єству «раба».

Тридцяті роки в українській літературі, в українській поезії були роками тотальної загибелі течії «непокірних». Тоді, в оте страшне десятиліття, почала буйно квітнути в українській літературі проповідь меншевартости і згинання української спини. Проповідь ярма, спільного котьолка.

Але дух нації не вмер. Найяскравіше він втілився в 40-х роках, під час 2-ї світової війни, в легендарній УПА — армії «непокірних». Марко Боєслав став співцем їх, став збудником «непокірности» в українському народі, не лише воскресивши в українській літературі «дух непокірности» 17-32 років, а й піднісши його на небувалу височінь, скріпивши його гнівом і ненавистю. В цьому історичне значіння творчости Марка Боєслава — співця «Непокірних сорокових років», років великого змагу України, що його подивляє світ. Марко Боєслав вступив одинцем в літературну боротьбу з «цілим «сонмищем рабів покірних» в сучасній українській літературі. І можна без перебільшення сказати, що його збірки поезій, яка напевне ходить по Україні, для окупанта не менш страшна, ніж меч-скоростріл, що його тримає в руках Боєслав-вояк. Так, слово Боєслава стало в Україні тим «мечем», що про нього мріяла Леся Українка.

Значіння Боєслава для майбутнього полягає ще й в тому, що він показав, куди й якими шляхами мусить іти українська поезія і український поет, якщо він хоче бути українським в часах, коли до боротьби встає «збезчещена земля»:

«Будь проклят, хто катові гімни покірно
Співає під звуки тюремних тортур!
Поете, батьків заповітам будь вірний!
Ти раб, чи Отчизни новий трубадур?»

Ось між чим має вибирати сучасний поет України: бути трубадуром, чи рабом. Третього шляху немає. Поет лише той, хто словом, як вояк мечем, служить народові, Україні. Все інше — чи то співання гімнів катам, чи безпредметове плетіння «словесних вінків» — рабство.

Для Боєслава мовчання в такі дні, коли «безславить Київ мій святий — Москва» це злочин.

О, як же? Як в ці дні грізні мовчать,
Коли в крові й вогнях хати убогі?
Клянусь: будь проклят я людьми і Богом,
Коли своїм словам не дам меча!

Боєслав дає малюнки тяжкого, суворого, переповненого небезпеками партизанського життя. І от через ці малюнки просвічуються образи героїв. Читач переконується, що в Українській Повстанчій Армії сьогодні не може бути кожний. Вояки цієї Армії — це окрема «порода людей», для яких воля дорожча за життя. Це люди, яких «я» нічого іншого не має, крім любови до України, її народу, і ненависти до ворога. Але, не зважаючи на ці спільні всім їм риси, кожен глибоко індивідуальний. Кожен має щось своє — йому тільки притаманне. Образи Боєслава — це ціла галерея великих і величних неповторностей, які живуть так, як і поет:

«Він усе в небезпеці, мов олень,
Гнаний катом удень і вночі.
Його друзі — гранати, пістоля,
Темінь ночі й зловіщі сичі.
Його шлях, мов сердита зміюка,
Смерть чатує на нього щодня —
Та для Тебе, Вкраїно, лиш стука
Його серце з гнівного огня».

І оце серце «з гнівного огня» у всіх їх однакове. З людей з такими серцями й складається Українська Повстанча Армія. Хто не має такого серця — не може бути в ній. В цій армії треба зректися себе, своїх радощів, спокою. А головне — зректися плакання над особистим горем, бо воно мізерне й нікчемне порівняно з горем України:

«А я? А я нікчемний мав би бути,
Над горем плакати лише своїм,
Коли у Тебе біль Полтави, Крутів
Й сьогодні незакінчених боїв?

О, ні! Я горе, біль, себе забуду,
В мені ж болить, болить, пече твій біль.
Замало сліз, замало горя й труду —
Я душу й кров на вік даю Тобі».

От чому персонажі Боєслава в трагічних ситуаціях не відчувають особистого горя. Сама смерть для них не є горе, бо воно надто маленьке, воно лише атом «невимовного горя України». Україна і горе її народу дає їм відчуття великої мудрости слів — «смертію смерть подолав».

Поеми Марка Боєслава дають матеріял для цілих трактатів про нове розуміння засад людської етики. Це нове розуміння висуває само життя, звичайні українські люди. Марко Боєслав лише спостерігає те, переносить в поезію. От у нього мати Катря, що йде в ліс і копає коріння трутизни, щоб передати в тюрму єдиній дочці Лесі, яка вимагала цього від неї, боячись, що не витримає туртур і викаже друзів. І мати, після довгих вагань, після страшної боротьби робить це. Перед матір'ю стало питання гріха. Гріха в християнському розумінні: убивство власної дитини. Гріх страшний. Але матері сниться сон: з'явився ангол — посланець Бога і доводить їй, що гріха немає:

«Це правда, — вбити гріх, ганебний чин,
Коли це з особистих примх — причин.
Коли ж добро святої справи — волі
Від тебе, нене, цього вимага,
Коли один твій біль багато болів
Зродити може, знай же, дорога,
Тоді нема за це гріха! Ти чиста
І не буде тебе сумління гризти,
Що вбила рідне, любеє дитя.
Ти честь дочки спасай, а не життя!

Тут бачимо нове розуміння і гріха, і чести. Нові поезії, з новими характерами й з новими поглядами на життя породжують у Боєслава нову поетичну форму. Поеми Боєслава це щось іще небачене, як небачені їх теми й зміст. І справа тут не в більшій чи меншій «ошліфованості рим», а в чомусь значно глибшому, чого, на превеликий жаль, не відчули ні редактори видання, ні еміґраційна літературна еліта. Про Боєслава, про його творчість, можна і треба писати багато. Можна було б нашим закоханим у «влучні метафори» і «алегорії», у «досконале, з мистецького погляду, оформлення вірша» редакторам виписати цілі сторінки найсвіжіших зворотів, найвлучніших порівнянь, але це не входить в завдання нашої статті. Хай читач сам читає Боєслава і сам знаходить свіжі й неповторні засоби в його творчестві. Ми ж на закінчення лише процитуємо Боєслава:

«Вже від'їхали мажі з степів —
Чумаки не співають, замовкли.
Без припон розпустили волів
По дорогах у крові розмоклих.
Комиші по дорогах ростуть —
Вітер пісню розносить крилатий,
Тільки туга, мов вірний пастух,
Йде у степ, щоб їх знов відшукати...

Ко.

Омолодження „Молодої Гвардії"

Наші читачі вже знайомі зі змістом документального роману А. Фадеєва «Молода Гвардія» і з тією погромницькою критикою, якою цей роман привітала «Правда» кілька років тому. Сьогодні довідуємося, що Фадеєв виявився безхребетним слизняком: він переписав роман наново, перебрехавши всю історію донбаської молодечої підпільної організації, згідно бажань і потреб «партії, уряду й особисто тов. Сталіна». Нова книжка вже вийшла друком, і хоч ми її ще й не читали, та про зміст її довідуємось з широкої рецензії на неї, вміщеній в «Літературній Газеті» (Москва), від 22-го грудня 1951 року. Автор рецензії К. Сімонов, який через неї виявився не меншим слизняком, ніж Фадеєв.

Повторимо коротко правдиву історію для тих, хто її ще не знає, та й для історії, щоб вона не забулась. При захопленні німцями Донбасу, втекло й розбіглося все партійне й совєтське чиновництво з шахтарського містечка Краснодону. В паніці відступили пикаті вельможі, зриваючи шахти й втікаючи кудись на Ташкент. Під німцями в Краснодоні ніби залишилось кілька партійців в підпіллі, але вони зовсім нічого не робили проти німців. Що більше, вони не довіряли один одному, боялись, що кожен з них видасть іншого німцям. Зрештою, так і сталося з одним партійцем, який не всиг втекти й прийшов на явочну квартиру до одного стахановця. А той видав його німцям і сам поступив в німецьку поліцію. Натомість, комсомольська молодь, серед них більшість українців, що залишилась при приході німців в Краснодоні, самобутно творить підпільну організацію «Молода Гвардія», членство якої в скорому часі зростає до 300 осіб. Організація зложена виключно з молоді. Молоді люди, шкільні товариші, вірять і довіряють один одному, не бояться труднощів боротьби з окупантом. Тут виявилася величезна й правдива, притаманна сьогоднішньому підсовєтському суспільству, різниця між «батьками» й «дітьми», між двома різними поколіннями народу. «Батьки» — покоління 30-х років, знищене роками терору й голоду, партійних чисток і процесів, ходить з переламаним хребтом, ні

в що не вірить і нікому не довіряє. Будь-який спротив ставити вони не здібні. Натомість молодь, «діти», що виросли вже після страшних 30-х років, у вже побудованому новому суспільстві, цілком протилежна «батькам»: незламна, волева й відважна. «Молода Гвардія» активно б'є німців, але не «за Сталіна», не «за партію» і тим більше не за «Росію й Суворова». Вони є просто месники поневоленого народу, діти робітників-шахтарів, що взяли зброю в руки, щоб боронити населення від німецького терору, від вигнання на роботу в Німеччину, щоб мститись за потоптану окупантом людську честь і гідність, за спалені міста й розстріляних товаришів. Партія не керує «Молодою Гвардією», бо вона втекла в Ташкент. Якщо й з'являються десь на фоні півтори тіні якогось партійця, то вони бліді й ефемерні, порівнюючи з самобутністю й героїзмом «Молодої Гвардії». Але, не зважаючи на все геройство, при самому відступі німців «Молода Гвардія» падає жертвою зради одного члена, що не витримав катувань Гестапо. Майже всіх «молодогвардійців» німці знищують.

Такою є правда про «Молоду Гвардію» і саме так описав її Фадєєв в першій версії своєї книжки.

«Батьки», повернувшися з Ташкентів, вирішили скапіталізувати «Молоду Гвардію» для себе й за одним махом убити ідею будь-якого самобутнього спротиву совєтської молоді. «Правда» заатакувала «Молоду Гвардію» й Фадєєва. Не будемо повторювати аргументів «Правди», а перейдімо до розгляду нової редакції «Молодої Гвардії», бо з неї й буде ясно, чого добивалася «Правда» й чого вона добилася.

За словами К. Сімонова, «омолоджена» «Молода Гвардія» цілком змінена. З'явились описи нових невідомих подій і з'явилися нові герої. Головним героєм роману став якийсь Лютіков, партієць-підпільник, який тепер показаний надхненником і керівником «Молодої Гвардії». Ось що пише К. Сімонов: «В новому виданні («Молодої Гвардії»), в яке Фадєєв включив деякі нові сцени, автор намагається поєднати в постаті Олега Кошового (справжнього керівника й організатора «Молодої Гвардії». — В. С. Г.) **молодечу захопленість й необізнаність з зростаючим досвідом учасника боротьби, котрий керується вказівками старших (!), вивчає досвід старших і визначає себе в тому досвіді.»** Хто ж ті «старші» й де вони взялися?! Виявляється: **«Нова й особливо важлива сцена — зустріч Олега з Лютіковим — визначає характер і напрямок діяльности молодого героя»**! Це й є те, чого вимагала «Правда» й «батьки рідненькі», що поверталися з Ташкентів на голову совєтської молоді, щоб вчити її, як шанувати «старших» і не лізти поперед «батьків» Лютікових в пекло. Самобутність «Молодої Гвардії» ліквідовано одним розчерком пера придворного «соц-реаліста» Фадєєва. «Правда» перемогла правду...

Але це ще не все. А якже з партійцями-підпільниками, що зраджували один одного, недовіряли людям і собі, боялись заходити в хату до свого ж товариша? Нічого подібного! «В противагу попередній редакції», пише Сімонов, «Фадєєв вніс деякі коректури в постаті комуністів Шульги й Валька. Раніше ці постаті уосіблювали **несправедливо** все те, що зв'язувалось з роботою партії в підпіллі». Тепер же ці зкореговані постаті «короткозорих», як їх зве Сімонов, комуністів, затемнені наново підфарбованою постаттю партизанського командира Проценка. В першій редації твору, як відомо, Проценко виведений хоч і героєм, але повним невдахою: загін його німці розбили й партизани його дезертирували. Тепер же щось інше: «Яке влучне у Проценка його **довір'я** до совєтських людей і як природньо видається, що різні люди **довіряють** йому все своє найважливіше і всі свої бажання. В цьому дійсно вся сила перемоги совєтської влади!», вигукує Сімонов. Не сумніваємося. Дійсно, вся сила перемоги совєтської влади Лютікових, Проценків, Сімонових і Фадєєвих полягає в брехні й фальшуванні історії.

Але ж, «ґаспода» Сімонови й Фадєєви! Не всі ж справжні члени «Молодої Гвардії» загинули. Вони ж знають правду! Ви, звичайно, можете їх розстріляти, щоб заховати правду. Але ж є ще й мешканці Краснодону, які були свідками діяльности «Молодої Гвардії»! Звичайно, ви можете виселити їх «в места не столь отдаленные». Але ж є ще справжня підсовєтська молодь, яку ви знищити таки не можете. Якщо вона й не впізнає правду про «Молоду Гвардію», то вона впізнає правду про вас. «Батьки» можуть думати, що «діти» будуть слух'яні, якщо не впізнають правду про непослух. Що ж, надійтесь, бо вам, зрештою, вже нічого іншого й не лишається. Але «Молода Гвардія» була, не забувайте про це. Ви не сподівались зовсім, що вона буде, але вона народилась, молода, стійка і хоробра, а понад все — самобутня й неслухняна. Чим ви можете гарантувати, що вона не з'явиться знову, або що вона вже й не існує там денебудь? Інакша, звичайно, ніж та, що була. Інакша тим, що має більший досвід з вами, знає й розуміє, хто такі ви, ті, що, зрештою, її ж породили. І та «Молода Гвардія» встане проти вас.

В. С. Г.

НЕЩАСНА МОЛОДЬ

(Замість рецензії на два журнали для молоді)

Коли пороки загумінковости та безідейности торжествують на сторінках преси для старшого громадянства, так це ще тільки пів біди. Згадується приказка про горбатого і могилу, та й стільки всього. Мовляв звичайне явище на еміґрації.

Ціла біда починається з моменту, коли зазначені властивості починають дифундувати в пресу, призначену для юнацтва. Нещасна молодь! Що ж вона винна?!

В другому числі журналу «Молода Україна», органі ОДУМ-у (Торонто, березень 1952 р.), редакція заявила: «Прагнемо, щоб одумівський рух був формами своєї праці та своїм ідейним змістом максимально скріплений».

Якраз ідейний зміст... він нас найбільше цікавить, і, треба сказати, він в «Молодій Україні» таки справді різко виявлений. На початок кілька цитат:

«Найкращим прикладом республіки з найдемократичнішою конституцією є Сполучені Штати Америки» (стор. 10). Далі:

«Та, здається, найвищого апогею демократизації державної влади дійшло в США, де і президент, і парлямент (конґрес) обирає народ, незалежно одно від другого, а гармонізація і розподілення їх прав і обов'язків є настільки змодернізовані, що виключають будь-які зловживання владою та заставляють завжди пам'ятати про відповідальність перед своїм громадянами» (там же).

Ю. Мартинець в статті «Акліматизація, чи збереження національного ґетта?» пише:

«Двері (в визволену Українську Державу. — Євг. Б.) будуть відчинені для тих, що прилетять на власних літаках, для тих, що принесуть зі собою шматок просперуючої багатої країни, її дух народоправства і свободи, її ініціятиву з почуттям відповідальности до своїх обов'язків, з її знанням модерних процесів виробництва, з прямим вкладом капіталу». І далі: «Ми опинилися в найпередовішій країні світу... в країні найновіших будівель у світі, наймодерніших автомобілів, холодильників, мороженого джусу, маґазинів, словом, в країні, де молодь має чого повчитись» (там же).

Скажи по правді, читачу, чи не згадується наше рідне: «Не видав Гриць ногавиць»?!

І «найдемократичніша конституція», і «рівні шанси бути звитяжцем у чесному бою з американською молоддю за краще місце на соціяльній драбині», і наймодерніші автомобілі, і навіть морожений джус...

Чого ж вам іще треба? Збагачуйтесь, еміґранти! Якщо ж не встигнете, чи може шанси не будуть для вас надто рівні, так знайте, що без власного літака, власного капіталу двері в Україну можуть бути закриті. Разом з інвестиціями капіталу посієте в Україні зерно найкращої демократії. Це, так би мовити, приємне з корисним. Ваш народ темний і безпросвітній — він не знає, що це таке народоправство і не має його в своїх традиціях. Ось ви прийдете і розкажете йому про «найдемократичнішу конституцію» і «наймодерніші процеси виробництва» — він і зроду не чув схожого. Правда, доведеться вам його переконувати, бо український народ ненавидить і саму згадку про реставрацію приватного капіталізму в Україні, як про це свідчить програмова еволюція українського підпілля. Чому ненавидить? Може бачить в ньому деякі «дефекти», що ви їх не помічаєте? Або може відчуває його віджилість, нереальність для нашого суспільства? Питання цікаві і варто над ними подумати ще тут, на еміґрації, бо коли вернемось туди з нашими капіталовкладеннями й амбіціями, може бути трохи пізнувато...

Якщо орган ОДУМ-у навчає нас досить таки перебільшеного американського патріотизму, то орган СУМ-у «Авангард» (ч. 2 за 1952 р.) у цілком інший спосіб «виховує» українську молодь.

Вже кострубата мова та незуґарні «літературні» твори деяких авторів вказують на доволі реґіональний характер того журнальчика. Правда, ситуацію рятують панове професори зі Східніх Земель, що вже від ряду років завзято «підсоборнюють» певну пресу.

Хоч «Авангард» і часто згадує про ідеологію СУМ-у, та проте будьяких ідеологічних шукань, чи ідеологічної праці в ньому не почувається. Зате знайдемо там цілі тумани патріотичної бомбастики з ґуком гармат і тарах-

танням скорострілів, слабенькі мемуаристичні спроби, розраховані на «зворушення» таки справді невибагливих читачів... Та до 30 відсотків ідеологічно «інертного» матеріялу, такого, як популярно-наукові розвідки, організаційні звіти, резолюції та ін.

Правда, є там теж стаття проф. Ващенка — «Ідеологічні засади Спілки Української Молоді», але вона не грішить конкретністю. Приклад:

«Вояк-християнин знає, що він бореться і жертвує життям не за скороминущі багатства, а за високі ідеї Правди і Добра» (стор. 7). Про те, що треба розуміти під правдою і добром в статті не сказано. Християнська етика і мораль, любов до свого народу, його звичаїв, культури, традицій — політично не означатимуть нічого, якщо не вказати, як саме ці якості повинні себе проявити в житті суспільства, до якої дії вони повинні давати поштовх. Проф. Ващенка вони заставляють наприклад називати так звані західні демократії «вільним світом», заставляють називати Хвильового неуком, «бо був виключений з 6-ї кляси ґімназії і після того в школі не навчався» (стор. 8). Ось тільки з таких пробилисків проявляється справжня ідеологія. Все інше, на жаль, в подавляючій більшості — фразеологія...

Тримати молодь в патріотично-молитовній екстазі (точніше — намагатися тримати), не даючи їй ні української, ні взагалі ніякої **конкретики** — це дуже сумнівної якости «ідейне» виховання. Замість привчання молодої людини до критичної, наукової аналізи дійсности, до тверезої оцінки явищ суспільного життя, ми бачимо денеде прямо культ якоїсь містицизованої зовнішньої обрядовщини:

«Раптом біля Богдана з'явився якийсь високий чоловік. Він схилився, простяг спершу Богданові праву руку, а потім схопив його в свої кремезні рамена і поцілував в чоло. Тоді, поставивши Богдана на землю, обтер сльози та підніс праву руку вгору, — Оце майбутність України!»

Ритм маршових колон, голос сурм, та взагалі ціла «боєва атмосфера», не пов'язана з конкретизацією мети боротьби — означає всього тільки по дитячому наївний пустострільний мілітаризм — дарма, що більшість статтей «для молоді» пишуть «старші»! Там, де атмосфера боротьби була не фікцією, а дійсністю на українських землях, — підпільники знаходили час на писання дуже солідних політичних праць, не соромлячись саме «соціяльної проблематики», хоч її розробка називалась за тридцятироківською номенклятурою «розставлянням меблів, коли ще хата не готова».

Ну, що ж — трудно. Еміґраційні «аванґарди» спроможні йти тільки «по старому стилю».

В резюме не доводиться нам говорити про шкідливий вплив недоброякісної преси на молодь. Це був би таки справді за великий комплімент, однаково — для «Молодої України», як і для «Авангарду».

По суті ж молодь тієї преси просто не читає, така преса нікого «не бере», отже, й нікому не шкодить. Своєї, справді своєї преси українська молодь на еміґрації не має. На жаль.

Евг. Бурштинський

Коли вже була написана ця стаття, ми одержали чергове число «Молодої України» (травень, 1952). В ньому переважає перекладницький матеріял, ідеологічних проблем майже не зачіпається, хіба за винятком статті О. Бор. — «Ідеологія мороженого джусу, чи Україна?», задуманої як дискусія з Ю. Мартинюком. Хоч автор дискутує всього тільки в одній площині (загроза денаціоналізації, американізації українців), то все ж таки ми статтю вітаємо: значить не всі ОДУМівці є прихильниками ідеології мороженого джусу.

Евг. Б.

Зріст фронту третьої сили

Могутня хвиля національно-визвольної боротьби народів Азії вже перекинулася з країн Південно-Східньої Азії до країн Близького Сходу й Північної Африки. Сьогоднішня боротьба Ірану, Іраку й Єгипту проти англійських імперіялістів, боротьба в Тунісі й Марокко проти французів відома всім. Є всі підстави чекати, що ця національно-визвольна боротьба перекинеться в найближчому часі й на решту країн Африки та на країни Південної й Центральної Америки. Капіталістичний імперіялізм явно знаходиться в стані занепаду, доба реакційних колоніяльних систем підходить до свого кінця.

На фоні цього могутнього міжконтинентального руху характерним є напрямок і тенденція визвольної боротьби колоніяльних і поневолених народів. **Це напрямок боротьби «третьої сили», незалежної від Москви й Вашингтону.**

Як повідомляє орган **Соціялістичної Партії Індії** газета «Джаната», при кінці минулого року відбулися міжпартійні конференції азійських соціялістичних партій. Значення цих конференцій величезне, бо крім організації взаємної співпраці й спрямування до створення Азійського Інтернаціоналу, ці партії витворили спільну політичну програму, в якій відверто стали на позицію «третьої сили» й гостро задеклярували своє критичне ставлення до західньо-европейських зопортунізованих «соціялістів». Теоретично ця програма обґрунтована в тезах, що їх виробили на конференції **Соціялістична Партія Індії й Соціялістична Проґресивна Партія Лебанону.** Ось уривки з тих тез:

«Обидві партії мають спільний підхід до сьогоднішніх політичних і соціяльно-економічних проблем народів Азії й Африки, зокрема. й інших народів світу в загальному. Обидві партії розуміють, що доки не будуть зроблені певні позитивні кроки, місце зникаючого колоніялізму в країнах Азії й Африки може бути зайняте або внутрішніми силами феодалізму, й реакції, або одним із імперіялістичних таборів.

«Азійські народи мусять... згуртуватися для негайного створення з себе **Третьої Світової Сили.** Позитивна концепція третьої сили викладається в таких точках: а) посилити й закінчити визволення колоніяльних народів Африки й Азії та інших народів, що сьогодні є поневолені імперіялістами з обох блоків: б) поборювати оборонні пакти й мирні приготування Атлянтійського й Совєтського таборів, які в дійсності є воєнними пактами й приготуваннями до війни; в) заперечувати політику збройного замирення, що її пропаґують обидва бльоки; г) стреміти до перетворення ОН в інструмент миру й проґресу й перешкоджати використовуванню цієї організації двома бльоками для взаємної гризні; д) пропаґувати об'єднання між народами, щоб перешкодити посиленню обох воєнних бльоків.

«Третя сила репрезентує сьогодні дві третіх населення світу...

«Підкреслюючи нашу віру в соціялізм, ми вважаємо потрібним заявити,... що европейський соціялізм не спромігся зреалізувати соціялістичний ідеал повного визволення людини й суспільства, бо не зумів показати своє обличчя й виявити своє ставлення до капіталістичної демократії й російського комунізму...

«Азійські соціялістичні партії мусять співпрацювати, щоб повністю здійснити соціялістичну ідею, та мусять домагатися й співпрацювати з подібними політичними рухами (розуміється «третя сила»), що існують в Европі, Америці й Африці. Співпраця азійських соціялістичних партій є можлива лише при умові, що вони виroблять програму спільної дії й політики. В цьому дусі ми вітаємо ініціятиву соціялістичних партій Арабського світу й віримо, що арабські партії будуть співпрацювати з Соціялістичною Партією Індії в питанні скликання **Все-Азійської Соціялістичної Конференції.»**

Згадана в декларації ініціятива соціялістичних партій Арабського світу, як повідомляє та сама «Джаната», полягає в тому, що в березні 1951 року в Бейруті відбулася конференція різних груп «третьої сили» арабських країн. Між іншими організаціями в Бейрутській конференції взяли участь **Соціялістична Партія Египту, Соціялістична Проґресивна Партія Лебанону, Арабська Соціялістична Партія Сирії та Націоналістична Демократична Партія Іраку.** Ці партії вже тоді виробили спільну політичну програму з десяти пунктів: 1) Незалежність Арабських держав і співпраця в питаннях політики; 2) Націоналізація основних галузей промисловости й чужинецької власности; 3) Програма земельної реформи, основаної на тому, щоб кожен орендар став власником; 4) Відділення церкви від держави, **широкі реформи** виборчої системи й адміністративного апарату держави; 5) Обов'язкова нижча й середня освіта під державним плянуванням; 6) Підтримка профспілок та забезпечення свободи слова, віри й преси; 7) Створення сільських кооперацій; 8) Програма державного забезпечення здоров'я; 9) Виховання масових кадрів політично свідомих громадян; 10) Політика невтралітету супроти обох бльоків в закордонній політиці та тісна співпраця з іншими Азійськими націями для створення міжнародньої **Третьої Сили,** яка буде спроможною розрядити напруження в світі.»

В середині минулого року, як довідуємося з «Джаната», відбулася спільна нарада Соціялістичної Партії Індії й **Соціялістичної Партії Японії,** на якій теж створено подібну спільну плятфому для співпраці. Існують також зв'язки з гупами «третьої сили» в Індонезії, Бурмі, Індо-Китаю, на Маляях та Філіпінах. Проґресивні націоналістичні й соціялістичні партії Марокко й Тунісу стали на позиції «третьої сили» ще в 1950 році (Див. «Вперед» ч. 1-2, 1951 р.).

Перехід соціялістів Азії й Африки на позиції «третьої сили» є одна з найзнаменніших подій в сучасній історії. Ця подія напевне ма-

(Докінчення на 11 стор.)

Борис Кідріч
(Голова Югославської державної економічної ради)

Від державного соціялізму до економічної демократії

Від Редакції: Югославія робить великий економічний експеримент. Вже в попередніх числах «Вперeду» ми приділяли цій темі увагу (Див. статті про організацію с-г колективів та про організацію робітничих комітетів для контролі над підприємствами в індустрії). З наведеної нижче статті голови югославського держпляну Б. Кідріча, що ми передруковуємо з місячника «Югослав Рев'ю», лютий 1952 р., читачі можуть довідатись про нові далекойдучі зміни в югославській економіці. Стаття Б. Кідріча дуже зупадає з дискусією на економічні теми, що ми започаткували в минулому числі «Вперeду» й продовжуємо зараз. В обличчі югославського експерименту наша дискусія набиває особливого значення.

*

Донедавна наш соціялістичний сектор, що включає державні підприємства й кооперативи, характеризувався плянуванням згори й практично — всього. Само підприємство, що правда, співпрацювало в оперативних плянах, але ці останні були ще безпосередньо залежні від основних плянів, продиктованих згори державним апаратом, що в практиці означало — бюрократією. Коротше кажучи, практично, підприємство не мало жодної плянової функції.

Хоч робітничі комітети і є великим революційним кроком вперед в будівництві соціялістичних відносин та югославської соціялістичної демократії, кроком, що вказував на волю й бажання великої ініціятиви в керівництві власністю й продукцією, все ж вони (робітничі комітети) не могли повністю розвинутись в цій системі. Їхня бо діяльність могла розвинутись лише в вузьких межах тих основних плянів, що диктувалися згори, плянів, що в усіх відношеннях знаходились під виключною компетенцією державної машини.

В противагу до давніших, так званих основних, плянів, які входили в найдрібніші деталі по відношенню продукції й розподілу і в такий спосіб мали тенденцію зтриножувати ініціятиву робітників та перешкоджати навіть керівництву робітничих комітетів, тепер соціяльні пляни, запропоновані в нових законопроектах, мають до діла виключно і тільки з **основними пропорціями** продукції й розподілу, основними пропорціями, що визначають розвиток матеріяльних продукційних сил та розподіл національного прибутку. Ці пропорції можна визначити покищо як лише ті умови соціяльних плянів, які мають перешкодити анархії соціяльного виробництва та розподілу, що є властива капіталізмові. В цих рямцях нові законопроєкти не лише дозволяють, але й наголошують та стимулюють автономію промислової організації й асоціяції згідно з загальними правами й обов'язками, що є виложені в загальному законодавстві.

Раніше практично вся додаткова праця державних підприємств йшла в спільний фонд державної скарбниці, звідки вона потім знову розподілювалась. Це правда, що вона розподілялась в соціялістичний спосіб на користь суспільству й робітничій громаді. Але спосіб той був соціялістичний лише в найпримітивнішому, ембріональному змислі слова. Він був державно - соціялістичний, бюрократично - соціялістичний, якщо хочете, породжуючий всі можливості й небезпеки, які в Совєтському Союзі привели вже давно до бюрократичної контрреволюції та експлуатації трудящого населення. Справжні продуценти фактично ще не брали жодної участи в управлінні їхньою додатковою працею, хоч вона й була адміністрована від їхнього імени соціялістичною державою через апарат службовців.

Нові законопроекти, навпаки, конкретно пропонують направляти до державної скарбниці лише маленьку частку додаткової праці, частку, ясно видиму для кожного заводського комітету індивідуально й для всієї країни в цілому. Нові законопроекти пропонують передати керування більшою частиною додаткової праці підприємств самим підприємствам та їх асоціяціям, іншими словами — самим робітничим комітетам та дирекції підприємств. Одначе, це ще не буде цілковито застосованим в 1952 році, з огляду на потребу закінчення п'ятирічного пляну, але буде зреалізованим все більше й більше в наступних роках.

Принципово та порівняльно мала частка додаткової праці, що має бути адміністрована державою, буде застосована як дотації в ті галузі промисловости, які, з причин діючих економічних законів та економічних умов, не могтимуть розвиватись без такої допомоги, згідно з потребами соціялістичного суспільства. Також вона буде застосовувана в загальних і національних потребах: для утримання оборонних збройних сил, державного апарату й т. п. Нарешті, вона буде також застосовувана для тих виховавчих, освітніх, культурних та соціяльних фондів, які разом з фондом зарплатні становлять життєвий стандарт робітництва.

В майбутньому лише основні інвестиції (капіталовклади) для нашого дальшого промислового розвитку будуть плянуватися державою. Всі інші інвестиції залишаються для ініціятиви промислових підприємств та асоціяцій. Одначе, навіть і основні інвестиції не будуть виключно адміністровані державою. Лише частинно держава буде наглядати над такими інвестиціями, як, напр., у випадку субсидій — чи дійсно були вони зроблені. Але скрізь, де промислові підприємства є здібні переводити інвестиції самі з ресурсів, що є в їх розпорядженні, вони повинні це робити з єдиним обов'язком досягати дану продукційну потужність в даний час. Але спосіб, в який вони переводять інвестицію — якою ціною, яким методом, за яким пляном і т. д. — є залишений законопроєктами самим промисловим підприємствам та асоціяціям в рямках їх власних фінансів і можливостей.

В галузі виробництва, щоб забезпечити якість і потрібний рід товару, способом організації є автономне плянування окремих підприємств та залежність їхнього розквіту від їхньої рентабельности на ринку. В галузі цін способом організації є можливість для оптової й дрібної торгівлі вільно встановлювати ціни згідно зі збутом і постачанням. Пропонується лише, щоб державні промислово-адміністративні бюра встановлювали ціни на основні сирівці та півфабрикати.

В галузі зарплатні способом організації є передумова існування постійної й змінної зарплатні. Суть законопроєкту в цій галузі полягає в тому, що фонд зарплатні індустріяльного підприємства має бути регульований з одноог боку основними пропорціями, що даються в соціяльних плянах, а з другого боку — ресурсами, що з'являються в наслідок продажу продукції. Регулятивна або плянова роля соціяльних плянів в основному виявляється в постійній зарплаті, а роля ринку в основному виявляється в змінній зарплаті, як частині фонду зарплатні.

Змінна частина зарплатні є безпосередньо залежна від нетто-прибутку підприємства, що, між іншим, означає й те, що вона залежить і від продуктивности праці, і від виконання справжнього зусилля, щоб задовольнити вимоги ринку, або — при наших умовах — щоб задовольнити вимоги життєвого стандарту соціялістичної робітничої громади.

Постійна частина зарплатні складається з мінімуму основної зарплатні, плюс додаткова зарплатня. Висота зарплатні-мінімуму встановлюється урядом; в кожному окремому випадку вона залежить від фахової й освітньої кваліфікації індивідуальних трудящих. Додаткова зарплатня визначується в залежності від місця праці, через правила, встановлені робітничим комітетом даного підприємства в згоді з відповідною вищою інстанцією профспілки. Уряд в цьому випадку встановлює межі, в яких ця частина зарплатні може коливатись.

В основних пропорціях соціяльних плянів постійна частина зарплатні представляє собою визначений мінімум затруднення при існуючій продуктивності. На цій основі підприємство лише визначує норму для свого власного загального фонду зарплатні згідно зі своїм власним стандартом виробництва. Всі виробничі деталі залишаються для вирішення робітничим комітетам та дирекції. Таким чином, чим більше підприємство підвищує продуктивність своєї праці, обнижує витрату сирівців, і т. п., тим більше зростає його прибуток і тим більше зростає змінна частина зарплатні тих робітників, що працюють в цьому підприємстві.

Нова система плянування й фінансування в Югославії приносить життєво-важливі зміни щодо ролі держави в соціялістичній промисловості.

В старій системі держава грала ролю власника засобів виробництва від імени робітничої кляси й трудящої нації. Її права на власність в дійсності були необмежені. Ці необмежені права неминуче відбивались в організаційному оперативному плянуванні та в функційній ролі державного апарату в промисловості.

Така ситуація сама в собі має великі протиріччя. Поскільки держава по справжньому діє від імени робітничої кляси в інтересах соціялістичного суспільства тих, хто працює, постільки вона не тільки веде безпощадну боротьбу з рештками капіталізму, але також і організує матеріяльні прдукційні сили та підносить їх на вищий ступінь розвитку. Але, не зважаючи на те, що хоч відносний стрибок з минулого в майбутнє і був зроблений тим, що революція покінчила з приватною капіталістичною власністю на основні засоби виробництва, все ж нові суспільні відносини, породжені революцією, були ще двосторонні: з одного боку вони є соціялістичні суспільні відносини, що становлять собою перший крок до соціялізму після революційного скинення

буржуазії й ліквідації приватної капіталістичної власності; з другого ж боку, ці відносини ще посідають великі й міцні елементи минулого. Дійсно, з минулого вони успадкували не лише відсталий ступінь розвитку матеріяльних продукційних сил, але також і такий рід власности, при якому — хоч він і соціялістичний — дійсний продуцент є ще в великій мірі відтятий від власности. Держава входить в промисловість, як власник, від імени робітничої кляси, але все ж таки — як власник, як підприємець, або — ще точніше — як всеобіймаюча й всесильна монополія, керована бюрократичним апаратом.

Цілком безперечно, що на певному ступені соціялізації така двосторонність не може не підпасти під якісні зміни. Протирічива природа діялектичних елементів в ній неминуче стає більш очевидною й гострішою, і тому, або мусить початися й завоювати собі дорогу процес перетворення державної власности в суспільну власність нації, що буде під безпосереднім контролем і керівництвом асоціяцій продуцентів, або ж всесильна й всеобіймаюча державна монополія перестає бути фундаментом соціялізму й стає все більше й більше економічною базою для клясово-кастової влади бюрократії.

Всі ми знаємо, як дійсний історичний розвиток відповів на це питання в соціялістичній революції Совєтського Союзу. В соціялістичній Югославії цей розвиток дає відповідь протилежного змісту. Зі створенням робітничих комітетів та керівних бюр перші елементи майбутньої вільної асоціяції дійсних продуцентів народилися, що означало також і що народилися перші елементи перетворення державної власности у власність суспільну. Цьому процесові є доданий тепер рішучий поштовх тими соціяльними відносинами, що є відбиті в юридичній формі в нових законах.

Там, де до сьогодні державне право власности було домінуючим в комплексі наших соціялістичних суспільних відносин, там тепер це право залишається не більше, ніж складовою частиною цілого, а той час як суспільна власність під керівництвом дійсних продуцентів починає бути домінуючою. З власника основних засобів виробництва соціялістична держава перетворюється все більше й більше лише в соціялістичного регулятора національної промисловости, захисника досягнень соціялістичної революції. З другого боку, багато державних функцій, що ще зараз існують на цьому щаблі розвитку, починають втрачати свій минулий характер керівництва людьми, а здобувають характер керівництва речами.

Соціяльні пляни робляться представничими тілами всієї країни. Що ж собою являють ці соціяльні пляни? Вони є ніщо інше, як оборона соціялістичного суспільства від небезпек елементарної автоматичної дії тих діючих економічних законів, які сьогодні, через низький рівень матеріяльних продукційних сил, ведуть до капіталістичної анархії й реставрації капіталізму.

Роля компетентних установ державної адміністрації є, згідно з законопроєктами, подібною. Вони мають право й обов'язок, звичайно, згідно лише з умовами соціяльних плянів, брати участь в економічній діяльності промислових організацій і асоціяцій лише тоді й постільки, поскільки об'єктивні закони економіки та особисті фактори в їх діяльності загрожують перешкодити основним пропорціям соціяльних плянів.

Могутній елемент соціялістичної децентралізації, що запропонований в законопректах, потребує підкреслення. Ця децентралізація виявляється в двох фактах. Поперше, кожен парлямент окремих національних республік Югославії має право, на своїй території, змінити практично всі основні пропорції федеральних соціяльних плянів постільки, поскільки такі зміни не перешкоджатимуть загальним пропорціям та єдности мети, до якої прямує федеральний соціяльний плян в галузі основних капіталовкладів та інших вимог суспільства в цілому. Подруге, нові законопроєкти вже втілюють в собі елементи перенесення цих прав з національних республік до місцевих народних комітетів.

Демократичний страх

(Лист з Америки)

Якщо б в Америці короткохвильові радіоприймачі випускалися в більшій кількості і коштували б не в двадцять-тридцять разів дорожче від звичайних, можна б було слухати передачі з Москви. Це ще не заборонено, хоч і небезпечно. Ви почули б звичайнісіньку сталінську пропаганду про рай в СССР і пекло в Америці. Коли ж ви слухаєте «Голос Америки», ви чуєте те саме, але навпаки: рай в Америці і пекло в СССР. В сучасній науці пропагандивної реторики мабуть треба ствердити такий закон: вороги говорять правду один про другого і неправду про самих себе.

Для старожила в Америці мабуть немає нічого нового, бо він звик до цієї країни. Новоприбулі ж в більшості не знають мови. А ті, що знають мову, в більшості мало цікавляться деталями «американського способу життя». Найбільше їх може цікавити становище адмірала Керка до російсько-українського еміґрантського питання, а чому адмірал Керк діє так, а не інакше — в такі деталі ще не встрявають.

А за американським життям треба докладно слідкувати. Це ж свого роду «другий фронт». Ця країна очолила сьогодні цілий західній світ і претендує, та й має якісь шанси, на опанування цілого світу. Я знаю, що найболючішим питанням для нас сьогодні є Україна і її безпосередній ворог — російський імперіялізм. Але що може статися в недалекому майбутньому? Колесо історії може повернутися, не грає ролі куди — назад чи вперед, і Україна може бути поставлена перед обличчям нової сили, якою є Америка. Тому, не забуваймо приглядатися їй ближче!

Що сьогодні характеризує суспільно-політичне життя Америки? Не помилимось, коли скажемо, що с т р а х. Так, саме ота четверта свобода Рузвелта, свобода від страху, яка сьогодні зникла. Я не хочу сказати, що в Америці всі перелякані, зовсім ні. Але страх, страх перед майбутнім, швидко поширюється. Підприємці, промисловці й банкіри бояться кризи. В Нью Йорку, Вашингтоні й Лос Анджелосі відбулися недавно конференції науковців-економістів, промисловців і банкірів, які більшістю голосів прийшли до висновку, що Америці загрожує економічна криза на переломі 1953-54 років. Американські робітники бояться безробіття. Півтора-два мільйони безробітних, це для Америки нормальна річ. Але якщо справдяться передбачення «бизнесменів» про надходячу кризу, безробіття неймовірно пошириться. Чуючи таку опінію бизнесменів, робітник дуже боїться за своє й своєї родини майбутнє. Поширюється ще й страх війни. Корейська «поліційна акція» затяглася занадто довго: перспектива її — розширення війни з Китаєм і світова війна. Але мабуть таки не мир. А безліч заяв різних офіційних військових переконують людину з вулиці, що світова війна зачепить і територію Америки. Все це перебільшено в страшній мірі.

Для нас Америка часто просто незрозуміла своєю системою. Наприклад, для того, щоб дістати в Конґресі більший приділ грошей для авіяції, ґенеральний штаб авіяції мусів був залякати конґресменів громогласною, але мабуть неправдивою, заявою, що СССР сьогодні має й щодня продукує в двічі більше літаків, ніж Америка. Пересічний американець, звичайно, вірить заявам таких авторитетних осіб і його опановує страх перед налетами совєтської авіяції. Панує гістерія страху.

Але американський народ, простий народ з вулиці ,таки не хоче війни. Його, правда, «накачують», залякують, розпропаговують скрізь і всюди, щоб піднести його провоєнний патріотизм, але, здається, ще не зовсім вдало. І виникають такі парадокси, як історія з ґенералом Мек Артуром. Коли цього ґенерала Труман вигнав з Кореї, то по прибутті його до Америки, стотисячні натовпи з ентузіязмом вітали його на вулицях. Чому? Мек Артура ж вигнали за те, що він пропонував бомбити Китай і тим поширити війну. Невже ті натовпи, той народ хотів поширення війни? На жаль, так дехто й розцінив настрої американського народу. Але в дійсності все було навпаки. Американці вітали Мек Артура тому, . . . що вони не хочуть війни! Мек Артур, пропонуючи бомбити Китай атомовими бомбами, сказав же, що скінчить війну протягом двох тижнів. Саме тому, що пересічний американець вірить, хоч і цілком помилково, в силу атомової бомби (адже з прикладу Японії з минулої війни він думає, що це зовсім ясно видно), повірив він і Мек Артуру, що той справді хотів закінчення корейської війни. Тому його й вітали маси. А на Трумана дивляться, як на свого ворога, що посилає їхніх синів і батьків гинути в безперспективній «поліційній акції». Америка — країна парадоксів, нічого не поробиш!

Але найбільший страх шириться в галузі політичній. Сенатор Мек Карти обвинувачує мало не кожного члена Сенату й цілого Конґресу в «комунізмі». Це, так би мовити, в «головці» Америки. Головка ж розповсюджує й пропагує цей страх по всій Америці. Відбуваються перманентні широкі чистки цілого державного апарату, чистяться профспілки, наукові установи, університети, всякі бюра й організації. Людей звільняють з найменших відповідальних посад за найменшу критику «американського способу життя», іншими словами — капіталізму. По всіх відповідальних інституціях встановлено «присягу лояльности», в якій службовці мусять присягати, що вони ніколи не були, не є й не будуть прихильниками «ідеї зруйнування суспільно-економічного устрою, побудованого на принципі приватної власности». Антиробітничий закон Тафта-Гартли поставив вимогу профспілкам скласти присягу, що вони не мають нічого спільного з комунізмом. Неґромадян Америки не приймають на працю ні в якому більшому підприємстві, особливо в тих, що працюють для війни. В пресі ведеться шалена пропаганда проти будь-якого «колективізму». Різні локальні «демокра-

тичні» організації вроді «Доньок Американської Революції», «Комітету Конституційної Демократії» та навіть «Американського Легіону» переводять, по менших містечках чистку бібліотек міських, шкільних, та в колледжах, при чому всі книжки, в яких вони знаходять «дух колективізму», спалюються. Під «колективізмом» не обов'язково розуміються твори марксистів чи соціялістів. Цих творів в американських провінційних бібліотеках взагалі немає. Під «колективізмом» розуміється, наприклад, позитивна оцінка рузвелтового «Нью Ділу», або похвала на адресу державних електростанцій в Теннеси Велли. Таке дикунство, як палення книжок, не є новиною в Америці, хоч про це дуже рідко пишуть. Але, щоб нас ніхто не обвинуватив в наклепах на американську демократію, подаємо джерело — «Дейли Ньюз» з Лос Анджелосу, від 15 травня ц. р., де повідомляється про чергову таку подію в тому місті.

Страх перед комунізмом переводить американську демократію на зовсім недемократичні рейки. Важливим стрілочником в цьому випадку є таємна поліція ФБІ. Дійшло вже до того, що Гувер, директор цієї поліції, відкрито закликає патріотичних громадян доносити в поліцію на своїх сусідів при найменшій підозрі в якомусь «анти-американізмі». Знову ж, щоб ніхто не сказав нам, що це неправда, пропонуємо прочитати заяву Гувера в «Нью Йорк Таймсі» від 6 липня 1951 року.

Для розповсюдження страху вживаються всі засоби пропаганди, як то преса, радіо, плакати, й навіть кіно. Останнім часом на екранах з'явилася поважна кількість фільмів з одноманітним змістом: боротьба ФБІ з совєтськими шпигунами й диверсантами. Абсолютна більшість цих фільмів з вигаданими сюжетами. Але ідеї їх варті уваги. Ось, для прикладу, короткий сюжет і ідея фільму п. н. «Whip Hand»: один американський журналіст забрів в невеличке містечко на кордоні Канади. Там він з різними перипетіями розкриває в дикому лісі таємний замок, в якому комуністи, під проводом німецького вченого-бактеріолога Бухгольца, вирощують різні бактерії хвороб та випробовують їх на в'язнях замку. Звучить злива драматичних слів, що цими бактеріями можна видушити все населення Америки. Журналіст-патріот, ризикуючи життям, викликає героїв ФБІ, які знищують цю комуністичну лябораторію. Ідея фільму, крім пропаганди страху, пропонує американцеві слідкувати за всіма підозрілими людьми та навіть не довіряти своїй родині, бо в фільмі показано брата й сестру, при чому брат є комуніст і ховає все від сестри. Це все втовкмачується в голову безкритичному американцеві, при чому в залі серед глядачів можна чути захоплені оплески.

Є й інша ідея в фільмі, хоч я не певний, чи сам режисер і сценарист розуміли добре, що вони показували. Журналіст, забрівши до замку, зустрічає табличку з надписом «Приватна власність, вступ заборонено». Такі таблички, до речі, в Америці, цілком зрозуміло, справді висять на кожному кроці. Маючи побожну повагу до приватної власности, журналіст іде собі геть, і лише маленька якась підозріла дрібничка звертає його увагу приглянутись ближче, що ж там робиться всередині тієї приватної власности. І ось в цьому полягає друга й дуже важлива філософія речей в сьогоднішній Америці. Борючись з комунізмом в обороні приватної власности, Америка змушена руйнувати ту ж приватну власність!

Це видно не тільки зі згаданого фільму. На кожному кроці в сучасному суспільно-політичному житті Америки, в цій системі, основаній на приватній власності, відбувається подібний процес. Зникає поволі принцип свободи людини, її особистої недоторканости, невтручання в її справи, в її приватну власність. Страх перед небезпекою зруйнування приватної власности, примушує переступати священний кордон з табличкою «Приватна власність» і навіть руйнувати її. Так, це могутня діялектика розвитку суспільства! Наші емігранти можуть сказати «Що ж тут такого, що переступається кордон з табличкою?!» Але це вони скажуть тому, що вони прийшли з зовсім іншого світу, де священність такої таблички вже зникла назавжди. Не дарма американці часто вважають всіх імігрантів зі Сходу «комуністами». Але ж коли ввійти в саму душу американського життя, зрозуміти ті принципи й поняття, на яких Америка проіснувала 150 років і в ім'я яких (і тільки во ім'я їх!) стає вона сьогодні на боротьбу, то тоді ясно стане, що то значить зруйнування отієї таблички. Не дощечка ж то руйнується. То руйнується ціла система, цілий славнозвісний «спосіб життя», спосіб думання й споглядання речей і явищ. І хто ж його руйнує? Бухгольц з комуністами, чи журналіст з ФБІ?! Ясно, що і ті, і другі. А що залишається? Страх смерти від бактерій, підозріння до свого сусіда і героїчна поліція з автоматами.

С. Горошенко.

Філядельфія, червень 1952.

Чи УРДП соціялістична партія?

(Закінчення з 4 стор.)

Україні ж ці люди становитимуть безвласницьке море, в якому тонутимуть одиниці еміґрантських реставраторів (до речі теж не дуже то фанатичних). Дуже багато треба буде ламати й руйнувати в Україні, щоб повернутись до капіталізму. Та головне, що це було б і шкідливо, й не доцільно.

Лише люди третьої групи, та невеличка частина людей з групи другої не пішли й не підуть за еміґрантською хвилею й залишаться вірними українській дійсності. Еміґрантські обставини штовхають цих людей на соціялістичні позиції. Бо будучи **свідомими** антиреставраторами капіталізму в Україні, вони переносять цю свою ментальність і на капіталізм на зовні. Це тим більше, що той капіталізм загрожує принести в Україну насильницьку реставрацію, що він ворог української самостійности. Між тим в зовнішньому світі ніхто так не підтримує програми українського підпілля (антиреставраторської), як соціялісти (і то найлівіші). Одначе перехід цієї групи людей на позиції соціялістичних партій означав би звичайне з'еміґрантщення, хоч би й вліво. Такі люди порвали б з краєвою дійсністю (нехай абстрактною, та все ж існуючою) і міряли б українські відносини маштабами й поняттями капіталістичного світу, — те, що роблять тепер усі українські партії на еміґрації. Ще раз не забуваймо, що троцькізм чесно не заявив свого права на існування в СССР. А реформістський соціялізм примирюється тільки до відносин зперед 1917 року, або до їм подібних.

Тільки приціл на українську дійсність, нехай для умов еміґрації незбагненну й «позараціональну» (але ж дійсність!) збереже нас як реальну українську силу. Тільки боротьба за союз другої й третьої сил української **дійсности** виправдає нашу політичну діяльність на еміґрації.

Ів. М-ко

Зріст фронту третьої сили

(Закінчення з 8 стор.)

тиме кардинальний вплив на дальший розвиток національно-визвольного руху колоній. Азійський Ренесанс вже почався з Китайської Революції і хвилі його вже захоплюють два континенти — Азію й Африку. Встає нова могутня сила, молода, завзята й з великими історичними перспективами.

Позиція «третьої сили» Індії, Арабських країн та Океанії напевно матиме великий вплив і на майбутні позиції Китаю. Для переведення програми «третьої сили» в життя, потрібне здобуття влади. На останніх виборах в Індії сила Соціялістичної Партії дуже виросла, а ліве крило Конгресової Партії прем'єра Неру вже віддавна підтримує соціялістів. Велику силу являють соціялісти й в Індонезії та Бурмі. В Мляях та Індо-Китаї положення невизначане з огляду на існування феодально-фашистських режимів, запроваджених англійцями та французами; всі прогресивні елементи є там сьогодні в партизанах. Перед арабськими соціялістами ще стоять два етапи боротьби: спільно з іншими силами своїх націй (з буржуазією, з султанами й пашами) скинути ярмо европейського й американського імперіялізмів, а потім вже, в незалежних державах, боротися за перетворення в життя програми «третьої сили». Все це говорить за те, що боротьби попереду ще багато, але й історичні перспективи, перспективи перемоги, теж очевидні.

Принагідно нагадаємо, що **в резолюціях конференції УРДП від 21-23 липня 1950 р.** про «Третю Силу» сказано таке: «§ 10. Третя сила є в суті найчисленніша й потенціяльно наймогутніша, яка поки що немає своїх, відповідних її значенню, організацій, але елементи тих організацій ростуть усюди: в визвольних **рухах колоніяльних народів**, в незалежних від Москви революційних робітничих організаціях, в ростущій самодіяльності трудящих Югославії. Одначе могутньої оранізації третьої сили ще немає, вона народиться з третьої світової війни, до якої нестримано наближається світ і в якій згинуть сили, що кували знаряддя масового народовбивства». З приємністю відзначаємо, що події випереджають ці передбачення.

Дискусійний відділ

Ринок -- це реставрація капіталізму

(Відповідь Ів. М-кові)

В своїй статті «Ринок і безвласницьке суспільство» Ів. М-ко, виходячи з утопійного заложення, що в майбутньому післясталінському сусільстві існуватиме необмежена кількість продуктів, але й кажучи одночасно, що темпи розвитку можуть бути навіть менше теперішніх совєтських, — він займається в основному проблемою як організувати розподіл та репродукцію. Розподіл має відбуватися через вільний ринок, виробництво має бути достосоване теж лише до вимог ринку. Плян має лише стримувати від перепродукції й кризи (знову утопійне заложення, що продуктів буде так багато, що можлива буде перепродукція!). До цього додається цілий ряд політичних свобід. Приватної власности на засоби виробництва ніби не існує, підприємства є у власності колективів.

Не заперечуємо, що така економіка цілком відрізняється від сталінської. **Але чим вона відрізняється наприклад від сучасної американської?** Очевидно в американському капіталізмові немає необмеженої кількости продуктів. Та цього не може бути **ніде й ніколи.** Також в американського капіталізму немає «усуспільненої» економіки. Але справді усуспільної економіки немає й у Ів. М-ка. Колективна ж приватна власність в Америці дуже поширена, що більше, індивідуальна приватна власність збереглася ще тільки в сільському господарстві та в дрібному кустарному «бізнесі!» Вся решта — в руках корпорацій. Корпорації в більшості випадків є акційні товариства, які мають не одного власника, а тисячі. Самі корпорації в правному відношенні є приватними власниками. Ів. М-ко пропонує, щоб власниками були не акціонери, а самі робітники, що працюють в даному підприємстві. Що від цього суттєво міняється? Як побачимо далі — нічого. В Ів. М-ка є «плянування», що має стримувати від перепродукції. Таке «плянування» в США має кожна монополія й кожна більш-менш солідна корпорація. Ів. М-ко скаже, що в його економіці такий «плян» встановлюватиме держава. В США такий «державний плян» існує вже принаймні з 1933 року. Він, правда, не зветься пляном, бо американці не люблять соціялістичних назв. Створив цей «плян» англійський теоретик економіст Кейнз, що є сьогодні богом цілого західнього капіталізму. Кейнз каже, що для того, щоб стримувати перепродукцію, держава мусить накладати великі податки на корпорації, різними заходами змушувати консумента складати свої гроші на збереження в банк, і т. д. Це в час, коли крива економічного розвитку йде в гору. Коли ж крива падає, коли надходить криза, держава мусить понижувати податки, стимулювати консументів до купівельної гарячки, відкривати державні підприємства, будувати шляхи, школи тощо, щоб затруднити безробітних, давати їм заробіток і тим теж стимулювати купівельну гарячку, попит на продукцію. Чим не концепція? Здається блискуча! Наше переконання таке, що Ів. М-ко своїм «пляном для стримування від перепродукції» пропонує якраз це саме. Це є концепція вільного капіталістичного ринку, регульованого державою. Цілком те саме заводять сьогодні тітовці в Югославії, доказом чого є стаття Бориса Кідріча, вміщена в цьому ч. «Вперед».

Отже, організація економіки в Ів. М-ка нічим суттєво не відрізняється від сучасної капіталістичної економіки. Про часткові наслідки цієї організації дивись наші статті в останньому числі «Впереду».

В загальному можна сказати, що ідея Ів. М-ка чудова. Якби тільки бог нам дав справді мати відразу таку кількість продукції, яку має Америка. Наше населення могло б трохи відживитись, підхарчуватись, потім нас пару разів зруйнувала б криза, населення наше поголодувало б трохи, але тоді ми може зрозуміли б краще суть капіталізму.

Але вернімось від утопії до науки. Нашою метою є перш за все **продукція,** бо в нас її немає. Мета всіх економічних теорій всіх часів зводиться до двох простих істин: 1) як поділити існуючий пиріг, щоб хоч приблизно всіх задовольнити, та 2) як той пиріг збільшувати. Отже, два завдання: розподіл продукції та репродукцію. Про це і тільки про це маємо дискутувати, висувати концепції й програми.

Фактом є, що пиріг ще малий. Якщо ділити його за принципом Ів. М-ка, то це значить, що в його поділі будуть брати участь такі фактори: 1) **вільна ринкова конкуренція,** тобто — хто сильніший, той схопить більший шматок, при чому можна й іншому перегризти горло; 2) **зиск** — «у вільному суспільстві господарська діяльність **стимулюється зацікавленням»** (Ів. М-ко), тобто, привласнення надвартости, експлуатація праці. Як відомо, зиск без ринку є можливий (напр., СССР), ринок же без зиску — не можливий, бо немає сенсу продавати, щоб купувати й купувати, щоб продавати. Збільшення малого пирога, за рецептою Ів. М-ка, має відбуватися теж згідно з потребами ринку: скільки ринкові потрібно, стільки й випродукувати. Що це не означає завжди збільшення пирога, а дуже часто й його зменшення, це Ів. М-ка не обходить і в цьому випадку він свій «плян» не застосовує. Зменшення продукції відбувається не тому, що на ринку падає попит, а тому, що падає зиск. А зиск падає тому, що в консумента немає спроможности його платити. Попит падає не тому, що консумент не хоче купувати (їсти ж хочеться завжди!), а тому, що він не спроможний платити ціну, виставлену вільно конкуруючими продуцентами. А ціни завжди включають в себе не тільки кошти виробництва, а й зиск.

Зиск — це експлуатація праці. Ів. М-ко каже, що експлуатації праці у нього не буде. А як функціонуватиме ринок без зиску, про це він мабуть ще не подумав. Б. Кідріч тут більш послідовний і відверто каже, що додаткова праця буде викидатись на вільний ринок. Індивідуальної приватної власності на засоби виробництва не буде, згода. Але буде індивідуальна приватна власність на зиск, що буде втілений в підвищеній змінній зарплатні робітника того підприємства, яке поб'є конкуренцію своєму побратимові на ринку. А в того побратима через це зарплатня буде нижча, бо частину її він віддасть переможцеві. Так існуватиме експлуатація людини людиною, хай навіть і робітника робітником. Чим суттєво це різнить нас від капіталізму? Не знаю.

Таке суспільство не буде ніяким «безвласницьким» суспільством, бо існуватиме приватна власність на додаткову працю робітника. В процесі боротьби за зиск на ринку один завод перемагатиме інший і суспільство стоятиме вічнавіч з усіми проблемами, що існують в сьогоднішньому капіталістичному світі: монополії, страйки, безробіття на зруйнованих в конкуренції підприємствах, криза, голод і соціяльна революція.

То все оце нам пропонує Ів. М-ко, коли заглянути поза всі оті його «свободи», коли подивитися в глиб проблеми? Чекаємо відповіді...

*

Але, нам можуть сказати — критикувати легко, а як же поділити пиріг і як його збільшувати?

Дуже відрадним явищем є, що соціялістичний рух перестає бути рухом нігілістів. Ми досі тільки заперечували капіталізм, били сталінізм, аналізували й критикували. І то не тільки ми, а всі, починаючи від Маркса й кінчаючи найменшими сектами. Але сьогодні упадок капіталізму в цілому світі вже ставить на порядок денний питання: що ми пропонуємо будувати на місце того, що руйнуємо. Й відповідь треба знайти, треба дерзати, помилятись, треба дискутувати й практикувати.

Наша пропозиція в питанні розподілу й репродукції є р о з п о д і л і п р о д у к ц і я ч е р е з п л я н.

ПРОДУКЦІЯ. Серед населення в містах і селах створюються Ради Консументів, що є виборними дорадчими органами в плянуванні. При Держпляні створюється Верховна Рада Консументів, яка затверджує плян. Сам Держплян складається з членів Академії Наук та представників трудящих. Члени Держпляну вибираються прямим і таємним голосованням всього населення країни на певний період часу, скажімо на п'ятирічку. Ради Консументів подають свої заявки в Держплян про те скільки й яку продукцію вони потребують. Всі виробничі підприємства подають в Держплян заявки про те, що вони можуть випродукувати. Підприємства не мусять подавати таких заявок, їх ніхто про те не питає, але вони самі будуть їх подавати тому, що робітники тих підприємств є ж одночасно й консументи і якщо вони не схочуть чогось продукувати, то самі ж того й не дістануть в розподілі. Тут лежить стимул зацікавлення в продукції.

Держплян збирає всі заявки консументів і продуцентів і підсумовує. Там, де крива попиту консументів і можливостей продуцентів перехрещується, в тій точці є п л я н. Так плян витворюється знизу вгору. Згори вниз він спускається в формі з а к о н у, що є вже обов'язковий до виконання. Текст пляну-закону, з усіма точними обрахунками **потреб і можливостей** в абсолютних числах друкується спеціяльними книгами, тиражем з розрахунку принаймні один примірник на кожну родину; щоб кожен член суспільства знав що країна потребує й що вона здібна випродукувати буквально в кожній найдрібнішій ка-

тегорії продукту — від цвяха починаючи, й на турбогенераторі кінчаючи. Коли консумент знатиме, що країна не може випродукувати більше, то він і не вимагатиме, а буде задоволений. Навпаки, будучи одночасно й продуцентом, шукатиме шляхів сам, як побільшити продукцію, як замість одного цвяха зробити два, бо якщо він зробить більше, то й одержить більше. Тут лежить джерело вільної ініціятиви.

Плян-закон, що спускається на підприємства, не може бути ні мінімальний, ні максимальний, ні пропорційний. Він є ота точка перехрещення кривих **потреби й можливостей** (а не капіталістичного **збуту й постачання**). Невиконання пляну не карається кримінально, а шельмується всенародно в пресі. Ті, хто не виконавав плян, одержують при розподілі відповідно менше. Це їхня кара.

РОЗПОДІЛ. Пиріг, тобто — вся продукція, є власністю цілого суспільства-нації, а не окремих частин його (підприємств, чи індивідумів). Принцип розподілу пирога є «кожному за його працею». Зрівнялівки немає, але й сталінського поділу зарплати 100 : 1 існувати не може. Верховна Рада Консументів вирішує про оплату праці, враховуючи кваліфікацію, стаж, тяжкість праці, кількість утриманців, і т. д., та загальну кількість продукції, випродукованої в даному році, й все це в докладних цифрових таблицях публікує в тих же плянових книгах, щоб, знову ж, кожен знав, чого варта його праця. Мінімальна заплатня встановлюється законом. Кількість праці, що витрачається для здобуття основних засобів споживання (певна необхідна кількість харчів, одягу й помешкання), оплачується купонами, на яких точно визначено, що по них належиться одержати. Тільки так може бути гарантований рівний мінімальний життєвий стандарт. Купони ці дійсні в усіх крамницях і грішми не оплачуються. Решта зарплатні може виплачуватись в грошах. Але в принципі, гроші, як засіб хаотичного розподілу продукції на ринку, мусять поволі зникати разом з ринком. В перспективі розвитку гроші мусять бути замінені купонами («картковою системою»), з точним визначенням, що на них належить одержати.

Ми не хочемо впадати в утопізм й твердити, що повна справедливість буде досягнута в такій системі й що всі бажання продуцента-консумента задоволені. Ми в абсолюти не віримо, бо абсолют — це межа. А в такій системі межі нема: бажання будуть рости разом з продукцією й продукція — разом з бажаннями. В нашому розумінні цей принцип і є найвищою господарською демократією.

В нарисі цієї концепції ми намагаємося виходити з практики підсовєтської дійсности. Що залишається в цій системі від сталінізму, хай вирішує сам читач. Але пам'ятаймо один реалістичний принцип: нічого не залишитись не може, бо в противному разі ми б займалися звичайним фантазуванням.

В переході від сталінізму до цієї економічної системи, на нашу думку, в практиці **сьогодні** вже потрібні такі господарські реформи: 1) Націоналізація всіх збережень в ощадкасах і банках, що перевищують, скажімо, 10.000 крб., 2) Скасування державного боргу (облігацій), що перевищують на руках в індивідумів, скажімо, ту саму межу, 3) Скасування права спадкоємства й націоналізація успадкованого майна й грошей, що перевищують певну межу, 4) Націоналізація приватних вілл та палаців, побудованих державою для вельмож, 5) Заборона найму персональної обслуги — приватних шоферів, денщиків, домробітниць, секретарів, перукарів, лікарів, гувернанток, і т. д. Ці п'ять пунктів гарантують експропріяцію кляси вельмож. Дальшими загальнонаціональними економічними реформами сьогодні на практиці мусять бути такі: 6) Скасування проценту на грошеві ощадження, 7) Скасування всіх кредитових боргів зокрема колгосних, та скасування проценту на борги. Кредитова система перестає існувати, а замінюється прямими державними субсидіями, або позичками, але без процентів. 8) Скасування оплати натурою в колгоспах. Оплата праці є уніфікована в промисловості й сільському господарстві. 9) Скасування податку з обороту й реформа всієї податкової системи. Податки стають тільки прямими, щоб кожен знав скільки він віддає своєї праці для суспільства й відповідно тому міг вираховувати, скільки він одержує назад від суспільства за працю. Податкова система уніфікується й має лише дві форми: а) податок з підприємства, тобто з працюючих в ньому, й б) податок з непрацюючих, але за винятком **стариків, дітей та непрацездатних.** 10) Загальнонаціональна система соціяльного забезпечення й безплатної лікарської опіки розповсюджується й на село. 11) В усіх школах, від найнижчих до найвищих, навчання безплатне. 12) Робітничі комітети на підприємствах беруть участь в керівництві підприємств. Дирекція вибирається робітниками підприємства. 13) Свобода вибору й зміни праці гарантується конституцією. 14) Примусова мобілізація молоді в трудові резерви перестає існувати разом із скасуванням інституції трудових резервів. 15) Конституцією гарантується й на практиці існує повна свобода преси, слова, зборів і організацій. Партії й організації можуть творитися в необмеженій кількості з найрізноманітнішими програмами. Щодо партій можемо додати, що в такій системі, на нашу думку, політика, як віддзеркалення клясових протиріч, перестає існувати. Партійні програми будуть містити в собі такі чи інші пропозиції щодо пляну (скажімо, одна партія доказуватиме, що треба побудувати такий завод, а інша казатиме — інший).

Так мало б виглядати нове суспільство.

Вс. Фелікс.

Як мало б виглядати нове суспільство

(Відповідь Вс. Феліксу)

Якби я підходив до нашої дискусії з таким запалом, як це робить Вс. Фелікс, я мав би право, слідом за ним, назвати оцю мою відповідь йому — «Ліквідація ринку — це реставрація сталінізму». При чому ця назва була б більш обґрунтована, ніж назва його статті — «Ринок — це реставрація капіталізму». Бо, як я далі доведу, ринок не обов'язково означає капіталізм, в той час як передчасне зникнення ринку через його заборону, є таки справді сталінський «соціялізм».

Щоб зробити мене реставратором капіталізму, Вс. Фелікс приписує мені твердження, яких я не висловлював. Мої позиції він характеризує так: «Приватної власности на засоби виробництва ніби не існує, підприємства є у власності колективів. Така економіка цілком відрізняється від сталінської. Але чим вона відрізняється напр. від сучасної американської...? Справді усуспільненої економіки немає і в Ів. М-ка». І Вс. Фелікс доводить, що корпорації власників в Америці і робітничі колективи (як власники підприємств) в безвласницькому суспільстві, але в умовах ринку, це те саме.

Але тут Вс. Фелікс робить дві помилки. По перше, я в статті «Ринок і безвласницьке суспільство» (попереднє ч. «Вперед») зовсім не зачіпаю питання — кому в безвласницькому суспільстві належатимуть засоби виробництва — державі, чи локальним об'єднанням громадян (робітничі колективи, кооперація, муніціпалітети). Вс. Фелікс зовсім безпідставно від мого імени, але без моєї згоди, роздав усуспільнені підприємства робітничим колективам. Я цього не робив. Не тому, щоб я був проти цього, а тому, що це питання ніякого відношення до проблеми ринку не має. Але, роздавши від мого імени усуспільнені засоби виробництва робітничим колективам, Вс. Фелікс робить другу, вже не етичну, а теоретичну помилку: він ототожнює робітничі колективи з капіталістичними корпораціями. Я **з цим не згоден. Робітничі** колективи тільки тоді могли б стати капіталістичними, коли б вони були побудовані за акційним принципом, як то пропонує Ульмська РДП. Але насадження капіталістичних принципів в атмосфері відсутности капіталізму є утопія. Робітник може бути акціонером тільки поруч капіталіста, для прикриття фактичної влади капіталіста маривом тих самих акцій, що їх має й капіталіст. За відсутности капіталістів акційний принцип вступає в протиріччя з трудовою ментальністю, як принцип паразитарний, що припускає прибуток не відповідно затраченої праці, а відповідно кількости власних акцій, придбаних може й через картярську гру, чи хай навіть і через невинний подарунок. Робітничі ж колективи, як трудові об'єднання працівників, володіючи засобами виробництва, були б напевне підприємствами в засаді антипаразитарними, тобто, антикапіталістичними.

Одначе Вс. Фелікс змушує мене відриватись від основної теми дискусії — роля ринку в безвласницькому суспільстві. А ця тема така широка, що, боюсь, я її не охоплю і в цій статті. Отже, повертаюсь до проблеми тільки ринку, тим паче, що й Вс. Фелікс суть зла бачить не в робітничих колективах, а в ринкові, який і безвласницькі робітничі колективи робить капіталістичними.

«Ринок без зиску неможливий, бо немає сенсу продавати, щоб купувати, і купувати, щоб продавати» — каже Вс. Фелікс. Але ринок саме для того й існує, щоб купувати й продавати **без зиску.** В простому товаровому господарстві, де, як відомо, ні капіталізму, ні зиску не існувало, швець шив чоботи на ринок, чи на замовлення, не одержуючи ніяких зисків, а тільки щоб обміняти продукти своєї праці на продукти праці інших фахів. Він продавав, щоб купувати. І тільки. Ніколи й ні за яких умов ринок не був джерелом зиску. Ринок це співвідношення вартостей, мірило людських зусиль, затраченої праці. Це терези, на яких зважується що чому дорівнює. Пізніше, коли з'явився торговельний посередник, продуцент давав йому винагороду за реалізацію своїх виробів. Але це знову таки не зиск, а тільки **торговельний прибуток,** який від зиску відрізняється тим, що зиск є нова вартість, випродукована на виробництві в про-

цесі споживання робочої сили, а торговельний прибуток не є ніяка нова вартість, а тільки переуступлена підприємцем частина зиску, або ремісником частина його праці. Це дуже важливий факт, що торговельний посередник бере торговельний прибуток не з покупця, а з продуцента, від якого він дістав товар для перепродажу. Якщо торговельний посередник сильніший за продуцента, він вириває для себе більшу частину його зиску, чи його власної праці (коли продуцент сам виробляє товар), але ціна на ринкові формується не відповідно волі торговця, а відповідно вкладеної в товар праці, вона залежить від виробництва, а не від ринку.

Звичайно, в сферу ринку вриваються сили, які постійно порушують його закони. Так, приміром, під час голоду власник хлібних запасів, користуючись монопольним станом, не хоче іноді продавати хліб за нормальними цінами, а грабує голодних, тобто, ціни на хліб визначає тепер не співвідношення вартостей, а сваволя продавця.

Я думаю, що непорозуміння що до ринку у Вс. Фелікса виникло в зв'язку з тим, що поняття «ринок» він сприймає не як катеґорію економічну, а як катеґорію обивательську. Завдяки війні, нестачі продуктів, шаленій спекуляції, ринок усюди перетворився на джерело швидких і злочинних збагачень. На зміну нормальному ринкові, що зважує вартості товарів, прийшла сліпа гра спекулянтських монополій, що руйнують споживача (обивателя). Але це вже **заперечення самого ринку.** У мене ж іде справа про відновлення нормального ринку, як вимірювача трудових вартостей.

Смертельний ворог ринку це монополії, що фальшують його закони собі на користь. Так напр. американські капіталісти, використовуючи свої монополії і їхній вплив на державу, штучно утримують низькі ціни на с.-г. продукти, дістаючи в такий спосіб додатковий прибуток коштом експлуатації фармерів **через ринок.** В СССР держава-монополіст вичискує громадян ще й через торгівлю, продаючи товари за свавільно визначеними цінами.

Ми з Вс. Феліксом обидва проти грабування споживача. Але грабіжництво витікає не з ринку, а, навпаки, з ліквідації його — повної (як в СССР), чи часткової (як в світі капіталістичних монополій). Я за усуспільнення монополій, що в даному разі означає повернення ринкові його справжніх функцій — вимірювача й обмінювача трудових вартостей. Таким ринок був в умовах простого товарового господарства, де не існувало монополій. Таким нормальним ринок може бути в умовах безвласницького суспільства, де зникає монополія держави-тоталітариста і власником засобів виробництва стає народ.

В накресленому мною пляново-ринковому господарстві усуспільнені господарства працюють теж для того, щоб «заробити», тобто, мариво якогось виграшу через ринок залишається. Але це вже щось зовсім інше, ніж за капіталізму. По перше, зникає зиск, бо додатковим продуктом розпоряджаються самі продуценти (чи через демократичну робітничу державу, чи безпосередньо через приналежні їм підприємства). Вони утримують ринкових посередників (не приватніх, а підконтрольні їм кооперативи), так само, як і у Вс. Фелікса коштом додаткового продукту утримуються розподільчі крамниці. Тільки у Вс. Фелікса все побудовано на свідомості й обов'язку, а тут на господарському розрахункові: погану продукцію виробляєш — не продаси й збанкротуєш. Це ще не соціялізм, не Енґельсів «скок з царства необхідности в царство свободи», але велике наближення до нього. А Вс. Фелікс в другій половині своєї статті пробує відразу ввести нас в «царство свободи», в суспільство з радами консументів, з купонами замість грошей, з книгами плянів для кожної родини завгрубшки з добру біблію, і т. д. Він прикидає устрій, де господарським процесом керує тільки свідома людська воля, де нема ринкової стихії, гонитви нажитись коштом інших через ринок (як в різних тото, виграшних позиках тощо).

Чому я не підтримую цієї схеми Вс. Фелікса? Невже мені подобається система ринкового, хоч і не капіталістичного, ажіотажу? Невже я не хочу, щоб людина була зовсім вільним і свідомим керманичем життя, а не рабом пристрастів, збуджуваних ринковою стихією?

Ні, я хочу того, що й Вс. Фелікс — цілковитого визволення людини від паразитарних інстинктів, породжених «власницьким свинством». Але я виходжу не тільки з того, що мені хочеться, але й з того, що з неминучістю витікає з підсоветської дійсности. А з тої дійсности витікає насамперед свобода трудової діяльности людини і цю свободу не можна, на мою думку, реалізувати без ринку. Якщо ж в реалізації цієї свободи післябольшевицьке суспільство дійде до потреби цілковитої ліквідації ринку за схемою Вс. Фелікса чи за якоюсь іншою, я охоче приєднаюсь до рішення більшости. Але я в нього не вірю, бо заміна гнучкого ринку бюрократичними балянсами себе не виправдала.

З приводу бюрократичного плянування в московському «Крокоділі» недавно була вміщена карикатура, передрукована й капіталістичною пресою. Родина купила шафу для одягу. Новенька, красивенька, але... нижня шухляда не витягається. Дід тягне за шухляду, бабка за діда, внучка за бабку, жучка за внучку — тягнуть, потягнуть — витягти не можуть. Чому? Бо виробники шафів не зацікавлені, вони працюють не на споживача, що має купити на ринкові їхню продукцію і тим ґарантувати їм заробіток, а на плян, на заявки (запотребовання), де суддею якости продукції виступає не споживач, який захотів — купив, захотів — не купив, а різні комісії. А через комісії, хай би вони були виділені навіть «радами консументів», куди легше пропхати оту шафу, що намальована в «Крокоділі», ніж продати її консументові, який, купуючи за кривавицю (а не по талонах), рахується тільки з власною потребою, а не з продуцентом. І саме тут плянування Вс. Фелікса нічим не відрізнятиметься від советського, бо там і там настанова не на ринкову контролю, а на людську свідомість. Мовляв, робітник, з сорому перед споживачем, або зі страху перед пляновим законом, свідомо дбатиме за добру якість продукції. Це утопія. І Енґельс в неї теж не вірив, бо й його «царство свободи» витікало не з громадського обов'язку, а з автоматизації виробничих процесів, коли робітник **може й не хотів би дати доброї якости, та вона сама виходить зпід машини.**

Людина існує не для бюрократичних плянів і схем, навіть не для перманентного обов'язку, який кожного стомлює, а для радости життя і тому волію читати не нудні й грубі біблії державних плянів, а цікаві книжки, поезії й газети. І якщо большевизм міцно держиться за насильницьке («законне») плянування, то не через його переваги і навіть не зза комуністичного доктринерства, а щоб примусовою («плянованою») працею й примусовими («пляновими») цінами грабувати громадян СССР. Це робиться не з садистичної пристрасти до насильства, а з конечности. Абсолютистська диктатура довела до того, що своє існування вона може виправдувати перед революцією тепер тільки боротьбою за ліквідацію капіталізму в інших країнах воєнною силою. Мовляв, ніякий інший революційний режим не спроможний мобілізувати ресурси для війни так, як тоталітарна диктатура. Чого одначе вартий такий спосіб змагання з капіталізмом, ми переконалися в 1941 році, коли громадяни СССР здавали фашистам без бою зброю, виготовлену в порядку примусового плянування. І якщо історія дозволить ще раз таким способом перемагати капіталізм, то це не значить, що той спосіб досконалий, це значить тільки, що капіталізм настільки себе пережив, що навіть бездарне сталінське плянування й ціла нікчемна система сталінізму може з ним змагатись.

Ринок є продукт технічного, а не суспільного розподілу праці. Він витікає не з клясової структури суспільства, а з фахової, з того, що одні продукують, скажімо, ковбаси, а інші меблю і тисячорічний досвід людства не винайшов способу, кращого за ринок, щоб постачити ковбасникові потрібну йому шафу, а столярові ковбасу в пропорціях цін, відповідних затраченій праці. Перескочити ж через зрівнювання затраченої праці в продуктах (ринок), як то хоче Вс. Фелікс, річ неможлива на теперішньому ступені розвитку суспільства. Тим паче неможливо це зробити революційним способом. Бо революції усували завжди тільки ті людські відносини, які витікали з суспільного розподілу праці, і ніколи не міняли відносин, зв'язаних з технічним розподілом праці. В цій сфері теж відбуваються зміни, але не методами соціяльних революцій. При чому специфіка змін у сфері техніки полягає не у внесенні елементу свідомости, а якраз навпаки — в заміні свідомости автоматом. Ринок не є сфера техніки, але ця ділянка суспільних відносин, витікаючи з технічного розподілу праці, увесь час ішла до автоматизації, до звільнення людської свідомости від складних і, зрештою, неможливих математичних обрахунків трудових затрат в товарах.

А Вс. Фелікс тягне суспільний процес у зворотний бік: замість розвантажити людську свідомість від техніки організації виробництва й розподілу, замість автоматизації виробництва й розподілу, він відбирає ці функції у ринку й завантажує ними людську голову, при чому не тільки фахівців, а цілого суспільства, заводячи плянові «біблії» для кожної родини, так неначе людям нічим більше займатися у вільний час. Я розумію, коли це робить «геніяльний» Сталін: у того іншого виходу немає. Але чого революціонерам чіплятись за реакційно-бюрократичні вигадки?

В наш вік технічна революція постійно вносить автоматизм не тільки у виробництво, але і в торгівлю (продавальні автомати), в облік (бухгалтерські машини) .Технічний проґрес, разом із зміною людської свідомости, може призвести до того, що зникне потреба порівновувати кількість затраченої праці в обмінюваних продуктах. Як в добрій родині люди працюють для спільного добра, не враховуючи скільки заробив я, а скільки ти. Але в суспільстві це залежатиме не так від високої свідомости, як від високої продукційности праці, коли справді не буде потреби рахувати, яка кому річ потрібна. За таких обставин може зникнути потреба в ринкові, як у вимірювачеві вартостей — «твого» й «мого». Але то музика далекого майбутнього.

Ів. М-ко

М. М.

Інтервенція в дії

ВІД РЕДАКЦІЇ. Читач напевне буде здибований, коли побачить у «Вперeді» статтю М. М., того самого М. М., безпідставні й брутальні напади якого на наш часопис були названі нами паталогічними. Така характеристика нами пана М. М. зобов'язувала б ніби бути подалі від нього. Але трапилась подія, варта особливої уваги, На сторінках лондонського часопису «Українська Думка» від 17 квітня 1952 р. була надрукована стаття М. М. під заголовком «Інтервенція в дії». За цю статтю М. М. знято з редакторства в газеті (газету конролює ЗЧ ОУН), а число газети, де була надрукована згадана стаття, конфісковано і замість нього випущено те саме, тільки з заміною статті М. М. іншою. Стаття М. М. порушує проблему надзвичайної ваги, що буде основною лінією поділу еміґрації в найближчі часи — питання ставлення до війни й до інтервенції. З усіх політичних течій еміґрації досі одна тільки УРДП стояло на позиції не участи українців в прийдешній третій імперіялістичній війні, в якій обидві сторони є й залишаться виразними противниками української самостійности й соціяльного розкріпачення українського народу. За це нас уже охрестили прокомуністами, троцькістами і таке інше і ми числимось з ще ґіршими можливостями, проте твердо стоятимем на позиціях, які тільки й можуть принести українському народові визволення. Виступ М. М. показав, що на незалежні позиції третьої сили стають сьогодні не тільки ліві, але й праві і що антиінтервенціонізм не є монополія «прокомуністів» і «троцькістів». Всяка чесна людина, яка болі́є долею свого народу, не насмілиться ризикувати кров'ю його синів. Виступ М. М. симптоматичний тим, що то певне не його тільки персональна думка. Такі настрої формуються видно в колах середовища, до якого належить М. М. Тому й вважаємо потрібним вмістити на сторінках «Вперeду» цю статтю. З приємністю відзначаємо, що її передрукував також лондонський часопис «Наше Слово», редагований проф. П. Феденком. Досі проф. Феденко в питаннях війни був нашим противником. Передрук ним статті М. М. дозволяє припускати, що він свої погляди в цьому питанні змінив, зайнявши тим, між іншим, і більш послідовні соціялістичні позиції.

В часописі «Український Самостійник» ч. 15 вміщено комунікат ЦПУЕН, в якому повідомляється про скликання «комісії для ведення справ вартівничих сотень» у складі: полк. Архип Кмета, полк. Евген Побігущий, пор. Фелікс Кордуба, пор. Мих. Федорак, пор. Петро Коперник.

В повідомленні підкреслено, що «уповноваження на організацію українських вартівничих сотень має лише ЦПУЕН».

Цей факт, на зовні малий і незначний, є сигналом про те, що українська леґальна організація, якою є ЦПУЕН, стала на шлях інтервенціоністської політики, яка в дальшому своєму розвитку, залежно від розвитку відносин і подій, переросте і оформиться в розгорнуту політику інтервенції зі всіма для української визвольної боротьби згубними наслідками.

В цьому питанні розрізняємо дві сторони — перша з них є та, що кожна українська людина скрізь і при всіх умовах має стремління як найбільше зробити для справи визволення України і вибореня власної незалежної держави, а друга сторона є та, що наш національний прапор і ідею незалежности нам в засаді ворожі сили, починаючи з Москви, використовують і будуть використовувати для виладування національної енергії, з кров'ю нашого вояцтва включно, для своїх цілей, які нічого спільного з визволенням України не мали і не мають, а є скеровані до виснаження нашої національної енергії і зчавлення та уярмлення України.

Автор цих рядків власними очима бачив в німецьких шпиталях сотки українських патріотів, що віддавали своє життя і кров в різноманітних німецьких так званих національних формаціях на східному фронті в боротьбі з москалями, щиро віручи в те, що у висліді їх жертв має прийти визволення України і Самостійна Соборна Українська Держава. Вірили тому, що їх в ті «національні формації» посилала так звана тогочасна «українська політика», здійснювана «Українським Центральним Комітетом», «Українським Національним Комітетом» і т. п. організаціями, заголовними назвами яких були «Україна», «Український» і емблемами був український національний прапор. Тисячі наших молодих людей під ці прапори віддали життя своє і перед їх пам'яттю і жертвою я в найбільшій пошані і смуткові схиляю свою голову.

Особисто я є одним з тих, що теж носив на рукаві тризубець на національному прапорі і, проти всіх тогочасних наявних фактів і реальної дійсности і своєї власної непоінформованости, вірив, що «буде добре», як про це нас пвевняла так звана тогочасна «політика». Не згадую тут імен, фактів і т. п., які у всіх нас стоять перед очима.

Наша сьогочасна політична дійсність є такою, що найвищі, найбільші і найвідповідальніші чинники американської політики і «приватніх кіл» виразно і недвозначно заявляють і підкреслюють, що загальною лінією американської політики не є підтримування ідеї розчленування російської імперії і визнання принципу національних незалежних держав на місці сучасної російської імперії (говоримо зараз про американську політику тому, що вартівничі сотні творяться в американській окупаційній зоні), а практична американська політика висловлена в передачах «Голосу Америки», в вербуванні, фінансуванні і підтримуванні всяких пройдисвітів в українському світі, пройдисвітів з науковими, політичними, літературними і іншими титулами, які йдуть на «політичну» співпрацю на плятформі «демократичної перебудови» російської імперії, підтримування в українській літературі, мові, пресі агентурної служби під покришкою всяких ДОБРУС-ів, демократичних союзів молоді, бувших репресованих совєтською владою (а не Москвою, ніби то до совєтської влади не на тих самих соловках і сибірах і канальських роботах і не за те саме нищились Москвою українці) і т. п. є актами і діями безпосередньої американської ворожої політики в українському питанні. Покришка «спонзорування» і спеціяльної «прихильности» до так званої «демократичної» частини українського суспільства є лицемірно-брехливою пропагандою, яка нічого спільного з єством речі не має, і «демократичність» американської політики зовсім не заважає їй вести справи з «тоталістом» Франком і комуністом Тітом.

Це все так очевидно, що над ним не варт довше й докладніше зупинятись. В минулому «українська» політика організувала дивізію «Галичина», загони УВВ («Українське Визвольне Військо») і т. п. при наявності книги «Майн Кампф», «дистрикт Галіцієн» в «Генерал-губернаторстві», «Райхскомісаріяту» на більшій частині України, «Трансістрії» на Побужжі і Подністров'ї і т. п. Ця «політика», будучи політичною агентурою, принесла необчислиму духово-моральну, політичну шкоду національно-визвольній боротьбі і коштувала життя тисячам людей.

В започаткованих вартівничих сотнях маємо відновлення і відродження тієї самої «політики», в тих самих, коли не ґірших умовах, і фізично тими самими людьми.

Політичний вплив на український народ на Батьківщині самої вістки про започаткування творення леґіонів з рівнобіжним слуханням передач «Голосу Америки», що є модуляцією московської пропаганди в українському питанні, принесе необчислиму політичну шкоду національно-визвольній боротьбі, бо він документарно (цебто, творенням зародків леґіонів) унаочнює московську пропаганду в Україні про «агентурність і продажність українського буржуазного націоналізму» «американським імперіялістам» і, асоціюючись з ще живими всенародніми спогадами про «Дистрикт Галіцієн», «Райхскомісаріят України», Трансістрія», поруч дивізії «Галичина» і «УВВ», політично допомагає Москві політико-морально опановувати український народ в можливому збройному зударі Москви з Заходом.

Матеріяльне значення вартівничих сотень» і їх можливої трансформації в майбутньому абсолютно жодне і цього значення їм американці, ні хто інший не надає. Натомість їх політичне значення і роля для політичного ствердження Москви на Україні є величезне — суцільно справі української національно-визвольні боротьби і цілям нашої нації вороже і шкідливе.

Ми знаємо, що до вартівничих сотень кілька соток українських добровольців американські «політичні» агенти, якими, на жаль, стало ЦПУЕН, найдуть, але ціле українське суспільство на чужині і українська національна думка від того почину повинна сепаруватись, його засудити й його нігде і в ніякий спосіб не підтримувати, а роз'яснювати справжню його антиукраїнську природу.

„FORWARD" Ukrainian Review for Workers

No. 3-4 (23-24) 1952

SUMMARY

Is is not possible to give a digest of all articles appearing in this issue. We therefore confine ourselves to those theoretical articles which reflect the aims of our magazine and of our group for the understanding and formulation of the new ideological, political and social facts under Soviet rule.

An article for discussion by A. Babenko "Is the URDP a Socialist Party?" stresses that all parties which have a socialist program struggle within the capitalist world for a change of these circumstances. Nobody in the USSR is faced with such a task. It is not by chance that there is no anti-bolshevik socialist movement in the USSR. The socialists in exile (Russian, Ukrainian, Georgian etc.) rely on a restoration of capitalism; without such a restoration they would not know against whom they should fight for socialism. That there are no Trotskyist movements from the East in emigration is partly due to the fact that the Trotskyists are adversaries of the restoration in spite of the fact that their old thesis that they should remain in opposition to stalinism is hopeless in the USSR. Babenko divides the antistalinist forces into three groups: 1. Restorationists, 2. Burghers and 3. Socialist elements.

The restorationists are dying out both physically and ideologically. (Political movements cannot be based on non-existent social circumstances). The burghers are in the majority. They are anti-restorationists since they have accommodated themselves to the new circumstances of life. Men born in October 1917 are 35 years old to-day; they have become tired of the Stalinist lying slogans. The sacrifices made for social programs have bled them out. In an ideological sence they are a reactionary layer; they want to liquidate the dictatorship, but from merely egoistic motives; to live easier and not for socialism. The third group are those who believe in socialism. Some of these are still in the Party, most of them, however, are non-partisans (mainly workers). They are a minority. They would be able to turn an anti-stalinist revolution into a socialist one only if stalinism were to fight socialism but the Stalinists motivate all their crimes with socialism". The party of the anti-stalinist revolution, if it does not want to remain a sect, must take up leadership of the revolutionary movement of the non-restorationist majority. Only such an anti-stalinist party can prevail against stalinism in the Soviet Union.

The discussion about problems of post-bolshevic economy continues. Vs. Felix answers the article by I. M-ko "Market and Propertyless Economy" with the article "The market, i. e. Restoration of Capitalism". Vs. Felix holds that the existence of a market, even if private property of the means of production were abolished, means that the surplus value is appropriated and exploitation takes place. A market cannot function without gains. On the market one inventive enterprise will always beat the others and the workers of the former will exploit the workers of the latter. Such a society would never be propertyless since private property would rest on additional work by the workers. In the struggle for profit on the market one enterprise will fight the other and society will face the same problems as in the capitalist world: monopolies, strikes, unemployment, depressions and social tensions. Vs. Felix puts forward "Distribution and Production according to Plan". For this purpose the population elects a supreme Council of consumers which is created by delegates of workers and experts. It works out a plan, having regard to the demands of the population and capabilities of the industries, which becomes law. Every citizen is well-informed about this plan. The plan is a meeting-point between demands and possibilities and not an expression of capitalist output and delivery. The distribution takes place according to the principle "To each according to his work". The Supreme Council fixes rewards on the basis of qualifications of workers and difficulties of work, level of production and so on, and all this is made known to the workers. Part of the work is paid in consumption-coupons, the rest in money, but money must wither away in principle and must be replaced by "credit-coupons". Vs. Felix holds that such a system is a necessity for post-soviet economy. He thinks that, in the transitory period from stalinism to such a system, the following reforms will become necessary. Nationalisation of all bank-accounts above 10,000 rubles and annulment of all debts to the state in an equal amount, annulment of the law of inheritance, nationalisation of private villas which had reen built by the state for the soviet bureaucrats, liquidation of debts to kolkhoses, replacement of credits by subsidies, liquidation of taxation of kolkhoses in kind, liquidation of all taxes, free schooling, participation of the workers in running the factories, election of managers by the workers, freedom of work, press and assembly etc.

As a reply to this I. M-ko publishes an article "What Will Such a Society Look Like?". He emphasizes that the biggest error of Felix lies in the mistaking of gains on the market for business-profits and the claim that there cannot be a market without profits. But the normal market began long before capitalism and profit. In the simple bartereconomy people exchange the products of their work without profits. Profit is created in the factory and not on the market. The normal market is falsified by monopolies, which exploit the smaller producers and consumers. Therefore we need not fight the market but the monopolies. One does not need to liquidate the market — only return to it its normal function. In the propertyless, post-bolshevik society in which the monopoly of the state will vanish and the people will become the owner of the means of production once again, the normal functions of the market will be re-established. The plan regulates general production only; it prevents over-production and depression. But there is no profit, since the surplus product remains the property of the producer. That is not yet—according to Engels—the leap from the realm of compulsion to the realm of freedom, since there still remains the risk to the balance of the market. I. M-ko is not against the liquidation of the market, if society will accept it. But he does not believe in it, since the system of replacement of the market by the plan has not proved itself in the Soviet Union. Men do not exist for plans or schemes, nor for permanent work-quotas, but for joy of life. Bolshevism is for planning without a market because it otherwise could not carry out the gigantic investments and industrialisations. The market is a consequence of the technical, not the social division of labour and this technical division of labour (according to trades) will not be cancelled by revolutions. The market will wither away slowly, not as a consequence of the awakening of social conscience but as a consequence of the rise of the productivity of labour and that will take many years.

A literary article by W. S. H. "The Rejuvenation of the Young Guard" is devoted to a review of the latest book by the famous soviet author A. Fadieiew, "The Young Guard". It is well-known that the first edition of this novel was critisised unfavourably by the soviet critics, since the author did not honour sufficiently the role of the Stalinist Party in organising resistance against the Nazis. In the first edition the author described events as they actually happened. The bureaucracy of the Party fled and the youth organised from its own ranks a heroic struggle against the Nazis. The Party-members were cowards and corrupt, one denounced the other to the Germans. Only the youth, schoolmates, trusted each other and fought successfully against the enemy. All this was rejected by Stalinist critics. Fadieiew had to rewrite his novel and it has now been issued in a new edition. Now everything happens as it did not happen, exactly as the Stalinists need it: The old generation of experienced Stalinist bureaucrats made available its experience to the youth and directed and organised the fight of the youth against fascism.

Another article deals with the poems of a poet of the Ukrainian resistance UPA, Marko Bojeslaw.

There are, further, several articles on themes from Ukrainian live in the Soviet Ukraine and emigration. Numerous articles deal with international events.

На пресовий фонд «Вперeду» внесли

в Австралії:
Іван Ярмола — 2 фунти, Іван Степанів — 10 шіл., В. Х. З. — 1 фунт, А. Тризна — 10 шіл., Іван Л. — 10 шіл., О. Зибачинський — 10 шіл.

в США:
за час від 1. 4. до 1. 7. разом надійшло 70 долярів. Докладний список жертводавців буде поданий в наступному числі «Вперед»,

в Бельгії:
разом надійшла сума в розмірі 22 нім. марки,

в Німеччині:
з подякою переписуємо на фонд «Впереду» 110 марок — решту нашого боргу друкарні п. Слюсарчука, який виїхав до США. Бажаємо йому успіху в нових умовинах.

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД». Редаґує: Колеґія. Статті підписані автором не завсіди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожного місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з „Впереду" можна передруковувати в цілості або в уривках, лише з зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 5. 7. 1952.

Головна адреса нашого Видавництва:
Ukrainische Zeitung „Vpered"
München 25, Postschließfach 22. Germany.

Адреси представництв «ВПЕРЕДУ»:

Вел. Британія:
VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchiey, London, N.B.

Бельгія:
M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liege

Франція:
M-me A. Chapowal,
31 rue de Cordelieres, Paris XIII

С. Ш. А.:
VPERED
Vsevolod S. Holub, P. O. Box 24
New York 21, N. Y.

Канада:
R. Paladijchuk, 242 Keele st., Toronto, Ont.

Австралія:
Borys Czerkasow
Melville, Kitchener Rd. 10, W. A.

*

Ihor Nakonecznyj, 67 Seaton Tce,
Seaton Adelaide S. A.

Ціна одного примірника:
Німеччина: 50 пф, В. Британія: 1 шілінґ, Бельгія: 5 франків, Франція: 30 франків, США: 25 центів. В інших країнах ціна дорівнює 25 ам. центам.

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers, München 25, Postfach 22. — Responsible publisher: Borys Lewyzkyj. — Printer: Buchdruckerei „Logos", München 8, Rosenheimer Str. 46a. Cirkulation: 3000.

„FORWARD“
Ukrainian Review for Workers

Це число має 16 стор.!

ВПЕРЕД

Число 5-6 (25-26) українська робітнича газета 1952

XIX з'їзд ВКП(б)

(Статті Вс. Фелікса та Ів. М-ка)

Ґордон Гескелл: **Чому в Америці ще немає робітничої партії**

Б. Є.: **До основних заложень націоналізму**

Лідія Горова: **Про побут наших студентів**

Хто поневолює український народ?

Для українського визвольного руху ніколи не було проблемою питання про те, хто поневолює тепер український народ. Тут всі українські партії були завжди одностайними: Україна поневолена російським імперіялізмом. Українські партії доби визвольної боротьби не раз поступалися своїми програмами в ім'я виборення української незалежности. Так в 1920 р., в наслідок непомірних вимог Польщі в переговорах з Петлюрою, з одного боку, і в зв'язку з відомостями про ніби проукраїнський курс большевиків в Україні, з другого боку, всі тодішні українські партії, а саме: есери, соціялісти-федералісти, соціялісти-самостійники, хлібороби демократи (гетьманці), народно-республіканська партія й галицька трудова партія, підписали угоду, в якій заявили, що «не будуть брати участи в збройній боротьбі з радянською владою на Україні, коли то буде влада самостійної Української Соціялістичної Радянської Республіки, і що допоможуть їй активною працею в справах культурних і господарських»*). Скоро, одначе, ці партії переконалися, що большевики продовжують в Україні російську імперіялістичну політику.

В другу світову війну, коли Гітлер напав на Росію, всі російські демократичні середовища і багато монархістів (напр. Денікін) стояли на позиції оборони батьківщини.

І українські партії 1920 року, і російські партії періоду другої світової війни з національного погляду мали рацію: українські партії хотіли боронити уявлену ними радянську українську самостійність, російські партії боронили в другу світову війну очевидно не «інтернаціональний комунізм», а реальну незалежну російську державу Сталіна.

*) Журнал «Вільна Спілка», ч. 1, Львів, 1921 р., стор. 92.

Легенда про «інтернаціональний комунізм», що ніби поневолює російський народ, це вигадка білої російської еміґрації 1917-20 рр., яка, будучи вигнана своїм народом з батьківщини, хотіла свою ганьбу прикрити тезою про те, що її вигнав не російський народ, а чужа, «інтернаціональна» сила. З легкої руки частини старих російських еміґрантів, що співпрацювали з Гітлером, версія про «інтернаціональний жидокомунізм», який поневолює ніби російський народ, була прищеплена цілій нацистівській політиці і, через відповідну німецьку пропаганду в Україні, багатьом українцям зі сходу, що жили під німецькою окупацією. Таким чином багато українців, стараннями білих російських еміґрантів, простили російському імперіялізмові видушення в 1933 році голодом семи мільйонів українців (в Росії голоду не було — вона їла український хліб!) і разом з російськими імперіялістами склали вину на абстрактний «інтернаціональний комунізм», який чомусь такий добрий до російського народу, що повисилав зі Східньої Прусії навіть комуністів німецьких і населив там росіян.

Ця страшна, підступна теза про «інтернаціональний комунізм» збила з пантелику не тільки богатирчуків, але й багатьох українських патріотів, як напр. голову міста Києва Хворостівського, що мало не приєднався до Власова.

Історія на жаль повторюється. Ціла російська еміґрація, навіть і та, що в війну обороняла сталінську Росію, оцінила вигоду гасла про «інтернаціональний комунізм», що поневолює мовляв і російський народ, і прищепила його американцям. Зараз російські еміґранти єдиним хором з різними американськими комітетами «освобожденія» співають пісеньку про «інтернаціональний комунізм», що однаково поневолює всі «народи Росії». Але найстрашніше те, що деякі українці продовжують перебувати під гіпнозом російського винаходу. Так, напр., поширена на еміґрації газета «Українські Вісті» (Ульм) дезорієнтує українського читача, постійно підносячи йому фальшиву тезу російських неділимців про «інтернаціональний комунізм», хоч комунізм, як і фашизм, як і всяка інша політична партія, є внутрішня справа Росії, України і всякої іншої країни. В «Українських Вістях» ч. 84-85 за 19. 10. навіть підкреслено, що боротьба йде «проти **комуністичного** окупанта», а не проти російського (стор. 4). В «Українських Вістях» ч. 87 за 26 жовтня через цілі дві внутрішні сторінки кинуто гасло Добрусу: «Геть з Об'єднаних Націй інтернаціональних бандитів — представників СССР». Не п'ятсотлітній російський імперіялізм, як сказав навіть Ечесон. Так неначе «Українські Вісті» не знають, що очолює цих «інтернаціональних бандитів» Президія новообраного ЦК компартії СССР ,де на 25 членів 18 припадає на росіян. «Українські Вісті» прокладають ідеологічні містки єдинонеділимству, по яких тепер сміливо ступають нові українські автори «Східняка».

Для українського самостійницького руху ніколи не існувало «інтернаціонального комунізму», як поневолювача України, а тільки російський імперіялізм. Зрештою й для американців йдеться не про комунізм, а про російського конкурента за панування над світом. Інакше американці не підтримували б комуніста Тіта. То тільки наші Кобеляки щиросердно повірили білоеміґрантському «старшому братові».

Українським партіям на еміґрації, раніш ніж вирішувати практичні питання визвольної політики, треба відповісти на питання: проти кого вони боряться, чи проти абстрактної форми «інтернаціонального комунізму», чи проти найстрашнішого ворога українського народу — російського імперіялізму, що нищить Україну голодом, сибірами, переселеннями й русифікаціями.

Вс. Фелікс

З чим КП(б)У ходила на XIX-й з'їзд?

Дев'ятнадцятий з'їзд ВКП(б), що відбувся на початку жовтня ц. р. в Москві, став важливою віхою в політичному житті СССР. Рішення з'їзду будуть зобов'язуючими і для складових частин ВКП(б) — компартій національних республік. Під цим оглядом значення з'їзду для України теж колосальне і безпосереднє.

В обличчі цієї великої події в житті підсовєтської України важливим є проаналізувати безпосередньо політичну ситуацію, що існує зараз на Україні.

Очевидно, така аналіза обставинами нашого перебування закордоном є обмежена. Ми маємо змогу споглядати процес тільки «офіційного» політичного життя країни, тобто, тільки ті явища й події політичного значення, які помітні на поверхні життя, в офіційних урядових постановах, в промовах, пресі та літературі.

Останнім часом найважливішими подіями в офіційному політичному житті України були два пленуми ЦК КП(б)У. Про третій пленум ЦК КП(б)У, що відбувся на початку вересня п. р., не маємо покищо докладніших відомостей. Так само про четвертий з'їзд КП(б)У наприкінці вересня. Знаємо тільки, що на цьому з'їзді обрані делегати на XIX з'їзд в Москві, перевибрано ЦК партії та зроблений відчит ЦК. В цьому останньому, можемо припустити, будуть заторкнуті й всі ті питання, що підносились на останніх пленумах ЦК КП(б)У. Перший пленум ЦК, що відбувся в листопаді минулого року, був в основному присвячений ідеологічним питанням. питанням пропаганди й агітації серед населення, питанням політичної освіти членів партії, питанням боротьби з «проявами буржуазної ідеології в мистецтві й літературі», і т. п. Центром уваги цього пленуму був напад Москви на творчість Сосюри, Корнійчука і Ванди Василевської, в яких знайдено черговий «націоналістичний ухил». Пленум прийняв широкі постанови в напрямку посилення пропаганди проти проявів українського «буржуазного націоналізму».

Другий з черги пленум ЦК КП(б)У відбувся 27-29 травня ц. р. На порядку денному стояло два питання: 1) Про підсумки весняної сівби, про заходи по догляду за посівами, підготовці й проведенню збирання врожаю, хлібозаготівель і заготівель інших с-г продуктів в 1952 році, та 2) Про стан і заходи поліпшення підготовки, підбору, виховання і розподілу керівних партійних і радянських кадрів в Українській партійній організації. По першому питанню виступали два доповідачі: заступник Голови Ради Міністрів УССР Н. Т. Кальченко та уповноважений Міністерства Заготівель СССР В. Д. Калашніков. По другому питанню виступав з доповіддю секретар ЦК КП(б)У О. І. Кириченко. (Див. «Радянська Україна», 30 травня 1952).

По першому питанню пленум прийняв широкі дві постанови (Див. «Рад. Україна», 4 червня 1952 р.), в яких викладається плян заготівель, тобто, грабунку колгоспів, що має переводитись дещо новими методами. Про це ми говоритимемо при іншій нагоді, коли розглядатимемо в одному з чергових чисел «Вперед» плян п'ятої п'ятирічки для України. Одначе, можна вже зазначити, що ці постанови пленуму кардинально виправляють статтю сучасного диктатора України Л. Г. Мельнікова про рожеві вигляди українського сільського господарства, яку він написав в московському «Большевику», ч. 21, листопад, 1950 року.

Важливішим з політичного боку є друга точка порядку денного травневого пленуму. На великий жаль, хоч напевно не безпричинно, постанови пленуму по цьому питанню опубліковані не були. Але, не зважаючи навіть на це, є безліч фактів, які вказують ясно на те, про що говорилося в цій другій точці.

Чистка партії в Україні

Травневий пленум «викрив серйозні недотягнення в підборі, розподілі та вихованні кадрів». Кадри розставляються наспіх, а часто за протекцією, за родинними зв'язками, за дружбою і т. п. На важливі посади висувають «недозрілих, малоздібних працівників». Існує велика плинність кадрів, часте змінювання посад. Якщо якийсь партієць не справився з роботою в одному місці, його просто посилають в інше місце. «В Тернопільській області протягом минулого року змінилося 33 відсотки секретарів районів партії, в Дніпропетровській — 30 , в Житомирській — 25, у Львівській — 21 відсоток». (Див. звіт про пленум ЦК КП(б)У в «Правді» за 2 червня 1952 р.).

Це ясно вказує на те, що партійний апарат, кадри партії в Україні достатньо розхитані і занедбані. За це на пленумі гостро розкритикували, з занесенням імен до преси, таких видатних партійців, як завідуючого відділом партійних, профспілкових і комсомольських органів ЦК КП(б)У Москальця, завідуючого відділом пропаганди й агітації при ЦК КП(б)У Пашка, секретаря ЦК КП(б)У Назаренка, начальника Управління в справах вищих шкіл при уряді УССР Коваля, завідуючого відділом науки і вузів при ЦК КП(б)У Червоненка, голову комітету в справах культосвітніх установ при уряді УССР Сірченка, і ін. («Правда», 2. 6. 1952). Але однією тільки критикою справа не обмежилась. З невідомих причин «пленум увільнив від обов'язків члена Політбюро ЦК КП(б)У України В. В. Мацкевича». («Рад. Україна», 30. 5. 1952).

Але на одному Мацкевичеві справа знову ж не обмежилася. Дуже підозрілою справою є відсутність Дмитра Мануїльського на травневому пленумі і незгадування його імени в газетах вже щонайменше пів року. Але це тільки підозри. Явні ж докази є про те, що чистка партійного апарату в Україні перекинулася на рівень обкомів і райкомів партії. Тому, що ця чистка наступила зразу ж за травневим пленумом, можна думати, що ця справа й стояла в центрі постанов пленуму по другій точці порядку денного нарад. В нашому розпорядженні є данні про чистку апарату в таких областях України: Львівська, Житомирська, Полтавська, та Запорізька. Не цілком певні данні є про чистку в Рівенській, Дрогобицькій та Дніпропетровській областях. Про останні три області є натяки в звіті з пленуму («Правда» за 2. 6. 1952 р.). Про попередні чотирі області данні є цілком певні. Так по Львівському обкому знято секретаря обкому Коваля, секретаря міському Костенка, секретаря Сталінського району партії міста Львова Бараниченка, завідуючого відділом шкіл при обкомі Савчука, секретаря Підкамінського району партії Ковальського, секретаря Брюховицького району партії Кунця. Можна думати, що з обкому партії викинули принаймні ще якогось одного секретаря, крім Коваля, бо відомо, що до обкому прибуло два нових секретарі з Києва: М. К. Лазуренко та З. Т. Сердюк. Останній, до прибуття у Львів, був секретарем ЦК КП(б)У. (Данні з «Рад. України» за 30. 5. та 11. 6. 1952 р. і з «Правди» за 2. 6. 1952 р.).

В чистці Житомирського обкому брав участь секретар ЦК КП(б)У Г. Є. Гришко. Викинуто з обкому першого секретаря Р. В. Бабійчука. На його місце призначено О. Ф. Фьодорова. («Рад. Україна», 10. 5. 1952 р.).

В чистці Полтавського обкому взяв участь новопризначений секретар ЦК КП(б)У М. Д. Бубновський. Він викинув з обкому першого секретаря М. С. Співака. На його місце призначено М. М. Стахурського. («Рад. Україна», 1. 6. 1952 р.).

В Запорізькій області викинуто з обкому секретаря М. Артюховського. На його місце поставлено Б. С. Шаркова. Інші секретарі обкому — Скрябін і Гайовий залишились ще неушкодженими. («Рад. Україна», 11. 6. 1952 року).

З певністю можна сказати, що ці наші данні про чистку обкомів КП(б)У є зовсім неповними. Але вже й вони свідчать, що травневий пленум ЦК КП(б)У закінчився для партійних кадрів досить сумно. Звичайно, дуже мало говориться в офіційній пресі про причини викинення того чи іншого секретаря обкому партії. Однією загальниковою причиною нібито є нездібність до виконання праці й партійних завдань, помилковість в підборі кадрів і т. п. Це був ніби загальний лейтмотив праці пленуму. Але деякі інші явища, на перший погляд ніби не зв'язані з безпосередньою тематикою праці пленуму, вказують дещо конкретніше на причини чистки.

Так, з «Радянської України» за 20 березня та 5 червня ц. р. довідуємось ближче про причини викинення з Запорізького обкому його секретаря М. Артюховського. Справа виглядала так. В березні хтось зробив донос на Артюховського в «Рад. Україні», що він, підтримуючи морально і ідеологічно обласний музично-драматичний театр ім. Щорса в Запоріжжі, допустився того, що театр «показував глядачам п'єси переважно з дореволюційного українського побуту і зневажливо ставився до підготовки спектаклів на сучасну тематику». Одержавши цей донос, редакція «Р. У.» звернулася за виясненням до Артюховського. Той мав відвагу написати в редакцію, щоб вона не друкувала того доносу. Редакція ж опублікувала і донос, і уривки з листа Артюховського, обвинувачуючи його в затискуванні критики. Ця справа й послужила причиною для викинення Артюховського з Запорізького обкому партії.

В цій справі, як бачимо, вплутались два важливих політичних фактори. З одного бо-

ку, оборона партійцем українського театру, а, з другого, донос, метою якого є удар по українському театрі та його протекторові. Секретар обкому в своїй боротьбі з доноcщиком-ворогом українського театру дійшов до «затискування критики». З цього прикладу ясно видно, що справа т. зв. «підбору й розподілу кадрів» має дещо інше забарвлення, що чистка має не тільки організаційні причини, а й причини ідеологічного й політичного порядку.

І це приводить нас до питання — наскільки ж успішні були постанови листопадового пленуму ЦК КП(б)У з ідеологічних питань?

Нам здається, що ті постанови були сприйняті бюрократією, як і всі інші, так: прочитали, обговорили на зборах, признали їм рацію, покаялись, якщо треба, і... продовжують робити своє! Треба аж спеціяльної чистки партії, щоб зрушити з місця формалістичну рутину. Але саме тут ми стоїмо перед дуже важливим питанням, на яке точну відповідь, одначе, дати не можливо: **чи такий стан ідеологічної пасивности бюрократії на Україні є ознакою спокою нервів, не звертання уваги на питання ідеології, якесь, так би мовити, політичне ожиріння, чи, може, це ознака пасивного і навіть активного спротиву сучасній лінії партії й Москві?**

На нашу думку, є всі підстави говорити і про одну, і про другу можливість. Можливо навіть, що вони існують одна поруч другої. Але ще рано давати на це відповідь. Треба ще докладно слідкувати за розвитком цього процесу. Одно залишається фактом: керівні партійні органи в Україні і в Москві ведуть перманентну боротьбу за ідеологічне законтивізування партійної організації і бюрократії на Україні в потрібному Москві дусі. Проте, «віз ще й сьогодні там». змін суттєвих в цій справі не помітно.

Національне питання в заводі й колгоспі

Чи можуть безпричинно й безпідставно виголошуватись такі заяви, як наведені нижче?

«Найважливішим завданням партійних організацій, всього ідеологічного фронту є дальше культивування советського патріотизму, ленінсько-сталінської ідеології дружби народів СССР, немилосердна боротьба проти буржуазно-націоналістичних пережитків, проти проявів безрідного космополітизму». («Большевик», ч. 3, лютий, 1952 р., орган ЦК ВКП(б); Передовиця: «Вище рівень керівництва ідеологічною роботою», стор. 3).

Та таке: **«В центрі всієї ідеологічної роботи має бути виховання всіх трудящих республіки в дусі безмежної любови до Батьківщини, в дусі відданости великій партії Леніна-Сталіна, в дусі вірности непорушній ленінсько-сталінській дружбі народів, що є джерелом сили й могутності нашої Вітчизни, джерелом процвітання Радянської України — складової і невід'ємної частини великого Радянського Союзу. Вістря всієї ідеологічної роботи має бути спрямоване на якнайшвидше переборення залишків буржуазної ідеології, на рішучу боротьбу проти проявів українського буржуазного націоналізму і космополітизму, безідейности і аполітичности. В цьому напрямку і повинні будувати всю свою ідеологічну роботу партійні організації».** («Радянська Україна», 2 липня 1952 р., Передовиця: «Підвищувати рівень ідеологічної роботи!»).

Це є центр всієї ідеологічної роботи партії, найважливіші завдання партійних організацій і всього ідеологічного фронту на Україні. І це після аналогічних постанов листопадового пленуму ЦК КП(б)У. Отже, нічого не змінилось з того часу. Знову «в рішеннях пленуму (травневого) ЦК КП(б)У по ідеологічних питаннях відмічено серйозні помилки і буржуазно-націоналістичні перекручення в діяльності Комітету в справах мистецтв при Раді Міністрів УССР». («Правда», 2. 6. 1952). І так далі.

Але цікавим і важливим є ще й такий факт. Керівні партійні органи перманентно борються щоб законтивізувати партійну бюрократію в напрямку ідеологічної боротьби проти «українського націоналізму». І ці ж органи перманентно незадоволені з пасивности, безідейности й аполітичности своїх кадрів. Але поруч з цим маємо всі докази, що вищенаведені вказівки партійних органів таки виконуються. Ось докази.

«Про великі будови комунізму для трудящих республіки всіма організаціями Товариства прочитано більше 25 тис. лекцій, які прослухало понад 7 мільйонів 700 тис. чоловік», звітує в «Радянській Україні» за 22. 6. 1952 р. голова товариства для поширення політичних і наукових знань Української ССР В. Комісаренко. Який же зміст тих масових доповідей і лекцій про великі будови «комунізму»? Виявляється, що «спорудження великих сталінських будов на півдні України є ще одним виявом послідовно здійснюваної ленінсько-сталінської національної пoолітики, яскравим прикладом братерської допомоги українському народові з боку ... великого російського народу». (Там же). От про що прослухали лекції 7.700.000 чоловік в Україні!

В. Комісаренко пише з великим обуренням, що «недостатнім є розмах лекційної пропаганди в **сільських місцевостях».** Так на селі за останні півтора роки було прочитано з цього питання «тільки 13 тисяч лекцій». (Там же).

Але доповіді про російський націоналізм та його «допомогу» українському народові ставляться не тільки в аспекті будівництва Каховської електростанції. Виявляється, що сьогодні такі **районові газети**, як канівська «Дніпрова Зірка» (Київська область) та жашківська «Колгоспник Жашківщини» (Київська область) «добре зробили, вмістивши недавно цілі сторінки під заголовком „Наша сила — в дружбі з великим російським народом". Пропаганда животворного радянського патріотизму і сталінської дружби народів, це почесна тема кожної газети». («Радянська Україна», 24. 5. 1952 р.). В тому ж числі «Рад. України» повідомляється між іншим, що в Синявській семирічній школі організовано виставку з доповідями про дружбу українського й російського народів, що в тій же Жашківщині «голова колгоспу ім. Щорса та робітник промислової артілі пишуть до газети про велику допомогу російського народу Україні», що директор вагоноремонтного заводу в Запоріжжі прочитав для робітників лекцію «Марксизм і національне питання», і т. д.

Зі статті секретаря Ворошиловградського обкому КП(б)У М. Шевчука в «Радянській Україні» за 23. 5. 1952 р. довідуємося, що в області не семінарах «були прочитані лекції: „Радянський патріотизм — найвищий вияв пролетарського інтернаціоналізму" та „Про історичну дружбу великого російського і українського народів"». М. Шевчук також повідомляє, що в Білолуцькому, Ровеньківському, Кремінському та інших районах Донеччини «лекторії провели читання лекцій про торжество ленінсько-сталінської національної політики большевицької партії». Далі він ще говорить, що тільки протягом першого кварталу 1952 року по Ворошиловградській області Донбасу «лектори партійних комітетів прочитали серед трудящих 565 лекцій про дружбу народів СССР і радянський патріотизм». Темпи, як бачимо, солідні! Крім того, обком видав друком і розмножив матеріяли для доповідей на теми: «Історична дружба великого російського та українського народів», «Ленін і Сталін — творці Української Радянської соціалістичної держави». Очевидно й цілком ясно, що травневий пленум ЦК КП(б)У М. Шевчука з обкому не вичистив ...

Але Донбас, видно, серйозно вирішили розагітувати в національному питанні. В «Большевику» ч. 3 за лютий 1952 р. вміщено статтю секретаря Сталінського обкому КП(б)У А. Струєва, під заголовком «Про політичне навчання кадрів». Там він теж пише, що в Сталінській області «багато лекцій присвячується питанням советського патріотизму, дружбі народів СССР, дружбі великого російського і українського народів». Московська газета «Советское Искусство» в числі за 18. 6. 1952 року повідомляє зі Сталіно, що «Обласний дім народного мистецтва разом з обласною профспілкою та донецькими організаціями об'явив конкурс на створення пісень, присвячених трудовим подвигам шахтарів та дружбі російського і українського народів». Між іншим в цім безнастаннім і нудним підкреслюванні «дружби» є й позитивне зерно: слухачі мають змогу постійно зіставляти в своїх думках «дружбу» дійсну з декляративною. Та й психологічно такі лекції мусять діяти навпаки: коли хтось комусь настирливо гуде про свою «дружбу», а наслідки тої «дружби» тільки неґативні, то людина настороaccess і починає розпізнавати шахрая.

Не гірше стоїть справа з обробкою національного питання і в інших областях України. Так в Вінниці філософський семинар викладачів і студентів педагогічного інституту «основну увагу тепер приділяє питанням боротьби партії за перемогу ленінсько-сталінської національної політики, дружби народів Радянського Союзу і іншим важливим темам», які не перелічуються! («Радянська Україна», 20. 5. 1952). З того ж числа «Р. У.» довідуємось, що в місті Переяслав-Хмельницький на Київщині, зустрічаючи наступаючий ювілей 300-річчя Переяславської Ради, місцевий історичний музей влаштував для колгоспників довколишніх сіл доповіді на теми «радянського патріотизму і дружби народів СССР». Подібна історія і в Полтаві, де музей Полтавської битви «прочитав на підприємствах, в колгоспах і учбових закладах 133 лекції на теми з історії Полтавської битви та про багатовікову дружбу російського і українського народів». («Радянська Україна», 15. 6. 1952). В Харківському парку культури й відпочинку, довідуємось з «Радянської України» за 24. 6. 1952 р., «можна піти в лекторій і послухати лекцію про століцю нашої батьківщини — Москву та про дружбу народів Радянського Союзу».

Але не скрізь тільки одні успіхи. Виявляється, що в тому ж Харкові в гірничому інституті «дуже мало було прочитано лекцій для студентів з питань дружби народів СССР та виховання радянського патріотизму». («Рад. Україна», 26. 6. 1952). В Ворошиловграді, як сказано в вищецитованій статті Шевчука, «інтелігенція не бере активної участи» в лекціях про дружбу народів. В «Рад. Україні» за 24. 5. 1952 р. дописувач О. Калиновська нарікає, що «тематика політичних плакатів вузька, не відбиває багатогранного життя нашого народу. Зовсім немає плакатів про дружбу народів, зокрема про дружбу українського і великого ро-

сійського народів». Але мабуть найгірше стоїть справа з національним питанням в Одесі. Секретар Одеського міськкому КП(б)У К. Тарасенко в «Рад. Україні» за 14. 5. 1952 року дуже обурюються, що одеські письменники, художники й композитори «дуже мало створили творів, які відображали б ленінсько-сталінську дружбу народів, зокрема дружбу українського і великого російського народів». А чим займаються в дійсності одеські мистці, видно хоч би з статті секретаря Одеського Обкому КП(б)У А. Єпішева в московському журналі «Большевик», ч. 15, серпень, 1951 р. Московський губернатор Одеси говорить: «Про серйозні недоліки в ідеологічній роботі в Одеській області говорить той факт, що деякі працівники літератури й мистецтва допустились до великих ідеологічних помилок, до націоналістичних перекручень. Так, ідейно шкідливий вірш Є. Бандуренка „Україні", що був написаний в 1945 році і опублікований в збірці „Мечі і струни", не був розкритикований ні в пресі, ні в Одеському відділі Спілки советських письменників. Націоналістичні помилки є й в деяких віршах поета В. Гетьмана та в критичних статтях А. Недзведського, також в творах деяких художників». На закінчення статті автор виголошує: «Наш обов'язок — посилити боротьбу з проявами українського буржуазного націоналізму».

І все це — в 1952 році, 35 років після встановлення «влади трудящих», «свободи й рівности націй», «дружби народів» і т. п. А головне — навіть в Одесі! Що це значить?!

Стверджуємо перш за все факт: **Всі вищеприведені матеріяли вказують на те, що сьогодні національне питання в Україні стоїть в самому центрі політичного життя.** Це поперше, І подруге: **сьогодні національне питання в Україні просякло в суспільно-політичне життя найнижчих і найдрібніших клітин суспільства: воно стоїть в колгоспах, на заводах, в шахтах, в сільських школах, на сторінках районових газет, в авдиторіях провінційних вишів, в первинних організаціях партії, комсомолу й профспілок.**

Ми навмисне навели так багато цитат і матеріялів про постановку національного питання в найнижчих клітинах суспільства. Про постановку цього питання в центральних пресових органах, в столичних установах, вишах, письменницьких центральних організаціях, взагалі — на вершках суспільства і говорити не треба. «Радянська Україна» дослівно в кожному числі містить передовиці й статті з національного питання. Там пишуться часто такі речі, що просто очам не віриться. Ось, напр., передовиця **«Любимий старший брат»** з числа за 24. 5. 1952 р. В ній читаємо, що **«російському народові зобов'язана культура всього людства найбільшими своїми надбаннями»**, що «Велика Русь навік об'єднала вільні реепубліки нашої вітчизни», що «любов українського народу до його російських братів виражена в його любові до культури російського народу, в прагненні найповніше прилучитися до неї». В тому ж числі, в іншій редакційній статті п. н. **«Великий російський народ»** читаємо, що «для всього людства Росія дала великих Леніна і Сталіна» (грузини можуть тепер полегшено зітхнути! — Вс. Ф.), що «якби зрадили Маркс і Енгельс, якби були свідками того, в які вірні руки потрапила справа, якій вони присвятили все своє життя!» і т. п.

Великі, історичного значення, зміни в Україні

Чим же можна пояснити цей факт, що національне питання стало в центрі всього політичного життя України і пронизало собою найнижчі клітини суспільства?

Може здатися, що це все — стара пісня, що в цьому факті немає нічого нового, що це просто Москва підстьобує партійні кадри КП(б)У, щоб ті не відпочивали, щоб не заспокоювались щоб щось робили, а ті кадри, в свою чергу, підстьобують народ, щоб витиснути з нього більше енергії, більше праці, більше активности і т. д. Але, на наш погляд, так дивитись на справу — значить помилятись в оцінці існуючого становища.

Ми знаємо, що досі (за останні двадцять років) на заводах, в колгоспах і на шахтах, в низових партійних організаціях, по селах і районних центрах вся пропаганда й агітація, вся ідеологічна робота партії спрямовувалась тільки на посилення експлуатації праці, на агітацію за соцзмаганням, за підвищенням продуктивности праці, за виконання обов'язків перед Сталіном по збиранню врожаю, хлібоздачі, чи норм видобутку вугілля. Якщо й робилися колись десь якісь доповіді чи лекції з політичним змістом, то вони обмежувались максимум оглядом міжнародного становища чи роз'ясненням виборчої системи і сталінської конституції. Ніколи й ніде в селах, на заводах, шахтах, чи низових партосередках не читалися доповіді на тему національного питання, «дружби народів» чи «допомоги російського народу Україні».

В найгостріші періоди національної боротьби підсоветської України, в періоди ранніх і пізніх тридцятих років, коли громили національні опозиції в КП(б)У, — хвильовизм, шумськизм, Скрипник, Любченко, — національне питання, пов'язане з цими подіями, ніколи не виходило за межі верхівки суспільства: воно стояло в ЦК партії, в письменницьких організаціях і журналах, серед професорів і студентів університетів, в обкомах партії, в центральній партійній і урядовій щоденній пресі, і серед вищих прошарків інтелігенції. Але ніколи не спускалось воно до шахти, робітничого клюбу в Донбасі, середньої школи в якійсь Жашківщині, чи колгоспу ім. Щорса. Навіть в районному центрі, з його районною газетою і партосередками, це питання не ставилось.

Отже, **сьогоднішній стан є цілком новий для України.** Характеризується цей стан тим, що партія, чи вірніше, якась **частина** її (бо ж іншу частину якраз і підстьобують всі оті «накачки» на пленумах ЦК, передовиці в центральних парторганах, і, як кінцевий засіб, **чистка),** має своїм центральним завданням агітувати про «дружбу народів», про «допомогу Росії», про «розв'язку національного питання» саме в низових клітинах суспільства. Це завдання виконується, хоч не завжди задовільно, про що й пишеться щодня в «Радянській Україні».

Постає питання — для чого партія цим займається? Для чого вона перенесла центр ваги боротьби з «українським націоналізмом» в найнижчі клітини суспільства? Відповідь, здається, є простою. Здається, було б найбільшим безглуздям вносити національне питання в низові клітини суспільства **згори,** безпричинно й безпідставно ставити питання про «дружбу» там, де національного питання не існує, або де дружба вже забезпечена. Безглуздо забирати час в шахтаря чи колгоспника доповіддю по такому питання, замість того, щоб робити доповідь про соцзмагання та вмовляти слухачів підвищувати продуктивність праці. Значить, сьогодні національне питання вноситься не **згори,** не штучно, не безпідставно і не безпричинно. «Гора» тільки **реаґує** відповідними засобами на щось, що народилося й існує в «низах».

Ми далекі від того, щоб називати оте «щось» українським націоналізмом. По-нашому, то є стихійний, неорганізований, типу покищо бунтарського, а не революційного, протест проти соціяльного гніту й експлуатації, що переходить сьогодні в форми національного конфлікту з чужонаціональним поневолювачем.

Якщо нещадний експлуататор постійно гуде проти «українського націоналізму», певне той націоналізм є щось ґарне, навіть і для російського шахтаря в Донбасі. Для українців же той націоналізм стає просто мрією. Так наростає непереборна стихія, за якої всякі лекції про «дружбу» діють навпаки: аґітують за рівність і незалежність. Цей «націоналістичний» протест проти експлуатататора **„(старшого** брата») народився в самих низах суспільства і має масовий характер. Це не конфлікт національної інтелігенції з корінням в історичних традиціях, не конфлікт організованої опозиції в партії, де йде боротьба за владу, за впливи, за оборону культурних здобутків. Такого конфлікту вже давно немає, бо носії його давно переможені. Переможені, до речі, саме тому, що в час їхнього виступу простий трудовий народ, оті найнижчі суспільні клітини, не відчував ще ніякої «не-дружби», не був національно свідомим, не орієнтувався в справах, які безпосередньо його ще не зачіпали, як напр. в справах культури чи мови. В опозиції інтелігенції тоді не було ніякого масового підложжя, ніякої підтримки мас.

Отже, сьогоднішній конфлікт якісно є безприкладним явищем. Конкретними причинами його, на нашу думку, стали такі моменти. Протягом останніх двадцяти років національний розвиток України досяг дуже високого рівня. Суцільна письменність; великий відсоток в суспільстві молоді, що покінчила школи, що має чималий культурний багаж, що оволоділа технікою; широкий розвиток засобів зв'язку, як залізниці й радіо; велике поширення преси й літератури; поширення науки й знань серед народу; загальне піднесення рівня освіти, свідомости, розумового розвитку. Все це — на базі могутнього розвитку економіки країни, індустріялізації, механізації с-г, електрифікації, зросту міст і їхнього впливу в суспільстві, і т. д. А поруч з цим — гніт, експлуатація праці, народження нової панівної кляси в суспільстві, відсутність елементарних свобід, і т. д. Ці два протирічивих процеси розвитку призвели в висліді до того, що свідомість пересічної людини в Україні стала дуже високою і ця людина почала розуміти своє положення, почала бачити своїх гнобителів, облудність їхньої пропаганди, і т. д. Можливо, що ця свідомість зросла вже аж так, що її носії починають в певних формах і виявах протестувати. А якщо ще нема протесту, то буде. Це розуміємо не тільки ми, а напевне й большевицькі вельможі, і це є першою й головною причиною того, чому вони сьогодні поставили це питання в центрі своєї ідеологічної роботи.

Української «нації дядьків» більше немає. Сьогодні колгоспник, читаючи передовицю «Радянської України», чи слухаючи доповідь партійного «товариша» про «братську допомогу» російського народу Україні, напевно вже знає, чому пшениця, викохана його руками, пливе вгору по Дніпрі. Шахтар на Донбасі чи сталевар Маріуполя, читаючи чи чуючи про те, що Ленінград прислав на Каховську електростанцію нову турбіну і що це є «чергова ознака допомоги» Україні, напевно вже знає й розуміє, чому не пишеться й не говориться

про допомогу України Ленінградові, коли видобуте ним вугілля чи виплавлена сталь іде на Північ. Син цього колгоспника чи шахтаря, вивчаючи в школі «братній вплив і допомогу російської культури українській», розуміє вже значення цієї «допомоги». Син сталевара, кінчивши університет в Харкові і будучи післаним на працю в Іркутськ, напевно розуміє, чому не говориться, що це він іде допомагати Росії, і чому говориться про «допомогу» Україні, коли до неї приїзджає на працю партія студентів з Москви.

Оце все і безліч подібного є, на нашу думку, причиною того, чому національне питання поставлено сьогодні в центрі уваги партії в Україні. Це національне питання нерозривно сплелося з питанням соціяльним і економічним, воно, зрештою, виростає з цього останнього, бо інших джерел для його народження немає.

З оцим питанням і їздили представники КП(б)У на XIX-й з'їзд партії в Москві. Це питання великим тягарем лежить на їхній душі і час від часу їх сіпають за душу московські начальники. А тепер же приходить ще й Маленков, цей учень Сталіна і Жданова. Тому напевне великі неприємності мали в Москві «делегати України».

Але — не тільки України. Національне питання стоїть зараз в подібній площині, як на Україні, і в усіх інших національних республіках СССР. У нас на руках є матеріяли, тотожні до українських, про Грузію, Білорусь, Узбекістан, Киргизію, і т. д. До розгляду цих матеріялів прийдемо іншим разом.

Ів. М-ко.

Криза диктатури загострюється

[До підсумків XIX з'їзду ВКП(б)]

XIX з'їзд ВКП(б), що відбувся в першій половині жовтня, — це цілий комплекс проблем. Тут і п'ята п'ятирічка, і питання внутрішньої та зовнішньої політики, і теоретичні проблеми совєтської економіки (стаття Сталіна «Економічні проблеми соціялізму в СССР», що не випадково вміщена перед самим з'їздом) і, нарешті, питання партійного будівництва (новий статут ВКП(б)).

Всі ці проблеми потрібують докладного й пильного вивчення й на них «Вперед» певне ще не раз спиниться. Зокрема і особливо ще не раз треба буде спинитися над питанями, зачепленими в статті Сталіна. Ці питання, як тепер стало відомо, були предметом тривалої схованої дискусії в середині ВКП(б) і ми мусимо тут відзначити, що зі всіх еміґрантських середовищ (не тільки українських, але й російських та інших) одна УРДП в двох останніх числах «Вперeду» поставила на обговорення ті самі проблеми, що так хвилюють тепер комуністичний провід СССР. Це — проблеми ринку (у Сталіна вони називаються проблемами товарового господарства), проблеми законів економічного і взагалі суспільного розвитку тощо. Звичайно, ми їх ставили зовсім інакше, ніж большевизм. Але сам факт, що єдина УРДП вичула ці проблеми й поставила їх на обговорення, говорить за те, що тільки УРПД є на еміґрації тим ядром, яке є органічною частиною внутрішнього процесу в СССР. Ми свідомі того, що цей факт кладе на нас історичний обов'язок — поза межами СССР, у вільних відносно умовинах, дати вільну, і, головне, відповідаючу фактичному становищу в СССР, оцінку тих винятково важливих процесів, які відбуваються там.

Але зі всіх питань, що стояли на порядку денному XIX з'їзду ВКП(б), власне одно тільки має безпосереднє відношення до з'їзду і було причиною його скликання, це — питання про новий статут ВКП(б). Усі інші питання диктатор Сталін міг спокійнісінько вирішити без з'їзду. Міг же він без з'їзду скласти союз з Гітлером в 1939 році, чи без санкції з'їзду піти на війну 1941 року. Власне і питання нового статуту партії було Сталіном вирішене наперед, ще до XIX з'їзду і що з'їзд в цьому не вніс нічого нового, свідчить хоч би той факт, що до Сталінового проєкту статуту з'їздом не внесено жодного істотного додатку, що були висунуті на низових партійних конференціях, та в «Правді», де членство «обговорювало» питання з'їзду. Для прикладу наведемо один, дуже важливий додаток до статуту, що його запропоновано якимсь делеґатом Харківської обласної конференції. Це додаток до обов'язку члена партії боротись з підлабузництвом, яке «наносить велику шкоду державі, ганьбить звання комуніста і тому несполучне з перебуванням в лавах партії». Чому XIX з'їзд не прийняв цей додаток? Та тому, що тоді треба було б виключити з партії насамперед усіх членів сталінського політбюра, добраних не за діловими ознаками, а саме за ознаками підлабузництва. Бо чим же, як не підлабузництвом (та ще бездарністю) відрізняється напр. Хрущов від розстріляного Бухарина.

Зате з'їзд охоче включив до проекту статуту додаток якогось апаратчика про те, що обов'язком члена партії є також «всіляко оберигати й зміцнювати соціялістичну власність, як священну й недоторкану основу совєтського ладу», і як (додамо від себе) знаряддя панування російсько-большевицької бюрократії над народами СССР. Такого дорогоцінного додатку Сталін, очевидна річ, не міг не прийняти. Але це й була єдина зміна до проєкту статуту. Чи варто було ради того скликати XIX з'їзд! Безумовно варто, але не ради того.

XIX партійний з'їзд потрібен був Сталінові насамперед (і найголовніше!) для того, щоб узаконити новий Сталінів статут, що має відограти вирішальну ролю в житті партії. Таке право, на великий для Сталіна жаль, має тільки партійний з'їзд і більше ніхто (раз уже бавитися в партію, то треба ж якось з нею рахуватись!). Далі, з'їзд був потрібний Сталінові щоб оновити, відповідно до його потреб, склад ЦК партії (це теж одноосібно розв'язати не можна). Побічно з'їзд потрібний був Сталінові і для того, щоб продемонструвати перед комуністичними партіями світу, що СССР керується таки комуністичною партією, а не особистою диктатурою, про що посилені балачки вадуться не тільки в ворожому світі, але й серед комуністів всіх країн. Треба було показати цьому край, треба було довести, що в СССР партія є, при чому не якась особлива, большевицька, а тепер така самісінька, які і всі інші на світі комуністичні партії — Комуністична Партія Совєтського Союзу — КПСС (як КП Франції, КП Німеччини, КП Китаю тощо). Для всіх інших питань, як затвердження п'ятирічки, внутрішньої й зовнішньої політики і т. д., Сталін зовсім не потрібував скликання партійного з'їзду, він міг все це «затверджувати» сам, як досі.

Тому, коли ми говоримо про XIX з'їзд, то мусимо мати на увазі насамперед новий статут партії. Саме він і є основною прикметою XIX з'їзду, який увійде в історію, як з'їзд нового і, треба думати, останнього статуту ВКП(б).

Що ж нового вніс цей статут в життя партії і чому навколо нього зосереджено увагу цілого світу?

Во новий статут ВКП(б) це єдиний офіційний документ, по якому можна судити про ті зміни, які сталися в большевизмі. А ці зміни величезні і значення їх воістину історичне.

У всякого, хто пильно вивчає совєтське життя і хто не засліплений реставраторськими упередженнями, могло жити в душі таке припущення про дальшу еволюцію большевизму. Згідно марксистської й большевицької доктрини, держава «пролетарської диктатури» є знаряддя не клясового панування, а ліквідації кляс та встановлення демократичних безклясових (і бездержавних) рівноправних національних спільнот. Оскільки кляси в СССР ліквідовані, то назріла потреба знесення й диктатури. Правда, Сталін попереджав, що в ворожому й аґресивному капіталістичному оточенні безклясове соціялістичне суспільство потрібує міцної держави. Ця теза звучала одначе фальшиво, бо для оборони від зовнішньої загрози суспільство рівних потрібує всього тільки озброєння громадян, а не утримування коштовної й численної реґулярної армії, а для внутрішньої охорони не потрібно ніякої політичної поліції, бо самі рівні громадяни виловлюватимуть чужоземних аґентів.

Одначе виправдання, або, точніше, пояснення потреби міцної держави в СССР і після ліквідації кляс можна було знаходити ще в таких арґументах: ліквідація капіталізму в інших країнах може, з комуністичної точки зору, потрібувати збройного втручання СССР і для цього потрібна реґулярна армія. Для цього ж потрібний колосальний арсенал зброї, тобто акумуляція людської праці в непродуктивні вартості, тобто, посилений визиск робітників і селян. Нарешті (і це найголовніше) переведення незвиклого до колгоспів селянства в умови не тільки колективної праці, але й надмірного визиску (в зв'язку зі згаданим озброєнням та індустріялізацією) потрібує задержання апарату насильства.

Все ж всякий безсторонній, навіть і комуністичний, спостерігач мав підставу сподіватися, що, попри всі ці арґументи, крива диктатури мусіла б показувати якісь ознаки спаду й зниження. Нехай апарат насильства потрібний, але коли суспільство безклясове, то насильство мусить якось звужуватись. Апогеєм його мусіли бути тридцяті роки, коли большевизм оголосив війну 20 мільйонам селянських дворів. «Єжовщину» ще можна було зрозуміти, як потребу звуження диктатури в ім'я приучення дрібного власника до колгоспу.

Але апогей спротиву дрібного власника далеко позаді (забуті вже часи, коли селяни підставляли під комбайни сворінi). Можна було сподіватися, що й диктатура почне зм'якшуватись. Ну, нехай, в крайньому разі, затрима-

ться на рівні найвищого свого (післяежовського) періоду, періоду партійного статуту XVIII з'їзду (1939 р.).

Між тим новий статут партії приніс дальше заґвинчування диктатури й терору, хоч і в більш лагідних формах. Це заґвинчування позначилось в статуті, по перше, в посиленні влади й незалежности від партійного членства партійного апарату (позбавлення права партійних осередків виключати з партії членів партійних комітетів, розтягнення термінів скликання партійних з'їздів і пленумів, доведена до крайнощів централізація влади, коли особистий секретар Сталіна (тобто, найнятий канцелярист) має більше влади, ніж напр. секретар України Мельніков. І т. д.), і, по друге, заґвинчування диктатури виявилось в посиленні терору супроти партійного членства, за допомогою нового статуту.

Це видно з того розділу статуту, де говориться про обов'язки члена партії. Тепер член партії відповідає не тільки за свої провини, але й за провини призначеного над ним начальства. Він мусить доносити на це начальство. Коли він цього не зробить і злочин начальства виявиться без нього, він, за новим статутом, відповідає за недонос. Але добре ще, якщо донос на начальство допоможе. А що коли начальство виправдається (що частіше й буває)? Таким чином партійне членство опинилось між молотом і ковадлом. Не донеси — погано, а донеси — ще гірше. Сам Хрущов у доповіді наводить факти переслідування партійців, що розкривали злочини начальства. Так, казав Хрущов, «в окремих партійних організаціях збюрократені працівники розправлялись з комуністами, які виступали з критикою хиб, як це було напр. в Залізничному районі м. Ростова». В доповіді Маленкова згадано про моральний розклад цілої обласної верхівки Ульянівської области. Раз про це заговорили на партійному з'їзді, то можна собі уявити яких розмірів набрав цей розклад. І про все те треба доносити, при чому здебільшого безрезультатно. Бо якщо вже «критика знизу», то чому винятком з неї повинен бути той же Хрущов (не кажучи вже про Сталіна) і звідки член партії мусить знати на кого можна, а на кого не можна доносити?

Пункт про обв'язки члена партії в новому статуті ВКП(б) криє в собі цілу історіософію сталінізму. Він не тільки свідчить про зріст терору, але й вказує на той страшний хаос, що зростає в СССР і насамперед в лавах сталінської партії. Зрештою ми це знали з багатьох джерел і, насамперед, з совєтської художньої літератури, бо для літератури фальш дається дуже важко. Але новий статут дає, так би мовити, документальне підтвердження наших припущень.

Робимо висновки. Диктатура й терор в СССР не відмирають і навіть не стабілізуються, а зростають, хоч це вже не потрібно ні для ліквідації кляс, яких ніби немає, ні для оборони. Тоді для кого ж це потрібно? Відповідь може бути тільки одна: це потрібно для оборони від нового безвласницького суспільства, що народилось в надрах диктатури і хоче жити вільним демократичним життям, хоче ліквідувати поліційну диктатуру й тюрму народів — Російську імперію большевизму.

Проти тої безвласницької демократії большевизм не має ніяких арґументів — ні теоретичних, ні політичних, ні моральних. І, з другого боку, він не спроможний до неї пристосуватися.

Звідси його одчайдушні борсання, моральний розклад і мертвляща централізація, що так плястично відбились в новому статуті Комуністичної Партії Совєтського Союзу.

Большевизм іде до свого кінця і тримається він тільки страхом отого нового безвласницького суспільства перед загрозою капіталістичної інтервенції й капіталістичної реставрації.

Гордон Гескелл

Чому в Америці ще немає робітничої партії?

Автор цієї статті, Ґ. Гескелл, є активним робітничим діячем в США, та заступником редактора американської робітничої газети „Лейбор Екшен. Будучи одночасно також і щирим прихильником українського визвольного руху, Ґ. Гескелл радо погодився написати для „Вперед" статтю на повищу тему щоб поінформувати з першоджерела українську робітничу еміґрацію про справи американського робітничого руху.—Ред.

Майже в усіх країнах світу незалежні політичні організації робітничої кляси створювались одночасно з народженням і зростом самого робітництва, як кляси.

З огляду на цей факт, для закордонних робітників і соціялістів політика американської робітничої кляси мусить видаватися справді дивною. Америка це високоіндустріялізована держава з високорозвинутим промисловим пролетаріятом. Далі. Американська робітнича індустріяльна кляса зорганізувала могутні профспілки в усіх основних галузях промисловости та в більшості галузей виробництва споживчих товарів і обслуги, що нараховують сьогодні біля 15 мільйонів членів, що платять членські внески. В більшості цих галузей промисловости профспілки добились контрактів, на основі яких вони здобули значну контролю над такими справами, як наймання і звільнення робітників, розподіл праці всередині заводів і фабрик, порядок, за яким робітники можуть бути звільнені з праці чи прийняті назад в періоди сезонних коливань продукції. Багато профспілок змусили працедавців виплачувати пансії старим робітникам та хворим. А час-від-часу ці профспілки навіть не зупиняються перед тим, щоб проголошувати страйки проти наймогутніших американських корпорацій і монополій за поліпшення зарплатні, скорочення робочого часу, чи за інші вимоги.

І не зважаючи на це, все ж ця американська робітнича кляса не має своєї власної політичної партії. Її провідники і члени часто належать до однієї з двох великих капіталістичних партій — демократичної й республіканської, або, принаймні, голосують за кандидатів, виставлених цими партіями. Лише малесенька, незначна меншість, належить до комуністичної партії або підтримує її, а ще менша частина робітництва до різних соціялістичних пропагандивних груп, більшість яких зве себе «партіями» тільки як спогад про своє минуле, або як талісман на майбутнє. З загального числа в майже 60 мільйонів затруднених американців сумнівно, чи більше як пів мільйона голосуватимуть в наступному листопаді за всі ці організації разом взяті.

В майже усих інших країнах світу незалежні політичні організації робітничої кляси народжувались і зростали поруч з професійними організаціями. З часу розповсюдження марксистської ідеології по цілому світі робітники намагаються створювати свої політичні організації навіть в тих багатьох країнах, де пролетаріят є ще тільки малесенькою частинкою працюючого населення. І тільки в Сполучених Штатах, в цій наймогутнішій індустріяльній країні сучасного світу, робітники ще й досі залишаються в капіталістичних партіях.

Щоб зрозуміти це явище, насамперед треба трохи познайомитися з історією американського капіталізму, а потім також і з сучасним економічним і політичним положенням в цій країні. Такий вражаюче винятковий розвиток, чи, власне, брак розвитку американського робітництва може мати свої коріння тільки в виняткових історичних обставинах.

Історія американського капіталізму різниться від історії майже всих інших капіталістичних країн двома головними фактами. Першим фактом є те, що капіталізм тут виріс без підложжя февдалізму. Фактично він виріс тут без жодного будьякого історичного минулого. Це значить, що в Сполучених Штатах ніколи не було іншої пануючої кляси, крім капіталістичної. Єдиним винятком до цього твердження може бути тільки рабоволодільча кляса Півдня перед 1860-ми роками.

Цей факт має величезне значення в розумінні розвитку клясової структури і клясової свідомости в Америці. У Франції, Англії, Німеччині, Росії і в решті країн Европи суспільство було заморожене і ділилось на ясно розрізнені клясові прошарки ще задовго перед тим, як буржуазія виступила на арену історії. В усіх цих країнах буржуазія мусіла боротися й робити революції проти пануючої февдальної кляси, щоб самій стати господарем в своїй хаті. В процесі цієї боротьби буржуазія розвинула свою власну могутню клясову свідомість. Робітнича кляса, котра вже достатньо розвинулась на цей час, коли проходила боротьба буржуазії за владу, навчилася ще тоді розуміти значення кляс і, що більше, значення політичної влади та потреби організації для боротьби за ту владу.

В Европі буржуазія або розбила февдальну аристократію, або зрослася з нею. В обох випадках нові клясові лінії розподілу були знову скоро накреслені: як тільки народні маси відслужили буржуазії в боротьбі проти старого порядку, вони зразу ж були зогнані назад на своє місце. Не зважаючи на величезний розвиток промисловости на початках капіталізму в Англії, Франції, Німеччині й решті Західньої Европи, робітничу клясу трималося в стані деґрадації й зубожіння. Сільське ж населення, з другого боку, залишалося працювати в великих поміщицьких маєтках, що були залишками старого февдального ладу, або, в тих країнах, де земля була поділена, швидко підпадало під владу тих, хто контролював ринок та давав кредити, тобто, знову ж, буржуазії.

В таких умовах клясова свідомість більшого чи меншого ступеню з'являлася, як цілком природне явище. Для індивідуального робітника чи селянина перехід зі своєї кляси в клясу буржуазії був явною утопією. Він міг тільки надіятись поліпшити свої злидні та здобути трохи свободи, економічної безпеки та гідности тільки через об'єднання з собі подіб-

ними в намаганні поліпшити спільну долю. Робітники в Европі тому швидко захоплювались теоріями Маркса і інших мислителів, котрі бачили і описували суспільний процес розвитку в клясових поняттях. Ці мислителі пояснювали робітництву природу суспільства, в якому вони жили, і давали програму, як змінити його.

Досвід же американської робітничої кляси був цілком інший. Америка була новим континентом без февдальної землевласницької кляси. Приблизно ще майже 75 років тому в Америці завжди існував т. зв. «відкритий кордон» до необмежених земельних площ, доступних для кожного, хто тільки хотів їх обробляти. Постійне розширення цього кордону давало не тільки вихід для тих, хто хотів втікати від тяжкого життя міста, але й створювало постійно зростаючий ринок збуту для промисловості міст східнього побережжя. Хоч тут і була безоглядна експлуатація і величезні протиріччя між купкою багатих капіталістів і масами населення, проте тут був і далеко вищий життєвий стандарт, ніж в Европі, та далеко більша клясова рухомість знизу вгору.

По-друге, ця країна, що була так вільно й незв'язано зорганізована, що швидко розповзалася в усі боки, мала ще й іншу перевагу, зовсім невідому в Европі. Величезні океани, що відрізали її з обох боків від решти світу, робили непотрібним організацію й розвиток великої постійної армії, яка завжди призводить до тяжких податків та поневолення молоді робітничої кляси. А величезні внутрішні простори, що були відкритими для захоплення й використання, дуже сприяли уповільненню мілітаризації Америки для імперіялістичних потягнень поза її кордонами. Хоч державна бюрократія і почала розвиватися порівняльно рано в історії Америки, вона залишалася малою по розміру і відносно без значення аж до початку 30-х років нашого сторіччя. Політичні американські партії, що конкурували між собою за владу, не були ніколи клясовими партіями в европейському розумінні. Вони були мішаниною групових і територіяльних економічних інтересів, котрі шукали в урядові протекції для окремих вимог тієї чи іншої могутньої буржуазної групи. Вони були також великими об'єднаннями шукачів діла, на якому можна б заробити, і тому дивилися на здобуття урядової влади, як на те, що дасть їм такий «бизнес» або полегшить його здобуття чи знайдення.

Групи кваліфікованих робітників намагалися творити робітничі профспілки порівняльно рано в американській історії. Вони зустрічалися з такими ж самими, як і в Европі, заборонами, перешкодами й нападками капіталістів і уряду. І тому, понад сто років тому, почали творитись і робітничі об'єднання з чисто політичними програмами. Але всі такі спроби створення політичних організацій або були негайно локалізовані, або втяглися в загальні народницькі або «реформістські» рухи, які охоплювали час-від-часу цілу країну.

Велика криза, що почалася в 1929 році і продовжувалась до 1940 року, була важливою лінією поділу в американській історії. Вона сигналізувала той факт, що американський капіталізм досяг вже того ступеню розвитку, через який Европа давно перейшла. «Кордон» для розширення земель і ринків більше не існував. Американський капітал досяг того рівня, коли мусіли наступати або великі соціяльно-економічні зміни, або банкротство мусіло б ставати перманентним. Від 1931 року до 1940-го кількість безробітних в країні ніколи не спадала нижче 10-ти мільйонів.

Одначе, наслідком цієї кризи не було створення масових соціялістичних партій робітничої кляси. Наслідком радше був т. зв. «Нью Діл» президента Франкліна Рузвелта.

Швидкими темпами американський уряд перевів ряд широких міроприємств по допомозі безробітним. Звичайно, ці заходи ніколи не були цілком достатніми для мільйонів людей, що були без праці. Вони вистачали тільки якраз для того, щоб утримати соціяльне незадоволення в розмірах не небезпечних для режиму. Уряд гарантував безпеку капіталовкладанню в банках, видав широкі позички корпораціям, що обанкротились, і направив мільярди долярів в економіку з державної скарбниці. Це все створювало якусь можливість відновлення праці. Одночасно уряд видав закони, що полегшували організацію профспілок, скасовуючи ті закони, що раніше стояли цьому на перешкоді.

Американська робітнича кляса не пропустила цієї нагоди, цих поступок здеморалізованої буржуазії. В перший раз в американській історії основні галузі промисловості стали охопленими профспілками знизу догори, а в інших галузях економіки мільйони робітників теж організували свої нові профспілки. Працедавці відбивалися проти цього, як тільки могли, а робітники часто мусіли здобувати свої права на організацію в масових і часто кривавих страйках. Але все ж те, що здавалося цілком неможливим ще тільки кілька років тому, стало дійсністю. Великі профспілки виросли там, де перед кризою були тільки маленькі групки висококваліфікованих робітників, що їх ще терпіли працедавці.

Але чому оцей могутній вибух робітничої сили не закінчився сформуванням незалежної робітничої партії? Основна причина лежить все ж в ще величезному багатстві і продукційній потужності американського капіталізму. Він був ще такий могутній, мав так багато жиру на своєму тілі, що навіть буржуазні партії могли переводити певні реформи, які захоплювали й вели за ними робітників.

Після кризи наступив період повного затруднення й розквіту економіки в воєнних і післявоєнних роках. Такою могутньою була потужність американської промисловості, що вона могла озброїти й утримувати великі армії, посилати мільярди долярів допомоги своїм союзникам у війні і ще й утримувати високий життєвий стандарт робітника вдома. Після років безнадійного безробіття поява добре оплачуваної праці в воєнній промисловості для мільйонів людей видавалася щедрим добродійнням. А після війни ця ж сама величезна промисловість допомогла Америці утриматись від зповзання назад в хаос економічної кризи.

Американська робітнича кляса є, так би мовити, жертвою винятково сприятливого положення американського капіталізму. Протягом років кризи вона зробила великий поступ в організації профспілок. Вона проявила великі сили вибухової клясової дії в сприятливих обставинах. Але так довго, як буржуазне суспільство зможе забезпечувати їй високий життєвий стандарт і працю, так довго, як Америка зможе квітнути й збагачуватись за рахунок зубожіння й зруйнування решти світу, так довго й американська робітнича кляса залишатиметься підкупленою цими хабарями буржуазії і продовжуватиме клясову коляборацію в політичній сфері.

В останніх роках, одначе, навіть і клясово-коляборантські провідники американських профспілок почали проявляти деяке невдоволення існуючою політичною ситуацією. В минулому році вони навіть так розлютилися з приводу захоплення великими корпораціями контролі над всією воєнною промисловістю, що всі як один вийшли геть з урядових установ, де вони досі були мирними полоненими. Звичайно, вони повернулися туди назад, як тільки уряд побіцяв їм деякі концесії. Але в обличчі постійного пониження життєвого стандарту і зросту податків, спричинених зростаючою воєнною економікою, з'являються вже й інші прояви зростаючого невдоволення.

Крім того, в останніх роках робітництво стало ще більше свідомим того факту, що воно ніколи не мало й не матиме жодного впливу чи престижу в Демократичній партії, яку воно досі підтримувало. Обидві великі профспілки — Сі-Ай-О і А-Ф-Л — створили свої власні політичні комітети, які надають профспілкам політичну рису характеру, якої вони досі не мали. Досі ще, звичайно, функції цих комітетів зводились тільки до організації та агітації голосуючих робітників на виборах різних буржуазних кандидатів. Але де-не-де вони вже переводять кампанії і за виставленням своїх власних кандидатів, хоч навіть і в рямцях Демократичної партії, але проти волі партійної машини.

Було б тяжко точно передбачувати напрямок майбутнього розвитку американської робітничої кляси. Він залежить, наприклад, від того, в якій мірі тиск «холодної війни» призводитиме до зростання протиріч між клясами. Але винятково бурна й гаряча історія американської робітничої кляси в періоді творення профспілок дає нам підставу думати таке: коли нарешті прийде той час, що американська робітнича кляса зрозуміє, що її інтереси можуть бути забезпечені повністю тільки в її власній незалежній робітничій партії, то організація і розвиток цієї партії буде таким швидким і буряним, що здивує навіть і тих, хто працює вже десятки років для мети створення такої партії.

Бюрократична доба большевицької революції

(До 35-х роковин Жовтневого перевороту)

В одному з своїх передсмертних листів до ЦК РКП(б), в так званому «Заповіті», Ленін, даючи характеристу діячам большевизму, ніби ненароком кинув фразу, що мовляв Зінов'єва і Каменева не можна винуватити в їхній помилці (голосування проти збройного повстання в жовтні 1917 року), **«як Троцького не можна винуватити в його небольшевизмі»**. Ця характеристика зіграла вирішальну ролю в поразці опозиції Троцького, хоч в тому ж «Заповіті» Ленін назвав Троцького «найсильнішою людиною в ЦК».

Характеристика Леніна була назагал вірною. Від усіх інших партій і течій революційного соціялізму большевизм відрізнявся не програмою, а організаційною теорією, наукою про партію. Власне кажучи до появи поняття «сталінізм» ленінська наука про партію навіть в самому середовищі большевиків розумілась порізному. На XV з'їзді ВКП(б) в 1927 році Каменев пробував прокласти межу між ленінізмом і сталінізмом. Він тоді сказав, що ленінізм тільки забороняв фракції в партії, вимагаючи підпорядкування меншости більшості, сталінізм же вимагає не тільки підпорядкування більшості, але й «ідейного роззброєння», тобто, відмовлення від переконань.

Каменев мав і не мав рації. За Леніна дійсно не вимагали ідейного роззброєння опозиції, але воно витікало з організаційної науки ленінізму. Сам Ленін особисто всіх зусиль докладав, щоб зберегти в партії демократію, тобто, насамперед свободу критики. І треба віддати справедливість, що за Леніна навіть в найтяжчі роки громадянської війни, коли обставина вимагали від комуністів максимальної згуртованости й дисципліни, кожен рядовий партієць міг в промові на зборах говорити напр. так: «На мою думку товариш Ленін помиляється ось в чому»... Це не вважалось злочином. Взагалі ніхто в партії не мав привілеїв бути непомильним. Тепер кажуть, що Ленін пізніше дійшов би до того ж, до чого сьогодні дійшов Сталін, що Сталін це й є сьогоднішній Ленін.

Це невірно. І найкращим доказом невірности цього є історія з Тітом. Тіта можна вважати вірним учнем і Леніна, і Сталіна. Як і Сталін він не тільки не дозволяє в лавах югославської компартії будьякої опозиції, але югославських троцькістів, що хотіли б з ним співпрацювати, тримає в тюрмі. На зважаючи на це подібність між режимом Сталіна і Тіта дуже мала. Також мала подібність між режимом Сталіна і Мао-Дзе-Тунґа — другого учня сталінізму. Однієї спільности доктрини виявляється не досить, щоб режими були однакові.

Большевицька історія вважає першим теоретичним вкладом в організаційну науку ленінізму працю Леніна «Що робити?», написану на початку дев'ятсотих років. Істотою організаційної науки Леніна є проблема влади. В праці Леніна «Що робити?» ця проблема схована за поняттям «партія». Але партія це тільки форма влади. Чому Ленін не аналізував обох понять і партія, і влада? Чому взагалі не оперував поняттям «влада» (крім пропагандивного гасла — «влада робітників і селян»)? Чи він соромився демократичної доби, ідучи з демократичними силами проти царського абсолютизму? Чи йдучи до цілі інтуїтивно він не міг ще в ті часи збагнути близькости цих понять — партія і влада? В усякому разі всі учні й соратники Леніна, крім одного Сталіна, з організаційної науки ленінізму засвоїли тільки формальну її сторінку — пріорітет партії в революції. Вилущити ж з форми «партія» зерно — «влада» спромігся один тільки Сталін.

Невиразність постановки питання про владу в творах Леніна призвела до великої путанини. Практично для членства большевицької партії абсолютною цінністю була насамперед партія. Влада уявлялась як засіб реалізації ідей партії. Організаційна наука Леніна уявляла партію вже тільки інструментом в руках незмінного проводу для здобуття влади й реалізації ідей партії. Партія, як цілість, завжди тяжіла до внутрішньої демократії і в певній мірі завжди протистояла проводові, як «узурпаторові» влади. За наукою Леніна провід не завжди мусів діставати освячення своїх дій голосами більшости. Ленін не іґнорував голосування. Навпаки, цінив, як засіб активізації партії, а через неї й широких мас. Але коли таке голосування було неможливе або ризиковане й існувала можливість здійснити потрібні заходи без голосування, Ленін на це йшов охоче.

В свій час мало хто звернув увагу на такі слова Леніна, сказані на IX з'їзді РКП(б) в березні 1920 року: «Советський соціялістичний демократизм одноосібности і диктатурі ніскільки не протирічить; волю кляси іноді здійснює диктатор, який іноді один більше зробить і часто більш потрібний». Очевидно такий диктатор може вже не ставити на голосування своїх вчинків і вже не партія буде обирати його, а сам він добиратиме собі партію. Цю ідею большевицького абсолютизму зреалізував в повній мірі Сталін.

Не раз можна почути запитання: чому непомітний і бездарний Сталін зумів перемогти всі опозиції, перемогти таких талановитих вождів революції, як Троцький, Бухарин, Риков, Зінов'єв та інш.? Чому така впливова в Україні партія, як боротьбисти, скапітулювала перед большевиками? І т. д. Відповідь треба шукати в способі підходу до проблем революції тої чи іншої особи, партії чи течії. На нараді комісарів дивізій червоної армії в Москві в 1923 році від Троцького вимагали, щоб він взяв владу, а червона армія підтримає його. Троцький відмовився. Він бо не уявляв революційної влади одноосібного узурпатора, тобто, не був прихильником Ленінової організаційної науки. Словом, не був большевиком, а був партійним демократом. Сталінові ніхто не пропонував брати владу. Він здобував її сам проти всіх, бо з його точки зору це був єдиний вихід для революції. Для нього успіхи революції не уявлялись без постійного проводу, складеного з старих большевиків. Так справу уявляв і Ленін. Між тим Троцький загрожував постійному проводові з старих большевиків піддачою його під демократичне голосування партійної молоді. Для Сталіна було виключене те, що було можливе для Леніна: тримати незмінно владу при наявності критики й вільного голосування. Треба було або усунутись і допустити «меншовика» Троцького в вожді, або вбити критику й голосування. Він обрав останній шлях і країна вступила в добу сталінського абсолютизму. Фактично всі опозиції були демократичними опозиціями. Тим більше це торкається партії українських боротьбистів, що радянську систему мислила собі як робітничо-селянську демократію і не сприймала ідеї диктатури.

Ленінова концепція про одноосібного диктатора мала ту перевагу, що вона безумовно розширювала маневрені спроможності «диктатури пролетаріяту». Але ніхто не міг передбачити усіх її темних сторін і тих історичних висновків, які з неї витікають. Ніхто не міг уявити на що здібна одноосібна диктатура в умовах, коли всі засоби продукції відобрані в суспільства і людина поставлена в цілковиту залежність від держави. Але не можна спрощувати питання в той спосіб, що мовляв Ленінова наука породила Сталіна. Вона тільки передбачила те, що для большевизму було і необхідним, і неминучим.

Тепер большевицька пропаганда доводить, що без перемоги Сталіна над всіма опозиціями «диктатура пролетаріяту» в СССР потерпіла б крах. А революційні противники сталінізму пробують довести, що Сталін убив пролетарську революцію в СССР і створив передумови для перемоги контр-революції. Спробуємо вислухати арґументи тої й другої сторони.

Якби Сталін міг говорити одверто, він би сказав в своє виправдання таке. Щоб визвольна боротьба трудящих і поневолених народів мала успіх, треба насамперед зламати хребет світовому капіталові. Цитаделлю боротьби з світовим капіталом мусів стати СССР. Для цього СССР з відсталої аґрарної країни мусів бути швидко перетворитись на могутню індустріяльну країну, а цього не можна було досягти без ліквідації дрібного селянського господарства. Боротьба з двадцятьма мільйонами селянських дворів вимагала максимальної концентрації сил і централізації влади. Треба було ліквідувати всякі автономії, тобто, прибрати до рук протиставлені державним господарським органам профспілки, кооперацію, незалежного від держави дрібного власника, самоврядуючі союзні республіки й автономні області, і насамперед безкарно критикуючих центр старих большевицьких вельмож. Треба було створити залізну дисципліну й послух. Це коштувало колосальних жертв, зиґзаґів в політиці, нестерпного збюрократчення партії й державного апарату. Відрив від широких мас і потреба все підпорядкувати одному центрові змусили спертися на російський імперіялізм, зробити російський народ привілейованим, а тим самим створити національну нерівність і національні протиріччя. Але основна ціль досягнута: в СССР ліквідовано капіталізм і приватну власність на засоби виробництва, створено індустріяльно-оборонну базу революції, відкриваються можливості для нечуваного зросту продукційних сил і в найближчий час стандарт життя в СССР почне переганяти стандарт занепадаючих капіталістичних країн. На базі цих досягнень можна буде починати справжню демократизацію, ліквідацію бюрократизму й національної нерівности. Всяка спроба силою повалити існуючий режим, хочби й з найреволюційнішими цілями, об'єктивно означає допомогу капіталістичним інтервентам. Народ ненавидить існуючий режим, але ще більш не бажає капіталістичної реставрації. Розігруючи

цей свідомий і несвідомий страх перед капіталістичною реставрацією, режим нещадно подавлятиме всяку спробу боротьби з ним. Режим вірить, що доки існує небезпека капіталістичної інтервенції, його існування забезпечене.

Революційні вороги большевизму могли б на це відповісти так. Полишимо на боці питання чи можна було іншими (не злочинними) шляхами індустріялізувати совєтські республіки й забезпечитись від капіталістичної інтервенції. Числімось з фактом, що стався. Так, капіталізм і приватна власність на засоби виробництва в СССР ліквідовані і все те можна реставрувати тепер тільки силами капіталістичної інтервенції. Але згинаючи робітництво в баранячий ріг стахановщини, заганяючи селян в колгоспне рабство, видушуючи мільйони непокірних голодною смертю, розстрілюючи й засилаючи на которгу мільйони невинних, в тому числі найбільш зв'язаних з народом революціонерів, спираючись у безвиході на російський імперіялізм, большевизм мусів був добирати для того такий антинародний провід, для якого інтереси трудящих, революції й соціялізму стали порожньою фразою і прикриттям в боротьбі за особисте панування. В наслідок перелічених злочинств витворилась непоправна система підлабузництва, корупції, бездушности, жорстокости й сваволі. Створені кривавим потом трудящих колосальні засоби виробництва й найпередовіші форми господарства перетворено на знаряддя соціяльного й національного поневолення людини. Бездушно жорстокий режим пасивізує людей перед загрозою капіталістичної інтервенції і через те стає її спільником, як в 1941 році Сталін став спільником Гітлера, змусивши мільйони совєтських вояків подарувати Гітлерові без бою колосальні запаси зброї, виготовленої протягом трьох кривавих п'ятирічок. Немає ніякої надії на мирну демократизацію режиму злодіїв і вбивць. Перетворити колосальні багатства СССР з знаряддя поневолення людини на підвалини її щасливого життя, розкріпачити поневолені Росією нації і розвалити тюрму народів — СССР можна тільки в народній протибольшевицькій революції.

Так обґрунтована Леніном одноосібна диктатура призвела до ліквідації капіталізму й приватної власности, але в тій ліквідації й себе саму прирекла на революційне знищення. Успішне заперечення большевизму мислиме одначе не в формі нової, більш вдосконаленої, денікінщини (російської і не російської), а тільки в формі вищого етапу революції — боротьби за демократію уже існуючого безвласницького суспільства.

Цю революцію може ще стримувати тільки небезпека капіталістичної інтервенції. Але та небезпека не вічна, вона колись таки мине і революція колись таки прийде.

Саме до такої і тільки до такої революції готуються поневолені московським тоталітаризмом народи.

А. Бабенко

Література й життя

Про побут наших студентів

На початку 1952 року, в першому та другому числі журналу «Октябрь», надруковано роман Г. Свирського «Здравствуй, Университет!» На диво твір досить правдиво зображує життя й побут сучасного совєтського студентства, що є рідкісним явищем в сучасній літературі СССР. Щасливу, безтурботну життєрадісність молоді, яку зображує автор в своєму творі, все таки не рідко затьмарює похмура дійсність: шукання за шматком хліба, потреба пари взуття, а особливо — наявність соціяльної нерівности та вплив її на відносини між студентами.

. . . Щойно скінчилася війна. Життя, прокинувшись після тяжкого кошмару — війни, руїн, вбивств, пожеж, починає оживати знову. Разом з ним прокинувся й столичний університет. Скільки юних сердець чекало його пробудження. І діждались. Багатотисячний потік юнаків та дівчат з шумом заповнюють його обширні авдиторії. Вчорашні школярі, фронтовики, люди з усіх кінців країни, всіх національностей, несучи в серці палке бажання вчитися, рвуться потрапити в широкі двері університету. Та двері хоч і широкі, але не для всіх. Фронтовик Петро Гай, приїхавши до університету, покладав на нього великі надії. Бо ж де, в якій країні, відкриті двері науки навіть для простого селянського хлопця? — думає він. Та й на стінах університету красується плякат зі словами самого вождя: «За розквіт науки, тієї науки, яка не відокремлюється від народу!» Отож, кому тоді, як не Петрові мусять бути доступними двері університету, двері науки? Він же, виходець з колгоспного села, справжній представник народу. Ще підчас війни, будучи на фронті, Петро виплекав університет в своїх мріях, снив про нього. І ось, будучи вже на його порозі, він не може ввійти разом з іншими до його коридорів. Не може тільки через розпорядження міністерство, яке наказало, що до університету цього року приймаються тільки вчорашні школярі-медалісти. Для Петра ж, який всю війну пробув на фронті, втративши чотирі роки, двері науки замкнені. І ніколи б не здійснилася Петрова мрія — вчитися, якби раптово, мабуть з переляку, не відкликали цього бюрократичного розпорядження в зв'язку з прибранням з посади міністра — його автора.

. . . І ось Петро в університеті. Але як тяжко йому, заскорузлому фронтовикові, пробивати дорогу в науку. Як тяжко йти нога-в-ногу з тими, які щойно вчора прийшли зі шкільної лавки! А тут ще й напів голодний завжди, бо в студентській їдальні «більше, як пів картки, відрізають за сам суп», напів босий, бо ж хіба стипендії вистачить, щоб справити ще й нові черевики? А про костюм, то вже й говорити нічого. Треба спершу матері, вдові-колгоспниці, калоші послати. Та ще й з боргами розрахуватися . . . Дуже часто через ці обставини Петра охоплював песимістичний настрій і розпука. Непрохані думки свердлили голову: чи вистачить в нього сил, щоб пробивати тернистий шлях до науки; та й навіщо він ото вчиться, в той час коли мати бідує? Чи не ліпше було б кинути все й поїхати на рідну Україну, до матері, допомогти їй побороти злидні, які так обсіли її після війни? А якби він вчився, то що його чекає після закінчення? Столиця, рідне село, чи далека Середня Азія? В такі хвилини душевного заломання Петра охоплювала заздрість, сліпа ненависть до тих, які «тут відсиджувалися і дисертації писали, доки ми окопами пів землі перерили». Деякі товариші-студенти розуміли його, співчували, всіма силами намагаючись допомогти побороти його тяжкий стан, інші ж тільки сміялися з його простоти, з його ламаної російської мови, дивуючись, як він міг потрапити до університету . . .

Першою серед тих, що сміялися з Петра, вважаючи його інтелектуально недорозвинутим в порівнянні з собою, була Ліля Крилова, студентка-однокусниця. Була вона донькою видатного лікаря, отож і не дивно, що змалку, не знаючи злиднів, живучи в достатках і безтурботності, відпочиваючи на казкових дачах, роз'їжджаючи на «зіс-ах» з приватним шофером і нянею, годуючи собачку смаженим м'ясом в голодні післявоєнні роки, Ліля мала змогу посвятитися книжкам, звідки й походить її високий розвиток. В зв'язку з цим вона й показувала свою «вищість» перед Петром та іншими, йому подібними. На це її ставлення Петро з жалем говорить: «Якби їм, так як мені, прийшлося . . .». А Ліля й справді не могла зрозуміти ті обставини, в яких живуть її однолітки, як Петро і інші. І чи можна її винити в цьому? Ні. Винна система, яка з дітей заслужених большевиків робить справжніх вельмож. Може її батько, старий большевик і досвідчений столичний хірург, справді заробив право своєю власною працею на розкішне життя. Але чому ж, за яким правом, вже повага, заслужена батьком, піднімає й Лілю? Чому її однолітки не мають того самого, що має вона? Які її надзвичайні заслуги, що дають право на привілеї? Чи не більше право на це має Петро, який грудьми своїми обороняв оцих Ліль? А право тут просте: це право спадщини. І трагедія в тому, що цього не можуть змінити вже ніякі сили. Петро переконаний, що й комсомол вже не в змозі перевиховати таких, як Ліля, дітей бюрократії. «Якби комсомольське керівництво було в сто раз розумніше, ніж воно є, — думає Петро, — як воно зможе виховати, наприклад, у Лілі повагу до людей?!» . . .

Отже, не слід дивитися на сучасне покоління совєтської молоді, як на щось єдине, суцільне, як ми всі звикли. Покоління це складається з двох різних за своїм соціяльним положенням груп. Петро й Ліля — це дві протилежні групи молоді. Найбільш важливим є, що діти бюрократів — це нова група в совєтському суспільстві, з новою психологією пануючої кляси.

Для українського читача на еміґрації роман Г. Свирського цікавий іще й тим, що показує, яка проблематика хвилює в першу чергу молоде покоління в СССР і великою мірою також в Україні.

Ліда Горова

О. Зерницький

МІСТЕРІЯ ЖАХУ

Про повість Т. Осьмачки „Плян до двору"

В передмові до цієї повісти автор пише: «через те, що вона взята з реального життя, то імена людей змінені і події перенесені з тих місцевостей, де відбувалися, в інші, щоб гепева не змісила моїх героїв із землею». І автор попереджує цілий світ, щоб рятувався поки не пізно.

Але читач марно шукатиме в повісті «Плян до двору» точної копії «реального життя» доби колективізації, так, як то є, скажімо, в чотирьохтомовій хроніці Докії Гуменної «Діти чумацького шляху». Обізнаний з подіями 30-х років читач буде навіть розчарований: він побачить явне перекручення фактів, змішування дат, вигадування подій. Читач сміятиметься, коли вичитає з повісти «Плян до двору», що на початку колективізації селяни так спішили до праці, що не могли потовпитись і ставали «неначе ідучи в чергу один за одним», а голова колгоспу повідомляв їх перед роботою: «Трудодень два кіло, норма праці — нав'язати п'ять кіп». І люди ніби так щиро працювали, що не мали часу мовити одне до одного слова. В перші роки колективізації людей до праці виганяли з хат, ніяких норм не існувало, а поняття трудодень прийшло пізніше.

Голова колгоспу не мав ніколи поліційних функцій, не арештовував і не мордував людей. Не могли комсомольці прив'язувати непокірним селянам до шиї камінь і кидати їх в Бенерину Кручу. Ніколи «гепева» не влаштовувала на селі домів розпусти і не приневолювала селянських дівчат на очах у села ставати наложницями комісарів. Отже, історики і науковці, коли збиратимуть факти про добу колективізації чи «єжовщини», можуть знайти їх в хроніці Докії Гуменної, чи в хроніці Івана Багряного «Сад Гетсиманський», але не в повісті Т. Осьмачки «Плян до двору».

Але Т. Осьмачка і користується реальним життям зовсім не для того, щоб знімати з нього фотографічні копії і писати хроніки. Т. Осьмачка орудує елементами реальности не в ім'я історичної, а в ім'я мистецької правди, він творить містерію жаху, побудовану на реальній дійсності. І якщо читач не знайде в повісті «Плян до двору» таких точних фактів, як знайде їх у хроніках доби, то зате він так відчує душу українського селянина, трагедію міліонів, побачить такий образ гігантського налету хижака держави на сорокаміліоновий народ, якого ніякі факти з хронік доби не споможні ніколи занотувати. В цьому й є істота мистецької синтези, те, що відрізняє справжній поетичний твір від поверхових, хоч і мистецьки зроблених, нарисів. Власне так писав Гоголь. В його творах безліч фактичних помилок. В «Ревізорі» напр. не вистачає другого після городничого начальника в повітовому місті. Але ніякі хроніки тих часів і ніякі історичні монографії чи нариси не дадут нам образ миколаївської Росії так, як її дано в «Ревізорі». І хто знає — може друга після городничого постать заважала Гоголю сконцентрувати мистецький прожектор на основних персонажах комедії і він свідомо викинув її, орудуючи реальними фактами приблизно так само, як архітект орудує камінням, творячи величний храм.

Т. Осьмачка великий мистець і муза володіє його рукою навіть там, де він щиро хотів би висловити історичну правду. Але методи шукання історичної правди надто прозаїчні, вони завжди зв'язані з розрахунком, вони не раз банальні і муза гонить Осьмачку геть від них. Тому в нього можна часто знайти мистецькі ями, але ніколи банальности.

Т. Осьмачка прикутий до страшної трагедії українського народу тридцятих років, він заворожений нею. Тому, коли він навіть береться писати про передреволюційні події, як напр. в повісті «Старший Боярин», у нього виходять тридцяти роки. А втім не виключено, що дореволюційне тло «Старшого Боярина» було тільки маскою, за якою ховалась совєтська дійсність. Це творило протиріччя між фактажем повісті і її історичним тлом, бо хто б же там перед 1917 роком винищував в Україні цілі села, творив гайдамацькі загони, тікав світ за очі від страшної руїни.

В повісті «Плян до двору» вже не існує такої диспропорції між її фактажем і історією, автор не потрібує надуживати дійсністю — втискувати в мирні будні страшні бурі революційної руїни.

Так стоїть справа з історичною вартістю повісти Осьмачки «Плян до двору». Її вартість не в точності фактів,а в силі образів, вона має історичне значення тільки як мистецький твір. А з мистецького боку «Плян до двору» є твір, що розкриває світ, ніким ніде не бачений, світ гігантського зудару народу з зовнішнім насильником, щось подібне до того, як під ударами кочовників зникала з лиця української землі ціла трипільська культура, або коли народи гинули від нападів Атіли й Чінгіз-Хана. Автор повісти відчуває грандіозність подій і знаходить мистецькі засоби для їх зображення.

Саме в мистецькому пляні треба оцінювати й згущення в повісті історичних фактів та змішування дат. Бо ж яке значення мас для мистця, що людей мордували в обласних центрах, а не під церквою на селі? Що розстрілювали в підземеллях НКВД, а не топили в Бенериних Кручах. Що безпашпортні розкуркулені дівчата ставали повіями в місті, а не в рідному селі. Ба, власне для мистця має значення така концентрація фактів в одному пункті, ідучи за законом поетики про єдність місця, мистець має тоді змогу концентрувати всі події в одному селі Попівці, коло його улюблених і якихсь містичних Ротмистрівських горбів (згаданих і в повісті «Старший боярин»), оповити цей сконцентрований образ тугою людських душ, зловіщими проявами природи, таємницею ночі.

Ось деякі з тих образів: «А на самім вершку гойдалася ворона і дивилася у вікно на нього. Видно вона вже клювала такого десь під тином, край села, під час голоду. І мабуть думала теперь, що ось цей, що на лаві, пропаде дурно, бо не можна до нього добратися, аби хоч очі повикльовувати... Тепер чорного птаха вже не було. Він мабуть полетів туди, куди напевне повезуть і арештованого невмолимі слуги теж чорної та диявольсько-хижої сили, до якої кожний крук так стосується, як до апокаліптичного звіра кожна шерстинка на його шкірі... заїць по той бік яру кричав: «У-а, у-а, у-а»... Це означало, що ніч випустила в степу своє хижацтво до розбою та злочину і те означало, що ніч ніколи не була чутливою охоронницею безневинно-слабосилих істот... І в цей момент завив собака в тім самім місці, де кричав розпачливо заєць. Мабуть він його з'їв і завив. А темрява була однієї чорноти і в яру, і над яром. Собака ж вив дедалі все моторошніше, мабуть в його вічу стали ті кості, що біліють у день в яру, серед дощових вимоїн, перемішані з тими, які їх згризли. І може якраз собака, це усвідомивши, і так розпучливо завив. Його голос виходив із безвісті і пропадав так само у безвість. Цю пустку собачого світу і давало відчути моторошне виття. І мабуть, співчуваючи звіриній розпуці, переписала весь яр летюча зірка і розсипалася іскрами серед вечірньої темряви, далеко від того місця, звідки чулися звуки виття... І зірчин лет ударив по тім самім болючім місці у Скакуна, що і звіринні звуки, бо зірка теж виникла із безвісті і зникла туди».

У Осьмачки, як в «Слову о полку Ігоревім», природа співдіє з героями і тому образи його повісті такі пластичні й хвилюючі. Для підсилення їх поет мобілізує народні легенди, повір'я, пересуди. Ось та Бенерина Круча, в якій комсомольці топили людей: «круча та має недобру славу і селяни говорять, що душі людей, там загиблих на глибині, стогнуть проти страшного четверга й великодня і просять їх витягти і поховати по християнські». А ось образ самогубства зацькованого селянина: «Товаришу голово, Клунок Тиміш утопився у власній криниці, він упав туди сторч головою. І зараз із води видно тільки одну ногу, якою зачепився за жолоб».

В своєму пристрасному переслідуванні страшних подій поет забувається, порушуючи навіть умови реальности. Ось комісар «гепева» хоче зґвалтувати в порожній хаті дівчину красуню Мархву, селянський самородок, мрію героя повісти Нерадька, який тут уже з ножем чатує на ката. Але Нерадько чомусь бачить крізь темряву ночі в кімнаті з зачиненими вікнами «коли комісар, одірвавшись поцілунком, розкошуючи подивився в очі Мархви, та й знову припав устами до її вуст, — Мархвина ліва рука поволі обвила стан комісарів»... Читач жалів би, якби Нерадько не розглядів цього серед темної ночі в кімнаті з зачиненими вікнами. Так поет непомітно тягне за собою читача через усі закони реальности.

І знову, як і в «Старшому боярині», двоє найкращих, наймолодших, найдужчих і найзавзятіших — Нерадько й Мархва рятуються з апокаліптичного пекла, з світу убивств, голоду й розпуки. Але в «Старшому боярині» молода пара бере косу й граблі та йде в український світ — може десь на панщину, може в Донбас, тобто, залишається з Україною і творить її долю, — в повісті «Плян до двору» Нерадько з Мархвою тікають автом комісара «гепеви» до Румунії і, таким чином, випадають з українських подій. Вони не витримують містерії жаху.

Одначе український народ залишився там. Він живе й бореться. Він вирощує в новій дійсності нових нерадьків і мархв. І певне прийдуть нові поети, що оспівають їхню працю й їхню боротьбу. А Т. Осьмачка воліє залишитись великим поетом тільки тридцятих років старшого українського лихоліття.

Микола Скрипник і справа соборности України

ВІД РЕДАКЦІЇ: Тридцять п'ята річниця великої революції в бувшій Російській Імперії припадає на 1952 рік. Історія цієї революції вже є в великій мірі висвітлена і вивчена з різних боків. Зокрема історія революції на Україні в її національному аспекті є докладно висвітлена в творах дослідників і сучасників її. Проте треба зазначити, що перебіг революційних подій на Україні по совєтському боці є ще зовсім мало вивчений, хоч з історичної точки зору він має велике значення. Під цим розуміємо історію большевицьких організацій на Україні, історію політичних дій перших совєтських урядів України, історію українських радянських партій, що співпрацювали з большевиками, і т. п. Для вияснення цих маловідомих сторінок нашої історії ми вирішили опублікувати кілька документальних розвідок з цієї галузі.

*

Постать українського комуніста-ленінця Миколи Скрипника є великою загадкою на тлі народження, розвитку й загибелі українського національного комуністичного руху в роках 1917—1936. Роля Скрипника, як запеклого борця спочатку проти українських національних ухилів в большевицькій партії (напр. проти М. Хвильового), а потім за оборону рівноправности українських комуністів супроти російських партійців і його самогубство в наслідку обвинувачення його сталінцями в «націоналізмі», є вже в великій мірі насвітлена й відома. Проте, це тільки друга половина життя й діяльности Скрипника, яка починається приблизно з його участи в т. зв. «українізації» й кінчається на його смерті. Одначе, перша частина політичної діяльности Скрипника, а саме — в часі революції, є ще мало відома. Одну сторінку з цієї частини його діяльности ми й хочемо тут розглянути.

Перший совєтський уряд України був створений в Харкові 11-го грудня 1917 року. Створили його большевики, що провалившись на Першому Всеукраїнському З'їзді Рад в Києві, перевезли своїх малочисельних прихильників до Харкова, де й виділили цей уряд. Перший уряд складався з таких осіб: голова уряду — Юрко Коцюбинський, потім Микола Скрипник, секретар внутрішніх справ — Євгенія Бош, секретар воєнних справ — В. Шахрай, потім Ю. Коцюбинський, ще пізніше — Е. Неронович і А. Бубнов, секретар юстиції — В. Люксембург, пізніше — Лапчинський, секретар харчових справ — Є. Лугановський, фінансів — В. Авсем, праці, торгівлі й промисловости — Артьом-Сергеєв, пізніше — М. Скрипник, освіти — В. Затонський, пошти й телеграфу — Я. Мартьянов, зв'язку — С. Бакинський, сільського господарства — Є. Терлецький (лівий ес-ер), національностей — С. Бакинський, пізніше — М. Піонтковський та І. Кулик.

Цей уряд на початку мав владу тільки над Харківською губернією, Донбасом і районом Кривого Рогу. Москва, звичайно, негайно визнала цей уряд формальною владою Совєтської України, при чому В. Затонський був призначений послом-наркомом України в Москві при Раднаркомі.

Коли в січні 1918 року, в наслідок наступу російських військ Муравйова проти Української Центральної Ради, Київ був захоплений совєтськими військами, цей харківський уряд негайно переїхав до Києва. Там він пробув від 30 січня до 27 лютого по старому стилю. Київ вважався столицею Совєтської України.

В цей же самий час, тобто в січні 1918 року, в наслідок війни проти Центральної Ради й загального хаосу, на території сучасної України створюються большевиками дві нових незалежних совєтських республіки: т. зв. Донецько-Криворізька та Одеська Совєтські Республіки. В цей же час проголошуються ще й інші незалежні совєтські республіки: Кримська й Донська.

Ці «республіки» створювались скрізь по-різному. Основним фактором в їхньому творенні було захоплення влади в даній місцевості місцевою радою, опанованою большевиками. Така рада, захопивши в губерніяльному місті владу, негайно проголошувала свою губернію «незалежною республікою» для того, щоб надати своїй владі більшого авторитету та відокремитись від сусідніх губерній, де влада була в ворожих руках. Така ситуація існувала безпосередньо в випадку Одеської Совєтської Республіки, яка знаходилася на положенні острова серед українського моря Правобережжя, опанованого Центральною Радою, та скупчення великих військових сил, що ще лишалися вірними урядові Керенського, в районі румунського фронту. Подібне положення було й в випадку Кримської та Донської Республік.

Одначе, зовсім інше положення існувало на території Донецько-Криворозької Республіки. Походження цієї «держави» має зовсім інші коріння. Саме перед початком війни Муравйова й харківського уряду проти Центральної Ради, до Харкова прибув з російськими військами Антонов-Овсієнко, спеціяльний уповноважений Леніна по боротьбі з повстанням ген. Каледіна на Дону. Військо Антонова-Овсієнка саме повернулося з донського фронту, розгромивши Каледіна. Антонов-Овсієнко, окупувавши Харків, нічого не хотів чути про існування влади якогось там «українського» совєтського уряду. Між його штабом і харківським урядом виник гострий конфлікт в питаннях влади в місті й губернії. Штабовці Антонова видавали накази, що цілком протирічили постановам уряду, військо його окупувало залізниці, пошту й телеграф та навіть намагалося заарештувати членів уряду. Причиною конфлікту в основному було небажання Антонова визнавати владу «національних сепаратистів», якими він вважав харківських большевиків. Уряд пожалівся через свого посла Затонського в Москві Ленінові. Ленін тоді вислав дві телеграми Антонову-Овсієнку, просячи його помиритись з харків'янами й кажучи, що в відносинах з харківським урядом «є потрібний архітакт національний». Але дальший перебіг подій перервав ці спроби полагодження конфлікту. На той час почалася війна проти Центральної Ради і харківський уряд в скорому часі переїхав до Києва. Як тільки уряд залишив Харків, штабісти Антонова-Овсієнка перебрали владу в свої руки. Через пару днів, тобто, десь на початку лютого, в Харкові була проголошена незалежна Донецько-Криворізька Республіка, на чолі уряду якої став старий російський большевик Артьом (Сергеєв), який перед цим відійшов з посту секретаря для справ праці, торгівлі й промисловости в харківському уряді України.

В такий спосіб на початку існування совєтської влади на Україні територія УРСР обмежувалась тільки приблизними кордонами української гетьманської держави часів Катерини II. Основні промислові райони Харківщини, Донбасу й Криворіжжя, як також і портовий район Одеси, були вилучені з української території. Російська великодержавна політика ясно проглядала крізь ці лаштунки й політику місцевих большевицьких організацій. Ми не можемо твердити, що такий переділ України був безпосередньо керований з Москви. На це немає ніяких доказів, хоч очевидним є, що Москва не була б проти такого переділу, тим більше, що вона зовсім не протестувала і ніколи не засуджувала пізніше цих спроб місцевих большевицьких провідників. Одначе, фактом є, що цей переділ переводився безпосередньо саме місцевими большевиками і це є зайвим доказом того, яких поглядів в національному питанні дотримувались большевики на місцях: вони зовсім не звертали на нього уваги, для них тільки Росія, а все інше — звичайні інтелігентські вигадки.

В кінці лютого 1918 року совєтський уряд України евакуювався з Києва, втікаючи перед наступаючими німецькими військами та армією УНР. Ще перед евакуацією в уряді почався конфлікт між Скрипником і Коцюбинським та Євгенією Бош. Конфлікт виник в основному з приводу взаємних обвинувачень в неспроможності налагодити мирне життя в Києві, забезпечити робітникам зарплатню й харчі і т. п. В Києві тоді був голод і повна розруха. Одначе, в скорому часі конфлік прибрав і інше забарвлення. Російський Раднарком через свого представника Юрія Пятакова, який був одночасно й представником Державного Банку, заборонив київському урядові вживати в обігу гроші, випущені Центральною Радою, але натомість совєтських грошей не давав і друкувати совєтські гроші забороняв. Скрипникові скоро стало ясно, що така фінансова політика є основною причиною неспроможності київського уряду подолати економічну розруху: не було грошей, щоб виплачувати зарплатню не тільки робітникам, а й Червоній Гвардії та Червоному Козацтву, і не було грошей, щоб платити селянам за довіз харчів. Євгенія Бош і Коцюбинський намагалися боронити Раднарком перед нападками Скрипника.

Але на цей час прийшла евакуація. Уряд виїхав в напрямку Полтави. По дорозі в Полтаву конфлікт в уряді ще більше загострився і в наслідку цього Є. Бош, Авсем, Коцюбинський і Бакинський зложили свої повновласті. Опозиція ця обвинуватила решту членів уряду на чолі з Скрипником в «підписуванні паперів і нічого не робленні» і пішла собі геть в армію, добровільцями на фронт. По прибутті в Полтаву Скрипник поставив вимогу кооптувати в склад уряду кількох українських большевиків зі складу київського й полтавського партосередків на місце вибувших. Хто саме був кооптований в уряд, на жаль, докладно не відомо. Відомо тільки, що підчас кооптації з уряду вийшов геть також і Шахрай і уряд став «цілком новим».

Новий уряд, очолюваний Скрипником, видав в Полтаві дві важливих постанови. Перша постанова проголошувала скликання II Всеукраїнського З'їзду Рад в Катеринославі. А друга постанова, від 7-го березня 1918 року, проголошувала об'єднання Донецько-Криворізької, Одеської, Кримської й Донської совєтських республік в одній Українській Совєтській Республіці.

Ця друга постанова є надзвичайно важливою віхою в історії совєтської України. Офіційна її назва є «Декларація Центрального Виконавчого Комітету Рад України від 7-го березня 1918 року про об'єднання чотирьох республік». Декларація відображує в собі цілий ряд політичних позицій Скрипникового уряду в його відношенні до позицій російських большевиків всередині партії на Україні. Найхарактернішою рисою цього документу є формулювання ним підстав приєднання чотирьох совєтських республік до України. Можна здогадуватись, що російські большевики обороняли незалежність тих своїх «республік» від України тим аргументом, що населення Харкова, Донбасу, Криворіжжя, Одеси і т. д. не було виразно українським в своїй більшості. Видно з цієї причини Скрипник ставить в основу акту про приєднання цих республік територіяльний, а не національний принцип. Декларація починається словами: «Ми ніколи не розглядали Українську Радянську Республіку, як національну республіку, а виключно, як радянську республіку на території України». На підставі цього аргумент про меншість українського населення відпадає, а Україна, як територіяльна одиниця, ставиться в аспекті її історичних кордонів. Тому декларація продовжує, що нова Українська Радянська Республіка має бути «в кордонах III й IV Універсалів, тобто, в тому числі й ті частини України, які складають Донську, Донецьку, Кримську й Одеську Радянські Республіки». Характерно відзначити, що тут Декларація покликається на III і IV Універсали Центральної Ради, як на юридично повністю обґрунтовані акти. З таким трактуванням актів Центральної Ради ми ще зустрінемося нижче.

Як безпосередню причину для цього об'єднання Декларація приводить аргументи военно-стратегічного порядку: «а) об'єднання створюється з метою всесторонього збройного захисту радянської влади на території, на якій організується спеціяльний Комітет по боротьбі з контрреволюцією із представників 4-х Радянських Республік; б) жодна з входячих до об'єднання республік не може без відому й згоди урядів решти республік вийти з об'єднання чи заключати таємні угоди; в) до цього Комітету переходить вся повнота влади по формуванню, організації та керівництву военно-технічними силами; г) головнокомандуючим військами Української Радянської Республіки т. Антонов-Овсієнко призначається спільним головнокомандувачем всими збройними силами». Призначення Антонова-Овсієнка головнокомандуючим треба мабуть розглядати як факт, призначений для запевнення в вірності російському Раднаркому та для злагодження заторкнутих інтересів Донецької «республіки» в Харкові або як єдиний вихід з положення з огляду на брак большевицьких військових фахівців на Україні в той час. (Муравйов в той час вже був відкликаний назад до Росії, гостро обвинувачений за терор на Україні).

Одначе, як відомо, ця друга частина Декларації про об'єднання не була виконана. Антонов був справді головнокомандуючим, але об'єднаного комітету з представників інших «республік» створити не вдалося. Перша ж частина Декларації, а саме — юридичний акт об'єднання українських територій, став фактом. Найважливішим в цьому факті було те, що при проголошенні цієї Декларації в Полтаві не було жодних представників від урядів згаданих чотирьох «республік» і вони цієї Декларації не підписували. Іншими словами це значить, що Скрипник перевів об'єднання України насильно, без відому й згоди згаданих «республік».

Що ті «республіки» були ефемерним явищем свідчить, звичайно, той факт, що вони не опротестували перед російським Раднаркомом своєї насильної ліквідації. Вони постали тільки в наслідок групової політики російських членів партії на Україні. Одначе, не треба думати, що об'єднання їх пройшло Скрипникові так гладко й без спротиву. Нічого подібного.

Другий Всеукраїнський З'їзд Рад, скликаний урядом Скрипника, відбувся в Катеринославі 18 березня 1918 року, якраз за кілька днів перед окупацією цього міста німцями. На з'їзді в більшості опинились представники українських і російських лівих ес-ерів, але вони тоді були в союзі з большевиками. Цей з'їзд, як відомо, проголосив самостійність Радянської України і її окремішність від Росії, але це був тільки тактичний крок, вимушений Брестським миром між Совєтською Росією й Німеччиною, бо, відокремлюючи Україну від Росії, большевики на Україні розв'язували собі руки і могли продовжувати війну проти німців, не порушуючи Брестського договору.

На цей з'їзд прибули й офіційні делегати від Донецько-Криворізької, Донської й Кримської республік. Маючи запевнену підтримку великої кількости голосів російських лівих ес-ерів, вожді яких — Камков, Карелін і Штейнберг саме приїхали на Україну з Росії, бо не погодились на Брестський мир і хотіли продовжувати війну проти німців, делегати цих «республік» звели на з'їзді гарячий бій з большевицьким українським крилом Скрипника над проєктом резолюцій по питанню державного устрою Совєтської України. В основі вони погодились на об'єднання своїх «республік» з УРСР, але вимагали для себе автономії в складі України. Полтавська ж Декларація Скрипника, як відомо, такої автономії їм не передбачала. В наслідку довгих дебат і суперечок обидва крила прийшли до компромісу. Об'єднана большевицька фракція на з'їзді внесла компромісовий проєкт резолюції по питанню державного устрою України, в якій заявлялося знову, що з'їзд «визнає Україну в рамках III й IV Універсалів», але й «розглядає Українську Радянську Республіку, як республіку федеративну, об'єднуючу всі радянські об'єднання — вільні міста й республіки, як автономні частини Української Федеративної Радянської Республіки». (Див. «Вестник Украинской Народной Республики», Екатеринослав, 20/7 марта 1918 г., № 45).

Одначе, федеративна Україна не існувала довго. Рівно через два дні з'їзд роз'їхався, а уряд УФРР евакувався на територію «Донської Республіки» в Таганріг, а звідти, після окупації цього міста німцями в кінці квітня 1918 року, — в Москву. А коли знову 20 листопаду 1918 року совєтський уряд України повернувся з Червоною Армією до Харкова, про «республіки» й «федерації» вже більше не було мови. УРСР стала існувати в своїх сьогоднішніх кордонах.

Так загадковий політик Микола Скрипник спричинився до ліквідації небезпечного прецеденту — дроблення Соборної України на окремі «республіки».

Всеволод Голуб

Використані матеріяли:

«Історія КП(б)У в матеріялах і документах», Істпарт, Партвидав, 1933 р., том 2-й, стор. 258-280.

І. Кулик: «Огляд революції на Україні», Частина I, Всеукраїнське Державне Видавництво, Харків, 1921 р., розділи X, та XIV.

Е. Бош: «Год борьбы», Истпарт, Государственное Издательство, Москва, 1925 г., Часть III, разд. 2-й и Приложение.

Дискусійний відділ

Чи УРДП соціялістична партія?

(відповідь Ів. М-кові)

Така вже особливість буття, що складається воно з самого тільки «чорного» **або** «білого», «гарного» **або** «поганого» і що до всіх його проявів можна займати чітко визначене становище, одним словечком «так» або «ні».

Це стосується особливо нашого руху, який зродився і існує в незвичайно важкій до визначення, незавершеній, переходовій добі.

Тому, коли Ів. М-ко на питання чи УРДП є соціялістична партія — відповідає — «ні» (гляди мин. число «Вперед»-у) — ми мусимо такій категоричності категорично протиставитися.

На початок маленька заввага морально-престижевого характеру: приймаючи за основу клясифікацію сов. суспільства за І. М-ком, ми можемо сказати, що УРДП на післясталінській Україні складатиметься з елементу неприхильного до соціялістичної ідеології, але зорієнтованого на безкласове суспільство і з елементу соціялістичного, теж безклясової орієнтації.

Вже сама така структура нашої партії в майбутньому не дозволяє нам на будь-які про- чи соціялістичні декларації... (тай вкінці такі декларації, як побачимо далі, навіть не відповідають дійсному станові).

Навіщо дратувати і відштовхувати «емпіриків» ідеологічним «штампом», або соціялістів — «несоціялістичністю» нашого руху?!

Навіщо це робити **тепер**, коли тут на еміґрації — нашими найкращими і найпослідовнішими союзниками (нехай і не однодумцями) є ліві соціялісти? Їхні шляхи інші, але мета ця сама: демократичне суспільство без експлуататорських кляс. Якщо б у майбутньому

Захід не визволився від всіляких імперіялізмів і нашій безклясовій державі погрожував ударом, хто ж буде стримувати ворожу руку — хто ж, як не вони, **справжні** соціялісти? І якщо б нашому народові судилася роля ґеґемона в боротьбі за соціяльну і національну справедливість у світі — чи буде нам **тоді** сенс «відхрищуватися» від соціялізму?

На нашу думку Ів. М-ко допускається змішування понять, пишучи, що укр. соціялісти на еміґрації виступають за реставрацію приватного капіталізму в Україні, отже **тому** нам не слід називатися соціялістами. По-перше — чому нам треба вважати речником українського соціялістичного руху ту його частину, яка є на еміґрації (і то не від сьогодні, та й не від учора . . .). По-друге, Ів. М-кові найкраще відомо, що йдеться тут про «соціялістів» **по назві**, а не по суті і що до них даються примінити слова старого Енґельса: «Ми з Марксом сіяли драконів, а збираємо блохи».

Справжніх соціялістів не треба шукати в еміґрантських «соціялістичних» партіях, а якраз у більшості поза ними . . .

Але залишімо тактичні міркування і перейдім до більш істотних. Очевидно кількісну більшість нашого майбутнього членства на Україні творитимуть несоціялісти (до того питання далі повернемося — воно не таке просте); люди, які захотять себе називати соціялістами, будуть у незначній меншості. Тут я згідний з Ів. М-ком, що таку партію не слід **називати** соціялістичною. Але далі приходить нам у допомогу сам Ів. М-ко, пишучи, що порвати з першими (не соціялістами), значить позбавити наш рух мас, стати сектою, порвати з другими, значить **обезголовити** його ідейно (слово «обезголовити» дозволяю собі підкреслити).

Так, саме обезголовити! Тут і є ціла програма, що «голова» в нашому рухові мусить бути, в кожному разі поки що соціялістична — так довго, як довго не визріє в Україні (тай може у цілому світі) інша революційна школа боротьби за прогрес, свободу і справедливість — продовження в нових умовах **найкращих** соціялістичних традицій.

Доки того не буде, доки сьогоднішні «емпірики» не розроблять своєї «доктрини» — нам не треба соромитися ідейного керівництва «доктринальних» соціялістів у нашому русі.

Ясно, що вже сьогодні ми повинні йти в напрямі розробки нової ідеології — ідеології безкласового суспільства. Така ідеологія виростає із соціялізму і переростає його — йде вище нього, як його більш досконале продовження. Але ж наразі нам зі соціялістами «по дорозі» — нас об'єднує спільний ідеал боротьби за безклясове суспільство, і не міняє тут справи факт, що частина націоналістів **теж** стала на цей шлях . . .

Соціялістів об'єднує мета, не умови, в яких вони діють — про це здається став забувати Ів. М-ко. Він чомусь завзято «сватає» соціялізм з приватно-капіталістичним суспільством, забуваючи на одну хвилину, що він же сам передбачає «існування» соціялістів в сьогоднішньому СССР — як окремих одиниць, стомлених, але не зневірених, живучих у повній ідейній ізоляції. Так все ж таки і **там** є соціялізм . . .

Ми боремося за безклясове суспільство, користуючись науково теоретичним багажем соціялізму, і тут ми соціялісти (навіщо нам відкидати цей багаж, коли навіть не соціялісти Горновий — Полтава приймають поодинокі його елементи. Та й скажіть в кінці, що залишиться з нас, коли ми відкинемо все те, що **в наших ідеологічних надбаннях належить** соціялізмові?!).

Але перед нами виринає з усе більшою і більшою конкретністю проблематика суспільства без боротьби кляс, під час коли всі соціялістичні рухи живуть в основному проблемами класового суспільства, отже тут ми не соціялісти.

Яка ж в основному генеза виникнення нашої дискусії? На мою думку йдеться в ній не стільки про суть, скільки про слово, означення. «Habent ma fata libelli!» — І слово «соціялізм» теж має свою історію. — Коли Маркс і Енґельс писали свій «Маніфест», вони не назвали його «соціялістичним», а комуністичним, щоб відмежуватися від, на їхню думку, ненаукового, сектантського, «утопійного» **соціялізму.** Енґельс, називаючи II-гий Інтернаціонал соціялістичним, реабілітував це слово, надаючи йому революційний зміст. Коли практика II-го Інтернаціоналу показалася не революційною — Ленін уважав соціял-демократію скомпромітованою і назвав свою партію й інтернаціонал знову комуністичними.

Сьогодні — з точки погляду підсовєтської людини, слово «соціялізм» і «комунізм» є рішуче неприємливі, як шильдові слова сталінської бюрократичної тюрми народів. Та навіть західнє розуміння тих слів, перетрансноноване у післясталінську дійсність, не знайде там одобрення. Бо ж ані соціял-демократичний реформізм і «виростання» з приватного капіталізму, ані тоталітарне розуміння і здійснювання диктатури пролетаріяту не матимуть місця в системі безклясової демократії.

Одначе ті самі маси післясталінського суспільства, що з нехіттю і недовір'ям ставитимуться до слова «соціялізм» — будуть, як це нам сьогодні цілком певно відомо, у своїх **конкретних вимогах** більш „ліві", більш соціялістичні, ніж найлівіші партії Заходу! Вони будуть носіями не доктринального, а куди важливішого — практичного соціялізму.

Ось чому, маючи на увазі більшість нашого поневоленого народу, ми не повинні деклярувати ні соціялістичність, ні асоціялістичність нашого руху. Прийде час, вияснится картина, і тоді завжди встигнемо відмежуватися від старого, декляруватись за новим. — Наразі на такі «відмежовування» ще надто невчасно.

Бурштинський Євг.

Короткі завваги до статті Євг. Бурштинського

Я згоден з Євг. Бурштинським, що «ми не можемо деклярувати ні соціялістичність, ні асоціялістичність нашого руху». Але якщо ми не можемо деклярувати соціялістичність УРДП, то це й значить, що УРДП не є соціялістичною партією (як не є, очевидна річ, і антисоціялістичною).

«Вже сьогодні, — слушно каже Євг. Бурштинський, — ми повинні йти в напрямкові розробки нової ідеології — ідеології безклясового суспільства». Але та ідеологія напевне відрізнятиметься від ідеологій всіх на світі соціялістичних рухів. Не в розумінні заперечення їх, а як зовсім новий і відмінний етап в боротьбі за суспільство без визиску людини людиною. Саме в цьому розумінні я в моїй статті і вважав, що УРДП не є соціялістичною партією.

Завдання авторів «Вперeду» полягає, на мою думку, не в визначенні нашого ставлення до соціялізму, яке всім відоме, а в обговоренні проблем післябольшевицького суспільства, чим я й займався в статті «Чи УРДП соціялістична партія?»

Ів. М-ко

Гл. попереднє число «Вперeду», стаття Ів. М-ко «Чи УРДП є соціялістична партія». Помилково не було зазначено, що стаття була дискусійна.

До питання основних заложень націоналізму

В канадійському журналі «Голос Молоді» за 1952 р. (весна) появилася стаття д-ра Янова п. з. «Основні заложення націоналізму».

Вже сама особа автора — промінентного націоналістичного діяча 30-років — примушує нас зупинитися над цією статтею і ще раз зачепити питання — що являє собою український націоналізм сьогодні.

На початку мусимо (з радістю) ствердити, що з двома третинами статті д-ра Янова ми повністю згідні. Там іде мова про такі загальновизнані і очевидні прикмети людини-громадянина, як напр.: людина жива, твереза, розумна, яка має повну пошану до гідности другого народу, сповнена національної гордости, чинної любови до народу . . . людина активна, динамічна, жертвенна, сильної волі і т. д. . . .

Ми питаємо: хто не бажає таких загальнолюдських (не тільки «націоналістичних») прикмет своєму рухові? Який політичний педагог (та й взагалі педагог) не старається прищепити їх своїм адептам? Кожний старається — будь він націоналіст, соціяліст, чи ліберал. Бо названі якості етичні, не політичні і ніхто не має підстав твердити, що напр. серед націоналістів вони найбільш поширені.

Та все ж таки — які положення і тенденції статі д-ра Янова слід визнати, як специфічно націоналістичні? Кого треба вважати націоналістом?

Відповідь на друге питання взагалі не легка: ідеологічний «діяпазон» українського націоналізму — від д-ра Янова до Горнового такий широкий, що по справжньому доводиться говорити щонайменше про два націоналізми . . . (Ми на сторінках «Вперeду» завжди чітко відрізняли націоналізм крайовий від націоналізму еміґраційного). Інакше д-р Янів. Він під націоналізмом розуміє тільки еміґраційні його течії, як це видно хоча б із таких слів: «Щоправда, одна з груп досить основно відступила від визнаваних колись засад націоналістичної ідеології і практики, але дві другі далі визнають засади націоналізму». — Формуліровка вправді трохи «завуальована», проте ясна: дві «ортодоксальні» групи, це ОУН Мельника і Бандери; третя — «відступницька» це ОУН на Землях та близьке до неї ЗП УГВР на еміґрації (в тій мірі, в якій ця інституція ще не страшиться обороняти позиції УГВР в Україні).

Але, коли говорити про ЗП УГВР, то в ідеологічному відношенні вона нічого «свого» не висунула: в писаннях цього середовища ми знаходимо «всього тільки» спробу (не завжди вдалу) переказати ідейно-програмові матеріяли ОУН на Землях. Це дуже характерно, що д-р Янів у душі не вважає українське підпілля в краю — націоналістичним. До речі — в статті навіть згадки немає про ідеологію ОУН — УПА . . .

Ми теж твердимо, що ця ідеологія не є націоналістична. — Така фірма тільки звужує і деґрадує український революційно-визволь-

ний рух на Землях. Та все ж таки, коли Полтава і Горновий вважають себе націоналістами, ми не настоюємо щоб вони не робили цього. Що більше — ми це навіть сприймали як деяку реабілітацію слова «націоналізм».

Якщо націоналізм стремить до єдности і сили нації, до її самобутности, то такий ідеал можливо здійснити тільки в безклясовому суспільстві: там буде виключений всякий егоїзм і роздор в суспільному маштабі. Без приватної власности на засоби виробництва, без «інвестицій» різних імперіялістичних опікунів, живучи з власної праці і нікого не експлоатуючи — створимо небачений в історії національний моноліт, де кожен громадянин буде органічно звязаний з цілістю суспільства, як її рівноправний «співвласник» і «співволодар».

Якщо так розуміти націоналізм, тоді Полтава не гірший націоналіст від Мельника — Бандери, а кращий...

Д-р Янів кількакратно намагається дуже різко відмежуватися від, на його думку, первородних соціялістичних гріхів.

Він пише: «Заперечення інтернаціоналізму не є однозначне з виключенням міжнародної співпраці; але заперечення інтернаціоналізму негує таку форму співпраці, яка вела б до затрати національної особовости, національної індивідуальности».

Тут треба виснити маленьке непорозуміння. — Метою інтернаціоналістів не є затирання національних особливостей. Це стосується радше космополітів, але ж вони не є політичною силою. — Навіть Маркс писав в «Ком. Маніфесті», що робітництво повинно об'єднуватися для клясової боротьби в національні організації.

Отже хто ж тоді за усунення національних різниць? (Не конфліктів — ті треба усувати!).

Друге подібне, теж не дуже щасливе «відмежування» маємо в такому реченні: «... не беремося за соціяльне визволення в соціялістичних інтернаціоналах, бо соціяльне визволення українського народу (як це сьогодні є зовсім ясним) не прийде без національного визволення».

Для п. д-ра Янова соціялістичний інтернаціонал це якийсь жахливий чортівський млин, що перемелює многогранне національне зерно в аморфне, безбарвне космополітичне борошно... Насправді, — кого ж соціялісти досі так «перемололи»? І якщо погляд про нерозривність національного й соціяльного визволення українського народу є для д-ра Янова єдиним сумнівом, щоб вступити в соціялістичний інтернаціонал — так він може вступати туди хоча б і сьогодні: його вимога буде там напевне прийнята одноголосно і без застережень!

В нашому обговоренні не можемо теж оминути ортодоксальне гасло «Україна понад усе!».

Розуміючи його «слабі сторінки», д-р Янів спішить з коментарем: «Україна понад усе не значило, що Україна має бути найвищою етичною вартістю в цілій вселенній, а тільки найвищою цінністю на землі».

У християнській гієрархії вартостей «понад усе» є все ж таки Бог. Крім того, закон любові до ближнього обов'язує (в наслідок слабих технічних можливостей людства) наразі тільки на землі (не в цілій вселенній). Значить навіть на землі Україна не є найвищою цінністю — очевидно для християнина. Може тоді йдеться тут про Україну, як найвищу політичну цінність? (так яке ж це буде «понад усе»?).

Ми думаємо, що навіть для політика найвищою цінністю на землі повинна бути людина, і тільки в обсязі того поняття — не поза ним — українська людина. Якщо не хочемо **в принципі** відділити політику від етики...

Розуміє ті справи д-р Янів і тому напринкінці скромно відмічає: «конфлікт між націоналізмом і релігією аж ніяк не лежить у програмі українських націоналістів.»

Очевидно, визначення — «націоналізм — це активний, динамічний патріотизм» — за широке, бо може відноситься не тільки до націоналізму. Але твердження в роді «нація понад усе», «всі великі речі в світі створені для нації і за посередництвом нації», «історія — це історія нації» — такі твердження є чисто націоналістичні.

Коли аналізувати їхній зміст холодно і безпристрасно, ми побачимо, що всі вони, в кращому разі, настільки правдиві, наскільки неправдиві, що всі вони вимагають стільки обмежень і «уточнень», що говорити про їхню науково-логічну правильність не приходиться. Та все ж таки ці ідеологічні положення українського націоналізму мали колись силу, завершеність, стрункість і динамізм, були колись важливим політичним рушієм, стимулом і керівництвом до дії. Це було в 30-ти роки на зах. землях. Правда, своє значення вони завдячували не об'єктивно-науковій логіці, на яку зрештою ,вони навіть не претендували, тільки вірі — вірі їхніх визнавців — боєвиків довоєнної ОУН.

Сьогодні криза всіх еміграційних ОУН саме в тому, що немає вже тієї віри, надто бо багато прийшлося зревідувати й відкинути з колишнього ідеологічного храму, надто відносними показалися колись «абсолютні» вартості: не стало у що вірити. Сьогодні немає одного націоналістичного світогляду — існують тільки деякі його елементи — щоб не сказати — розбитки.

Бере д-р Янів у руки ті черепки колись пишної вази, радується їхнім блиском, згадує красу цілості — так що ж — і він сам не вірить, щоб ту цілість можливо було воскресити, або створити на її місце нову, достосовану до сучасного. Дарма... не такі тепер часи!

Правда, є ще одно середовище, де віра не згасає. де йде боротьба, де культивується жертвенність і гарт, де гордо палахкотить полумя, що його колись запалила ОУН: це Край, УПА, наше підпілля...

Дивиться д-р Янів, але в його погляді не відбивається ні подив, ні зрозуміння: мовляв, добре, але ж вони відступили від націоналізму...

Та й дивно ж... ті самі люди, та сама організація...! І вони колись стояли над розбитим черепком націоналістичної ідеології. Тобто не стояли, а зразу взялися за діло і стали творити нове — ще краще, ще могутніше. І не з ресентиментів, не зі старих недобитків, а з живої дійсности. Вони стали, як каже Полтава — «безжалісними емпіриками».

Ресентименти минулого — це «привілей» еміграції.

І її трагедія.

Б. Є.

З моїх особистих вражінь

(До дискусії про досвід другої світової війни.)

Моїм товаришам, що загинули від голоду, спраги, холоду й розстрілів у полоні німецьких фашистів, присвячую ці записки.

Дискусія у «Вперед» про досвід другої війни спокусила й мене поділитись деякими думками й досвідом. Війна! Це жахливе слово викликає в народі страх і відразу. Проте ще не відгуділи громи другої війни, як уже стоїмо на порозі третьої. Зараз пишуть, що війна буде вестися проти комунізму (читай московського імперіялізму). Та чи це справді так? Провідний політик світу Черчіль каже, що, у відповідь на одну атомову бомбу кремлівських розбишак, союзники кинуть двадцять. Тобто, мова йде не про знищення большевизму, а про знищення цілих народів, поневолених... большевизмом.

Говорять, що в другу війну народ обороняв совєтський режим. Ні, він обороняв себе, коли розгледів що таке фашизм. Трудовий народ підтримував совєтську владу до так званого «крутого повороту» в політиці партії. Далі пішла «генеральна лінія» з страшними жорстокостями і ворожість народу до режиму досягла перед початком війни найвищої точки. Я маю безліч прикладів з практики. Один машиніст-залізничник запитав мого знайомого куди той збирається. — До армії. — «Краще зараз бути в армії, навіть у в'язниці, ніж працювати на виробництві за цими драконівськими законами» — сказав машиніст. Драконівські закони, тюрма за спізнення на роботу, закріпачення робітника на місці праці, — все це остаточно переконало людей, що совєтська влада смертельний ворог народу. І таке порівняно легке просування в перші місяці війни німецької армії, з нечуваними в історії воєн масами полонених, пояснюється саме небажанням вояків і командування захищати злу мачуху — Совєтський Союз. Звичайно, в перемогах німців відограв ролю і бойовий досвід німецького вояка, організованість німецької армії, тримання її командуванням ініціятиви в руках, але головна причина успіху — згадана ненависть народу до совєтського режиму.

Наскільки бойовий дух совєтської армії був низький і вона виявляла всі ознаки деморалізації і розкладу, свідчать такі факти. Нам, новопризваним до армії, уже на третій день зачитали «таємний» наказ Сталіна про розстріл шестидесяти совєтських генералів ніби за зраду. Тоді ж був зачитаний другий наказ про заочне засудження до розстрілу трьох бійців (всі три прізвища українські) за те, що, пішовши до лісу за гіллям до маскування панцирів, вони не повернулись до своєї частини. Це було на початку вересня 1941 р. в с. Сасонівка біля Прилук. Командири й політруки поводились з нами брутально й жорстоко, явно натякаючи, що всі ми зрадники й не хочемо захищати «родіну». Ставка була взята на терор і залякування. Так, з метою залякати новобранців, керівник колони, з рангу капітан, застрелив одного новобранця в с. Варварівка, Чернігівської обл., у вересні 1941 р. Будучи пізньої осени в м. Лог — сто кілометрів за Сталінградом, я бачив жінку з двома дітьми, яку виключили з колгоспу й позбавили всякої допомоги за те, що чоловік її здався в полон.

Для утримання людей в покорі, придумали тримати їх в голодному й напівголодному стані. В СССР це поставлено «науково» і поширено також на армію. Пригадую, як ми пішки відступали на Суми. З України й Білорусі гнали в цей час тисячі голів худоби,

овець, свиней. Худоба (особливо свині) масово гинула в дорозі, ми були голодні, але нам не давали їсти приречену на загибель худобу. В згадане містечко Лог було нагнано з України й Білорусі тисячі голів худоби, вся вона там загинула, а для нас голодних привозили за сто кілометрів з Сталінґраду смердючу рибу.

Я дуже добре знав настрої і затаєні мрії вояків советської армії. Пригадую під час відступу на Суми розмову з полтавцем. Він казав: «Тільки три дні побув оце дома, а то шість років сидів у Сибіру за невиконання поставок державі. Раз був утік і добрався до дому, та впіймали, добавили строку й послали вже туди, звідки втекти не можна. Тепер помилували, щоб я міг покутувати свою вину на фронті. Спробую покутувати . . .» Очевидна річ, що настрої таких діяли на інших, кому й не треба було покутувати.

Вже недалеко від Сум мене викликали до командира роти. «Де адреси останнього місця проживання вояків перед призовом і адреси місця народження?» — запитав командир. Я йому дав і він почав відмічати дезертирів. Їх було кілька десятків. Група новобранців, почувши моє прізвище, запитали, чи я не з такої то місцевости. Коли я підтвердив, ми поговорили, а потім вони признались, що збираються втікати і чи не пішов б я з ними. За кілька днів я їх в колоні вже не бачив. Далі пішли вже більш одверті вислови. Люди просто говорили про загибель ненависного режиму. На фронтах повна дезорганізація й хаос. Цілі дивізії й армії здавались в полон. НКВД похапцем організовувало партизан, яких не раз само населення нищило.

Та вийшло те, чого й сам «мудрий вождь» не передбачив. Гітлер наробив того, що наставлення советського населення з протибольшевицького перетворилось на протинімецьке. Не буду тут говорити про страшні злочинства німців супроти цивільного населення, супроти полонених. Це всім відомо і заперечень не викликає. Відзначу тільки, що ніхто з нас не вірив советській пропаганді про злочинства німців, доки самі не побачили. Так народ не довіряв Сталінові. На початку 1942 р. наступили великі морози і німці подекуди відступили. Ми прийшли в місцевості, які вони займали. Велике село Пригоже Курської обл. було вщент сплюндроване й спалене. Німці ходили з хати до хати й підпалювали. Людей, що ховались в погрібах, обкидали гранатами. Потрапивши сам в полон до німців, я переконався в правдивості советських даних про полон, хоч не виключено, що ті дані складалися авансом і тільки випадково були підтверджені життям. Нам, полоненим, не давали не тільки їжі, але й води. Один німецький вояк кинув полоненим залишок свого обіду і мало не був побитий німецьким офіцером. Одна наша жінка піднесла полоненим відро води напитись і охоронець мадяр (вже старий) почав жорстоко бити її палюгою, а вона переляканими очима дивилась на нього, не розуміючи в чому справа, аж доки хтось з нас не крикнув їй — «Тікай!» І так далі, й таке інше. Але й тут багато з нас проклинали Сталіна, вважаючи, ще це він привів німців, що він навмисне поставив поза охороною міжнародного права советських полонених (з французами, поляками й іншими так не поводились німці). Ясна річ, що після всього того в полон до німців ніхто не хотів іти. Але то було не пробудження патріотизму, а вибір між двох зол. Всі вибирали менше зло — Сталіна. Не мало людей було патріотами і з тих мотивів, що мовляв «у мене в армії три сини». Ітд.

Тоталітарні режими здичавлюють людей і советські вояки, прийшовши в Німеччину, ґвалтували жінок, палили майно, знущались з населення так само, як і німці у нас.

Наша преса на еміґрації пише, що підсоветські люди потрібують побачити Захід, щоб переконатися з ким і куди йти. Я думаю, що советські люди не потрібують нічого бачити. Вони мають сталу думку і про советський режим і про те, чого вони хочуть. Не потрібують вони придивлятися до Заходу тим більше тому, що цей Захід не такий то вже гарний і бездоганний, як дехто собі уявляє.

І. О.

Як бути з колгоспами?

Як бути з колгоспами?

Під таким наголовком в журналі «Колокол» ч. 2-3 за серпень-вересень 1952 р., орган післявоєнних втікачів з Советського Союзу (цикльостилеве видання, Гамбурґ) надруковано статтю Майора В. Байковського. До статті додано примітку «Від редакції», де сказано, що автор статті «практичний фахівець колгоспного господарства».

В тій статті автор полемізує з аґрарною програмою еміґрантських середовищ. Відкидаючи програму монархістів (поміщицька реставрація), як явно нереальну, автор головну увагу зосереджує на відповіді демократичним групам. Він перелічує існуючі серед цих груп погляди на розв'язання аґрарного питання (точніше було б сказати **селянського** питання, бо у автора головне—як влаштувати селян, а не тільки як організувати землекористування). Ті погляди такі: 1) негайний і рішучий розпуск всіх колгоспів, 2) залишення колгоспів на пару років, щоб потім розпустити їх і 3) передати справу на розгляд самих селян. За автором всі ці погляди не розв'язують питання.

Автор обходить питання про те, чи селяни хочуть повернутись до приватного господарювання, чи ні. Він тільки каже, що «залишити колгоспи в такому виді, як вони є на сьогодні, про це не може бути й мови». А не «в такому виді»? Можна сказати, що автор всією душею співчуває тим селянам, які хотіли б вийти з колгоспів і саме тому його висновки є надзвичайно важливі.

Автор каже, що негайний розподіл колгоспів є і неможливий, і небажаний. Неможливий тому що з мертвого реманенту, який селянин віддав у колгосп, «лишилось не більше чверти» (на який це рік?) «Навіть возом не забезпечено кожного робочого коня; не вистачає й коней». Від неможливости автор переходить до небажаности негайного розподілу колгоспів. «Зараз працездатних мужчин в колгоспах не більше 20 відс,, а решта 80 відс.—вдови, старики й діти. Навіть житлових будинків не вистачить для селян, якщо б вони захотіли розселитись, і вийти з колгоспів. В багатьох місцях, напр. при насильницькому сселенні, багато селян втратили власні хатини і мешкають нині в чужих, разом з іншими родинами. Спробуйте, розженіть нині колгоспи,—що будуть робити вдови, сгарики й сироти? Протягом кількох тижнів або місяців працездатні мужчини переберуть все краще до рук і, зрозуміло, будуть спроможні вести своє господарство. А решта? Їм лишаться тізьки сльози й перспектива голодної смерти. Мало того, село, продукційність якого не може не впасти на якийсь час в наслідок такої корінної ламки, ледве спроможеться прогодувати себе самого. А як же бути з містом? Як бути з експортом хліба, щоб зробити можливим імпорт... і кредити?»

Автор пропонує такий закон, щоб земля була в руках того, хто її обробляє. Заборонити продаж і скупку землі. Також обмежити оренду. Утворити земельний банк для кредитування колгоспів і скремих селянських господарств. «Селянин, що захоче вийти з колгоспу, дістає кредит для придбання транспорту і побудови будівель з тривалою розстрочкою і без відсотків. Той, що виходить з колгоспу, нічого від нього не дістає, його частка в колгоспі є власністю банку. що видав позику. Але ця частка й не вилучається з колгоспу, а залишається йому як безвідсоткова позика. Така система забезпечує селянству перспективу виходу з колгоспу і не руйнуватиме господарство останнього». Тільки пізніше, каже автор, «після виділення значної кількости колгоспників, відповідна частина реманенту колгоспу може стати зайвою. І тільки тоді може зайти мова про розподіл колгоспного майна».

«Запропонована система стремить уможливити на перший час одночасне співіснування індивідуального й колгоспного господарства, але, разом з тим, полекшує й вихід з колгоспу».

УРДП завжди стояла на позиціях оборони насамперед працюючого продуцента, тому погляди післявоєнного втікача з СССР цілком зупадають з її поглядами, як і з поглядами українського підпілля в краю. Ми тільки сумніваємось, щоб сільське господарство СССР і насамперед України повернулось до коней і возів, про які говорить автор (В західній Німеччині коней тепер купують тільки на м'ясо). Сумніваємось, щоб воно повернулось навіть до дрібніших тракторів і комбайнів, взагалі до машин дрібного господарства. Сучасна техніка має властивість вдосконалюватись, а не повертатись назад. Тому форми господарства будуть пристосовуватись до існуючої техніки. Так само селянин сьогодні є не універсальний рільник, а вузький фахівець в якійсь галузі с. г. Словом, нам здається. що згаданому банкові доведеться кредитувати скорше вільні кооперативи а не окремі господарства, які очевидно підтримувати треба теж, якщо б вони виникли.

Гр. П.

„FORWARD“ Ukrainian Review for Workers
No. 5-6 (25-26) 1952

SUMMARY

Two long articles in this issue cover the XIXth Congress of the CPSU(b). The first is by Vs. Felix: "What did the CPSU(b) contribute to the XIXth Congress?" His answer is: An analysis of the political situation in Soviet Ukraine. In fact, it is not an article but a digest of documents, facts, names and figures. Felix proves that the national problem, still unsolved in the Soviet Union, has recently become more acute than ever before in the history of the USSR. He gives a precise survey of the purges in Ukraine and a list of the names of dozens of purged party secretaries, functionaries, scientists and cultural workers. The Stalinist party was fully employed in Ukraine, not in the training of the masses in the spirit of communism but in forcing 7,700,000 people by means of thousands of lectures to believe thtt the Russian people is the "older brother" of the Ukrainians and that the main aim of Communism is friendship towards the Russian people. Felix frequently quotes the Soviet press on Ukrainian nationalism but he explains the growth of nationalist moods in Ukraine as a social protest by the masses against exploitation. The present situation in Ukraine radically differs from that in the thirties, when the Stalinists wiped out national deviations such as Chwylowism and Shumskysm, and Skrypnyk and Lubchenko, etc. Then they fought against deviationism amongst the leaders of Ukraine — the intelligentsia and highly skilled workers. Today, the Sttlinists fight against "national deviationism" in the mines, kolkhozes and industry. The Ukrainiain people has recently made a gigantic step forward; it no longer consists of a Ukrainian "nation of villagers". When the masses in Ukraine read the editorials in "Radianska Ukraina" or listen to hundreds of lectures prepared by the Stalinists, they are now all able to make their independent political analyses and thus to recognize their real enemy and exploiters. That is why the national problem was of supreme importance for the Communist Party of Soviet Ukraine.

The article by Iw. M-ko, "The Crisis of Dictatorship Becomes more Serious" is t concentrated analysis of the XIXth Congress of the CPSU(b). He is conviced that the most important feature of the Congress vas the change of party statutes and that this change meant a further tightening of dictatorship and terror. This is especially clear in the section on duties of party members. The party cells loos of the right to expel from the party members of the party committees confirms further division of party apparatus from membership. The author analyses the causes for the tightening of dictatorship and terror in social circumstances in which, allegedly, classes no longer exist and where dictatorship should become milder or should at least be stabilized. Against whom is dictatorship and terror required in the Soviet Union since resistance by private owners has been broken long ago? Iw. M-ko answers: Terror is now directed against the new, classless society which grew from the womb of the dictatorship and which now demands the liquidation of the new exploiting class — the stalinite bureaucracy — and establishing of democracy. Against this society the stalinists have no political or theoretical arguments. Stalinism is kept alive and its position strengthened by fear on the part of the new society of capitalist intervention and restoration.

An American journalist, Gordon Geskell, has written for us a special article in response to our readers' question: "Why is there no Labor Party in America yet?"

A. Babenko has devoted his article to the 35th anniversary of the October Revolution in the Soviet Union. The author quotes Lenin's speech on the XIXth Congress of the Russian Communist Party(b), in which he said: "The will of the class can sometimes be effected by a dictator too". From this he comes to the conclusion that Stalinism grew from the Geninist doctrine about the party and power, but Lenin did not forsee the dark sides of a personal dictatorship and he did not forsee the historical consequences of such a dictatorship which are: Though a dictatorship by one person strengthens the power for manoeuvres of the "dictator-proletariat"; though it hastens the liquidation of capitalism and private ownership; it condemned itself by this liquidation to death. The democratic revolution of socialist society is a further stage of the revolution in the Soviet Union.

Wsewolod Holub gives a short study of the outstanding Ukrainian Communist Mykola Skrypnyk, with whose name the struggle in the thirties of the Ukrainian Communist against Russification and national depedence is connected.

The literary part of this number of „Forward“ consists of two articles. One, by Lydia Horowa, reviews a new Russian novel by H. Swirski: "Welcome, University!" Horowa says that this novel describes the life of the contemporary Soviet student fairly accurately — a fact which is rare in the Soviet Union today. "The happy and carefree life of the Soviet student" is frequently interrupted by the struggle for daily bread, clothing and footwear. In particular, social differences amongst the students are reflected sharply. Petro Haj, a front-line soldier, came to the University with great hopes. Though the doors of the university are wide, they are still not open to everyone. Petro is the son of a Ukrainian worker. Finally he enters the university. He suffers from hunger and does not have proper clothes. Often he wanted to drop his idea of studying and go back to Ukraine. Some of his colleagues wanted to help him, others laughed at him because he still showed traces of four years front-line life. Also, he was a Ukrainian and not able to speak Russian properly. The first to laugh at him was the daughter of a famous doctor who had always lived a carefree life, who had the use and automobile an who fed her dog fried meat even in the worst post-war years. What if her father was a Bolshevik who had served his cause well; why must his daughter have privileges too; why is the Communist Youth League not able to teach this dirl respect towards men? So thinks Petro Haj. The novel shows perfectly that Soviet youth must not be regarded as homogenous. There are two social groups, corresponding to the social conditions in the Soviet Union. The children of bureaucrats reflect the psychology of the new ruling class of the Soviet Union. The second article reviews a new novel by a Ukrainian author living in exile, T. Osmaczka, "Plan do dworu".

There is, further, a discussion of the chances for the socialist movement in post-Stalinist society. In the article by J. Burshtynskyj, the author mentions that the word Socialism has its own history. When Marx and Engels wrote their Manifesto, they called it communist in order to distinguish it from utopian socialism. When Engels called the IInd International socialist, he rehabilitated this word. From the standpoint of contemporary men in the Soviet Union, the words "Socialism" and "Communism" are inadmissible, since both have been entirely compromised by Stalinism. But, in the meantime, these people have become more "leftish" in their demands than all the Western socialist parties, being the bearers not of doctrinaire but of, most important, practical socialism.

The rest of this issue is devoted to a polemic with the Ukrainian nationalists, some reminiscences, and subjects from Ukrainian exile.

ВПЕРЕД

українська робітнича газета

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД». Редаґує: Колеґія. Статті підписані автором не завсіди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожнього місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з «Впереду» можна передруковувати в цілості або в уривках, лише з зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 25. X. 1952.

Головна адреса нашого Видавництва:
Ukrainische Zeitung „Vpered“
München 25, Postschließfach 22. Germany.

Адреси представництв «ВПЕРЕДУ»:

Вел. Британія:
VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchiey, London, N.B.

Бельґія:
M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liege

Франція:
M-me A. Chapowal,
31 rue de Cordelieres, Paris XIII

С. Ш. А.:
VPERED
Vsevolod S. Holub, P. O. Box 24
New York 21, N. Y.

Канада:
R. Paladijchuk, 242 Keele st., Toronto, Ont.

Австралія:
Borys Czerkasow
P. O. BOX 305, FREMANTLE, W. Australia.

*

Ihor Nakonecznyj, 67 Seaton Tce,
Seaton Adelaide S. A.

Ціна одного примірника:
Німеччина: 50 пф., В. Британія: 1 шіліnґ, Бельґія: 5 франків, Франція: 30 франків, США: 25 центів. В інших країнах ціна дорівнює 25 ам. центам.

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers,
München 25, Postfach 22.
Printer: Buchdruckerei „Logos“,
München 8, Rosenheimer Str. 46a. Cirkulation: 3000.

ВПЕРЕД

український робітничий часопис

Число 6 (43) — Червень 1954

В. ФЕЛІКС

Українська бюрократія — новий політичний фактор

Протягом року після смерти Сталіна, зокрема в наслідок боротьби між його спадкоємцями, бюрократична диктатура в СССР очевидно послабла. Боротьба в Кремлі, справа Берії, смерть Шкірятова, зникнення Поскрьобишова й Василя Сталіна, погром апарату МГБ, явний зріст престижу і впливів Жукова й армії, і т. п. — все це може говорити тільки за те, що між совєтською бюрократією більше немає єдности, що **вона знаходиться в стані розкладу.** Це вже політичний розклад; його ж попереджав і супроводжував розклад моральний, соціяльний. Маленков на XIX з'їзді партії намалював яскраву картину цього розкладу: корупція, «блат», родинна порука, моральна нестійкість і т. д. І совєтські письменники, після того, як їм було кинуто гасло «Нам Гоголі і Щедріни потрібні!», дали вже цілий ряд прекрасних творів, в яких змальовано розклад сучасної бюрократії. Згадати хоч би тільки українські: В. Минка «Не називаючи прізвищ»' Ю. Яновського «Дочка прокурора», і т. д. І коли протягом 1954 року вже можна скласти цілий список дезертирів-емґебістів, що втекли на Захід (В. Петров, Н. Хохлов, Растворов, Є. С. Вольшанський, С. І. Волокітін, і т. д.), то це теж ознака розкладу совєтської бюрократії. Адже ж оці емґебісті, це не політично переслідувані опозиціонери, це не Кривицький, Райс чи Орлов; це самі справжні представники розкладеної гнилої бюрократії, люди, що легко переходять до фашистів в НТС, люди, для яких в СССР ніколи нічого не бракувало. Вони не репрезентують ніякої соціяльно-творчої групи в СССР, вони є просто продукт розкладу, відпадки того розкладу. Всесторонній же розклад панівної кляси в суспільстві, це вже остання ознака неминучости її загибелі. Це вже той період, коли вона втрачає волю до панування і починає дивитися на своє діло, як на пропаще, безвиглядне. І саме так мабуть дивиться сьогодні більшсть совєтської розкладеної бюрократії на справу «комунізму», не бачучи поза тим ніякого виходу. Якщо так, то її падіння, це тільки справа часу.

В Україні найголовнішим вислідом ослаблення сил диктатури після смерти Сталіна була історічна перемога всіх сил української нації над русифікаторським курсом Кремля і його представника в Україні — Леоніда Мєльнікова. Про причини й наслідки падіння Мєльнікова ми вже своєчасно писали (Див. «Вперед», ч. 6, вересень 1953 р.), тому повторюватись не треба. Але ця перемога над русифікаторським курсом була настільки сильна й очевидна, що навіть і після падіння Берія Маленков не відважився реставрувати русифікацію, а спромігся тільки на, в основному дефензивну, пропаґанду 300-ліття Переяславської угоди, за допомогою якої він намагається вже не зрусифікувати Україну, а політично її переконати, що союз з Росією корисний, щоб Україна не розривала того союзу. Це дуже багатозначна зміна в національній політиці Кремля.

Падіння Мєльнікова в червні 1953 року підняло завісу над новою сценою політичної боротьби в Україні. На тій сцені з'явилися не помічувані цікаві фіґури — українська бюрократія. Після страшного погрому українських комуністів і української совєтської інтеліґенції в 1930—1937 рр., на полі бою залишились, як відомо, тільки прислані з Москви емісари на чолі з Нікітою Хрущовим. В 1937 році у верхушці партії і уряду України залишилося ще щонайменше 50% українців. Решта ж складалася все ж не з росіян, а з поляків, євреїв і ін. Росіян в цей час в проводі України було не більше 10%. Згадані неросіяни в проводі України були зукраїнізовані, і мабуть тому в 1938 році, разом з українцями, були знищені, як «українські націоналісти». В 1938 році, з приїздом Хрущова, в проводі України стало приблизно 35% українців і 65% росіян, присланих з Москви, Уралу і навіть Сибіру. Коротко кажучи, погром був повний.

Цей погром в Україні супроводжувався хвилями страшних чисток, «відьмоловством», московськими процесами в цілому СССР. В цілому СССР в цей час приходили до влади через чистки й терор ті самі люди, що прийшли й в Україну з Хрущовим. Це був час ствердження при владі нової кляси сталінської бюрократії— «большевицьких вельмож». Ця кляса, як відомо, в своєму ядрі і в більшості своїх членів була російською і, на додачу, націоналістичною. Саме через це Сталін русифікував Україну, а не українізував Росію.

Прийшла війна і повоєнні перші роки. Під прапором шаліючого російського націоналізму поволі почали з'являтися нові люди, які, правда, прикривалися тим прапором, пристосовувалися до нього, — але все ж це були нові люди.

Ми ще не дослідили деталів зросту української бюрократії в часі війни й негайно після неї, і ця тема мабуть залишиться для істориків. Але загальне наше враження є таке, що в часі чистки КП(б)У протягом 1946 року були остаточно викінчені всі ті рештки хрущовських соратників 1938 року, яких ще не розсіяла й не добила війна. Фактом є, що біля XVI з'їзду КП(б)У, з 28 осіб членів Політбюро, Секретаряту КП(б)У та уряду УРСР, що прийшли в Україну разом з Хрущовим у 1938 році, крім самого Хрущова, залишилося в проводі України ще тільки двоє: Дем'ян Коротченко та Леонід Корнієць. Хто заповнив вакантні місця? Нова, молода, досі незнана, українська бюрократія. Це десь в часі війни і в перші роки після неї з'явилися в Києві такі люди, як Анатоль Барановський, Сидір Ковпак, Никифор Кальченко, М. Бубновський, Іван Сенін, І. Назаренко, і нарешті Олексій Кириченко. З ними виростали десь знизу, з обласних і районних апаратів тисячі й десятки тисяч менших по значенню людей. Українська стихія природнім потоком заливала партію й державу мабуть точнісінько так, як і перед чистками 1937 року. Тоді цей процес ішов так: в 1920 році в КП(б)У було біля 20% українців, в 1927 р. — 47%, а в 1937 р. — вже 57%.

В післявоєнному періоді, в часі чисток 1946 року та кампаній проти «націоналізму» в 1946—47, 1951 та на початку 1953 рр., українська бюрократія проявила себе блискуче здібною до пристосуванства. Вона вила в унісон з Хрущовим і Мельніковим, як вовк на місяць, про «старшого любимого брата», про «невід'ємну частину СССР», про «лютих ворогів — буржуазних націоналістів». Цим пристосуванством вона себе рятувала від нового 1937 року, але одночасно й затьмарювала свою окремішність від російської всесоюзної бюрократії.

Через пристосуванство, через відсутність нового 1937 року («єжовщини»), з одного боку, і через чисто природній, об'єктивний процес розвитку продукційних сил України, через

розвиток української економіки, суспільних інституцій, держави, з другого боку, — кількісний і якісний зріст української бюрократії, після передвоєнних чисток, відбувався безперервно. В наслідку маємо, що, перед падінням Мельнікова, в часі XVII з'їзду КП(б)У, в складі ЦК КП(б)У було вже 61,7% українців і тільки 38,3% росіян та інших. Треба думати, що цей стан членства ЦК віддзеркалював і стан цілого членства партії. Проте, провід КП(б)У і деяких стратегічно важливих обкомів партії був спеціяльно в руках росіян (Див. «Вперед», ч. 7—8, 1952 р., ст. 3).

Падіння Мельнікова — це було зрізання російської верхівки в Україні. Після цієї, історичного значення, події помітним став досить буйний зріст і значення української бюрократії не тільки в Україні, а навіть і поза її межами (Москва, Казахстан, Молдавія і т. д.). В часі між XVII і XVIII з'їздами КПУ сталися, наприклад, такі цікаві зміни. В проводі КПУ сьогодні безроздільно панують українські **бюрократи**. Олексій Кириченко є офіційно визнаним членом колективної диктатури в Москві і виступає сьогодні на рівні з такими «вождями», як Каганович чи Мікоян. Національний склад секретарів обкомів в Україні змінився між жовтнем 1952р. і березнем 1954 р. в той спосіб, що кількість українців зросла з 63% до 72%, а кількість росіян і інших відповідно зменшилася з 37% до 28%. Національний склад членів уряду УРСР (міністрів і їх заступників) на 1. VI. 1954 р. досяг: українців — 69%, росіян і інших — 31%. При чому, всі головні пости в уряді є в руках українців, а частина росіян членів уряду є явно зукраїнізована, бо перебуває в Україні в уряді вже понад 10 років. Помітною є навіть тенденція до поступового опанування головних господарських постів українською бюрократією. Серед директорів і головних інженерів 50 найбільших промислових підприємств України на 1. VI. 1954 р. українців є 51%, а росіян і інших — 49%. Міністром вперше створеного на Україні міністерства чорної металюргії призначено українця Сергія Тищенка, бувшого директора «Азовсталі», не зважаючи навіть і на те, що під керівництвом того ж Тищенка «Азовсталь» набагато не виконала пляну 1953 року. (Див. «Радянську Україну» за 12 й 13 лютого 1954 р.).

Такі є факти про зріст української бюрократії. Тепер залишається це тільки подумати над тим, що все це значить. Дивитись на українську бюрократію сьогодні треба з трьох сторін: в її зв'язку з бюрократією всесоюзною; в її зв'язку з об'єктивним історичним процесом розвитку підсовєтського суспільства; і в її зв'язку з українською нацією, з народними масами.

На початку статті ми висловили свої спостереження про загальний стан бюрократії, як кляси, в цілому СССР. Українська бюрократія теж носить всі вищезгадані характеристичні риси сучасної всесоюзної бюрократії, тобто — політична зневіра, моральний розклад, гниль і корупція. Але тому, що ця українська бюрократія віком своїм державним молодша від російської, бо ось тільки зовсім недавно, а зараз тільки починає коштувати й смакувати розкоші паразитарного життя над суспільством, треба думати, що морально й політично вона ще далеко здоровіша за брократію московську.

Апетит приходить підчас їжі, кажуть французи. Таке може бути й з українською бюрократією. Чим довше пробуде вона при владі в Україні, тим більше вона входитиме в конфлікт з бюрократією московською. І то з двох причин, суб'єктивної й об'єктивної. Суб'єктивно тому, що раз взяту владу, з усіма її втіхами й насолодами, віддавати не хотітиметься, а навпаки — хотітиметься все більшого й більшого, набридатимуть постійні накази згори, з Москви, набридатиме небезпека розплати за різні невиконані пляни, хотітиметься правити незалежно, самостійно. Об'єктивно тому, що централізоване державне управління господарством і суспільством останнім часом явно терпить кризу, окремі підприємства й цілі господарські райони розвинулися до таких розмірів і потужности, що керувати з Москви стає неможливо й непотрібно, а треба управління ними децентралізувати; отже, треба неминуче віддавати по шматках владу з Москви в республіки, зміцнювати республіканську національну бюрократію, робити її незалежною, відчужувати її від Москви. Саме в цьому пляні, з цієї об'єктивної причини, були створені недавно в Україні нові міністерства чорної металюргії, вугільної промисловости та рибної промисловости, що досі були тільки в руках Москви (Див. «Рад. Україну» за 13. лютого, 3. та 14. травня 1954 р.)

Доти, доки українська бюрократія не була при владі, вона не тільки пристосовувалась до російської, а й єдналася з нею, щоб мати й собі якусь крихту з загального столу. Інакше може розвиватися її відношення з всесоюзною бюрократією тепер. Будучи молодшою, здоровішою, вона мабуть й є більш енергійною, з незатуманеним розумом. Не виключеним є, що вона може побачити й збагнути приреченість розкладеної всесоюзної бюрократії раніше, ніж та остання. Отже, саме з рядів цієї української бюрократії можна сподіватись появи якихось цікавих осіб і групіровок, які будуть діяметрально протилежні до Хохлових чи Петрових.

По відношенню мас українського народу, українська бюрократія є клясово ворожим елементом, соціяльним поневолювачем і експлуататором таким самим, як і бюрократія російська. Проте, будучи частиною поневоленої нації, ця національна бюрократія самим ходом історії приневолена виконувати і прогресивну ролю творця і оборонця певних національних здобутків, спільних і важливих для цілої поневоленої нації. Українська, хоч і несамостійна, державність, культурний розвиток, збереження хоч мінімальних традицій, а насамперед — величезні техніко-економічні досягнення, це для української бюрократії є скарб, якого вона є співтворцем і оборонцем. Але цей скарб потрібний і народові. Оцей зв'язок української бюрократії з народом в галузі загально-національних вартостей міг би послужити при певних обставинах і при відповідній позиції самої бюрократії тим містком, по якому бюрократія могла б перейти на сторону народу, стати йому на службу, злитися з ним. Звичайно, тільки повне підкорення волі народу і владі працюючих мас могло б бути історичною реабілітацією і можливістю повного переродження для української совєтської бюрократії.

Але, досить покищо про різні варіянти можливостей. Сьогодні українська бюрократія є тільки певним політичним фактором на сцені боротьби різних сил в СССР. Верхівка української бюрократії поставила зараз всі свої козирі на Хрущова. Кириченко назвав Нікіту навіть «учнем великого Леніна» в своїй промові підчас травневих святкувань 300-ліття «воз'єднання» та заявив ясно й прямо, що всі осяги останнього часу Україна завдячує саме Хрущову. Сама по собі українська бюрократія ще слаба, вона тільки вчиться ходити. Те, що вона вже так відразу поставила ставку на Хрущова і тим самим влізла у внутрікремлівські загострені відносини, не багато говорить в користь її дипломатичних здібностей. Але це мабуть сталося саме тому, що ця бюрократія ще слаба й недосвідчена. Якщо в Кремлі візьме верх Маленков з Жуковим, погано прийдеться Кириченкові з компанією. Буде новий 1937 рік, або й гірше.

1. 6. 1954

ПОПРАВКА

В травневому числі «Впереду» в статті В. Фелікса про бюджет СССР вкралося дві прикрих помилки з причин незалежних від автора. В таблиці витрат державного бюджету СССР під рубрикою «1953 (проєкт)» має бути так, що капіталовклади і в тяжку, і в легку промисловість **разом** становлять 82,6 млрд. крб., а не по 82,6 млрд. для кожної галузі промисловости, як надруковано.

В останньому абзаці статті мова, звичайно, йде не про 1945 рік, як надруковано, а про рік **1955.** За ці дві помилки вибачаємося перед читачами а тих, хто збирає комплекти газети, просимо ці помилки виправити.

Підпільні організації в школах Харкова

Газета «Комсомольская Правда» від 6. травня 1954 року, в статті п. н. «Ініціятива, не передбачена плянами», приносить вістку, значення якої може бути історичним: в харківських школах молодь, керована комсомольцями, створила кілька підпільних спілок і товариств, частина яких недавно була разгромлена совєтською поліцією.

У великій, повнаій підозрілих невиразностей і недоговорень, статті, два дописувачі з Харкова приводять такі два факти, які ми прямо цитуємо. «Група учнів школи ч. 131 організувала таємну ,спілку'. Члени цієї спілки по вказівці ,отамана' восьмикляісника комсомольця Анатолія Босенка, здійснювали різні крадіжки. Група Босенка була розкрита працівниками міліції».

«На протязі довгого часу серед учнів середніх шкіл ч.ч. 74 і 97 існувала організована п'ятикласником Миколою Климовим групка дітей. Діти затіяли гру, котра була для них тим більш захоплюючою, чим більше таємниче вона обставлялася. Вони влаштовували читання книжок про російських полководців, надавали один одному військові звання, випускали рукописну газету і навіть намагалися скласти історію свого ,товариства'». В випадкові з Босенком мова тут іде очевидно про українську школу, в випадкові з Клімовим — про російські меншинні школи і російських учнів.

Із цих двох фактів ясно постає картина того, що було в дійсності. Для звичайних злодійських крадіжок «таємних спілок» не твориться! Звичайні злодії не «здійснюють крадіжки» «по вказівці отамана», а таки сами крадуть, а потім ще й б'ються з отаманом за розподіл накраденого. Правда виглядає так: в школі була створена підпільна організація молоді, яка можливо навіть і звалася «спілка» (в російському оригіналі статті вона зветься «тайный союз»; може це «Союз Синдикатів»?). Очолив її комсомолець А. Босенко. Організація потребувала для своєї роботи якихось фондів і з цією метою Босенко давав вказівки переводити якісь операції по їх здобуттю. Члени організації здійснювали ці вказівки як і належиться здисциплінованим підпільникам. При переведенні якоїсь, може навіть першої, «крадіжки» їх накрила поліція, як злодіїв.

Може також бути й інший варіянт. Група Босенка взагалі ніякими крадіжками не займалася, а була розгромлена й переарештована як звичайна підпільна організація. Щоб не робити з цього факту завеликого шуму і щоб скомпромітувати організацію, було вигадано обвинувачення в злодійстві.

Крім того факту, що для крадіжок «таємних спілок» не утворюють, ще й інший факт кидає світло на дійсний характер групи Босенка. Якби це була тільки звичайна хуліганськозлодійська групка, то як мусіли б поставитись до факту її розкриття комсомольці, товариші Босенка по школі? Очевидно, з обуренням, гнівом, презирством, а не зі скритою симпатією. А в дійсності вийшла симпатія! Дописувачі «Комсомольської Правды» так пишуть про «обговорення поступків ,отамана' Анатолія Босенка на комсомольських зборах 131-ї школи»: «Питання про Босенка не могло не хвилювати присутніх. Співучень, товариш, комсомолець став на навірний, згубний шлях. Скільки щирих, гнівних, суттєвих слів готові були, ймовірно, зірватися з юнацьких уст! Але замість цього ми почули сухі, офіційні фрази, прочитані комсомольцями по наперед заготовлених конспектах»!

Що ж до «дитячої гри» «таємного товариства» (в російському оригіналі — «тайного общества») Миколи Климова, то теж треба б дещо виясните. Єдиним аргументом в користь «дитячости» цієї організації є може замалий вік («п'ятикласник», 12 років) її керівника. Проте автори допису характеризують Климова так: «Микола Климов — хлопець начитаний, фантаст, добрий організатор». Крім цього з допису бачимо що це «таємне товариство» існувало «протягом довгого часу». Як довго? Не в першій же клясі організував його Климов? Отже, або Климов в дійсності є дещо старший, або члени його товариства є зі старших кляс. Дещо неймовірним видається, щоб дванадцятилітні діти, що читають книжки про російських полководців (бо про неросійських в СССР книжок немає!) і надають один одному військові звання, створили б «таємне товариство» аж у двох школах та ще й випускали рукописну газету! Дійсно «фантастом» мусів бути Климов, щоб повидумувати отакі речі.

Читаючи про діяльність групи Климова, у нас перед очима встають, як живі, образи ки-

Бібліографічні замітки

Економічне змагання США — СССР

Soviet Economic Growth; Prof. Aъram Bergson, editor. Row, Peterson & Co., Evanston, Illinois, 1953; 376 pp.

«Совєтський економічний розвиток», під редакцією проф. А. Берґсона; Вид-во Роу, Пітерсон і Ко., Евенстон, Ілліной, США; 1953 р., стор. 376.

В реєстрі американського ідеологічного озброєння для боротьби з «комунізмом» з'явився недавно новий продукт американської совєтології — книжка під назвою «Совєтський економічний розвиток». Щоденник «Нью-Йорк Таймз» в числі за 17. V. 1954 р. повідомив, що американський уряд направив цю книгу, в числі інших 52, до американських бібліотек і інформаційних бюр в цілому світі, щоб за її допомогою «викривати фальшиві ідеологічні гасла комунізму, показати їхню помилковість та непослідовність».

Книга «Совєтський економічний розвиток» є твором аж 30 американських економістів-совєтологів під редакцією відомого професора Абрама Берґсона. В передмові книги стверджується, що її «головною темою є обумовлюючі фактори і перспективи совєтського економічного росту на майбутнє». На підставі обрахунків рівня і темпів минулого росту совєтської економіки, автори книги взяли собі за завдання обрахувати, до якого рівня росту й потужности розвинеться совєтська економіка в 1970 році, «якщо перед цим не буде війни». Для порівняння автори брали темпи росту і рівень потужности американської економіки.

Свого часу у «Вперpredi» вже було поміщено принаймні дві статті на подібну тему порівняння розвитку економіки СССР і США та проєкцію цього розвитку на майбутнє (Див. «Вперед», ч. 1—2 за 1952 р. та ч. 1 за 1953 р.). Поминаючи різницю в методах обрахунку, у використовуваній статистиці та в теоретичних висновках, в конкретних практичних висновках американські науковці сьогодні прийшли до того самого висновку, що й «Вперед» понад два роки тому: **совєтська економіка росте й розвивається швидше від американської і має шанс при певних умовах наздогнати і перегнати США.** Крім цього висновку, звичайно, більше нічого немає спільного між статтями у «Вперpredi» та рецензованою книгою.

Для ілюстрації — деякі висновки і цифрові дані про зріст совєтської економніки, як їх обрахували американські економісти, є таки: національний дохід СССР зростає щороку в середньому на 6,5—7% (за офіційними совєтськими данними — на 16%), а національний дохід США — лише на 3% в рік. Отже, в 1970 році національний дохід СССР буде дорівнювати американському національному доходові рівня 1950 року (ст. 8—12). Норма капіталовкладів, як процентове відношення до національного доходу мінус амортизація, в СССР є 12—15% річно, а в США тільки 6—11% (ст. 46). Продукційність праці в промисловості СССР в 1939 році дорівнювала 40% американської, а в 1970 році дорівюватиме щонайменше 65% американської (ст. 214—215). В наслідок такої норми капіталовкладів і такої продукційности праці, «норма зросту (тобто, відсоток щорічного збільшення) промислової продукції в СССР є далеко більшою, ніж в США» (ст. 71) і взагалі «щорічний зріст совєтської економіки перегнав норми зросту економіки США в порівняльні періоди» (ст. 75).

Порівняння розвитку економіки двох країн, безперечно, є дуже тяжким завданням навіть і для спеціяльно вишколених економетриків (економістів-математиків), якими й є в більшості автори рецензованої книги. Існує постійна загроза неузглядненння певних обумовлюючих факторів, які можуть завжди змінити темпи й напрямки розвитку економіки. У випадку совєтської економіки, автори рецензованої книги наперед забезпечились ствердженням, що їхні обрахунки є правильні тільки при умові, що між сьогодні й 1970 роком «не буде серйозної війни», що «територія СССР залишиться без змін», і т. п. Дивним, одначе, є те, що при обрахунках минулих і сучасних темпів розвитку **американської** економіки автори не взяли до уваги того факту, що цій економіці властиві **кризи,** які призводять не до зросту, а до застою й занепаду. В порівняльні періоди розвитку економіки СССР і США не були включені роки криз в США кінця XIX й першої половини XX століття. Не думаємо, щоб науковці могли забути про такі обумовлюючі фактори. Але без врахування їх, ясно, що дійсні темпи розвитку економіки США є **нижчі,** ніж приведені в рецензованій книзі, а отже СССР в дійсності в 1970 році може бути на **вищому** щаблі розвитку, ніж то передбачено в книзі.

Іншою ще справою є вибір і аналіза статистики. Колектив проф. Берґсона не каже, що совєтська офіційна статистика є зфальшована совєтським урядом; навпаки, американські економісти безпосередньо і з доказами заперечують таке припущення. Але, не зважаючи на це, вони вважають, що совєтські **методи** статистичноні аналізи є помилкові, а правильними є лише їхні власні, американські методи. Це стосується насамперед методів обрахування національного доходу, грошевої вартости промислової продукції, індексів цін і т. п. Перераховуючи совєтську стастистику по-своєму, автори рецензованої книги **зменшують** офіційні совєтські дані майже вдвічі (напр., див. вищенаведені дані про темпи зросту національного доходу). В зв'язку з цим залишається тільки кинути таку, правда політичну, репліку: якщо **совєтські** економісти також опрацьовують подібні порівняльні студії про свою й американську економіку, а військові й урядові кола роблять на основі цих обрахунків свої висновки про те, хто кого й коли пережене, то роблять це вони на основі своєї власної статистики, без занижуючих поправок американських економістів. Якщо на основі отаких порівняльних студій справді хтось десь плянує воєнно-стратегічні рішення, то треба думати, що СССР зможе почати війну **швидше,** ніж то можна б передбачити на підставі занижених обрахунків рецензованої книги, а США може **спізнитися** в своїх розрахунках, бо СССР в дійсності буде **сильніший,** ніж то виходило б з даної книги.

Але й з чисто економічної, наукової точки зору вносити свої поправки в чужу державну статистику не зовсім безпечно. При цих поправках совєтської статистики автори рецензованої книги часто діходять до подивуґідних міроприємств: наприклад, вираховуючи амортизацію капіталу в СССР, вони користуються для цього нормою амортизації капіталу в США (ст. 43); виправляючи совєтські дані про зріст промислової продукції, вони керуються такими «науковими методами», як «враження та інтуіція» (ст. 65), і т. д. Зовсім непереконливим залишається й цілий ряд окремих обрахунків. Здавалося б, що для того, щоб найяскравіше проілюструвати темпи зросту промислової продукції, треба б навести дані для найважливіших категорій продукції у фізичних вимірах (тонни сталі, вугілля, кількість паротягів, потужність тракторів і т. п.) за ряд років і на основі цього вже будувати індекси зросту. Цілий же 7-й розділ книги — стаття Доналда Р. Годжмана про промислову продукцію — жодним словом не згадує про фізичну продукцію, а натомість плутається в обрахунках грошевої вартости промислової продукції. Ціни ж совєтські є мало відомі, порівнювати їх з американськими майже не можливо і тому такі обрахунки ніяк не можна вважати за серйозно обґрунтовані і точні. Це зауваження у великій мірі стосується і обрахунків національного доходу СССР, в яких автори діходять навіть до того, що перераховують совєтську продукцію в америанських цінах! (ст. 9). Хіба ж не відомо, що, наприклад, авто в СССР є набагато дорожче в розумінні коштів виробництва, ніж у США, а, скажімо, тонна жита в СССР є дешевша, ніж в США? Як же можна все це міряти американськими цінами?

Але оця остання кардинальна хиба рецензованої книги кориниться в методології аналізи, що нею користуються в більшості американські економісти-совєтологи, в економічній теорії, за допомогою якої вони аналізують совєтську економіку. Більшість авторів рецензованої книги, очевидно, є вихідцями з школи т. зв. «економіки добробуту» («Welfare ekonomics»), яка вважає ціни, ринковий механізм і вільну конкуренцію найдосконалішими засобами для розв'язки всіх економічних проблем та найважливішими складниками кожної «раціональної» економічної системи. Явна біда цієї школи полягає в тому, що свої вигадані, ніде в світі не існуючи «моделі» економічної системи, вона достосовує до СССР, тобто якраз туди, де вони найменше є достосовні. Натомість, совєтської економічної системи, совєтської «моделі», ця школа ще й досі не знає. Тому й діходять автори в книзі до неймовірних прийомів, коли, наприклад, розміщення капіталовкладів в СССР аналізують за допомогою... «моделі чистої конкуренції» (!), бо ж «моделі совєтської економіки ми не маємо» (ст. 39).

Є ще й цілий ряд інших дивних заяв і тверджень в цій книзі. Говориться, наприклад, що енерґетичні ресурси й сирівці в СССР є

(Закінчення на стор. 8)

ївських дітей-героїв з повісти Юрія Яновського «Київська соната». Там теж діти віком у 11—12 років створюють підпільну групу, що приносить немало шкоди і турбот німецьким окупантам міста. Яновський нас запевнює, що ті його образи були взяті з життя. Якщо так, а це таки мабуть так, — то чому б і справді не могло існувати підпільне товариство з його розгалуженою організацією і рукописною газетою. Може воно не носило такого гостро політичного характеру, як організація героїв Яновського, але воно існувало.

Причину виникнення й існування підпільного товариства дописувачі в «Комсомольській Правді» характеризують мабуть не зле: «Молоді властиве захоплення романтикою. Відмовте їй, молоді, в цьому природньому захопленню, і вона не примириться, а буде шукати романтику там, де її немає, і замість істинної романтики знайде фальшиву. Чи не так трапилося з тими харківськими школярами, котрі таємно від комсомольських організацій, родичів і вчителів намагалися збити свої власні ,групки' і ,спілки'?»

Дійсно, так. Давно вже відібрали у молоді романтику збюрократизований комсомол і піонерська організація. Тому молодь тепер творить свої власні організації.

Група ж Анатолія Босенка нагадує нам героїв краснодонської «Молодої гвардії» або наших комсомольців-оунівців Донбасу (про яких, правда, ще й досі нічого не написано). Олег Кошовий, керівник молодогвардійців, теж посилав своїх членів на крадіжки: покрасти з німецького авта різдвяні подарунки, що прийшли солдатам з Німеччини; викрасти з «арбайтсамту» списки молоді, яку мали гнати на працю до Німеччини; накрасти паперу в бюрі, щоб було на чому писати від руки летючки... Молодогврадійці не були злочинцями. Були вони простими українськими юнаками, що стихійно вставали на захист свого мордованого народу. Були вони такими ж українськими комсомольцями середньошільниками, як і Анатолій Босенко. Якщо вони існували, а це таки факт, — то чому й група Анатолія Босенка не була сучасною «Молодою гвардією»?! Ніщо не може заперечити такої можливости.

З допису в «Комсомольській Правді» годі довідатись про політичний характер цих підпільних молодечих груп. Допис залишає дуже багато вільного місця для гіпотез і здогадів. Лише один факт, твердий як криця, встає беззаперечно з цього допису: підпільні організації молоді **існували.** Сам факт їхннього існування, можливости існування таких речей в школах СССР, — є фактом, що має величезне політичне значення.

Скільки таких товариств і спілок ще існує зараз в совєтських школах? Скільки їх уже було розкрито й розгромлено? Скільки їх ще виникає й виникатиме в майбутньому? Режим, який не може захоплювати і вести за собою молодь, приречений на смерть.

В. Г.

Література й життя

«Суд іде» і... скоро прийде

Останній твір видатного українського письменника Юрія Яновського — п'еса «Дочка прокурора» за місяць перед смертю автора вийшла на сцени театрів України і зараз з успіхом полонить глядача. Своїм сюжетом і ідеєю ця п'єса є оригінальною, небувалою не лише в сучасній підсовєтській українській, а й у всесоюзній драматургії. В ній безперечно є щось від Миколи Куліша, від всезнищуючої революційної сатири доби українського ренесансу 20- років. Проте, тло сюжету та ціль удару сатири — нові, сучасні. Гниль і розклад родини совєтського бюрократа та ще й носія правосуддя — оце тло сюжету і ціль удару сатири Ю. Яновського. Цим своїм останнім твором Яновський зірвав маску з «пролетарского авангарду», що сидить сьогодні на шиї підсовєтського суспільства, показав його в усій ницій наготі і поставив на суд суспільства.

Зміст «Дочки прокурора» рецензент «Радянської України» від 19. II. 1954 р. передає так. Нова п'єса Ю. Яновського належить до таких творів драматургії, які вже своєю темою хвилюють глядача. Вирішується доля зовсім юної дівчини — десятикласниці Лілі Чуйко, що виявилася зв'язаною з злочинними елементами через свого друга — теж школяра Романа Бондаря. Становище Лілі Чуйко тим складніше і гостріше, що вона — дочка прокурора, який веде справу Романа, заарештованого за співучасть у крадіжці. Але не кримінальна справа, яка є сюжетним стрижнем п'єси Ю. Яновського, а коло питань, порушених в ході розвитку сюжету, атмосфера, в якій розвивається дія, — ось у чому головне ідейне значення твору.

Аналізуючи причини, які поставили Лілю Чуйко на грань злочину і привели Романа Бондаря на лаву підсудних, драматург розкрив суперечності, що роз'їдали сім'ю прокурора Чуйка, і змалював картину її фактичного розпаду. Зовні це начебто благополучна і міцна родина. Театр піднімає завісу над її життям: добре мебльована їдальня, накритий стіл, главу сім'ї прокурора Чуйка чекають до обіду його дружина Кіра Карлівна, її мати, його брат Пахом. Але глави сім'ї нема й нема — видно, зайнятий, затримується. І довго триває томливе чекання. Цю паузу на початку першого акту, серед інших вдалих театральних рішень, якими багата вистава, треба визнати добрим засобом. Вона зразу вводить глядача у внутрішній світ сім'ї, експонує характери і показує, що ховається за зовнішнім благополуччям. Біля столу читає книгу дружина прокурора, з її зовнішнього вигляду, захоплення книгою, з її жесту, яким вона відмахується від зауваження матері, можна навіть відгадати, що саме вона читає: перекладений роман з любовною інтригою. Безцільно тиняється по хаті теща прокурора, переставляючи з місця на місце посуд, наспівуючи грайливий мотив минулого століття. Спиною до них, біля вікна, розташувався з книгами брат прокурора — студент, нахлібник у домі. Довго триває пауза, і за цей час глядач починає відчувати глибоку внутрішню відчуженість цих людей, об'єднаних тільки формальною приналежністю до однієї «сім'ї».

Яке ж місце займає серед них маленька постать у брунатному шкільному вбраннячку і чорному фартусі, яка з'явилася на порозі, — дівчина-підліток, дочка прокурора? Чужа всім їм, зайнятим власними справами та приватними інтересами, вона самотня серед рідних, увага яких до неї не йде далі турбот про її харчування, одяг та шкільні оцінки. А в дівчини — власні інтереси, власні хвилювання, власні переживання, до яких байдуже всім її близьким. Чи ж дивно, що ця недосвідчена юна істота заплуталася в тенетах, розставлених їй та її другові Роману запеклим злочинцем, рецидивістом Афанасієм Гером. Загрозами і шантажем втягнув він Романа й Лілю в свої темні справи. Здається — не вибратися їм з цього павутиння. Але всупереч її родинному вихованню, у Лілі у важку хвилину відкривається такий великий запас енергії і душевних сил, така рішучість, якій могли б позаздрити її рідні, в тому числі і батько-прокурор. Не знаючи, як врятувати себе і Романа, вона, хоч це загрожує її життю, повідомляє міліцію про злочин, в якому змушений взяти участь Роман. Арешт Романа — справа її рук. Так Ліля розсікла пута, що зв'язували її коханого з злочинною зграєю, не зважаючи на те, що її саму чекає ганьба викриття, а може й кривава помста злочинців.

За Лілю й Романа йде боротьба — за них, покинутих на самоті «сім'ями», які розпалися, бореться, хоч і з запізненням, школа в особі вчительки Галини Аркадіївни, бореться, нарешті, й суспільство в особі суду, народних засідателів, адвоката й прокурора — не Нила Чуйка, батька Лілі, а іншого, призначеного на його місце. Суд над Романом Бондарем, за своїм внутрішнім змістом, це не тільки суд над Романом, а, як говорить в одній з реплік батько Лілі Чуйко, — судять батьків, які своєю неувагою, своїм власним розкладом, мало не допустили дітей до падіння.

І тому з найбільшою гостротою постає проблема батьків у тому вигляді, в якому її розв'язує п'єса Ю. Яновського. Що до, так би мовити, жіночої лінії батьків — матері й бабуні Лілі, матері Романа Бондаря — все до кінця ясно: бабуня вся в минулому, до того ще й в не дуже чистому своєму минулому. Була вона колись шантанною співачкою, і весь лад її думок і почуттів відповідає її біографії. Де вже їй виховувати дівчину! Сліди її виховання позначилися на дочці — матері Лілі, дружині прокурора. Це легковажна і пуста жінка, кокетка, яка молодиться і зраджує чоловіка. Вона не стала шансонеткою тільки тому, що зараз немає шантанів. Матір Романа — це теж образ, чітко виписаний драматургом: молода жінка, хірург, яка залишила сина у старої хворої тітки, щоб він не заважав її новій сім'ї. Вона усвідомлює всі наслідки свого егоїзму тільки тоді, коли з сином сталося лихо. Батько родини Лілі — прокурор Нил Чуйко виведений в п'єсі досить розпливчато. Про нього треба судити по образові його «сім'ї», головою якої він є.

П'єса не ставить крапки на дальшій долі своїх героїв. Завіса опускається після офіційної репліки: «Суд іде». Цей суд має винести вирок, проте вирок виносять самі глядачі в залі, нагороджуючи громом оплесків автора п'єси й артистів і задумуючись над символічним значенням останньої репліки — «Суд іде!». **В. С. Г.**

ПС. В статті про Ю. Яновського в попередньому числі «Вперед» зміст п'єси «Дочка прокурора» був переданий не цілком вірно з огляду на відсутність тоді точних даних.

Нотатки з приводу одного фільму

На екранах Німеччини демонструється зараз фільм німецької продукції — «Дорога без вороття». Цей пересічний за мистецькою якістю, але акуратно, продумано й з захопленням зроблений фільм багато дає до роздумування над слабими сторонами сьогоднішнього, сталінїстського комунізму.

Тема фільму — про найновіших еміґрантів з СССР, про так званих післявоєнних втікачів. В постановці фільму беруть участь самі ці втікачі, зокрема нашумілий своїми літературними виступами про СССР капітан совєтської армії Борис Оршанський. Мабуть і через це на фільмі лежить печать не тільки ремесла, але й певної творчості. Також цим треба пояснювати насиченість фільму російською мовою, російськими піснями, хоч, треба признати, в усьому тому додержано потрібної міри.

Дія відбувається в Східньому Берліні. Кінець війни. Через румовища зруйнованих вулиць міста пробираються перші совєтські військові авта. Саме тому, що фільм не являє собою плаской лубкової аґітки, якими є всі фільми совєтської кінопродукції, сценка першої зустрічі совєтських вояків з аліянтськими показана дуже правдоподібно й зворушливо. З совєтського погляду це мабуть найбільш «контрреволюційна» сценка. В дійсності від неї віє духом інтернаціоналізму, і братання вояків різних націй, яке й большевизм любив показувати в мистецтві і в публіцистиці в роки своєї молодости, коли він ще не був зараженений російським шовінізмом, отим осоружним старшобратством. Взагалі гуманне ставлення до людини, зокрема російських вояків до німців, якщо навіть і не зовсім правдоподібне, то все одно мистецьки умотивоване і є найціннішою і фактично єдиною позитивною рисою фільму.

Вночі, в румовищах міста совєтський офіцер Зорін знаходить німецьку дівчину, у якої від переляку випадає з рук пакунок, а з нього висипається назбирана десь морква й картопля. Офіцер рятує дівчині життя і проводить її через патрулі. Пізніша зустріч на базарі, де та сама голодна дівчина хоче й не може продати свою скрибку. Офіцер її впізнає і через німецького хлопчика передає пакунок з харчами. Ще одна зустріч на вулиці, коли він з авта махає їй привітно рукою і вона несміло відповідає йому вслід і... дія обривається на сім років.

Далі починається політика, яка власне псує фільм, хоч, треба признати, що політика та дозована не совєтськими порціями і тому для неспокушеного німецького глядача може пройти малопомітною. Ця частина фільму показує життя в штабах совєтських окупаційних військ. На Зоріна тепер натягнуто неприродній серпанок «байронізму». Він, безпартійний (?) совєтський інженер, що працює по демонтажу, чи й просто на німецькому виробництві, сторониться земляків. Він чимсь обтяжений, йому все своє не миле. Словом, тут підготовляються ідеологічні причини майбутнього розриву Зоріна з своїм оточенням, які притягнені, можна сказати, за вуха, бо в дійсності реальною виглядає одна причина, і вона німецького обивателя найбільш переконує, це — заборонений роман Зоріна з німецькою дівчиною. Ця тенденційність тільки псує одвічний і простий конфлікт кохання з політикою, відомий ще з Шілерової драми «Підступність і любов».

Запідозрений в якійсь нелояльності, Зорін потрапляє на допит в «Особый отдел». Образ начальника цього відділу належить вже творчість не найновіших втікачів, а білогвардійців, ентеесівців чи якихсь інших старих еміґрантів, які, показуючи совєтську дійсність «под развесистою клюквой», завжди тільки веселять тим людей зпід совєтів. Цей чекіст поданий з огидним обличчям, з підозріло хриплим голосом, з неросійським акцентом. Певне ентеесівці чули колись від своїх пап і мам, що чекісти це не православні руські християни, а латиші або китайці, і таким якраз подано керівника «Особого отдела». До відома ентеесівців: латиші, поляки, евреї й китайці давно в МҐБ ліквідовані, і заправляють там справжні «істинно-русские люди», більш «істинно-русскіе», ніж в усіх інших апаратах московської диктатури. А втім про це ентеесівці знають напевне більше, ніж ми, і образ неросіянина на посаді начальника «Особого отдела» це тільки арґумент з постійно повторюваної пропаґандивної тези білої еміґрації про поневолення російського народу якимсь позанаціональним, абстрактним «світовим комунізмом».

Начальник «Особого отдела» висуває якісь обвинувачення супроти Зоріна і для ведення протоколу викликає секретарку. Це, виявляється, та сама німецька дівчина. Відпущений Зорін починає зустрічатись з нею і між ними зав'язується нарешті справжній роман. Цього мотиву зовсім досить, щоб дівчина пішла за Зоріном в огонь і в воду. Але в фільмі й дівчину опановує «байронізм»: з німецької комуністки, що сидить в апараті терору, вона чомусь теж перетворюється на антикомуністку. Невідомо чому постановники так перестаралися, чи це «спеціяльне замовлення», чи звичний страх підсовєтських консультантів не дай, Боже, не дотягти. Почуваючи певне, що тут «не шти-

Євген БУРШТИНСЬКИЙ

Чи має виправдання еміґрація?

Дві вістки струснули нашою еміґрацією в травні місяці цього року: одна — це заява Крутія про розрив з еміґрацією, а друга — це присуд смерти на Василя Охримовича, виданий військовим трибуналом Київської військової округи.

Могло б видаватися, що між тими двома повідомленнями немає нічого спільного, що більше — що вони говорять про дві зовсім протилежні події, — заява нібито про нікчемність еміґрації, про її продажність і відорваність від України з одного боку, і присуд смерти на людину, яка залишила еміґрацію, щоб вибрати найважчу форму **служіння Батьківщині** — боротьбу на Землях проти московського окупанта, з другого.

Ми не входимо тут в назагал нерозв'язну проблему, скільки в наведеній заяві Крутія є його власного авторства, скільки «участи» МВД і скільки комбінацій одного з другим. Перед нами лежить документ з фактами і арґументами, що над ним не можливо перейти просто до денного порядку, як над самою тільки ворожою провокаційною рептилькою. Надто бо важкою є для нас думка про неспроможність існування еміґрації, як незалежної політичної сили, яка служить тільки Україні, надто бо сильний є натиск ззовні різних кіл, які намагаються нас тут звасалізувати, підкорити і збити з єдиноправильної лінії «безкомпромісового самостійництва». І може це буде смілива думка, яку зараз тут хочемо висловити, може необґрунтована як слід, одначе надто вперто вона насувається, щоб її далі промовчувати: арґументи про несамостійність і безпомічність політичних стремлінь на еміґрації для нас не нові; знав про них дуже добре Василь Охримович, коли рішився на свій одчайдушний крок. І може саме задушливість і безперспективність всіх отих наших «середовищ», які замість титанів породжують дрібненьких комбінаторів, може примарна візія майбутнього коляборанства штовхнули цю таку собі ніби малу звичайну, але чудово-чесну людину з наших рядів — стати ґіґантом українського Резистансу і ввійти в його безсмертний Пантеон?!

Охримович вибрав цю третю лінію: не ліплення політиканських «бльоків» і «об'єднань» в мюнхенських кав'ярнях, не мрії про новітнє кондотьєрство в передпокоях чужинецьких штабів, але теж і не кар'єру Гречух, Корнійчуків, чи інших можновладців з волі Кремля. Його лінія безперечно найбільш правдива, чиста, українська — хоч і не кожному доступна. Нам одначе залишається вибирати тільки між двома можливостями: одна з них — це, згідно з арґументами совєтських українських вельмож (гляди заява Крутія), — леґальна праця в підсовєтській Україні. І друга — це жити і діяти на еміґрації, одначе не будьяк, а тільки в згоді з власним сумлінням і для добра й величі українського народу.

Ми натякнули вже в цій статті, що суґестії большевицьких вельмож про розклад і знікчемнення еміґрації, мають деякі познаки правильности. А тепер подумаймо, що міг би нам сказати Корнійчук, Гречуха, Бажан, чи скільки їх там можна назвати — в оборону їхнього становища, коли б так мали вони змогу поговорити з нами «в чотирі очі»? Що вони могли б нам кращого запропонувати замість еміґраційного животіння?

Вони певно нам сказали б: Панове еміґранти! Ми даємо наш максимум для українського народу в межах радянської дійсности. Вам цей «максимум» може видаватися дуже малим, але він все ж таки більший, ніж все те, що ви робите там, у ваших Мюнхенах і Нью-Йорках. Ви твердите, що ми допомогаємо Москві економічно підкоряти й культурно винародовлювати український народ; одначе в результаті його багатство, його цивілізаційні надбання тут ростуть куди більше, ніж серед тої частини українців, яка зараз на чужині живе під вашим патронатом. А мова і пісня нашого народу, не дивлячись на «змосковщення», звучать куди чистіше вашої.

Що ж ми можемо відповісти на все те? Що ми могли б протиставити українцям совєтської орієнтації, які зараз сидять у різних міністерствах і місіях ОН і промовляють до нас по радіо «чистою» мовою? — Безперечно, не можна їм брати за зле, якщо вони справді дають свій максимум для України в рямках совєтської дійсности... Одначе справа в тому, чи намагаються вони розширити ці рямки можливостей, чи просто миряться з їхнім кожночасним поширюванням, або звужуванням (а в результаті таки звужуванням) — диктованими Москвою. — Бо ж безсумніву правдою є, що які б «щирі» і віддані українці не були, всі ці прем'єри й міністри, які засідають зараз у Києві, то все ж таки підбираються вони не за принципом селекції кращих синів народу, а за цілком іншими принципами, про які всім нам (а їм тим краще) відомо. Відсутність опозиції, зокрема опозиції знизу, спроможна зіпсувати й зопортунізувати всякий, хоча б і найкращий уряд, не кажучи вже про уряд, насаджений все ж таки окупантом. Та тут можливо якийсь совєтський вельможа, який ще залишився українцем (чи вже став ним) може виступити проти нас з такою реплікою: Панове, ви ж дуже помиляєтеся, якщо думаєте, що на нас нема тиску знизу, тобто з боку українських народніх мас... Якраз цей тиск, ця неоформлена леґально опозиція застеригає нас перед не одним протинародним кроком, стримує Москву перед не одною спробою чергового насильства.

Так легко сказати приємне слово «опозиція». Але що ж, коли там за неї люди платять життям, а тут животінням... Режим диктатури кляси вельмож іншої форми опозиції не допускає — існує тільки або підпілля, або еміґрація. І між такою альтернативою нам приходиться вибирати. Одначе, коли ж вже йдеться про найважливіші передумови для того, щоб бути «здоровою» опозицією, то треба сказати, що ж треба, щоб була співмірність до української дійсности. Треба насамперед не видвигати і не пропонувати нічого такого, що собі там, в Україні ніхто не бажає і про що там ніхто і не думає. Очевидно під цим оглядом підпілля має більше можливостей, ніж ми тут, але ж очевидно не кожному дорога в підпілля... А значить залишається тільки при незвичайно зредукованих можливостях стежити за течіями і настроями на Батьківщині, за проблемами, які там актуальні.

Друга передумова, яку вимагається від всякої опозиції, це передумова вірности національно-державним інтересам. Ми закидаємо совєтським українським промінентам, що вони є московські запроданці і це є один з найважливіших стимулів нашого непримиренно-ворожого наставлення до них. Але ж вони вперто кричать, що ми є американські запроданці... Коли б їхні слова хоча б частинно були правдиві, то в їхніх руках був би надзвичайно сильний арґумент проти нас... може навіть нищівний для нас арґумент: тоді між Києвом і Денкельстрасе чи Карлспляцом у Мюнхені були б лише кількісні різниці, при чому невідмо ще — на чию користь... Тоді це означало б, що еміґрація всього тільки за більш м'ягку, бо парляментарно-демократичну форму неволі, а не за скасування неволі взагалі.

Звідси ясним є, як дуже важливо тримати незаплямованим прапор національно-державного визволення, як необхідно йти неімперіялістичною і неінтервенціоністською дорогою до цього визволення. Це властиво єдина можливість протиставити всім Гречухам і Корнійчукам щось справді цінне, на що вони там здобутися неспроможні: нехай вони собі скільки хочуть горлають про «історичну необхідність» «братської дружби» України з Росією і про їхню оптимальну роботу «в рямках можливого». Ми знаємо, що ніяка суспільно-політична форма не є вічною, навіть якщо вона мала колись повне чи часткове історичне оправдання. Тим менше вічним і необхідним є правління кляси большевицьких вельмож в Україні з допомогою їхніх васалів. Ми проти всякого васальства і проти всяких «рямок» чужих протекторатів і систем, ми за повний розрив всіх цих оков чужого панування над українським народом, за розрив і знищення найменших проявів цього панування тепер і в майбутньому.

мус», вони раптом міняють плян і під кінець фільму конфлікт між Зоріним і начальником «Особого отдела» перетворюють на конфлікт... за дівчину. Тепер любов виглядає точнісінько як в кримінальному романі.

Скоро Зорін довідується, що йому загрожує справжній арешт, і він з дівчиною втікає через румовища старих будинків і через канал до Західнього Берліну. Там він влаштовується на працю, але скоро до його дружини приходить якийсь німець з запискою від рідних і вона за ним іде. Надворі авто. За ширмою коло шофера вона впізнає схованого начальника «Особого отдела». Розпачливий крик, але вже пізно. Авто без перепон мчить до Східного Берліну. Чому без перепон? Чому ніхто не спинить людоловів? Це запитання ставить в душі кожен глядач, напевне й комуністичний теж (за виключенням очевидно самих людоловів). Тут постановщикам фільму пощастило: вони потрапили в саме серце глядача. Зорін повертається додому й не застає дружини. Він розуміє все... На тому кінчається фільм. Кінець теж не банальний. Він показує, що проблема людоловства не розв'язана. Людоловство руйнує щастя рядових людей, воно залишається грізною небезпекою над життям людини в цій частині Европи.

Технічно й сюжетно фільм безумовно цікавий і тому дивно, чому заля в кінотеатрі майже порожня. Громадяни Західньої Німеччини, які при останніх виборах до Бундестаґу не обрали ні одного комуніста, напевне не з комуністичних позицій мало цікавляться фільмом. Тоді чому ж? Може тому, що переможців показано не в темних фарбах? Що східні «юберменші» навіть в своїх буйних розвагах такі привабливі, а любов німкені з росіянином просто таки зараздива?

Підсумовуючи, скажемо, що фільм «Дорога без вороття» надзвичайно сильний побутовою стороною і дуже слабий політичною. І саме тому в ньому, мов у дзеркалі, відбиті слабі сторони комуністичної й антикомуністичної пропаґанди на теренах Західньої Німеччини, та мабуть і в цілому світі. Комуністична програма, комуністична ідея в фільмі не тільки не розбита, але й не зачеплена. Та хіба тільки в цьому фільмі? Важко, просто неможливо боротися навіть з сталінським комунізмом з капіталістичних позицій. Певне користуючись безрадністю противника в цих справах, комуністична бюрократія стала діяти за девізом — «Мета виправдує засіб». Звідси ганебна боротьба за полонених в Кореї, звідси крадіжки людей, яких потім змушують писати заклики до приятелів закордоном, щоб і вони «повертались на родіну», як це зроблено з Крутієм. Він написав для радіо й совєтської преси відозву, яка навіть тих, хто вірив у добровільний перехід Крутія, переконала, що принаймні тепер його там ґвалтують. Бо ж такий затятий соціаліст, яким був Крутій, не міг почати раптом клястися, що все життя був націоналістом і боровся проти інтересів робітників і селян.

Комуністична бюрократія настільки відорвана від народу, що мабуть і не думає про те, чи дійде її пропаґанда до адресата. Її певне тільки цікавить, чи її трюк сподобається начальству. Звідси дивовижні, просто таки незбагненні, протиріччя тої пропаґанди. Так в 1933 році совєтські ґазети писали для опухлих від голоду людей: «Ми построілі солнечную, радостную, щастливую жизнь».

Тимчасом обиватель, який до політики підходить з штандпункту свого побуту, але якого голос вирішує і в війнах, і в революціях, ніколи не піде за тими, хто в ім'я ніби щастя робочої людини викрадає людей, стріляє тих, хто переходить кордони, не випускає з СССР совєтських жінок до їхніх чоловіків-чужинців, і т. д. До таких речей може додуматись тільки бездушна бюрократія, для якої революція й соціялізм стали тепер лише своєрідним бизнесом.

Ці слабі сторони бюрократичного комунізму уміло підхоплює тепер противна сторона і розгортує переконливу й захоплюючу маси пропаґанду. Комунізм, що найсильнішою зброєю мав колись саме пропаґанду, поступився цією зброєю своїм противникам. Його арґументами залишаються тепер тільки терор і насильство.

О. Зерницький

Б. ЛЕВИЦЬКИЙ

Совєтські органи безпеки після Сталіна

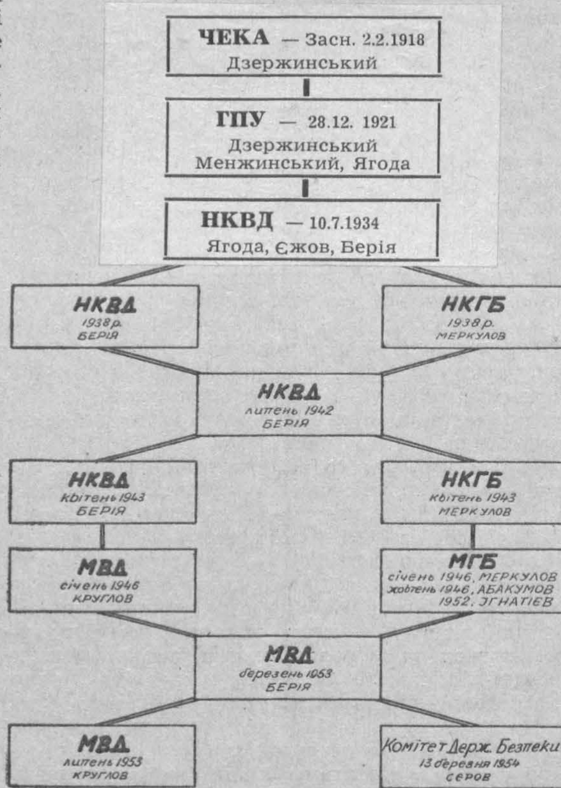
Завданням цієї інформації є подати читачеві перегляд всіх тих перемін, що сталися на відтинку совєтських органів безпеки після смерти Сталіна. В умовинах сталінської диктатури апарати органів безпеки відогравали основну ролю в збереженні режиму і були головною опорою сталінського панування. Зрештою значення органів безпеки в кожній диктаторській системі є першорядне. Вже хоч би з цієї причини слідкування за подіями внутрі тих апаратів після смерти Сталіна є дуже повчальне. Наші слідуючи статті будуть присвячені перемінам в інших апаратах контролі, які за життя Сталіна поруч органів безпеки відогравали вирішальну ролю, цебто Міністерству Державної Контролі і перемінам внутрі відповідних апаратів совєтської армії.

Органи Совєтської Безпеки під керівництвом Берії

Негайно, після смерти Сталіна, цебто дня 6. березня 1953 року, в рамах загальних перемін внутрі совєтських апаратів, відбулося з'єднання Міністерства Внутрішніх Справ — МВД з Міністерством Державної Безпеки — МГБ в одно Міністерство Внутрішніх Справ на чолі з Берією. Це поєднання відбулося на тлі дуже драматичних подій. Використовуючи справу єврейських лікарів, Берія ужив цілу серію заходів проти дотеперішнього апарату МГБ. 3-го квітня 1953 року зарядив Берія звільнення арештованих єврейських лікарів та було оголошено повідомлення про арешт Рюміна, одного з начальників Головного Слідчого Відділу МГБ. Цього самого дня з'явилася в «Правді» відома стаття під заголовком «Совєтська соціялістична законність ненарушима», в якій не лише подавалося відомості про ці події, але також ціле МГБ, включно з дотеперішнім міністром С. Ігнатьєвим, було заатаковано в найбільш безоглядний спосіб. Працівників МГБ названо провокаторами, а міністрові Ігнатьєву закинено «політичну сліпоту і недбальство».

Переміни в МВД в Москві потягли за собою ряд перемін в цілому всесоюзному апараті МВД, головно в республіканських Міністерствах Внутрішніх Справ. Тут також відбулося поєднання республіканських МГБ з МВД в одно міністерство. На чолі нового поєднаного Міністерства покликано нових міністрів. Одначе було б помилково думати, так як це зробила західньо-европейська преса, що обсада нових посад міністрів внутрішніх справ означала прихід на ці становища «людей Берії». Лише у двох випадках прийшли на посади міністрів внутрішніх справ справжні люди Берії, а саме Міністром Внутрішніх Справ України став Павло Я. Мєшик та Міністром Внутрішніх Справ Грузії став визначний і давній співробітник Берії Деканозов. В інших республіках нові посади обсажено старими людьми з МВД або з МГБ. І так в Білорусії став Міністром Внутрішніх Справ Баскаков, який дотепер був керівником МГБ в Узбекістані. Дотеперішній керівник МГБ в Азербайджані Ємельянов став там керівником нового МВД. Так само дотеперішній керівник МГБ в Литві Ковальчук обняв там же посаду Міністра внутрішніх справ. Дотеперішній керівник МГБ в Таджикістані Вішневський обняв там же посаду Міністра МВД. Ці приклади є подані, щоб показати, що переміни в республіканських апаратах МВД відбувалися нашвидку, що в дійсности на нові посади міністрів внутрішніх справ прийшли старі люди з апаратів МВД або МГД і, нарешті, найважніше, що при всіх тих змінах в республіканських органах безпеки **старий апарат МГБ одержав очевидну перевагу**, поскільки більшість новоіменованих республіканських міністрів внутрішніх справ походили з апарату МГБ.

Великі зміни зате сталися в центральному Міністерстві Внутрішніх Справ у Москві. Берія горячково поробив заходи, щоб головні позиції обсадити старими своїми співробітниками. Давній апарат МГБ тепер змінився в так зване «Головне Управління Державної Безпеки» і на чолі цього Управління покликав Берія Кабулова. Дотепер було відомо, що Кабулов, колись одна з визначних постатей МГБ за часів Меркулова, був останньо керівником МГБ в Східній Німеччині. Це підвищення Кабулова було можливе лише тому, що він разом з Деканозовим і Ґоґолідзе належав до найдавніших співробітників Берії ще в Грузії. В 30-тих роках був Ґоґолідзе Наркомом Внутрішніх Справ Грузії, а Кабулов його заступником. Коли в 1938 році Сталін вирішив переда-

Еволюція органів безпеки СССР

ти органи совєтської безпеки в руки Берії, Кабулов належав до тих його співробітників, які разом з ним прибули з Грузії в Москву і стали з місця хребтом нового сталінського органу безпеки.

Поруч Кабулова Ґоґолідзе — один із визначних керівників оперативних відділів МГБ (це він під час війни заербував для СССР відомого німецького шпигуна в ТокіоРіхарда Зорґе), — став тепер найближчим співробітником Берії в МВД і керівником оперативного управління при головному Управлінні Державної Безпеки.

Берія шукав нових співробітників також між тими старими співробітниками МВД і МГБ, які через Сталіна—Ігнатьєва були раніш арештовані. Приміром він наказав привести в Москву з концентраційного табору генерала Ейтінґена. Цей старий спеціяліст в справах терору й розвідки був арештований коротко перед смертю Сталіна лише тому, що був еврей. Не зважаючи на його вік та погане здоров'я, призначив його Берія знову керівником одного з відділів при Головному Управлінні Державної Безпеки МВД.

Відомо також, що Берія домагався перевести різних людей з інших державних або партійних апаратів на працю в його міністерстві.

Що означають всі ці факти? Вони говорять ясно про те, що Берія не мав своїх людей, якими він міг би обсадити новий могутній апарат МВД. Не зважаючи на те, що Берія мав великі заслуги в розбудові совєтських органів безпеки, наприкінці 30-тих років, не треба забувати, що, починаючи з квітня 1943 року, він не мав до тих органів жадного відношення. Під час війни був він обтяжений зовсім іншими функціями, головне в зв'язку з організацією военнної продукції і забезпеченням фронтів боєприпасами. Після війни він не повернувся вже до праці в органах безпеки. З інших даних знаємо, що саме тоді почали відбуватися в тих органах далекойдучі переміни, які творять собою зовсім новий етап в історії апарату совєтської безпеки. Ми не будемо цієї справи тут докладніше з'ясовувати. (Спроба вияснення тих процесів була своєчасно зроблена в серії статтей «Кінець совєтського бонапартизму»). Тут лише хочемо ствердити, що причина гарячкової метушні і нервозних змін, які відбулися в МВД під керівництвом Берії, полягає в тому, що цей терен, а саме терен совєтських органів безпеки, був для Берії зовсім новим.

Під час п'ятимісячного перебування Берії на посту міністра МВД не відбулися якісь засадничі реформи на відтинку органів совєтської безпеки. На це зложилися різні причини. В перший мірі Берія мусів упорядкувати персональні справи МВД, що було нелегкою справою. Далі п'ятимісячний речинець був занадто коротким часом для запровадження таких перемін. Але все ж таки маємо в розпорядженні доволі даних про те, в якому напрямі йшли намагання Берії. При цьому не треба забувати, що коли ми говоримо про пляни, тенденції і т. д. «Берії», то таке твердження не можна брати дослівно. Берія не проводив якоїсь власної лінії, він був лише виконавцем на відтинку МВД партійної лінії! Ця лінія означала тоді — «поворот до леґалізму», знецінення і обмеження компетенцій МВД, лібералізація відосин на терені судівництва, заповідження зміни карного кодексу і т. д. і т. д. Цієї лінії Берія придержувався докладно. За час його коротенької каденції відбулося вилучення зпід компетенції МВД цілого ряду справ. Так приміром управління державними домами було виключено з компетенції МВД. Прикордонні відділи, які, згідно з двадцятирічною традицією підлягали виключно МВД, увійшли тепер у розпорядження Міністра Оборони. На підставі даних, оголошених недавно співробітниками совєтської розвідки, які перейшли на Захід, відомо також, що Берія намагався перевести далекойдучу уніфікацію розвідочних органів. Це зовсім інша справа, що з цими останніми намаганнями стояла проблема партійної контролі над органами військової розвідки, бо заходи Берії йшли саме в напрямі підпорядкування цих органів партії. Ми їх нотуємо тому, що ці всі намагання виразно показують напрям розвитку в апаратах МВД під керівництвом Берії.

Є ще одна дуже важлива справа, яку ми почуваємось до обов'язку тут занотувати. Недавно прибула в Західню Німеччину група німецьких бувших в'язнів совєтських концтаборів. Цілий ряд людей з цього середовища принесли вістку, про дискусію, яка йшла в органах МВД за часів Берії. Тоді говорилося про те, що ціла система совєтських концтаборів має бути вкоротці вилучена зпід компетенції МВД та віддана під заряд Міністерства Юстиції. Ця надзвичайно важлива вістка була підтверджена групою німецьких военнополонених, які пізніше прийшли на Захід. Треба припускати, що коріння цієї вістки пов'язані з запляннованими змінами карного кодексу та іншими реформами, які повинні були бути логічною консеквенцією політичної лінії партії, що її репрезентантом і виконавцем на відтинку МВД був Берія.

Упадок Берії і новий етап в історії МВД.

Згідно з повідомленням «Правди» від 10 липня 1953 року, Берія був арештований і усунений зі всіх партійних і державних становищ. Одночасно з цим арештом відбулися далеко йдучи переміни внутрі апарату МВД Всі особи, яких Берія впродовж своєї короткотривалої каденції поставив на провідні посади МВД, були разом з ним арештовані, а опісля, в грудні 1953 року, знищені. І так згинули старі співробітники Берії Ґоґолідзе й Кабулов. Так само згинув Міністер Внутрішніх Справ Грузії Деканозов і Міністер Внутрішніх Справ України Мєшик. З даних, які подали вже згадувані співробітники МВД, що останнім часом перейшли на сторону Заходу, знаємо, що разом з тими провідними постатями МВД, про які говорили офіційно совєтські комунікати, були арештовані і знищені дослівно всі люди, які впродовж каденції Берії завдячували йому свою кар'єру в МВД.

Міністерство Внутрішних Справ було передано С. Круглову, цебто Міністрові МВД за часів смерти Сталіна. Круглов належить до старих співробітників органів безпеки. Свою кар'єру почав він разом з Берією, коли на

місце перестріленої старої гвардії ГПУ прибув він разом з іншими до Москви і став керівником одного управлінння при МВД. Під час війни Круглов кілька разів зорганізовував безпеку при зустрічах Сталіна з провідними мужами Заходу в Тегерані, пізніше в Ялті, а, вкінці, після війни, в Берліні. Круглов, це ніяка політична особистість, це добрий організатор поліції і «порядку». Коли в 1953 році перейняв Берія МВД, залишив він Круглова на посаді керівника управлінння міліцією і як свого заступника. Іменування Круглова міністром після упадку Берії означає нічого іншого, як те, що процес знеціновання політичної ролі МВД буде продовжуватись.

Зовсім іншим є питання про долю тих політично-розвідочних апаратів, які були колись пов'язані з МГБ, і які за каденції Берії були зорганізовані біля «Головного Управління Державної Безпеки» з Кабуловим на чолі. Ця посада була передана, після ліквідації Берії, генерал-полковникові Іванові Олександровичу Сєрову. Сєров був відомий за життя Сталіна як людина, яка саме в 1952 році почала швидко робити кар'єру. На XIX З'їзді КПСС Серов був обраний кандидатом до Центрального Комітету Комуністичної Партії. Ще перед тим, коли в 1946 році Круглов був Міністром Внутрішніх Справ, Сєров був іменованим його заступником. Таємниця кар'єри Сєрова полягає в тому, що він був одним з найближчих співробітників Поскрьобишева, керівника секретаріяту Сталіна, і що він, від 1945 р. почавнаючи, був відповідальним за безпеку Кремля. Ця посада означає, що в особі Сєрова маємо одного з найдовіреніших людей Сталіна.

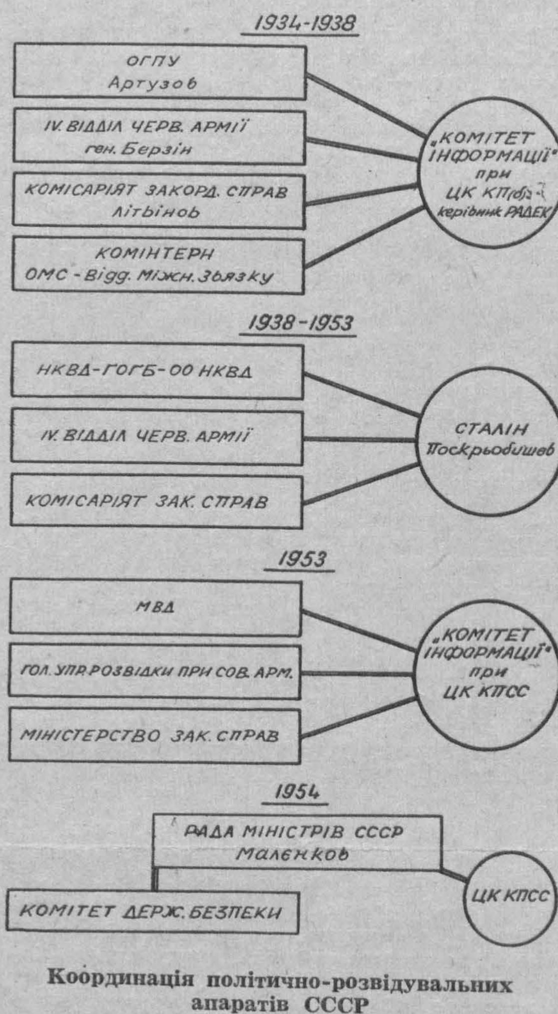
Переміни в республіканських органах МВД, які відбулися після ліквідації Берії, заслуговують на докладнішу увагу. Обсада республіканських МВД під сьогоднішній момент виглядає так: Україна — Т. А. Строкач, Білорусь — М. І. Баксаков, Карело-Фінляндія — Н. П. Гусев, Естонія — Й. Ломбак, Латвія — І. Д. Зуянс, Литва — К. Ф. Ляудіс, Молдавія — І. Л. Мордовець, Азербайджан — А. М. Гуськов, Грузія — А. Н. Інаурі, Вірменія — Г. І. Мартісіров, Казахстан — В. В. Губін, Узбекія — П. А. Бизов, Туркменія — В. Т. Васькин, Киргізія — А. В. Терещенко, Таджикістан — Д. К. Вішньовський.

Як ми вже згадували, зміни, які відбулися в республіканських МВД за часів Берії, не були надто сенсаційними, з простої причини, що Берія не мав до диспозиції своїх людей, так само, як і в органах безпеки не мав приятелів, в зв'язку з майже десятилітнім відчуженням від тих органів. Все ж таки треба признати, що зміни в республіканських МВД після усунення Берії, були хоч і не сенсаційні, проте доволі великі. В дев'яти різних республіках обсаджено посади Міністрів Внутрішніх Справ новими людьми, при тому в усіх европейських республіках виключно місцевим елементом. На посадах Міністрів Внутрішніх Справ в азійських республіках залишилися міністрі, які були і за Берії, переважно всі російської національности. В трьох випадках, а саме в Естонії, Молдавії і Білорусії, було реабілітовано давніх керівників МГБ. Найдальше йдучі зміни в органах МВД після ліквідації Берії відбулися в кавказьких республіках. Посаду Міністра Внутрішніх Справ України обняв після розстрілу Мешика старий емведист української національности Строкач, який між іншим в часі II війни працював в 4-му Управлінні МГБ, як «Начальник Штабу Українських Партизан».

Зміни, які відбулися в органах МВД після ліквідації Берії, віддзеркалюють надзвичайно скомплікований і під деякими оглядами новий процес історії советських апаратів безпеки. З одного боку відбулася здецидована розправа над прихильниками Берії. Далі, зганений Берією старий емгебівський апарат стає повністю реабілітований. Одначе не має й виразної тенденції повертати до старої практики і при обсаджуванні посад республіканських міністрів внутрішніх справ прийнято засаду з часів Берії, а саме обсадження головних посад з республіканських місцевим елементом. Кульмінаційним пунктом реабілітації старого емгебівського апарату була реабілітація сталінського керівника МГБ — Ігнатьєва, якого не повернено, правда, до праці в апаратах МВД, лише послано на відповідальну посаду першого секретаря ЦК партії Башкірії.

Створення Комітету Державної Безпеки

13. березня 1954 р. рішеням Президії Верховної Ради було створено «Комітет Державної Безпеки при Раді Міністрів СССР». Під час нарад Верховного Совєта був затверджений 27. квітня 1954 р. уряд Маленкова, а разом з ним Комітет Державної Безпеки на чолі якого стоїть генерал-полковнник Сєров. Ця подія означає новий етап в історії післясталінських органів безпеки.

Координація політично-розвідувальних апаратів СССР

Поперше треба ствердити, що процес знецінення політичної ролі МВД і зміни цього апарату на апарат такого роду, яким є міністерство внутрішніх справ в кожній західній державі, — цей процес дістав тепер своє остаточне завершення. Зпід компетенції МВД виділюються всі ті апарати, які мали перед тим якесь відношення до МГБ і ці апарати стають тепер організаційною основою нового Комітету Державної Безпеки з генерал-полковником Сєровим на чолі.

Одначе ці події мають і другу сторону медалі. Поворот до системи двоподілу органів безпеки означає тепер не лише знецінення МВД, але також спробу удосконалення діяльности політично-розвідчих апаратів. Створення Комітету Державної Безпеки означає постання нового апарату, який вправді не є Міністерством, але саме тому відограє надзвичайно важливу ролю в питанню організації, і, що найважливіше, координації діяльности всіх советських органів безпеки. Це питання, а саме питання координації органів безпеки є найважливішим питанням, якщо йде про значення політично-розвідчих апаратів для советської системи. Нижче подана таблиця показує найкраще, як це питання виглядало на різних етапах розвитку СССР. Між 1934—38 р. був створений при ЦК партії большевиків спеціяльний комітет, який координував діяльність всіх політично-розвідчих апаратів. Цей комітет називався «Комітет Інформації» і керівником цього комітету в 1934 р. був Радек. Докладніші дані про діяльність цього секретного комітету подав кол. шеф советської військової розвідки на Західню Европу В. Г. Кривіцький. З цього, дуже достовірного джерела, довідуємося, що саме в цьому «Комітеті Інформації» складали свої рапорти керівники всіх советських розвідок, цебто ОГПУ, 4-го відділу Червоної Армії, Комісаріят Закордонних Справ і Відділ Міжнародного Зв'язку при Комінтерні. Членом Комітету Інформації був також Сталін, який на рівні з іншими провідниками Компартії був тоді на цьому терені інформований про діяльність розвідочих апаратів.

З 1938 р. почанаючи прийшло на терені координації діяльности розвідочних апаратів до радикальної переміни. Разом з ліквідацією Радека пішов в забуття «Комітет Інформації». У міжчасі постав біля Сталіна власний секретний особистий відділ під керівництвом Поскрьобишева. Тут концентрувалася діяльність всіх розвідочно-терористичних советських апаратів. Якщо ЦК Компартії большевиків діставав якісь відомости про діяльність советських розвідувальних апаратів, то це були відповідно спрепаровані рапорти Сталіна для ЦК, де поміщувалося лише ті відомости, які Сталін уважав за потрібне передавати до відома інших членів ЦК.

Після смерти Сталіна відновив свою діяльність «Комітет Інформації». Ця дуже важлива подія, яку теж зрадили агенти МВД, що перейшли тепер на Захід, є дуже характерною для зрозуміння тих перемін внутрі советської бюрократії, які почалися після смерти Сталіна. Поворот до координації розвідувально-терористичних апаратів при ЦК був не лише поворотом до передсталінських часів, але теж правдоподібно єдиним можливим заходом до того, щоб унеможливити тим апаратам стати знаряддям якогось кандидата на нового Сталіна, цебто координація стала засобом для збереження «колегіяльного керівництва» советської бюрократії. Якщо пригадаємо, що Берія саме був в тому часі керівником МВД, то дістанемо ще один доказ, що ліквідація Берії пов'язана з глибшими соціологічими процесами в СССР, а не лише з перемінами внутрі МВД, або з намаганням Берії за допомогою МВД стати новим советським диктатором.

Поява «Комітету Державної Безпеки», цієї нової інституції при Раді Міністрів СССР, викликає цілий ряд підозрінь. Треба припускати, що виділення певних апаратів з МВД, саме в формі комітету, пов'язане не лише з потребою їх удосконалення через відділення тих апаратів від МВД, але також з невдачним експериментом повороту до «Комітету Інформації» при ЦК КПСС. Комітет Державної Безпеки є під тим оглядом далеко ширшим органом, як давніше МГБ. Покликання такого органу при Раді Міністрів СССР підтверджує лише, що ніхто інший, а лише уряд, цебто державний апарат, виходить явно побідником з цієї до тепер неясної справи де і при кому мала б концентруватися і координуватися діяльність всіх тих апаратів, що мають якесь відношення до справ безпеки советської держави. Ці події вносять також ясність в дискусію, хто буде спадкоємцем і власником всього того, що ще залишилося зі сталінського терористичного апарату. Хто буде мати в своїй диспозиції таємну поліцію. Ані партія, ані військо, тільки уряд з Маленковим на чолі, є не лише тим елементом, який розпоряджається органами безпеки, але біля якого теж відбуватиметься координація діяльности всіх розвідувально-терористичних апаратів, включно з військово-розвідчими.

Тому покликання Комітету Державної Безпеки при уряді СССР започатковує не лише новий етап історії советських органів безпеки, але також є подією, яка при певних обставинах може виявитися засадничою для різних процесів внутрі советської бюрократії. На всякий випадок одне є лише певне: в історії советських органів безпеки почався недавно новий «маленковський» етап.

Видавництво «Вперед» висловлює щиру подяку письменнику П. Карпенко-Криниці за внесок на пресовий фонд «Впереду» в формі частини накладу збірки його творів — «Поеми».

Видавництво «Вперед»

Єдиний «державний» акт С. Стефаника

Коли відразу після скинення Л. Мельнікова треба було робити реверанс в бік Галичини і трубити відклик русифікаційної політики, знайшли десь у Львові тихого й невизначного сина великого українського письменника Василя Стефаника — Семена Стефаника і призначили його відразу заступником голови Ради Міністрів УРСР, тобто — віцепрем'єром України. Це було 14. серпня 1953 року.

Пройшло рівно пів року і 17. лютого 1954 р. Семена Стефаника зняли з урядового посту й відіслали з Києва назад до Львова. Коротка була кар'єра єдиного західняка віцепрем'єра, що був досі в уряді УРСР. В уряді його знайшли непотрібним і послали «на іншу роботу»— депутатом у Верховну Раду від Львівської округи.

За пів року свого перебування в уряді Семен Стефаник спромігся зробити один-єдиний «державний» акт. В «Радянській Україні» за 16. лютого він написав рецензію на збірку поезій відомого українсько-американського поета Миколи Тарновського, що саме вийшла у в-тві «Радянський Письменник» у Києві. Рецензія за змістом гірша за вірші, бо штампована, «казьонна», а вірші все ж писані за кордонами СССР і в них є крихта щирости, ідейности й переконання, всуміш з наївністю, незнанням і сліпою вірою.

На другий день після опублікування рецензії, Стефаника відіслали з Києва назад до Львова. Чому — ніхто не знає. Але «Українські Щоденні Вісті», що виходять в Нью-Йорку і співробітником яких є М. Тарновський, не написали нічого про усунення С. Стефаника, який мабуть був їхнім приятелем.

(-д -б)

З листів до редакції

Дорога Редакціє!

Ось тільки прочитав статтю в березневому числі «Вперепу» — «Про російський націоналізм», і за це хотів би Вам висловити своє щире признання. Це, здається, одна з кращих будь-коли друкованих у Вас речей. В кожному разі не те, що писання про якісь «великі зміни» в СССР та ін., про що Ви писали рік тому назад після смерти Сталіна. Дивно, чому Ви і далі не пишете нічого про ті «зміни»... Але стаття про російський націоналізм, повторюю, написана дуже добре, сильно, і тому щиро бажаю і в дальшому подібні матеріяли подавати у «Вперепі». Також добре Ви відповіли Юр. Косачеві.

Д-р Ю. М-н (США)

(Д-р М-н, мабуть, не зовсім уважно читає «Вперед», якщо питає, чому «Вперед» не пише про «зміни» в СССР. Про це, здається, пишеться регулярно, в кожному числі, включаючи й статтю «Про російський націоналізм». Хіба з висновків цієї статті не ясно, що в СССР сталася, наприклад, така кардинальська зміна, як факт признання Кремлем поразки русифікаторської й асиміляційної політики по відношенню нових і омолоджених «соціялістичних» неросійських націй СССР? Або — конкретні поступки й подарунки тим націям? Не треба забувати, що все міняється, все знаходиться в постійному русі. Збагнути й пояснити значення тих змін іноді буває, правда, тяжче, ніж зовсім їх не бачити. Ред.).

*

Хвальна Редакціє «Вперепу»!

... Переглядав я оце книжку теперішнього президента Америки, а колишнього командувача альянтськими арміями в Европі, Айзенговера, що зветься «Хрестовий похід за свободою» («Crusade for Freedom»). В ній я звернув увагу на таку характеристику Росії й Америки, дану Айзенговером, яка є, по-моєму, немаловажною: «Росіяни є великодушні і дуже подібні до американського народу в своєму історичному минулому; обидва народи були вільні від плями колоніяльного насильницького імперіялізму». Ну що можна на це сказати? Що люди історії не знають чи не хочуть знати?!...

Л. Б-сь (Канада)

(Так, російський народ вільний від плями колоніялізму, але не російська держава. Утотожнення правлячих кляс, режимів і імперій з народом є стара хиба. Наприклад, кремлівські володарі сьогодні, святкуючи 300-ліття Переяславської ради, так само кажуть, що в Переяславі було об'єднання українського й російського народів, а не слабої февдальної верстви й козацької старшини України з сильним февдальним самодержавієм царя Олексія. Не російський народ, а цар Олексій і ті, на кого він спирався, ошукали Україну після Переяслава. Всі народи є вільні від плями імперіялізму, якщо під поняттям «народ» розуміти трудящих, а не правлячі кляси. Проте, президент Айзенговер в даному випадку напевно не робив такого розрізнення, а навпаки робив узагальнення. — Ред.).

ЕКОНОМІЧНЕ ЗМАГАННЯ США — СССР

(Закінчення з стор. 3)

бідні (ст. 170) і що це є фактором, що перешкоджатиме розвиткові СССР у майбутньому (ст. 171). На це доводиться тільки зауважити, що такий статичний спосіб мислення є дуже небезпечний, бо хіба ж не відомо, скільки разів у минулому отакі вчені-статисти пророчили обмеженість ресурсів не то що окремої країни, а й цілої плянети, але життя і розвиток їх били й б'ють зараз. Б'є життя — цей єдиний суддя над науковістю всяких теорій і тверджень — сьогодні вже й деякі твердження рецензованої книги. В ній, напр., сказано, що в СССР більше немає придатної для посівів землі (ст. 270—271). А Хрущов взяв та й знайшов 13 млн. га, і каже, що ще стільки ж знайдеться!

Залишається для розгляду ще одно питання: чи ця книга, що має поборювати совєтську ідеологію і признала, що СССР економічно розвивається швидше й успішніше, ніж США, — чи вона пояснює **чому** совєтська економіка зростає швидше за американську? Як не дивно, але відповіді на це питання в книзі ніхто не знайде. Жодним словом не згадано в книзі, що такого рівня росту СССР досягає насамперед неймовірно високим рівнем **експлуатації праці**. Навпаки, з цілої книги випливає ясно, що в СССР експлуатації праці **немає** взагалі, бо... теорія «економіки добробуту» взагалі не визнає такого поняття, як «експлуатація праці», і вважає його звичайною марксистською вигадкою. Ця теорія, бачите, на початку розвивалася для пояснення капіталізму і твердила, що при капіталізмі немає експлуатації праці. Тепер цю теорію застосовують для вивчення совєтської економіки і твердять те саме.

Згідно теорії «економіки добробуту», капітал твориться капіталом, а не працею (ст. 67), і таке чудо існує і в СССР, і в США. Праця є тільки прикрим додатком до капіталу і грає ролю тільки як «кошти виробництва», а не як творець вартостей. Одна з найочевидніших ознак наявности високої експлуатації праці в СССР — низький життєвий стандарт населення — пояснюється рецензованою книгою, як... продукт природно-кліматичних умов! (ст. 273). З причин «короткого веґетаційного періоду», «континентальности», поганих ґрунтів і т. п. «200 мільйонів населення Совєтського Союзу і їхні нащадки **ніколи** не будуть так добре їсти, як 150 мільйонів громадян США» (там же). Це знов жалюгідний статичний погляд на життя, але про все це мабуть треба робити вже не економічно-наукові, а чисто політичні висновки.

Читач, необізнаний з совєтською економікою, взявши до рук книгу «Совєтський економічний розвиток» і хотячи поборювати нею совєтську ідеологію, дуже легко прийде до висновку, що раз совєтська економіка розвивається успішніше за американську, раз в СССР немає ніякої експлуатації праці, а низький життєвий стандарт є тільки продуктом природних умов, а не економічної системи, раз населення СССР все одно ніколи не буде так добре їсти, як населення США, то... для чого ж тоді поборювати СССР?! Що ж може бути більш ідеального за таку економіку, як в СССР!? А наковець, що прочитає цю книгу, на додачу змушений буде посміхнутись ще й з приводу науковости головних її положень. В загальному висліді вийде те, що під кожним оглядом рецензована книга є ідеологічним бумерангом, що насамперед б'є по тих, хто її написав і хто її розповсюджує.

С. ГОРОЩЕНКО

Продовжується передплата на «ВПЕРЕД» на 1954 рік!

Передплату приймають представники «Вперепу» в окремих країнах. Річна передплата виносить:

Німеччина — 6 марок,
В. Британія — 12 шилінґів,
Австралія — 1 фунт ст.,
Бельгія — 60 франків,
Франція — 360 франків,
США й Канада — 2 доляри.

В інших країнах — рівність 2 америк. долярів.

ВПЕРЕД

український робітничий часопис

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers, München 25, Postfach 22.

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД».
Редаґує: Колеґія. Статті, підписані автором, не завжди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожного місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з «Вперепу» можна передруковувати в цілості або в уривках, лише з зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 20. VI. 1954.

Ціна одного примірника:
Німеччина: 50 пф., В. Британія: 1 шилінґ, Бельгія: 5 франків, Франція: 30 франків, США: 25 центів. В інших країнах ціна дорівнює 25 ам. центам.

Адреси представництв «ВПЕРЕДУ»:

Вел. Британія:
VPERED — FORWARD c/o The Socialist Leader Office, 318 Regents Road Finchley, London, N. 3.

Бельгія:
M. Zawziaty Jean, 90 rue Wazon, Liege.

Франція:
Mr. G. Turkewicz,
Les Hauts Vignons, Essonnes (S. et O.).

С. Ш. А.:
VPERED
Vsevolod S. Holub, P. O. Box 24
New York 21, N. Y.

Канада:
R. Paladijchuk, 242 Keele st., Toronto, Ont.

Австралія:
Borys Czerkasow
P. O. Box 305, FREMANTLE, W. Australia.

*

Ihor Nakonecznyj, 67 Seaton Tce,
Seaton Adelaide S. A.

Німеччина:
Часопис «Вперед» продається в книжковій крамниці: В. Брусенцов, München 27, Mölstr. 44.

Головна адреса нашого Видавництва:
Ukrainische Zeitung „Vpered"
München 25, Postschließfach 22, Germany.

Printer: Buchdruckerei Dr. Petro Belej
München 8, Schleissheimer Str. 71. Cirkulation: 3000

О.

ВПЕРЕД

український робітничий часопис

Ч. 1 (62) Січень 1956.

С. Горощенко: **Підсумки післявоєнного десятиліття**

В. Фелікс: **Міжнародні зв'язки УССР та їх значення**

О. Зерницький: **Розкриємо псевдоніми!**

Гр. Погорілий: **Еміґрація і її політичне значення**

Склад уряду УССР **З приводу подій в Еревані** **Некомуністична преса в Юґославії**

Ів. М-ко

Антимарксистська філософія Булґаніна

Перед від'їздом з Індії Булґанін і Хрущов влаштували в місті Делі пресконференцію, на якій Булґанін виступив з великою заявою. В тій заяві він спинився між іншим і на питанні, чому в СССР є тільки одна партія — комуністична. Булґанін навів відомі вже сталінські арґументи що до цього, але відсвіжив їх деякими новими фактами.

Арґументація Булґаніна зводиться до того, що багатопартійність властива мовляв тільки клясовому буржуазному суспільству, де інтереси кожної кляси репрезентує певна партія. В СССР немає антагоністичних кляс, тому... Логічно було б сказати — тому немає й партій. Але сталінсько-булґанінська логіка специфічна, через те Булґанін відповідає інакше: тому в СССР — тільки одна партія. Цю безцеремонність диктаторів що до логіки К. Радек блискуче пояснив колись крилатою фразою: «Была бы власть, а формулировка найдется».

Знаючи, що ніхто йому не заперечуватиме, Булґанін звернувся за арґументами ще й до історії Росії. З примітивізмом ротного політрука він розповів представникам світової преси таку байку. Була мовляв у царській Росії партія поміщиків, але тепер поміщиків в СССР немає, отож непотрібна й поміщицька партія. Була в царській Росії партія капіталістів, тепер капіталістів немає, отож непотрібна й капіталістична партія. Була в царській Росії партія куркулів, тепер куркулів немає... Ну, і так далі. В 30-х роках, коли мільйони людей в СССР вимирали з голоду, Сталін в такий самий спосіб розповідав байку: був колись рабовласницький устрій... був февдальний устрій... був капіталізм... а тепер настав щасливий «соціялізм». Все ж сталінська байка, хоч і цинічніша за булґанінську, проте трішечки грамотніша. Бо якби Булґанін був років на десять старіший, або якби він читав історію Росії, він би знав, що в царській Росії партії з'явилися на поверхню політичного життя тільки після революції 1905 року. До 1905 року Росією правив, як і тепер, «аванґард» — самодержавна кліка і тодішні Булґаніни теж запевняли світ, що Росії партії непотрібні. Тільки коли революція 1905 року послабила поліційну державу Романових, в Росії почали з'являтися леґальні партії. При чому не в такому примітивному вигляді, як виходить у булґанінській казці: кожна кляса — одна партія. Кожна кляса може мати декілька партій, які можуть зникати і замість них народжуватись нові, бо кляса явище більш стабільніше, ніж партія. У Булґаніна очевидно навпаки: кляси можуть зникати, але партія-аванґард залишається... Так чи інакше, панування в державі одної партії (не важно як вона зветься — аванґард чи кліка) означає тільки відсутність у країні демократії і наявність гострих клясових протиріч. Отже, однопартійна система, це система диктатури, що обмежує демократію й політичні свободи. Так говорить і марксизм і цього раніше не ховали й большевики. Большевики колись одверто говорили, що вони свідомо обмежують свободу, запроваджують диктатуру, бо це потрібно для того, щоб ліквідувати експлуататорські кляси, взагалі клясовий поділ суспільства і що це явище тимчасове: зникнуть антагоністичні кляси, зникне й диктатура, правлячий «аванґард», не потрібне буде ніяке обмеження громадських свобод, настане така демократія, якої не знає клясове суспільство.

Сталін перший почав заплутувати й заперечувати цю марксистську концепцію. Його плутанина витікала з фальшивої засади, що в СССР не тільки побудовано соціялізм, але розпочався вже й перехід до комунізму. Але ж соціялізм означає безклясове суспільство, тобто відсутність держави. Як же примирити посилення диктатури й терору з... переходом від соціялізму до комунізму? Тут уже для марксистських арґументів не залишалось місця. І Сталін відступився від марксизму. Він сказав, що практика будівництва соціялізму в СССР довела, що за соціялізму держава не тільки не відмирає, але й посилюється, бо вороже соціялізмові капіталістичне оточення постійно засилає в СССР підривницьку аґентуру. Таким чином Сталін визнав надклясовий характер держави. Це був найсильніший удар по марксизмові за всі роки сталінської диктатури в СССР. Але Сталін продовжував прикриватись марксизмом, створюючи тим нові свої протиріччя з ним: якщо соціялістичне суспільство в СССР загрожене капіталістичним оточенням, чому воно не самоозброїться проти нього, чому далі терор і диктатура над суспільством? Адже вороже оточення засилає підривницьку аґентуру скажімо десятками тисяч, але не сотнями чи мільйонами. Невже для боротьби з десятками тисяч ворожої аґентури двісті мільйонів людей самі безрадні і потрібують колосального поліційного апарату над собою? І так далі. Тільки нещадний терор не дав змоги грамотним людям в СССР висміяти цю тупу й дурну сталінську «концепцію».

Проте в сталінській арґументації ще був натяк на тимчасовість терору, диктатури й держави. Тривалість диктатури й держави Сталін зумовлював ворожим капіталістичним оточенням. У Булґаніна вже й цього немає. У Булґаніна система монопартійної диктатури — ідеал. Він прямо признається: «ми, одверто кажучи, вважаємо, що це — найкраща система». Отже, якщо навіть у Сталіна система диктатури і зв'язаної з нею господарської й духової стаґнації в СССР вважається ще тимчасовим злом, зумовленим ворожим капіталістичним оточенням, то в Булґаніна це вже «найкраща система», тобто система вічна, яка не залежить уже від капіталістичного оточення і очевидно не підлягає змінам. Процес антимарксистського бюрократичного звиродніння диктатури завершений. Булґаніні хочуть вічно панувати над народами СССР!

Щоб вийти з плутанини, в яку завів теоретичну думку в СССР Сталін з Булґаніними, потрібні деякі вияснення. Раз в СССР панує одна партія, значить там існує диктатура, а диктатура означає наявність гострих клясових протиріч і, очевидно, відсутність соціялізму.

Те, що в СССР немає кляси поміщиків чи капіталістів чи куркулів зовсім не означає, що там немає тепер антагоністичних кляс. Булґанін оперує старими поняттями, коли говорить про поміщиків, капіталістів і куркулів. Це все одно, якби Робесп'єр чи Бонапарт говорили, що у Франції тих часів не потрібно багато партій, бо там вже немає аристократії, всесильного духовенства і абсолютис-

Семен Горощенко

Підсумки післявоєнного десятиліття

Наша епоха — це епоха розвалу капіталізму на цілій плянеті. Це найголовніша і всевизначуюча риса XX-го сторіччя. Крім внутрішніх соціяльно-економічних причин, що руйнують капіталізм (і розгляд яких не є нашою темою в цій статті), в площині міжнародно-політичній головними руїнниками капіталізму у наш час є дві сили: перерісший у стадію бюрократичного бонапартизму Советський Союз і його бльок та могутня «третя сила» антиімперіялістичних революцій в колоніях. Советський Союз загрожує світовому капіталізмові головно на фронті воєнно-економічного змагання сил та до певної міри робить йому ідеологічний виклик. Революції ж в колоніях, натомість, наносять капіталізмові найтяжчий удар тим, що звужують його життєвий простір, викидають його з великих територій плянети, замикають його в задушливих кордонах метрополій. Також революції в колоніях наносять капіталізмові найважчу морально-політичну й ідеологічну поразку своєю масовістю, всенародним піднесенням, блискучими перемогами обідраних, голодний і примітивно озброєних партизанських рухів над вишколеними, механізованими, стократ переважаючими силами імперіялістів.

Боротьба цих трьох історичних сил особливо загострилася після другої світової війни тому, що війна помітно приспішила всі процеси, що зформували ці три сили. Так, друга світова війна призвела до остаточного перетворення СССР на силу бонапартистську, тобто, розповсюджуючу революцію на зовнішній світ за допомогою мілітарно-бюрократичної сили (як Наполеон Бонапарт розповсюджував французьку буржуазну революцію на Европу за допомогою своєї армії й окупації европейських держав своїми бюрократичними апаратами). Друга світова війна дуже ослабила західно-европейські імперіялізми — англійський, французький, голляндський і т д. — і тим самим сприяла ростові сил і перемозі антиімперіялістичних рухів в колоніях. Мілітаризація економіки капіталістичних країн підчас війни зміцнила вплив держави в економіці, що залишилося притаманною рисою капіталізму й після війни, а тому капіталізм, перетворюючись на державно-монополістичний, зміг уникнути поважні депресії і зміцнів, як сила, принаймні в Америці. Зміцнення всіх трьох сил в наслідок другої світової війни і було причиною загострення боротьби в післявоєнному періоді.

Щоб оцінити сучасне співвідношення сил у світі та перспективи розвитку боротьби між ними, варто стисло переглянути розвиток цієї боротьби в післявоєнному десятиріччі. Потсдамська конференція влітку 1954 року відзначила розходження між СССР і західним бльоком в німецькому питанні. Відразу після цього загострилися неполадки в питанні влади в східно-европейських країнах, окупованих советською армією. В листопаді Англія, США й Канада вирішили не давати СССР таємницю атомової бомби. Протягом 1946 р. советська армія встановлює комуністичні уряди в східно-европейських сателітах. При кінці 1946 р. починається антифранцузьке повстання в Індо-Китаї і починається громадянська війна між комуністами й націоналістами в Китаї. В Англії лейбористи починають широкі націоналізації промисловости. У Франції комуністи здобувають зростаючу кількість голосів на виборах. Щоб заповнити витворену війною економічну порожнечу, відродити капіталізм та запобігти ростові впливів комуністів і лейбористів в Західній Европі та щоб уникнути внутрішньої депресії від акумульованих протягом війни «зайвих» капіталів, 5-го червня 1947 р. Америка запровадила відомий «плян Маршалла». Він з успіхом виконав свої цілі, Західна Европа була врятована для капіталізму, а Америка уникнула депресії. На початку 1947 р. починається підтримана безпосередньо СССР партизанська війна в Греції. Труман відповідає в березні наданням американської воєнної допомоги Греції й Туреччині та клянеться зупинити комунізм. Так почалася вже відкрита боротьба між СССР і США в площині воєнній, економічній і політичній.

Влітку 1947 р. англійці покидають Індію й Пакістан, у травні 1948 р. — Палестину. В цей же час починається партизанська війна на Маляях. Революція в Азії розгоряється все сильніше й сильніше.

В Европі тимчасом комуністи роблять переворот в Чехословаччині й Мадярщині. В червні 1948 р. починається бльокада Берліну. Але поруч з цим наступом СССР переживає в 1948 р. й перші великі удари. Югославія виходить геть з його орбіти і тим самим значно посилює фронт «третьої сили». У квітні й листопаді комуністи терплять сильні поразки на виборах у Франції й Італії. Берлінська бльокада кінчається провалом.

1949 рік є роком суцільної хвилі перемог революції в Азії і загострення конфлікту між СССР і США в Европі. В жовтні 1949 р. остаточно перемагає революція в Китаї і 600-мілійонна країна відпадає від капіталізму. В листопаді остаточно перемагає революція в Індонезії, що є кінцевим смертельним ударом по колись світовому голляндському імперіялізмові. У цей же час Індія цілком стає на позиції «третьої сили», проголошуючи своє непогодження з зовнішньою політикою Британського Коммонвельту. На цю ж позицію стає Бурма. Одночасно загострюється антифранцузька боротьба в Індо-Китаї. Позиції світових імперіялізмів в Азії є остаточно підірвані протягом 1949 року. Америка реагує на це проголошенням на початку року т. зв. «четвертої точки Трумана», за якою країнам, що залишаються в бльоці з Америкою, надається деяка економічна допомога.

В Европі в цей час створюється в квітні НАТО, а у вересні — Західно-Німецька держава. З цього часу починаються посилені перегони в озброєнні між СССР і США. У вересні 1949 р. в СССР переведено перше випробування атомової бомби.

1950 р. характеризується напруженням сил і нервів між СССР і США. Зростають воєнні бюджети, СССР збиває американські літаки, Трумэн дає наказ продукувати водневі бомби. У червні починається Корейська війна. Напруження в світі призводить до посилення політичної діяльности «третьої сили» невтральних — Індії, Індонезії, Бурми, Югославії, Арабської ліґи, до викляровання їх міжнародної позиції.

В 1951 р. СССР і США починають розуміти, що їхні обопільні сили є занадто великі, щоб легко виграти світову війну. Сталінська доктрина бонапартизму терпить політичну кризу на досвіді Корейської війни. Американці оточують СССР воєнними базами, заключають сепаратний мир з Японією. В липні Корейська війна припиняється, як безвиглядна для обох бльоків, але переговори про перемир'я тягнуться з перервами аж два роки.

Протягом цього ж часу революція в Азії переливається на близький Схід. Повстання в Ірані викидає англійців з нафтової промисловости, хоч за рік на їхнє місце влізли американці. В Йорданії ростуть політичні атентати проти англійських агентів, що хочуть розсадити невтральну Арабську ліґу. В Єгипті державний переворот скидає монархію і переводить цю країну в табір активної «третьої сили».

В 1952 р. зростає кількість експериментів з атомовими бомбами, перегони в озброєнні між СССР і капіталістичним бльоком досягають апогею. США випробовують першу водневу бомбу. В Советській економіці стають помітними ознаки великих диспропорцій і перенапруження, що сповільнюють темпи її розвитку. Американці спрямовують свій натиск на Азію, скріплюють воєнну міць Формози, допомагають зброєю французам в Індо-Китаї.

1953 рік приносить великі потрясення для СССР. Помирає Сталін. Хвиля кривавих повстань перекочується через Східну Німеччину, Чехословаччину, Польщу у сибірські концтабори. Оголюється економічна криза, незадоволення мас. Маленков змушений взяти курс на новий «НЕП» і відречення від бонапартизму в зовнішній політиці. Починаються різні мирні переговори з капіталістичним бльоком. Підписується мир в Кореї.

Тимчасом розгоряється переможна революція в Індо-Китаї, починається рух Мау-Мау в Кенії, Єгипет витискає Англію з Суецького каналу, загострюються відносини в Марокко й Тунісі. Революція з Азії переливається через Близький Схід у Африку.

Капіталістичний бльок, одначе, хоч і погоджується на мир в Кореї, бо війна там безвиглядна, продовжує протягом 1953 р. далі натискати на СССР. Починається ремілітаризація Західної Німеччини, створюється Балканський пакт, монтується СЕАТО і т. д.

Протягом 1954 р. СССР почасти повертається до політики бонапартизму, наголошуючи необхідність розвитку тяжкої й воєнної промисловости. До цього призводить поразка політики Молотова, якому не вдалося недопустити вступ Західної Німеччини до НАТО. Проте, одночасно, обидва бльоки починають інтенсивніше шукати можливостей для зговору. Женевська конференція по далекосхідних питаннях закінчується миром для Індо-Китаю. Молотов погодився на цей мир, щоб створити відпруження в світі, хоч тим самим він зраджував Го Чи-міна. Американці погрожували втрутитись по стороні французів в Індо-китайську війну, але англійці і самі французи були проти цього. В наслідку, революцію в Індо-Китаї припинили силою і зговором обидва бльоки.

Антиімперіялістичний рух, одначе, протягом 1954 р. поширився в Північній Африці, а також став перекидатися на Південну Америку. Американці у відповідь в березні 1954 р. підписали договір з більшістю південно-американських диктаторів про допомогу у випадку потреби. У червні переведено державний переворот в Ґватемалі. Також пройшли великі репресії проти націоналістів в Пуерто Ріко та роблено спроби зробити переворот в Коста Ріці.

1955 рік відзначився принаймні тимчасовим приємним зговором між головами держав обох бльоків у Женеві і історичною Бандунзькою конференцією «третьої сили».

тської бюрократії. Але ж у Франції в ті часи з'явилися нові історичні кляси — буржуазія і пролетаріят. Наявність гострих клясових протиріч в СССР, які вгамовує поки що терористична диктатура сталіністів, говорить про те, що в СССР існують антагоністичні кляси. Що це за кляси? Це з одного боку робітники й колгоспники, які справді не мають між собою істотних протиріч. До них примикає трудова інтеліґенція. Цим трудовим клясам протистоїть паразитарна бюрократія, яка, згідно заяви Булґаніна в Делі, хоче навічно залишитися панівною верствою над трудящими. Протиріччя між бюрократією й трудями це й є ті нові клясові протиріччя, які роздирають советське суспільство.

Якщо після жовтневого перевороту в Росії диктатурає виконувала місію ліквідатора власницьких кляс, то тепер, коли власницьких кляс в СССР немає, диктатура зберігається тільки для охорони привілеїв нової панівної кляси — бюрократії. Якщо боротьба за демократію в Росії після жовтневого перевороту означала ніщо інше, як реставрацію капіталізму, то тепер боротьба за демократію означає ніщо інше, як ліквідацію останньої паразитарної кляси — сталінської бюрократії. Тільки після ліквідації бюрократії зпід неї вийде суспільство трудових кляс, суспільство без клясових антагонізмів, тобто суспільство соціялістичне. Отож боротьба проти однопартійности, за демократію в СССР означає тепер боротьбу за соціялізм.

НЕКОМУНІСТИЧНА ПРЕСА В ЮҐОСЛАВІЇ

Як повідомляє радіо «Визволення», в Юґославії існує некомуністична преса — газети й журнали. Наприклад в Беоґраді виходить тижневик «Республіка» — орган старої сербської республіканської партії. Там же виходить і безпартійна селянська газета «Село» — орган сербського союзу кооператорів. В Загребі виходить тижневик «Селєчка ґлос» — орган хорватської селянської партії. Крім того є кілька безпартійних щоденників і тижневиків національних меншин італійською, угорською, румунською, словацькою й турецькою мовами. Найбільший з них «Боче дель Пopольо», який виходить у Фіуме.

З цього огляду післявоєнного десятиліття ясно видно, що цей період нашої історії характеризується двома рисами: 1) могутньою, світових маштабів антиімперіялістичною революцією і 2) мілітарно-економічним змагом сил між совєтським бльоком і капіталістичним бльоком. Антиімперіялістична революція, що захопила цілу Азію і перекинулася на Близький Схід і в Африку та навіть стала досягати Південної Америки, нанесла капіталізмові смертельний удар, від якого він вже ніколи не видужає. **За ці десять років капіталізм втратив половину населення нашої плянети і половину її території.** За цей час Англія втратила більше половини своєї імперії, Франція — половину, Голляндія — майже всю імперію, Америка — престиж і ринки в трьох четвертих світу. Капіталізм економічно є зіпхнутий у Африку й Південну Америку, де населення є мало і тому ринки збуту слабі. Тому перспективи для довговічного процвітання капіталізму вже є виключені.

Відступ і занепад капіталізму ще не означає, що вже на місце його скрізь переміг соціялізм. Ні, до соціялізму ще далеко. Але визволені від капіталізму бувші колоніяльні країни, безперечно, розвиваються в бік соціялізму. Індустріялізація в них проходить державно-капіталістичним способом, приватна власність же і буржуазія не мають можливостей для розвитку. Уряди Індії, Бурми і т. д., не говорячи вже про Китай, відверто говорять про будівництво соціялізму, а не капіталізму в своїх країнах.

З мілітарно-економічного змагу між совєтським і капіталістичним бльоками за це десятиліття можна зробити висновок, що цілковито жоден з них не вийшов переможцем. Ясно, що для СССР перегони в озброєнні вийшли тяжчими і що продовження їх могло б привести до економічної розрухи в країні. Оце постільки СССР програв. Вірніше, програла сталінська концепція бонапартизму. Відкинення ж цієї концепції і прийняття концепції мирного співіснування відкриває для СССР великі шанси. Капіталізм же екоомічно й мілітарно зміцнився в наслідок боротьби проти совєтського бонапартизму, але в історичному аспекті він програв в наслідок антиімперіялістичних революцій, які СССР є в стані підтримувати, а капіталізм — ні. Всі азійські революції, включаючи й китайську, не були підпалені Совєтським Союзом, але він зміг коло них погріти свої руки, бо вони були направлені проти капіталізму й імперіялізму, а не проти нього. Тому в кінцевому підсумку ясно, що протягом післявоєнного десятиріття: 1) не зважаючи на кризи й удари, СССР встояв і встоює та має здатність міняти свої позиції й пристосовуватись до ситуації, 2) капіталізм же, не зважаючи на свою явну силу й потужність, програвав і програє на всіх історично-важливих фронтах, 3) а найбільшим переможцем цієї історичної епохи є світова антиімперіялістична революція.

Імпотентність і приреченість капіталізму в цій глобальній боротьбі можна побачити навіть і по тому, що він цілком нездатний вже апелювати до народних мас у підсовєтському світі, не може розпалити там революційні визвольні рухи, які хоч трохи були б подібні по силі до рухів в колоніях, що валять капіталізм.

Що можна сказати про перспективи розвитку міжнародних відносин на фоні досвіду минулого десятиліття? Поперше, безсумнівним є те, що антиімперіялістичні революції будуть з успіхом продовжуватись і неминуче пошираться на Африку й Південну Америку. Цей фактор буде, отже, і далі фактором руїни капіталізму. Він і далі послаблюватиме західній бльок і об'єктивно полегшуватиме позиції СССР у світі.

Що ж до відносин між совєтським бльоком і капіталізмом, то тут ситуація складна. Сучасна політика СССР характеризується такими рисами: 1) Відхід від політики бонапартизму, перехід на позицію мирного співіснування й мирного змагання: 2) Неуступання капіталізмові ніде в серйозних питаннях, боротьба за збереження статусу кво: 3) Нав'язання зв'язків і по можливості співпраці з антиімперіялістичними країнами й рухами.

Ці характерні риси видно ось з чого. СССР розуміє, що війну проти капіталізму він програє, отже співіснування й відмова від сталінського бонапартизму є вимушені і неминучі. Натомість, політика співіснування з капіталізмом в кінцевому рахунку принесе перемогу для СССР, бо вмежичасі антиімперіялістичні рухи будуть поширюватись, база капіталізму буде звужуватись, Китай, Індія і т.д. індустріялізуватимуться й ставатимуть все сильнішими й сильнішими, темпи розвитку економіки самого СССР і сателітів є в 5 разів вищі, ніж темпи розвитку Америки, а тому з кожним роком СССР наздоганятиме Америку і т. д. Отже, капіталізм приречений на загибіль і без війни. Саме ця концепція і викладається зараз політиками в СССР (див., напр., передовицю в «Радянській Україні» за 4. XII. 1955 р.).

Відповідно до цього, СССР не хоче віддати капіталізмові Східну Німеччину, тим більше, що об'єднана Німеччина була б членом НАТО. Не хоче він уступати капіталізмові і в усіх інших важливих ділянках. Одночасно він пробує шукати зв'язку з рухами, що валять капіталізм в колоніях, пропонує економічну допомогу Індії, Бурмі, Єгиптові, Афганістану і т. д., щоб витискати звідти капіталізм.

Така концепція, отже, є ясно вигідна для СССР, але не все від самого СССР залежить. Західній бльок також розуміє, що війна сьогодні не принесе йому нічого доброго, і тому на війну він не піде. Але він є в позиції (і йому це вигідно) нав'язати СССР дальші перегони в озброєнні і в такий спосіб переводити великий натиск на совєтську економіку. Отже, в цій точці совєтська концепція є слаба і відповіді не має. Так само і в ділянці економічної допомоги слаборозвинутим країнам, бувшим колоніям. Совєтському Союзові завдяки його державній економіці й відсутності демократії далеко легше розпоряджатися капіталами й уділяти допомогу антиімперіялістичним країнам, але капіталів у нього самого не багато. Натомість же Америка, наприклад, могла б дати велику, далеко більшу, ніж СССР, допомогу Індії й іншим країнам, але на перешкоді капіталізм: буржуа в Конґресі США не хочуть даром давати свої зиски, а вимагають певних концесій, на що бувші колонії, звичайно, не йдуть. З другого боку, давати допомогу це значить збирати зайві податки, а їх не хочуть платити не тільки капіталісти, а й простий народ, що в умовах буржуазної демократії грає певну ролю на виборах. Проте колишній «плян Маршалла» нагадує, що можливість великої економічної допомоги відсталим країнам може існувати, і в такому випадку, звичайно, СССР не зможе змагатися з Америкою, бо таке змагання було б подібним до змагання в озброєнні. Це друге слабе місце в позиції СССР.

Тому й доводиться думати, що в перспективі відносини між СССР і США та їх бльоками розвиватимуться по цих лініях: СССР проводитиме свою вищевикладену концепцію, а американці її протидіятимуть в спосіб примушення до дальших перегонів в озброєнні та різним тиском. В такій ситуації, очевидно, час-від-часу виникатимуть конфлікти й холодна війна, за якими йтимуть конференції й переговори, де вони один одному виставлятимуть свої вимоги й торгуватимуться.

Що в цьому напрямку йде розвиток, видно з того, що після невдалої Женевської конференції міністрів закордонних справ в листопаді 1955 р., на якій Молотов не захотів ні в чому поступатись, Даллес негайно заговорив про відновлення холодної війни, а Айзенговер запропонував Конгресові підвищити воєнний бюджет на один мільярд долярів, зокрема для розвитку виробництва міжконтинентальних ракет та атомових кораблів («Нью-Йорк Таймс», 14 й 21.XII. 1955). Коли Хрущов і Булганін в південній Азії пообіцяли невеличку допомогу, Айзенговер відповів пропозицією, щоб Конгрес збільшив закордонну допомогу на 2 млрд. дол. («Н-Й. Таймс», 18. XII. 1955), і т. д.

В. Фелікс

Міжнародні зв'язки УССР та їх значення

На сьогоднішній день Україна є членом Об'єднаних Націй, Міжнародного Телекомунікаційного Союзу, Всесвітнього Поштового Союзу, Світової Метеорологічної Організації, Міжнародної Організації Праці, Виховавчої, Наукової й Культурної Організації Об'єднаних Націй (ЮНЕСКО) і т. д. Україна є також партнером до більше десятка міжнародних договорів, конвенцій іт. п. Ми вже не раз мали нагоду оцінювати таку позицію УРСР у світі, як цілком позитивну для національно-визвольної справи нашого народу.

Але міжнародні зв'язки УССР цим не обмежуються. Останнім часом ці зв'язки помітно розвинулися в формі взаємних відвідин різних делеґацій та представників державних, громадських та культурних установ і організацій. Огляд і оцінка цієї форми зв'язків ще ніким не робилася, і тому в цій статті ми й хочемо присвятити їй нашу увагу. За об'єкт спостереження беремо для прикладу період між січнем і жовтнем 1955 року, тобто десять місяців часу. Протягом цього часу в УССР побували 53 делеґації чи групи з таких країн світу: Китай, Індія, Японія, Бурма, Сирія, Єгипет, Нова Зеляндія, Бразилія, США, Англія, Франція, Західна Німеччина, Канада, Бельгія, Норвегія, Данія, Люксембург, Югославія, Мадярщина, Румунія, Чехословаччина, Польща, Болгарія, Австрія та делеґації організацій Об'єднаних Націй. Разом в цих делеґаціях відвідало Україну не менше 2.500 чоловік, при чому не більше 300 з них походили з комуністичних країн чи належали до просовєтських організацій. Зі свого боку УССР також була репрезентована в різних делеґаціях закордон.

I.

Державні візити до УССР в цьому періоді є представлені офіційними делеґаціями парламентів Франції, Японії, Югославії, Сирії, Бельгії, й Люксембургу. Делеґація французького парламенту, очолена головою Національних Зборів Франції П'єром Штейтером, була в Києві при кінці вересня. Штейтер сказав зібраним на аеродромі членам уряду УССР, що французи приїхали до Києва, щоб «краще і ближче пізнати вас» («Радянська Україна», 22.IX.55). В часі офіційного прийняття у голови Верховної Ради УССР Павла Тичини, Штейтер вручив медалі Французької Республіки П. Тичині, ген. С. А. Ковпаку та голові Київської міськради О. Давидову. Про це повідомили українські газети, хоч не пояснили, з якої речі були роздані ці медалі. Натомість російські газети, зокрема «Правда» (22 IX.55), повідомили все про прийняття у Тичини, але про французькі медалі промовчали.

У вересні була в Києві й японська парламентарна делеґація. Голова її Токутаро Кітамура заявив київській еліті таке: «Ми знаємо, ми чули, що Українська Радянська Соціялістична Республіка є багатою, розквітаючою країною. Для нас, членів японського парламенту, відвідання України є історичною подією. Це перший випадок відвідання вашої республіки парламентаріями Японії» («РУ», 15.IX.55).

Делеґація парламенту Сирії (теж перша в історії) була в Україні в липні. Керівник її, віце-голова палати депутатів Сирії Рафік Башшур, прислав пізніше урядові УССР телеграму, в якій заявив «висловлення подяки за палкий і дружній прийом, виявлений їй благородним українським народом» («РУ», 28. VII. 55).

Делеґації парламентів Бельгії Югославії й Люксембургу були в Україні в серпні й жовтні. Для кожної парламентарної делеґації уряд в Києві влаштовував багате прийняття з бенкетом, тостами, промовами, подарунками. Видно за всіма ознаками, що українським бюрократам вдавалося справляти добре враження на своїх державних гостей.

Були в цьому часі в Україні й ще вищі державні достойники — прем'єр Індії Неру і прем'єр Бурми У Ну. Вони, одначе, не виявили бажання ближче запізнатися з Київськими вельможами і до Києва не заїжджали. Обидва побували лише в Криму. Там для них були вивішені червоно-блакитні прапори грали гимн УССР і представники київського

уряду виголошували промови. Великого зворушення, одначе, це не викликало. Правда, при зустрічі У Ну з Хрущовим у Ялті, Хрущов покликав третім до розмови О. Кириченка («РУ», 28.X. 55), а на бенкет спеціяльно прибув І. Сенін, заступник голови Ради Міністрів УССР. При відвідинах Неру було менше інтимності. Характерно, що під час свята 100-річчя «Севастопільської оборони» присутній в Севастополі У Ну згадав тільки про «героїчну оборону» Севастополя у війні з Гітлером. З нагоди ж 100-річчя війни з Туреччиною, війни з боку Росії імперіялістичної, У Ну багатозначно промовчав.

Серед інших державного маштабу делеґацій, що відвідали Україну в цьому періоді, треба відзначити візиту до Києва віце-прем'єра Нової Зеляндії та міністра сільського господарства цієї країни у жовтні, офіційну делеґацію Економічної Ради Франції в серпні, делеґацію сільськогосподарського комітету парляменту Норвегії в серпні та економічну делеґацію Юґославії на чолі з Вукмановичем-Темпо у вересні. Юґославська делеґація виявила спеціяльне бажання відвідати київський уряд, хоч формально не мала з ним нічого до діла, бо ж Україна не має ще права заключати будьякі чужоземні економічні договори. Вукманович-Темпо пробув у Києві два дні, під час яких відбувалися банкети й обіди при великій кількості учасників. У одній з своїх промов, про яку коротко згадано в пресі («РУ», 6.IX.55), Вукманович-Темпо ставив Юґославію в приклад українцям, коли казав: «Я хочу підкреслити, що наші (тобто, між Юґославією й СССР. — В. Ф.) договірні відносини можуть служити прикладом конструктивного співробітництва між народами». Безперечно, якби в України були такі відносини з Москвою, як у Юґославії, то чого ліпшого ще треба було б бажати! Прийняття в Києві прийшлось юґославам очевидно до вподоби, бо пізніше вже з Белграду Вукманович прислав Кальченкові спеціяльну телеграму з подякою «Вам і Вашим товаришам» («РУ», 7.IX.55). У свою чергу пізніше, під час жовтневих свят у Києві, Кальченко похвалив встановлення миру поміж Юґославією й СССР та сказав, що в Юґославії «народ тримає політичну владу в своїх руках і йде по шляху будівництва нового життя». («РУ», 7.XI.1955). Таку увагу не можна залишити непоміченою.

В цьому ж періоді відвідали Україну три офіційні делеґації з рамени Об'єднаних Націй. У вересні приїжджала делеґація спеціялістів металюргії, до складу якої входили інженери з Англії, Франції, Бельгії й Швеції, та делеґація гірничих спеціялістів і геологів країн Азії й Далекого Сходу (Японії, Індії, Бурми, Афганістану і т. д.), а в жовтні приїжджала делеґація експертів по сільській електрифікації. Ці делеґації займалися вивченням досвіду України зі своїх ділянок, щоб потім використовувати цей досвід в роботі органів Об'єднаних Націй.

Державна репрезентація УССР закордоном у цьому періоді, крім ОН і всіх тих організацій, де вона постійно представлена, позначилася такими акціями. У липні Україна була прийнята в члени Міжнародного Бюра в справах освіти («РУ», 12. VII.55), що є інформативно-дорадчою інституцією, зв'язаною з ЮНЕСКО. В серпні УССР нав'язала зв'язок з Міжпарляментарним Союзом і делеґація Верховної Ради УССР мала взяти участь в його черговому з'їзді. Прийняття УССР до цього Союзу вже було ніби вирішеною справою («РУ», 25.VIII. 55), але все ж делеґація її там чомусь не з'явилася («РУ», 26.VIII.55). Так ця справа й залишається неясною, прийняли чи не прийняли Україну до Міжпарляментарного Союзу.

У серпні на Женевській конференції в справах використання атомової енергії в мирних цілях УССР була представлена окремою делеґацією. Перед тим, у травні, Н. Кальченко, голова уряду УССР, брав участь в складі делеґації СССР у переговорах в Варшаві, де був заключений воєнний договір між СССР і сателітами та створена організація на зразок західного НАТО. В цій оборонній системі Україна не представлена самостійно, очевидно тому, що у неї немає власних збройних сил (лише право на них на папері), але включення Кальченка в склад всесоюзної делеґації і відповідне його титулування в ній було безперечно зроблене з формально-правною метою.

Подібне ж включення українських керівників у всесоюзні делеґації є помітне й при інших формальних оказіях. Коротченко був в складі делеґації СССР на святкуваннях в Празі, Бажан — на святкуваннях в Польщі, а Тичина, Корнійчук, О. Іващенко і ще дехто були в складі офіційної делеґації Верховної Ради СССР в Юґославії.

II.

Крім формальних державних репрезентацій, в цьому періоді побували в Україні багато різних громадських делеґацій. У липні об'їздила Україну американська сільськогосподарська делеґація, у вересні — сільськогосподарська делеґація Данії, а в жовтні — Англії. Це були делеґації фахові, що вивчали свою ділянку. Подібною фаховою делеґацією була делеґація австрійських електроенерґетиків, що їздила по Україні у вересні. Також відвідали Україну дві делеґації індійських інженерів у червні й у вересні. У жовтні приїжджала делеґація французьких інженерів. Ці делеґації оглядали заводи, шахти, електростанції в Україні, знайомилися з процесом виробництва і т. п. У жовтні кілька тижнів пробула в Україні делеґація працівників лісової промисловости Китаю. Ця делеґація довго пробула в Карпатах, в Галичині й на Закарпатті. Це була перша чужинецька делеґація, що відвідала західно-українські землі з часу припинення боєвих дій УПА.

У липні в Києві перебувала делеґація Академії Наук Франції. Французькі науковці знайомилися з роботою українських наукових інституцій. У серпні приїжджала делеґація грецьких вчених-медиків. У вересні по Україні їздила делеґація атомових вчених Індії.

Приїжджали в Україну й делеґації чужинецьких журналістів: у липні з Юґославії, а у вересні з Франції й Єгипту. Єгипетські журналісти «відвідали міністра культури УССР К. З. Литвина і під час бесіди цікавилися розвитком народної освіти, науки, мистецтва й літератури, станом поліграфічної бази української преси, діяльністю видавництва, виданням книг, у тому числі іноземними мовами» («РУ», 4.IX.55).

В цьому періоді відвідало Україну кілька профспілкових делеґацій: з Англії — делеґації профспілки електриків і профспілки торговельних робітників, з Франції — делеґація моряків і докерів. Також приїжджали делеґації профспілок Японії, Західної Німеччини й Бразилії.

З Франції, Польщі й Юґославії приїжджали делеґації вчителів народних шкіл. У свою чергу делеґація українських вчителів їздила до Юґославії. З Румунії в Україну приїжджала делеґація лікарів. В багатьох випадках ці делеґації очолювалися міністрами освіти. Культурницька делеґація з Мадярщини була на чолі з міністром культури.

Коли у Варшаві в цьому періоді відбувався п'ятий всесвітній фестиваль молоді, в ньому брала участь окрема українська делеґація. Пізніше, учасники цього фестивалю — делеґація молоді Канади — відвідали УССР. Ще раніше, весною, до УССР приїжджала з візитою делеґація китайської молоді. Також побували на Україні в цьому періоді делеґації жіночих організацій Канади й Австрії.

На окрему увагу заслуговують культурні зв'язки УССР з закордоном у цьому періоді. Двічі, у червні й у серпні, приїжджали на ґастролі до Києва юґославські артисти. У відповідь, українські артисти їздили до Юґославії. Побували з виступами в Києві також артисти Болгарії, Румунії, Словаччини. Українські артисти їздили на ґастролі до Східної Німеччини. Концерти польських мистців відбувалися в Києві в травні і жовтні, а в Варшаві, Кракові й інших містах Польщі в цьому періоді показувано пересувну виставку творів сучасних українських художників.

Міцні зв'язки існують в ділянці славістики між університетами, вченими й письменниками України, Чехословаччини й Польщі. Було підраховано, що протягом останніх 100 років на чеській і словацькій мовах з'явилося тільки 35 перекладів українських книжок, а протягом останніх 10 років (1945-55) — вже понад 90 перекладів. На кількох польських університетах викладається зараз україністика — мова й література — та з'явилося кілька наукових праць з ділянки української філології, готується до друку новий польсько-український словник і т. д. («Славяне», № 1, 1955 р.).

Побували в Україні в цьому періоді групи діячів і артистів кіно Франції й Китаю. Українські ж артисти їздили в турне до Китаю і здобули там великий успіх. Міністер культури Китаю заявив у зв'язку з цим, що мовляв досі в Китаї була мова про дружбу між двома народами — російським і китайським, а відтепер «в Китаї починається новий етап», «ми говоритимемо про дружбу трьох народів», тобто — і українського.

В Китаї також почали з'являтися переклади української літератури. Твори Т. Г. Шевченка з'являються вже в перекладах аж трьох китайських поетів. Один з них, Емі Сяо (найперший перекладач Шевченка на китайську мову), пише таке: «Я читаю великого Шевченка з надзвичайним хвилюванням. Він так глибоко мене зворушує, що я довго сиджу в мовчанні. Його глибока ненависть і непримиренність до гнобителів і старого ладу, його гаряча любов і прагнення до нового життя піднімає народ. Те, що цей поет-революціонер дав світовій культурі, те, що він показав, як зразок і приклад, — не зглядиться у віках». («Україна», № 13, 1955). Треба згадати також, що в китайських театрах ставляться українські твори (напр. опера «Запорожець за Дунаєм» тощо).

Зі спостереження міжнародних зв'язків УССР в ділянці політичній, громадській і культурній в минулих роках ми маємо враження, що зв'язки у вищерозглянутому періоді порівняльно зросли кількісно й якісно. Ясно, що почасти це є наслідок післясталінської «відлиги», властивої цілому СССР. За часів Сталіна ні до СССР, ні в Україну не приїжджали офіційні парляментарні делеґації, а делеґації некомуністичних громадських чи культурних організацій бували дуже рідко. Одначе ясно, що не тільки післясталінська «відлига» є причиною напливу чужоземних делеґацій в Україну. Ця причина тільки зробила можливими такі візити. Другою ж, не менш важливою причиною, є **зацікавлення Україною в світі**. Це добре висловив голова Національних зборів Франції П. Шнейтер, коли сказав українцям, що французи приїхали, щоб «краще і ближче пізнати вас». Подібно віце-прем'єр Нової Зеляндії К. Голіок сказав: «Я дуже радий за надану можливість побувати на Україні. Коли мене спитали в Москві, куди б ви хотіли поїхати, я зразу ж відповів, що хочу поїхати в Київ». («РУ», 16. окт. 1955).

У Києві на чужоземних відвідувачів справляють потрібне враження. Їх безперечно переконують, що Україна квітне й розвивається, що вона не є поневолена «старшим братом» і т. д. Певна частина відвідувачів сприймає ці переконування, інші — сумніваються. Але одні й другі покидаються Україну з одним спільним враженням: Україна є окрема від Росії нація, окрема від Росії держава. Це саме враження справляють українські візити в чужоземні країни. Те, що українські артисти зробили своїм виступом в Китаї — заява міністра культури про три народи, — має безперечно історичне значення. В світлі цих грандіозних подій якою гумористичною виглядає візита до китайського Врангеля — Чан Кай-шека «українського погребника» Ярослава Стецька, що наспеціялізувався відвідувати вмираючі режими й рухи, як ото Чан Кай-шека на Формозі, Франка в Еспанії, а тепер, «в естетичному» ще не встиг він відвідати й «похорони» ще Перона в Арґентині. Але для українського провінційного міщанина з комплексом меншевартости і то є досягнення: все ж таки він доторкнувся, нехай до відмираючої, але.., державности. Жива ж, державна Україна тримає й поширює зв'язки не з «тінями забутих предків», а з 600-мільйонним китайським народом!

На історичний процес національного розвитку й усамостійнення України треба дивитися з універсальної точки зору, розрізняючи в цьому процесі елементи живі й ростучі і елементи приречені, вмираючі. Існування УССР і її різноманітні зв'язки з закордоном є невід'ємною складовою **частиною цього** процесу, частиною, що безперечно **сприяє** розвиткові його.

О. Зерницький

Розкриємо псевдоніми!

В СССР дуже поширений тепер літературний жанр — нарис. Нарис, яко відомо, не вважається чисто мистецьким жанром. Це є мистецьки оздоблений документ, фотографія дійсности. Бо в нарисі ні персонажі, ні сюжет не є вигадані, а взяті з живої дійсности, персонажі фігурують навіть з справжніми прізвищами. Тому в нарисі творчість письменника обмежена тими реальними образами, які він обов'язаний подати за їх справжніми іменами. Збірних, синтетичних образів нарис не дає.

Але оскільки в совєтській літературі панує тепер стиль документального натуралізму, що носить псевдонім «соціялістичний реалізм», то роля нарису несподівано зросла і він своїм значенням навіть вирівнявся з найскладнішим прозовим жанром — романом. Партія боїться синтетичної творчости, вона дуже підозріла до мистецької вигадки, вона постійно контролює письменника, перевіряє документальність сюжету, його твору. В цьому відношенні дуже повчальною була дискусія навколо повісти Медведева «На берегах Південного Бугу», надрукованої в журналі «Жовтень» в 1952 році. В січні 1953 року газета «Вінницька правда» надрукувала, а «Правда Украины» й московська «Літературная газета» передрукували рецензію на ту повість під цікавим наголовком — «Розкриємо псевдоніми». Рецензія говорила не про мистецьку вартість твору, а про те, які конкретно люди сховані за псевдонімами повісти. Справа йшла про підпільний протигітлерівський рух на Вінниччині під час війни і рецензія обвинувачувала автора повісти, що він багато заслуг приписав таким і таким людям, які лишились живими після підпілля і які ніби є в дійсності лжепідпільниками і пройдохами.

Мабуть розкриті рецензією живі люди дістали, як Федько Гуска з гуморесок Вухналя, не тільки синяки по-під очима, але втратили й гаманці, бо київська газета «Правда Украины» вже через два роки, в числі за 4 січня 1955 року згадала знову злощасних персонажів повісти Медведєва і на цей раз взяла їх в оборону. Словом, дискусія навколо повісти «На берегах Південного Бугу» була б подібною до того, якби в царські часи після появи на сцені вперше (понад сто років тому) комедії Гоголя «Ревізор», вінницька газета надрукувала, а київська й петербурзька (літературна!) передрукували рецензію, в якій би було сказано, що зображений в «Ревізорі» городничий Сквозняк-Дмухановський є в дійсності наш вінницький голова і що Гоголь зменшив гріхи цього хапуна, лжеголови й пройдохи. І якби через два роки київська чи петербурзька газети знову надрукували б, що вінницький голова, схований за гоголівським Сквозняк-Дмухановським, не такий пройдоха, як ми писали два роки тому... Синяки зажили, гаманці повернуто, літературна критика відограла ролю контрольора над сюжетом літературного твору. Очевидна річ, що сто років тому такого не могло бути, бо тодішнє суспільство, як це не дивно, стояло культурно безмежно вище, ніж теперішнє совєтське, в усякому разі мистецво було незалежне від поліційної «критики», а літературна критика займалась справді мистецтвом, а не поліційним слідством.

Наведений приклад з повістю Медведева «На берегах Південного Бугу» показує тільки, що в СССР мистецької літератури в дійсності немає, в усякому разі її не повинно бути, згідно волі начальства й партійної критики. Тому придирка преси до літературних персонажів нікого тепер в СССР не дивує і вважається цілком натуральною. А в такому разі і принципова різниця між синтетичним мистецьким твором і нарисом стирається. Може тому письменники більш охоче беруться за писання нарисів як романів. Нарис писати куди лекше, а наслідки куди вигідніші, не треба навіть розгадувати хто схований під псевдонімами персонажів.

Але тяга мистця до синтетичного образу така велика, що іноді в совєтському нарисі він скаже більше, ніж в повісті чи романі. Таким ми вважаємо нарис Олекси Носенка «Перші грози», надрукований в журналі «Вітчизна» ч. 8 за 1955 рік. Не віриться навіть, що персонажі, нарису живі реальні люди, хочеться думати, що то синтетичні образи теперішньої української дійсности. Але назва місцевости, колгоспу, все, все ніби реальне. Тож і прізвища реальні. Та й не в тому річ. Чи реальні вони, чи вигадані, але вони типові і, оскільки в нарисі закладені величезної соціяльної ваги проблеми, які ми хочемо туту розглянути, то ми підемо за прикладом совєтської критики і свідомо поставимо собі завдання — розкрити псевдоніми.

Події, зображені в нарисі Олекси Носенка «Перші грози», відбуваються в колгоспі «Маяк», села Козодоївки, Дніпропетровської області. Назви звучать, як вигадані, крім — Дніпропетровської області. Але менше з тим! Голова колгопу «Маяк» — присланий з Дніпропетровська, колишній заступник директора заводу Василь Васильович. Це, як видно, один з тих, кого Хрущев знімав у місті з високих постів і посилав на скріплення колгоспного села. Автор нарису мабуть і поставив собі ціллю довести, як от мовляв такі присланi люди приносять на село справжній дух соціялізму, в протилежність зараженим консерватизмом і косністю місцевим працівникам. В цьому сенсі нарис Носенка перегукується з п'єсою Корнійчука «Крила», де присланий з центру в область реформатор Ромодан (секретар обкому партії) так само поборює консерватизм і відсталість місцевих працівників.

Заступник Василя Васильовича Прошка — місцевий, козодоївський. Раніше він був головою колгоспу, але він надто пов'язаний з селом і тому... не надається керувати колгоспом. Василь Васильович, за автором, втілення всіх чеснот. Прошка — носій місцевої відсталости. Ось Василь Васильович бореться, щоб колгосп «Маяк» засіяв у 1955 році кукурудзи в десять разів більше, ніж минулого року, а Прошка потихеньку радить бригадирові сіяти тільки тридцять гектарів, а решту вівсом, який так потрібний колгоспним коням. Василь Васильович відмовляє людям колгоспних коней, бо неможна тепер весною, а Прошка давав коней кожному, хто просить. Прошка звільняв від праці деяких жінок, яких чоловіки дуже зайняті в колгоспі, а Василь Васильович всіх погнав на роботу. І так далі.

В нарисі показано запеклу боротьбу між Прошкою й Василем Васильовичем, яка звучить прямо таки символічно, як боротьба між селом і центром. В боротьбі Василя Васильовича з Прошкою немає нічого особистого, це боротьба різних поглядів на колгоспну справу. І хоч як автор нарису хоче скомпромітувати Прошку, проте для читача залишається щонайменше загадкою: чому це місцеві козодоївські люди так противляться на кожному кроці представникові центру, чому вони хочуть все робити по-свойому, по-прошковому? І то не колгоспники тільки, а й районові працівники. Автор нарису, який сам приїхав з центру на весняну засівну кампанію, як представник преси, хоче довести, що місцеві працівники противляться Василю Васильовичу через відсталість. Але автор не подає арґументів. Невже через відсталість секретар районового комітету комсомолу пише Василю Васильовичу, щоб він не переміщав з фарми на поле комсомольського організатора фарми Прісю Чухно? Невже через відсталість районовий прокурор пише Василю Васильовичу, щоб він не виганяв на працю звільнених лікарем жінок?

Чому один Василь Васильович розумний, а цілий район, де він головою колгоспу, дурний, відсталий? Не у відсталості тут справа і мабуть мають підстави розмови в колгоспі, що збільшення площі кукурудзи в десять разів потрібне новому голові для того, щоб «орден одержати і тоді вже до міста вудочки змотати». Місцеві люди хочуть працювати для задоволення своїх потреб, і це є штанпункт Прошки. А для Василя Васильовича найвищий принцип — все для держави. Тут немає спору — колгоспи чи приватні господарства, як думають на еміграції. Спір іде про те, для кого працювати в колгоспі — для себе чи для держави. Прошка проти визиску державою колгоспників і колгоспу і цим він ближче стоїть до соціялізму, ніж Василь Васильович, який є представником держави-експлуататора.

На думку Василя Васильовича в Козодоївці, в цілому районі панує принцип — "Як можна менше державі. Куди здати погано вгодованих свиней чи телят? — Державі. Кому краще зерно пшениці чи жита? — Собі... Собі мед із пасіки, собі полуниці, собі краще сіно, собі на олію краще насіння... Я маю наказ партії навести в Козодоївці большевицький порядок!» — грюкає по столу Василь Васильович. Большевицький порядок — це значить краще державі, а гірше собі.

Але з Василем Васильовичем не згодні не тільки колгоспники, інтереси яких обстоює місцевий комуніст Прошка, що «за три роки головування в колгоспі ні разу по столу не грюкав». З Василем Васильовичем не згоден, як ми вже бачили, і секретар райкому комсомолу, і районовий прокурор, які напевне діяли не без підтримки (чи може й директив) районового комітету партії...

Е-е, козодоївська справа не така проста і за козодоївськими псевдонімами схована ціла совєтська революція! Знову, як уже не раз в історії большевицької революції, в «Козодоївці» зітнулись два принципи будівництва соціялізму: органічний і бюрократичний. Органічний — це самі трудящі будують соціялізм. Максимально можливе задоволення інтересів трудящих самими трудящими. Бюрократичний принцип — це коли соціялізм будує начальство. Намагнікюрений Хрущов — найвище втілення соціялізму. Кожен з цих принципів має свої арґументи і не можна сказати, що логіка Хрущових — тільки триматися коло влади. Ні, бюрократичний принцип доводить, що коли не натиснути на селянина (й робітника), не взяти з них більше, ніж вони хочуть дати, то СССР не буде достатньо могутній, щоб відстояти свою незалежність і його загребуть голими руками. А оскільки селяни (і робітники) самі не дадуть, то треба в них взяти руками присланих з центру і ще не зрісшихся з місцевими людьми Василів Васильовичів.

Органічний принцип доводить, що «силою колодязь копати — води не пити». Сталін три п'ятирічки виснажував людей голодом, щоб озброїти країну проти гітлеризму, а коли прийшла війна, селяни й робітники за три місяці добровільно здали Гітлерові всю зброю, а самі пішли в полон. Крім того продукційність праці за хрущовського принципу набагато нижча, ніж в капіталістичних навіть країнах, і СССР починає це відчувати дедалі більше, ховаючись від світу з ганебним життевим стандартом совєтських працюючих. Та головне не те. Головне те, що бюрократія своє панування вважає справжнім соціялізмом і Хрущови певні, що їхні сини так само правитимуть СССР до смерти, як сьогодні правлять вони — батьки...

Отож, повертаючись до нарису Носенка, бачимо, що представник Хрущова — Василь Васильович, затіяв нову війну з селом. В цій війні він намагається між іншим спертись на молодь, приваблюючи її висуненням у стахановці. Картина зовсім та сама, як в 30-х роках під час колективізації, коли Василі Васильовичі руками молоді руйнували селянську власність і протиставлялись цілому селу. Але тоді війна велася проти куркулів, а тепер проти місцевих комуністів, які обороняють не куркулів, а колгоспників від держави, тобто, органічно-соціялістичний принцип розвитку суспільства.

Ось Василь Васильович сидить в конторі колгоспу з комсомолками (навіть не з комсомольцями!) і домовляється скільки яка збере з гектара кукурудзи. А старий випробуваний керівник колгоспу Прошка кидає колгосп і тікає на залізничну станцію вагарем.

Тяжку війну затіяв Василь Васильович з колгоспним селом. І не відомо ще, чи він її виграє!

З приводу подій в Еревані

Те, що сталось в жовтні в Еревані, столиці совєтської Вірменії, представляє собою надзвичайно важливий факт і заслуговує на особливу увагу, тим паче, що еміґрантська преса, яка виходить руською мовою, на жаль умисне ховає від своїх читачів політичну істоту того, що сталось.

Зовнішні факти такі:

12 жовтня на стадіоні Еревані відбувався матч на першість футбольних команд між руською («свердловською») командою і командою вірменською (ереванським «Спартаком»). Арбітр, який бажав певне сподобатись вищому начальству, не був безсторонній, і його односторонність, як видавалось глядачам, була спрямована на користь руських футболістів коштом вірменських.

Вірменські глядачі матчу реаґували зі всім їхнім південним запалом: кинулись на поле, де відбувалось змагання, щоб розправитись з арбітором, а коли присутнє на матчі совєтське начальство пустило проти маніфестантів міліцію, то натовп відповів на це атакою проти міліціонерів і начальства, обкидаючи їх градом каміння тощо.

Такі інціденти нерідко бувають і на «буржуазних» стадіонах Заходу. Але там справа кінчається невеликими сутичками між маніфестантами й поліцією і дуже рідко притягненням найсердитіших розбишак до суду нижчої інстанції, який засуджує їх (і то дуже рідко) до маленького штрафу.

В Еревані було інакше: вірмен маніфестантів віддали, як найтяжчих політичних злочинців, Верховному Трибуналу Республіки, який засудив до тюремного ув'язнення дванадцять вірмен, із них чотирьох до 25 років одного до 20 років, двох до 15 років, трьох до 10 років і т. д. В наслідок вийшов «великий політичний процес».

Так звана «російська» (тобто імперіялістична) еміґрантська преса, як наприклад «Посев» (від 4 грудня), визнаючи високополітичний характер ереванських подій, прикидається, що не розуміє їх глибоких причин і їх значення і вбачає в них тільки звичайний «антиурядовий виступ». А між тим, не треба бути ґенієм прозорливости для того, щоб зрозуміти, в чому суть справи.

В Еревані прорвався національно-революційний рух вірменського народу. Як це завжди буває з стремліннями й почуттями, у яких немає нормального, відкритого й леґального виходу, вірменський націоналізм вирвався назовні ніби зовсім несподівано й випадково: приїхали «росіяни», арбітр захотів догодити начальству, вірменський натовп заступився за «своїх» проти «чужих», при чому вибух національного почуття й протесту негайно ж був спрямований проти місцевих представників ненависної совєтської влади.

Той факт, що це відбулося не десь в іншому місці, а саме в столиці совєтської Вірменії, насильно анексованої й окупованої большевицьким урядом, повинен би був подвійно змусити задуматись наших горе-політиків з «російського», тобто імперіялістичного табору еміґрації.

Справді, адже серед усіх народів колишньої Російської Імперії вірмени вважались найбільш «русофільським» народом, що пояснювалось їх становищем між Росією й Туреччиною, яка в старі (і, сподіваємось, безповоротні вже) часи була для вірмен найбільш небезпечним сусідом. І раптом якраз серед цих бувших «русофилів» прорвався вибух національної образи й гніву, з явним налетом антируських настроїв і почуттів!

Той факт, що цей вірменський бунт стався з нікчемного приводу, показує, що ця національна образа й гнів, приглушені довгі роки страхом репресій, скористались першою нагодою, щоб прорватись назовні. І якщо совєтська судово-поліційна машина так сильно ударила «злочинців», то це звичайно тому, що центральна влада зрозуміла все політичне значення того, що сталось в Еревані, і врахувала за потрібне з особливою поспішливістю й брутальністю загасити вогонь національно-революційного визвольного руху, що тліє під попелом і прорвався ніби випадково, але що являє собою одну з найбільш вибухових сил.

Інше явище того ж порядку: німці, що повернулись в Західну Німеччину, розповідаючи про повстання в концтаборах, одностайно стверджують, що в цих повстаннях особливо рішучими й упертими виявили себе «націонали» — українці, люди з Прибалтики тощо. У відповідь один з органів «російської» еміґраційної преси поспішив навести зізнання «очевидця», який чув, як один охоронець-емведист кричав на ув'язнених українською мовою. Можливе й це. Садисти й емведисти можуть знайтися серед усякого народу... Що хочуть довести наші імперіялістичні дурачки? Що українцю, грузину чи балтійцю в полярному коцтаборі живеться солодше, ніж руському?

Кремлівські володарі використовують в своїх інтересах недомислеє деяких еміґрантських путаників, які запевняють наших чужоземних друзів, що підтримка ними націонал-революційних рухів неруських народів «кине руський народ в обійми большевицької диктатури». Це твердження зовсім брехливе. Ці люди приписують руському народові свої власні імперіялістичні й бузувірські почуття. Руський народ хоче визволення свого й неруських народів із совєтської «тюрми народів» і аж ніяк не хоче, визволившись сам, стати сторожом коло цієї тюрми і тримати в своїх руках ключ від її дверей.

Руський народ розуміє, що якщо є щось справді «едине й неділиме», так це саме свобода і що негідний свободи той народ, який відмовляє в свободі іншим народам.

Скорочено за газетою «Освобождение» ч. 10 (50), 1955 р. (ред. А. Г. Алексинський

Політична самоосвіта робітника

Гр. Погорілий

Еміґрація і її політичне значення

Еміґрантами називаються люди, які переселились з своєї країни в іншу тимчасово або назавжди. До першої світової війни існувало два типи еміґрацій: політична й заробітчанська. Політичні еміґранти становили невеличку групу людей, які походили з країн, де не було політичної свободи. В Европі це були переважно виходці з царської Росії. Політичні еміґранти виходили з батьківщини для того, щоб в умовах европейської демократії більш вільно боротися з царським режимом. Деякі партії тримали на еміґрації свої керівні центри. Так наприклад російські соціял-демократи мали один час за кордоном і ЦК партії, і її центральний друкований орган («Искра», «Вперед», «Социал-Демократ» і т.д.). Зв'язок з батьківщиною був тоді легкий і ЦК партії міг зза кордону керувати підпільними партійними організаціями в краю та приставляти туди масово партійну газету. Після революції 1917 року політичні еміґранти повернулись додому і зайняли провідне становище в революції.

Заробітчанськими еміґрантами вважались люди, які їхали в чужі краї на заробітки. В Европі заробітчанську еміґрацію найбільш виділяли країни індустріяльно мало розвинені, де існувало велике аграрне перенаселення. Це була Італія, а також слав'янські народи Сходу Европи. Сюди належали також українські землі — Галичина й Закарпаття. Якщо політична еміґрація нараховувала в Европі сотні або невеликі тисячі людей, то заробітчанська еміґрація обчислювалась мільйонами. Досить наприклад згадати, що перед першою світовою війною мало не половина населення Закарпатської України перебувало на еміґрації в Америці. Частина еміґрантів-заробітчан поверталась додому і на зароблені гроші піднімала своє занепале селянське господарство. Але більшість осідала в країнах переселення, забираючи туди і свої родини. Це торкається переселенців за океан. В Европейських країнах заробітчанська еміґрація майже не осідала.

Революція на Сході Европи породила новий тип еміґрації — масову політичну еміґрацію. Це були вояки армій, що боролись з большевицьким режимом, а також цивільне населення, що втікало від совєтської влади. Ця політична еміґрація значно відрізнялась від дореволюційної. До революції на еміґрацію тікали найбільш активні й найбільш свідомі політичні діячі, можна сказати професійні політики, які нічим більш не займались крім політичної діяльности. Після революції на еміґрацію потрапили сотні тисяч людей, більшість яких ніколи не займалися політичною діяльністю. Лише невелика частина цієї масової політичної еміґрації були професійними політиками. Решта дуже хутко перетворилась на еміґрантів-заробітчан, які проте залишились масовою базою політичних діячів еміґрації.

Але найголовнішою відмінністю післяреволюційної політичної еміґрації від еміґрації дореволюційної була та, що післяреволюційна еміґрація ніколи не мала з батьківщиною такого міцного зв'язку, як його мала малочисельна дореволюційна еміґрація. Післяреволюційна еміґрація ніколи не мала в краю своєї широкорозгалуженої партійної мережі. А ті одиниці, що залишились були в краю, потроху відходили від позицій своїх еміґрантських колеґ. Пояснюється це з одного боку тим, що большевицька диктатура унеможливлювала будьяку підпільну діяльність, а з другого боку тим, що післяреволюційна еміґрація дуже скоро відірвалась і соціяльно, й ідейно від рідних земель: в СССР під впливом революції відбувались величезні соціяльні зміни, які еміґрацію зовсім не зачіпали. Українська еміґрація в цьому відношенні дещо відрізнялась від російської. Російська еміґрація, крім малочисельних соціялістичних груп, складалась переважно з панівних верств дореволюційної Росії, для яких революція була зовсім чужа. Українська еміґрація своїм складом була переважно селянсько-інтеліґентською. Тому її зв'язок з Україною був міцніший, ніж еміґрації російської. Крім того українська еміґрація носила в собі нездійснену большевиками ідею національного визволення України і цією стороною вона залишилась для України притягальною силою, в той час як найлівіші російські еміґранти протиставлялись батьківщині тільки своєю контрреволюційно-реставраторською стороною. Але під кінець 20-х років і українська еміґрація втратила зв'язок з рідними землями.

Тотальна відірваність політичної еміґрації від рідних земель витворила специфічне явище, яке стало притаманне цілій еміґрації з СССР до сьогоднішнього дня. Це — життя еміґрації навколо своїх внутрішніх проблем, незалежно від процесів, які відбуваються на батьківщині. Ціла преса еміґрації існує тепер для самої еміґрації і редактори часописів перестають навіть у думках примірятися до читача на рідних землях. Якби перед еміґраційними часописами постало раптом завдання висилати свої видання тільки в Україну, вони напевне відчули б той розрив, що утворився між ними й читачами на рідних землях. З цього погляду варто згадати цікавий приклад. Один український еміґрант поважного віку й дуже правого напрямку, який завжди закидав «Впередові» надто ліві позиції, змушений був написати для радіо статтю-відповідь втікачеві на «родіну» Крутію. Формулюваннями, арґументами і всією ментальністю стаття була написана в стилі впередівських статтів... Бо автор думав про читача «там», а не «тут».

Після другої світової війни на еміґрації опинилось коло 200 тисяч нових політичних еміґрантів, з них коло 60 відсотків з Галичини («Енциклопедія Українознавства», стор. 597). Еміґранти з Наддніпрянщини складалися з інтеліґенції, совєтських службовців, полонених, остарбайтерів, трохи селян і робітників. Ці люди пішли на еміґрацію головне тому, що терористичний сталінський режим люто карав усіх, хто залишився під нацистською окупацією, а особливо тих, хто працював на якійсь роботі за німців. Були й такі, що захотіли попробувати життя десь ще поза межами СССР. Еміґранти з західноукраїнських земель складались головне з інтеліґенції й політично активного елементу. До них прис-

тала велика кількість молоді, що була на роботах в Німеччині під час війни.

З советської України не вийшла на еміграцію ні одна політична партія. З західно-українських земель вийшло кілька партій, але всі вони творились в умовах польських політичних відносин і в своїх програмах не відбивали тих складних соціяльних змін, які сталися в підсовєтській Україні. Якщо культурний рівень еміграції з підсоветської України був назагал вищий, ніж еміграції першої, коли вона щойно вийшла була в Европу, то політичний рівень другої еміграції був незрівняно нижчий, ніж еміграції першої. Це особливо разюче видно на прикладі російської еміграції. Її перша хвиля винесла в Европу політичних діячів світового маштабу: вождь і теоретик есерів Віктор Чернов, вождь меншовиків, партнер Леніна Мартов, вождь кадетів Мілюков, голова тимчасового уряду Керенський і т. д. А що дала теперішня російська еміграція? Яковлева чи Клімова чи інших подібних?.. В українській еміграції ця різниця може не така разюча, але в засаді вона та сама. Причини зрозумілі: в першу еміграцію виходили діячі, які завершували довголітні процеси формування політичних партій в царській Росії. Згадаймо хоча б український РУП (Революційна Українська Партія). Утворена в 1900 році, ця партія виховала ціле покоління політичних діячів, що керували українською революцією 1917 р. А коло відгалуження РУП'у — «Спілки» виросли і такі діячі українського большевизму, як Скрипник, Мануїльський тощо. Друга ж еміграція не могла винести не тільки зформування в СССР політичних партій, але й політичних ідей. Бо в сталінському СССР відбувалось не формування нових ідей, а деформування всяких ідей, навіть і большевицької, і добивання всіх залишків старих і всіх зародків нових політичних рухів. Тому друга еміграція в основній своїй масі могла тільки повторити ті політичні й соціяльні програми, які винесла еміграція перша, трохи може відсвіживши їх підсоветськими прикладами. При чому велика частина діячів другої еміграції просто приєдналась до старих еміґрантських партій.

На сьогодні поза межами СССР живе коло 1,5 мільйони українців. З них тільки на американському континенті понад 1,3 мільйони («Енц. Укр.» стор. 596-600). В Австралії 20 тисяч, в Европі було до недавна понад 100 тисяч (Франція 40 тис., Англія 40 тис., Німеччина й Австрія понад 30 тис., Бельгія коло 10 тис.).

Але еміграція в Европі з кожним роком рідіє (виїзджає за океан) і наприклад в Бельгії становить тепер вже менше 5 тисяч осіб. З усіх країн Европи тільки еміграція у Франції є в основному заробітчанська, що прибула туди ще в передвоєнні роки переважно з західно-українських земель.

З тієї імпозантної цифри — 1,5 мільйони українських еміґрантів, більш як 1,2 мільйони є вже громадянами інших країн (переважно американських). Значна частина їх уже народилась в Америці, української мови не знають і рахуються українцями тільки за національною приналежністю. Проте й серед цих українців певна частина підтримує якісь зв'язки з українськими громадськими організаціями в Америці. Але навіть політично свідомі й громадсько активні українці в Америці, що є американськими громадянами, не є українськими політичними еміґрантами і сами себе такими не вважають. Вони співчувають і багато допомагають політичним еміґрантам, але їх політичні цілі, за малими винятками, відмінні від цілей і завдань української визвольної боротьби, бо вони є громадянами держави, яка в засаді заперечує самостійність України.

Лави справжніх політичних українських еміґрантів з кожним роком рідіють. 200 тисяч нових еміґрантів, після переселення їх за океан, швидко починають вростати в місцеві умови життя і потроху відпадають від активної політичної діяльности. Активно політичними залишається та частина нової еміґрації, яка залишилась невлаштованою в країнах переселення. Це переважно старші віком інтеліґенти, яким важко знайти працю за своїм фахом і які при першій сприятливій нагоді готові повернутися на батьківщину. Молодша ж частина еміґрації, а також люди фізичної праці, які дуже легко влаштувалися в заокеанських країнах, вже й не думають повертатися в Україну. За приблизними підрахунками при сприятливих умовах повернулись би в Україну з США не більше 10 відсотків нових еміґрантів. При чому цей відсоток з кожним роком меншає.

Після другої світової війни зв'язок політичної еміґрації з Україною цілком обірвався. Якийсь час ОУН підтримувала зв'язок з націоналістичним підпіллям в Галичині. Тепер і того немає. Політична еміґрація починає жити своїм власним життям. Спираючись на великі маси заробітчанської еміґрації, політичні групи починають пристосовуватись до її політичних уподобань. В їх програмах актуальною залишається тільки вимога самостійности української держави. Соціяльно-економічна програма пристосовується не до теперішньої української дійсности, а до еміґраційних обставин. Але про це ми поговоримо іншим разом.

З дописів до редакції

В чому лихо?

Часто можна почути, а більше прочитати в різних еміґрантських газетах, що приватна власність на знаряддя виробництва є притаманно людині від початку її сотворіння. Мовляв, творець разом з душею вдмухнув у глину, з якої зробив чоловіка, і почуття власности. Такі байки розповідають часто навіть люди з професорськими титулами.

Подібні поняття розповсюджують звичайно неуки, які не знають структури капіталізму й не розуміють його природи, бо вони, як ото в байці Крилова — біда, як пироги почне робити швець, а чоботи — пирожник. Якщож поминути тих, що самі особисто хотіли б стати власниками й визискувати ближнього свого, то інші аґітатори за приватну власність, поруч свого неуцтва, аґітують за капіталізм тому, що... «Ми бачили вже соціялізм в советах».

Так, вони бачили, тільки не бачили те, що треба було бачити. Бо лихо совєтського соціялізму не в тому, що то є соціялізм, а в тому, що соціялізмом тим правлять люди, подібні до еміґраційних пекарів і шевців Крилова, тобто люди які не мають жодного поняття про речі, за які беруться, а щоб утриматись при владі, стосують терор і насилля над іншими.

Щоб не бути голословним, наведу один із сотень спостережених мною епізодів за час моєї роботи на наших заводах в СССР. Працюючи на одному заводі головним механіком, я зауважив одного разу, що в змінному виробничому журналі змінний інженер (партієць) записує на нічній зміні таке: «Завод простояв 45 хв. по причині відказу в роботі ірриґаційної помпи». Питаю я в начальника силового цеху, що сталося з помпою, що вона відмовила в роботі? Він відповідає мені, що нічого подібного не було, помпа працює добре. На другий день я знову бачу таку ж записку в журналі, при чому показано вже, що завод простояв цілу годину, а винна все та сама помпа. Я знову покликав начальника силового цеху і начальника електро-цеху і сказав їм відчепити помпу від мотора, подачу води переключити на запасну помпу. Я сам перевірив в якому стані помпа (помпа була центробіжна, великої потужности). Бачу, робоче колесо в порядку, зпрацьованих лопаток немає, кавітації не спостерігається. Отже, все гаразд, а чому помпа не тягне воду, не видно. І лише коли я сказав випустити всю воду з приймальної криниці, з якої помпа всмоктує воду, то виявилося, що дірковaна корзина на дні криниці забита болотом. Отже, помпа тут ні при чому. А те, що в журналі пише інженер, це його вина, а не помпи: силовий цех криниці не чистить.

Змінний інженер — висуванець. Але чому за нього мають відповідати інші? Я закликав головного інженера заводу і показав йому всю справу. Він погодився, що винний змінний інженер. Робив я це, щоб захистити робітників. Існував такий виробничий порядок, що пляном дозволялися простої до 1,5% робочого часу. Коли ця норма простоїв витримувалась, то робітники одержували премії, а коли була перевищена, то премії пропадали.

Іду в турбінну залю, а там застаю секретаря паткомітету, голову завкому і помічника директора заводу. Всі партійні. Секретар парткомітету звертається до мене: «Тов. механік! Що там сталося, чому ви розхвилювалися?» Я йому пояснюю, що якби інженер не робив помилку, то робітники не втратили б премію і т. д. А помічник директора по справах праці після моєї розповіді каже: «Нет! Тут дело політіческое!»

Для зрозуміння цього епізоду з помпою мушу подати характеристику людей цього трикутника, що керували виробництвом. Секретар парткомітету, це чоловік з освітою народної школи, без жодного практичного фаху, а тим більше у виробництві. Його прислала партія на завод зі сторони, хоч він тут, як швець у пекарні. Голова заводського комітету молотобоєць за фахом (навіть не коваль), освіта нижча, по характеру кар'єрист і підтакувач. Голосно балакає і при кожному слові згадує Сталіна. Помічник директора по справах праці — неписьменний і ледар, але великий крикун на зборах. Коваль, при якому він був один час молотобойцем, просив мене забрати його з кузні, бо зовсім нетямущий і ледачий. Директор дав згоду, а парткомітет призначив його на помічника директора.

І постає питання: чи отакі люди можуть раціонально керувати виробництвом, а тим більше цілим народним господарством? Цілий інститут партійних, але малограмотних і нефахових директорів фабрик, заводів, установ, сільського господарства не міг принести користи країні й народові. А чи винен тому соціялізм і соціялістична система господарства? Безперечно, ні! Винна лише партійна оліґархія, що очолила країну і в усьому підозріває «політіческое дело».

Чи не смішно? Хрущов вирішує про справу освоєння нових посушливих земель! Він же розуміється на цьому напевне так само, як розуміється на справах харчової промисловости Мікоян, який був комісаром цієї промисловости тільки тому, що він партійний. В 1933 р. я був на практиці в Катарлицькому цукровому заводі. На цей завод приїхав Мікоян зі своєю свитою, що керувала харчами Союзу. Мікоян звернувся до головного інженера з запитом: Ну, як тут у тебе, головний інженер, діла?» Головний інженер каже йому: «Виробництво йде добре, та от тільки так звані невизначені втрати в цьому році великі». Мікоян з місця в крик: «Нікакіх потерь! Нікакіх потерь! Смотрі, главний інженер, отвечать будеш». Головний інженер перелякався і почав пояснювати, що невизначені витрати цукру у виробництві не залежать від волі людини, а тільки від кліматичних умов в часі веґетації буряку. Мікоян нічого не зрозумів і знов почав кричати: «Нікакіх потерь! Нуль потерь!»

Подібних прикладів я міг би навести безліч з різних галузів виробництва й господарства, що його приводили до занепаду подібні Мікояни. Бо не в тому сила, що кобила сива, а в тому, що не везе. Не в тому лихо, що в СССР немає приватної власности, а в тому що пиріжки печуть такі ж шевці, як і аґітатори капіталізму на еміґрації.

Євген Зелінський.

Склад Уряду УССР

Персональний склад української державної бюрократії ми востаннє аналізували у «Вперед» за січень 1954 року. Щоб слідкувати за змінами в складі уряду УССР, ми наводимо нижче поширений список міністрів і їх заступників по стану на грудень 1955 року та нотуємо переміщення, що сталися.

Президія Верховної Ради УССР складається зараз з голови Д. С. Коротченка, біографію якого ми друкували у «Вперед» за вересень 1954 р., та його двох заступників — ген. С. А. Ковпака та Д. П. Писнячевського. Секретарем зараз є А. Н Зленко.

Головою Ради Міністрів є Н. Т. Кальченко, а його внутрішній кабінет складається з трьох перших заступників — М. С. Гречухи, І. С. Сеніна та М. М. Гуреєва, і п'ятьох звичайних заступників — Г. П. Онищенка, В. М. Валуєва, А. М. Барановського, П. С. Непорожнього та П. Я. Розенка.

Постійним представником Ради Міністрів УССР при уряді СССР в Москві є Ю. І. Дудін. Він є ніби зв'язковим офіцером, радше ніж амбасадором.

Міністром закордонних справ є Л. Х. Паламарчук, який кілька років тому був редактором «Радянської України». Його активним заступником є С. О. Сліпченко.

Міністром внутрішніх справ (МВД) є ген. Т. А. Строкач. Його довголітній заступник М. В. Слонь недавно помер, а на його місце прийшов маловідомий Р. Є. Булдович.

Головою Комітету Державної Безпеки (бувшеМГБ) є В. Ф. Нікітченко, а серед членів Комітету є такі прізвища, як Кузнєцов, Тіхонов, Бітюков, Сурков, Кардашев, Пивоварець, Фадєєв, Мороз і Крикун.

Серед головних господарських міністрів є такі: міністер фінансів Н. Щетинін та його заступники М. Й. Тищенко та І. О. Толкунов; міністер торгівлі Г. Л. Сахновський, та його заступник О. Д. Крутіков; міністер чорної металюргії С. І. Тищенко та його заступники Л. Лукич і Виноградов; міністер вугільної промисловости А. Кузьмич та його заступники Е. Носик та Г. В. Красніковський; міністер сільського господарства М. С. Співак та його 13 заступників — А. А. Гриза, В. В. Позаненко, А. Ф. Крилов, Б. Н. Лук'янов, В. Ф. Куплінов, І. І. Басов, К. Є. Ярко, Є. Є. Алексеєвський, І. Т. Коршак, А. В. Пухальський, І. Г. Зорін, І. І. Профатілов, Д. Г. Степанов; міністер радгоспів О. Г. Коваль та його заступник С. А. Олексенко.

До решти господарських міністрів належать: міністер промисловости продовольчих товарів П. В. Рудницький та його заступник Трощенко; міністер промисловости м'ясних і молочних продуктів Я. А. Голота; міністер рибної промисловости Я. І. Кабков; міністер легкої промисловости М. К. Пастушок; міністер текстильної промисловости І. І. Єсипенко; міністер зв'язку І. Т. Кириченко та його заступники В. І. Осипова та М. Ушенко; міністер автотранспорту та шосейних шляхів М. Ф. Довгаль; міністер міського й сільського будівництва В. П. Онищенко та його заступник К. С. Радін; міністер лісової промисловости М. В. Вотчицев та його заступник Зубко; міністер промисловости будівельних матеріяліз В. С. Григор'єв та його заступник Н. І. Іотенко; мінстер місцевої й паливної промисловости П. П. Гриценко та його заступник Олексенко міністер к;омунального господарства Г. І. Третяков. Міністра створеного при кінці року міністерства паперової й деревообробної промисловости ще не було названо.

Інші міністерства є в такому складі. Міністер державного контролю К. С. Караваєв; міністер соціяльного забезпечення Ф. Ананченко та його заступник Н. К. Войтова; міністер культури К. З. Литвин та його заступники І. П. Гуренко, М. А. Скачко, Я. Т. Сірченко та О. С. Левада; Н. П. Компанієць є начальником управління в справах мистецтв; міністер вищої освіти Б. А. Коваль; міністер народної освіти Г. П. Пінчук та його заступник П. Т. Дудник; Д. І. Іщенко є начальником республіканського управління трудових резервів; міністер охорони здоров'я В. Д. Братусь; міністер юстиції Ф. К. Глух та його заступникиК. Згурська та А. Шиков; Д. Х. Панасюк є прокурором УССР, а Смоленський — його заступником; П. Х. Нощенко є головою Верховного Суду УССР.

Головою Держпляну УССР є А. М. Барановський, а його заступниками О. Г. Селіванов та А. Г. Новіков.

Перелік заступників міністрів, що ми тут подали, є далеко не повний, а радше випадковий. Кількість заступників коливається залежно від міністерства, але 13 заступників у міністра сільського господарства є мабуть вершком розросту бюрократії.

Порівнюючи з кінцем 1953 року, кількість міністерств в уряді УССР значно збільшилася — з 21 до 28. Зросла також кількість заступників голови Ради Міністрів з 6 до 8. Процес творення нових міністерств проходив у наслідок децентралізації союзних міністерств московського уряду та в наслідок розукрупнення українських міністерств.

Серед нових осіб в уряді слід відзначити особу М. М. Гуреєва, який при кінці 1953 року ще був головою облвиконкому в Одесі, в першій половині 1954 року раптом став заступником голови Ради Міністрів УССР, а в другій половині року — вже першим заступником голови. Така його швидка кар'єра мабуть є у якомусь зв'зку з тим фактом, що й Н. Кальченко та О. Кириченко — два найвищі «боси» УССР — прийшли у Київ теж з Одеси (див. «Вперед», серпень 1955 р.). Новими висуванцями є також П. С. Непорожній та П. Я. Розенко — заступники голови Ради Міністрів, міністер легкої промисловости М. К. Пастушок та міністер вугільної промисловости А. Кузьмич. Попередній міністер цієї промисловости К. І. Поченков, бюрократ з довголітнім досвідом праці по комбінатах Донбасу, був знятий з міністерського посту в січні 1955 р. за те, що Донбас не виконав пляну видобутку вугілля. Доля Поченкова невідома, він зник. Виконання плянів вуглевидобутку при при новому міністрі А. Кузьмичу, як свідчать повідомлення в пресі, покращало зовсім мало. Не виключено, що і цього року плян на Донбасі виконаний не буде. Новий міністер Кузьмич є присланий з Москви. Перед своїм прибуттям на Україну він був заступником міністра вугільної промисловости СССР. Як заведено в СССР слідом за Кузьмичем прибула з Москви й його свита. Його теперішній заступник Г. В. Красніковський працював під його керівництвом у московському міністерстві вугільної промисловости і вслід за ним прибув в Україну.

Н. Н.

МОВА НАУКИ В УССР

В 1955 році Академія Наук УССР стала видавати значну кількість наукових журналів українською мовою. Частина журналів є перекладена з російської мови на українську, а декілька журналів є зовсім нові, видаються вперше. Вперше в другій половині цього року з'явився новий квартальник: «Український Фізичний Журнал». З початку року став виходити українською мовою новий квартальник п. н. «Український Біохемічний Журнал». Українською мовою став виходити квартальник «Ботанічний Журнал», що раніше виходив російською мовою. Крім цих, українською мовою в цьому році виходять: **місячник** «Вісник Академії Наук Української РСР», двохмісячник «Доповіді Академії Наук Української РСР», квартальник «Геологічний Журнал», квартальник «Прикладна Механіка», квартальник «Мікробіологічний Журнал», двомісячник «Фізіологічний Журнал». Російською мовою продовжують ще виходити такі три видання: двомісячник «Автоматическая Сварка», квартальник «Український Математический Журнал» та двомісячник «Украинский Химический Журнал». Ці три зрусифіковані журнали виглядають просто анахронізмом в обличчі попередньо переліченого українського списку. З якої речі вони ще залишаються? Логіки ніякої немає.

Видання спеціялізованих журналів українською мовою має значення не тільки як факт українізації цих ділянок роботи АН УССР, а й як чинник у розвитку наукової української мови. Досі завдяки «благотворним впливам» з Москви, українська мова в галузі науки й техніки цілком не розвивалася і дуже відстала в порівнянні з розвитком науки й техніки. Треба думати, що тепер, з виданням таких журналів українською мовою, ця відсталість буде швидко надолужена.

Останнім часом дещо зрушилися з місця й видання університетів на Україні. Наприклад, Київський університет видав свій перший науковий збірник факультету журналістики українською мовою, що трохи говорить про розвиток української совєтської журналістики, попит на українську газету з боку населення.

Одначе, слід відзначити при цій нагоді сумний і ганебний для Москви факт, що на Україні зараз не видається жодного українського наукового періодичного журналу з ділянки гуманітарних наук, як економіка, історія, філософія, соціологія археологія, антропологія, статистика і т. п. Тільки в Москві й російською мовою виходять «Вопросы Экономики», «Вопросы Истории», «Вопросы Философии». А чому таких журналів немає в Україні?! Адже ж без сумніву на Україні є достатньо наукових сил з цих ділянок, як є достатньо і попиту на такі видання серед студентів, інтеліґенції, освіченого робітництва. Мабуть страх, що навіть партійні науковці зірвуться на позиції української незалежности.

(— д — б)

ДО НОВИХ ЧИТАЧІВ

З нового року ми розсилаємо «Вперед» на деякі нові адреси. Нових читачів хочемо поінформувати, що часопис виходить в Німеччині раз на місяць, в кожному числі містить фахові статті на політичні, економічні, культурні й наукові теми, з яких є змога щось пізнати нове й тривале. Зокрема «Вперед» і далі буде стреміти подавати високого рівня інформацію й аналізи подій і процесів, що мають місце в Україні й СССР. Ця якість «Вперед» є визнана як еміґраційними так і чужинецькими читачами.

Ліві й революційні позиції «Вперед» подобаються далеко не всім його читачам, але це не перешкоджає тому, що його постійно читають українські еміґранти всіх політичних напрямків, які лише цікавляться подіями в Україні, в СССР і в світі та цінять об'єктивність, рівень і вартість інформації.

Ми певні, що і Ви, новий Читачу, не шкодуватимете, якщо замовите для себе «Вперед» напостійно. Для цього напишіть картку чи листа до нашого представника, від якого Ви одержали це число. Він поінформує Вас про всі умови.

Видавництво

ВПЕРЕД

український робітничий часопис

"FORWARD" Ukrainian Review for Workers, München 25, Postfach 22.

Видає: Видавнича Спілка «ВПЕРЕД».

Редаґує: Колеґія. Статті, підписані автором, не завжди висловлюють думку Редакції. На листи Редакція відповідає при кінці кожного місяця. Редакція застерігає собі право передруковувати листи, якщо автор не висловлює своїх застережень в тому напрямі.

Статті з «Вперед» можна **передруковувати в** цілості або в уривках, лише з зазначенням джерела.

Редакційні праці над цим числом закінчено 10. I. 1956.

Головна адреса нашого Видавництва:

Ukrainische Zeitung „Vpered"
München 25, Postschließfach 22, Germany.

Druck: Dr. Peter Belej,
München 13, Schleißheimer Straße 71, Tel. 37 14 97